

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Dizertační práce

Městské divadlo v Krnově v letech 1854–1944

(Das Stadttheater in Jägerndorf in den Jahren 1854–1944)

Mgr. Sylva Pracná

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Štefanides

Studijní program: Teorie a dějiny literatury, divadla a filmu

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem dizertační práci na téma *Městské divadlo v Krnově v letech 1854–1944 (Das Stadttheater in Jägerndorf in den Jahren 1854–1944)* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Opavě

.....
podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala Doc. PhDr. Jiřímu Štefanidesovi za cenné a inspirativní rady při vedení mé dizertační práce.

Děkuji rovněž kolegům ze Státního okresního archivu Bruntál se sídlem v Krnově, zvláště pak Mgr. Branislavu Dorkovi, Ph.D. za konzultaci v oblasti regionální literatury a při hledání archivních pramenů. Rovněž bych ráda poděkovala za vstřícnost při mém bádání pracovníkům Zemského archivu v Opavě, Vědecké knihovny v Olomouci a v neposlední řadě také Mileně Davidové z knihovny Moravského zemského archivu v Brně.

Díky patří také mé rodině za její podporu.

OBSAH

Úvod.....	7
1. Divadlo v kostele svatého Michala (1854–1890).....	39
1.1. Společenský a dobový kontext v druhé polovině 19. století.....	39
1.2. Divadelní život v Krnově do roku 1854.....	43
1.3. Divadelní prostor v bývalém kostele.....	45
1.3.1. Historie objektu.....	45
1.3.2. Charakter prostoru.....	46
1.3.3. Kapacita sálu.....	48
1.3.4. Velikost jeviště.....	50
1.3.5. Vybavení a výzdoba divadla.....	53
1.3.6. Divadelní prostor s lepším zázemím?.....	54
1.4. Divadelní německojazyčné společnosti hrající v Městském divadle v Krnově.....	56
1.5. Divadlo v přírodě, lidové divadlo a starý Střelecký dům.....	85
1.6. Provozně-ekonomické podmínky.....	90
1.7. Závěr kapitoly.....	92
2. Divadlo v sále hotelu Tiroler (1890–1928).....	94
2.1. Společnost na přelomu století.....	94
2.2. Divadelní prostor v sále hotelu Tiroler.....	96
2.2.1. Historie objektu.....	96
2.2.2. Charakter prostoru.....	98
2.2.3. Kapacita sálu.....	99
2.2.4. Velikost jeviště.....	101
2.2.5. Divadelní prostor s lepším zázemím?.....	102
2.3. Divadelní německojazyčné společnosti hrající v sále hotelu Tiroler.....	103
2.3.1. Divadelní ředitelé a jejich společnosti.....	104
2.3.2. Významní členové a hostující umělci.....	124
2.3.3. Repertoár a dramaturgická skladba.....	132

2.3.4. Ředitel Engelbert Warbek.....	147
2.3.5. Kritická reflexe v novinách.....	162
2.4. Provozní a umělecká praxe.....	166
2.5. Koncesní listiny a nájemní smlouvy.....	170
2.6. Závěr kapitoly.....	175
3. Divadlo v nově postavené budově (1928–1944).....	179
3.1. Společenský a dobový kontext.....	179
3.2. Nová budova pro divadlo a kino.....	181
3.2.1. Historie objektu.....	181
3.2.2. Charakter prostoru.....	184
3.2.3. Kapacita sálu.....	186
3.2.4. Velikost jeviště.....	187
3.2.5. Vybavení a výzdoba divadla.....	189
3.3. Divadelní spolek.....	192
3.4. Jednotlivé ředitelské etapy.....	195
3.4.1. Ředitelé Arthur Löwenstein, Paul Gerboth, Wilhelm Tisch a Georg Terramare.....	196
3.4.2. Významní členové a hostující umělci.....	200
3.4.3. Repertoár a dramaturgická skladba.....	207
3.4.4. Česká tvorba v německojazyčném divadle.....	218
3.5. Provozní a umělecké podmínky v nové budově.....	225
3.5.1. Divadelní koncese.....	228
3.5.2. Předplatné.....	229
3.6. České divadelní aktivity	231
3.7. Divadlo a jeho intendantů v období války Franz Stoss, Heinrich Kreutz, Karl Padlesak.....	234
3.7.1. Členové uměleckých souborů.....	237
3.7.2. Repertoár.....	240
3.8. Provozní záležitosti v období války.....	244
3.9. Závěr kapitoly.....	247
Městské divadlo v Krnově v historii divadla na Moravě a ve Slezsku.....	250

Přílohy.....	253
Ředitelé Městského divadla v Krnově.....	253
Repertoár Městského divadla v Krnově.....	256
Působíště Johana Huga Treue.....	345
Působíště Aloise Schuberta.....	347
Obrazová příloha.....	349
Literatura.....	365
Prameny.....	375
Internetové databáze.....	384

Úvod

Slezsko bylo od poloviny 14. století součástí zemí Koruny české. Spory a časté boje vládnoucích knížecích rodů vedly k členění území na jednotlivá vévodství a knížectví, kterých bylo až na dvě desítky. Na území Slezska se, tak v různých etapách jeho historického vývoje, střetávaly politické i teritoriální zájmy mezi zeměmi Koruny české, Rakousko-Uherskem, Pruskem a Polskem.

Korunovaci Ferdinanda I. českým králem v roce 1526 se země Koruny české přiřadily k území patřícímu rodu Habsburků, což předznamenalo vznik Habsburské monarchie. Počátkem 16. století se nástupem reformace proměnila náboženská situace, kdy protestantská víra sblížila nekatolickou část Slezska s německým prostředím v zemi.¹ Druhá polovina století se tak nesla ve znamení značného náboženského napětí.²

Na přelomu 15. a 16. století začaly pronikat do Čech myšlenky renesance a humanismu spojené se znovuoobnovováním antické vzdělanosti. Zájem o vzdělání, výchovu ve školách, latinu a studium antických her vedlo ke vzniku školského divadla. V českých zemích, zejména v německy mluvících oblastech, se šířilo pod vlivem stoupenců německého protestantského reformátora Martina Luthera.³ Na rozdíl od dřívějšího odmítání divadla si divadelní produkce opět získávaly stále větší oblibu i vážnost. Představení humanistického školského divadla se hrála ve Vratislavi (1500), Olomouci (1512),⁴ Jáchymově (1533), Praze (1535), Chebu (1537).⁵

Školské divadlo od roku 1556 výrazně rozvíjel jezuitský řád, který své postavení upevnil po roce 1620, kdy byl spojen s katolickou reformací. Divadelní produkce zahájili v roce 1558 v pražském Klementinu a následně je provozovali na dalších místech svého působení, od roku 1566 v Olomouci, Brně, Telči, Znojmě,

¹ ŽÁČEK, Rudolf. *Dějiny Slezska v datech*. Praha: Nakladatelství Libri, 2004, s. 122.

² Podstata augšpurského míru z roku 1555 „*cuius regio, eius religio*“ (čí vláda, toho víra) zavazující poddané vyznávat stejné náboženství jako jejich pán, přinášela ohrožení pro protestanty v knížectvích spravovaných Habsburky a pro katolíky na území protestantských slezských knížat.

³ V roce 1518 byla ve Vratislavi vydána tiskem Lutherova kázání a během dvou let přišli do západního Slezska první luterští kazatelé. Kolem roku 1523–1524 proniklo učení na Opavsko a Krnovsko.

⁴ ŠTEFANIDES, Jiří a kol. *Kalendárium dějin divadla v Olomouci (od roku 1479)*. Praha: Pražská scéna, 2008, s. 17.

⁵ CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2006, s. 12.

Vratislavi a jinde.⁶ Divadelní činnost jezuitských škol byla zakotvena ve studijním řádu a byla považována za důležitý prostředek výuky i způsob ideologického působení. Existovala striktně stanovená pravidla pro interpretaci a realizaci v jednotlivých třídách podle stupně dosaženého vzdělání.⁷ V rámci pravidelných veřejných vystoupení hrávali žáci i učitelé mystéria, miráky, morality, ale také antické a historické hry i střídme komedie. Jezuité postupně zdokonalovali nejen teoretickou přípravu, ale také inscenační a hereckou techniku.⁸ Divadlo se stalo součástí výuky školního systému i u dalších mnišských řádů (minoritů, piaristů, benediktinů, premonstrátů aj.).

Na přelomu 16. a 17. století projížděly střední Evropou profesionální herecké skupiny, zprvu převážně anglické a italské, později německé. Z anglických společností na Moravě pravděpodobně vystupovali herci pod vedením ředitele Johna Greena⁹ a ve Slezsku máme zaznamenáno vystoupení jedenáctičlenné divadelní společnosti Ralpa Reeveho.¹⁰

Dlouholeté vypjaté vztahy v zemi, mezi katolíky a protestanty, vedly k pražské defenestraci a českému protihabsburskému povstání. Slezské protestantské stavy se v červenci 1618 připojily k tomuto povstání a zverbovaly vojsko v čele s knížetem Janem Jiřím Krnovským. Vestfálský mír v roce 1648 ukončil válečné utrpení, ale Slezsko bylo následkem třicetileté války zcela zdecimováno. Počet obyvatelstva se snížil o 25 až 30 procent, bylo zničeno více než třicet měst, tisíc obcí a stovka panských sídel.¹¹

Společenský a politický život narušilo dělení Slezska na základě Vratislavského míru v roce 1742, kdy větší, hospodářsky vyspělejší, část tohoto území připadla Prusku. Habsburské monarchii zůstala pouze část označovaná jako Rakouské Slezsko (později České Slezsko) s hlavním zemským městem Opavou.

⁶ SOCHOROVÁ, Ludmila. Formování české divadelní kultury od 12. do počátku 19. století. In *Cesty amatérského divadla*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu útvar ARTAMA, 1998, s. 19.

⁷ MACHKOVÁ, Eva. Tendence dětského a školního divadla – Jan Amos Komenský. In *Cesty amatérského divadla*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu útvar ARTAMA, 1998, s. 37.

⁸ KAZDA, Jaromír. *Kapitoly z dějin divadla*. Jinočany: Nakladatelství a vydavatelství H&H, 1998, s. 127–128.

⁹ Společnost Johna Greena přijela v roce 1617 z Polska do Olomouce a doprovázela kardinála Ditrichštejna do Prahy, kde kardinál korunoval Ferdinanda II. Štýrského českým králem.

¹⁰ U příležitosti svatby Jana Jiřího Krnovského s dcerou württemberského knížete Evou Christinou odehráli 6. 6. 1610 na krnovském zámku hru *Comedi aus dem Amadis*.

¹¹ ŽÁČEK, pozn. 1, s. 152–169.

V období baroka byla již bohatě rozšířena produkce školních řádových her jezuitů, minoritů a piaristů, a značnou oblibu si získala zámecká divadla. Na území Slezska však došlo ke značnému zpoždění v tomto vývoji. Řádové školství se začalo rozvíjet až v období třicetileté války, kdy v roce 1625 vyslal opavský kníže Karel z Liechtensteinu jezuitu do Opavy.¹² Mnohem později, v roce 1768, máme doloženo představení opavských minoritů. Jestli svá dramata uváděli i dříve, není známo.¹³ Rovněž piaristé pěstovali divadlo, neboť intenzivní hudební výchova byla důležitou součástí jejich výuky. Významným střediskem se stala kolej v Bílé Vodě, kde v roce 1728 připravili komedii věnovanou zakladateli koleje Jakubovi Arnoštu hraběti z Liechtensteinu, kterou odehráli pravděpodobně ještě na dvoře nedostavěného objektu. Jeviště bylo vystavěno následně v jednom ze sálů piaristické koleje podle divadla ve Vyškově. Výmalbu devíti proměn obstaral písař a malíř Jan Christophor. První představení na nové scéně se uskutečnilo 3. srpna 1734.¹⁴ Divadlo v Bílé Vodě se stalo vyhledávanou scénou pro diváky ze širokého okolí a brzy se stalo významnější než starší jezuitská kolej v Nise. Výraznou součástí repertoáru byla operní představení, která měla vysokou technickou úroveň orchestru i zpěváků a jejich produkce se staly známé v celém Slezsku.¹⁵

Střetávání náboženských tendencí, migrace učenců a jejich působení v řádovém školství přinesla podněty v dalších oblastech umění. Není bez zajímavosti, že němečtí badatelé uvádějí Slezsko za centrum tehdejší německy psané barokní literatury; z osobností tehdejších básníků a dramatiků uvedme Daniela Czepka a Andrease Gryphiuse, básníka a učenice Johanna Schefflera (Angelus Silesius) nebo básníka a zakladatele tzv. slezské básnické školy Martina Opitze.¹⁶

K vrcholům profesionálního barokního divadla patřila opera. Její šíření v Čechách předznamenal rok 1723, kdy při korunovaci Karla IV. byla uvedena

¹² První veřejné divadelní vystoupení u příležitosti otevření opavského gymnázia se uskutečnilo 18. 11. 1630. V Krnově byla jezuitská kolej založena až v roce 1670.

¹³ BOŽENEK, Karel. Hudebně dramatická centra ve Slezsku v 18. století. *Časopis Slezského muzea*. Série B. 1971, **20**(2), 134–135.

¹⁴ Jednalo se o oratorní hru *Optimum et pessimum in Zenonis lingua adumbratum* napsanou profesorem rétoriky a poetiky P. Barnabášem a S. Paulem.

¹⁵ ZUBER, Rudolf. Hudba v piaristické koleji v Bílé Vodě. *Slezský sborník*. 1962, **60**(3), s. 351–367.

¹⁶ LUBOS, Arno. *Geschichte der Literatur Schlesiens*. 1. sv. München: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn, 1960. – SZYROCKI, Marian. *Martin Opitz*. München: Verlag C. H., 1974. – BOK, Antoni. *Andreas Gryphius. Zarys życia i twórczości*. Głogów: Towarzystwo Ziemi Głogowskiej, 1997.

pětihodinová korunovační opera *Costanza e Fortezza* (Stálost a statečnost) Johanna Josepha Fuxe s výpravnou scénou Giuseppa Galli-Bibieny. Pod tímto dojmem se italská opera začala hojně uvádět především v zámeckých divadlech šlechtických rezidencí, kde si panstvo nechalo vybudovat kukátkové scény nebo upravit divadelní sály. Jednalo se o zámky v Krumlově, Jindřichově Hradci, Jaroměřicích, Holešově, Valticích, Kroměříži nebo Vyškově.¹⁷

Nepříznivé politické poměry ve Slezsku měly za příčinu opožděný vznik zdejších zámeckých divadelních scén, které většinou přebíraly hudebně-dramatické žánry importované z Itálie a Vídně. Jednalo se především o opery neapolské a vídeňské, doplněné o oratoria. Rozkvět a vyvrcholení hudebního života ve Slezsku lze vymezit léty 1769–1795. K nejstarším centrům patřily Slezské Rudoltice na Osoblažsku, kde Albert Josef hrabě Hodic a Olbramovic vytvořil vhodné podmínky pro divadlo, kterému bylo vyhrazeno první patro s velkým sálem. Uváděli opery buffa, činohry, frašky a koncerty.¹⁸ Hrabě také psal libreta a režíroval. Nadané poddané posílal do Vídně, kde se zdokonalovali v hudbě a zpěvu. Jeho umělecký personál měl devadesát osob. Další zámecké divadlo se nacházelo ve Velkých Hošticích,¹⁹ které patřilo Ignáci Dominiku hraběti Chorinskému z Ledské. Zde provozovali operní představení, hudební akademie, taneční reduty a zábavy realizované zámeckou kapelou pod vedením dirigenta a skladatele Josepha Puschmanna, který se rovněž podílel na produkcích Chorinského divadla v Opavě. Uvádění oper a zvláště singspielů na zámku ve Velkých Hošticích je doloženo ještě kolem devadesátých let 18. století.²⁰ Příchod vřatislavského biskupa Filipa Gottharda Schaffgotsche na Jánský Vrch u Javorníka byl spojen se vznikem zdejší zámecké kapely.²¹ Jeho setkání s kapelníkem a skladatelem Karlem Ditterssem v Opavě vyústilo v pozvání na Jánský Vrch, kde Ditters pro zdejší divadelní scénu složil v letech 1770–1777 devět veseloherních oper většinou na italské texty. Teprve po premiérovém uvedení na Jánském Vrchu se díla rozšířila do Prahy, Vídně a dalších německých měst. Významný byl ale jeho přínos dirigentský, neboť dokázal na Jánském Vrchu pozvednout kapelu i divadlo na úroveň, která se stala vzorem pro obdobné zámecké kapely ve Slezsku. Podařilo se mu to díky stykům

¹⁷ CÍSAŘ, pozn. 5, s. 17.

¹⁸ Provedena i Voltairova tragédie Algire.

¹⁹ Po dělení Slezska v roce 1742 patřily Velké Hoštice k pruskému území.

²⁰ GREGOR, Vladimír. K šlechtické kapele a divadlu ve Velkých Hošticích v druhé polovině 18. století. *Slezský sborník*. 1958, **56**(4), 559–560.

²¹ Biskup si vydržoval kapelu již ve Vřatislavi.

v tehdejších hudebních centrech: ve Vídni, Praze, Brně a ve Vratislavi. Ještě před nucenou státní správou na zadlužený biskupský majetek, bylo divadlo z Jánského Vrchu v roce 1779 přestěhováno do střelnice místního střeleckého spolku v Javorníku. Jedná se o zcela netypickou situaci, kdy původně zámecká kapela a divadlo přešlo pod správu měšťanů.²²

Hudební působení Karla Dittersdorfa ovlivnilo činnost i dalších zámeckých sídel; barona Skrbenského v Hošťálkovech (1770–1790), Neffzernů na Hradci u Opavy (1770–1778) nebo Josefa Sedlnického z Choltic na zámku v Linhartovech (1780–1805). Mezi uvedenými lokalitami existoval čilý vzájemný kontakt a jejich vazby významně ovlivňovaly hudební dění ve Slezsku.

Profesionální divadlo zprvu k nám importované z vyspělejších divadelních kultur (Itálie, Anglie, Francie) doznávalo postupné proměny a od druhé poloviny 17. století rostl počet německy hrajících společností křižující české země. V této době lze již vystopovat hlavní středoevropské trasy, po kterých se pohybovaly divadelní společnosti i v následujícím období. První trasa procházející sledovaným územím vedla z jihu na sever. Mířila ze severní Itálie, přes Rakousko, Moravu, Slezsko, směrem do Polska. Přírozeným a nejvýznamnějším centrem této trasy byla Vídeň. Z hlediska kulturních vlivů pro území Slezska byla významnější a přinášela více podnětů než druhá trasa, která směřovala od západu na východ, procházející Německem (Berlín, Lipsko) do Čech a na Moravu.

Možnost zhlédnout divadelní produkce hereckých společností všem vrstvám obyvatelstva významně přispěla k zakládání městských divadel v průběhu 18. století. Města začala nejprve zřizovat a upravovat divadelní sály, následně stavět samostatné divadelní budovy, které pronajímala divadelním ředitelům. První městskou scénou v českých zemích bylo městské divadlo v Brně (1733), následovalo Divadlo v Kotcích v Praze (1738), druhé nejstarší na Moravě a první ve Slezsku bylo městské divadlo v Opavě (mezi léty 1745 až 1750) a v druhé polovině 18. století vznikla na tomto území další městská divadla v Olomouci (1770), Uherském Hradišti (1773), Znojmě (1784), Těšíně (1788) a v Jihlavě (1793).

V období osvícenského absolutismu měla ve Slezsku převahu němčina. A to nejen v úředním styku, kde vytěšňování češtiny trvalo déle než v Čechách a na

²² ZUBER, Rudolf. *Karel Ditters z Dittersdorfu / Karl Ditters von Dittersdorf*. Šumperk: Vlastivědný ústav v Šumperku, 1970, s. 3–10.

Moravě,²³ ale toto území bylo především majoritně osídleno německým obyvatelstvem. Podle církevních přehledů z let 1770–1801 bylo například vnitřní město Opavy označováno za německé, předměstí za smíšená a přilehlé obce byly české. Německý jazyk převládal ve městech, česky a polsky mluvily většinou jen nižší vrstvy a obyvatelé předměstí. Západní část Rakouského Slezska byla německá, naopak východní část Opavska a v západní třetině Těšínska převládala čeština, východní část země (převážná část Těšínska) zaujímalo polské obyvatelstvo, ale města byla rovněž většinově německá.²⁴

Na konci 18. století byla již většina městských divadel na Moravě a ve Slezsku ustavena a městská zastupitelstva se snažila divadla pronajímat vždy na celou hlavní sezonu, později i na delší období. Často se jednalo o tříleté smlouvy uzavřené s divadelním ředitelem, který byl vybrán na základě konkurzu z několika zájemců. Obdobná praxe převládala i v 19. století. Za tehdejší regionální divadelní centrum v Rakouském Slezsku lze považovat Opavu a v těsném závěsu Těšín.

V polovině 19. století se k městským divadlům přiřadilo divadlo v Krnově a jeho existence v letech 1854–1944 se stala základem mé práce. Jejím předmětem je postihnout a charakterizovat devadesátiletou činnost profesionálního německojazyčného městského divadla v Krnově a poukázat na konkrétní proměny divadelního provozu od poloviny 19. století až do poloviny 20. století, a to jak po stránce umělecké, tak i z hlediska provozních záležitostí.

V době vzniku městského divadla se Krnov poměrně rychle rozvíjel a význam města vzrůstal, zejména od roku 1850, kdy se stal politickým a soudním okresem. Následně se zařadil mezi významná místa ve Slezsku a zaujal důležité postavení hned za Opavou. Politické a společenské postavení města ovlivnilo i kulturní vyžití, včetně podpory divadla, jehož soustavná divadelní činnost se zde v průběhu období zásadně proměňovala, stejně jako divadelní prostor, v kterém hráli. Původně se jednalo o přestavěnou kapli svatého Michala (později svatého Václava) a lze předpokládat, že pravděpodobně využívali nejmenší divadelní prostor v tehdejší Rakousku-Uhersku. Jeho kapacita zahrnovala přibližně 90 míst k sezení a další místa k stání. Tak nízký počet diváků nemohl v té době, bez

²³ V Krnovském knížectví se čeština vytratila ze stavovského úřadování již v roce 1673, Královský úřad (Königliches Amt) v Opavě vedl od svého vzniku (1742) agendu jen v němčině, v roce 1743 se čeština ztrácí ze zemských sněmovních protokolů a v roce 1751 ze soudních protokolů. Na Těšínsku byla čeština používána déle, němčina na úřadech zde převažovala až po roce 1790.

²⁴ GAWRECKI, Dan a kol. *Dějiny Českého Slezska 1740–2000*. 1. díl. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2003, s. 141–145.

subvencí, uživit žádnou větší divadelní společnost a pro malou skupinu herců se jednalo o velmi chudé působiště. Tyto provozní záležitosti ovlivňovaly i uměleckou stránku divadla, ať již výběrem uváděného repertoáru nebo žánrovým zaměřením.

Ani následující prostor v hotelu Tiroler nebyl typickým zázemím pro městské divadlo. Jednalo se o upravený soukromý sál, který si městské zastupitelstvo pronajímalo za účelem provozovat divadelní představení. Složité vztahy mezi třemi zúčastněnými stranami (město, vlastník sálu a ředitel společnosti) jistě přinášely ne jeden problém. V tomto období se také objevovala existence divadel spojených měst, v našem případě mezi městy Krnovem a Bruntálem, za ředitele Johanna Huga Treue²⁵ a později v devadesátých letech 19. století za ředitelky Wilhelminy Finkové.

Nové budovy se Krnov dočkal až po vzniku Československa, kdy v jiných městech Němci svá divadla naopak ztrácela a musela se transformovat na spolková divadla. Na rozdíl od 19. století, kdy divadlo patřilo mezi nejrozšířenější druhy zábavy, ve 20. století ovlivňovalo kulturní vyžití lidí další silné medium – film. A i zde byla budova postavena společně pro divadlo a film. Prostor si v nově vzniklé republice nárokovali také Češi, kteří si začali prosazovat česká divadelní představení na půdě nového městského divadla. Výrazné změny v politické, hospodářské a společenské oblasti zásadně ovlivňovaly rovněž kulturní sféru a divadlo zvlášť. Poslední etapa německy hrajícího městského divadla v Krnově zahrnuje období druhé světové války, která byla formována ideologickým dohledem a cenzurou. Po uzavření divadel k 1. září 1944 a po ukončení války nebyla žádná německojazyčná divadla v Československu již obnovena.

Z tohoto stručného přehledu vyplývá, že během sledovaného období divadla v Krnově docházelo ke značným proměnám dobovým (v oblasti politické, hospodářské, společenské, sociální), které se prolínaly a ovlivňovaly divadlo ve všech jeho aspektech týkající se divadelního prostoru, hereckých společností, repertoáru, žánrové skladby, diváka, provozních záležitostí a dalších.

Cílem práce je zmapování, vyhodnocení a především zachycení běžných i nestandardních podmínek a okolností, které utvářely městské divadlo v Krnově po celou dobu jeho existence zahrnující téměř jedno století. Na základě komparace určit jeho postavení v rámci ostatních městských divadel a zařadit ho do

²⁵ Někdy uváděn s příjmením Grätzer.

vzájemných kontextů s nimi. Přestože německojazyčná městská divadla ovlivňovala od 18. století rozhodujícím způsobem divadelní kulturu nejen na území Slezska, ale i na Moravě a v Čechách, zůstává tato problematika stálých profesionálních německy hrajících divadel nezpracována. A jedině postupným zpracováváním dílčích témat se nám otvírá možnost dalšího propojení v rámci celého středoevropského kontextu.

Metodologie práce a její východiska

Dosavadní výzkum dějin divadla v historických zemích Koruny české (Čechy, Morava a Slezsko) byl v minulosti soustředěn především na české divadlo. Jinojazyčné divadlo, polské nebo německé, bylo vnímáno jako menšinové a tedy z pohledu českého divadla nedůležité, stojící na okraji. Zvláště německojazyčnému divadlu a jeho aktivitám byla z důvodů politických a ideologických po roce 1945 věnována jen velmi malá pozornost. Situace se začala proměňovat až na počátku devadesátých let 20. století, kdy zájem o dějiny německojazyčného divadla v českých zemích postupně vzrůstá, ale i přesto základní výzkum mnohých lokalit schází. Pominu-li období školních a zámeckých divadel, a zaměřím-li se na tradiční podobu divadelní instituce jako stálé kamenné scény spojené s městským prostředím, vyvstanou další otázky: Kolik existovalo městských divadel na našem území? Kolik z nich bylo německojazyčných? Na základě dnešních znalostí můžeme jen odhadovat a zohlednit další aspekty jako například velikost územního celku, počet měst a jejich velikost, význam jednotlivých měst, počet obyvatelstva apod. Za těchto předpokladů můžeme počítat přibližně s pětadvaceti německojazyčnými divadly v Čechách (mimo jiné v Praze, Plzni, Liberci, Jablonci nad Nisou, Teplicích, Chebu, Mostě) a deseti divadly na Moravě a ve Slezsku (Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Znojmo, Jihlava, Moravská Ostrava, Šumperk a Opava, Těšín, Krnov). Většinou o jejich existenci víme pouze z toho důvodu, že budovy německojazyčných městských divadel po roce 1945 začaly využívat české profesionální soubory a staly se tak součástí jejich historie.

V určitém předstihu je výzkum německojazyčného divadla na území Moravy a Slezska, a to díky projektu *Identifikace německojazyčných městských*

*divadel na Moravě a ve Slezsku.*²⁶ Hlavním cílem tohoto plošného výzkumu bylo zjistit institucionální charakteristiku jednotlivých divadelních organismů a pořídít o nich kvalitativně srovnatelné údaje. V rámci tohoto projektu byla na území Slezska potvrzena existence městského divadla ve třech městech, v Opavě, Těšíně a v Krnově. Pro další podrobnější zpracování jsem si vybrala městské divadlo v Krnově, a to s ohledem na skutečnost, že se jedná o divadelní scénu, u které původně nebylo známo, zda vůbec měla status „městského“ divadla a zároveň patřila k divadlům, o kterých jsme měli nejméně informací.

V rámci základního výzkumu jsem sledovala, jak oblast umělecké činnosti krnovského divadla, tak podmínky a možnosti z hlediska provozu. Podrobné zmapování soustavné divadelní činnosti spočívalo nejen v zachycení změn v působnosti divadelních ředitelů a jejich společností, ale všímala jsem si především vlivu divadelního prostoru, repertoárové skladby, formování publika, provozních a technických podmínek, včetně řady dalších faktorů, které vytvářely nebo naopak limitovaly podmínky pro zdejší divadelní aktivity (udělování koncesí, podpora městského zastupitelstva či uzavírání nájemních smluv).

V současné době neexistuje žádná publikace o městském německojazyčném divadle na Moravě a ve Slezsku shrnující celou jeho historii, z které bych mohla vycházet. Ze zahraničních zdrojů známe pouze práci Hildy Preglerové o ostravském divadle,²⁷ která je strukturovaná chronologicky, bez žádného kontextu, a tedy z metodologického hlediska málo použitelná. Ostatní práce, zejména z Brna, z Olomouce či Šumperku, zahrnují jen dílčí část dané problematiky. Nejucelenější historickou prací je publikace věnující se pražskému německému divadlu od muzikoložky Jitky Ludvové,²⁸ která se dlouhodobě zabývá německojazyčnou hudební a divadelní kulturou v českých zemích. Ve svém díle si autorka, kromě vlastních dějin klade otázku „*K čemu (nám) bylo německé divadlo?*“ a na pozadí dějinných událostí Neues deutsches Theater se zabývá vzájemným soužitím a ovlivňováním v divadelní kultuře Němců a Čechů.

²⁶ Projekt Grantové agentury České republiky řešen v letech 2006–2009 (reg. č. 408/06/1524), jehož řešiteli byli Jiří Štefanides, Margita Havlíčková a Sylva Pracná.

²⁷ PREGLER, Hilde. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährisch-Ostau von den Anfängen bis 1944*. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der philosophischen Fakultät der Universität Wien. Wien: Universität Wien, 1965.

²⁸ LUDVOVÁ, Jitka. *Až k hořkému konci. Pražské německé divadlo 1845–1945*. Praha: Institut umění–Divadelní ústav – Academia, 2012.

V dosavadní literatuře se tak nenachází dílo, o které bych se mohla opřít, konfrontovat se s ním a využít stanovenou metodu díla. Musela jsem tak přistoupit ke stanovení vlastní metodologie, která vedla cestou hledání a možných omylů.

Vzhledem k povaze práce jsem ke zpracování tématu použila diachronní hledisko, které umožnilo popsat historický vývoj a proměny od vzniku krnovského městského divadla až po jeho uzavření. Časová periodizace se však nepodřizuje historickým etapám, ale upřednostňuje časový horizont vztahující se k existenci jednotlivých divadelních prostor.

Divadelní prostor krnovského městského divadla byl v průběhu let značně proměnlivý a v jednotlivých etapách diametrálně odlišný, typický pro dané období. Velikost jeviště a hlediště vymezovalo nejen repertoárovou skladbu, ale i velikost společností, které zde mohly hrát. Ekonomická soběstačnost nezávisela jen na dobré návštěvnosti, ale také na velikosti sálu. Při malé kapacitě, jako v případě divadla umístěného v bývalém kostele svatého Michala v Krnově se jednalo o závažný limitující faktor umožňující produkce pouze malým hereckým společenstvem v počtu okolo dvanácti až patnácti členů. Tyto okolnosti nedovolovaly například prezentovat repertoár hudebního divadla nebo pouze v omezeném rozsahu v podobě ukázek z jednotlivých operních árií. Souhrn jednotlivých podmínek v daném prostoru tak zásadně ovlivňoval uměleckou i provozní stránku zdejšího divadelního života, zejména následující aspekty: typ společnosti, repertoár, kvalitu produkcí apod. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla determinovat základní členění práce právě divadelním prostorem.

Dále jsem volila komparativní metodu podle možností srovnání s divadelními sály v jiných městech. V rámci každého divadelního prostoru v daném období (kostel, sál, budova) jsem stanovila obdobné okruhy problémů tak, abych postupně popsala divadelní činnost v rámci každé jednotlivé etapy jeho vývoje s důrazem na podrobné zachycení stavu a jeho proměny v průběhu času. Následně jsem použila kvantitativní šetření dalších obdobných prostor podle hledisek, která jsem v rámci komparace stanovila a následně zhodnotila. Vzhledem k neexistující metodice jsem zvolila deduktivní postup, kdy na základě daných hledisek jsem posuzovala získané údaje. Prostřednictvím určitého kvanta dat jsem mohla charakterizovat obecné, běžně se vyskytující, zákonitosti, nebo naopak formulovat odlišnosti a specifika daného problému.

Komparace je prováděna v rámci širšího územního členění a krnovské divadelní aktivity jsou srovnávány s obdobnými divadelními celky zejména na území Moravy a Slezska. Vzhledem k tomu, že mnozí ředitelé působící v prvních dvou etapách v krnovském městském divadle zajížděli i do měst, kde nebyla ustavena městská divadla, konkrétně ve Slezsku do Bruntálu, Frýdku a na Moravě pak do Rýmařova, Nového Jičína, Prostějova, Šternberku, Moravské Třebové nebo do Svitav, zohlednila jsem jejich divadelní činnost i ve vztahu k těmto městům.

Důležitou součástí práce je sestavení denního repertoáru obsahující základní dostupné informace o odehraných představeních.

Soupis repertoáru

V rámci německojazyčných městských divadel na Moravě a ve Slezsku byly dílčí repertoáry sestaveny pouze v Brně, Olomouci, Ostravě, v Šumperku a z větší části v Opavě.

V Brně se jedná o dva tištěné soupisy na sebe navazující, a to pro léta 1777–1848 od Milady Wurmové,²⁹ a z období 1848–1914 od Jarmily Zatloukalové.³⁰ K druhému z uvedených repertoárů bylo nutno přistupovat obezřetně, neboť obsahuje řadu nedostatků. Další soupisy se týkají olomouckého městského divadla a jedná se o operní repertoár sestavený Jitkou Balatkovou a o elektronický soupis denního repertoáru a členstva z let 1770–1944 zpracovaný Jiřím Štefanidesem.³¹ Elektronický Soupis souborů a repertoáru uvedeného v Šumperku v letech 1918–1938 vytvořila Eva Hudcová. Ke své dizertační práci připojila soupis městského divadla v Moravské Ostravě Hilde Preglerové,³² který sestavila pouze na základě údajů z *Deutscher Bühnen-Spielplan*. Na tuto práci navázali Lenka Schreiberová a Jiří Štefanides, když v minulém roce vydali publikaci zahrnující repertoár a členstvo

²⁹ WURMOVÁ, Milada. *Repertoár brněnského divadla v letech 1777–1848*. Brno: Šifra, 1996.

³⁰ ZATLOUKALOVÁ, Jarmila. *Brněnské divadlo, repertoár v letech 1848–1914. I. (1848–1882)*. Brno: Archiv města Brna, 2001. – ZATLOUKALOVÁ, Jarmila. *Brněnské divadlo, repertoár v letech 1848–1914. II. (1882–1914)*. Brno: Archiv města Brna, 2002.

³¹ ŠTEFANIDES, Jiří. *Německé divadlo v Olomouci 1770–1944. Repertoár a členstvo. Elektronická databáze*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. Uloženo v Dokumentačním centru dramatických umění, Umělecké centrum Univerzity Palackého, Olomouc.

³² PREGLER, pozn. 27.

Městského divadla v Moravské Ostravě v letech 1907–1919.³³ Opavskému divadlu se ve své dizertační práci věnovala Libuše Mílková a vložila do ní soupis činoherního repertoáru.³⁴ Neúplný rejstřík opavských divadelních představení z let 1790–1942 pak pořídila Marie Turková.³⁵

Tyto velmi cenné výsledky časově náročné práce zmíněných badatelů rozšířím o denní repertoár městského divadla v Krnově, který byl dosud neznámý.

Proč denní repertoár a ne pouze soupis premiér?

Z metodologického hlediska jsem se musela rozhodnout, jak odehraná představení zachytím a zpracuji. V dřívějších dobách divadelního provozu mělo uvádění her jinou podobu, než ji známe dnes: od uvedení premiéry, přes určitý počet repríz, až k derniéře dané inscenace. V době, kdy začínáme sledovat repertoár, tedy v druhé polovině 19. století, byly uváděny jednotlivé hry bez označení „premiéra” a hrály se většinou jen jednou, opakování se nedočkaly nebo jen výjimečně. Divadelní ředitel vyzdvihoval první uvedení hry v daném místě či divadle, uvedení nově vzniklé hry nebo titulu, který byl také hrán na jiných velkých známých scénách (ve Vídni, Berlíně apod.). Jednalo se, z dnešního pohledu, víceméně o marketingový tah a o snahu co nejlépe zpropagovat uvedenou hru. Změna postupně nastávala až na přelomu 19. a 20. století, kdy u úspěšnějších titulů docházelo k opakování – reprízám, a až později ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století se již běžněji setkáme s premiérovým uvedením. Z těchto důvodů a pro zachování kontinuity repertoárového soupisu pro celé sledované období jsem tedy přistoupila k sestavení denního repertoáru i s vědomím, že zejména v závěru soupisu dojde k opakování titulů.

Každé představení má svůj záznam, který obsahuje kromě dané sezony, zejména přesné datum (den, měsíc, rok), jméno autora a název představení v původním německojazyčném znění. Dále je doplněno žánrové určení (popřípadě s uvedením počtu jednání či obrazů) tak, jak je uváděno v pramenech, neboť v průběhu času i zde některé tituly procházely vývojem. Pokud byla známá jména

³³ SCHREIBEROVÁ, Lenka – ŠTEFANIDES, Jiří a kolektiv. *Městské divadlo v Moravské Ostravě / Das Stadttheater in Mährisch Ostrau 1907–1919. Repertoár a členstvo / Repertoire und Mitgliederschaft*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018.

³⁴ MÍLKOVÁ, Libuše. *Činohra v Opavě od počátku 19. století do roku 1918*. Dizertační práce, strojopis. Filozofická fakulta UJEP Brno. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1978. Uloženo ve sbírkovém fondu Slezského zemského muzea v Opavě, divadelní podsíbírka, sign. GI 123.

³⁵ TURKOVÁ, Marie. *Rejstřík divadelních představení v Opavě 1790–1942*. Uloženo ve sbírkovém fondu Slezského zemského muzea v Opavě, muzikologická podsíbírka, sign. G 643.

dalších autorů (úprava, autor hudby), inscenátorů (režiséra, kapelníka, ev. dirigenta, choreografa, výtvarníka nebo případně další spolupracovníků) zaznamenala jsem i tyto údaje, které jsou součástí elektronické databáze. Záznam je doplněn o dokument, z kterého jsem údaj čerpala. Jedná se o důležitou kolonku a to nejen z důvodu, že se jedná o pramenný materiál, ale v mnohých případech jsem uváděla i místo, kde se daný dokument nachází. Například u novin *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*, jsou divadelní inzeráty někdy součástí přílohy, a ne na všech místech, kde jsou uloženy, jsou součástí daného svazku. Považovala jsem tedy za velmi důležité poskytnout i tuto informaci, proto jsem uváděla u dané zprávy, že údaj pochází ze zmíněných novin, ale zároveň místo zdroje, kde je uložen (Krnov, Olomouc, Brno). Záznam o daném představení uzavírá poznámka s možností doplnit sdělení, zda se jedná o odpolední či večerní představení, v kolik hodin se hrálo apod.

V rámci programu v elektronické databázi by bylo možno zaznamenávat i obsazení každého zjištěného představení, ale není v silách jednoho badatele a v časovém limitu, který je dán pro zpracování dizertační práce, dále rozšiřovat už tak obsáhlé téma, které zahrnuje i sestavení repertoáru. Tato možnost doplnění zůstává a může být v budoucnu bez problému doplněna do dnes zpracovávaného denního repertoárového soupisu.

Bohužel se pravděpodobně nedochovaly almanachy krnovského divadla, které ostatní městská divadla v 19. století běžně vydávala a jejichž soupis z německojazyčné oblasti pořídil Paul S. Ulrich a pod názvem *Bibliography of almanacs* uveřejnil v periodiku *Maske und Kothurn*.³⁶

Jak již bylo zmíněno, hlavním zdrojem jsou údaje v novinách. Pro první období je to jednoznačně list *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*. Pokud jsem zmínku o představení nenašla do začátku sedmdesátých let 19. století v tomto listu a není k dispozici divadelní cedule nebo jiná písemná zmínka (žádost, úřední korespondence apod.), tak jsem se o existenci představení nedozvěděla. V tomto období jsem mohla z dochovaných materiálů v ideálním stavu zjistit tyto údaje: datum představení, den v týdnu, název uvedené hry, autora, ředitele společnosti a obsazení. Jmenovitě není uváděn režisér, většinou se tohoto úkolu ujal principál – ředitel společnosti, tuto informaci získám až v období koncem

³⁶ ULRICH, Paul S. *Bibliography of almanacs. Maske und Kothurn* (Wien). 1989, 35, 37–115.

19. století. V případě, že mám k dispozici pouze jeden zdroj informací, je výpadek každého čísla novin překážkou, pokud chybí celá řada čísel, jedná se o nenahraditelnou ztrátu dat. Konkrétně hned u prvního zpracovávaného roku 1854 je stav v měsících leden až duben téměř ideální a vytěžila jsem z tohoto období 47 záznamů, včetně obsazení členstva společnosti Josefa Lingga. Pro srovnání stav druhé poloviny roku 1854 je již problematictější. Chybí čísla 77–86, číslo 88 zahrnuje divadelní představení z 16. listopadu 1854 a od čísla 89 do konce roku opět jednotlivá čísla dobového listu chybí. Toto období jsem ale dohledala ve Vědecké knihovně v Olomouci, kde mají stejný titul (*Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*) včetně příloh, které právě divadelní cedule obsahují. Bohužel divadelní cedule, které byly větší než vydávané periodikum, byly do tohoto tisku vkládány složené a při vazbě došlo k tomu, že některé informace (část názvu, autor hry apod.) jsou skryty nebo znehodnoceny svázáním daného periodika. Vzhledem k současnému stavu bádání o krnovském německojazyčném městském divadle se domnívám, že získání a zpracování i takto neúplných informací je velkým krokem k jeho poznání. Největší problémy pro zachycení repertoáru se nacházejí v obdobích, kdy máme k dispozici pouze jedno dobové periodikum. Dále, od roku 1873 se nabízí týdeník *Jägerndorfer Zeitung*, jehož zmínky o divadle jsem použila zejména v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století. V devadesátých letech 19. století zde údaje o divadle chybí, ale je možné je v tomto období nahradit jiným informačním zdrojem – z týdeníku *Jägerndorfer Anzeiger*, a to až do roku 1914. Je nutno však upozornit, že se v určitém období (v letech 1880–1902) jedná pouze o jeden exemplář a jakékoliv chybějící číslo je nenahraditelné. Například z ročníku 1896 se dochovalo jen několik čísel. Na počátku 20. století jsem mohla opět komparovat týdeníky *Jägerndorfer Anzeiger* (do roku 1914) a *Jägerndorfer Zeitung* (do roku 1944). Údaje z obou listů jsem příležitostně doplňovala o zprávy z novin okolních měst *Freudenthaler Zeitung* (do roku 1944) a opavských *Deutsche Post* (vycházející v letech 1919–1933, 1939–1944) a *Neues Tagblatt* (vycházející v letech 1934–1938).

Z dvacátých až třicátých let 20. století jsou k dispozici smlouvy mezi městem Krnovem a divadelním ředitelem, které stanovily povinnost určitého počtu odehraných představení. V jednotlivých sezonách se jejich množství měnilo a pohybovalo se v rozmezí mezi sedmdesáti až osmdesáti představeními, výjimečně

se číslo šplhalo až k jednomu stu. Ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století počet představení naopak klesal.

Literatura

Ve Slezsku se určitému stupni zpracování již v minulosti dostalo opavskému městskému divadlu, které v této oblasti mělo dominantní postavení vícesouborového divadla. Problematikou se zabývali především Miloš Zbavitel se zaměřením na činohru a Karel Boženek na operu. V předchozím textu byla již zmíněna odborná monografie věnovaná ostravskému divadlu v Moravské Ostravě, kterou napsala Hilde Preglerová.³⁷ Tato dizertační práce vznikla v šedesátých letech 20. století v sousedním Rakousku na Vídeňské univerzitě, tedy na základě zahraničních pramenů s perspektivou rakouského vidění a osobních vzpomínek posledního intendanty divadla Kurta Labatta i dalších uměleckých spolupracovníků. Práce je strukturovaná chronologicky a je rozdělena do pěti časových etap, v rámci níž jsou zdůrazněny aspekty svázané pouze s ostravským divadlem. Chybí jakýkoliv kontext s obdobnými městskými scénami. Objevují se zde jen drobná sdělení, kdy například v předmluvě je zmíněn ředitel Johann Hugo Treu, kterého známe z působení v krnovském divadle, nebo údaje ve vztahu k osobnostem a k divadlům v Těšíně, Olomouci a Opavě týkající se zájezdů. Minimální výtěžnost informací jsem konfrontovala s již známými poznatky tak, aby následná komparace zahrnovala známá fakta z územně nejbližší oblasti, která mi byla k dispozici. Nehledě k tomu, že se jedná o jednu z mála prací, která zaznamenává i odehraný repertoár.

V posledních letech se objevily další práce badatelů k problematice německojazyčného divadla zaměřující se na různé oblasti, aspekty i časové horizonty. Zmínila bych především publikace germanistky Evy Hudcové, vydané nejprve v německé a následně v české verzi, o kulturní historii Šumperka, jehož důležitou a bohatou součástí bylo divadlo.³⁸ Dále pak dizertační práci Miroslava Lukáše s názvem *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů (od konce 16.*

³⁷ PREGLER, pozn. 27.

³⁸ HUDCOVÁ, Eva. *Der Bürger und sein Theater in einer mährischen Kleinstad. Aus der Kulturgeschichte von Mährisch-Schönberg*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. – HUDCOVÁ, Eva. *Měšťan a divadlo. Z kulturních dějin města Šumperka*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015.

století do druhé světové války), která se stala hodnotným a oceněným dílem.³⁹ Obě práce zahrnují divadelní ředitele a jejich společnosti působící nejen na Moravě, ale i v Městském divadle v Krnově a kontext s předkládaným tématem je zřejmý. Za pozornost stojí dvousvazková publikace o historii německé operní scény v Olomouci autorů Jiřího Kopeckého a Lenky Křupkové.⁴⁰ Stejně tak nelze opomenout práce badatelů o brněnském divadle, zejména z pera Margity Havlíčkové a v minulém roce vydanou monografii Vojena Drlíka z období protektorátu⁴¹.

Česky i německy psaná díla vztahující se k problematice německojazyčného divadla byla vydávána převážně ve 20. a na počátku 21. století. Výjimku tvoří práce Christiana d'Elverta *Geschichte des Theaters in Mähren und Oester. Schlesien*, vydána v Brně již v roce 1852.⁴² Ačkoliv se jedná o publikaci vycházející ještě dva roky před vymezením časového období mé práce, jsou zde drobné zmínky o tehdejších divadelním životě v Krnově, které je nutno zmínit.

Pro srovnání širšího středoevropského kontextu jsem využila práci německého divadelního badatele a knihovníka Paula S. Ulricha z Berlína, člena mezinárodní společnosti Thalia Germanica, který se celoživotně zaměřuje na výzkum dějin německojazyčného divadla. Během let vytvořil databázi založenou na údajích z jednotlivých divadelních ročenek, které podrobně excerpoval. Databázi a její možnosti představil i s praktickými ukázkami ve studii *Topographie des Theaters im 19. Jahrhundert elektronisch erfassen*, která byla uveřejněna ve sborníku z pražského interdisciplinárního kolokvia *Deutschsprachiges Theater in Prag – Begegnungen der Sprachen und Kulturen* (2000).⁴³ Paul S. Ulrich pracuje sice s daty víceméně statisticky, ale na základě velkého množství dat v rámci německy mluvících zemí zobecňuje hlavní rysy a srovnává dané údaje s ohledem na celek. Ve svých přehledech se zaměřuje na provázanost mezi počtem obyvatelstva ve městech s rostoucím počtem divadel, s počty v Německu, v českých zemích i v

³⁹ LUKÁŠ, Miroslav. *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů (od konce 16. století do druhé světové války)*. Dizertační práce. Filozofická fakulta, Katedra divadelních studií, Teorie a dějiny divadla, filmu a audiovizuální kultury, Masarykova univerzita Brno. Brno: 2017.

⁴⁰ KOPECKÝ, Jiří. *Německá operní scéna v Olomouci I. 1770–1878*. – KŘUPKOVÁ, Lenka. *Německá operní scéna v Olomouci II. 1878–1920*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

⁴¹ DRLÍK, Vojen. *Šťastně v „Říši“*. *Brněnské německé divadlo za protektorátu*. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2018.

⁴² d'ELVERT, Christian. *Geschichte des Theaters in Mähren und Oester.-Schlesien*. Brünn: 1852.

⁴³ ULRICH, Paul S. *Topographie des Theaters im 19. Jahrhundert elektronisch erfassen. Hinweise und Beispiele aus der Praxi*. In *Deutschsprachiges Theater in Prag. Begegnungen der Sprachen und Kulturen*. Praha 2001, s. 468–488.

rámci celku. Uvádí, že podobné podmínky se odrážejí rovněž v údajích o České republice. U zpracované topografie divadel v 19. století předkládá získaný přehled o divadelních scénách v letech 1836–1900 v obecné rovině srovnávání. Statisticky pracuje s celkovým počtem 3 300 míst, která se nacházejí v 29 zemích.⁴⁴ Bez ohledu na přesné určení jednotlivých roků se německojazyčné divadelní společnosti pohybovaly z 80 až 90 % v místech, které dnes patří do územního členění dnešního Německa, Rakouska, Polska a České republiky. Paul S. Ulrich považuje tyto hodnoty v letech 1836–1900 za konstantní. Ve své databázi používá strukturované soubory, které jsou k sobě spojeny na základě předem definovaných klíčů. Zpracováváním velkého množství prvků zachycuje heterogenní vazby a staví je do různých vzájemných kontextů, které jsem částečně využila. Studie však získané informace v maximální míře zobecňuje, proto nelze použít konkrétní údaje, tedy ani přesná data o krnovském divadle. To by bylo možné jen za předpokladu veřejného zpřístupnění celé databáze na internetu. Problémem tak zůstává značná statistická anonymita, kterou lze použít pouze k celkovému zobecnění, nikoliv k porovnání jednotlivých míst.

Literatura pojednávající o divadelních prostorech je spojena především až s nově postavenou budovou pro divadlo a kino v roce 1928 podle návrhu Leo Kammela. Upozorňuje na ni první díl publikace Alfreda Javorina *Divadla a divadelní sály v českých krajích* (1949).⁴⁵ Stavební a architektonická část včetně plánů této budovy byla otištěna v knize Jiřího Hilmery *Česká divadelní architektura* (1999),⁴⁶ která je dále rozšiřována v rámci internetové Databáze divadel – Divadelní architektura ve střední Evropě.⁴⁷ Práce Jiřího Hilmery a následně stále se rozrůstající databáze shrnují základní informace o historii divadelních budov, včetně konstruování a vybavení scén, hledišť a vzájemné funkčnosti těchto obou základních složek divadelního prostoru. Pro následnou komparaci tak nabízí obrovské množství divadelních nebo za tímto účelem upravených staveb, ať už z hlediska časového a architektonického, tak i z provozního a funkčního aspektu, a to nejen na území České republiky, ale v rámci internetové databáze také v celém středoevropském prostoru.

⁴⁴ Tamtéž, s. 481.

⁴⁵ JAVORIN, Alfred. *Divadla a divadelní sály v českých krajích. I. Divadla*. Praha: Divadelní ústředna, 1949, s. 94–95.

⁴⁶ HILMERA, Jiří. *Česká divadelní architektura*. Praha: Divadelní ústav, 1999.

⁴⁷ *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 29. 8. 2018]. Dostupné z: <http://www.theatre-architecture.eu/cs/databaze.html>.

K nejdůležitějším podkladům pro komparaci s vazbou na divadelní prostory a vztahem ke zmíněnému území patří práce divadelního historika Bernda Vogelsanga, který je autorem druhého svazku publikace *Funde und Befunde zur schlesischen Theatergeschichte* s podtitulem Theaterbau in Schlesien.⁴⁸ Své poznatky shromažďoval několik let a poté je publikoval v rámci výzkumu věnovanému divadlu ve střední a východní Evropě na Univerzitě v Dortmundu. Na projektu se rovněž podílela Bärbel Rudinová, která je autorkou prvního dílu. Publikace obsahuje popis 96 míst s divadelní historií v rámci celého Slezska zahrnující pruské i rakouské území. Prostor je věnován také divadelnímu životu v Krnově, v rozsahu necelých šesti stran shrnuje údaje od počátků až do třicátých let 20. století. Pro komparativní analýzu lze práci použít pouze u početně menšího vzorku vybraných míst, neboť více než šedesát měst a obcí je menších než Krnov v dané době. Tato skutečnost je dána rozvojem Krnova, ale také tím, že mnohá místa jsou spojena se zámeckými divadly, která nejsou součástí mého výzkumu. Zůstává zhruba třicet míst, přičemž polovina je naopak podstatně větší než Krnov (počet obyvatelstva byl asi dvakrát až třikrát vyšší). Z tohoto vzorku zůstává přibližně patnáct míst, která se blíží velikosti Krnova, přičemž se převážně jedná o města v dnešním Polsku (Nysa, Jelenia Góra, Klodsko, Boleslawiec, Prudnik, Glubczyce, Jawor, a další). Zmíněný text podává sice informace o uvedených divadlech, ale jejich různorodý charakter bohužel mnohdy neumožní srovnání s konkrétními údaji, které mám k dispozici o krnovském divadle.

Z odborné literatury o divadle bych zmínila článek Ernsta Königera pod názvem Theater in Alt-Jägerndorf, který byl v roce 1924 uveřejněn v periodiku *Die Heimat*,⁴⁹ a uvádí informace týkající se zejména adaptovaného sálu v kostele svatého Michala (později svatého Václava), tj. zahrnuje počátky divadla ještě před ustavením městského divadla v Krnově. Jedná se o nejstarší dochované informace o tomto prostoru, které beze změny přebírá řada dalších badatelů. Naopak k nejmladším zdrojům patří heslo Adolfa Furcha pod názvem Jägerndorf z publikace *Lexikon zur Deutschen Musikkultur. Böhmen – Mähren – Sudetenschlesien* (2000)⁵⁰ zahrnuje všeobecný popis místa a především hudební

⁴⁸ VOGELSANG, Bernd. Theaterbau in Schlesien. In RUDIN, Bärbel. *Funde und Befunde zur schlesischen Theatergeschichte*. Bd. 2. Dortmund: 1984.

⁴⁹ KÖNIGER, Ernst. Theater in Alt-Jägerndorf. *Die Heimat*. 1924, 2(11), 121–123.

⁵⁰ FURCH, Adolf. Jägerndorf. In *Lexikon zur Deutschen Musikkultur. Böhmen – Mähren – Sudetenschlesien*. Bd 1. A–L. München: Langen Müller, 2000, s. 589–593.

život Krnova, konkrétně informace o chrámové hudbě od počátků až do 19. století, o stavbě varhan a o hudebních osobnostech. Dále zmiňuje spolky a jejich aktivity z přelomu 19. a 20. století, a necelá stránka je věnována také divadlu. Údaje týkající se divadelního prostoru v bývalém kostele svatého Michala, zde uváděné, jsou čerpány z práce Ernsta Königera a totožné s informacemi Bernda Vogelsanga, obě zmiňují výše. Ostatní část textu stručně shrnuje divadelní činnost v Krnově, včetně zmínek o sále v hotelu Tiroler a stavbě nové budovy z roku 1928. Za pozornost stojí Furchovo srovnání krnovského starého divadla s divadlem v Greinu v Horním Rakousku, kterému věnuji dílčí pozornost v kapitole týkající se divadelního prostoru, neboť obě divadla řadí k tehdejším nejmenším scénám v německy mluvící oblasti.

Pro práci byly nepostradatelné rovněž dostupné divadelní encyklopedie a bibliografie vztahující se zejména k jednotlivým osobnostem divadelních ředitelů, eventuálně k významným uměleckým představitelům. A to od nejstaršího období z děl Constanta von Wurzbacha,⁵¹ Ernsta Gettkeho a Adolfa Oppenheima,⁵² Ottmara Gustava Flüggena,⁵³ Ludwiga Eisenberga,⁵⁴ následně Wilhelma Kosche,⁵⁵ Paula S. Ulricha,⁵⁶ až po nejnovější díla Aleny Jakubcové⁵⁷ a Jitky Ludvové.⁵⁸ Přestože jsem v těchto encyklopediích ověřovala všechna jména ředitelů, mnohá z nich zde nejsou vůbec obsažena. Největší podíl jmen jsem dohledala v pracích Wilhelma Kosche a Paula S. Ulricha. Za přínosné považuji také v rámci regionu

⁵¹ WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt und gewirkt haben. Theil 1–60/A–Z*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1856–1891.

⁵² GETTKE, Ernst – OPPENHEIM, Adolf. *Deutsches Theater-Lexikon. Eine Encyklopedie Allen Wissenswerthen der Schuspielkunst und Bühnentechnik*. Leipzig: C. Reißner, 1889.

⁵³ FLÜGGEN, Otomar Gustav. *Boigraphisches Bühnen-Lexikon der deutschen Theater. Von Beginn der deutschen Schauspielkunst bis zur Gegenwart*. München: Bruckmann, 1892.

⁵⁴ EISENBERG, Ludwig. *Großes biographisches Lexikon der deutschen Bühne im 19. Jahrhundert*. Leipzig: List, 1903.

⁵⁵ KOSCH, Wilhelm. *Deutsches Theater-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Bd. 1*. Klagenfurt – Wien: Kleinmayer, 1953. – *Bd. 2*. Klagenfurt – Wien: Kleinmayer, 1960. – *Bd. 3*. Bern: Francke, 1992. – *Bd. 4*. Bern – München: Verlag Saur, 1998. – *Bd. 5*. Zürich – München: Verlag Saur, 2004. – *Bd. 6*. Zürich – München: Verlag Saur, 2008. – *Bd. 7*. Berlin: de Gruyter, 2012. – *Nachtragsbd. Teil 1*. Berlin: de Gruyter, 2013. – *Nachtragsbd. Teil 2*. Berlin: de Gruyter, 2014.

⁵⁶ ULRICH, Paul S. *Biographisches Verzeichnis für Theater, Tanz und Musik. Bd. 1.–2*. Berlin: Berlin Verlag Arno Spitz GmbH, 1997.

⁵⁷ JAKUBCOVÁ, Alena a kolektiv. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2007. – JAKUBCOVÁ, Alena – PERNERSTORFER, Matthias J. (ed.). *Theater in Böhmen, Mähren und Schlesien. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts*. Praha: Institut umění-Divadelní ústav – Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2013.

⁵⁸ LUDVOVÁ, Jitka a kolektiv. *Hudební divadlo v českých zemích. Osobnosti 19. století*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2006.

práce z Ústavu pro regionální studia Ostravské univerzity *Biografický slovník Slezska a severní Moravy* (1993–1999; 2000–2009)⁵⁹ a *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy* (2005, 2013)⁶⁰. Současně jsem využila databázi uloženou v Národní knihovně v Praze z nakladatelství K. G. Saur Verlag *Deutsches Biographisches Archiv I und II, 1707–1988. Internationaler Biographischer Index* 7. Jedná se o biografický archiv hesel ze všech německojazyčných encyklopedií vydaných do roku 1988 zpracovaný na mikrofiších, který zahrnuje většinu výše zmíněných encyklopedií.

Z historických prací jsem uplatnila zejména publikaci Vladimíra Bluchy *Město mezi dvěma řekami – Krnov* (2007),⁶¹ která kromě dvojstránky věnující se divadelní činnosti stručně shrnuje informace o dějinách města. Údaje o divadle zde prezentované jsou převážně obecně známé a navíc autor nerozlišuje divadlo ochotnické a profesionální.

Jak již bylo zmíněno, práce věnovaná městskému divadlu v Krnově navazuje na výsledky realizovaného projektu Identifikace německojazyčných městských divadel na Moravě a ve Slezsku, na kterém jsem se podílela. Pro komparaci divadel v jiných městech regionu jsem vycházela z poznatků shromážděných v třídílné publikaci *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien*.⁶² První díl publikace tvoří soupis divadelních ředitelů obsahující 263 jmen. U každého z nich jsou uvedeny zjištěné základní životopisné údaje, přehled sezon v divadlech, které

⁵⁹ DOKOUPIL, Lumír a kolektiv. *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Sešit 1–12. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1993–1999. (Sešit 1–12). Nová řada. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2000–2009. (Sešit 1 /13/–12 /24/).

⁶⁰ DOKOUPIL, Lumír a kol. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy*. Sv. 1 A–M. – Sv. 2 N–Ž. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2005. – IVÁNEK, Jakub – SMOLKA, Zdeněk (eds.). *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy*. Sv. 1 A–L. – Sv. 2 M–Ž. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2013.

⁶¹ BLUCHA, Vladimír. *Město mezi dvěma řekami. Krnov*. Krnov: Město Krnov, 2007.

⁶² HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 1/3. Ředitelé městských divadel / Direktoren der Stadttheater*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. – HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 2/3. Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Znojmo, Jihlava, Šternberk, Prostějov / Brünn, Olmütz, Ungarisch Hradisch, Znaim, Iglau, Sternberg, Prossnitz*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. – HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 3/3. Opava, Těšín, Krnov, Moravská Ostrava, Šumperk, Svitavy, Moravská Třebová, Bruntál, Rýmařov, Nový Jičín, Frýdek / Troppau, Teschen, Jägerndorf, Mährisch Ostrau, Mährisch Schönberg, Zwittau, Mährisch Trübau, Freudenthal, Römerstadt, Neutitschein Friedek*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014.

ředitel ve sledovaném regionu vedl a seznam osobní bibliografie pramenů a literatury. Soupis je o to významnější, že většina z uvedených ředitelů je pro současnou českou divadelní historiografii neznámá. Následující dva svazky obsahují studie o deseti městských divadlech doplněné o dalších osm divadel, u kterých „městský“ status nebyl potvrzen. Každá kapitola má shodnou strukturu zahrnující jak textovou studii (obsahující charakteristiku sídla, popis divadelního života do založení městského divadla a v období městského divadla), tak velmi důležitý a obsáhlý soupis informačních zdrojů. U divadel, kde se existence městských institucí nepotvrdila, je struktura obdobná (zahrnuje charakteristiku sídla, popis divadelního života většinou rozdělený do roku 1918 a po roce 1918) se zdůvodněním, proč se o městské divadlo nejedná. V závěru textové části se nachází seznam ředitelů společností, jejichž pobyt byl v daném městě zaznamenán. Ve třetím svazku publikace je rovněž zahrnuta má studie o krnovském divadle v rozsahu dvaceti stran, která byla výchozím bodem pro současnou práci. Tato třísvazková publikace je mimořádně důležitá pro komparaci divadel na Moravě a ve Slezsku, protože se jedná o nejucelenější práci z daného území, která využívá u všech sídel podobné struktury zpracování, a všímá si i stejných předem vymezených aspektů důležitých k výzkumu německojazyčných divadel.

Prameny

1. Primární prameny

Materiál s přímou vazbou na chod divadelního podniku – divadla jsem našla převážně v archivech a v menší míře v muzeích. Z archiválií jsou nejdůležitější prameny uloženy ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově, kde se nacházejí fondy jednotlivých úřadů: městské části v Archivu města Krnov (přibližně z let 1850–1944), včetně dodatků, povolování divadelních představení ve fondu Okresního úřadu v Krnově (1850–1938) a v neposlední řadě také oddílu Péče o kulturu a domovinu v Úřadu zemské rady (Der Landrat, 1938–1945) v Krnově. Fond Městské divadlo Krnov, rovněž zde uložený, obsahuje nezpracovaný materiál a svým rozsahem naplní necelou archivní krabici (jedná se o propagační materiály z let 1937–1941 nebo Zprávy německého divadelního spolku

z let 1929–1944). Část těchto pramenů byla po generální inventuře v archivu zařazena do dodatků Archivu města Krnova. Zahrnuje například inventář kulis a vybavení z roku 1936, čtyři sešity soupisu inventáře kulis, nábytku, rekvizit a jiných zařizovacích předmětů.

V krátkosti bych se nyní věnovala fondu Archivu města Krnov (1850–1944). Přestože zahrnuje celé zkoumané období, nalézá se zde pouze pět městských kronik a složka s názvem Městské divadlo z let 1931–1932. V tomto fondu jsem našla také plány a další náležitosti stavby (rozpočty, vyúčtování prací, pokladní stavební deník, stavební a kolaudační řízení) k nové budově divadla a kina z let 1927–1938, včetně následujících stavebních úprav a přístaveb. Ve třech archivních kartonech z období 1857–1938 se nacházejí plakáty a letáky z divadelních a filmových představení, povolení k promítání, zlomek starších divadelních plakátů, fotografie a plány budovy starého divadla (bývalý kostel), divadelní představení pro děti, divadelní koncese pro město, výbor pro sestavování programu, příspěvky ze zemských fondů, pronájmy sálu pro divadlo, členství města ve spolcích městských divadel, včetně smlouvy s městským divadlem, korespondence, zápisy z jednání, hrací plány, roční vyúčtování, přehledy repertoárů, seznam hracích dnů pro českou menšinu, Svaz německých divadel (1920–1938), pronájmy sálu v hotelu Tiroler, pronájem nové budovy divadla a kina, smlouvy s městským divadlem v Opavě, tisk plakátů a programů ad. Z tohoto výčtu je patrné, že se v pouhých třech archivních krabicích objevují nejrozličnější primární prameny z téměř celého zkoumaného období.

Přínosem jsou i materiály divadla se vztahem k zemské vládě, které jsou do roku 1928 uloženy v Zemském archivu v Opavě a poté v Moravském zemském archivu v Brně.

Ke komparaci jsem použila archiválie spojené s městem Bruntál v období, kdy se jednalo o spojená divadla (Vereinigte Theater) měst Krnova a Bruntálu. V polovině osmdesátých let 19. století tohoto spojení využil ředitel Johann Hugo Treu a později, počátkem devadesátých let 19. století, stejnou praxi uplatnila ředitelka Wilhelmina Finková.

Ověřovala jsem rovněž zdroj materiálů uložených v Stadtarchiv – Das Jägerndorfer Heimatarchiv v Ansbachu, ale z došlé písemné odpovědi nebyl relevantní materiál (plakáty, fotky, ročenky apod.) z krnovského divadla v této instituci zjištěn.

Drobné primární prameny jsou uloženy v muzeích a jejich sbírkových fondech. Konkrétně v Městském muzeu Krnov jsou ve fondu tiskovin a fotografií uloženy jednotliviny divadelních plakátů, svázané programy ze sezony 1934/1935, dobové fotografie budovy divadla a fotografie Maxe Pallenberga. Ve Slezském zemském muzeu v Opavě se jedná o svazek divadelních programů ze sezony 1939/1940 (48 kusů) s uvedením obsazení jednotlivých rolí a uměleckého nastudování v daných představeních.

2. Noviny a časopisy

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá velká nesourodost a nedostatečnost primárních pramenů. Jediný potenciál, jak docílit propojení a získat širší a ucelenější pohled na německojazyčné městské divadlo v Krnově, s sebou nese pouze podrobná rešerše novin a časopisů. Dobový tisk podstatným způsobem doplnil neúplný a nesystematicky uložený archivní materiál. Je mnohdy jediným zdrojem jmen autorů a ohlášených představení i přesto, že tyto údaje jsou mnohdy psány chybně nebo zkomoleně a dochází tak k přebírání chyb. Dalším rizikem zůstává skutečnost, že ohlášené představení se nemuselo nakonec odehrát, pokud není potvrzeno následnou recenzí apod. S recenzemi ke krnovskému divadlu jsem mohla počítat až od přelomu 19. a 20. století. Do té doby se jedná většinou o články informativní s obsahem daného kusu nebo s uvedením jeho obsazení. I pozdější kritiky – hodnocení mají spíše obecnější charakter a konkrétní umělecké výkony jsou popisovány zřídka. Od dvacátých let 20. století, kdy krnovský a opavský ředitel byl totožný, se nabízí možnost využít určitého srovnání s hodnocením jednotlivých představení z opavských kritik. Tato možnost je však velmi problematická, protože může dojít ke zkreslení v hodnocení představení.

Z nejstaršího období jsem využívala titul *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*, který vycházel od roku 1851. V roce 1853 se jednalo o týdeník, ale od začátku roku 1854 se frekvence listu minimálně zdvojnásobila a pravidelnou přílohou se stala nabídka divadelního představení. Některá čísla obsahovala jen jeden list, přičemž jedna strana byla využita jako leták s nabídkou divadelního představení. S určitou nadsázkou lze říci, že díky divadlu se zvýšila četnost vydávání tohoto listu a rovněž přílohy byly tištěny především kvůli

divadlu, protože cedule divadla zabíraly podstatnou část tiskoviny. List vycházel v letech 1851–1904 a je uložen na několika místech, ve Státním okresním archivu v Bruntále se sídlem v Krnově (z let 1852–1863, 1866–1869), ve Vědecké knihovně v Olomouci (z let 1851–1869) a v Moravské zemské knihovně v Brně (z let 1851–1863, 1866–1895). A právě v Moravské zemské knihovně v Brně jsem zjistila, že na počátku svazku *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben* se signaturou I 458 je svázáno 14 čísel z roku 1850. Po bližším prozkoumání jsem zjistila následující. Dne 11. prosince 1850 vyšlo první číslo novin *Das Echo* obsahující novinky pouze pro obveselení a společenský život, který měl přinášet vyprávění, povídky, básně, ale také zprávy z oblasti obchodu, živnosti a divadla.⁶³ Během roku 1851 došlo ve vydávání titulu k několika změnám. Od začátku ledna do 12. dubna 1851 vyšlo pětasedmdesát čísel novin pod názvem *Das Echo*, ale 15. dubna 1851 vyšlo první číslo pod názvem *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*. Ve svázaném svazku v brněnském archivu je však jen toto jediné číslo a následuje proluka, po které jsem našla list z 1. října 1851 s číslem jedna a pod původním názvem *Das Echo*.⁶⁴ Skutečností však zůstává, že podtitul listu byl různě používán i v budoucnu, a občas nenavazuje ani stránkování. Zda se jedná o chybu nebo o další změny nelze v této fázi jednoznačně určit.⁶⁵

Dalším listem, který byl vydáván v letech 1873–1945, se stal *Jägerndorfer Zeitung*. Periodikum ze sedmdesátých let 19. století je uloženo v Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni, ale v posledních letech byly první ročníky týdeníku digitalizovány a jsou dostupné prostřednictvím Knihy ve službě Google Play. Od roku 1880 jsou noviny uloženy také ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově. Přestože jsem se domnívala, že tyto noviny budou pravděpodobně největším zdrojem informací, údaje o divadle jsem v některém období (devadesátá léta 19. století) hledala marně. Naopak příznivěji pro studium této problematiky se jeví týdeník *Jägerndorfer Anzeiger* s podtitulem *Wochenschrift für allgemeines Interesse*, který vycházel v letech 1880–1914 a je rovněž uložen ve Státním okresním archivu v Bruntále. Nachází se zde celá řada zmínek a zpráv o divadle,

⁶³ Časopis měl vycházet čtyřikrát až pětkrát do týdne podle toho kolik bude materiálu do jedné nebo dvou čtvrtěk papíru.

⁶⁴ Redakce v úvodu listu potvrzuje původní název *Das Echo* a doufá, že přerušení neodradilo čtenáře.

⁶⁵ V citaci tohoto periodika jsem ponechala ve své práci pouze jeho název *Das Echo* bez uvádění podtitulu, aby nedocházelo díky uvedeným změnám k zavádějícím nesrovnalostem.

uváděn je i repertoár a „Protokoly ze zasedání obecního zastupitelstva“⁶⁶, z kterých jsem zjistila zejména zahájení divadelní sezony nebo výběr či schválení divadelního ředitele pro danou sezonu. Přestože archiv eviduje všechny ročníky tohoto titulu, tak např. ve svazku s rokem 1896 je jen několik čísel a dále jsou svázány jen části stránek bez datace a navíc jsou zde chaoticky svázány i listy nebo celá čísla z jiných roků v rozpětí cca pěti let. Týdeník *Jägerndorfer Anzeiger* je z období 19. století uložen pouze v tomto archivu, až z let 1902–1914 také v Österreichische Nationalbibliothek ve Vídni. I v jiných novinových svazcích chybí určité číslo nebo několik čísel za sebou, tato neúplnost opět narušuje celistvost a může v určitém stěžejním období zkreslit získávané informace. Pro doplnění jsem mohla počítat ještě s tituly *Jägerndorfer Presse* (z roku 1905) nebo *Jägerndorfer Bezirkszeitung* (z let 1927–1937), taktéž uložené ve Státním okresním archivu Bruntál, se sídlem v Krnově. Vzhledem k blízkosti měst Bruntálu a Opavy s Krnovem jsem mohla využít v určitém období také deníky vycházející v těchto městech. Konkrétně *Freudenthaler Zeitung* (z let 1904–1944), *Deutsche Post* (z let 1919–1933, 1939–1944) a *Neues Tagblatt für Schlesien und Nordmähren* (z let 1934–1938). Tato periodika občasně uváděla nabídku divadelních představení konaných v Krnově.

Vedle vycházejících periodik byly důležitým zdrojem informací ročenky německy hrajících divadel (uloženy téměř v úplnosti zejména v knihovně Theatermuseum ve Vídni). Kromě města se základními údaji o konkrétním divadle (jméno ředitele, členové uměleckého vedení, soupis členů uměleckého souboru, osoby zajišťující provozní a technický chod divadla aj.) obsahuje první část daného svazku ročenky také články, medailony osobností, chronologicky seřazená jubilea, nekrology a řadu dalších údajů užitečných zejména ve vztahu k jednotlivým osobnostem. Informace o krnovském divadle zahrnují ročenky *Deutscher Bühnen-Almanach* (v letech 1882–1884, 1886–1893), *Neuer Theater-Almanach* (1891–1895, 1898–1907, 1913–1914) a na něj navazující *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* (1915, 1922–1923, 1944), dále ještě *Deutsches Theater-Adreßbuch* (1912–1917). Úplnost či neúplnost uveřejněných dat v ročenkách závisela na odeslání podkladů ředitelem, eventuálně inspicentem do berlínské redakce, která vydávala jednotlivé ročníky se zprávami o německojazyčných divadlech a

⁶⁶ Protokoly ze zasedání obecního zastupitelstva jsou uloženy rovněž ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově ve fondu Archiv města Krnov 1437–1945.

společnostech z měst a obcí především v rámci středoevropského prostoru. Uvědomuji si, že informace vycházely ze samotných divadel, proto výpovědní hodnota může být touto skutečností ovlivněna. K tehdejšímu periodikům patřil také měsíčník *Deutscher Bühnen-Spielplan*, který vycházel od sezony 1896/1897 až do uzavření divadel v roce 1944. Zveřejňoval repertoárový přehled představení realizovaných v německojazyčných divadlech, ale informace o repertoáru krnovského divadla zde s podivem nenajdeme.

Pro úplnost je potřeba zmínit ještě divadelní kartotéku publicisty a kritika Milana Rusinského obsahující excerpta o německém divadle i jednotlivých osobnostech (ředitelích, hercích a herečkách, výtvarnících apod.), která je uložena na divadelním pracovišti Slezského zemského muzea v Opavě. Kartotéka svým rozsahem nevelká (přibližně jeden běžný metr) zahrnuje několik tisíc kartotéčních lístků rozdělených pod více než třicet signatur podle jednotlivých tematických okruhů z časového období od 19. století do druhé poloviny 20. století. Zastoupeny jsou poznámky o profesionálním i ochotnickém divadle z českého, německého i polského jazykového prostředí ve Slezsku a na severní Moravě. Většina výpisků k německojazyčnému divadlu je spojena s činností divadel v Opavě, Ostravě, Olomouci, Šumperku, Těšíně a dále pak s kočovnými společnostmi, které vystupovaly na různých místech v regionu (například v Bílovci, Bílsku, Hranicích, Javorníku, Karviné, Novém Jičíně aj.). Součástí je sedmnáct sešitů velikosti A5 s excerpty z německých novin (*Troppauer Zeitung*, *Local-Anzeiger für Mährisch Ostrau und Umgebung*, *Mährisch-schlesischer Grenzbote*, *Neutitscheiner Wochenblatt für Stadt und Land*). Z celkového rozsahu kartotéky se údaje k německojazyčnému divadlu vztahují přibližně z jedné čtvrtiny.

Struktura práce

Základním východiskem pro členění práce se stal divadelní prostor, proměnlivý v čase, odlišný, ale charakteristický pro daná období. Práci jsem rozdělila do těchto tří hlavních kapitol:

- 1. Divadlo v kostele svatého Michala** (adaptovaný prostor v bývalém kostele,

1854–1890)

2. **Divadlo v sále hotelu Tiroler** (sál s jevištěm, 1890–1928) a

3. **Divadlo v nově postavené budově** (budova pro divadlo a kino podle návrhu Leo Kammela, 1928–1944).

Každá z hlavních kapitol obsahuje podkapitoly, které mají obdobnou strukturu zahrnující vždy konkrétní aspekty vztahující se k danému divadelnímu prostoru krnovského divadla. Toto shodné členění umožňuje kvalitativní zhodnocení totožných prvků, a na druhé straně, jsem tak mohla lépe definovat odlišnosti oproti předešlému období. Jednotlivé kapitoly obsahují pět až osm tematických okruhů, které tvoří jednotlivé podkapitoly, z nichž některé jsou ještě dále členěny, a charakterizují daný časový úsek. Jednotlivé kapitoly zahrnují tyto oblasti:

• **Společenský a dobový kontext**

Vzhledem k tomu, že celá tato perioda zahrnuje historicky proměnlivé období od druhé poloviny 19. století do poloviny 20. století, je v každé z hlavních kapitol věnovaná podkapitola vymezující dobový kontext popisující rozdílné politické, hospodářské i společenské podmínky tehdejšího divadelního podniku. Zprůmyslnění výroby, rozvíjející se průmysl, rozšiřující se dopravní infrastruktura, to vše výrazně ovlivňovalo dané místo či lokalitu. Rovněž změna Rakouska-Uherska v konstituční monarchii, změna ústavy, vznik spolkového zákona, následné uzákonění všeobecného volebního práva, vypuknutí první světové války, vznik Československa, hospodářská krize a v závěru další světová válka. Jedná se o celou řadu událostí, které proměnily každodenní život občanů a měly podstatný vliv i na společenský a kulturní rozvoj, včetně divadelnictví, proto i tyto podmínky jsou v jednotlivých hlavních kapitolách zohledněny. Tak jako i počet obyvatelstva a jeho národnostní složení v daném místě.

Zároveň je nutné si uvědomit, že existuje téměř přímá úměra související s velikostí sídla – města a jeho důležitosti v rámci dané lokality, která je podpořena rozvojem a ekonomickou prosperitou, na straně druhé je vyvažována jistou společenskou a kulturní úrovní projevující se vznikem či podporou městského divadla.

V těchto podkapitolách jsem zachytila společenský a dobový kontext ve vztahu k městu, jeho stručnou historii, vývoj a rozvoj města v daném časovém období. Dále zde shrnuji charakteristiku místa a jeho kulturně společenské povědomí, včetně zobrazení vztahu městského zastupitelstva k divadlu. Zároveň jsem se snažila postihnout divácký potenciál, který je důležitým faktorem k zhodnocení divadelní činnosti.

• **Proměna divadelního prostoru**

Zahrnuje popis konkrétního divadelního prostoru, který se stal hlavním a důležitým činitelem udávající charakter a potenciál krnovského divadla. Jedná se především o velikost jeviště, scénické možnosti nebo jeho technické vybavení. Rozhodující veličinou se stala kapacita hlediště, která měla vliv na ekonomickou stránku, a ovlivňovala tak schopnost existence společnosti v daném místě pouze za určitých podmínek. Komparace jednotlivých krnovských divadelních prostor s jinými divadly nám tak názorně otvírá jejich proměnu.

V rámci určení divadelní prostoru v Krnově stále přetrvává problém s přesnou identifikací, kdy se divadlo přesunulo ze starého divadla, kostela svatého Michala, do sálu hotelu Tiroler, neboť jsem objevila pouze zmínku o nedávném přemístění divadla svázanou s rokem 1890. Poté jsou uváděny zprávy s označením „Theater” a „Stadttheater”, bohužel bez bližší identifikace místa. Na základě těchto zpráv z týdeníku *Jägerndorfer Anzeiger* je zřejmé, že v určité chvíli hrálo divadlo v obou uvedených prostorech zároveň, ale s jakou časovou návazností se mi nepodařilo objasnit.

• **Charakteristika jednotlivých divadelních společností**

V této podkapitole se zaměřuji na jednotlivé divadelní společnosti – soubory, které charakterizuji a popisuji z dostupných materiálů co nejúplněji, neboť doposud nebyla tato oblast podrobněji zpracována. Nejedná se pouze o jejich soupis, který se podařilo rozšířit o další jména ředitelů působících v Krnově, ale především mapuje počty členů v divadelních společnostech, včetně jejich složení, přestože si uvědomuji, že docházelo k poměrně velké fluktuaci členů. Za důležitou součástí této podkapitoly považuji zachycení délky divadelní sezony (její zahájení a

ukončení), která se běžně předpokládá od podzimu (říjen, listopad) až do Květné neděle. Dále uvádím hostující umělce, benefiční vystoupení a další údaje ve vztahu k dané divadelní společnosti. Součástí je i charakteristika zájezdové činnosti, včetně letních pobytů, ale zahrnuje i údaje o jejich nejbližších pobytech, tj. odkud přijeli, kam odjížděli apod. Charakteristika jednotlivých společností – souborů tak umožňuje pojmenovat hlavní rysy jednotlivých skupin, které jsem pak mohla lépe vřadit do kontextu divadel a divadelních společností pohybujících se na Moravě a ve Slezsku. Díky zjištění členstva v sezoně jsem také identifikovala propojení a vzájemnou provázanost hereckých skupin, například v sezoně 1854/1855 byly členy Linggovy společnosti Wilhelm Pohl a jeho žena Julie. S velkou pravděpodobností se jedná o pozdějšího ředitele krnovského divadla, který zde působil se svou společností o čtrnáct let později, tj. v sezonách 1868/1869 a 1870/1871.

• Repertoár a dramaturgická skladba

Odehraný repertoár jsem zhodnotila na základě sestaveného soupisu představení, který tvoří přílohu této práce. V podkapitolách věnujících se dramaturgické skladbě, jsem se pokusila zachytit uváděné a upřednostňované druhy divadla, jednotlivé žánry, proměnu repertoáru, výběr dramatiků a jejich nejčastěji hraná díla, případně úpravy her a jejich aktualizace. U jednotlivých společností a jejich souborů jsem se snažila zachytit specifika ve výběru děl a proměně repertoáru. Posouzení umělecké úrovně jednotlivých představení, zejména v prvních dvou etapách, mi ve větší míře neumožňuje absence dostatečného materiálu k analýze uváděných představení. Dochované zprávy mají v převážné většině informativní charakter o tom, co a o čem se hrálo, někdy zahrnují obsah samotného díla. Hodnotící složka představení nebo hereckých výkonů byly popisovány výjimečně. Až v posledním období, zahrnující zejména provoz divadla v nově postavené budově, je více prostoru věnováno jednotlivým uměleckým výkonům, ale i zde bývá celkové hodnocení mnohdy jen formálního charakteru a chybí popis inscenačních prostředků. Nejméně prostoru je v kritikách věnován výtvarné složce. Zde nacházím podstatný rozdíl s většími scénami, kde se popis kvalitativního hlediska prosazoval podstatně výrazněji.

• **Provozní a ekonomické podmínky**

Formy provozování divadla (modely divadelního provozu) byly různé a proměňovaly se. Z tohoto důvodu jsem zařadila do práce i zhodnocení těchto provozních a ekonomických záležitostí, zejména v době, kdy jsou v archivních pramenech doloženy nájemní smlouvy a koncesní listiny. Jedná se o období po uzavření sálu v bývalém kostele svatého Michala, kdy si město pronajímalo k provozování městského divadla sál v soukromém hotelu Tiroler, a teprve ten dávalo město k dispozici divadelnímu řediteli. Takový provoz je zcela netypicky od běžně známé praxe městských divadel, a proto jsem této skutečnosti věnovala zvýšenou pozornost.

Kromě těchto podkapitol se stejnou strukturou jsem do jednotlivých kapitol zařadila navíc podkapitoly, kde se zabývám specifickými problémy v daném období.

V první kapitole se jedná o podkapitoly:

- **Divadelní život v Krnově do roku 1854**
- **Divadlo v přírodě, lidové divadlo a starý Střelecký dům**

Zachycující výrazné divadelní aktivity, které nebyly spojeny s městským divadlem.

V druhé kapitole se jedná o dílčí části věnované:

- **Smluvnímu vztahu krnovského městského zastupitelstva s opavským ředitelem Engelbertem Warbekem**

Přestože existuje podkapitola věnující se divadelním ředitelům a jejich společností, vyčlenila jsem působení ředitele Engelberta Warbeka samostatně.

Důvodem je nestandardní situace, kdy krnovské městské zastupitelstvo uzavřelo smlouvu na představení v sezoně s opavským ředitelem Warbekem, ale divadelní koncesi vlastnilo město a veškeré aktivity byly vykazovány jako činnost městského divadla v Krnově. Jedná se o specifický problém zasahující do provozní i umělecké stránky. Dále zde vyvstávají otázky týkající se vztahu krnovského a opavského divadla. Navíc se nejednalo pouze o ojedinelou sezonu, ale tato praxe začala sezonou 1923/1924 za ředitele Warbeka a kontinuálně pokračovala i v dalších letech až do roku 1944.

• Kritická reflexe v novinách

Tuto část jsem vyčlenila samostatně, neboť se výrazněji začala objevovat hodnocení jednotlivých představení, která ale i v pozdější době reflektovala především umělecké výkony samotných představitelů. Podstatně méně, nebo vůbec, se však věnovala inscenačním postupům, režijním záměrům i výtvarné složce inscenací, což výrazně ztížilo celkové zhodnocení umělecké činnosti.

V třetí kapitole se jedná o tyto podkapitoly:

• České divadelní aktivity

V převažujícím německojazyčném prostoru, jakým Slezsko bezesporu bylo, byl německý jazyk samozřejmostí u divadla, ale také u tiskovin i literatury. Do roku 1918 byla v Krnově většina spolků německých a školství rovněž. V roce 1910 zde žilo pouze 247 Čechů z celkového počtu 16 681 obyvatelstva. Z tohoto důvodu bylo téma českých divadelních aktivit v předešlém období v celkovém kontextu této práce irelevantní. Až po vzniku Československa, kdy počet Čechů vzrostl. Při dalším sčítání obyvatelstva v roce 1921, tvořili Češi 5 % z celkové populace Krnova, a v roce 1930 se poměr zvýšil na necelých 8 % obyvatelstva.⁶⁷ Z tohoto důvodu jsem se otázkou českých představení zabývala až s ohledem na nově

⁶⁷ BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. 13. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994, s. 164–171.

postavenou budovu divadla a kina, a to i vzhledem ke skutečnosti, že byl tento prostor pronajímán i pro české divadelní aktivity.

• **Divadlo a jeho intendantí v období druhé světové války**

Na závěr jsem včlenila samostatnou podkapitolu shrnující válečné období s intendanty divadla. Tato část je záměrně samostatná, neboť se proměnily téměř všechny podmínky předchozí divadelní praxe. Město Krnov se již v září 1938 stalo součástí sudetské župy a bylo zde zavedeno německé obecní zřízení, podle něhož byly obecní orgány jmenovány. Rovněž místa ředitelů – intendantů byla obsazována na základě rozhodnutí nacistických úřadů. Městská divadla sice dostávala státní dotace, ale ztratila samostatnost v rozhodování a byla pod tlakem cenzury.

Součástí práce je zrevidovaný seznam divadelních ředitelů v jednotlivých sezonách, který byl na základě studia dalšího pramenného materiálu zpřesněn a doplněn. Hlavní přínos spočívá v sestavení soupisu denního repertoáru. Další část tvoří literatura, prameny a nezbytnou složku tvoří také obrazová příloha.

1. DIVADLO V KOSTELE SVATÉHO MICHALA (1854–1890)

1.1. Společenský a dobový kontext v druhé polovině 19. století

Od roku 1377 se Krnovsko stalo samostatným útvarem, později nazvaným Krnovské knížectví. S touto správou souvisel vznik vlastních institucí a soudu se zemským právem krnovským. Postavení knížectví ovlivňovali jeho tehdejší majitelé, kteří se často střídali. Velkou újmu zasáhlo Krnovsko v roce 1742, kdy došlo k rozdělení a téměř polovina území připadla Prusku. Město s jižní částí knížectví bylo připojeno k rakouskému Slezsku.

Na přelomu 18. a 19. století se začínal postupně rozvíjet textilní průmysl, kdy místní soukeníci se zaměřili na výrobu sukna a lněného zboží. V roce 1824 tvořil počet řemeslníků zabývajících se textilní výrobou padesát pět procent z celkového počtu živnostníků. Situaci však zásadně ovlivnil nástup velkovýroby. Řemeslo upadalo a jen malý počet soukeníků měl prostředky a intuici proměnit výrobu a zorganizovat dělbu práce svých zaměstnanců. Mezi prvními byl soukeník, později továrník a starosta, Alois Larisch. Změny ve výrobě přinesly sociální problémy, které přerostly v roce 1847 v demonstrace a předznamenávaly nepokoje revolučního roku 1848.

V polovině 19. století zaniklo s feudálním zřízením i Krnovské knížectví. V roce 1850 vznikl na většině tohoto území politický okres Krnov⁶⁸ a s novým uspořádáním se postupně měnil také život ve městě. V roce 1849 byla založena tiskárna, která nepochybně přispěla k vydávání prvního krnovského týdeníku *Das Echo*,⁶⁹ jehož první číslo vyšlo 11. prosince 1850. Od počátku vycházela v tomto periodiku, bohužel pouze v prvních letech, pravidelně inzerovaná jednotlivá divadelní představení, včetně hereckého obsazení. Jsou to většinou jediné informace v tomto období, kterými lze doložit zdejší divadelní činnost.

Druhá polovina 19. století patřila především technickému rozvoji města. Zaváděly se parní stroje a textilní výroba se stále více mechanizovala. V roce 1862 Krnov získal telegrafní spojení. A o tři roky později byla zřízena plynárna, která od

⁶⁸ S malými územními změnami trval až do roku 1960.

⁶⁹ Uváděné také pod názvem *Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben*.

1. ledna 1866 osvětlila ulice města.⁷⁰ Zásadní vliv na změnu rozvíjejícího se Krnova mělo napojení na železniční síť v roce 1872.⁷¹ Významně se v tomto období již prosazovala světově známá firma Rieger s výrobou a stavbou varhan, které císař František Josef I. udělil titul císařsko-královského dvorního dodavatele. Krnovské varhany zněly v mnoha kostelech habsburské monarchie, ale také v Německu, Anglii, Norsku, Dánsku, Itálii, Portugalsku, Turecku, Rusku nebo Palestině.

Poklidný chod města narušil v roce 1866 válečný střet pruských a rakouských vojáků. Na základě uzavření míru v Mikulově sice pruští vojáci v polovině srpna z Krnova odešli, ale na podzim se zde rozšířila cholera, která byla pravděpodobně následkem kumulace velkého počtu lidí a zraněných, způsobená také nedostatkem potravin a nedostatečným dodržováním základní hygieny.⁷²

V letech 1831–1872 se postupně bouraly hradby s městskými branami, což částečně souviselo s výstavbou císařské silnice Opava – Krnov – Nisa. Dále se stavěly hlavně průmyslové objekty a náměstí s ulicemi se postupně rozšiřovaly z vnitřní části města na předměstí. Na konci 19. století zde bylo 17 textilních továren. Mnohem pozvolněji a s větším časovým odstupem se začaly budovat veřejné objekty (1857 okresní soud, 1869 městská nemocnice, 1870–1872 synagoga, 1887 nová kasárna) a zejména školy (1875–1877 vyšší reálka, 1877–1878 dívčí obecná a měšťanská škola, 1891–1893 chlapecká obecná a měšťanská škola, 1892 tkalcovská škola).⁷³

Většina spolků v Krnově byla německých: Střelecký spolek (1848), Mužský pěvecký spolek (1858, Männergesangverein)⁷⁴, který se v roce 1877 rozšířil o ženskou část Ženského sboru (Frauenchor),⁷⁵ nebo dále Katolický dělnický a řemeslnický spolek (1863), Podpůrný a vzdělávací spolek (1867) pořádající přednášky, veřejná shromáždění i čtenářské večery. Také textilní dělníci v roce 1871 založili Fachverein der Manufaktur, Fabriks und Handwerkerarbeiter.⁷⁶ Kromě pěveckých spolků, z nichž některé existovaly i na školách, vznikl v roce 1879

⁷⁰ BLUCHA, pozn. 61, s. 109.

⁷¹ Tamtéž, s. 114–116.

⁷² BLUCHA, pozn. 61, s. 109–110.

⁷³ STRAKOŠ, Martin – ROSOVÁ, Romana – RYŠKOVÁ, Michaela. *Průvodce architekturou Krnova. Krnov Architecture Guide*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, 2013, s. 30–33.

⁷⁴ BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL, pozn. 67, s. 169.

⁷⁵ LYKO, Petr. *Hudební život v Krnově v letech 1900–1938*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 13.

⁷⁶ BLUCHA, pozn. 61, s. 113.

Hudební spolek (Musikverein).⁷⁷ K dalším sdružením patřily odborové spolky, tělovýchovné, stavovské aj. V roce 1877 vznikl český dělnický spolek Svornost, který šířil české knihy a časopisy, podílel se na vzniku hudebního kroužku, podporoval ochotnické divadlo a pořádal společenské zábavy.⁷⁸

Kulturní a společenské snahy spojené s historií města vyvrcholily založením muzea v roce 1882, kdy ředitel vyšší reálky Josef Wunsch podal žádost k městské radě a po jejím schválení se sbírky začaly shromažďovat v budově školy.⁷⁹ V roce 1896 vzniklo další muzeum pod patronací Krnovského živnostensko-průmyslového spolku.⁸⁰

Obyvatelstvo Krnova bylo od počátku 17. století dvojjazyčné, přičemž německá populace tvořila většinu až do roku 1945. V roce 1834 měl Krnov s předměstími⁸¹ 5 456 obyvatel a v roce 1857 zde žilo 6 392 obyvatel.⁸² Populace obyvatelstva stále stoupala a při dalším sčítání v roce 1869 sídlilo ve městě 8 442 obyvatel (s předměstími 10 192), čímž se Krnov řadil k nejlidnatějším slezským obcím. Rovněž v rámci Moravy byl větší než Moravská Ostrava (6 881), Šumperk (7 213) a téměř stejně velký jako Nový Jičín (8 645). Situace se jen nepatrně změnila v roce 1880, kdy v Krnově sídlilo 11 792 obyvatel, ale například v Novém Jičíně byl počet obyvatelstva nižší, pouhých 10 274 obyvatel. Naopak Moravská Ostrava se začala industriálně rozvíjet a populační nárůst byl skokový na 13 448 obyvatel. O deset let později, v roce 1890, se součty vyvíjely následovně; Krnov měl 14 257 obyvatel a počtem lidí se blížil k Znojmu (14 516) nebo Šternberku (15 395). Města Nový Jičín a Šumperk byla v tomto období, co do počtu obyvatel, přibližně o dvacet až třicet procent menší než Krnov.⁸³

V roce 1884 pracovalo v textilních továrnách 3 000 dělníků, z toho dvě třetiny žen a mladistvých. Týdenní výdělky byly u mužů čtyři až pět zlatých, u žen čtyři zlaté, u mladistvých jeden až dva zlaté a u dětí jen osmdesát krejcarů až jeden zlatý. Počet zaměstnanců v tomto průmyslovém odvětví stále rostl a v roce 1890 se jednalo již o 4 100 dělníků, z toho čtyřicet procent představovaly ženy. V porovnání

⁷⁷ LYKO, pozn. 75.

⁷⁸ BLUCHA, pozn. 61, s. 128.

⁷⁹ Tamtéž, s. 114.

⁸⁰ V roce 1911 byla obě muzea sloučena a přestěhována do minoritského kláštera.

⁸¹ Jednalo se o předměstí Hlubčické, Horní, Opavské, Mariánské pole na Cvilíně a Ježník.

⁸² BLUCHA, pozn. 61, s. 123.

⁸³ Český statistický úřad [online]. [citováno 14. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/dokumenty>.

se sociálním složením obyvatelstva zjistíme, že dělníci tvořili přibližně jednu čtvrtinu z celkového počtu všech obyvatel v Krnově.

V druhé polovině 19. století se Krnov poměrně rychle rozvíjel. Zařadil se mezi významná místa ve Slezsku a zaujal důležité postavení hned za Opavou. Zprvu byl zaměřený především na textilní výrobu a technický rozvoj města, ale následně též na vzdělání a rozvoj školství, o čemž svědčí vznik i výstavba nových škol. Kulturněspolečenská oblast byla, kromě městského divadla, zastoupena především kulturními a vzdělávacími spolky, muzei, ale důležitý vliv na život ve městě měl bezesporu vznik místních novin. V porovnání měst na Moravě a ve Slezsku patřil Krnov podle počtu obyvatelstva přibližně mezi deset největších měst. V rámci území dnešní České republiky se řadil mezi čtyřicet největších měst.

1.2. Divadelní život v Krnově do roku 1854

V 17. a 18. století se divadelní produkce uváděly na krnovském zámku, zprvu se jednalo o anglické společnosti, které později vystřídaly německé skupiny herců. V průběhu 18. století jsou doloženy i aktivity místních ochotníků; například v roce 1769 odehráli v minoritském klášteře hru pod názvem *Der alte Jakob*.⁸⁴ Pravděpodobně v sezoně 1784/1785 nebo bezprostředně po ní zde hrál se svou společností Anton Michael Schrott, který získal povolení vystupovat v Novém Jičíně, Kroměříži a Krnově.⁸⁵

Koncem 18. století a počátkem 19. století sloužil divadelním účelům přebudovaný kostel svatého Michala (později svatého Václava), který v té době měl soukromého majitele. Činnost zde byla zahájena 23. února 1791 Kotzebuovou hrou *Menschenhaß und Reue*. Na scéně hráli jak profesionální kočovné divadelní společnosti, tak zejména místní ochotníci. Od roku 1800, kdy se budova stala majetkem chudobince, divadelní činnost upadala, až představení v této budově ustala úplně. V první polovině 19. století pak příležitostně vystupovali krnovští ochotníci nebo kočovné divadelní společnosti ve Střeleckém domě nebo v létě na jeho zahradě. Vhodnější prostory se v té době pro divadelní představení v Krnově nenacházely. Vzhledem k tomu, že pramenná základna k těmto aktivitám neexistuje, není možné je dále konkretizovat. Jediným rozsáhlejším zdrojem je již zmíněný časopis *Das Echo* vycházející od roku 1850. Hned v prvním, prosincovém čísle je otištěna divadelní cedule společnosti ředitele Antona Wahla.⁸⁶ Ředitel pravděpodobně se svým desetičlenným souborem v Krnově už nějaký čas pobýval, neboť z anonce je patrné, že se jedná o první představení třetího abonmá. Mimo předplatné, jako poslední představení před Vánocemi, uvedl také hru Friedricha Schillera pod názvem *Die Räuber oder Carl Moor*.⁸⁷ Sezonu ukončil 12. dubna 1851, ale na podzim 1851 se sem zase vrátil. Vystupovali poměrně často, až dvacetkrát za měsíc. Na svém repertoáru měli nejčastěji činohry a frašky se zpěvy, ale také drama nebo komické pohádky se zpěvem. Své působení v Krnově ukončili

⁸⁴ KÖNIGER, pozn. 49, s. 121.

⁸⁵ d'ELVERT, Christian. *Geschichte des Theaters in Mähren und Oester. Schlesien*. Brünn: 1852, s. 160.

⁸⁶ Jméno divadelního ředitele Antona Wahla není známo z dosud zmapovaných společností na Moravě a ve Slezsku.

⁸⁷ *Das Echo*. 21. 12. 1850, 1(8), 22.

pravděpodobně koncem roku 1851, neboť v únoru 1852 je vystřídala společnost Josefa Lingga, která zde setrvala do konce dubna. V roce 1853, ještě před otevřením městského divadla, v měsících únoru a v březnu, odehrála Linggova společnost dvě desítky představení.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že nejpozději od roku 1850 se zde rozvíjel poměrně čilý divadelní ruch. Bohužel nevíme, kde společnosti hrály. Můžeme se pouze domnívat, že se jednalo o sál ve staré krnovské střelnici.

1.3. Divadelní prostor v bývalém kostele

1.3.1. Historie objektu

Koncem 18. století a v průběhu 19. století se v Krnově konaly divadelní produkce v budově odsvěceného kostelíka svatého Michala (později svatého Václava), který se nacházel na tehdejším Kostelním náměstí s číslem 12. V lednu 1788, pravděpodobně jako velmi zchátralý objekt, jej koupil Johann Augustin Blascheck v dražbě za pouhých 50 zlatých a 23 krejcarů.⁸⁸ Zmíněný prostor opravil a objekt přestavěl na divadlo. Poprvé zde hráli v únoru 1791. V dubnu 1796 byla budova opět prodána a koupili ji společně lékárník Vincent Thal a obchodník s přízí Johann Josef Endisch již za 250 zlatých. V roce 1800, po smrti Vincenta Thala, se budova stala majetkem chudobince a v roce 1804 objekt odkoupilo město v dražbě za 482 zlatých. Muselo tedy dojít k poměrně velkému zhodnocení stavby, neboť během 16 let se kupní cena zvýšila téměř desetkrát. Kulisy a lavice z divadla věnovalo městské zastupitelstvo základní a farní škole.⁸⁹ Poté byl téměř čtyřicet let prostor pronajímán a užíván k jiným účelům (městská váha, skladiště vlny a nábytku nebo tržnice).

Na podzim 1853 byla sestavena akciová společnost, která se zasloužila o navrácení divadla zpět do tohoto objektu. Tentokrát již se statusem městského divadla, které bylo slavnostně otevřeno v lednu 1854. Při vstupu do divadla byla umístěna večerní pokladna.⁹⁰ Pod jevištěm bylo nově vyhloubeno propadliště.⁹¹ Ostatní vybavení pravděpodobně scházelo. Informace o existenci a umístění šaten pro herce se různí. Divadelní vzpomínka Otto Müllera uvádí velmi skromné šatny na druhé straně budovy od vstupu do divadla s vlastním vchodem z ulice, přičemž nahoře se měly nacházet šatny mužů a dole ženské šatny.⁹² Jiný zdroj naopak uvádí absenci hereckých šaten, neboť dámy se převlékaly za oponou na jevišti a mužská

⁸⁸ V roce 1779 byla stavba silně poškozena požárem.

⁸⁹ KÖNIGER, pozn. 49, s. 121–123.

⁹⁰ MÜLLER, Otto. Alt-Jägerndorfer Theatererinnerungen. *Schlesisch-Mährischer Volkskalender für das Altvaterland 1962 : für das Heimatvertriebenen aus Sudetenschlesien und Nordmähren*. LXI. Inning am Ammersee: Gödel, 1961, s. 86.

⁹¹ VOGELSANG, pozn. 48, s. 190. – KÖNIGER, Ernst. A. Die Neueinrichtung des Jägerndorfer Theaters im Jahre 1853. *Jägerndorfer Ländchen* (Heimatbeilage zum Jägerndorfer Heimatbrief). Juli 1956, 17(Folge 62), 245.

⁹² MÜLLER, pozn. 80.

část souboru pod jevištěm.⁹³ Je velmi pravděpodobné, že se herci nejprve převlékali provizorně na a pod jevištěm a později byl využit pro zázemí šaten sousedící prostor s budovou.

Hlediště bylo upraveno asi pro sto sedících diváků. Jednoduchá dřevěná sedadla s opěradly byla číslována od první řady. V parteru bylo devadesát míst k sezení a další se nacházela na dvou malých galeriích, kde byly umístěny lavice a boční místa k stání.⁹⁴ Dvě úzké dřevěné galerie byly vybudovány nad sebou a vstupovalo se na ně úzkým a strmým dřevěným schodištěm na severní straně. Na druhou galerii se dalo vystoupat pouze z první galerie.⁹⁵ Nejlepší místa v hledišti se nacházela již ve zmíněném parteru a byla vyhrazena především pro členy akciové společnosti. Byla označována „Sperrsitze“ (vyhrazená – zamčená sedadla), která si po představení divák zvednutím sedadla uzamkl visacím zámkem.⁹⁶ Před první řadou sedadel v přízemí byla umístěna metr vysoká zábrana, za kterou seděla městská kapela. Za hudebníky se nacházelo zvýšené podium jeviště, na jehož předním okraji stály kahany, které byly uprostřed přerušeny nápo vědní budkou. Zprvu byly používány olejové lampy,⁹⁷ v roce 1872 začalo divadlo využívat, stejně jako část města, plynové osvětlení⁹⁸. Bezprostředně před začátkem představení zapálil divadelní sluha lampy s motýlovým hořákem umístěné před oponou, které plně osvětlily prostor jeviště.⁹⁹

Koncem osmdesátých let 19. století byla budova již značně zchátralá a navíc špatně vytápěný sál měl často vlhké zdi. Malá kapacita hlediště a s tím spojený nízký výnos ze vstupného velmi problematicky pokrýval stále se zvyšující režijní náklady v návaznosti na větší nároky na divadlo, včetně sílícího zájmu o operetu.

1.3.2. Charakter prostoru

Se vznikem městských divadel procházel divadelní prostor postupně výraznou změnou. Zprvu se často hrálo v nejrůznějších sálech, hostincích, ale upravovaly se i prostory, které dříve sloužily jinému účelu. Využití prostor bývalého

⁹³ BLUCHA, pozn. 61, s. 107.

⁹⁴ VOGELSANG, pozn. 48.

⁹⁵ Srov. MÜLLER, pozn. 80. – VOGELSANG, pozn. 48.

⁹⁶ BLUCHA, pozn. 61, s. 107.

⁹⁷ VOGELSANG, pozn. 48.

⁹⁸ Jägerndorfs Errungenschaften im Jahre 1872. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 1. 1873, 1(1), 2.

⁹⁹ MÜLLER, pozn. 80, s. 86–87.

kostela, tak jako v Krnově, nebylo výjimkou. V Čechách například v Chrudimi, kde v roce 1801 koupil chrudimský krajský hejtman zrušený kostel za 700 zlatých a po nejnnutnějších opravách zde zřídil divadlo.¹⁰⁰ Podobnou situací můžeme v rámci Moravy najít také ve Znojmě a v Jihlavě. Ve Znojmě byla v roce 1782 odkoupena městskou radou a adaptována po účely divadla odsvěcená kaple svatého Bernarda za 500 zlatých. Přes několikeré úpravy divadlo sloužilo až do roku 1891, tedy přibližně do stejného období jako v Krnově. V Jihlavě k účelům městského divadla sloužil v letech 1793–1828 odsvěcený kostel svaté Alžběty a budovu město koupilo za částku 772 zlatých. Za poměrně krátkou dobu se jevil tento prostor jako nevyhovující zejména pro malou kapacitu sálu, ale i hlediště bylo v havarijním stavu a hrozilo zřícení.¹⁰¹ Otázkou zůstává, zda by divadlo v Jihlavě sloužilo dále, kdyby nebylo policejně uzavřeno pro svůj špatný technický stav.

Krnovské městské divadlo vzniklo o více než půl století později, ale v kostele svatého Michala se začalo hrát divadlo již v roce 1791, kdy zmíněný prostor vlastnila soukromá osoba. Tedy přibližně v době, kdy podobné objekty bývalých církevních staveb byly pro účel divadla adaptovány i v jiných městech. V Krnově, se však v první polovině 19. století nepodařilo udržet kontinuitu divadelních produkcí s vazbou na daný konkrétní prostor a divadlo zde ztratilo trvalé zázemí. Situace se změnila až v polovině 19. století, kdy se divadlo do bývalého kostela vrátilo, a tentokrát již se statusem „městské“.

Časovou podobnost s krnovským divadlem v tomto období najdeme také ve městě Bolesławiec (německy Bunzlau) ležícím v Dolnoslezském vojvodství na jihozápadě Polska, kde bylo městské divadlo otevřeno v roce 1857 a dříve sloužilo jako katolický kostel.¹⁰²

Církevní stavby obdobného typu se tedy používaly na mnohých místech. V Krnově, když už objekt nesloužil divadelním účelům, byl ještě dále využíván a pronajímán zájemcům většinou jako skladiště. Jeho plánovaná demolice v roce

¹⁰⁰ *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě*, pozn. 47.

¹⁰¹ HAVLÍČKOVÁ, Margita. Znojmo/Znaim; Jihlava / Iglau. In HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 2/3. Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Znojmo, Jihlava, Šternberk, Prostějov / Brün, Olmütz, Ungarisch Hradisch, Znaim, Iglau, Sternberg, Prossnitz*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, s. 150–183.

¹⁰² Do roku 1742 bylo město součástí území České koruny.

1921 se neuskutečnila, budova byla ještě opravena a teprve po roce 1945 zbourána.¹⁰³

1.3.3. Kapacita sálu

Velmi malá kapacita krnovského divadla v kapli se po celou dobu existence nijak nezměnila. Prostor byl jasně limitován a o přístavbě nebo zásadní přestavbě, která by změnila dispozici jeviště a hlediště, se neuvažovalo. Od počátku byl sál upraven pro asi sto sedících diváků a další místa byla určena na stání. Divadelní sál o něco málo větší byl zjištěn v Głogówě (německy Glogau), ležící na řece Odře v Dolnoslezském vojvodství na jihozápadě Polska, kde divadlo (Komödienhaus) z roku 1799 mělo 200 míst.¹⁰⁴ Jedná se však pouze o orientační číslo, neboť v literatuře se tento údaj objevuje s otazníkem. O velikosti sálu můžeme polemizovat ve Znojmě v bývalé kapli svatého Bernarda, kde sice také neznáme kapacitu hlediště, avšak v přízemí bylo pouze osm řad sedadel, jejichž počet se směrem dozadu zmenšoval. Je nutno zohlednit ještě místa v lóžích a na galerii, ale i tak lze předpokládat, že se jednalo o poměrně malý sál.¹⁰⁵ S podobnou hypotézou můžeme pracovat v případě Jihlavy, kde nejprve hráli v kostele svaté Alžběty, a prostor se jevil nevyhovující právě vzhledem k malé kapacitě sálu. Jelikož poté využívali divadelní sál v hostinci u Tří knížat s kapacitou 300 diváků, můžeme se domnívat, že bývalé divadlo v kostele svaté Alžběty mělo kapacitu ještě nižší.¹⁰⁶ Z výše uvedeného nelze jednoznačně prokázat, že by některý z uvedených sálů byl stejně malý jako v Krnově, ale jednalo se patrně o nejmenší divadelní sály na Moravě a ve Slezsku.

V úvodu práce jsem zmínila Furchovo srovnání tohoto krnovského prostoru s divadlem v Greinu v Horním Rakousku, přičemž autor oba objekty řadí k tehdejším nejmenším scénám v německy mluvící oblasti.¹⁰⁷ Divadlo v Greinu bylo zřízeno v roce 1791 místními občany a magistrátem města v sýpce na obilí, která byla v letech 1562–1563 původně postavena jako radnice. V dnešní době

¹⁰³ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov. Materiál k plánované demolici, vč. fotografie budovy, inv. č. 1090, karton 685.

¹⁰⁴ VOGELSANG, pozn. 48, s. 135–136.

¹⁰⁵ ŠTURC, Libor. *Městské divadlo ve Znojmě 1900–2000*. Znojmo: Městská knihovna Znojmo, 2000, s. 3.

¹⁰⁶ HAVLÍČKOVÁ, Jihlava / Iglau, pozn. 101, s. 182–183.

¹⁰⁷ FURCH, Adolf. Jägerndorf, pozn. 50, s. 591.

vykazuje 167 míst¹⁰⁸ a zahrnuje původní uzamykatelná sedadla, čímž představuje originální dobovou památku takto dochovaného vybavení hlediště.¹⁰⁹ Původní počet míst v době zřízení divadla vykazoval 124 míst k sezení a 80 míst ke stání, přičemž v parteru se jednalo pouze o 64 míst k sezení a 50 ke stání.¹¹⁰ V krnovském divadle bylo v parteru 90 míst k sezení a můžeme tedy usuzovat, že kapacita sálu byla velmi obdobná.

Vzhledem k těmto zjištěním nelze než souhlasit s domněnkou, že krnovské divadlo v kostele patřilo v druhé polovině 19. století k nejmenším divadlům nejen na území tehdejšího Rakousko-Uherska, ale pravděpodobně i v ostatních německy mluvících oblastech.

Otázkou zůstává, jak se divadelní společnost vůbec mohla uživit v místě s tak malou kapacitou sálu. Ze získaných údajů vyplývá, že divadlo v Krnově bylo velmi ubohým působištěm po ekonomické stránce a jeho ředitelům mohlo poskytnout jen nejnútnejší, velmi skromnou obživu. Tuto domněnku ostatně potvrzuje i německý badatel Paul S. Ulrich, který na základě své dlouholeté práce založené na excerpování německojazyčných divadelních ročenek z let 1836–1900 a následně vytvořené databáze zahrnující 3 300 míst z 29 zemí,¹¹¹ porovnává prostřednictvím grafů počet míst k sezení v návaznosti na hrací místo – sál. Z jeho závěrů vyplývá, že nejvíce bylo menších sálů s kapacitou mezi 500 až 700 místy. Za středně veliké Paul S. Ulrich považuje sály s kapacitou 1000 až 1100 a přes 1500 míst za velké sály. Zároveň dodává, že sál s méně než 400 místy byl v druhé polovině 19. století pro divadelní podnik nerentabilní.¹¹²

Paul S. Ulrich se zároveň zabýval procentuálním vyjádřením počtu míst k sezení v sále ve vztahu k celkovému počtu obyvatelstva v daném místě. Vycházel z divadelních ročenek a lexikonů, ale vzhledem k tomu, že informace do nich zasílali samotní ředitelé, jsou údaje nepřesné a v některých parametrech odlišné. Pro

¹⁰⁸ *Sitzplan des Theaters* [online]. [citováno 18. 10. 2017]. Dostupné z:

<http://www.grein.ooe.gv.at/gemeindeamt/html/Stadttheater-Sitzplan.pdf>.

¹⁰⁹ Divadlo se dodnes dochovalo téměř v původním stavu a patří k chráněným památkám. Po rekonstrukci v roce 1992 je divadlo otevřeno celoročně. Zároveň byla založena společnost Greiner Dilettantengesellschaft (1991). Konají se zde četná představení a v létě Greiner Sommerspiele (od roku 1964).

¹¹⁰ BRACHMANN, Gustav. Das Stadttheater in Grein. In *Oberösterreichische Heimatblätter*. Linz: Institut für Landeskunde am o. ö. Landesmuseum 8(Heft 4), 1954, s. 254. Viz také soubor v PDF [online]. [citováno 18. 10. 2017]. Dostupné z:

http://www.ooegeschichte.at/uploads/tx_iafbibliografiedb/hbl1954_4_249-284.pdf

¹¹¹ V tomto rozsáhlém vzorku by mělo být zahrnuto i Městské divadlo v Krnově, které bylo rovněž uváděno v divadelních ročenkách.

¹¹² ULRICH, pozn. 43, s. 487.

celkové shrnutí uvedu z jeho závěrů jen skutečnost, že největší počet měst disponoval s kapacitou míst ve svých sálech přibližně pro 5 % z celkového počtu obyvatel v daném místě. V případě Krnova to v porovnání s kapacitou sálu v bývalém kostele bylo v roce 1869 pouze 1,18 % obyvatel a v roce 1880 dokonce jen 0,85 % z celkového počtu obyvatel. Z toho vyplývá, že do divadla chodilo jen velmi malé procento lidí, anebo by muselo být neustále vyprodáno. Vzhledem k tomu, že v krnovském divadle, tak jako i v jiných divadlech, nehráli každodenně a teoreticky by při velkém zájmu diváků mohli počet představení navýšit, je představa o beznadějně vyprodaném sále jen hypotetická. Ostatně i Otto Müller ve své vzpomínce na staré divadlo uvedl, že několikrát bylo představení zrušeno z důvodu jeho špatné návštěvnosti.¹¹³

A kdo byl potenciálním divákem? Velkou část, více než čtvrtinu obyvatelstva, tvořilo dělnictvo z textilních továren,¹¹⁴ ale je velmi nepravděpodobné, že by právě tato sociální skupina patřila mezi většinové návštěvníky divadla. V továrnách se oznamoval konec pracovní doby v osmáct hodin, ale většinou se pracovalo i déle¹¹⁵ a divadelní představení začínala již v devatenáct hodin. To znamená, že přes rostoucí počet této skupiny, výrazně neovlivnila skladbu divácké obce a i zde do divadla chodili většinou měšťané, z řad kupců, úředníků a dalších občanů střední vrstvy.

1.3.4. Velikost jeviště

Prostor divadelního sálu v Krnově z pohledu hlediště – jeviště byl jednoznačně rozdělen ve prospěch jeviště. Přes malou kapacitu sálu se totiž naopak zdá, že jeviště se velikostně blížilo divadlům poměrně větším. Krnovské jeviště bylo přibližně šest metrů široké a deset metrů hluboké,¹¹⁶ přičemž délka celého vnitřního prostoru kaple zahrnující jeviště i hlediště měla 19,65 metrů, šířka 6,40 metrů a výška v oblouku 5,60 metrů. Hodnoty můžeme vyčíst z okótovaného plánu kaple (Skizze über Abtragung) z roku 1921,¹¹⁷ kdy divadlo sice již téměř třicet let

¹¹³ MÜLLER, pozn. 80, s. 87.

¹¹⁴ V roce 1884 pracovalo v krnovských textilních závodech 3 000 dělníků, v roce 1890 se jednalo již o 4 100 dělníků.

¹¹⁵ BLUCHA, pozn. 61.

¹¹⁶ VOGELSANG, pozn. 48, s. 190.

¹¹⁷ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 103.

působilo v hotelu Tiroler, ale dispozice celkového vnitřního prostoru kaple se nezměnila. Jedná se o jediný nalezený plán, který nám umožňuje získat přibližnou představu o daném prostoru. Z výše uvedeného vyplývá, že jeviště bylo poměrně úzké, ale dostatečně hluboké s možností umístit zde přinejmenším tři páry kulis. Usuzuji tak podle obdobných údajů uvedených o městském divadle v Bolesławci, které mělo jeviště široké deset metrů a hluboké sedm metrů, a disponovalo čtyřmi páry kulis.¹¹⁸ Co se týká členění prostoru mezi jevištěm a hledištěm, potvrzuje se tímto domněnka, že prostor jeviště zahrnoval polovinu z celkové délky krnovské kaple a nebyl upraven v jeho neprospěch, naopak.

Pro komparaci daných prostor bych opět uvedla městské divadlo v Greinu, které v hloubce jeviště a hlediště zaujímal dohromady pouhých 13,10 metrů, z toho samotné jeviště měřilo šest metrů. V nejširším bodě měl prostor 10,20 metrů a výška do stropu dosahovala 4,75 metrů. Jeviště samotné bylo položeno 1,25 metrů nad úroveň hlediště a disponovalo světlou šířkou pěti metrů a výškou tři metrů,¹¹⁹ což představuje ještě menší jevištní prostor než v krnovském divadle.

Pro přehlednější znázornění diferencovaného vztahu mezi jevištěm a hledištěm uvádím i v této části údaje o kapacitě, a to pouze v případě, že kapacita sálu byla několikrát větší než v Krnově, ale rozměry jeviště byly naopak srovnatelné. Jedná se například o obdobné technické parametry jeviště u divadel v Krnově a v Bolesławci, přičemž kapacita sálu v Bolesławci činila 400 míst pro sedící diváky a přibližně 250 míst na stání.¹²⁰ Ještě větší difference v poměru mezi velikostí jeviště a kapacitou sálu najdeme v Gliwicích (německy Gleiwitz), v polském městě ve Slezském vojvodství ležícím západně od Katowic, kde okolo roku 1890 existovalo divadlo (Viktoria-Theater), později městské divadlo, o velikosti jeviště se šířkou devíti metrů a hloubkou osmi metrů, s kapacitou hlediště pro 1 100 a později 900 míst.¹²¹ Oproti Krnovu byla většina jevišť širší, stejně jako v městském divadle v Opoli (německy Oppeln), umístěném od roku 1835 v budově radnice, které disponovalo desetimetrovou šířkou jeviště a osmimetrovou hloubkou s hledištěm pro 500 míst.¹²²

¹¹⁸ VOGELSANG, pozn. 48, s. 97.

¹¹⁹ BRACHMANN, pozn. 95, s. 255.

¹²⁰ VOGELSANG, pozn. 48, s. 97. Viz také *Teatr Stary w Bolesławcu* [online]. [citováno 14. 3. 2017]. Dostupné z: http://pl.wikipedia.org/wiki/Teatr_Stary_w_Bolesławcu.

¹²¹ VOGELSANG, pozn. 48, s. 127.

¹²² Tamtéž, s. 293.

Skutečnost, že krnovské jeviště, na rozdíl od jeho malé kapacity sálu, bylo srovnatelné svými rozměry s mnohými divadelními prostory, lze ukázat také na dalších místech, kde i v pozdějších letech se hrála divadelní představení na menších jevištích. Na počátku 20. století disponovali s menším jevištním prostorem například v Mysłowicích (německy Myslowitz), ležících ve Slezském vojvodství v těsné blízkosti Katowic, kde divadelní sál v hotelu Arnolda Grunwalda měl šířku šest metrů a hloubku osm metrů¹²³ nebo v Prudniku (německy Neustadt in Oberschlesien), měště v Opolském vojvodství, kde se v hotelovém sále rozkládalo jeviště o výšce sedmi a půl metrech, šířce sedmi metrech a šesti metrech do hloubky.¹²⁴ Je nutno upozornit, že se pravděpodobně nejednalo o městská divadla, ale o prostory s pravidelnou divadelní činností.

Krnovské divadlo v bývalém kostele nelze naopak srovnávat s většími a lépe vybavenými divadly významnějších měst v okolí, například s Opavou nebo později s Ostravou, která velikostí svého jeviště byla dvojnásobně větší než v Krnově. V Opavě známe rozměry jeviště až po přestavbě v letech 1882–1883 a v té době mělo šířku dvanácti metrů a hloubku osmnácti metrů, ale lze předpokládat, že podobné, ne-li stejné dimenze mělo jeviště již od postavení nového divadla v roce 1805. Od počátku bylo totiž jeviště vybaveno sedmi kulisovými řadami, včetně mechanismu k urychlení scénických proměn, navíc nechybělo strojní zařízení ke zvedání podlahy v přízemí hlediště do roviny pro pořádání plesů. Rovněž ostravský Německý dům (Deutsches Haus), slavnostně otevřený v červnu 1895, měl jeviště široké patnáct až šestnáct a půl metrů, hluboké jedenáct metrů a výšku téměř čtrnáct metrů. Tak rozměrné jeviště město Krnov nikdy ve své historii nemělo. A to ani po výstavbě nového divadla v roce 1928, kdy rozměry jeviště byly následující: šířka třináct metrů, hloubka devět metrů a výška kulis pět metrů; hrací plocha tak měla rozlohu 10 x 8,5 metrů.

Na závěr lze konstatovat, že krnovské divadlo v bývalém kostele svatého Michala mělo malou kapacitu, ale co se týká jeviště, bylo srovnatelné s menšími až středními divadly, přestože bylo omezeno šířkou stavby. To znamená, že inscenační nastudování her nemuselo být výrazně omezováno jevištním prostorem. Zároveň existovaly sály a divadla, kde rozměry jeviště byly menší než v Krnově.

¹²³ Tamtéž, s. 258.

¹²⁴ Tamtéž, s. 279.

1.3.5. Vybavení a výzdoba divadla

Technické vybavení divadla v krnovské kapli nebylo téměř žádné. Mělo vybudováno pouze propadliště a provozní zázemí, včetně hereckých šaten, bylo mizivé. Vybavení kulisami bylo velmi skromné a typové dekorace se užívaly opakovaně v rámci různých představení, jako ostatně i v jiných divadlech v druhé polovině 19. století. Pokud vznikla i pouhá část nové dekorace, diváci byli o této novince náležitě informováni. Například na ceduli z 22. února 1854 nalezneme sdělení o nové noční dekoraci, kterou pro konec prvního jednání zhotovil malíř Nießner.¹²⁵ Mnohdy se však jednalo pouze o výtvarně zdatného, nikoliv školeného člověka, neboť v sezoně 1883/1884 byl jako malíř dekorací uveden operetní zpěvák Berthé¹²⁶ nebo později pan Adam, který byl zařazen mezi technický a pomocný personál, stejně jako holič – kadeřník.¹²⁷

O tom, že divadelní mobiliář téměř neexistoval, svědčí opět vzpomínka Otto Müllera, který zmiňuje půjčování potřebných kusů nábytku pro divadelní scénu z domácností krnovských příznivců divadla prostřednictvím přímluvy a volných lístků na představení.¹²⁸ Nuzné podmínky pro provoz, jaké se nacházely v Krnově, lze jinde hledat jen stěží a výzdoba vnitřního prostoru divadla pravděpodobně také nebyla žádná. Naopak jiná divadla se pyšnila svou výzdobou. Například v polovině 19. století vestavěný dřevěný divadelní sál v Moravské Třebové v domě truhlářského mistra Franze Erkera byl velkolepě vyzdoben, včetně výmalby hlediště a malované opony. Tento soukromý sál disponoval poměrně velkou kapacitou, s více než 500 místy, a ve své době se stal vyhledávaným místem kulturního a společenského života ve městě.¹²⁹

¹²⁵ *Das Echo*. 20. 2. 1854, 4(24), 80.

¹²⁶ Jägerndorf und Freudenthal. (Vereinigte Theater, verbunden mit dem Theater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 469.

¹²⁷ Jägerndorf und Freudenthal in. Oesterreich-Schlesien. (Vereinigte Theater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 225.

¹²⁸ MÜLLER, pozn. 80, s. 87.

¹²⁹ ŠTEFANIDES, Jiří. Moravská Třebová / Mährisch Trübau. In HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 3/3. Opava, Těšín, Krnov, Moravská Ostrava, Šumperk, Svitavy, Moravská Třebová, Bruntál, Rýmařov, Nový Jičín, Frýdek / Troppau, Teschen, Jägerndorf, Mährisch Ostrau, Mährisch Schönberg, Zwittau, Mährisch Trübau, Freudenthal, Römerstadt, Neutitschein, Friedek*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014, s. 213–233.

1.3.6. Divadelní prostor s lepším zázemím?

Vyhodnotíme-li podmínky prostoru městského divadla v Krnově, které své zázemí našlo v bývalém kostele svatého Michala, vyvstane otázka, proč divadlo nebylo přestěhováno dříve a proč se nenašel ve městě vhodnější sál?

Krnov, přestože zaznamenal vzestup politický, hospodářský a společenský, neměl pravděpodobně v tomto období již více sil a především prostředků, aby ještě výrazněji ovlivnil a zásadně proměnil všechny oblasti spojené se životem ve městě, zvláště po stránce kulturní a divadelní. Do společenského života ve vztahu k divadlu nezasáhly výrazněji ani krnovské spolky, které v tomto období ještě nedisponovaly vlastním prostorovým zázemím.

Přestože v druhé polovině 19. století zde existoval poměrně velký počet spolků, z nichž dělnický spolek patřil k nejpočetnějším, svůj Dělnický dům si postavil až počátkem 20. století. Přes rozvoj průmyslu se stále jednalo o chudou oblast v pohraničí, kde spolky nedisponovaly dostatečnými prostředky pro postavení budovy nebo sálu, tak jako tomu bylo v jiných městech v tomto období. Ukázkou bohatého spolkového života s existencí několika sálů byl Šumperk, kde již v roce 1853 provedli rekonstrukci sálu spolkové střelnice (Schiesshaus), v roce 1861 postavili nový sál střeleckého spolku a následně 1884 Katolický dům (Katholisches Haus).¹³⁰ I v početnějším městě Šternberku se rozvíjel v osmdesátých letech 19. století bohatý divadelní život na více scénách: hrálo se v Německém spolkovém hotelu (Deutsches Vereinshotel) v sále s přibližně 500 diváky, v nově otevřeném spolkovém tělocvičném domě (Turnhalle) s kapacitou až 800 míst, kde se rovněž hrála opera a opereta, a příležitostně i ve střelnici.¹³¹ V Novém Jičíně navrhl novou budovu Německého spolkového domu (Deutsches Vereinhaus) s divadelním sálem vídeňský architekt Otto Thienemann, která byla otevřena v roce 1886.¹³² Později, v devadesátých letech 19. století, se Německého domu (Deutsches Haus) dočkal Prostějov (1894)¹³³ a následně i Moravská Ostrava (1895)¹³⁴. Jednalo

¹³⁰ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg. Tamtéž, s. 164–166.

¹³¹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 215–217.

¹³² HAVLÍČKOVÁ, Nový Jičín / Neutitschein, pozn. 129, s. 263–274.

¹³³ ŠTEFANIDES, Prostějov / Prossnitz, pozn. 101, s. 234–235.

¹³⁴ ŠERKA, Josef. Německý dům v Moravské Ostravě. In PRZYBYLOVÁ, Blažena (ed.). *Ostrava. Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska. 21*. Ostrava: Statutární město Ostrava, Archiv města Ostravy, Nakladatelství Tilia, 2003, s. 399–421.

se o mimořádně bohaté spolkové aktivity, které provázely i nemalé finanční částky určené pro výstavbu nových divadelních prostor.

V Krnově však tato pestrost scházela, nicméně i zde se počátkem devadesátých let 19. století přesunul divadelní život do nového prostoru v hotelu Tiroler.

1.4. Divadelní německojazyčné společnosti hrající v Městském divadle v Krnově

ředitelé Josef Lingg, Anton Schweizer, Leopold Lederer, Wilhelm Pohl, Stefan Schurek, Karl Jeschek, Karel Friedrich Knispel, Ludwig Karl, Alois Schubert, Johann Hugo Treu

V druhé polovině 19. století, po otevření Městského divadla v Krnově, sem zajížděly divadelní společnosti, které se pohybovaly po středních a menších městech s počtem obyvatel do deseti tisíc. Své trasy omezily převážně na území Moravy a Slezska, až na společnosti Karla Jescheka a Karla Friedricha Knispela, které přišly z Čech. Usuzuji tak nejen z udělených koncesí, ale především ze skutečnosti, že uvedená jména se většinou nevyskytují v sekundární německojazyčné literatuře. Výjimku v tomto období tvoří pouze ředitelé Josef Lingg¹³⁵ a Johann Hugo Treu¹³⁶.

Z dosavadního výzkumu plyne, že společnost **Josefa Lingga**¹³⁷ se vyskytovala nejen v Krnově (1852, 1853, 1854, 1854/1855, 1858/1859, 1860),¹³⁸ ale také v Moravské Ostravě (1853, 1854),¹³⁹ v Bruntále (1855, 1856, 1857),¹⁴⁰ v Rýmařově (1865)¹⁴¹ nebo v Moravské Třebové (1866, 1871, 1875).¹⁴² Pouze v Krnově se však jednalo o působení v divadle s městským statutem. Činnost zdejší scény zahájila Linggova činoherní společnost ve čtvrtek 19. ledna 1854 úvodním prologem paní Linggové a poté veselohrou Karla Philippa Bergera (1793–1853) *Maria von Medicis oder Liebesabenteuer am Hofe Heinrichs IV.*¹⁴³ Společnost zde však hrála ještě před otevřením Městského divadla v jarních měsících v letech 1852 a 1853.¹⁴⁴ Josef Lingg se pohyboval také v okolí těchto měst, neboť po skončení krnovské divadelní sezony 1854/1855 hrál například 20. května 1855 v Městě

¹³⁵ Lingg, Josef. In ULRICH, pozn. 56, s. 1113.

¹³⁶ Treu, Johann Hugo. Tamtéž, s. 1906. – Treu, Johann Hugo. In KOSCH, pozn. 55, 1998, s. 2649–2650.

¹³⁷ Josef Lingg se narodil kolem roku 1810.

¹³⁸ PRACNÁ, Krnov / Jägerndorf, pozn. 129, s. 112, 117, 119.

¹³⁹ ŠTEFANIDES, Moravská Ostrava / Mährisch Ostrau. Tamtéž, s. 130, 143.

¹⁴⁰ PRACNÁ, Bruntál / Freudenthal. Tamtéž, s. 236, 241, 244.

¹⁴¹ PRACNÁ, Rýmařov / Römerstadt. Tamtéž, s. 250–251, 254–255.

¹⁴² ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau. Tamtéž, s. 225.

¹⁴³ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 19. 1. 1854, 4(4), [14–15].

¹⁴⁴ V roce 1852 Josef Lingg působil v Krnově od února až do konce dubna. V období únor až březen 1853 odehrál se svou společností dvě desítky představení.

Albrechtice (dnes okres Bruntál).¹⁴⁵ Vzhledem k častému střídání jednotlivých pobytů se domnívám, že uváděný repertoár ve zmíněných městech byl v daném období velmi podobný, ne-li totožný, a v počtu titulů omezený. Tuto skutečnost mohu doložit na několika příkladech. V únoru 1854 odehrál v Krnově romantickou rytířskou činohru *Das Käthchen von Heilbronn oder Der Sylvesternachtstraum*¹⁴⁶ s předehrou *Das heimliche Gericht* od Franze Ignaze von Holbeina (1799–1855) a následně je uvedl při bruntálském pobytu 23. září 1855.¹⁴⁷ Obdobně tomu bylo u Blumovy hry o třech dějstvích *Die Tochter des Räubers oder Die schreckensvolle Mitternachtsstunde auf dem Schlosse Brownhill* s předehrou *Die Vogelfängerhütte auf der Heide*, které 12. února 1854 uvedl v Krnově¹⁴⁸, 20. května 1855 v Městě Albrechtice¹⁴⁹ a 29. září 1855 v Bruntále¹⁵⁰. Herecké obsazení daných představení byla upravena podle aktuálního počtu členů v souboru a v případě nutnosti byly vedlejší role eliminovány.

Velikost Linggova souboru se nijak razantně neproměňovala, ve společnosti hrálo dvanáct až sedmnáct členů.¹⁵¹ Tento rozsah se měnil i v průběhu sezony, kdy například počátkem března 1854 byl soubor rozšířen o nové členy, pravděpodobně manžele, Karla a Erwinu Thomasovy.¹⁵² Fluktuace ve složení hereckého souboru byla značná, v průběhu let 1854–1857 zůstali stálými členy pouze Eduard Fritz a Fanny Juliusová. Počty se dále různily u najatých hudebníků nebo při spolupráci s místní kapelou či městským orchestrem v daném místě. Pravidelně se konala také benefiční vystoupení. V první kratší sezoně po otevření divadla v roce 1854 měli benefici dokonce všichni herci a herečky Linggovy společnosti, kromě ředitele a jeho ženy, přičemž poslední v sezoně se konala 6. dubna ve prospěch členů městského orchestru.¹⁵³ Ředitel Josef Lingg také poměrně často usiloval o hostující umělce. Napomáhala tomu blízkost Opavy a vyšší úroveň tamního divadla. Ve

¹⁴⁵ Theater in Olbersdorf. *Das Echo*. 20. 5. 1855, 5(39), příloha.

¹⁴⁶ Upravená hra od Heinricha von Kleista (1777–1811).

¹⁴⁷ Anzeige-Blatt. *Das Echo*. 2. 2. 1854, 4(13), 42; Freudenthal, Sonntag den 23. September 1855. *Das Echo*. 23. 9. 1855, 5(57), příloha.

¹⁴⁸ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 12. 2. 1854, 4(19), příloha, 64.

¹⁴⁹ Představení zde uvedeno pouze s názvem podtitulu hry. Viz Theater in Olbersdorf. *Das Echo*. 20. 5. 1855, 5(39), příloha.

¹⁵⁰ Freudenthal, Samstag, den 29. September 1855. *Das Echo*. 29. 9. 1855, 5(60), příloha.

¹⁵¹ Do tohoto počtu nejsou započítávány děti herců, které byly dle potřeby obsazovány do menších rolí.

¹⁵² Karl Thomas hrál u Linggovy společnosti poprvé 2. 3. 1854 a Erwina Thomasová 5. 3. 1854. Viz *Das Echo*. 2. 3. 1854, 4(30), 98; 5. 3. 1854, 4(32), příloha.

¹⁵³ Anzeigen. *Das Echo*. 6. 4. 1854, 4(49), 180–181. – Šlo pravděpodobně o skupinu lidových hudebníků, neboť oficiální městská kapela v té době podle dosavadní literatury ještě neexistovala.

dnech 21. až 24. března 1855 hrála po čtyři večery v krnovském divadle Nina Zieglerová, zpěvačka německého divadla v Pešti, která před odjezdem do Vídně hostovala také v Opavě.¹⁵⁴ V měsíci dubnu 1855 přizval Josef Lingg ještě opavského herce Augusta Strobela, který zde vystoupil v šesti představeních.¹⁵⁵ O zpestření sezony se ředitel snažil i v následujícím období, kdy 18. ledna 1857 v dramatu Karla Gutzkova (1811–1878) *Uriel Acosta, Christ und Jude* hostovali Eugen Kahn, herec a režisér opavského divadla, a Louis Keller ze Stadttheater ve Frankfurtu nad Odrou,¹⁵⁶ který v Krnově odehrál do 4. dubna 1857 jednačtyřicet představení.¹⁵⁷ O působení daného souboru lze využít i nepřímé informace, kdy novinová zpráva připomíná benefiční představení paní Linggové, které se mělo uskutečnit 16. února 1860.¹⁵⁸ Je tedy nezpochybnitelné, že soubor v té době v Krnově hrál.

Otázkou zůstávají také vzájemné vazby mezi Josefem Linggem a Susette Linggovou. Oba byli v různých letech vedeni jako ředitelé společnosti a Susette několikrát vystupovala v představeních hraných společnostmi Josefa Lingga. Vzhledem k tomu, že není známo její datum narození, je na místě otázka, zda se jednalo o manželku, dceru nebo sestru Josefa Lingga. Připustím-li, že se jednalo o manželku, tak v sezoně 1881/1882, kdy vedla Městské divadlo v Těšíně nebo ještě později v roce 1890 za její působnosti v Šternberku a Prostějově, by měla přinejmenším okolo sedmdesáti let. V případě, že by šlo o dceru, vyvstávají otázky, proč v práci Paula S. Ulricha je u Josefa Lingga uvedena pouze dcera Rosa, provdaná Längerová, rovněž herečka s rokem úmrtí 1887, která se dožila pouhých čtyřiceti sedmi let, ale o Susette Linggové se zde vůbec nezmiňuje. Jedná se jen o nedostatek a neúplnost informací? První doložené vystoupení Susette Linggové, které mám k dispozici, se uskutečnilo 11. února 1854, kdy v představení *Die Waise aus Lowood oder Das furchtbare Geheimnis im Turm des Jagdschlusses Thornfeld-Hall* se představila v roli Jane Eyrové.¹⁵⁹

¹⁵⁴ *Das Echo*. 21. 3. 1855, 5(15); 22. 3. 1855, 5(16); 23. 3. 1855, 5(17); 24. 3. 1855, 5(18), nestránkováno.

¹⁵⁵ *Das Echo*. 9. 4. 1855, 5(24); 10. 4. 1855, 5(25); 12. 4. 1855, 5(26); 14. 4. 1855, 5(27); 21. 4. 1855, 5(31); 24. 4. 1855, 5(33), nestránkováno.

¹⁵⁶ *Das Echo*. 18. 1. 1857, 7(11), nestránkováno.

¹⁵⁷ Přestože 2. 4. 1857 mělo proběhnout poslední čtyřicáté představení ve prospěch Louise Kellera, bylo odehráno ještě jedno představení 4. 4. 1857.

¹⁵⁸ *Lokales. Das Echo*. 25. 8. 1861, 11(34), 136.

¹⁵⁹ *Städtisches Theater in Jägerndorf. Das Echo*. 11. 2. 1854, 4(18), nestránkováno.

Délka pobytů Josefa Lingga v Krnově je velmi různorodá. Jeho společnost stála u otevření zdejšího Městského divadla 19. ledna 1854 a působila zde do 8. dubna 1854, kdy odehrála téměř pět desítek představení ve třech abonentních cyklech.¹⁶⁰ Tento slibný začátek soustavné divadelní činnosti byl v následující sezoně 1854/1855 poznamenán přerušáním. Linggova společnost se sice na podzim do Krnova vrátila a od 12. listopadu 1854 odehrála téměř dvě desítky představení, ale ještě před Vánocemi se 12. prosince 1854 rozloučila veselohrou Rodericha Benedixe (1811–1873) *Die Geheimnisse von St. Domingo oder Der Sohn einer Mohrin*¹⁶¹. Znovu se vrátila až 18. března 1855,¹⁶² aby zde hrála do konce dubna. Zkrácenou sezonu jsem zaznamenala i počátkem roku 1857, kdy 1. ledna bylo uvedeno teprve druhé představení v předplatném.¹⁶³ Můžeme tedy přepokládat, že alespoň jedno nebo dvě představení se konala v prosinci 1856.¹⁶⁴

V období masopustu divadlu často konkurovaly bály, proto iniciativní ředitelé se snažili získat povolení a maškarní plesy sami organizovali. Tak tomu bylo i u ředitele Josefa Lingga, který v únoru 1854 i 1857 bály pořádal.¹⁶⁵

Repertoárová skladba z krnovských pobytů ředitele Josefa Lingga a jeho společnosti je díky pravidelnému uveřejňování údajů kopírující divadelní cedule v novinách *Das Echo* poměrně dobře podchycena. Vzhledem k očíslovaným představením v předplatném lze velmi snadno vysledovat, že počet nedoložených představení se pohybuje pouze v jednotkách a z pohledu celkové skladby je tento počet marginální. Problém nastal až počátkem roku 1858, kdy údaje o představeních zcela chybí.

V soupisu repertoáru tohoto Linggova období převládala činohra. Doznívaly rytířské hry a velkou část tvořily veseloherní až komické kusy. Uplatňovala se rozličnost žánrů nejen z prostředí lidového divadla (melodramata, kouzelné báchorky, pohádkové hry s přívlastkem národní nebo kouzelné), ale i činoherní kusy s různorodým pojmenováním odrážející stávající společnost, tehdejšího člověka, dobový kontext nebo vlastní historické události či situace (obrazy ze života, obraz doby apod.). Divadelní ředitel Josef Lingg pro uživení své společnosti, tak jako mnozí v té době, vybíral především z žánrů a titulů, u kterých se diváci

¹⁶⁰ Představení byla uváděna i mimo předplatné.

¹⁶¹ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 12. 12. 1854, 4(103), nestránkováno.

¹⁶² Inserat. *Das Echo*. 18. 3. 1855, 5(14), příloha.

¹⁶³ *Das Echo*. 1. 1. 1857, 7(1), nestránkováno.

¹⁶⁴ Většinou bylo první představení uvedeno mimo předplatné, až další bylo součástí abonmá.

¹⁶⁵ Anzeige. *Das Echo*. 24. 2. 1854, 4(26), nestránkováno; 15. 2. 1857, 7(25), příloha.

bavili. Nejčastěji uváděl díla spisovatelky a herečky Charlotty Birch-Pfeifferové (1800–1868), která byla s oblibou hrána na všech německy mluvících divadelních scénách od nejmenších až po ty největší. Hry, které Lingg prezentoval v Krnově, se téměř všechny několikrát hrály i na opavském jevišti. Jednalo se především o její dramatizace cizích prozaických děl: *Steffen Langer aus Glogau oder der Kaiser und der Seiler*¹⁶⁶ (12. listopadu 1854)¹⁶⁷, *Das Pfeffer-Rösel oder Krone und Schafott* (3. prosince 1854)¹⁶⁸ nebo *Die Waise aus Lowood oder Das furchtbare Geheimnis im Turm des Jagdschlusses Thornfeld-Hall* (11. února 1854)¹⁶⁹. Poslední z uvedených titulů, *Die Waise aus Lowood*, byl inspirován románem Charlotty Brontëové *Jane Eyre*,¹⁷⁰ který byl vydán v Londýně v roce 1847 a první německý překlad pod názvem *Johanna Eyre* byl vytištěn v Berlíně roku 1848.¹⁷¹ Úprava a přepsání tohoto díla do divadelní podoby Charlottou Birch-Pfeifferovou na sebe nenechalo dlouho čekat, neboť z roku 1853 existuje rukopis hry¹⁷² a 8. června 1853 se uskutečnilo první uvedení v Thalia-Theater v Hamburgu¹⁷³, 10. prosince téhož roku ve vídeňském Burgtheateru¹⁷⁴ a 29. ledna 1854 v Opavě¹⁷⁵. Ostatně i plakát Linggovy společnosti odkazoval na vídeňské a opavské uvedení hry, když v sobotu 11. února 1854 zval krnovské diváky na novou hru Charlotty Birch-Pfeifferové.¹⁷⁶ Z toho vyplývá, že Josef Lingg byl dobře obeznámen s divadelním životem a sledoval i úspěšné divadelní novinky, které se objevovaly na větších divadelních scénách. Kromě známé Charlotty Birch-Pfeifferové uvedl hry i dalších ženských autorek Elisy Brüngerové (rozené Hahnové, 1769–1833) a Johanny Franulové von Weisenthurn (1773–1847).

Velmi často měla Linggova společnost na repertoáru hry rakouského dramatika a herce Friedricha Kaisera (1814–1874), který byl ve své době jedním

¹⁶⁶ Veselohra byla napsána a vydána pod názvem *Steffen Langer aus Glogau oder Der holländische Kamin*.

¹⁶⁷ Anzeige. *Das Echo*. 12. 11. 1854, 4(85), příloha.

¹⁶⁸ Anzeige. *Das Echo*. 3. 12. 1854, 4(97), příloha.

¹⁶⁹ *Das Echo*. 11. 2. 1854, 4(18), nestránkováno.

¹⁷⁰ Napsán pod pseudonymem Currer Bell.

¹⁷¹ *Jane Eyre* [online]. [citováno 11. 8. 2016]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Jane_Eyre.

¹⁷² Rukopis uložen v Landesarchiv Berlin A Rep. 167, Museum und Sammlungen der Preußischen Staatstheater, sign. 2635. – Viz FREYDANK, Ruth: *Der Fale Berliner Theatermuseum*. Teil II. Relikte einer ehemaligen Theaterbibliothek – Dokumentation. Berlin: Pro BUSINESS, 2011, s. 18.

¹⁷³ *Giacomo Meyerbeer. Briefwechsel und Tagebücher*. Herausgegeben und kommentiert Sabine Henze-Döhring. Band 6, 1853–1855. Berlin–New York: Walter de Gruyter 2002, s. 224.

¹⁷⁴ *Burgtheater 1776–1976*. Sammlung und Bearbeitung des Materials Minna von Alth. 1. Bd. Wien: Salzer-Ueberreuter 1976, s. 252.

¹⁷⁵ Inserate. *Troppauer Telegraph*. 29. 1. 1854, č. 29, s. 120–121.

¹⁷⁶ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 11. 2. 1854, 4(18), nestánkováno.

z nejvýznamnějších autorů vídeňského Volkstheatru, z jehož repertoáru čerpala mnohá divadla i divadelní společnosti. Z více než 160 Kaiserových děl vybíral i Josef Lingg pro svou společnost, která hned v prvních měsících po otevření divadla uváděla převážně jeho lidové hry a frašky se zpěvem. Byly mezi nimi *Wer wird Amtmann oder Des Vaters Grab* (29. 1. 1854),¹⁷⁷ *Dienstbothen-Wirthschaft oder Chatulle und Uhr* (1. 2. 1854),¹⁷⁸ často hraná fraška *Doktor und Friseur oder Die Sucht nach Abenteuern* (7. 2. 1854)¹⁷⁹ nebo *Glück, Missbrauch und Rückkehr oder Das Gemeinniss des grauen Hauses* (16. 2. 1854)¹⁸⁰.

S ohledem na četnost realizovaných her jednotlivých dramatiků, byl Johann Nepomuk Nestroy (1801–1862) po Charlottě Birch-Pfeifferové a Friedrichu Kaiserovi třetím nejčastěji uváděným autorem v repertoáru Linggovy společnosti. Jeho frašky založené na situační komice, nahodilosti a záměně byly oblíbené, velmi populární a předznamenávaly tak zaručený úspěch. Po zahájení činnosti městského divadla na jaře 1854 tvořila díla těchto tří autorů necelou jednu třetinu z celkového počtu šestačtyřiceti odehraných představení ve zmíněném období.

Linggova společnost opakovaně hrála také díla rakouského herce, dramatika a divadelního ředitele Franze Ignaze von Holbeina (1779–1855). Kromě jeho nejpopulárnější romantické rytířské hry *Fridolin* (22. 3. 1857)¹⁸¹ podle Schillerovy balady *Der Gang nach dem Eisenhammer* hráli jeho úpravu Kleistovy hry *Das Käthchen von Heilbronn oder Der Sylvesternachtstraum* (2. 2. 1854),¹⁸² ale také činohru *Alpeuröslein* (6. 3. 1854)¹⁸³ nebo veselohru *Die Frauenschule oder So muss der Mann das Regiment im Hause führen* (13. 1. 1857)¹⁸⁴. Často uváděli rovněž hry německého spisovatele Ernsta Raupacha (1784–1852). K oblíbeným se řadila činohra *Die Schule des Legens oder Königstochter und Bettlerin* (28. 1. 1854, 1. 2. 1857)¹⁸⁵ nebo truchlohra *Isidor und Olga oder Die Leibeigenen* (26. 2. 1857)¹⁸⁶, která patřila mezi jeho první úspěšné práce.

¹⁷⁷ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 29. 1. 1854, 4(10), příloha, 36.

¹⁷⁸ Anzeige-Blat. *Das Echo*. 1. 2. 1854 4(12), 40.

¹⁷⁹ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 7. 2. 1854, 4(16), 52.

¹⁸⁰ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 16. 2. 1854, 4(21), nestránkováno.

¹⁸¹ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 22. 3. 1857, 7(42), příloha.

¹⁸² Anzeige-Blatt. Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 2. 2. 1854, 4(13), 42.

¹⁸³ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 6. 3. 1854, 4(33), 110.

¹⁸⁴ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 13. 1. 1857, 7(8), nestránkováno.

¹⁸⁵ Anzeige-Blatt. Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 28. 1. 1854, 4(9), 28 [30]. – Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 1. 2. 1857, 7(19), příloha.

¹⁸⁶ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 26. 2. 1857, 7(28), nestránkováno.

Do protikladu k Raupachově tvorbě se stavěli představitelé hnutí Mladé Německo, zejména Karl Gutzkow (1811–1878) a Heinrich Laube (1806–1884). Ve stejném období mohli Krnovští zhlédnout i jejich díla. Jednalo se o nejznámější Gutzkowovy hry *Uriel Acosta*, *Christ und Jude* (18. 1. 1857)¹⁸⁷ a *Das Urbild des Tartüffe* (19. 3. 1857)¹⁸⁸ nebo o Laubovu veselohru *Der Ehemann auf Schleichwegen* (14. 4. 1855).¹⁸⁹

Za pozornost stojí skutečnost, že Linggův repertoár tvořily převážně hry tehdejších současných tvůrců. Kromě již zmíněných se jednalo především o Rodericha Benedixe (1811–1873), Ernsta Friedricha Hoppa (1789–1869), Carla Töpfera (1792–1871), Aloise Berla (1826–1896)¹⁹⁰ či Franze Grillparzera (1791–1872) a dalších.

Z pohledu národnostního složení autorů výrazně převažovali němečtí a rakouští dramatici. Z českých zemí lze uvést autora divadelních her a herce Friedricha Ernsta Hoppa (1789–1869), jehož frašku se zpěvem o dvou dějstvích *Hutmacher und Strumpfwirker oder Die Ahnfrau im Gemeindestadel* uvedla Linggova společnost 5. února 1854.¹⁹¹ Koncem téhož roku následovala jeho fraška *Pelzpalatin und Kachelofen oder Der Jahrmart in Rautenbrunn*¹⁹² a další frašky, uváděné vždy se zpěvem, byly zařazeny do repertoáru v lednu a únoru 1857.¹⁹³

Divadelní prostor bývalého kostela byl poměrně malý a nebylo zde možné z ekonomických důvodů realizovat větší hudební díla, singspiely nebo opery, přesto nejméně jedna třetina z uváděných kusů v krnovském repertoáru byla doprovázena zpěvem a hudbou. Jednalo se především o frašky se zpěvem, ale také o obrazy ze života se zpěvem, národní pohádky, činohry nebo parodie se zpěvem. Nelze však říci, že hudba byla pouhým doplňkem k prováděnému kusu, neboť hned v první sezoně 22. ledna 1854¹⁹⁴ byla uvedena lokální fraška se zpěvem od Josefa Kiliana Schickha (1799–1851) pod názvem *Die Hammerschmiedin aus Steiermark oder Folgen einer Landpathie* s hudbou tehdy mladého Franze von Suppého

¹⁸⁷ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 18. 1. 1857, 7(11), příloha.

¹⁸⁸ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 19. 3. 1857, 7(40), nestránkováno.

¹⁸⁹ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 14. 4. 1855, 5(27), nestránkováno.

¹⁹⁰ Vlastním jménem Alois Scheichl.

¹⁹¹ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 5. 2. 1854, 4(15), příloha, 50.

¹⁹² Anzeige. Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 23. 11. 1854, 4(91), nestránkováno.

¹⁹³ Städtisches Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 6. 1. 1857, 7(4); 25. 1. 1857, 7(15) příloha; 2. 2. 1857, 7(20), nestránkováno.

¹⁹⁴ *Das Echo*. 22. 1. 1854, 4(6), příloha, 24.

(1819–1895).¹⁹⁵ Otázkou zůstává, v jakém instrumentálním obsazení a s jakým počtem hráčů byla hudební část díla zde provedena. Josef Lingg uvedl se svou společností také nejznámější singspiel hudebního skladatele, klavíristy a dirigenta Ferdinanda Kauera (1751–1831)¹⁹⁶ romanticko-komickou lidovou pohádku *Das Donauweibchen*, kterou v Krnově sehráli 15. března 1857.¹⁹⁷ Nejen toto dílo, ale většina Kauerových prací byla poprvé realizována ve Vídni.

S místním prostředím bylo spojeno uvedení historickoromantické lidové činohry se zpěvy ve třech dějstvích *Die Brautfahrt nach Troppau oder Die Räuber auf der Schellenburg* od herce a režiséra opavského divadla Eugena Kahna. Místem děje se stala Opava, Krnov a jeho okolí s hradem Cvilín a děj byl časově zasazen do 16. století.¹⁹⁸ Hra byla nejprve uvedena v opavském divadle 17. března 1857 jako benefiční představení Eugena Kahna,¹⁹⁹ toto představení bylo zároveň oznámeno v krnovských novinách *Das Echo*.²⁰⁰ Vzápětí hru připravila společnost Josefa Lingga se svým souborem a ještě téhož měsíce, 26. března, ji předvedla krnovským divákům.²⁰¹ V roli hradního pána (Johann, Freiherr von Schellenberg) se představil ředitel Lingg a mužskou roli Conrada von der Flue sehrála Susette Linggová.²⁰² Zda byl iniciátorem uvedení hry v krnovském divadle režisér Eugen Kahn, který v Krnově hostoval již v lednu 1857, nebo sám ředitel Lingg, jenž sledoval i dění v opavském divadle, zůstává dnes již nezodpovězenou otázkou. Představení se opakovalo ještě 28. a 29. března.²⁰³ V době, kdy se krnovská představení reprízovala jen ojediněle, zaznamenal tento titul zvýšený návštěvnický zájem a z tohoto pohledu se jednalo o výjimečnou událost.

Nedaleké město Bruntál bylo rodištěm později velmi známé vídeňské subrety Theresy Kronesové (1801–1830), o jejímž životě vznikla hra vídeňského dramatika Karla Haffnera (1804–1876). Na krnovském jevišti byla uvedena 29. ledna 1857 pod názvem *Therese Krones, geborene Freudenthalerin*. Lokálně toto téma však můžeme zařadit pouze s ohledem na místo narození Theresy Kronesové,

¹⁹⁵ Dílo bylo napsáno v roce 1842 a stalo se jedním z posledních Schickhových úspěchů.

¹⁹⁶ Narodil se v Dyjávovičkách, dnešní okres Znojmo.

¹⁹⁷ Ve vídeňském Leopoldstädter Theater bylo dílo poprvé uvedeno 11. ledna 1798.

¹⁹⁸ Na přelomu 15. a 16. století byl hrad opraven Janem ze Šelmberka († 1508). Dnes zřícenina hradu na Cvilínském kopci.

¹⁹⁹ Představení bylo v opavském divadle ještě opakováno 18. a 22. 3. 1857.

²⁰⁰ Theater in Troppau. *Das Echo*. 14. 3. 1857, 7(37), nestránkováno.

²⁰¹ *Das Echo*. 26. 3. 1857, 7(44), nestránkováno.

²⁰² Představení bylo odehráno v její prospěch.

²⁰³ *Das Echo*. 28. 3. 1857, 7(45); 29. 3. 1857, 7(46) příloha, nestránkováno.

neboť díky oblibě a popularitě herečky se hra neuváděla pouze ve Slezsku²⁰⁴ a na Moravě²⁰⁵, ale i ve Vídni a na dalších místech tehdejšího Rakouska-Uherska. V roce 1934 vznikl v německé produkci také film v režii Johannese Meyera *Ihr größter Erfolg*, kde herečku Theresu Krones ztvárnila Márta Eggerthová a do role jejího přítele Ferdinanda Raimunda byl obsazen tehdy již slavný šumperský rodák Leo Slezak.²⁰⁶

Počátkem roku 1855, kdy Josef Lingg přerušil své krnovské působení, vystupoval krátce v městském divadle ředitel Friedrich Hüttemann, který prezentoval svou akrobatickou taneční společnost s krasojedci a provazochodci. Původně tři představení byla rozšířena nejméně o další tři představení v divadle a jedno odpolední venkovní vystoupení na náměstí, kde předvedli jezdecké umění, gymnastiku, ale i drezuru koní. Jednalo se o malou společnost,²⁰⁷ která balancovala mezi divadelní a cirkusovou produkcí. V sobotu 13. ledna 1855 zařadili například na závěr svého představení „komickou italskou pantomimu“ pod názvem *Der Doctor*.²⁰⁸ Vzhledem k uvedeným postavám (Der Alte, Columbine, Der Bauernbursche) není vyloučeno, že využívali ještě prvků komedie dell'arte. Hüttemannova společnost vystupovala pravděpodobně krátkodobě na různých místech v regionu, neboť ve dnech 20. a 21. ledna 1855 se prezentovala také v opavském divadle.²⁰⁹

Na základě dalšího bádání bylo nově zjištěno krátké působení opavského divadla v sezoně 1860/1861 a následně v lednu 1862²¹⁰. V té době, 1860–1863, získali tříletou ředitelskou smlouvu v Městském divadle v Opavě barytonista Karl Clement a herec Eduard Reimann (1833–1898)²¹¹, kteří začátkem listopadu 1860 uveřejnili předběžnou anonci v krnovských novinách o uvedení cyklu operních, činoherních a veseloherních představení. Jednalo se o šest představení, s tím, že každý týden budou uvedena dvě. První představení bylo ohlášeno na neděli 11.

²⁰⁴ Kromě krnovského divadla, také v Bruntále a v Opavě. Na opavském jevišti se v průběhu druhé poloviny 19. století uváděla dokonce čtrnáctkrát.

²⁰⁵ Několikrát se hrála také v Brně, naposledy 25. listopadu 1911, patrně k 110. výročí narození Theresy Kronesové.

²⁰⁶ Film *Její největší úspěch* (1934). *Filmová databáze* [online] FDb.cz. [cit. 30. 9. 2016]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/film/jeji-nejvetsi-uspech-ihr-grosster-erfolg/65638.html>.

²⁰⁷ Z dostupných inzercí cedulí lze zjistit jména pouze pěti účinkujících, včetně ředitele.

²⁰⁸ *Das Echo*. 13. 1. 1855, 5(3), nestránkováno.

²⁰⁹ Inzerate. *Troppauer Telegraph*. 20. 1. 1855 (Nr. 17), 64–66; 21. 1. 1855 (Nr. 18), 68–69.

²¹⁰ Inzerate. *Das Echo*. 12. 1. 1862, 12(2), 8.

²¹¹ Psán také Carl Eduard Reimann.

listopadu 1860, ale bohužel bez uvedení konkrétního titulu.²¹² Následně, s odkazem na přání diváků, byla uvedena další představení, 16. prosince odehráli veselohru ve třech aktech Pauliny Raupachové (1810–1877)²¹³ *Die Frau im Hause*.²¹⁴ Další představení máme doložena až v březnu 1861. Kromě Grillparzerovy hry *Die Ahnfrau* s hostující vídeňskou umělkyní Albinou Zymerovou (4. března),²¹⁵ zařadilo opavské divadlo v neděli 10. března 1861 abonentní představení, jehož obsahem byly hudební ukázky z hudebních děl. Jednalo se o druhý akt z Donizettiho opery *Lucrezia Borgia*, poté píseň *500 000 Teufel*²¹⁶ a na závěr druhý akt z Weberovy romantické opery *Freischütz*.²¹⁷ Na rozdíl od divadelních společností hrajících v Krnově si opavské divadlo, které v té době běžně provozovalo operu, mohlo dovolit uvést podobně komponovaný večer, ale na druhou stranu i opavské divadlo upřednostnilo tento výběr před uvedením jednoho uceleného operního díla. Důvodů, proč tomu tak bylo, mohlo být nepochybně více, včetně ekonomických hledisek, technické a provozní náročnosti, ale nemalou roli sehrál pravděpodobně i malý divadelní prostor krnovského divadla. S ohledem na reflexi uvedenou v novinách *Das Echo*, nebyl o operní představení ani mezi krnovskými návštěvníky zrovna velký zájem, spíše naopak. Nezájem byl zdůvodňován jednak omezenými možnostmi provinčního divadla, ale také náročností potřebnou pro přípravu operního díla, kdy městská kapela nemohla věnovat tolik volného času, aby pětkrát nebo šestkrát jezdila zkoušet do Opavy před jeho uvedením. Krnovští se chtěli ve svém divadle především bavit a upřednostňovali tak činohru, frašku a veselohru.²¹⁸ Z toho je patrné, že opavští ředitelé si provoz v krnovském divadle značně zjednodušovali, když zkoušky kapely probíhaly v Opavě, a brali tuto scénu jako svou další příležitostnou štaci. S tím souvisí i nespokojenost Krnovanů na četnost představení, která se hrála jednou týdně nebo dokonce v intervalech čtrnácti dnů, přestože podmínkou byla dvě představení týdně. Rovněž měli pocit, že někteří opavští umělci nechtějí „v tak malém divadle hrát“. Konkrétně byla uváděna paní Pfeilová, která v Krnově vystoupila pouze jednou.²¹⁹ Přes provinčnost krnovské

²¹² Inserate. *Das Echo*. 4. 11. 1860, **10**(45), 180.

²¹³ Uváděna pod pseudonymem A. P.

²¹⁴ Theater-Anzeige. *Das Echo*. 16. 12. 1860, **10**(51), 204.

²¹⁵ *Das Echo*. 3. 3. 1861, **11**(9), 36.

²¹⁶ Zpráva v novinách uvádí, že se jednalo o Schwarzovu píseň, ale autorem byl pravděpodobně učitel zpěvu a skladatel písní Gustav Heinrich Graben-Hoffmann (1820–1900).

²¹⁷ *Das Echo*. 10. 3. 1861, **11**(10), 40.

²¹⁸ Wochenkronik. *Das Echo*. 15. 9. 1861, **11**(37), 148.

²¹⁹ Tamtéž.

scény, kterou si dobře uvědomovali, chtěli, aby se zde hrálo kvalitní divadlo, které nebude jen provizoriem, tak jako tomu bylo v sezoně 1860/1861 v případě opavského působení.

V měsících srpnu až září 1861 pobývala v Krnově společnost ředitele **Antona Schweizera**.²²⁰ Z dosavadního výzkumu německojazyčných divadel na Moravě a ve Slezsku toto jméno zatím neznáme, nicméně divadelního ředitele téhož jména s datem úmrtí 15. července 1863 je možno dohledat v práci německého badatele a knihovníka Paula S. Ulricha.²²¹ Zda se jedná o jednu a tutéž osobu, nelze jednoznačně říci, neboť ke ztotožnění daného divadelního ředitele bych potřebovala více údajů. Skutečností zůstává, že po příjezdu do Krnova 20. srpna 1861 společnost uvedla frašku vídeňského dramatika a novináře Ottokara Franze Ebersberga (1833–1886)²²² *Einer von unsere Leut´*, jejíž provedení bylo vysoce hodnoceno, včetně výkonů herců i scény. Navíc byla divákům velmi doporučována návštěva představení této společnosti.²²³ Další informace se týkala až ohlášeného představení na 12. září 1861, kdy ve prospěch manželů Bernklauových měla být předvedena dramtizace románu Victora Huga (1802–1885) *Der Glöckner von Notre Dame* a v následujících dnech ještě uvedeno představení podle novely Josepha Victorina Heinzela (1809–1883) *Der Alte vom Berge (Teufelsbader)*.²²⁴ K úspěšným představením, která Schweizerova společnost zde odehrála, patřilo dílo Alexandra Baumanna (1814–1857) *Das Versprechen hinter dem Herd*, veselohra Rodericha Benedixe *Das Gefängniß*, Haffnerova *Therese Krones*, dramtizace Friedricha Kaisera *Ein neuer Monte Christo* nebo obraz ze života se zpěvem a tancem Johanna Ludwiga Deinhardsteina (1794–1859) *Ein deutscher Schullehrer*. Koncem září 1861 uvedli ještě veselohru Carla Bluma (1786–1844) *Ich bleibe ledig* nebo novinku, jež měla v roce 1860 vídeňskou premiéru, autorů Juliuse Hoppa (1819–1885) a libretisty Antona Langer (1824–1879) *Zwei Mann von Hess*.²²⁵ Z členů herecké společnosti byli pochváleni za své výkony zkušená zpěvačka slečna Wagnerová pro její čistý hlas a přirozenost, pánové Hirt, Halwig a Schuster, anebo pan Maierhofer, který si publikum získal nejen dobrým hereckým výkonem, ale také příjemným

²²⁰ *Das Echo*. 25. 8. 1861, **11**(34), 136; 8. 9. 1861, **11**(36), 144.

²²¹ Schweizer, Anton. In ULRICH, pozn. 56, s. 1727.

²²² Častěji uváděného pod pseudonymem O. F. Berg.

²²³ Lokales. *Das Echo*. 25. 8. 1861, **11**(34), 136.

²²⁴ Theater-Anzeige. *Das Echo*. 8. 9. 1861, **11**(36), 144.

²²⁵ Wochenkronik. *Das Echo*. 29. 9. 1861, **11**(39), 156.

vzhledem a zejména svým hlasem.²²⁶ Velké naděje byly vkládány do budoucí kariéry slečny Mleinekové a pochvalu si získal také výkon ředitele Schweizera.²²⁷ Již po necelém měsíci, kdy společnost ředitele Schweizera v Krnově působila, získala si u diváků větší oblibu, než opavské divadlo v celé předchozí sezoně.

Ředitel Anton Schweizer za svého pobytu v Krnově poslal 24. srpna 1861 žádost o povolení hrát v zimní sezoně 1861/1862 v Ostravě s odvoláním na osobní jednání se starostou. Nicméně mu přišla zamítavá odpověď s tím, že příslušné povolení získal již jiný ředitel.²²⁸

Působení ředitele **Leopolda Lederera** v Krnově na začátku roku 1866 je v krátké novinové zprávě zmiňováno v souvislosti s jeho vstupem do „dlouhodobě osiřelého divadla“.²²⁹ Nabízí se však otázka, o jak dlouhou časovou prodlevu se jednalo, neboť poslední zmínka se vztahuje k roku 1862 ve spojitosti s krátkým působením opavského divadla pod vedením ředitelů Carla Clementa a Eduarda Reimanna, kteří zde uvedli cyklus šesti představení.²³⁰ Připustím-li variantu, že v některých sezonách se nepodařilo divadlo pronajmout, pak bylo využíváno jen ze strany místních spolků a společností, které se v Krnově zastavily krátkodobě. Dokladem této úvahy může být vystoupení krnovského Mužského pěveckého spolku (Männer-Gesang-Verein) v městském divadle 26. prosince 1862.²³¹

Ředitel Leopold Lederer, kterého známe z pobytu v Moravské Ostravě v roce 1860,²³² hrál se svou společností v krnovském divadle od ledna nejméně do Velikonoc 1866, neboť podle zprávy v novinách měl v úmyslu ještě po Velikonocích uvést jedno představení.²³³ Z kusých informací v denním tisku lze vyčíst, že se jednalo sice o malou společnost, jejíž počet členů pro větší kusy nestačil, ale diváci se spokojili i s menšími představeními, pokud byla dobře provedena. Například u titulů *Weibertränen wirken* a *Die Oesterreicher in Schleswig Holstein* si návštěvníci žádali jejich znovuuvedení.²³⁴

²²⁶ Wochenkronik. *Das Echo*. 15. 9. 1861, **11**(37), 147–148.

²²⁷ Wochenkronik. *Das Echo*. 29. 9. 1861, **11**(39), 156.

²²⁸ Slezské zemské muzeum v Opavě, divadelní pracoviště, Kartotéka Milana Rusinského, sign. GI 122/128.

²²⁹ Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 28. 1. 1866, **16**(4), 15.

²³⁰ Inserate. *Das Echo*. 12. 1. 1862, **12**(2), 8. – Wochenkronik. Jägerndorf. (Theater). *Das Echo*. 2. 2. 1862, **12**(5), 19–20.

²³¹ *Das Echo*. 21. 12. 1862, **12**(51), 204.

²³² ŠTEFANIDES, Moravská Ostrava / Mährisch Ostrau, pozn. 129, s. 130, 143.

²³³ *Das Echo*. 25. 3. 1866, **16**(12), 47–48.

²³⁴ Theater in Jägerndorf. *Das Echo*. 28. 1. 1866, **16**(4), 15.

Další divadelní společnost, která zde pobývala několik sezon od roku 1868, patřila **Wilhelmu Pohlovi**. Se svou ženou Julií byl členem již jmenované Linggovy společnosti v sezoně 1854/1855. Po letech se tedy vracel do známého prostředí. Otázkou zůstává, zda krnovské divadlo nebylo vůbec prvním místem, které si Wilhelm Pohl, nyní již jako ředitel, zvolil pro působení svého souboru. Znamé jsou pouze jeho pozdější aktivity v Šumperku (1876),²³⁵ Moravské Třebové (1877/1878, 1878),²³⁶ Svitavách (1878)²³⁷ a ve Šternberku (1879/1880)²³⁸. U této společnosti se na plakátech začala objevovat samostatně uváděna funkce režiséra, jednalo se o herce Szavasiho²³⁹ nebo ředitele Wilhelma Pohla²⁴⁰. Pohlova společnost byla o něco početnější než předešlé soubory, neboť v obsazení her můžeme zjistit jména osmnácti až dvaceti členů.

O provozování krnovského divadla v sezoně 1871/1872 si postupně zažádaly tři divadelní společnosti pod vedením Wilhelma Pohla,²⁴¹ který byl ředitelem v předchozí sezoně, Stefana Schureka²⁴² a následně Susette Linggové²⁴³. Městské zastupitelstvo prosbu Wilhelma Pohla, kterou projednávalo jako první, předběžně pozastavilo. Na stejném zasedání naopak podpořilo žádost Stefana Schureka a podmínilo své rozhodnutí složením kauce ve výši padesáti zlatých během čtrnácti dnů a zahájením činnosti od 1. října s tím, že pokud lhůta nebude dodržena, případně pronájem divadla jinému uchazeči.²⁴⁴ Ze zasedání 24. května 1871 je však patrné, že téměř po měsíci, nebyla kauce složena. Situace ale nebyla příznivá ani pro Susette Linggovou a ze zápisu vyplývá, že žádné pořadí nebylo stanoveno.²⁴⁵ Během měsíce června nakonec ředitel **Stefan Schurek** požadovanou

²³⁵ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 176.

²³⁶ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau. Tamtéž, s. 225.

²³⁷ ŠTEFANIDES, Svitavy / Zwittau. Tamtéž, s. 198, 206.

²³⁸ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226.

²³⁹ Obraz ze života se zpěvem *Numero 28 oder Eine geschlossene Civil-Ehe* uveden 11. 2. 1869. – Fraška se zpěvem *Der Zerrissene oder Der gespenstige Schlosser* uvedena 21. 2. 1869. Viz Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnova 1437–1945.

²⁴⁰ Historická veselohra *Schach dem König* uvedená 16. 3. 1871. Viz Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnova 1437–1945.

²⁴¹ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 26. April 1871, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeister Alois Larisch. *Das Echo*. 30. 4. 1871, **21**(18), 71.

²⁴² Schurek ml. a Schurek st. jsou rovněž uvedeni v obsazení společnosti Wilhelma Pohla v únoru 1869.

²⁴³ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 10. Mai 1871, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeister Alois Larisch. *Das Echo*. 14. 5. 1871, **21**(20), 78.

²⁴⁴ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 26. April 1871, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeister Alois Larisch, pozn. 217.

²⁴⁵ Lokales. – Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 24. Mai 1871, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeister Alois Larisch. *Das Echo*. 28. 5. 1871, **21**(22), 86.

kauci ve dvou splátkách uhradil.²⁴⁶ Zda skutečně začal od 1. října 1871 hrát v krnovském divadle je otázkou, neboť na základě dochovaného plakátu uvedl v Šumperku ještě 3. října 1871 poslední představení ve prospěch Emanuela Feuereisena v roli Hugo Tonnera ve veselohře o třech dějstvích Julia Rosena (1833–1892)²⁴⁷ *Des Nächsten Hausfrau*.²⁴⁸ Pokud se poté do krnovského divadla přesunul, uváděl pravděpodobně stejný nebo velmi podobný repertoár jako v Šumperku, kde například ještě uvedl 27. září veselohru A. Schreiberera *Der Jesuit und sein Zögling* a 30. září parodii operety v jednom dějství od Carla Dennera s hudbou Jacquese Offenbacha (1819–1880) *Die schöne Helena* společně v jednom večeru s veselohrou Wolfganga Müllera von Königswintera (1816–1873) *Sie hat ihr Herz entdeckt* a komickou scénkou se zpěvem a tancem od Carla Treumanna (1823–1877) *Haimann Löwy auf der Alm* uvedenou na závěr vystoupení.²⁴⁹ Zmíněná představení byla odehrána v počtu dvanácti členů, včetně ředitele Schureka. Jednalo se tedy o velmi malou společnost, která uváděla především drobné veseloherní nebo komické kusy, aby se vůbec užívala. Je tedy velmi nepravděpodobné, že by tak malá společnost byla schopna zajistit pravidelný provoz celé zimní sezony krnovského divadla.

Ředitel Wilhelm Pohl se nechtěl pronájmu krnovského divadla vzdát a po neúspěchu v roce 1871 zažádal následující rok znovu o nájemní smlouvu. Jeho žádost však byla odložena s odůvodněním, že rozhodnuto bude, až se ohlásí více uchazečů.²⁵⁰ Je evidentní, že zájem zastupitelstva bylo předat divadlo jinému řediteli.

Nejvýznamnější a největší společností, která v druhé polovině 19. století v Krnově hrála, byla společnost divadelního ředitele **Johanna Huga Treue**.²⁵¹ Působila v městských divadlech v Uherském Hradišti a ve Znojmě, dále také ve

²⁴⁶ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 7. Juni a následně 24. Juni 1871, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 11. 6. 1871, **21**(24), 94; 2. 7. 1871, **21**(27), 106.

²⁴⁷ Vlastním jménem Nikolaus Duffek.

²⁴⁸ Státní okresní archiv Šumperk, Fond Historická dokumentační sbírka, inv. č. 11, kart. 26.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 24. April 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 28. 4. 1872, 22(17), 66.

²⁵¹ Johann Hugo Treu, vlastním jménem Nepomuk Gratzler, se narodil 16. 5. 1829 ve Znojmě a zemřel 29. 8. 1903 v Libině, psán také Johann Hugo Treu-Gratzler nebo Johann Hugo Gratzler. Se svou manželkou Annou, narozenou kolem roku 1830, byl oddán 8. 10. 1856. Měli spolu přinejmenším dvě děti Huga a Fanny. Viz PRACNÁ, Sylva. *Treu, Johann Hugo*. Encyklopedie českého divadla, Institut umění – Divadelní ústav [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Treu,_Johann_Hugo.

Šternberku, Novém Jičíně, Prostějově, Bruntále, Moravské Třebové, Moravské Ostravě, Šumperku nebo v Karlově Studánce.²⁵² Na základě dosud známých informací lze tedy s určitostí říci, že většinu nebo dokonce celý svůj život strávil na Moravě a ve Slezsku. Zprvu se Johann Hugo Treu zastavoval v Krnově pouze mimo hlavní zimní sezonu. Zmínky o několikátýdenním pobytu najdeme na jaře 1867 nebo později, kdy se zde zdržel již déle, přibližně od poloviny května do konce srpna 1872. Reakce na úroveň jeho společnosti se různí. Hned při prvním doloženém pobytu v roce 1867 vyšla v místních novinách *Das Echo* kritika, která se nelichotivě vyjadřovala k neškoleným hereckým výkonům a také k repertoáru založeném na vídeňských lokálních hrách.²⁵³ Odvetná reakce na uvedenou kritiku se objevila z řad návštěvníků divadla již v následujícím čísle novin: „*Aniž bychom se pustili do kritiky výkonů jednotlivých herců, konstatujeme pouze, že jsme v Krnově po dlouhou dobu neviděli tak dobrou divadelní společnost jako nyní.*“²⁵⁴ Přes určité výhrady k Treuově společnosti byl shovívavý také redaktor periodika *Silesia*, týdeníku se širší působností, který na jedné straně obhajoval již tak nelehké podmínky divadelní společnosti, ale na druhé straně si všímal i úroveň místního publika: „*Ředitel Treu je komik, který chce diváky za každou cenu rozesmát a v poslední době si libuje v triviálnostech. Vzpomínáme na představení Nestroyovy hry Opice a ženich, kde dámy v přízemí, někteří zdejší hostinští a alkohol se museli odevzdat rádoby duchaplným šprýmům. Nepochopíme trpělivost části místního publika, která přijímá urážky nejen se stoickým klidem, ale potleskem. Kuplet na dámy v parteru by v každém jiném divadle vyvolal vlnu rozhořčení; tady – se smálo.*“²⁵⁵

Z drobné ukázky lze vyčíst, že Treuova společnost by stěží obstála ve větším divadle, neboť cílila na lidovou zábavu s obhroublým humorem, ale místním

²⁵² Viz příloha Působíště Johanna Huga Treue.

²⁵³ Theater. *Das Echo*. 14. 4. 1867, 17(15), 59–60.

²⁵⁴ „Ohne uns hier in eine Kritik der Leistungen der einzelnen Schauspieler einzulassen, konstatieren wir blos, daß wir in Jägerndorf seit Jahren keine so gute Theatergesellschaft gesehen haben, als die jetzige.“ Viz Neutraler Sprechsaal. Erwiderung auf die Theater-Kritik um *Echo* Nr. 15. *Das Echo*. 21. 4. 1867, 17(16), 63–64.

²⁵⁵ „Direktor Treu ist ein Komiker der das Publikum mit Gewalt zum Lachen bringen will und sich in letzterer Zeit darin gefällt, Trivialitäten auf dasselbe loszulassen. Wir erinnern an die Vorstellung von Nestroy's „*Affe und Bräutigam*“, wo die Damen des Parterre, einige hiesige Gastwirte und eine Liqueurfabrik Stoff zu seinen „geistreichen“ Witzen abgeben mussten. Wir begreifen die Geduld eines Teiles des hiesigen Publikums nicht, das solche Beleidigungen nicht nur mit einer stoischen Ruhe, sondern mit Applaus aufnimmt. Das Kouplet auf die Damen des Parterre's hätte in jedem anderen Theater einen Sturm der Entrüstung hervorgerufen; hier – lachte man.“ Viz Theater. *Silesia*. 27. 4. 1867, 8(18), 162.

nenáročným divákům toto obveselení postačovalo. A jak zjišťujeme, jiné divadelní společnosti, které v Krnově působily, měly ještě horší úroveň. „*Už čtyři týdny je pan divadelní ředitel Treu se svou společností v našem středu a můžeme s potěšným referovat, že tak dobrý repertoár, stejně tak výkony společnosti zdaleka překovávají předchůdce pana Treue.*“²⁵⁶

Treuova společnost vystupovala jak v městském divadle, tak v letním divadle realizovaném jako „divadlo v přírodě“ v zahradě Střeleckého domu. V uvedeném článku totiž najdeme také zmínku o špatném počasí, které narušilo průběh podnikání.

Možná právě na základě vřelého přijetí krnovského obecnstva požádal ředitel Johann Hugo Treu zastupitelstvo o přenechání městského divadla pro zimní sezonu 1872/1873. Schválení žádosti bylo podmíněno složením požadované kauce ve výši padesáti zlatých a zahájení sezony od 1. října 1872.²⁵⁷ Z jednání zastupitelstva 25. října 1872 máme doloženo, že ředitel Treu požádal o pozdržení sezony od 1. listopadu a pravděpodobně ani tehdy nezačal se svou společností hrát na scéně krnovského divadla, neboť na zasedání 6. listopadu se projednávala žádost ředitele Karla Jescheka, v té době působícího v Novém Jičíně, která byla odložena.²⁵⁸ Krnovské zastupitelstvo se v té době možná ještě domnívalo, že Johann Hugo Treu dostojí svým závazkům a divadelní sezonu zde zahájí. Treu však hrál v sezoně 1872/1873 ve Šternberku²⁵⁹ a o krnovské působení již zřejmě neměl zájem.²⁶⁰ Na konci listopadu 1872 zastupitelstvo vyzvalo tedy ředitele **Karla Jescheka** s tím, že pokud začne hrát ještě v prosinci, bude mu divadlo propůjčeno za obvyklých podmínek.²⁶¹ Máme doloženo, že nejpozději v pondělí 30. prosince 1872 ředitel Jeschek zde se svou společností skutečně vystoupil a uvedl veselohru francouzského dramatika Eugena Scribeho (1791–1861) *Frauenkampf*.²⁶²

²⁵⁶ „*Seit 4 Wochen ist Herr Theaterdirektor Treu mit seiner Gesellschaft in unserer Mitte, und wir können mit Vernügen berichten, dass so wohl das Repertoire, wie auch die Leistungsfähigkeit der Gesellschaft die Vorgänger des Herrn Treu bei weitem überflügelt.*“ Viz Theater. *Das Echo*. 16. 6. 1872, **22**(24), 94.

²⁵⁷ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 16. August 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 18. 8. 1872, **22**(33), 129.

²⁵⁸ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 6. November 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 10. 11. 1872, **22**(45), 178.

²⁵⁹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226.

²⁶⁰ Pobyť Johanna Hugo Treue v Krnově lze jednoznačně prokázat až v osmdesátých letech 19. století, kdy zde hrál se svou společností nejméně sedm sezon.

²⁶¹ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 29. November 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 8. 12. 1872, **22**(49), 194.

²⁶² Theaternachrichten. *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 1. 1873, **1**(2), 7.

V Krnově se mu pravděpodobně dařilo, neboť 12. února 1873 byla projednávána jeho žádost o přenechání divadla i pro následující období od 1. ledna až do Velikonoc 1874.²⁶³ Zastupitelstvo podmínilo své rozhodnutím složením kauce a zahájením sezony od 1. října, s čímž Karl Jeschek souhlasil.²⁶⁴

Dalším ředitelem, který se ucházel o propůjčení divadla pro zimní sezonu 1873/1874,²⁶⁵ byl C. F. Knispel. V zápise zastupitelstva z 21. října 1873 však bylo požadováno zamítnutí jeho žádosti.²⁶⁶ Obdobná situace se opakovala na podzim 1876.²⁶⁷ Zůstává otázkou, zda se v sezoně 1876/1877 v krnovském divadle vůbec hrálo, neboť kromě Knispelovy žádosti byla odmítnuta i prosba Wilhelma Pohla.²⁶⁸ Z těchto kusých podkladů lze předpokládat, že zastupitelstvo raději ponechalo neobsazené divadlo, než aby jej pronajalo společnosti s nevalnou pověstí nebo pro „špatná představení“.

Přinejmenším dvakrát nebylo umožněno společnosti C. F. Knispela hrát v krnovském divadle, ale v únoru 1875 byl v týdeníku *Jägerndorfer Zeitung* uveřejněn drobný článek zmiňující pana Knispela a jeho dobrou volbu v angažování komika Böhma, který byl v minulých letech místnímu publiku dobře znám.²⁶⁹ Krnovské působení ředitele C. F. Knispela poté stvrdila inzerce březnového divadelního programu, pod kterou byl podepsán.²⁷⁰ Přes negativní postoj zastupitelstva k této společnosti nakonec v Krnově přece jen určitou dobu hrála.

C. F. Knispela je možno ztotožnit s ředitelem **Karlem Friedrichem Knispelem** z Pruska,²⁷¹ který byl v sezoně 1838/1839 spolureditelem městského

²⁶³ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 12. Februar 1873, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 16. 2. 1873, **23**(7), 27.

²⁶⁴ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 7. März 1873, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 16. 3. 1873, **23**(11), 42.

²⁶⁵ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 6. August 1873, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters J. U. Dr. Franz Goldemund. *Das Echo*. 10. 8. 1873, **23**(32), 127.

²⁶⁶ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 21. Oktober 1873, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Dr. F. Goldemund. *Das Echo*. 26. 10. 1873, **23**(43), 171.

²⁶⁷ Lokales. Protokoll aufgenommen bei der am 20. Oktober 1876 unter dem Vorsitze des Bürgermeisters Dr. Franz Goldemund abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommuneausschusses. *Das Echo*. 29. 10. 1876, **26**(44), nestránkováno.

²⁶⁸ Protokoll aufgenommen bei der am 1. Dezember 1876 unter dem Vorsitze des Bürgermeisters Dr. Franz Goldemund abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommuneausschusses. *Das Echo*. 10. 12. 1876, **26**(50), nestránkováno.

²⁶⁹ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 2. 1875, **3**(110), 258.

²⁷⁰ Theater-Anzeige. *Das Echo*. 21. 3. 1875, **25**(12), 48.

²⁷¹ Narodil se v roce 1800. Zemřel 8. června 1888 v Králíkách. Za manželku měl Magdalenu, jednu z dcer Adalberta Johanna Turinského, rovněž divadelního ředitele. Viz HILMERA, Jiří. *Činnost německých divadelních společností v českých provinciích 19. století*. Elektronické a A/V dokumenty. Praha: s. n., 2006, s. 14, 194, 202. Uloženo v Institutu umění – Divadelního ústavu, knihovna, sign. CD 307.

divadla v Liberci společně s E. Prevorem a s Josephem Antonem Lutzem.²⁷² V Liberci Knispel znovu působil v zimních sezonách 1841/1842 a 1842/1843,²⁷³ také v Hradci Králové (1842, 1849), Českých Budějovicích (1843/1844, 1844/1845), Jindřichově Hradci (od června do září 1845),²⁷⁴ dále pak v Zámeckém divadle v Teplicích (15. října až 10. prosince 1846), opět v Liberci (1846/1847), v Děčíně (1864) nebo v dubnu 1868 v kavárenském salonu v Teplicích, kde odehrál šestnáct představení.²⁷⁵ Působení ředitele Karla Friedricha Knispela v Čechách²⁷⁶ zaznamenal od třicátých let 19. století Jiří Hilmera ve své práci Činnost německých divadelních společností v českých provinciích 19. století,²⁷⁷ kde uvedl: „*Když se v červenci 1877 jednalo o novou Knispelovu koncesi pro Čechy, sdělilo dotázané moravské místodržitelství [v Brně], že Knispel dostává už řadu let koncesi pro Moravu – naposled 18. března toho roku, a od zemské[ho] prezidia v Opavě došlo vyjádření, že dává představení ve Slezsku od r. 1873 a nejsou proti němu stížnosti.*” Zároveň bylo uvedeno, že v roce 1873 hrál se šestičlennou společností.²⁷⁸ Pokud se jednalo o tak malou společnost, byl to jistě jeden z důvodů, proč Knispel v Krnově neuspěl se svou žádostí o pronájem městského divadla na zimní sezonu 1873/1874. Skutečnost, že se i nadále pohyboval v daném regionu lze například doložit zprávou o nejméně třítydenním pobytu jeho společnosti v Suchdole nad Odrou (Zauchtel, také Zauchenthal) v lednu a únoru 1876.²⁷⁹

V době krnovského působení, v únoru až dubnu 1875, přizval Knispel i hostující umělce. Na čtvrtek 18. února zprostředkoval vystoupení herečky Böhmové z Prahy²⁸⁰ a ve dnech 22. a 23. března zde pohostinsky vystoupila herečka Millada Jezeková z opavského divadla.²⁸¹ Pravděpodobně se jednalo o úzké osobní vazby, neboť komika Böhma angažoval ve svém souboru a slečna Jezeková byla spřízněna

²⁷² LUDVOVÁ, pozn. 58, s. 313.

²⁷³ HILMERA, pozn. 271, s. 152, 189–190.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 190–193.

²⁷⁵ MICHLOVÁ, Jana. *Zámecké divadlo v Teplicích. Divadelní cedule ve sbírce knihovny muzea*. 2. upravené vydání. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, p. o., 2014, s. 16.

²⁷⁶ Divadelní koncese získával zejména pro boleslavský, litoměřický a hradecký kraj, od padesátých let 19. století pro jičínský, pardubický, českolipský a čáslavský kraj.

²⁷⁷ HILMERA, pozn. 271, s. 188–202.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 200.

²⁷⁹ *Divadelní kartotéka Milana Rusinského*. Viz Slezské zemské muzeum, divadelní podsбірka, Fond Pozůstalosti, sign. GI 122/42.

²⁸⁰ Theater-Nachricht. *Das Echo*. 14. 2. 1875, 25(7), 25.

²⁸¹ Theater-Anzeige. *Das Echo*. 21. 3. 1875, 25(12), 48.

s Carlem Jezekem,²⁸² rovněž divadelním ředitelem a zetěm Karla Friedricha Knispela.

V repertoáru uváděl převážně frašky a lidové hry, ale pouštěl se i do rozsáhlých děl, ať už se jednalo o romantickou činohru o čtyřech dějstvích německé herečky a spisovatelky Johanny Franulové von Weissenthurn (1773–1847) *Elisene, Prinzessin von Bulgarien oder Die Räuber bei Herrmannstadt*, hru Friedricha Schillera (1759–1805) z období literárního hnutí Sturm und Drang *Die Räuber* nebo tragédii Alberta Emila Brachvogela (1824–1878) *Narziss*. Knispel se rovněž pokusil pravděpodobně o drobnou aktualizaci na krnovské prostředí, když uvedl lidovou hru se zpěvem ve třech dějstvích pod názvem *Der Vater als Bettler aus Kindesliebe oder Ein Jägerndorfer Kind* podle textu Theresy Megerleové von Mühlfeld (1813–1865)²⁸³.

V protokolu z 1. srpna 1877 byla iniciována žádost skrytá pod iniciály L. Ch.²⁸⁴ Vzhledem k pozdějšímu projednávání žádosti z 8. března 1878 se objevil požadavek na opětovné přenechání divadla od ředitele Karla (vlastním jménem Ludwig Chowanetz)²⁸⁵ a vzhledem k existenci plakátu se jménem ředitele **Ludwig Karl** s datem 6. ledna 1878²⁸⁶ a konečně i na základě žádosti o přenechání divadla na zimní sezonu 1880/1881²⁸⁷ lze jednoznačně doložit, že se jednalo o jednu a tutéž osobu.

Společnost Ludwiga Karla patřila k těm menším, neboť soubor v době krnovského působení měl v zimních sezonách v letech 1877–1881 přibližně dvanáct herců a hereček. Zprvu hrála ve městech, kde počet obyvatelstva většinou přesahoval deset tisíc (Nový Jičín, Šternberk), ale později, v osmdesátých letech 19. století, směřovaly její pobyty do míst s podstatně menším počtem obyvatelstva (Moravská Třebová, Svitavy). Pro sezonu 1879/1880 žádal Ludwig Chowanetz o

²⁸² Tamtéž. Carl Jezek v sezoně 1873/1874 pobýval v Moravské Ostravě. Viz ŠTEFANIDES, Moravská Ostrava / Mährisch Ostrau, pozn. 129, s. 131, 143.

²⁸³ Rozená Pop von Popenburg v Bratislavě, pseudonym Leo Mai.

²⁸⁴ Lokales. Protokoll aufgenommen bei der am 1. August 1877 unter dem Vorsitze des Bürgermeisters Dr. Franz Goldemund abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommuneausschusses. *Das Echo*. 5. 8. 1877, **27**(31), nestránkováno. – Viz také *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 8. 1877, **5**(240), 782–[783] chybně označená strana 776.

²⁸⁵ Protokoll aufgenommen bei der am 8. März 1878 unter dem Vorsitze des Gemeinderathes Franz Satzke abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommuneausschusses. *Das Echo*. 17. 3. 1878, **28**(11), nestránkováno.

²⁸⁶ Divadelní cedule *Maximilian I., Kaiser von Mexico*. Viz Městské muzeum Krnov, Fond Tiskoviny, sign. Ar. 42.

²⁸⁷ Bericht über die Sitzung des Jägerndorfer Kommun-ausschusses zu Jägerndorf am 21. Jänner 1880. *Das Echo*. 25. 1. 1880, **30**(4), nestránkováno.

přenechání krnovského divadla společně s Antonem Weidingerem, je tedy pravděpodobné, že tuto sezonu vedli divadlo společně.²⁸⁸ Pohromou pro početně malý soubor byla na počátku roku 1881 úmrtí dvou členů na tuberkulózu. V únoru nemoci podlehl Adolf Vollkomm ve věku osmačtyřiceti let²⁸⁹ a v dubnu jej následoval teprve dvaadvacetiletý Friedrich Schwarz²⁹⁰. Oba herci působili v divadelní společnosti přinejmenším od počátku krnovského angažmá v sezoně 1877/1878.²⁹¹

Při zahájení sezony 10. listopadu 1877 se poprvé představili krnovským divákům s hrou francouzských dramatiků Alfreda Delacoura (1817–1883) a Lamberta-Thibousta (1827–1867) *Die blinde Waise* v hlavních rolích s ředitelem Karlem (Hrabě St. Germain) a paní Falkmannovou (Markýza Appiani). Jejich herecké výkony byly docela dobře hodnoceny, včetně vzájemné souhry a redaktor zároveň vyslovil spokojenost s prvním uvedeným představením.²⁹² V následujících dnech sehráli obraz ze života se zpěvem od Carla Görlitze (1830–1890), jehož text pro rakouské divadelní scény upravil Alois Berla (1826–1896) s hudbou Carla Millöckera (1842–1899) *Drei Paar Schuhe*, veselohru Julia Rosena (1833–1892) *Der Schutzgeist* a dramatickou báseň v pěti dějstvích Friedricha Halma (1806–1871) *Wildfeuer*.²⁹³ V této zimní sezoně máme na základě dochované divadelní cedule z 6. ledna 1878 doloženo ještě představení historické hry o pěti dějstvích Hugo Müllera (1831–1882) *Maximilian I., Kaiser von Mexico*.²⁹⁴ V článku zmiňující poslední představení v sezoně 1879/1880, které se konalo 21. března 1880, uvedl redaktor seznam všech her, které byly v sezoně odehrány. Z přehledu více než šesti desítek titulů lze tak vyvodit pravidelnou divadelní činnost v této zimní sezoně.²⁹⁵

²⁸⁸ Protokoll aufgenommen bei der am 28. März 1879 unter dem Vorsitze des Bürgermeisters Dr. Franz Goldemund abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommun-ausschusses. *Das Echo*. 6. 4. 1879, **29**(14), nestránkováno.

²⁸⁹ Gestorbene vom 13. Februar bis 18. Februar 1881. *Das Echo*. 27. 2. 1881, **31**(9), nestránkováno.

²⁹⁰ Gestorbene vom 9. April bis 12. April 1881. *Das Echo*. 17. 4. 1881, **31**(16), nestránkováno.

²⁹¹ Viz Divadelní cedule *Maximilian I., Kaiser von Mexico*. In Městské muzeum Krnov, Fond Tiskoviny, sign. Ar. 42.

²⁹² Theaternachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 11. 1877, **5**(255), 841–842.

²⁹³ Tamtéž, s. 842.

²⁹⁴ Městské muzeum Krnov, Fond Tiskoviny, sign. Ar. 42.

²⁹⁵ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 3. 1880, **8**(377), 3–4.

Ředitel opětovně žádal krnovské zastupitelstvo o přenechání divadla pro podzimní a zimní sezonu 1882/1883,²⁹⁶ ale jeho žádost byla odložena a následně bylo divadlo pronajato Johannu Hugo Treuovi. V osmdesátých a devadesátých letech 19. století se Ludwig Karl přesunul se svou společností převážně na území Čech, kde získal povolení hrát.²⁹⁷

Do tohoto období spadá také žádost ředitele Josefa Lacknera o přenechání Městského divadla v Krnově pro zimní sezonu 1878/1879, ale byl odmítnut z důvodu příslibu jinému zájemci.²⁹⁸ Tím byl již zmíněný divadelní ředitel Ludwig Karl, kterému opětovně přenechání divadla bylo příslibeno již v březnu 1878.²⁹⁹ Ředitel Lackner nebo přinejmenším část rodiny se však v létě v Krnově zdržela i nadále, neboť čtyřletá dcera Emilie onemocněla neštovicemi a podle seznamu uveřejněného v krnovských novinách *Das Echo* zemřela v období mezi 14. červencem až 14. srpnem 1878.³⁰⁰

Pro zimní sezonu 1881/1882 byly projednávány dvě žádosti o pronájem divadla. Podali je Julius Nicolini a Alois Schubert,³⁰¹ který se toho času zdržoval v Uničově. Ředitel Nicolini působil od sezony 1880/1881 v opavském divadle³⁰² a žádost o pronájem divadla poslal krnovskému zastupitelstvu z Moravské Ostravy, kde od 28. dubna do 4. července 1881 vystupoval s činohrou a operetou.³⁰³ Krnovské zastupitelstvo po něm vyžadovalo nejpozději do 15. července 1881 závazné prohlášení, že sezona bude trvat od začátku října 1881 do konce března 1882 a zároveň odehraje dvě až tři představení týdně. Schubertova žádost zůstala zatím bez odpovědi.³⁰⁴ Zastupitelstvo tedy čekalo na rozhodnutí ředitele Nicoliniho,

²⁹⁶ Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 14. April 1882. *Das Echo*. 16. 4. 1882, **32**(16), nestránkováno.

²⁹⁷ Působil v Lanškrouně (1886, 1889, 1890), České Lípě (1892), Úštěku (1893), Šluknově (1894), znovu ve Svitavách (1895), Berouně na Moravě (1895), Vrbně (1897), Bílině (1897), Stříbře (1898) nebo v Chodově (okr. Falknov, 1900). Viz HILMERA, pozn. 271, s. 739.

²⁹⁸ Protokoll aufgenommen bei der am 14. Juni 1878 unter dem Vorsitze des Bürgermeisters Dr. Franz Goldemund abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommun-ausschusses. *Das Echo*. 23. 6. 1878, **28**(25), nestránkováno.

²⁹⁹ Protokoll aufgenommen bei der am 8. März 1878 unter dem Vorsitze des Gemeinderathes Franz Satzke abgehaltenen Sitzung des Jägerndorfer Kommun-ausschusses. *Das Echo*. 17. 3. 1878, **28**(11), nestránkováno.

³⁰⁰ Gestorben vom 14. Juli bis 14. August 1878. *Das Echo*. 18. 8. 1878, **28**(33), nestránkováno.

³⁰¹ Alois Schubert podával žádost již v dubnu 1881, kdy pobýval v Mohelnici, ale jeho žádost byla dočasně odložena. Viz Lokales. Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 27. April 1881. *Das Echo*. 1. 5. 1881, **31**(18), nestránkováno.

³⁰² V Opavě měl podepsanou smlouvu do 31. 8. 1883, která byla bez konkurzu prodloužena o další tři roky.

³⁰³ ZBAVITEL, Miloš. *Kalendárium dějin divadla v Opavě*. Opava: Matice slezská, 1995, s. 32.

³⁰⁴ Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 3. Juni 1881. *Das Echo*. 5. 6. 1881, **31**(23), nestránkováno.

ale ten ve stanové lhůtě pronájem krnovského divadla za daných podmínek odmítl. Zřejmě usoudil, že zabezpečit provoz opavského divadla a současně odehrát požadovaný počet představení v Krnově nezvládne. Tím se otevřel prostor k jednání s **Aloisem Schubertem**,³⁰⁵ který se ihned rozhodl. Do dalšího zasedání obecního výboru, konajícího se za týden, zaslal dopis z Litovle, tehdejšího působiště s tím, že sezonu chce otevřít 1. října 1881.³⁰⁶

Schubertův soubor, který v roce 1881 vystřídal seskupení kolem Ludwiga Karla, musel být pro krnovské diváky příjemnou změnou. Ředitel Schubert³⁰⁷ se prezentoval zejména jako režisér operet a společnost měla dvacetičlenný herecký soubor s rovnoměrným zastoupením dam a pánů, který příležitostně doplňovaly i dvě děti herců. Na režii se podílel ještě herec Wilhelm Schubert a soubor měl k dispozici kapelníka Rudlofa, nápovědu obstarával pan Grün. Jistou znalost divadelních poměrů ředitele Aloise Schuberta lze odvodit i ze skutečnosti, že se krnovské divadlo s informacemi o sezoně 1881/1882 poprvé objevilo v německé divadelní ročence *Deutscher Bühnen-Almanach*.³⁰⁸ Své pobyty Schubert v ročenkách uváděl pravidelně a v sezoně 1879/1880 za pobytu v Bruntále zmínil i nově připravované hry.³⁰⁹ Je tedy možné, že některé z nich odehrál i v Krnově.

Jednalo se o novinky v tehdejší divadelním světě. Hru *Doktor Klaus* napsanou v roce 1878 německým dramatikem, divadelním režisérem, kritikem a dirigentem Adolphem L'Arrongem (1838–1908), uvedlo 14. února 1879 také Prozatímní divadlo v Praze, stejně tak dílo Karla Costy (1832–1907) *Ihr Reservist*. Fraška se zpěvem libretisty Costy s hudbou Carla Millöckera (1842–1899) *Ein Blitzmädel* nebo veselohra francouzské autorské dvojice Alfreda-Charlemagneho Delacoura (1817–1883) a Alfreda Hennequina (1842–1887) *Die Rosa Dominos* patřily rovněž k napsaným a uváděným hrám v druhé polovině sedmdesátých let 19. století. V Lipsku v roce 1877 vydanou hru spisovatele a novináře Paula Lindaua (1839–1919) *Johannistrieb*, uvedenou v premiéře 17. září 1878 ve vídeňském Burgtheatru, zařadil Alois Schubert také již do bruntálské sezony 1879/1880.

³⁰⁵ Lokales. Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 15. Juli 1880. *Das Echo*. 17. 7. 1881, **31**(29), nestránkováno.

³⁰⁶ Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 22. Juli 1881. *Das Echo*. 24. 7. 1881, **31**(30), nestránkováno.

³⁰⁷ Alois Schubert zemřel 26. května 1922 v Lanškrouně.

³⁰⁸ Jägerndorf. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 46, 1882, Berlin: 1882, s. 169–170.

³⁰⁹ Freudenthal in Oesterreich-Schlesien. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 44, 1880, Berlin: 1880, s. 108–109.

Ředitel Schubert se tak jeví jako bystrý divadelník, který se hbitě orientoval v tehdejší produkci nově vzniklých a uváděných titulů.

Schubert se před začátkem sezony v Krnově v roce 1881 pohyboval po Moravě na kratších štacích v Moravské Třebové, Mohelnici, Uničově nebo v Litovli. Po ukončení krnovské sezony v roce 1882 pobýval ve slezském Frývaldově,³¹⁰ ale také v Čechách, kde zajížděl zejména do Lanškrouna, v tomto roce zde získal povolení k uvedení čtyřiceti představení.³¹¹ Následující sezonu 1882/1883 strávil se svou společností v Moravské Třebové. I v budoucnu objížděl středně velká a menší města na Moravě, ve Slezsku a v Čechách. Později, počátkem druhého desetiletí 20. století (1911–1914) se do Krnova znovu vrátil společně se synem Eduardem Schubertem.

O pobyt v krnovském divadle pro zimní sezonu 1882/1883 požádala také ředitelka Susette Linggová, ale neúspěšně.³¹² Výběr neovlivnila ani její právě absolvovaná sezona v Městském divadle v Těšíně.³¹³ Zmíněnou sezonu tak nakonec rozptýlila mezi pobyty ve Šternberku, Bruntále a Rýmařově.³¹⁴ Její herecký soubor v této sezoně byl téměř stejně velký jako společnost ředitele Treue, který pronájem divadla v Krnově získal.³¹⁵ Rovněž repertoár obou společností měl hlavně veseloherní a zábavný charakter. Mezi nově uváděnými kusy v sezoně 1882/1883 shodně prezentovaly následující tituly: veselohru Hugo Bürgera³¹⁶ (1846–1911) *Der Jourfix*, lidovou hru se zpěvy Heinricha Wilkena s hudbou Gustava Michaelise *Hopfenrath's Erben*, veselohru Franze von Schönthana (1849–1913) *Das Mädchen aus der Fremde* nebo frašky Eugèna Labicheho (1815–1888) *Die Spatzen* a Oskara Blumenthala (1852–1917) *Die Teufelsfelsen*, tento počet představoval třetinu z nově uváděných titulů.

Pronájem od sezony 1882/1883 tedy získal ředitel **Johann Hugo Treu**, jehož společnost byla největší a nejvýznamnější, která v první etapě Městského divadla v Krnově působila. O spokojenosti místních s touto společností svědčí i to,

³¹⁰ Označení používané do roku 1947, dnes město Jeseník.

³¹¹ HILMERA, pozn. 271, s. 583–584.

³¹² Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 9. Juni 1882 in Anwesenheit des Herrn Bürgermeisters J. U. Dr. Emil Hirsch als Vorsitzender und noch 18 Herren Mitglieder. *Das Echo*. 11. 6. 1882, 32(24), nestránkováno.

³¹³ Teschen. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 46, 1882, Berlin: 1882, s. 334–335.

³¹⁴ Sternberg, Freudenthal und Römerstadt. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 316–317.

³¹⁵ V sezoně 1882/1883 měla Susette Linggová ve svém souboru 9 herců a 9 hereček, Johann Hugo Treu 8 herců a 11 hereček.

³¹⁶ Vlastním jménem Hugo Lubliner.

že Treu zde pobýval v sedmi hlavních sezonách v průběhu osmdesátých let 19. století, přičemž sezony 1883/1884 a 1885/1886 byly společně vedeny s divadlem v Bruntále (Vereinigte Theater).³¹⁷ Jiné sezony byly zase spojeny s letním působením v Novém Jičíně (1883) nebo Karlově Studánce (1884, 1889).³¹⁸ Žádost o pronájem na zimní sezonu v Krnově byl jistě promyšleným krokem Johanna Hugo Treue, neboť již dříve zde hrál mimo hlavní sezonu, například v dubnu 1881, kdy uvedl v předplatném cyklus dvanácti představení „...zahrnující operety, stejně jako nejnovější a nejlepší veselohry...“³¹⁹

Své působení v zimních sezonách ředitel uváděl v divadelních ročenkách od 1. nebo 15. října až do Květné neděle. Jednalo se tedy o plnohodnotnou délku hlavní sezony, ale ani Treueova společnost nehrála denně.

Fluktuace v souboru se nedotýkala pouze herecké části souboru, ale do značné míry se proměňovali režiséri i kapelníci. V sezoně 1882/1883 se režii věnoval hudební ředitel Treueovy společnosti pan Maschek a činoherní představení realizoval Moritz Werner, kapelníkem byl pan Joost.³²⁰ Kromě pana Joosta,³²¹ který byl členem Treuovy společnosti i se svou manželkou, se o orchestr sestavený z muzikantů městské kapely staral také městský kapelník Weiß. O sezonu později byli pod režii uváděni pánové Schmidt a Peschek.³²² V poslední krnovské sezoně Johanna Huga Treue (1889/1890) režíroval Carl Freund, frašky uváděli Gustav Frühling a pan Greger, kapelníkem byl Sperlich.³²³ Pan Sperlich je u Treuovy společnosti uváděn i v sezoně 1888/1889 a pravděpodobně se jednalo o Rudolfa Sperlicha, místního občana, který v roce 1878 založil hudební školu v Krnově.³²⁴ Není tedy vyloučeno, že v sestaveném divadelním orchestru hráli i žáci nebo

³¹⁷ Bruntálské divadlo na rozdíl od krnovského nemělo městský status.

³¹⁸ Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Neutitschein.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 172–173. – Jägerndorf und Freudenthal. (Vereinigte Theater, verbunden mit dem Theater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 469–470. – Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 53, 1889, Berlin: 1889, s. 243–244.

³¹⁹ „...sollen Operetten, sowie die neuesten und besten Lustspiele umfassen...“ Theater. *Jägerndorfer Anzeiger*. 27. 3. 1881, 1(18), nestránkováno.

³²⁰ Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Neutitschein.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 172.

³²¹ Někdy uváděn Jost.

³²² Jägerndorf und Freudenthal. (Vereinigte Theater, verbunden mit dem Theater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 469.

³²³ Jägerndorf. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 54, 1890, Berlin: 1890, s. 616.

³²⁴ HRČEK, Richard. Hudební život na Krnovsku v letech 1850–1945. In *Vlastivědné listy*. 1997, 23(1), s. 19.

absolventi této školy. V letech 1885–1889 režíroval zejména herec W. Schubert,³²⁵ domnívám se, že jej mohu ztotožnit s Wilhelmem Schubertem, který v sezoně 1881/1882 působil ve společnosti Aloise Schuberta. Soubor měl jednadvacet až třiadvacet členů a orchestr tvořilo dvanáct muzikantů městské kapely.³²⁶ Z členů souboru je nutno zmínit zejména herce, režiséra a bývalého divadelního ředitele Gottfrieda Denemyho (1810–1891),³²⁷ který v sezonách 1882/1883 až 1886/1887 působil v Treueově společnosti.³²⁸ V pokročilém věku byl obsazován do rolí hrdinných otců. Jeho žena, zpěvačka Carolina Ney-Denemyová (1824–1894) se k souboru připojila až v sezoně 1885/1886.³²⁹ Poté přestoupili ke společnosti Susette Linggové a v sezoně 1887/1888 hráli v Bruntále s letní sezonou v Jeseníku.³³⁰ Vystoupení stálých herců Treu doplnil v první krnovské sezoně, 1882/1883, hostujícími umělci z Vídně, Louisabetha Röckelová vystoupila osmkrát a R. Bassen devětkrát.³³¹ V dalších sezonách již hosté nebyli zjištěni.

Mezi personálem byl zmíněn také malíř dekorací. V tomto případě se nejednalo o profesionálního malíře dekorací, ale o člena souboru, neboť například v sezoně 1883/1884 jím byl operetní zpěvák Berthé³³² nebo později pan Adam, který byl zařazen mezi technický a pomocný personál, stejně jako kadeřník.³³³ Díky údajům v divadelních ročenkách lze zjistit také zastoupení v technických profesích; například divadelní mistr pan Jüttner (1882–1884), nápověda paní Berthéová

³²⁵ Jägerndorf und Freudenthal in Oesterreich-Schlesien. (Vereinigte Theater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 225. – Jägerndorf. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 51, 1887, Berlin: 1887, s. 557. – Jägerndorf. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 52, 1888, Berlin: 1888, s. 560. – Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 53, 1889, Berlin: 1889, s. 243.

³²⁶ Od sezony 1885/1886 se jednalo dokonce o šestnáct muzikantů.

³²⁷ HANOUSEK, Martin. *Denemy, Gottfried*. Encyklopedie českého divadla, Institut umění – Divadelní ústav [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z http://http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Denemy,_Gottfried.

³²⁸ Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Neutitschein.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 172. – Jägerndorf und Freudenthal. (Vereinigte Theater, verbunden mit dem Theater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 469. – Jägerndorf und Freudenthal in Oesterreich-Schlesien. (Vereinigte Theater.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 225. – Jägerndorf. (Stadttheater.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 51, 1887, Berlin: 1887, s. 558.

³²⁹ Jägerndorf und Freudenthal in Oesterreich-Schlesien. (Vereinigte Theater.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 225. – Jägerndorf. (Stadttheater.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 51, 1887, Berlin: 1887, s. 558.

³³⁰ Freudenthal (Reisende Gesellschaft. Verbunden mit dem Sommertheater in Freiwaldau.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 52, 1888, Berlin: 1888, s. 165.

³³¹ Jägerndorf. (Stadttheater, verbunden mit dem Sommertheater in Neutitschein.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 173.

³³² Jägerndorf und Freudenthal. (Vereinigte Theater, verbunden mit dem Theater in Karlsbrunn.). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 469.

³³³ Jägerndorf und Freudenthal in Oesterreich-Schlesien. (Vereinigte Theater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 225.

(1883/1884) nebo pan Freistätter (1885–1889), inspicient Josef Martini (1885–1888), divadelní sluha pan Gardnatschik (1886–1888)³³⁴ apod. Společnost bez hudebníků tak měla dvacet pět až třicet členů.

Ohledně provozu divadla ředitel Johann Hugo Treu hned na začátku své první zimní sezony, v říjnu 1882, požádal o slevu na nájemném. Byla mimo jiné zdůvodňována také úpravou plynového osvětlení v divadle a přeložením nebezpečného schodiště v dolním jevištním prostoru. Zastupitelstvo rozhodlo ve prospěch ředitele a poplatek byl snížen na jeden zlatý za každé představení od začátku sezony.³³⁵ Vzhledem k tomu, že platba byla spojena s počtem představení a nejednalo se o paušální částku za měsíc či sezonu, byl pro ředitele výhodný adekvátní, byť i omezený, počet představení s maximálně vyprodaným hledištěm.

Kromě již zmíněných titulů shodně uváděných se společností Susette Linggové zařadil Treu hned ve své první zimní sezoně 1882/1883 oblíbené operety, mezi nimiž byly například *Die Glocken von Corneville* Roberta Planquetta (1848–1903), *Die Fledermaus* Johanna Strausse (1825–1899) nebo *Fatinitza* Franze von Suppého (1819–1895). Později v sezoně 1887/1888 také opereta Carla Millöckera (1842–1899) *Der Feldprediger*. V menší míře uváděl Johann Hugo Treu ve svém repertoáru starší autory z přelomu 18. a 19. století, vybíral převážně z osvědčených dramatiků tehdejší doby, Augusta von Kotzebua (1761–1819) a jeho hru *Der Weg zum Herzen*,³³⁶ Franze Ignaze von Holbeina (1779–1855) s veselohrou *Der Doppelgänger*, obě v sezoně 1887/1888, nebo básníka a spisovatele Gotthilfa Augusta von Maltitze (1794–1837) *Die Leibrente* v sezoně 1885/1886. Majoritně byli zastoupeni tehdejší současníci. Na repertoáru často prezentoval hry rakouského novináře, herce a spisovatele Franze von Schönthana (1849–1913), například jeho frašku *Die Goldene Spinne*, veselohru *Cornelius Voss* nebo hru realizovanou společně s Gustavem von Moserem (1825–1903) *Unsere Frauen*. Ostatně hry německého spisovatele a dramatika Gustava von Mosera uváděl, jak v jeho samostatné tvorbě fraškou *Der Salontiroler*, tak i ve spojení s dalšími autory, Ottou Girndtem (1835–1911) a jejich fraškou *Die Sternschnuppe*. V repertoáru byl zastoupen také rakouský spisovatel a dramatik Ludwig Anzengruber (1839–1889), který navázal na tradici vídeňských lidových her po vzoru Johanna Nepomuka

³³⁴ V sezoně 1887/1888 uveden pod jménem Gardnaczek.

³³⁵ Bericht über die Sitzung des Kommunausschusses zu Jägerndorf am 26. Oktober 1882. *Das Echo*. 29. 10. 1882, 32(44), nestránkováno.

³³⁶ Původní název hry *Das Schmuckkästchen oder Der Weg zum Herzen*.

Nestroye (1801–1862) a Ferdinanda Raimunda (1790–1836). Často byly uváděny také hry německého spisovatele, novináře a divadelního ředitele Paula Lindaua (1839–1919), jehož některá díla byla vydávána v nedaleké polské Vratislavi. Byla mezi nimi i veselohra ve čtyřech dějstvích *Die beiden Leonoren*, která vyšla tiskem v roce 1888 a v sezoně 1889/1890 ji Treu nabízel v provedení své společnosti krnovským divákům. Paul Lindau často překládal cizojazyčné divadelní hry do němčiny, bylo tomu tak i v případě španělského dramatika a nositele Nobelovy ceny za literaturu Josého Echegaraye (1832–1916), jehož drama *Galeotto* bylo rovněž uvedeno v sezoně 1889/1890. Dále byl zastoupen také herec a dramatik Otto Eduard Devrient (1838–1894) a jeho hra v pěti dějstvích *Verirrungen*. V repertoárové skladbě převažovaly zejména veselohry a frašky, které vycházely rovněž z pera Leopolda Feldmanna (1802–1882) nebo Carla Laufse (1858–1900). Pro sezonu 1885/1886 uvedl Treu jako nově nastudovaný kus *Der wunde Fleck* rakouského romanopisce Roberta Byra (1835–1902),³³⁷ tato hra, stejně jako *Lady Gloster*, byla však řazena k jeho neúspěšným dramatickým pokusům. Ředitel Treu se nevyhýbal ani regionálním autorům, když uvedl hru redaktora novin *Mährisches Tagblatt* Wilhelma Seethalera (1843–1906) *Unsere braven Achter oder Die Helden von Dobj*. Z autorů pocházejících z Čech zařadil do repertoáru také pražského rodáka, spisovatele, režiséra a dramaturga Julia Rosena (1833–1892), od něhož uvedl frašku ve čtyřech dějstvích *Deficit*. Velká část odehraných představení byla spojena s hudbou. Kromě operet Treu často uváděl lidové hry se zpěvem nebo frašky se zpěvem, mezi autory zaujímali trvalé místo rakouský lidový básník a dramatik Karl Morré (1832–1897), německý lidový dramatik Eduard Jacobson (1833–1897) nebo Wilhelm Mannstädt (1837–1904).

V repertoáru lze najít také poměrně časté zastoupení francouzských autorů, Alexandra Dumase ml. (1824–1895), Edouarda Paillerona (1834–1899) nebo autorských dvojic Albina Valabrègueho (1853–1937) a Maurice Ordonneaua (1854–1906) a jejich frašku *Durand und Durand* či Henriho Meilhaca (1831–1897) a Ludovica Halévyho (1834–1908) s fraškou *Fifi*. Hru Georgese Ohneta (1848–1918) *Der Hüttenbesitzer* zařadil ředitel Treu do sezony 1885/1886, předtím byla hrána 25. října 1884 v Olomouci a v opavském divadle ji diváci zhlédli až 6. října 1887. Ve své poslední krnovské sezoně 1889/1890 ředitel Treu opět zařadil do

³³⁷ Vlastním jménem Karl Emmerich Robert von Bayer.

repertoáru nejnovější nebo právě vydaná díla. Patřila mezi ně dramata německého spisovatele Richarda Voße (1851–1918) *Alexandra* a jeho další hra *Eva*, při níž se inspiroval Ibsenovou *Norou*. Novinkou byla rovněž fraška se zpěvem rakouského básníka, novináře a spisovatele Theodora Taubeho (1840–1904)³³⁸ s hudbou Julia Bernharda Sterna (1858–1912) *Der Herr von Kemmelbach*.

Ze získaných informací je zřejmé, že kvalita jednotlivých společností v druhé polovině 19. století v Městském divadle v Krnově byla různorodá a mnohé herecké skupiny se potýkaly s velmi nevalnou úrovní. V takových případech obecní zastupitelstvo městské divadlo raději nepronajalo nebo své rozhodnutí oddalovalo s nadějí, že se přihlásí významnější uchazeč.

Délka hlavní divadelní sezony, která se tehdy běžně předpokládala od podzimu (říjen, listopad) až do Květné neděle, zde není jednoznačná. Zastupitelstvo se sice snažilo podmínit pronájem divadla zahájením sezony většinou od 1. října, ale v mnohých případech neúspěšně. Nejednou přijel divadelní ředitel až těsně před Vánocemi nebo dokonce v lednu. Z tohoto zjištění vyplývá, že sezona byla o dva až tři měsíce kratší. Problém s délkou hlavní sezony byl markantní a mnohdy se ani neblížil standardu běžného provozu městského divadla, ale připomínal více stagionu. Pokud se divadelním ředitelům naskytl pobyt v zajímavější lokalitě, neváhali a upřednostnili ji před Krnovem. Dá se říci, že až v osmdesátých letech 19. století za vedení Johanna Huga Treue se jednalo o stabilní scénu hrající od podzimu do jara. V Krnově se nehrálo denně, ale jednalo se o tři až pět představení týdně. V určitém období byl využíván i čtrnáctidenní hrací cyklus (jeden týden se hrála tři představení a druhý týden čtyři až pět představení). V rámci jedné sezony bylo odehráno přibližně padesát představení. Hrálo se především večer a představení začínala v sedm hodin, jen v jarních měsících, zejména po jarní rovnodennosti, se začátek někdy posunul na půl osmou. Z hracích dnů se nejvíce uplatnily čtvrtek, sobota a neděle, v pátek se téměř nehrálo. Abonentní představení existovala již od první sezony. Způsob předplatného byl však odlišný od dnešního pojetí. Nejednalo se o skupiny, které se během určitého časového období vzájemně střídaly, ale o cykly představení, které po sobě bezprostředně následovaly.³³⁹ Benefiční vystoupení herců se konala pravidelně od první sezony a jednalo se o dvě až tři

³³⁸ Vlastním jménem Theodor Herdlička.

³³⁹ První abonmá bylo zahájeno 24. ledna a ukončeno 13. února 1854, druhé abonmá probíhalo od 18. února do 20. března 1854 a poté následovalo třetí abonmá, které začalo 26. března a skončilo 8. dubna 1854.

představení měsíčně. Z tržby ze vstupného byly odečteny nezbytné náklady (pronájem sálu, osvětlení, otop, případně amortizace rekvizit a kostýmů aj.) a poté se výtěžek rozdělil obvykle stejným dílem mezi ředitele a beneficianta. Herci, v jehož prospěch bylo představení realizováno, měl výnos vylepšit nízkou gáží.

V Krnově působily divadelní společnosti, které patřily k těm menším, výjimku tvořily jen soubory ředitelů Aloise Schuberta a Johanna Hugo Treue, kteří v osmdesátých letech 19. století zařadili do repertoáru nový hudební žánr, operetu. O něco menší byla společnost Wilhelma Pohla, ale ani Josef Lingg, který zahajoval činnost Městského divadla v roce 1854, nedosáhl na dvě desítky herců. Ostatní společnosti měly deset až patnáct herců (v případě Karla Friedricha Knispela ještě méně), což se blížilo počtu v malých až rodinných divadelních společnostech. Pro srovnání, opavský ředitel Julius Nicolini, který se také ucházel o krnovské divadlo, měl více než třicetičlenný herecký soubor, dvojnásobný počet hudebníků a sbor v počtu dvanácti až šestnácti členů. Rovněž jména jednotlivých osobností (divadelních ředitelů, hostujících umělců z větších divadel nebo členů hereckých společností), která byla v tomto období získána, se většinou neobjevují, až na drobné výjimky, v české ani německé literatuře. Jedním z důvodů je jistě lokální postavení krnovského divadla, ale do určité míry hraje roli i minimální zpracování daného tématu.

Repertoárová skladba byla zaměřena na diváka, který se měl především bavit. Dominovala činohra, veselohry a frašky se zpěvy, v osmdesátých letech 19. století byla i zde uváděna opereta. Výběr autorů byl zaměřen na rakouské a německé dramatiky, z cizojazyčných byla zastoupena částečně francouzská tvorba. Kromě ověřených starších autorů a jejich děl byly prezentovány převážně tehdejší současníci a jejich novinky, které se po napsání a prvním uvedení na větších scénách poměrně rychle šířily i do lokálních divadel.

1.5. Divadlo v přírodě, lidové divadlo a starý Střelecký dům

V roce 1854 se převážná většina divadelních aktivit soustředila do budovy Městského divadla v Krnově, ale jak v předešlém období, tak i později v průběhu druhé poloviny 19. století se příležitostně hrávalo i na jiných místech ve městě. V letních měsících bylo oblíbeno divadlo v přírodě a prostor zahrady tak často suploval divadelní scénu. Sommertheater neb letní divadlo bylo v Krnově spojeno se zahradou u starého Střeleckého domu, ale i jeho sál byl počátkem 19. století, kdy se ve městě nenacházel žádný stabilní divadelní prostor, zmiňován například s vystoupením později významné vídeňské herečky Theresy Kronesové.³⁴⁰

Nejvíce dobových zmínek o Lidovém divadle v zahradě Střelnice (Volkstheater im Schützengarten) jsem našla v místních novinách v sedmdesátých letech 19. století. Rovněž zpráva Střelecké společnosti za rok 1874 se poměrně podrobně zmiňuje o vybavení celého komplexu Střeleckého domu s velkým tanečním sálem a rozlehlou zahradou nacházející se na úpatí kopce. Celý prostor, hostinské místnosti i zahrada, měl plynové osvětlení. V zahradě se nacházel zahradní salon, hudební pavilon, kuželky, místnost s kuchyní, velký sklep chlazený kusy ledu včetně verandy a sklep vína. Tehdejší nájemce Wilhelm Gross také zařídil a vybavil letní divadlo. Díky rozlehlé zahradě se v té době jednalo o jedno z největších a nejvhodnějších zařízení i pro pořádání velkých slavností.³⁴¹ Nájemce Gross inzeroval například ve zmíněném prostoru slavnost u příležitosti narozenin císaře Franze Josefa. Ve dnech 17. a 18. srpna 1871 se uskutečnilo slavnostní představení a v následujícím dni pak velký promenádní koncert.³⁴² Kromě těchto významných událostí a již zmíněného divadla se zde konaly koncerty, spolkové zábavy, včetně vystoupení mužského pěveckého spolku, taneční věnečky a celá řada dalších společenských akcí.

V tomto návštěvnický příjemném prostředí zahájil 20. května 1872 své divadelní působení také ředitel Johann Hugo Treu.³⁴³ Uváděli zejména operety Franze von Suppého (1819–1895) nebo Jacquesa Offenbacha (1819–1880), ale i rozsáhlejší činohry, například *Die Räuber* Friedricha Schillera (1759–1805), kterou

³⁴⁰ BLUCHA, pozn. 61, s. 106.

³⁴¹ Chronik der Jägerndorfer bürgerlichen Schützen-Gesellschaft. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 6. 1874, 2(75), 93.

³⁴² Zur hohen Geburts – Feier... *Das Echo*. 13. 8. 1871, 21(33), 132.

³⁴³ Theater-Nachricht. *Das Echo*. 19. 5. 1872, 22(20), 80.

31. července 1872 oznámil beneficiant Louis Josef Freigel.³⁴⁴ Rovněž ve čtvrtek 8. srpna 1872 byl připraven velký koncert s představením ve prospěch divadelního kapelníka Eduarda Schuberta za spoluúčinkování čtyřiadvacetičlenné městské kapely pod vedením kapelníka Schneidera. V rámci představení vystoupili jako hosté, pravděpodobně rodinní příslušníci, slečna Agnes Schubertová, herečka a zpěvačka, a člen vřatislavského divadla (Lobetheater) Wilhelm Schubert.³⁴⁵ Společnost Johanna Hugo Treue v Krnově strávila celé léto, neboť ještě na středu 4. září 1872 divadelní kapelník Schubert ohlásil koncertní vystoupení v hotelu Krone.³⁴⁶ Divadelní společnosti se zde patrně velmi dařilo, neboť jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, ředitel Treu požádal ještě v srpnu krnovské zastupitelstvo o přenechání zdejšího městského divadla na zimní sezonu 1872/1873.³⁴⁷ Proč nakonec v září odjel z města a uvedenou sezonu nakonec strávil ve Šternberku, zůstává otázkou, když mu v Krnově byli tak nakloněni a s pronájmem divadla souhlasili.

V následujícím roce, v průběhu května 1873, sem zavítal divadelní ředitel Richard Hahn,³⁴⁸ který byl chválen za angažování dobrých herců, jmenovitě pana Zöllnera a paní Dürmanbtové, kteří „...*mohou na každé scéně, dokonce i v sídelním městě, s úspěchem vystupovat*“³⁴⁹. Konkrétně se jednalo o Ferdinanda Zöllnera, který byl při krnovském hostování společně se svou ženou ubytován ve dnech 12. až 15. května 1873 v hotelu Reichsadler.³⁵⁰ Stejně tak představení v úterý 3. června 1873 se těšilo velké přízni diváků, kteří i přes drobný déšť zůstali až do jeho konce.³⁵¹

O měsíc později byli vystřídáni společností ředitele Treue. Původně jsem se domnívala, že se jedná o Johanna Hugo Treue a to i vzhledem k jeho krnovskému působení v roce 1872. V článku *Jägerndorfer Zeitung* je však uveden A. Treu,³⁵² ale

³⁴⁴ Theater im Schützengarten. *Das Echo*. 28. 7. 1872, **22**(30), 119.

³⁴⁵ Theater im Schützengarten. *Das Echo*. 4. 8. 1872, **22**(31), s. 121.

³⁴⁶ Vorläufige Anzeige. *Das Echo*. 1. 9. 1872, **22**(35), s. 140.

³⁴⁷ Lokales. Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 16. August 1872. *Das Echo*. 18. 8. 1872, **22**(33), s. 129.

³⁴⁸ Für die Mitglieder.... *Jägerndorfer Zeitung*. 27. 4. 1873, **1**(17), 68. – *Jägerndorfer Zeitung*. 4. 5. 1873, **1**(18), 72.

³⁴⁹ „...*können auf jeden Bühne, selbst in der Residenz, mit Erfolg auftreten*“. – Viz Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 6. 1873, **1**(23), 90.

³⁵⁰ Angekommene Fremde in Jägernodorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 5. 1873, **1**(20), 80.

³⁵¹ Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 6. 1873, **1**(23), 90.

³⁵² Theatralisches. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 7. 1873, **1**(27), 108.

zároveň v novinách *Das Echo* je připomenuto dřívější působení ředitele.³⁵³ Vzhledem k nedostatku podkladů jen stěží určím, zda se jednalo o tiskovou chybu nebo společnost v tomto období byla vedena jinou osobou téhož příjmení. Treuova společnost byla považována za spolehlivou a v Krnově pobývala nejméně měsíc, do konce července 1873. Ve svém repertoáru prezentovali především nejnovější operety a hry se zpěvem. Aranžmá a hudební nastudování vedl místní kapelník Ernst Melzer. Jednotlivá představení měla pravděpodobně velmi proměnlivou úroveň, neboť v neděli 27. července najdeme zmínku o velmi nudném představení pod názvem *Isaak Stern* a následující den bylo uvedeno příjemné, zábavné představení plné humoru s prosbou o jeho opakování. Jednalo o Nestroyovu parodii *Nagerl und Handschuh oder Die Schicksale der Familie Maxenpfutsch*.³⁵⁴

V následujících dvou letních sezonách v Lidovém divadle v zahradě Střeleckého domu působil se svou společností Guido von Valentini. První zahajovací představení se mělo uskutečnit v sobotu 3. července 1875, ale z důvodu nepříznivého počasí bylo přesunuto na neděli. Ředitel pro tento večer připravil k uvedení tři jednoaktové hry. Jednalo se o veselohru *Sie hat ihr Herz entdeckt* od Wolfganga Müllera von Königswintera (1816–1873), hru Hugo Müllera (1831–1882) *Moses Mendelssohn* a Nestroyovu frašku se zpěvem *Frühere Verhältnisse*.³⁵⁵ Představení i volba titulů byla publikem oceněna velkým potleskem a Valentini tak úspěšně zahájil své působení v Krnově. Ředitel zároveň přizval režiséra Märtese, působícího v sezoně 1874/1875 v německojazyčném divadle *Königliches freistädtisches Theater*³⁵⁶ v rumunském Temešváru³⁵⁷, který pro nedělní odpoledne 1. srpna 1875 připravil dětské představení *Schneewittchen und die sieben Zwerge*, do něhož angažoval 28 zdejších dětí ve věku od desíti do čtrnácti let. Podle novinové zprávy bylo uvedení pohádky úspěšné v provedení režiséra Märtese kromě Temešváru také v divadlech v Lublani,³⁵⁸ Bratislavě³⁵⁹ a v Brně.³⁶⁰ Do repertoáru zařazovali osvědčené a známé tituly a především operety,

³⁵³ Theater-Nachricht. *Das Echo*. 6. 7. 1873, **23**(27), 107.

³⁵⁴ Volkstheater in Jägerndorf. *Das Echo*. 3. 8. 1873, **23**(31), s. 123.

³⁵⁵ Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 4. 7. 1875, **3**(131), 342. – Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 7. 1875, **3**(132), 346.

³⁵⁶ Temesvar. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 39, 1875, Berlin: 1875, s. 418.

³⁵⁷ V letech 1867–1918 označován Temesvár; německy Temeswar, také Temeschwar nebo Temeschburg.

³⁵⁸ Slovinsky Ljubljana, německy Laibach.

³⁵⁹ Německy Preßburg.

³⁶⁰ Lokales. [Theater.] Kindermärchen. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 7. 1875, **3**(133), s. 350.

kteřé prezentovali i v následující letní sezoně. V neděli 18. června 1876 inzerovala společnost Guida von Valentiniho uvedení lidové hry se zpěvem Ottokara Franze Ebersberga (1833–1886) a hudbou Carla Millöckera (1842–1899) *Doktor Haslinger*.³⁶¹ Znovu tutěž hru uvedla ještě 29. června.³⁶² Dále se na programu objevovaly zejména hudební díla Aloise Berly (1826–1896), Adolfa Müllera (1839–1901), Franze von Suppého (1819–1895) a v největší míře operety francouzského skladatele německého původu Jacquesa Offenbacha (1819–1880). Blízká jim byla rovněž francouzská dramatika z tvorby Alexandra Dumase ml. (1824–1895) a Victoriena Sardoua (1831–1908). Za pozornost stojí uvedení veselohry z měšťanského prostředí norského prozaika, básníka, publicisty, dramatika a pozdějšího nositele Nobelovy ceny za literaturu (1903) Bjørnstjerna Bjørnsona (1832–1910)³⁶³ *Die Neuvermählten*,³⁶⁴ patřící k jeho významným dílům. Koncem července 1876 společnost ještě uvedla opět pod režijním vedením Märtense operetu francouzského skladatele Émila Jonase (1827–1905) *Javotte* ve společném nastudování s kapelníkem a hudebním skladatelem A. Carlem Wosahlem³⁶⁵. Pro velký úspěch byla opereta opakována v pondělí 31. července. Obecenstvo ocenilo nejen nastudování operety, ale i herecké a pěvecké výkony, z nichž nelze opomenout zejména vystoupení herce, operetního zpěváka s barytonovým zabarvením hlasu a známého komika Eduarda Brummera (1850–1888),³⁶⁶ který v závěru operetního cyklu benefičně vystoupil 8. srpna 1876 v Offenbachově operetě *Blaubart*.³⁶⁷

Ředitel Guido von Valentini se snažil prezentovat velmi kvalitní inscenační i realizační tým doplňovaný významnými hostujícími členy souboru, které získával v období, kdy nepůsobili v hlavní zimní sezoně ve významnějších divadlech. Přesto

³⁶¹ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 6. 1876, 4(181), 546. – Theater-Anzeige. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 6. 1876, 4(181), 547.

³⁶² Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 7. 1876, 4(183), 454 (správně odpovídá 554).

³⁶³ S Henrikem Ibsenem (1828–1906) byl považován za zakladatele norského národního dramatu.

³⁶⁴ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 7. 1876, 4(183), 454 (správně odpovídá 554).

³⁶⁵ Narodil se 1848 v Jihlavě. Napsal několik frašek a operet, které byly poprvé uváděny ve Vídni nebo ve Vratislavi, také oratorium *Der Tod Jesu* na text Karla Wilhelma Ramlera. V letech 1886–1898 vedl městský lázeňský orchestr v Teplicích. – Viz KOCH, Klaus-Peter. Iglau (Jihlava), pozn. 50, s. 582.

³⁶⁶ Svou uměleckou dráhu započal na malé bavorské provinční scéně, později jako komik působil v Bad Ischlu, Meranu, Salcburku a Terstu. Následně získal angažmá v Komische Oper ve Vídni. V letech 1876–1877 byl členem městského divadla v Brně, 1877–1878 ve Friedrich Wilhelmstädtsche Theater v Berlíně o od roku 1878 v Gärtnerplatz-Theater v Mnichově. – Viz EISENBERG, pozn. 54, s. 133–134. – KUTSCH, Karl Josef – RIEMENS, Leo. *Großes Sänglerlexikon*. Bd. 4. München: K. G. Saur, 2003, 4. aktualizované vydání, s. 618.

³⁶⁷ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 8. 1876, 4(188), 575.

zůstává otázkou, jak si stál finančně, neboť i přes ohlas u diváků a opakování některých úspěšných představení byly náklady na významné hosty jistě vyšší než při běžném provozu společnosti.

Z celkového dlouhodobějšího pohledu ani zde nebyl zájem o divadelní představení nijak velký. Nejvíce byla navštěvována nedělní představení, možná spojená s procházkou v přírodě a nedělním odpočinkem. Během týdne se jednalo o průměrnou návštěvnost a někdy bylo pro velmi malý počet diváků představení dokonce zrušeno.³⁶⁸ Přesto, když se začalo jednat o novém nájemci restaurace ve zdejší zahradě, členové střeleckého spolku se ihned ozvali a nezapomněli zmínit také divadlo: „*Kdo si s potěšením nevzpomene na nádherné divadelní večery, které bychom si nemohli více užívat, kdyby letní divadlo Slezska – majetek nynějšího nájemce – bylo by odstraněno!*“³⁶⁹ Nejistota v otázce zachování divadla v tomto prostoru se znovu opakovala v roce 1877, což zaznamenala stručná noticka v novinách *Jägerndorfer Zeitung*.³⁷⁰

Působení divadelních ředitelů v letním období mělo většinou měsíční až dvouměsíční trvání, v rámci kterého se snažili prezentovat hudební a především zábavný repertoár. Finanční úspěšnost jejich divadelního podnikání, i přes kratší dobu pobytu, byla srovnatelná se zimní sezonou, návštěvnost nebyla výrazně vyšší a tržby často stačily jen na pokrytí výdajů. Navíc úspěch provozování byl zásadně ovlivněn počasím.

³⁶⁸ Leider... *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 6. 1874, 2(75), 95.

³⁶⁹ „*Wer erinnert sich nicht mit Vergnügen der herrlichen Theaterabende, welche wir dann nicht mehr genießen können, wenn das einige Sommertheater Schlesiens, – Eigenthum des jetzigen Pächters – abgetragen würde!*“ – Viz Stimmen aus dem Publikum. *Jägerndorfer Zeitung*. 14. 11. 1875, 3(150), 418.

³⁷⁰ Briefkasten. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 5. 1877, 5(227), 732.

1.6. Provozně-ekonomické podmínky

Divadelní prostor vlastnilo město a přispělo také na stavební úpravy, ale iniciátorem divadelní činnosti byla zmíněná akciová společnost. Nicméně ve výboru (komitetu) byli zastoupeni i zaměstnanci městské správy. Byly vydány divadelní akcie, ale v jakém množství se mi bohužel nepodařilo zjistit. Existují jen kusé zprávy, kdy například místní kupec a obchodník Johann Baroch věnoval divadelní akcii č. 16 Poutnímu kostelu Panny Marie Sedmibolestné na Předním Cvilínském kopci.³⁷¹

V městských divadlech, konkrétně i v nedaleké Opavě, byl výběr ředitelů často spojován s konkurzy.³⁷² Pro krnovské divadlo se tato praxe větších center, která byla i prestižní záležitostí, příliš nepoužívala, o to méně v druhé polovině 19. století. Pokud se však možnost výběru naskytla, radní ji využili i zde. Dovolím si tak usuzovat z odložené žádosti ředitele Wilhelma Pohla, která byla zaznamenána v protokolu výborové schůze městského zastupitelstva z 24. dubna 1872.³⁷³ Členové výboru očekávali, že se přihlásí více uchazečů, z kterých následně vyberou vhodného kandidáta. V srpnu téhož roku výbor rozhodl o přenechání zimní sezony divadelnímu řediteli Johannu Hugo Treuovi s podmínkou uhrazení kauce ve výši padesáti zlatých,³⁷⁴ což byla běžná výše zde stanovené kauce. Zahájení sezony, 1. října 1872, však nebylo prokázáno.

Z dobových cedulí lze získat přehled o ceně vstupenek, které byly strukturovány podle umístění v sále. Při zahájení provozu městského divadla stály nejdražší vstupenky na galerii čtyřicet krejcarů, v parteru dvacet krejcarů a levnější lístky se pohybovaly podle tří druhů míst v hodnotách šestnáct, deset a šest krejcarů.³⁷⁵ Během prvního měsíce provozu v roce 1854 bylo zároveň vysáno předplatné, kde se cena za dvanáct představení pohybovala následovně: na vyhrazená – uzamčená sedadla tři zlaté, v prvním parteru dva zlaté, ve druhém

³⁷¹ *Das Echo*. 14. 1. 1866, **16**(2), s. 8.

³⁷² ZBAVITEL, Miloš. Ředitelské smlouvy v německém Městském divadle v Opavě. *Časopis Slezského zemského muzea*. Série B. 1997, **46**(3), 280–284.

³⁷³ „Die Entscheidung bis mehrere Bewerber sich gemeldet haben, aufgeschoben.“ Viz Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 24. April 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 28. 4. 1872, **22**(17), 66.

³⁷⁴ Protokoll über die Kommun-Ausschuß-Sitzung am 16. August 1872, unter dem Vorsitze des Herrn Bürgermeisters Alois Larisch. *Das Echo*. 18. 8. 1872, **22**(33), 129.

³⁷⁵ *Das Echo*. 19. 1. 1854, **4**(4), 15.

parteru jeden zlatý a třicet šest krejcarů.³⁷⁶ Ještě na konci ledna 1854 však došlo ke snížení nejdražších lístků na dvacet krejcarů a k dalším drobným úpravám.³⁷⁷ Lístky bylo možno zakoupit před představením nebo přímo v bytě ředitele. Přes prvotní úpravy cen vstupného se jeho výše ustálila a uvedené hodnoty převzala i skupina členů z opavského divadla, která zde po skončení sezony hrála v květnu 1854.³⁷⁸ Z pramenů se však dovídáme, že při vyprodaném divadle bylo vybráno necelých sto zlatých, ale průměrný výtěžek byl okolo padesáti zlatých, který si mezi sebe rozdělili ředitel společnosti a herci. Výraznější vzestup cen vstupného najdeme na divadelní ceduli z roku 1859,³⁷⁹ což bylo zapříčiněno tím, že v roce 1857 byl v Rakousku-Uhersku zaveden „Vereinsthaler“ a nastala devalvace měny.

³⁷⁶ *Das Echo*. 24. 1. 1854, 4(7), 26.

³⁷⁷ *Das Echo*. 30. 1. 1854, 4(11), 38.

³⁷⁸ *Das Echo*. 7. 5. 1854, 4(57), s. 212.

³⁷⁹ Městské muzeum Krnov, Fond Tiskoviny. Divadelní cedule z 6. 1. 1859, sign. Ar. 42, č. 88.

1.7. Závěr kapitoly

Kapitola zahrnuje počátek Městského divadla v Krnově, jeho pozvolnou a problematickou stabilizaci s ohledem na jeho provoz a časté střídání profesionálních divadelních společností. Město sice vystupovalo z pozice centra politického okresu, ale i ono se teprve vyvíjelo. Zprovoznění objektu bývalého odsvěceného kostela pro divadelní účely bylo nejjednodušším a nejdostupnějším řešením. Navíc obdobné využití bývalých církevních či účelově jinak zaměřených objektů bylo v tomto období zcela běžné. Srovnatelné okolnosti vzniku divadelní scény s Krnovem najdeme například v Chrudimi, Znojmě, Jihlavě, Bolesławieci a jinde.

Divadelní prostor byl skromně vybavený a v druhé polovině 19. století již značně zastaralý. Největším negativem tohoto místa byla velmi nízká kapacita sálu, která předurčovala daný prostor k ekonomické nerentabilitě. Z tohoto důvodu o pronájem žádaly pouze malé nebo středně velké společnosti, které neměly možnost svého uplatnění ve větších městech s lepším ekonomickým zázemím. Pokud se jim výhodnější eventualita nabídla a mohly hrát ve větších městech, už se do Krnova nevrátily. Stejně jako první zdejší divadelní ředitel Josef Lingg. Když se mu v šedesátých letech 19. století podařilo získat pobyt v Moravské Třebové, snažil se v novém prostředí udržet i nadále. A to i přesto, že se nejednalo o městské divadlo, ale o divadlo soukromé, které však bylo výpravnější, honosnější a s více než pětinasobnou kapacitou sálu.

V tomto ohledu nezáleželo, zda se jednalo o městské divadlo či nikoliv, ale nejdůležitější byla rentabilita celého podniku. Navíc v Krnově nemůžeme mluvit ani o prestiži Městského divadla či reprezentativnosti budovy, která by vyvažovala ekonomickou stránku a byla určitou satisfakcí pro danou společnost.

Krnovské divadlo se svým významem řadilo na konec pomyslné řady malých divadelních sálů, které byly provozovány spíše na bázi spolkových či soukromých aktivit. Žádná ze společností, která zde působila, nehrála v jiném městském divadle, kromě divadelní společnosti Johanna Hugo Treue. Treuova společnost byla největší a nejvýznamnější, která v druhé polovině 19. století hrála v divadle bývalého kostela. Zároveň jako jediná působila v předešlém období v Městských divadlech v Uherském Hradišti a ve Znojmě. Je zároveň otázkou, zda by se do krnovského divadla v osmdesátých letech 19. století Treu vypravil, kdyby městská německojazyčná divadla v obou městech, v Uherském Hradišti i ve

Znojmě, nesměřovala ke svému zániku.³⁸⁰ Johann Hugo Treu byl zvyklý na pravidelný divadelní provoz ve větších a divadelně bohatších městech, což mu Krnov neposkytoval, a tak vyhledával i jiné možnosti divadelních aktivit, v tomto případě společné sezony s divadlem v Bruntále. Domnívám se, že i jeho vlivem došlo k následnému přestěhování divadla do většího sálu v hotelu Tiroler.

Na základě již vymezeného pojmu „městského divadla“,³⁸¹ kdy divadelní prostor vlastnilo město a zastupitelstvo vybíralo ze zájemců divadelního ředitele, bylo toto divadlo v Krnově přiřazeno k městským divadlům. Nicméně svým významem i podmínkami mělo zdejší divadlo mnohdy velmi nízkou úroveň, nižší než mnohá soukromá nebo spolková divadla v té době na Moravě a ve Slezsku.

Na druhé straně se v tomto období podařilo zaznamenat a v základních rysech popsat deset divadelních ředitelů a jejich společností, kteří zde působili v zimních sezonách. Jejich propojení a podíl na divadelním životě zejména na území Slezska, Moravy a Čech byl dlouhodobý a stal se jeho trvalou součástí. Význam jednotlivých společností i v jeho jednotlivých etapách se proměňoval a je předmětem rozsáhlejšího bádání směřujícímu k hlubšímu zhodnocení a podrobnější reflexe v kontextu jejich dalších pobytů na rozsáhlém teritoriálním území u nás, případně i v zahraničí.

³⁸⁰ Srov. HAVLÍČKOVÁ, Uherské Hradiště / Ungarisch Hradisch, pozn. 101, s. 144. – HAVLÍČKOVÁ, Znojmo / Znaim, pozn. 101, s. 160.

³⁸¹ HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, Úvodem, pozn. 101, s. 11–12.

2. DIVADLO V SÁLE HOTELU TIROLER (1890–1928)

2.1. Společnost na přelomu století

Na přelomu 19. a 20. století patřil Krnov již mezi průmyslová města s rozvinutým textilním průmyslem. Nacházely se zde přádelny, tkalcovny, barvírny a úpravny zejména pro výrobu vlněných látek. Byly rozšiřovány další tovární budovy (Jan Kudlich a synové, 1901–1902; Florian Schmidt a syn, 1902 aj.) nebo vznikaly zcela nové (továrna Sigfrieda Gesslerera, 1899; Wilhelma a Jacoba Bellakových, 1912; tkalcovna prýmků Franze Gablera, 1912 aj.).³⁸² Vedle tovární výroby existovalo i několik velkoobchodů se sukrem a vlnou.

Kromě průmyslové konjunktury se prudce rozrůstala i výstavba samotného města, stavěly se státní a městské budovy, školy, stejně jako reprezentativní vily továrníků. Z nejvýznamnějších staveb jmenujme novorenesanční radnici (1901–1903), která se stala dominantou náměstí, secesní budovu městské spořitelny (1904–1906), Jubilejní obecnou školu císaře Františka Josefa (1907–1909), městskou nemocnici (1907–1912), budovu poštovního úřadu (1911–1913) nebo hasičskou zbrojnicí (1916). V roce 1902 přispěla k lepší dopravní obslužnosti také realizace tří nových železných mostů (Jateční, Dr. Maxe Mengera, Dr. Rochowanského). Pro život a rozvoj města byla důležitá výstavba elektrárny (1903). Krnovský spolkový život zase podpořily novostavby Dělnického domu (1903–1905, dnes kino Mír) nebo střeleckého domu podle návrhu Leopolda Bauera (1904–1908). Nejen pro město, ale zejména pro vývoj celé oblasti Krnovska byla podstatná výstavba budovy okresního hejtmanství na Husově náměstí (1906). Upozaděny nezůstávaly ani církevní objekty s výraznou stavbou evangelického kostela (1901–1903) nebo pozdějšími farami, evangelickou (1907) a katolickou (1910).³⁸³

Kromě veřejných staveb vznikalo s rozvojem textilních firem množství rodinných vil majitelů, které reprezentovaly především jejich postavení. Po stavbě několika domů pro rodinu Larischů v osmdesátých letech 19. století následovaly vily Johanna Chlupaczka (1891), Gustava Kandlera (1892), Floriana Schmidta

³⁸² STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 33.

³⁸³ Výběr staveb z literatury. Viz STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73.

(1895), Lea Westreicha (1899–1900), Josefa Schnürcha (1903), firmy Rüger (1906–1907), později pak vila továrníka Flemmicha (1914) nebo stavba firmy Geiringer a Reitler (1925–1927).³⁸⁴

Rozvoj města souvisel i s teritoriálním rozšířením. V roce 1903 byla ke Krnovu přičleněna obec Ježník, která se stala předměstskou vilovou čtvrtí, a v roce 1919 (1920) byly k městu připojeny obce Chomýž, Chařová a Kostelec s osadou Guntramovice.³⁸⁵

Do roku 1918 v Krnově výrazně převažovalo německé školství a stejně jako v minulém období byla většina spolků německá, což souviselo s národnostním složením obyvatelstva ve městě. V roce 1900 zde žilo 14 623 lidí, přičemž Čechů bylo pouze 141. O deset let později, v roce 1910, se v Krnově nacházelo 16 681 obyvatel a z nich 247 Čechů. Až po první světové válce, v roce 1921, kdy se počet obyvatelstva skokově zvýšil na 21 129, vzrostlo i zastoupení Čechů na 1 062 obyvatel, kteří tak tvořili 5 % z celkové krnovské populace.³⁸⁶ Velikostí podle počtu obyvatelstva zaujal Krnov v roce 1921 dvacáté místo ve výčtu největších měst v tehdejších Československu. K větším patřila například města Znojmo (21 197), Slezská Ostrava (22 890), Opava (33 457), Olomouc (57 206) nebo prudce se rozvíjející Moravská Ostrava (113 709).³⁸⁷

Podíváme-li se na sociální složení obyvatelstva, zjistíme, že dělníci tvořili přibližně jednu třetinu z celkového počtu všech obyvatel v Krnově. Těsně před první světovou válkou zde bylo třicet továren na výrobu sukna, v nichž pracovalo okolo 5 500 dělníků.

Rozvoj města byl zákonitě narušen první světovou válkou, jejíž konec byl v Krnově provázen hladovými bouřemi. V době vzniku Československa se město Krnov připojilo k tzv. Deutschösterreich (Německé Rakousko) a bylo začleněno do jedné ze čtyř provincií – Sudetenland se sídelním městem v Opavě. V tomto období bylo v Krnově zřízeno prozatímní ředitelství drah. K Československu byl Krnov připojen až 26. prosince 1918 (Opava byla obsazena československým vojskem již 18. prosince 1918).³⁸⁸ Další ránou byla velká hospodářská krize koncem dvacátých

³⁸⁴ Tamtéž.

³⁸⁵ BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL, pozn. 67, s. 164.

³⁸⁶ Tamtéž.

³⁸⁷ *Český statistický úřad*, pozn. 83.

³⁸⁸ KREJČÍK, Tomáš – IVÁNEK, Jakub. Krnov. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 1 A–L, s. 488. – KAŠING, Petr. Sudetenland. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 2 M–Ž, s. 389.

let 20. století, která znamenala zánik mnoha textilních továren a značnou nezaměstnanost.

Po prvotním rozvoji průmyslové textilní výroby a technického rozvoje města v druhé polovině 19. století, kdy si Krnov udržoval důležité místo ve Slezsku, se nyní obracela větší pozornost na vzdělání a rozvoj školství, společenskou prestiž a zejména urbanistiku města. Ta společně s prudkou výstavbou měla Krnov povýšit na úroveň větších měst. Kulturní oblast byla, kromě městského divadla, zastoupena především kulturními a vzdělávacími spolky a již existujícím muzeem.

2.2. Divadelní prostor v sále hotelu Tiroler

2.2.1. Historie objektu

Hotel Tiroler byl v provozu od roku 1873 a nechal jej postavit hostinský Josef Bauer.³⁸⁹ Začátkem devadesátých let 19. století na základě úprav propojil malé jeviště s vedlejším prostorem a vybudoval tak velký divadelní sál s jevištěm.³⁹⁰ Kdy přesně začalo hrát městské divadlo v sále hotelu Tiroler, jak jsem již zmínila v úvodu, se mi nepodařilo přesně zjistit. Podle článku v místních novinách *Jägerndorfer Anzeiger* můžeme usuzovat, že se mohlo jednat o začátek roku 1890, eventuelně o něco dříve, neboť uvedený text zmiňuje nedávné přemístění divadla do sálu hotelu Tiroler.³⁹¹ Zároveň je nutno zmínit, že důvodem byly stále se zvyšující režijní náklady na provoz divadla a malá kapacita původního sálu. Dřívější prostor divadla v kostele však zůstal ponechán a byl ještě výpomocně dále užíván.³⁹² Původně doložená informace ředitele Josefa Lacknera o působení v hotelu Tiroler z divadelní ročenky *Neuer Theater-Almanach* ze sezony 1897/1898 tak ztrácí na významu,³⁹³ neboť již jeho předchůdci prokazatelně hráli v hotelovém sále. Popis konkrétního divadelního prostoru v hotelu Tiroler, jak je uvedeno v následujících podkapitolách, se také problematizuje, neboť chybí informace o velikosti sálu, scénických možnostech nebo jeho technickém vybavení.³⁹⁴ V roce 1915 po smrti Josefa Bauera³⁹⁵ se stala majitelkou hotelu jeho dcera Marie Moseová a Městské divadlo zde i nadále pravidelně hrálo až do otevření nově postavené budovy pro kino a divadlo v roce 1928. Poté v letech 1928–1930, kdy se divadlo přestěhovalo do nově postaveného objektu, proběhla přestavba doplněná

³⁸⁹ Josef Bauer byl otcem architekta Leopolda Bauera (1872–1938).

³⁹⁰ VOGELSANG, pozn. 48, s. 191.

³⁹¹ Neubau eines Theaters. *Jägerndorfer Anzeiger*. 16. 3. 1890, **10**(11), 4.

³⁹² V roce 1890 jsou tak v místních novinách anoncována divadelní představení v rubrikách označené „Theater“ a „Stadttheater“.

³⁹³ *Jägerndorf und Mährisch-Schönberg*. In *Neuer Theater-Almanach* 9, 1898, Berlin: 1898, s. 410.

³⁹⁴ Po mém neúspěšném bádání v archivech po stavebních plánech hotelu před rokem 1873, kdy byl postaven, a v období působení městského divadla, byla záležitost plánů a dokumentace také konzultována s Mgr. Martinem Strakošem z Národního památkového ústavu a spoluautorem publikace *Průvodce architekturou Krnova* (viz pozn. 73), který potvrdil, že mají zdokumentovány stavební fáze z dvacátých a třicátých let 20. století, tj. až pozdější přestavby podle návrhů Leopolda Bauera, ale starší plány se jim rovněž v dostupných fondech stavebního archivu Městského úřadu v Krnově a ve fondech příslušného Státního okresního archivu nepodařilo dohledat. Viz e-mailová závěrečná korespondence autorky s Mgr. Martinem Strakošem z 23. 5. 2017.

³⁹⁵ Familien-Nachrichten. (Vom 18. bis 28. Oktober 1915). *Jägerndorfer Zeitung*. 31. 10. 1915, **43**(87), s. 3, 8.

přístavbou hotelu, kterou navrhl Leopold Bauer a spočívala ve sjednocení a rozšíření stavby. Současně byl přebudován velký sál s balkonem a se zvýšenou scénou, včetně přístavby nové části sálu s železobetonovou klenbou a horním prosvětlením.³⁹⁶ Objekt s dnešním názvem Slezský domov stojí na náměstí Hrdinů s orientačním číslem 2 a číslem popisným 22.

2.2.2. Charakter prostoru

Ani následující prostor v hotelu Tiroler nebyl typickým zázemím pro městské divadlo. Jednalo se o upravený soukromý sál, který si městské zastupitelstvo pronajímalo za účelem provozovat divadelní představení.

Využití nejrůznějších sálů s jevištěm, ať už v hostincích, společenských nebo spolkových domech nebylo v průběhu 19. století, ani později ve 20. století, ničím výjimečným. Jednalo se však o iniciativu jednotlivých majitelů těchto sálů, ať už jako soukromých osob nebo v rámci spolkové činnosti daných subjektů. Z dosud známých zjištění jsem však nenalezla jiný sál soukromého vlastníka, který by byl pronajímán městským zastupitelstvem pro účely městského divadla, kromě Krnova. Tato situace je zcela netypická pro provoz městských divadel. Jediným vysvětlením zůstává zájem představitelů města udržet bez větších nákladů divadlo v Krnově a zároveň tak utvářet zdánlivé povědomí o společenské a kulturní úrovni města. Divadlo v bývalém kostele již nevyhovovalo, ale jiná budova pro účely divadla ve správě města neexistovala a výstavba nové budovy byla teprve ve stádiu úvah. Rovněž v místních novinách bylo zdůrazněno, že „...*musíme prozatím pro mnohé, ještě daleko důležitější a naléhavější záležitosti napsat naše finanční síly.*“³⁹⁷ Stavba krnovského divadla na konci 19. století nebyla reálná nejen z finančních důvodů, ale navíc se problematizovalo také samotné umístění objektu: „*Otázka místa je v současné době již v jednání, vychází tedy z naléhavě vyžadovaných následujících důvodů: Podle zákonných ustanovení musí stát nová divadelní budova ze všech stran úplně volně a musí být dostatečně vzdálená od jiných objektů; musí*

³⁹⁶ STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 202–203.

³⁹⁷ „...*wir haben zunächst für viele, noch weitaus wichtigere und dringendere Angelegenheiten unsere finanziellen Kräfte anzuspannen.*“ Viz Neubau eines Theaters, pozn. 391.

*tak být provedena na velkém prostranství, přičemž je celkově žádoucí, pokud je to možné, mít divadlo blízko centra města.*³⁹⁸

V této situaci, než by město upravilo jiný prostor nebo urychlilo výstavbu nového městského divadla, pronajalo si daný prostor raději od soukromého vlastníka.

2.2.3. Kapacita sálu

Kapacita hlediště, která přímo souvisela s ekonomickou rentabilitou a ovlivňovala tak schopnost existence divadelních společností i jejich uměleckou úroveň v daném místě, je velmi nejednoznačná. Jediným dobovým zdrojem, kde můžeme získat informace o počtech míst v tomto sále, jsou divadelní ročenky. V období od roku 1894 do roku 1922 v nich ředitelé jednotlivých společností uváděli velmi rozdílnou kapacitu, jež se pohybovala v rozpětí mezi 500 až 1200 místy.³⁹⁹ Tento údaj je natolik vágní, že zjištěná informace ztrácí relevantnost a můžeme ji považovat pouze za orientační.⁴⁰⁰ Přesto je nutno zdůraznit, že se jednalo o velký sál, který z hlediska kapacity hlediště překračoval několikanásobně předchozí možnosti v prostoru bývalého kostela. Na základě zobecnění v práci Paula S. Ulricha patří takový sál k menším až středním, ale na rozdíl od předchozího prostoru, řadí autor takový sál k již rentabilním za účelem divadelního podnikání.⁴⁰¹

³⁹⁸ „Die Platzfrage gegenwärtig schon in Berathung zu ziehen, erscheint demnach aus folgenden Gründen dringend geboten: Nach den gesetzlichen Bestimmungen muss ein Theater-Neubau nach allen Seiten vollkommen frei liegen und genügend weit von anderen Objecten entfernt sein; er muss also auf einem großen Platz ausgeführt werden, wobei es doch auf allgemein erwünscht ist, das Theater möglichst nahe der Mitte der Stadt zu haben.“ Viz Tamtéž.

³⁹⁹ Jägerndorf Ö.-Schl., Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin: 1895, s. 405. – Jägerndorf und Mährisch-Schönberg. In *Neuer Theater-Almanach* 9, 1898, Berlin: 1898, s. 410. – Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 10, 1899, Berlin: 1899, dodatek, s. XIII. – Jägerndorf und Freudenthal (österr. Schlesien). In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 393. – Jägerndorf, Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 1, 1912, Berlin: 1912, s. 460. – Jägerndorf (Österreich. Schlesien). In *Neuer Theater-Almanach* 24, 1913, Berlin: 1913, s. 480. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 2, 1913, Berlin: 1913, s. 467. – Jägerndorf (Oesterr. Schlesien). In *Neuer Theater-Almanach* 25, 1914, Berlin: 1914, s. 495. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 3, 1914, Berlin: 1914, s. 465. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 5, 1916, Berlin: 1916, s. 378. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 6, 1917, Berlin: 1917, s. 414. – Jägerndorf, Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 33, 1922, Berlin: 1922, s. 488.

⁴⁰⁰ Kapacita sálu pravděpodobně odpovídala přibližně 700 místům, neboť toto číslo se objevovalo nejčastěji v ročenkách počátkem 20. století.

⁴⁰¹ ULRICH, pozn. 43.

Ostatně na mnoha místech Moravy a Slezska se nacházely v tomto období sály s obdobnou kapacitou. Mezi příklady lze uvést divadlo v tzv. Erkerově domě v Moravské Třebové, které sloužilo svému účelu již od poloviny 19. století až do začátku první světové války a disponovalo hledištěm pro více než 500 návštěvníků (bylo uváděno až 700 míst).⁴⁰² Bohaté divadelní aktivity ve Šternberku se odehrávaly na více hracích místech; jednalo se o sál v hotelu Zweigel (psán také Zweig), který v roce 1883 změnil majitele a dále existoval pod názvem Německý spolkový hotel (Deutsches Vereinshotel) s kapacitou sálu až 500 diváků a prostorné víceúčelové zařízení Tělocvičny (Turnhalle) otevřené olomouckou operou na jaře 1888 s kapacitou hlediště pro 800 lidí, které bylo v roce 1905 dále opraveno a rozšířeno na prostor pro 900 diváků.⁴⁰³ Divadelní sál Německého spolkového domu (Deutsches Vereinhaus) v Novém Jičíně otevřený v roce 1886 zahrnoval 443 míst k sezení a 300 míst ke stání.⁴⁰⁴ V nedalekém Bruntále se rovněž nacházelo několik sálů, kde se uváděly divadelní produkce. Jednalo se o sál místního Pěveckého spolku (Der Gesangverein) s téměř 800 místy, na přelomu 19. a 20. století o sál Spolku katolických tovaryšů (Der katholische Gesellenverein) nebo o sál majitele hostince Nathana Hamburgera přibližně s 600 místy.⁴⁰⁵ Ostravský Německý dům otevřený v roce 1895 měl hlediště pro 600 návštěvníků.⁴⁰⁶ Přibližně stejnou kapacitu měl velký sál v Dělnickém domě ve Svitavách nazvaný Elysium, který po první světové válce upravil podnikatel a majitel kina Franzi X. Frieda, kde se promítaly filmy a konala se i náročnější divadelní představení, včetně operních.⁴⁰⁷ Sály s poměrně velkou kapacitou měli také v Šumperku, kde se rozvíjel pestrý divadelní život a účinkovaly zde i vídeňské soubory. Vedle sálu spolkové střelnice (Schiesshaus), Katolického domu (Katholisches Haus, postaveného 1884), byl v roce 1902 dán do provozu sál ve Fröhlichově hostinci na Petersbergu, kde vystupovaly divadelní společnosti ředitelů, kteří působili rovněž v Krnově (Alois Schubert, Josef Lackner aj.). Nejreprezentativnější divadelní prostor v Šumperku však od roku 1902 představoval sál Německého spolkového domu, jehož hlediště

⁴⁰² ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 214–217.

⁴⁰³ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 214–217.

⁴⁰⁴ ULRICH, Josef. *Führer durch Neutitschein und die Umgebung*. Neutitschein, Wien, Leipzig: Reiner Hosch, 1903, s. 12.

⁴⁰⁵ PRACNÁ, Bruntál / Freudenthal, pozn. 129, s. 238.

⁴⁰⁶ ŠERKA, pozn. 134.

⁴⁰⁷ ŠTEFANIDES, Svitavy / Zwittau, pozn. 129, s. 199–200.

mělo kapacitu okolo 600 návštěvníků.⁴⁰⁸ Větší kapacitou hlediště disponovalo město Jihlava, které v roce 1850 zahájilo provoz městského divadla v sále určeného pro přibližně 1 000 návštěvníků a jehož délka byla okolo třicetiosmi metrů a šířka necelých dvacet metrů.⁴⁰⁹ Přestože se jedná jen o malý výčet zde uvedených sálů, je patrné, že obdobných divadelních prostor existovalo velké množství, ale byly to sály spolkové či soukromé, pouze v Krnově a v Jihlavě se jednalo o prostor se statusem městského divadla.

2.2.4. Velikost jeviště

Jediný údaj o velikosti jeviště v sále hotelu Tiroler v Krnově jsem našla v divadelních ročenkách *Deutsches Theater-Adreßbuch* z let 1913 a 1914, kde ředitelé Alois a Eduard Schubertovi uvedli následující rozměry jeviště: pět metrů široké a šest metrů hluboké.⁴¹⁰ V porovnání s jevištěm v předchozím objektu bývalého kostela však zjišťujeme, že jeviště bylo menší.⁴¹¹ To zcela mění naše předpoklady, že se jednalo o celkově větší divadelní prostor. Z tohoto hlediska byla rozhodující pouze kapacita hlediště, nikoliv zázemí pro divadelní provoz. Oproti původnímu prostoru v kostele se situace zcela obrátila, důraz byl dán na ekonomickou stránku a větší schopnost rentability hrajících divadelních společností, ale zcela upozaděna byla pravděpodobně umělecká a inscenační stránka interpretovaných děl. Původní hypotéza o celkově větším divadelním prostoru byla opřena o prameny, v kterých byla zmiňována hlavně produkce operet v sále hotelu Tiroler, ale vzhledem k rozměrům malého jeviště byl důvod přesunu do sálu hotelu podmíněn jednoznačně ekonomickými nikoliv inscenačními kritérii.

Konkrétní popis divadelního prostoru schází, neboť chybí podrobnější informace o scénických možnostech i technickém vybavení jeviště. K dispozici máme pouze sdělení spoluředitelů Schubertových⁴¹² o elektricky osvětleném sále.⁴¹³

⁴⁰⁸ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 164–172.

⁴⁰⁹ HAVLÍČKOVÁ, Jihlava / Iglau, pozn. 101, s. 184.

⁴¹⁰ Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 2, 1913, Berlin: 1913, s. 467. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 3, 1914, Berlin: 1914, s. 465.

⁴¹¹ Jeviště v objektu bývalého kostela mělo rozměry 6 x 10 metrů. Viz část 1.3.4. Velikost jeviště, s. 5–7.

⁴¹² Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 2, 1913, Berlin: 1913, s. 467. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien). In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 3, 1914, Berlin: 1914, s. 465.

⁴¹³ Plynové veřejné osvětlení města bylo nahrazeno elektrickým až v roce 1921.

2.2.5. Divadelní prostor s lepším zázemím?

Jak již bylo zmíněno, ještě před stěhováním divadla do sálu hotelu Tiroler, vyvstala otázka stavby nové budovy. Výstavba však z ekonomického hlediska a zejména jiných, pro město důležitějších priorit, nebyla koncem 19. století reálná a hlavně neměla širší podporu.

Obdobná otázka vystává s postavením Dělnického domu (Arbeiterheim) v roce 1903. Jednalo se o velkolepou dvoupatrovou dvoukřídlovou novostavbu se zahradou,⁴¹⁴ která sloužila německé sociálně demokratické straně. Na výstavbu domu se skládali samotní dělníci a přispívali také výtěžky z pořádaných společenských akcí a zábav. Velkou část stavby zaujímal sál o rozloze 26 x 16 metrů s kapacitou dvou tisíc lidí, kterou ještě navyšovala galerie. Ta rámovala sál na úrovni prvního patra. Na sál navazovalo jeviště, které disponovalo technickým vybavením na vysoké úrovni.⁴¹⁵ V této době můžeme pravděpodobně mluvit o největším a nejvybavenějším sále v Krnově.⁴¹⁶

Našla jsem zprávy o několika odehraných představení právě v Dělnickém domě za ředitelování Rosy Holdigové. Odehraná představení zde uvedla v neděli, v den kdy návštěvnost patřila k nejvyšším. Jednalo se například o Börscherovu dělnickou komedii *Ausgewiesen*, kterou po dvanáctiletém cenzurním zákazu odehráli 20. ledna 1907,⁴¹⁷ nebo o sezonu později uvedli hru pod názvem *Der rote Leutnant* přibližně ve stejném období, 5. ledna 1908⁴¹⁸. Nejednalo se však o pravidelnou činnost a bližší ohlasy nám také schází, neboť představení v místních novinách nebyla více reflektována.

Důvodů proč se situace nezměnila a Městské divadlo zůstalo nadále v sále hotelu Tiroler, mohlo být jistě více. Faktem však zůstává, že kapacita sálu Dělnického domu byla tak velká, že by jej provoz divadla stěží dokázal návštěvnický obsadit. Příčinou mohly být také společenské a politické důvody. Jednalo se o stavbu jedné z politických stran a vliv mohla mít také skutečnost, že divadlo navštěvovali převážně měšťané a dělníci nebyli většinovými návštěvníky Městského divadla.

⁴¹⁴ Umístěná na Markusplatz, dnešní náměstí Míru.

⁴¹⁵ STRAKOŠ – ROSOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 217. – *Dělnický dům – sídlo MIKS a Městského muzea*. [citováno 14. 10. 2017]. Dostupné z: <http://mikskrnov.cz/muzeum/o-nas/delnicky-dum>.

⁴¹⁶ Od roku 1911 využíval sál údajně také český menšinový spolek Svornost. Hrál zde ochotnické divadlo a založil hudební i pěvecký kroužek.

⁴¹⁷ Theaternachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 1. 1907, **35**(5), nestránkováno.

⁴¹⁸ Theaternachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 1. 1908, **36**(1), nestránkováno.

2.3. Divadelní německojazyčné společnosti hrající v sále hotelu

Tiroler

ředitelé Otto Hartmann, Wilhelmine Finková, Johann Hugo Treu, Victor Berthal, Josef Lackner, Paul Holdig, Hans Walter, Rose Holdigová (spoluředitel Eduard Kränzl), Wilhelm Waldmüller, Alois a Eduard Schubertovi, Engelbert Warbek (spoluředitel Willi Warbek), Josef Zeineke

Přesun a následné provozování Městského divadla v sále hotelu Tiroler jednoznačně ztraktivnilo město Krnov pro divadelní aktivity ředitelů. Svědčí o tom zvýšený počet podaných žádostí o přenechání divadla například pro sezonu 1896/1897, kdy v červenci 1896 jednal obecní výbor v čele se starostou Emilem Hirschem na svém zasedání o čtyřech zájemcích. Konkrétně se jednalo o Victora Berthala, toho času pobývajícího ve Vídni, Josefa Lacknera z Frýdkberku⁴¹⁹, Ferdinanda Billa z Moravské Třebové a Johanna Huga Treue. Upřednostněn byl Victor Berthal a pokud by odmítl, mělo divadlo připadnout Treuovi.⁴²⁰ Přestože v minulém období bylo pro jednotlivé sezony zaznamenáno také více žadatelů, jejich počet byl vždy nižší než v uvedené sezoně.

Pro větší přehlednost připojuji na úvod této podkapitoly následující tabulkový přehled časového působení jednotlivých ředitelů krnovského divadla v hlavních zimních sezonách:

Časové období	Ředitelé
1890/1891	Otto HARTMANN
1891/1892 – 1893/1894	Wilhelmine FINKOVÁ
1894/1895	Otto HARTMANN
1895/1896	Johann Hugo TREU
1896/1897	Victor BERTHAL
1897/1898 – 1899/1900	Josef LACKNER
1900/1901* – 1903/1904	Paul HOLDIG
1904/1905 – 1905/1906	Hans WALTER
1906/1907 – 1907/1908	Rose HOLDIGOVÁ

⁴¹⁹ Po roce 1948 Žulová.

⁴²⁰ Aus unserer Gemeindestube. *Jägerndorfer Zeitung*. 13. 8. 1896, 24(65), nestránkováno.

1908/1909	Rose HOLDIGOVÁ – Eduard KRÄNZL
1909/1910	Wilhelm WALDMÜLLER
1910/1911	Rose HOLDIGOVÁ – Eduard KRÄNZL
1911/1912 – 1913/1914	Alois SCHUBERT – Eduard SCHUBERT
1914/1915 – 1915/1916	Wilhelmine FINKOVÁ – Eduard KRÄNZL
1916/1917 – 1917/1918	Alois SCHUBERT – Eduard SCHUBERT
1918/1919	Engelbert WARBEK – Willi WARBEK
1919/1920	Opavské divadlo (Carl Liebetrau von MAIXDORFF)
1920/1921 – 1922/1923	Josef ZEINEKE
1923/1924 – 1927/1928 (1929)	Engelbert WARBEK

* Mimo hlavní sezonu se v Krnově pravděpodobně zastavil také F. Josef Piller, který v divadelní ročence pro sezonu 1900/1901 uváděl mezi místy svého plánovaného pobytu, Jeseník, Javorník, Vidnava, Vrbno pod Pradědem Zlaté Hory, Albrechtice, Benešov a Velké Heraltice, také Krnov. Viz *Freiwaldau, Jauernig, Weidenau, Jägerndorf, Würbenthal, Zuckmantel, Olbersdorf, Beunisch u. s. w. Groß-Herrlitz (Oesterr. Schlesien) u. s. w.* In *Neuer Theater-Almanach* 12, 1901, Berlin: 1901, s. 345.

Vzhledem k tomu, že se nepodařilo přesně určit přesun městského divadla z bývalého divadelního prostoru do sálu hotelu Tiroler a mám k dispozici jen informaci z března 1890 „o nedávném přestěhování divadla do sálu hotelu Tiroler“⁴²¹, je nutno zmínit, že již Johann Hugo Treu v průběhu nebo na konci své krnovské sezony 1889/1890 hrál v tomto sále.

2.3.1. Divadelní ředitelé a jejich společnosti

Oproti předešlému období, kdy městské divadlo působilo v kostele sv. Michala, byla různorodost a disproporčnost divadelních společností v sále hotelu Tiroler daleko pestřejší. Nejednalo se ani tak o velikost jednotlivých souborů, ale především o zkušenosti a praxi jejich ředitelů, kteří divadlo provozovali. Z tohoto pohledu lze jednotlivé společnosti rozdělit do těchto základních kategorií:

- A) Jednalo o výrazné a úspěšné herce, kteří se na vrcholu své kariéry a ve zralém věku rozhodli být nezávislí a založili si vlastní společnost k provozování divadla, nebo o divadelní ředitele, kteří měli většinou zkušenosti z větších scén mimo území Slezska a Moravy.
- B) Nejpočetnější skupinu tvořili ředitelé a jejich společnosti, kteří vyhledávali jakékoliv místo a možnost hrát, aby uživili sebe i svůj

⁴²¹ Neubau eines Theaters, pozn. 391.

soubor. Vítanou příležitostí jim pak byly stálé divadelní sály či divadla. Působili většinou v územně ohraničeném prostoru, v našem případě se jednalo o území Slezska a Moravy.

- C) Zcela odlišnou pozici v této stručné charakteristice zaujala osobnost ředitele Engelberta Warbeka z poslední etapy existence divadla v hotelovém sálu, který byl úzce spojen i s opavským divadlem a vznikl tak zcela nestandardní model divadelního provozu s vazbou na městské divadlo. Z tohoto důvodu je také věnována tomuto řediteli samostatná podkapitola.

K úspěšným hercům větších a významných scén, z kterých se až později stali divadelní ředitelé, patřili Otto Hartmann a Hans Walter. K divadelním ředitelům, jejichž působnost se soustředila převážně mimo území Slezska a Moravy, náleželi Victor Berthal a Wilhelm Waldmüller.

Divadelní ředitel, herec a režisér **Otto Hartmann**⁴²² hrál v krnovském Městském divadle se svou společností v sezonách 1890/1891 a 1894/1895.⁴²³ Kromě tohoto působení však nebyly zjištěny další jeho pobyty jako ředitele divadelní společnosti na území Moravy a Slezska. Před krnovským pobytem, v sezoně 1889/1890, je v ročenkách uveden jako ředitel spojených divadel v Brucku an der Mur a v Leobenu.⁴²⁴ V německých lexikonech jej najdeme především jako „herce“, který debutoval v roce 1872 v Chemnitzu, poté působil v divadlech ve Výmaru (1873–1874), Postupimi (1874–1875), Altenburgu (1875–1877) a od roku 1877 jako host velkých německých a rakouských scén v Drážďanech, Karlsruhe, Schwerinu, Vratislavi, Lipsku aj.⁴²⁵ Před druhým ředitelským působením v Krnově zde také hostoval coby „dvorní herec“ přinejmenším ve dvou večerech v lednu 1894. V prvním z nich se představil v jedné ze svých nejslavnějších rolí Keana ve stejnojmenné hře Alexandra Dumase st. (1802–1870), která byla inspirována životem anglického herce Edmunda Keana.⁴²⁶ Rovněž na počátku 20. století byl Hartmann uváděn jako hostující umělec u různých společností, ale

⁴²² Narodil se 9. 11. 1853 v Drážďanech a zemřel po roce 1907.

⁴²³ Jägerndorf (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 55, 1891, Berlin: 1891, s. 257–258. – Jägerndorf Ö.-Schl., Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin: 1895, s. 405.

⁴²⁴ Bruck an der Mur und Leoben. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 54, 1890, Berlin: 1890, s. 62–64. – In *Neuer Theater-Almanach* 1, 1890, Berlin: 1890, s. 43.

⁴²⁵ GETTKE – OPPENHEIM, pozn. 52, s. 369.

⁴²⁶ Repertoire für die kommende Woche. *Jägerndorfer Anzeiger*. 7. 1. 1894, 14(1), 2.

jednalo se již o méně významná místa i herecká seskupení. Územně se při svém hostování pohyboval po celé střední Evropě, zmínky o něm najdeme ve slovinské části Dolního Štýrska, v Horním Rakousku, na území Polska i Německa. V sezoně 1901/1902 byl hostem například také u divadelní společnosti ředitele Aloise Schuberta v Hranicích.⁴²⁷

Ve svém krnovském působení na počátku devadesátých let 19. století měl v souboru čtrnáct až patnáct herců a hereček. Orchestr se skládal z dvaceti angažovaných hudebníků. Kromě ředitele Hartmanna režírovali v sezoně 1890/1891 Emil Spitz (tragédie, činohry a veselohry) a pan Leichter (frašky)⁴²⁸. V sezoně 1894/1895 se na režii podílel Moriz Werner. Technický a pomocný personál zahrnoval v sezoně 1890/1891 divadelního mistra Knabeho se třemi pomocníky, malíře dekorací Raindla, garderobiéra Volhammera, kadeřníka Schmidta a pět biletářů – uvaděčů.⁴²⁹ I se členy orchestru se tak jednalo o více než padesát členů zajišťujících provoz divadla.⁴³⁰ Sezonu Hartmannova společnost vykazovala od 1. října do Květné neděle, což odpovídá skutečnosti, neboť zahajovací představení bylo uvedeno 3. října 1894.⁴³¹

Druhý z uvedených ředitelů, herec a režisér **Hans Walter**⁴³², vlastním jménem Johann Spranger⁴³³, vedl krnovské divadlo v sezonách 1904/1905 a 1905/1906.⁴³⁴ Známe jej především jako člena opavského Městského divadla z let 1901–1904.⁴³⁵ Poté se rozhodl založit vlastní společnost, neboť počátkem roku 1904 žádal o povolení uvádět divadelní představení v Moravské Ostravě, k němuž

⁴²⁷ Mährisch-Weißkirchen. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 435.

⁴²⁸ Křestní jméno režiséra se mi nepodařilo zjistit, neboť v ročence i v dobovém tisku je uváděn pouze příjmením. Viz Jägerndorf (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 55, 1891, Berlin: 1891, s. 257–258.

⁴²⁹ Křestní jména uvedeného personálu nebylo možné zjistit, neboť v ročence jsou tyto osoby uvedeny pouze příjmením. Viz Tamtéž.

⁴³⁰ Jägerndorf (Stadttheater). Tamtéž.

⁴³¹ Stadttheater. *Jägerndorfer Anzeiger*. 39. 9. 1894, 14(39), 1–2.

⁴³² Na konci 19. století hrál a následně i režíroval u různých divadelních společnostech, například u společnosti Paula Holdiga ve Šternberku a v Šumperku v sezoně 1897/1898. Viz Sternberg und Mähr. Schönberg. In *Neuer Theater-Almanach* 9, 1898, Berlin: 1898, s. 725–726.

⁴³³ Uvedení vlastního jména a pseudonymu v povolení divadelních představení v Moravské Ostravě. Viz Zemský archiv v Opavě, Fond Policejní ředitelství v Moravské Ostravě – Sv. I/1. Presidiální spisy 1895–1918, inv. č. 3569, sign. 2886, karton 114.

⁴³⁴ Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 782. – Jägerndorf (Oesterr.-Schles.), subv. städt. Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 766–767.

⁴³⁵ Troppau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 545. – Troppau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 540. – Troppau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 15, 1904, Berlin: 1904, s. 516.

dostal svolení do 15. října 1904.⁴³⁶ V sezoně 1904/1905 se také objevoval v Moravské Třebové, kam se po zmíněném krnovském působení vrátil a strávil zde se svým souborem další sezonu 1906/1907.⁴³⁷ Patrně si uvědomoval obtížné a nejisté postavení divadelního ředitele, které možná ubíjelo jeho umělecké ambice, neboť v letech 1909–1912 jej znovu nalezneme v pozici režiséra a herce tentokrát v angažmá Městského divadla v Moravské Ostravě pod vedením ředitele Wilhelma Poppa.⁴³⁸

V sezoně 1904/1905 měl ředitel Hans Walter početnější soubor než krnovské divadelní společnosti před ním, což možná souvisí s vystupováním společnosti také v Moravské Třebové, kde hrál v období od 25. prosince 1904 do 7. března 1905.⁴³⁹ Kromě ředitele Waltra, který režíroval především operety, uváděl činohry a veselohry Anton Rottmann, frašky a lidové hry pak Max Földner. Místo kapelníka opět zaujal Carl Sperlich. Mužská část souboru měla patnáct členů, včetně ředitele a dvou režisérů, a stejný počet tvořily herečky. Třicetičlenný umělecký soubor se v krnovském divadle do té doby nevyskytoval. Náповědu ještě zajišťovala Anna Mazalová a technický personál zahrnoval divadelního mistra se dvěma pomocníky, osvětlovače, rekvizitáře, kadeřníka a kadeřnici.⁴⁴⁰ V následující sezoně 1905/1906 se však počet členů hereckého souboru výrazně snížil. Mužskou část tvořilo devět členů, včetně ředitele společnosti, jeho zástupce a režiséra Carla Dieffenbachera a druhého režiséra frašek, lidových her a operet Emanuela Hollsteina. Počet osob v dámské části souboru poklesl na jedenáct, včetně manželky ředitele Marie Walterové. Rovněž proměna souboru během těchto dvou sezon byla zásadní. Z původních členů ze sezony 1904/1905 zůstali pouze Anton Rottmann, představitel milovníků a bonvivánů, a Marie Hoffmannová, herečka charakterních rolí. Orchestr i nadále tvořila městská kapela, ale jako kapelník byl uveden Carl Bischof.⁴⁴¹

Za pozornost stojí také skutečnost, že ředitel Hans Walter uvedl v divadelních ročenkách u obou divadelních sezon, že se jedná o divadlo subvencované městem. Tuto informaci bohužel nemohu doložit žádným archivním

⁴³⁶ Zemský archiv v Opavě, pozn. 433.

⁴³⁷ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 226.

⁴³⁸ SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 57, 66, 76.

⁴³⁹ Theater. *Schönhengster Zeitung*. 17. 12. 1904, 27(98), 3. – Theater. *Schönhengster Zeitung*. 8. 3. 1905, 28(19), 2.

⁴⁴⁰ Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 782.

⁴⁴¹ Jägerndorf (Oesterr.-Schles.), subv. städt. Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 766–767.

materiálem ani dalším zpřesňujícím údajem, který by subvenci prokazoval. Na druhé straně však není důvod, proč by se toto sdělení nezakládalo na reálném základě. Určitě se nejednalo o celkovou finanční podporu provozu divadla, ale pouze o její dílčí část. Zůstává tak otázkou, jakou formou a v jaké výši se městská obec na subvenci podílela v rámci provozu divadla. Jednou z možností, byl jistě placený nájem majiteli sálu v hotelu Tiroler, neboť jak víme, město si pro své divadlo sál pronajímalo. Existence nájemních smluv je doložena sice až z dvacátých let 20. století,⁴⁴² ale i za ředitele Waltera se jednalo o působení Městského divadla v témže pronajatém sále. Také se mohlo jednat o příspěvek na jednotlivá představení nebo poskytnutí osvětlení zdarma, jak požadoval ředitel Viktor Berthal. Ostatně i pozdější ředitel Engelbert Warbek dostával za představení fixní příspěvek, který byl součástí jeho nájemní smlouvy s městem.⁴⁴³

Působnost ředitele **Victora Berthala** v Krnově byla jen jednosezonní, 1896/1897. Kromě jeho pobytů ve Znojmě (1885–1887)⁴⁴⁴ a v Jihlavě (1886/1887)⁴⁴⁵ byl známější v oblasti Horních a Dolních Rakous. Konkrétně se jednalo o působení v Steyeru s letním divadlem v Bad Hall nebo v Kremži a Sankt-Pöltenu s letním divadlem v Bratislavě.⁴⁴⁶

Původně měl ředitel Berthal převzít krnovské divadlo již pro sezonu 1894/1895, ale rozmyslel si to a na další jednání s městem nereagoval, zastupitelstvo proto rozhodlo přenechat zmíněnou sezonu Otto Hartmannovi.⁴⁴⁷ V Městském divadle v Krnově tak Viktor Berthal zahájil sezonu až o dva roky později 21. října 1896 francouzskou veselohrou v německém překladu *Der Herr Ministerialdirector* Alexandra Bissona (1848–1912) a Alberta Carrého

⁴⁴² Srov. s kapitolou 2.5. Koncesní listiny a nájemní smlouvy.

⁴⁴³ Tamtéž.

⁴⁴⁴ Znaim, Stadttheater. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 50, 1886, Berlin: 1886, s. 528–529.

⁴⁴⁵ Znaim und Iglau in Mähren. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 51, 1887, Berlin: 1887, s. 516–518.

⁴⁴⁶ Steyer und Hall in Ober-Oesterreich. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 47, 1883, Berlin: 1883, s. 320–321. – Steyr. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 48, 1884, Berlin: 1884, s. 363–364. – Krems. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 49, 1885, Berlin: 1885, s. 244–245. – Steyer in Ober-Oesterreich. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 53, 1889, Berlin: 1889, s. 465–466. – St. Pölten. In *Deutscher Bühnen-Almanach* 55, 1891, Berlin: 1891, s. 518–519. – St. Pölten, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 3, 1892, Berlin: 1892, s. 436–437. – St. Pölten, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 4, 1893, Berlin 1893, s. 467–468. – Krems a. d. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 5, 1894, Berlin: 1894, s. 593–594. – Krems a. d. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin 1895, s. 591–592. – Krems a. d. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 7, 1896, Berlin 1896, s. 570.

⁴⁴⁷ Protokoll. *Jägerndorfer Anzeiger*. 9. 9. 1894, 14(36), nestránkováno.

(1852–1938).⁴⁴⁸ Ředitelovu dobrou pověst tak nepoškodila ani dřívější neúspěšná jednání. Uváděná představení měla velmi dobrou úroveň a jednalo se snad o nejlepší divadelní společnost, která do té doby v Krnově hrála. Svědčí o tom přívětivé kritiky v místních novinách *Jägerndorfer Zeitung*, většinou uváděné pod zkratkou „B–ch.“ Přesto již 20. listopadu 1896 byla na zastupitelstvu projednávána prostřednictvím daného odboru žádost ředitele Berthala o příplatek šesti zlatých na představení a zároveň požadováno, stejně jako u jeho předchůdce, poskytnutí osvětlení zdarma. Nároky ředitele byly podpořeny ze strany několika přítomných právě z důvodu výrazně vyšší úrovně společnosti. Byla navrhována subvence ve výši okolo 240 zlatých, ale uvažovalo se také o 300 zlatých, přičemž představení mělo být dotováno čtyřmi zlatými. Záležitost byla uzavřena následně: *„Bod v jednání ještě jednou zaslat zpět odboru s žádostí, k vybrání dnů, na které se bude v sezoně Městské divadlo používat a v kterých dnech bude hráno v sále hotelu Tiroler. Dále by mělo být dáno ve známost, do jaké částky bude obec ochotna subvencovat a podporovat divadelní podnikání.“*⁴⁴⁹ Z jednání je zřejmé, že v tomto období na konci 19. století nebylo divadlo pravidelně podporováno a případná dotace nebo jiné úlevy divadelnímu řediteli nebyly ani příliš ochotně poskytovány. V případě ředitele Berthala byla však rozhodující velmi dobrá úroveň jeho společnosti. *„Obyvatelstvo je spokojeno s nynější společností, která má skutečně lepší síly než v případě dřívějších společností. Při špatném obsazení divadla je lepší, nekonají-li se žádná divadelní představení. Poté co je zde ale zmiňovaná společnost, má být existence možná.“*⁴⁵⁰ Je tedy evidentní, že ani sebelepší divadelní společnost neměla v Krnově lehkou pozici.

Wilhelm Waldmüller byl hercem, režisérem a divadelním ředitelem. Hrál v Pasově (1893/1894)⁴⁵¹, v Prostějově a Opoli (1894/1895)⁴⁵² nebo v Litoměřicích

⁴⁴⁸ Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 10. 1896, **24**(84), nestránkováno.

⁴⁴⁹ „Der Verhandlungsgegenstand ist nochmals an die Section mit dem Ersuchen zurückzuleiten, zu erheben an welchen Tagen in der Saison das Stadttheater in Benützung genommen und an welchen Tagen im Saale des Hotels „Tiroler“ gespielt werden soll. Weiter wäre bekannt zu geben, bis zu welchem Betrage die Stadtgemeinde geneigt wäre, Theaterunternehmung zu subventionieren und zu unterstützen.“ Viz Aus unserer Gemeindestube. *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 12. 1896, **24**(101), nestránkováno.

⁴⁵⁰ „Die Bevölkerung ist mit der gegenwärtigen Gesellschaft zufrieden, welche thatsächlich bessere Kräfte in sich schließt, als es bei den früheren Gesellschaften der Fall war. Bei schlechter Besetzung einer Bühne ist es besser, es finden keine Theatervorstellungen statt. Nachdem die erwähnte Gesellschaft aber hier ist, soll derselben die Existenz möglich gemacht werden.“ Tamtéž.

⁴⁵¹ Passau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 5, 1894, Berlin: 1894, s. 482.

(1900/1901)⁴⁵³. Jako režisér se vedle herectví uplatnil u společnosti, která působila v chorvatském Osijeku (1895/1896)⁴⁵⁴, ale také u ředitele Josefa Zeinekeho v Mostě (1901/1902)⁴⁵⁵ anebo Ludwiga Sillého v Jihlavě (1911/1912)⁴⁵⁶. Své ředitelské působení zahájil v jižním Tyrolsku ve městech Bruneck, Brixen nebo Bolzano (1898/1899)⁴⁵⁷, v následující sezoně se přesunul do Českého Krumlova (1899/1900)⁴⁵⁸, poté do Mostu (1902/1903)⁴⁵⁹, do slovinské Ptuji (1903–1905)⁴⁶⁰ nebo Kremže v Dolních Rakousích (1905–1909, 1910/1911)⁴⁶¹. Jeho herecká kariéra pravděpodobně nebyla tak výrazná, ale měl zkušenosti z různých divadel tehdejšího Rakouska-Uherska a nebyl omezen jen malým územním prostorem Moravy a Slezska jako většina divadelních společností působících v Krnově. Nejen ze zmínky v divadelní ročence, ale i z článků místních novin také víme, že již v sezoně 1896/1897 působil v krnovském divadle jako herec a režisér angažovaný ředitelem Victorem Berthalem.⁴⁶² Často představoval role charakterních komiků, ale zastal i náročnější pěvecké party (bass buffo). Jako ředitel zde strávil pouze jednu sezonu 1909/1910, která byla vklíněna mezi pobyty Rosy Holdigové. Navíc v uvedené sezoně 1909/1910 byla Holdigová rovněž členkou jeho souboru. Proč Waldmüller přerušil svůj pobyt v Kremži a přesunul se na jednu divadelní sezonu do Krnova, zůstává záhadou. Nabízí se jen domněnka, že u obou jmenovaných se jednalo o provizorní řešení v dané sezoně. Vyloučena není ani případná vazba Waldmüllera k jeho předchozímu krnovskému působení.

V období těsně po první světové válce se v Krnově objevilo také spojení s opavským divadlem. Nejprve v sezoně 1918/1919 se jednalo o působení Engelberta Warbeka s Willi Warbekem, přičemž prvním z jmenovaných je

⁴⁵² Proßnitz und Oppeln. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin: 1895, s. 491.

⁴⁵³ Leitmeritz, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 12, 1901, Berlin: 1901, s. 413.

⁴⁵⁴ Esseg, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 7, 1896, Berlin: 1896, s. 335–336.

⁴⁵⁵ Brüx. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 289.

⁴⁵⁶ Iglau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 23, 1912, Berlin: 1912, s. 483–484.

⁴⁵⁷ Bruneck, Brixen, Bozen u.s.w. In *Neuer Theater-Almanach* 10, 1899, Berlin: 1899, s. 293.

⁴⁵⁸ Krummhou in Böhmen, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 416. – Také HILMERA, pozn. 271, s. 805.

⁴⁵⁹ Brüx. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 727. – Také HILMERA, pozn. 271, s. 805–806.

⁴⁶⁰ Pettau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 15, 1904, Berlin: 1904, s. 731–732. – Pettau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 523.

⁴⁶¹ Krems a. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 441. – Krems a. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 18, 1907, Berlin: 1907, s. 468–469. – Krems a. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 19, 1908, Berlin: 1908, s. 438. – Krems a. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 20, 1909, Berlin: 1909, s. 871–872. – Krems a. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 22, 1911, Berlin: 1911, s. 520.

⁴⁶² Waldmüller, Wilhelm, ... In *Neuer Theater-Almanach* 8, 1897, Berlin: 1897, s. 698.

věnována samostatná podkapitola vztahující se ke zdejším dlouhodobějším aktivitám ve dvacátých letech 20. století. Následující sezona 1919/1920 byla z drobných indicií rovněž spojována s opavským divadlem, ale nebylo zřejmé, zda se jedná o iniciativu Engelberta Warbeka či nikoliv. Až na základě drobné zprávy v *Jägerndorfer Zeitung* ze září 1919 bylo zřejmé, že představitelé Krnova zahájili jednání s opavským divadlem ohledně divadelních představení pro začínající sezonu.⁴⁶³ V období po vzniku Československa se pravděpodobně nikdo k provozování německojazyčného divadla v Krnově nepřihlásil a zastupitelstvo tak na začátku sezony začalo vzniklou situaci teprve řešit. Skutečnost, že se jednalo o rychlé řešení v danou chvíli, svědčí i minimální informovanost v místním tisku o dané sezoně, neboť nejsou uveřejňovány téměř žádné zprávy nebo dokonce recenze k uvedeným představním a v hracím plánu byl zmiňován pouze název představení bez dalších údajů. Z tohoto důvodu byla identifikace hrajícího souboru značně ztížena.

K početným německojazyčným divadelním společnostem objíždějícím zejména území Moravy a Slezska, které jsem zařadila do kategorie B, patřily zbývající společnosti hrající v této době také v Krnově.

Na počátku posledního desetiletí 19. století zde působila ve třech po sobě jdoucích zimních sezonách ředitelka **Wilhelmina Finková**.⁴⁶⁴ Své krnovské působení v letech 1891–1894 spojila zároveň s divadelními pobyty v nedalekém Bruntále. V předešlém období, přibližně od roku 1884, hrála se svou společností v Šumperku (1884, 1885, 1887, 1888),⁴⁶⁵ Svitavách (1885)⁴⁶⁶ nebo Šternberku (1886/1887, 1887/1888, 1888/1889)⁴⁶⁷. Přestože se v krnovsko-bruntálském působení jednalo o „spojená divadla“ a Finková vlastně hrála na dvou scénách současně, její herecký soubor měl v jednotlivých sezonách sedmnáct až devatenáct členů. Tedy počet herců a hereček, který se dal srovnat s předchozím Hartmannovým souborem, ale který byl téměř o třetinu větší než následující

⁴⁶³ [Veranstaltung von Theatervorstellungen des Troppauer Stadttheaters.] *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 9. 1919, 47(76), nestránkováno.

⁴⁶⁴ Narodila se 11. 11. 1850 ve Vratislavi (Wrocław, Polsko) a zemřela 21. 1. 1924 ve Šternberku. Viz PRACNÁ, Sylva. *Fink, Wilhelmine*. Encyklopedie českého divadla, Institut umění – Divadelní ústav [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Fink,_Wilhelmine.

⁴⁶⁵ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 166, 177–179, 189.

⁴⁶⁶ ŠTEFANIDES, Svitavy / Zwittau, pozn. 129, s. 198, 202, 206.

⁴⁶⁷ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 217–218, 226–227.

společnost Josefa Lacknera. Kromě hereckého souboru měla také angažováno dvacet muzikantů. Je tedy pochopitelné, že soubor Wilhelminy Finkové, aby se užíval v tomto rozsahu, musel by hrát denně, což jak z předešlých sezon víme, nikdy nebylo v Krnově realizováno. Spojením dvou scén v Krnově a Bruntále tak mohla vyčíst daný počet herců a hereček. Délku sezony 1891/1892 uváděla od 15. října do Květné neděle, další dvě sezony prezentovala jako celoroční.

Na jednu sezonu 1895/1896 se do Krnova vrátil **Johann Hugo Treu**, který zde hrál převážně v osmdesátých letech ve starém divadle. Nyní své působení zahájil až 16. listopadu.⁴⁶⁸ Hercem a režisérem jeho společnosti byl také Paul Holdig, který po osamostatnění a konstituování vlastního divadelního souboru působil v krnovském divadle na počátku 20. století několik sezon.

Do této skupiny divadelních ředitelů patří také **Josef Lackner**.⁴⁶⁹ Vlastní společnost měl pravděpodobně již od roku 1876. Působil v moravských městech: Moravská Třebová (1877, 1881/1882, 1882, 1886/1887, 1887/1888, 1893)⁴⁷⁰, Nový Jičín (1877/1878)⁴⁷¹, Moravská Ostrava (1879, 1881/1882)⁴⁷², Šternberk (1880, 1884/1885, 1891/1892)⁴⁷³, Uherské Hradiště (1882/1883, 1885/1886)⁴⁷⁴, Prostějov (1883, 1889)⁴⁷⁵, Šumperk (1884, 1885/1886, 1889, 1896/1897)⁴⁷⁶ a Rýmařov (1896/1897)⁴⁷⁷. První jeho pobyt ve Slezsku máme doložen právě v Krnově, kde hrál v hlavních zimních sezonách v letech 1897–1900. Později, v sezoně 1904/1905 realizoval společnou sezonu ve Frýdku, Místku a Kroměříži.⁴⁷⁸ Léto 1905 pak strávil se svou společností v těšínské části Slezska ve Skoczówě (Skotschau), Ustroni (Ustron) a Jaworze (Ernsdorf). Na zimní sezonu 1905/1906 se vrátil do

⁴⁶⁸ Zahájení sezony bylo původně plánováno na 9. listopadu 1895, ale s oddůvodněním ředitele „začít dobře“, bylo otevření posunuto. Viz *Theater. Jägerndorfer Anzeiger*. 10. 11. 1895, **15**(45), nestránkováno.

⁴⁶⁹ Narodil se 12. 11. 1839 v Ebensee v Horním Rakousku a zemřel náhle na selhání srdce 3. 8. 1909 v Mikulově. Jeho žena Julie narozená v březnu 1851 ve Freiburgu in Breisgau (Německo) zemřela 14. 1. 1908 v Zábřehu na Moravě na mozkovou mrtvici.

⁴⁷⁰ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 219, s. 214–215, 225–226.

⁴⁷¹ HAVLÍČKOVÁ, Nový Jičín / Neutitschein, pozn. 129, s. 266.

⁴⁷² ŠTEFANIDES, Ostrava / Mährisch Ostrau, pozn. 129, s. 131, 143.

⁴⁷³ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 215, 217, 226.

⁴⁷⁴ HAVLÍČKOVÁ, Uherské Hradiště / Ungarisch Hradisch, pozn. 101, s. 146.

⁴⁷⁵ ŠTEFANIDES, Prostějov / Prossnitz, pozn. 101, s. 234, 239.

⁴⁷⁶ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 164, 166, 177, 190.

⁴⁷⁷ PRACNÁ, Rýmařov / Römerstadt, pozn. 129, s. 250, 254–255.

⁴⁷⁸ Friedek, Mistek und Kremsir. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 400.

Frydku a Hranic.⁴⁷⁹ Další působiště nacházel opět na Moravě, v Šumperku (1906, 1907)⁴⁸⁰, Šternberku (1906/1907)⁴⁸¹, Zábřehu na Moravě (1907/1908) a svou profesní i životní cestu uzavřel v Mikulově.

Před pobytem v Krnově realizoval zimní sezonu 1896/1897 společně ve městech Rýmařov a Šumperk. V té době měla jeho společnost sedm herců a sedm hereček. Pro krnovskou sezonu, kterou zahájil 15. října 1897 (do konce února 1898) a dále pokračoval opět do Šumperka (od 1. března 1898 do Květné neděle 1898),⁴⁸² posílil Lackner herecký soubor o další dva herce a jednu herečku. Proměna souboru však byla podstatně větší, neboť někteří členové mezitím odešli. Nový soubor tak tvořila pouze třetina původních herců. V předešlé sezoně působil u společnosti také syn Josef Lackner ml., který již v krnovské sezoně nebyl veden.⁴⁸³ Naopak jejím členem byl Wilhelm Lackner, který se navíc staral o rekvizity. V dětských rolích vystupovali rovněž Julius, Alfred a Margaretha Lacknerovi.⁴⁸⁴ Ředitel Josef Lackner režíroval hlavně činohry a veselohry, hrál usedlé hrdiny a noblesní pány. Jeho žena Julie byla obsazována jako první komická stará nebo představitelka matek a také zpívala malé operetní party. Na starost měla rovněž pokladnu. Kromě ředitele Lacknera režíroval frašky a operety Paul Rosée, představitel milovníků a bonvivánů, který také v operetách zpíval malé role. Kapelníkem byl Franz Sperlich. Technický personál najímal ředitel Lackner pravděpodobně z místních lidí, neboť funkce divadelního mistra nebo kadeřníka vykonávali pracovníci různých jmen jak v Krnově, tak v Šumperku. V následující sezoně 1898/1899 ředitel Lackner výrazně posílil nejen uměleckou část souboru, ale také provozní. Uměleckým ředitelem se stal Paul Rosée, který převzal režie Josefa Lacknera (činohry a veselohry), režie oper se ujal Engelbert Adam, frašky a operety uváděl Jaro Jungmann.⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Friedek und Mährisch Weißkirchen. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 763–764.

⁴⁸⁰ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 178.

⁴⁸¹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226.

⁴⁸² Následující krnovské sezony Lackner zahájil v říjnu (15. 10. 1898, 8. 10. 1899) a ukončil na Květnou neděli.

⁴⁸³ Po smrti otce v srpnu 1909 převzal jeho společnost, která i nadále hrála v Moravské Třebové (1909/1910, 1912, 1912/1913, 1924, 1924/1925), Svitavách (1910, 1924), Mohelnici (1911), Rýmařově (1911/1912), Šternberku (1913, 1914, 1920/1921, 1922, 1927), Frydku (1913/1914), Bruntále (1923) aj. Později prezentoval svou společnost pod názvem Lackner-Bühne opět v Moravské Třebové (1927, 1929, 1930/1931, 1938), Svitavách (1927, 1930), Bruntále (1928, 1933, 1935/1936, 1936/1937, 1938), Šternberku (1929, 1937, 1938), Šumperku (1932/1933, 1935, 1937), Novém Jičíně (1936) nebo v Rýmařově (1937) aj.

⁴⁸⁴ Jägerndorf und Mährisch-Schönberg. In *Neuer Theater-Almanach* 9, 1898, Berlin: 1898, s. 410.

⁴⁸⁵ Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 10, 1899, Berlin: 1899, 2. dodatek, s. XIII.

Celkový počet členů v hereckém souboru stoupl v krnovské sezoně 1898/1899 ze sedmnácti na dvaadvacet. Oproti předcházejícímu období byl uváděn také chór, který tvořili čtyři pánové a stejný počet dam. Rovněž technický personál vykazoval nárůst, divadelní mistr Franz Sallinger měl tři pomocníky, kadeřník Josef Horzinek⁴⁸⁶ dva pomocníky, samostatně byl uveden rekvizitář Franz Kramlowsky se dvěma pomocníky a nově přibyl garderobiér Ant. Helfinger. Dokonce bylo zmíněno šest biletářů – uvaděčů.⁴⁸⁷ V porovnání s dřívějším obdobím narostl umělecký a provoznětechnický personál, bez členů městské kapely na více než padesát lidí.

Poslední krnovskou sezonu 1899/1900 provozoval Josef Lackner společně s působením v Bruntále, kde hrál v sále Spolku katolických tovaryšů (Der katholische Gesellenverein). Herecký soubor se opět od základu proměnil a zúžil na sedm herců a osm hereček. Tento počet nezahrnuje ředitele Lacknera a členy, kteří odešli na počátku sezony. Jednalo se o uměleckého ředitele, režiséra a herce Paula Rosého, herce Otta Carpentiera⁴⁸⁸ a Ernu Serenyovou.⁴⁸⁹

Lacknerovu divadelní společnost vystřídal v sezoně 1900/1901 ředitel **Paul Holdig**,⁴⁹⁰ který zde působil čtyři zimní sezony do roku 1904. Jeho společnost patřila k těm větším, herecký soubor měl přibližně dvacet členů. V Krnově působil nejprve jako herec a režisér u společnosti Johanna Hugo Treue (1895/1896), poté hráli ve Šternberku, kde byl Holdig u Treuovy společnosti také artistickým správcem (1896), ale vzápětí zde vystupoval již se svou vlastní divadelní společností (1896/1897, 1898/1899).⁴⁹¹ V roce 1896 a následně i v květnu 1897 se Holdig krátce zdržel v Mikulově, kde se divadelní společnosti často zastavovaly při cestě do Rakouska nebo při návratu.⁴⁹² Hrál také v Prostějově (1898)⁴⁹³, nebo pro hlavní zimní sezonu rozdělil svou působnost mezi Šternberk a Šumperk

⁴⁸⁶ V sezoně 1897/1898 uváděn Horzinek, 1899/1900 Horcinek.

⁴⁸⁷ Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 10, 1899, Berlin: 1899, 2. dodatek, s. XIII–XIV.

⁴⁸⁸ Do Krnova se ještě Carpentier vrátil v sezoně 1914/1915 do společnosti ředitelů Wilhelminy Finkové a Eduarda Kränzla. Viz In *Neuer Theater-Almanach* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 800–801.

⁴⁸⁹ Jägerndorf und Freudenthal (Österr. Schlesien). In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 393.

⁴⁹⁰ Zemřel v 55 letech 22. 12. 1904 ve Šternberku. Rok narození lze předpokládat okolo roku 1849. Viz Zemský archiv v Opavě. Sbírká matrik Severomoravského kraje. Z, I–Z, inv. č. 9997, sign. Št I 47. 1890–1905 Šternberk, s. 816.

⁴⁹¹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226, 231.

⁴⁹² LUKÁŠ, pozn. 39, s. 97.

⁴⁹³ ŠTEFANIDES, Prostějov / Prossnitz, pozn. 101, s. 240.

(1897/1898)⁴⁹⁴ či v případě Spojených městských divadel (Vereinigte Stadttheater) mezi Šumperk a Moravskou Třebovou (1899/1900)⁴⁹⁵. Jméno Paul Holdig bylo v sezoně 1889/1890 uvedeno také ve vedení divadla v Sarajevu společně s Philippem Müllerem⁴⁹⁶ nebo v sezoně 1894/1895 na pozici režiséra a herce společnosti ředitele Hanse Neueho⁴⁹⁷ pobývajcího v uvedeném období v divadle v Leobenu a Brucku⁴⁹⁸. Zda se jednalo o tutěž osobu nebo o pouhou shodu jmen, se nepodařilo prokázat.

Ředitel Paul Holdig se v první zdejší divadelní sezoně 1900/1901 soustředil pouze na divadelní působení v Krnově.⁴⁹⁹ V dalších dvou sezonách spojil své celoroční působení s Moravskou Třebovou a s letním pobytem v Neulengbachu u Vídně.⁵⁰⁰ Sezona 1903/1904 byla jeho poslední v Krnově, na kterou opět navázal letním pobytem v Neulengbachu.⁵⁰¹ V další sezoně 1904/1905 jeho divadelní soubor hrál ještě ve Šternberku,⁵⁰² ale zde jej ve vedení společnosti zastoupila již jeho žena Rosa Holdigová, neboť 22. prosince 1904 Paul Holdig zemřel.⁵⁰³ Na podzim 1906 se divadelní společnost tentokrát již pod vedením ředitelky Rosy Holdigové do Krnova vrátila.

Stejně jak se proměňoval herecký soubor, měnili se také režiséři. Kromě ředitele Paula Holdiga režíroval v sezoně 1900/1901 Fritz Olbat především operety a frašky. V následujících dvou sezonách byl hlavním režisérem, činoher a veseloher Carl Staud. V poslední krnovské sezoně 1903/1904 se režie ujal Carl Pammer a uváděl zejména lidové hry a frašky, a také Hans Werner, který stál za nastudováním činoher a veseloher. Hlavním kapelníkem společnosti v sezoně 1900/1901 byl August Ruisz, který působil v předešlé sezoně jako sbormistr operního souboru

⁴⁹⁴ V Šumperku působil od 25. 9. – 23. 11. 1897, v Šternberku od 25. 11. 1897 do Květné neděle 1898. Viz Sternberg und Mähr. Schönberg. In *Neuer Theater-Almanach* 9, 1898, Berlin: 1898, s. 725–726.

⁴⁹⁵ Mährisch Schönberg und Mährisch Trübau, Vereinigte Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 591.

⁴⁹⁶ Sarajevo. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 54, 1890, Berlin: 1890, s. 470–471.

⁴⁹⁷ Leoben und Bruck, Vereinigte Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin: 1895, s. 428–429.

⁴⁹⁸ V případě Brucku se jedná o město Bruck an der Mur. Obě města leží v rakouské spolkové zemi Štýrsko a jsou od sebe vzdálena pouhých šestnáct kilometrů.

⁴⁹⁹ Jägerndorf (österr. Schlesien), Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 12, 1901, Berlin: 1901, s. 709.

⁵⁰⁰ Jägerndorf, Mähr.-Trübau und Neulengbach. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 392. – Jägerndorf, Mähr.-Trübau u. Neulengbach. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 401.

⁵⁰¹ Jägerndorf und Neulengbach. In *Neuer Theater-Almanach* 15, 1904, Berlin: 1904, s. 381.

⁵⁰² Sternberg, Interimstheater. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 791–792.

⁵⁰³ Paul Holdig... In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 161.

v Městském divadle v Olomouci.⁵⁰⁴ Dále využívali městského kapelníka Carla Sperlicha. V letech 1902–1904 s nimi spolupracoval vedle Sperlicha také městský kapelník Anton Faulwetter. Hudebním ředitelem byl Emil Olbert (1901/1902).⁵⁰⁵

Paul Holdig ve své první krnovské sezoně 1900/1901 uváděl rovnoměrně operety a činohru, ale v dalších sezonách se oproti jiným společnostem již více soustředil na veselohru a jiné činoherní žánry.

V sezoně 1906/1907 se do známého krnovského prostředí vrátila **Rosa Holdigová**, která po smrti manžela převzala vedení jeho divadelní společnosti a udržovala ji v duchu předešlých let. Před sezonou v Krnově hrál soubor v roce 1905 v Prostějově⁵⁰⁶, v letních měsících v Mikulově⁵⁰⁷ a v zimní sezoně 1905/1906 ve Šternberku⁵⁰⁸. Po krnovském působení se v roce 1909 krátce objevil opět ve Šternberku⁵⁰⁹ a sezonu 1911/1912 strávil v Moravské Třebové⁵¹⁰. Velikost společnosti byla srovnatelná jako v době ředitelování jejího manžela Paula, jednalo se přibližně o dvacetičlenný herecký soubor. Na pomoc při vedení společnosti si však volila svého zástupce nebo spoluředitele a zejména uměleckou stránku nechávala v jejich správě. V sezoně 1906/1907 byl jejím zástupcem Albert Maschek, který také režíroval. Pomocným režisérem byl Hans Czerny a kapelníkem pan Matiasch.⁵¹¹ Křestní jméno kapelníka Matiasche se bohužel nepodařilo zjistit, neboť nebylo uvedeno v již citované divadelní ročence a dokonce ani při oznámení jeho benefice, která většinou uváděla celé jméno beneficienta.⁵¹² Jediným členem z původního hereckého souboru, který byl v sezoně 1903/1904 také součástí společnosti Paula Holdiga, byl Julius Twerdy,⁵¹³ představitel charakterních rolí a komických otců.⁵¹⁴

⁵⁰⁴ KŘUPKOVÁ, pozn. 40, s. 187.

⁵⁰⁵ V sezoně 1902/1903 uveden jako Emil Albert.

⁵⁰⁶ ŠTEFANIDES, Prostějov / Prossnitz, pozn. 101, s. 240.

⁵⁰⁷ V Mikulově se jednalo o kratší pobyty: 10. června–15. července 1905, 1.–31. května 1906, duben až 25. května 1907, 10.–27. září 1908. Viz LUKÁŠ, pozn. 39, s. 314–317.

⁵⁰⁸ Sternberg, Interimstheater. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 540.

⁵⁰⁹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226.

⁵¹⁰ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 226.

⁵¹¹ Jägerndorf, Subv. Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 18, 1907, Berlin: 1907, s. 813.

⁵¹² Benefiz Matiasch. *Jägerndorfer Zeitung*. 3. 3. 1907, **35**(18), nestránkováno.

⁵¹³ Julius Twerdy se objevuje také mezi zpěváky malých pěveckých partů v sezoně 1907/1908 v olomouckém divadle. Viz KŘUPKOVÁ, pozn. 40, s. 243.

⁵¹⁴ Tamtéž. – Jägerndorf und Neulengbach. In *Neuer Theater-Almanach* 15, 1904, Berlin: 1904, s. 381.

V sezoně 1908/1909 vedl společnost s Holdigovou spoluředitel **Eduard Kränzl**, který se stal u její společnosti novým uměleckým ředitelem již na přelomu roku 1907–1908.⁵¹⁵ Soubor měl v té době dvacet čtyři členů a sezonu zahájil v sobotu 10. října 1908. Divadelní sezona se však nevyvíjela podle představ vedení divadla, zejména z pohledu Eduarda Kränzla. Následné řešení situace prostřednictvím místních novin tak poodkrylo mnohé skutečnosti z divadelního provozu v Krnově. V lednu 1909 totiž napsal spoluředitel Kränzl článek, který zaslal redakci novin Jägerndorfer Zeitung s žádostí o jeho uveřejnění. V uvedeném článku zmínil: *„I přes vytrvalou píli a velké materiální odříkání ze strany letošního vedení divadla je návštěva divadla od začátku sezony pod celkovou kritikou, takže vedení jako dík za velkou námahu, trápení a nesnáze, které je bohužel nucena zažívat každá společnost následkem nedostatku vlastní divadelní budovy, má do dnešního dne deficit několika tisíc korun, který lze každému prokázat černé na bílém. Jedna novinka pronásleduje druhou, celkově je letošní soubor uznáván jako vynikající, a přesto je každý den těžce zaplacený, aby dokázal slušně dokončit sezonu až do Květné neděle. ...Navzdory obrovským provozním nákladům a vysokým licenčním poplatkům (tantiémám), které nakladatelé požadují, jsou dávány téměř výhradně novinky, které přinášejí vyprodané domy dotyčnému řediteli divadla v každém malém provinčním městě a dočkají se mnoha opakování. Zde v Krnově se musí obávat při každé znamenité novince, že celkový příjem nepokryje ani náklady na sál, hudební a technický personál, nehledě na ostatní vysoké náklady jako je rozpočet gáží, tantiémy. Proto se může vedení stát, že je nuceno hrát každou chvíli před dvaceti až třiceti diváky a prostě nadále trpělivě platit....Je přímo skandální, že se v německém městě s osmnácti tisíci obyvateli nemůže udržet šest měsíců během zimy žádný divadelní soubor! – Ceny sedadel jsou také v rozporu s nesmírnými náklady stanoveny na co možná nejnižší...“⁵¹⁶*

⁵¹⁵ Theaternachricht. Jägerndorfer Zeitung, 5. 1. 1908, 36(1), nestránkováno.

⁵¹⁶ „Trotz des unermüden Fleißes und der großen materiellen Opfer seitens der heurigen Theaterdirektion ist der Theaterbesuch seit Beginn der Saison unter aller Kritik, so daß die Direktion als Dank für die große Mühe, Plage und die Unannehmlichkeiten, welche leider jede Gesellschaft infolge mangels eines eigenen Theatergebäudes mitzumachen gezwungen ist, bis heute ein Defizit von einigen tausend Kronen zu tragen hat, welches Jedermann schwarz auf weiß nachgewiesen werden kann. Eine Novität jagt die andere, allgemein wird das heurige Ensemble als vorzüglich anerkannt und trotzdem wird tagtäglich fleißig daraufgezahlt, um die Saison bis Palmsonntag anständig zu Ende führen zu können....Trotz der enormen Aufführungskosten und hohen Tantiemen, welche die Verleger verlangen, werden fast ausschließlich Novitäten gegeben, welche in jeder kleineren Provinzstadt dem betreffenden Theaterdirektor ausverkaufte Häuser bringen und viele Wiederholungen erleben. Hier in Jägerndorf muß man bei jeder hervorragenden

Ve stejném čísle novin reagovala redakce na tento článek s tím, že některé komentáře jsou částečně oprávněné, ale zároveň připomněla, že obdobné podmínky pro divadelní provoz existovaly již dříve a žádný z bývalých ředitelů neřešil situaci prostřednictvím tisku. Zároveň přiznala, že „*návštěva divadla v poslední době silně poklesla*“⁵¹⁷, ale také mu vytkla: „*Je příliš mnoho divadelních večerů. Pan Kränzl, který jako divadelní ředitel není v Krnově žádným nováčkem, musí přece znát dostatečně dobře poměry našeho města. Není možné – jak tomu bylo v minulém týdnu – dávat od neděle do pátku, tedy v šesti dnech, sedm představení, aniž by se museli obávat, že jedno nebo více jsou tak slabě navštívena, že se dostaví deficit.*“⁵¹⁸ V další části textu redakce potvrdila již vyslovenou domněnku, týkající se počtu krnovského obyvatelstva a potenciálních návštěvníků divadla, když argumentovala velkým počtem dělnického obyvatelstva, které svůj těžce nabytý plat potřebuje především pro své skromné živobytí. Také doporučila vedení divadla, aby neuvádělo více než čtyři večerní představení týdně tak, jak tomu bylo v předešlém období, navíc v čase masopustu. Redakce si rovněž neodpustila kritiku týkající se různých formulací na cedulích lákajících diváky na představení, včetně nepravdivých informací o tzv. „novince“, která byla stará již třicet let. Poměrně dlouhý text odvetné reakce zahrnuje i další okolnosti týkající se rozdělení souboru na dvě různá místa současně, opožděné začátky představení nebo postoj ke kritice.⁵¹⁹

Po této sezoně a po pobytu ve Šternberku v roce 1909, kdy se Holdigová chtěla vrátit zpět do Krnova, se Eduard Kränzl od společnosti odpojil a stal se ředitelem divadla v nedalekém Klodzku.⁵²⁰ Vrátil se však po jedné sezoně zpět a 15. října 1910 opět zahájil společně s Rosou Holdigovou provoz divadla v Krnově.

Novität befürchten, daß man an Gesamteinnahme nicht einmal die Kosten für Saal, Musik und technisches Personal hereinbekommt, von den übrigen erst hohen Kosten wie Gageratat, Tantiemen u. ganz abgesehen. Deshalb kann es einer Direktion hier passieren, daß sie gezwungen ist, jeden Moment vor 20 bis 30 Zuschauern zu spielen und einfach weiterhin geduldig darauf zu zahlen....Es ist ja geradezu skandalös, daß sich in einer deutschen Stadt mit 18.000 Einwohnern sechs Monate während des Winters kein Theaterensemble halten kann! – Die Preise der Plätze sind auch im Gegensatz zu den enormen Kosten auf das möglichst Niedrigste bemessen...“ – Viz Aus der Theaterkanzlei. Jägerndorfer Zeitung. 14. 1. 1909, 37(4), nestránkováno.

⁵¹⁷ „...der Theaterbesuch in letzter Zeit stark zurückgegangen ist.“ – Tamtéž.

⁵¹⁸ „Es sind zuviel Theaterabende. Herr Kränzl, der ja als Theaterdirektor kein Neuling in Jägerndorf ist, muß doch die Verhältnisse unserer Stadt zur Genüge kennen. Es ist nicht möglich – wie es in der abgelaufenen Woche der Fall war – vom Sonntag bis zum Freitag, also in sechs Tagen, sieben Vorstellungen zu geben, ohne befürchten zu müssen, daß eine oder mehrere derselben so schwach besucht sind, daß sich ein Defizit einstellt.“ – Tamtéž.

⁵¹⁹ Tamtéž.

⁵²⁰ Glatz, Neues Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 21, 1910, Berlin: 1910, s. 427.

Jejich společenství již pravděpodobně příliš nefungovalo a nespokojený Kränzl přešel v roce 1911 jako umělecký ředitel a správce k Wilhelmině Finkové, se kterou vedl společnost až do její smrti.

Téměř po třiceti letech se dlouholetý divadelní ředitel **Alois Schubert** vrátil se svou společností do Krnova. Nyní se nejednalo o pouhou jednu sezonu jako v letech 1881/1882, kdy hráli v divadle bývalého kostela, ale o tři po sobě jdoucí zimní sezony (1911–1914) a po krátkém přerušení počátkem první světové války o další dvě sezony (1916–1918). V uplynulých letech hrál převážně v menších až středně velkých městech na Moravě, ale také v Čechách a ve Slezsku.⁵²¹ Žádné z nich však nebylo větší než Krnov v té době⁵²², pouze kolem roku 1900 byl Šternberk počtem obyvatelstva větší než Krnov ve stejném období⁵²³. Nejpozději od roku 1905 vedl soubor společně se svým synem **Eduardem Schubertem**, který po jeho smrti v roce 1922 divadelní společnost převzal. Před krnovským pobytem měli zimní sezonu 1910/1911 rozdělenou mezi dvě působiště, Moravskou Třebovou a Rýmařov. Možná právě čtyřicetkilometrová vzdálenost měst Rýmařova a Krnova přivedla ředitele Schuberta na myšlenku zažádat o pronájem zdejšího divadelního sálu. Do Moravské Třebové se rovněž v následujících letech rád vracel, a to zejména v letních měsících.⁵²⁴

Společnost uváděla délku divadelní sezony od 1. října do Květné neděle a v létě provozovala lázeňské divadlo v Jeseníku. V ročence z roku 1914 rovněž uvedla letní divadlo v Lanškrouně.⁵²⁵ Mezi dvěma krnovskými pobyty působila v sezoně 1915/1916 také ve Šternberku.

Kromě ředitelů Schubertových režíroval v tomto období tragédie, činohry a veselohry Carl Dieffenbacher a Alois Roberti frašky a operety. Kapelníci se střídali i v jednotlivých sezonách, 1912/1913 jím byl Johann Schkach a následně Fritz Neumann. Orchestr tvořilo čtyřicet mužů městské kapely. Mužskou část souboru tvořilo jedenáct až dvanáct herců, ženskou část souboru představovalo jedenáct až třináct hereček. Drobné změny ve složení souboru uváděné v různých

⁵²¹ Viz příloha Působiště ředitele Aloise Schuberta.

⁵²² V roce 1910 měl Krnov 16 681 obyvatel.

⁵²³ V roce 1900 měl Krnov 14 623 obyvatel a Šternberk v téže roce měl 15 220 obyvatel. Schubert pravidelně navštěvoval Šternberk mimo jiné v letech 1892/1893, 1894, 1895, 1895/1896.

⁵²⁴ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 215, 226.

⁵²⁵ Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 25, 1914, Berlin: 1914, s. 495.

ročenkách ve stejném roce znamenají přesuny herců v rámci divadelních společností i v průběhu sezony.⁵²⁶ Nejen z působení v Krnově, ale i v jiných místech patřila společnost Schubertových k známým a hlavně oblíbeným činoherním a operetním souborům.

Po dvaceti letech se do Krnova vrátila divadelní ředitelka **Wilhelmina Finková**, tentokrát společně s **Eduardem Kränzlem**,⁵²⁷ který zde spoluřediteloval v předešlém období s Rosou Holdigovou a možná, že právě z jeho podnětu opět hráli v krnovském divadle. Sezony zahajovali v průběhu října a končili o Květné neděli.⁵²⁸ Je otázkou, či byla iniciativa hrát na více místech a nespoléhat pouze na krnovské obecnstvo, zda Finkové či Kränzla, ale již v devadesátých letech 19. století působila společnost Finkové jak v Krnově, tak v Bruntále. Nyní kromě Krnova zajížděli také do Rýmařova a Bruntálu, a to například v sezoně 1915/1916 každou středu a pátek,⁵²⁹ čímž kompenzovali volné dny v krnovském divadle, kde naopak hráli večer o půl osmé v úterý, čtvrtek, sobotu a v neděli. O svátcích a v neděli uváděli kromě večerního také odpolední představení. Letní divadlo pak provozovali v roce 1915 ve Vrbně pod Pradědem a v Novém Jičíně⁵³⁰ nebo po skončení krnovské sezony v roce 1916 hráli ve Šternberku⁵³¹. V první krnovské sezoně 1914/1915 režíroval tragédie Friedrich Lerse, činohry a veselohry Josef Janisch, frašky a operety Theodor Weiß.⁵³² V následující sezoně jmenovaní však již nebyli členy souboru a režie se ujal Eduard Kränzl a nově příchozí Arthur Amenth⁵³³. Také hudební stránka měla v první krnovské sezoně početné zastoupení, kapelníkem byl Wilhelm Miklaucic, z místních zde působil hudební ředitel Rudolf Sperlich a koncertní mistr Franz Hein. Poprvé byla v souboru uvedena pozice baletního mistra, kterou vykonávala Hermina Kränzlová.⁵³⁴ V tomto případě se

⁵²⁶ Srov. Neuer Theater Almanach a Deutsches Theater Adreßbuch v letech 1913 a 1914.

⁵²⁷ Eduard Kränzl byl od roku 1911 ve společnosti Finkové jednatelem a zároveň spoluředitelem.

⁵²⁸ V roce 1914 zahájili 4. října 1914, o sezonu později pak 17. října 1915.

⁵²⁹ Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater Adreßbuch* 5, 1915/1916, Berlin: 1916, s. 378.

⁵³⁰ Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Deutsches Bühnen Jahrbuch* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 800.

⁵³¹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 227.

⁵³² Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 800–801.

⁵³³ V olomouckém divadle působil v sezonách 1892/1893 a 1894/1895 jako zpěvák operního souboru. Viz KŘUPKOVÁ, pozn. 40, s. 143, 151.

⁵³⁴ Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 800–801.

nejednalo o samostatná baletní představení souboru, ale při stále se zvyšujícím počtu operetních představení bylo žádoucí, aby právě tento žánr byl doplněn dalšími prvky, čímž taneční vystoupení bezesporu byla. Zmínky o novém tanečním čísle můžeme najít u provedení Straussovy operety *Wiener Blut*, které předvedly Mitzi Tewelevá a Herma Koraová.⁵³⁵ Stejně tak na konci téže sezony při nedělním představení operetní frašky *Ein armes Mädel*, kdy taneční vystoupení, kromě již zmíněných dam, doplnil Egon Charly.⁵³⁶

V druhé sezoně byl kapelníkem pouze Eugen Ronai a Rudolf Sperlich.⁵³⁷ Počet členů městské kapely se také proměňoval, v sezoně 1914/1915 bylo uvedeno osmnáct hudebníků, o sezonu později pouze dvanáct. Soubor herců se v průběhu tohoto dvouletého období skládal z deseti až dvanácti mužů a přibližně z dvanácti žen, přičemž fluktuace v souboru v jednotlivých sezonách byla až devadesátiprocentní. Například ze sezony 1914/1915 zůstali členy souboru v následující období pouze Konrad Meister a z dámské části souboru slečny Mila Schmidtová, Mitzi Tewelevá a paní Toni Weist-Nelsonová.⁵³⁸

Původně byla do krnovského působení zahrnuta Finková s Kränzlem ještě v sezoně 1916/1917, kdy jsem vycházela z informace uveřejněné v Deutsches Theater-Adreßbuch pro tuto danou sezonu.⁵³⁹ Až na základě podrobnějšího bádání opřeného o rešerše z denního tisku, zejména Jägerndorfer Zeitung, bylo zjištěno, že v této sezoně hrála v krnovském divadle již oblíbená divadelní společnost ředitelů Aloise a Eduarda Schubertových.

Tři zimní sezony, 1920–1923, působil v krnovském divadle se svou společností ředitel **Josef Zeineke**.⁵⁴⁰ Nejprve hrál, režíroval a následně se podílel ve funkci jednatele na vedení divadelní společnosti své matky Wilhelminy, ale po její

⁵³⁵ Spielplan des Jägerndorfer Theaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 1. 1915, 43(8), 5.

⁵³⁶ Spielplan des Jägerndorfer Theaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 4. 1915, 43(31), 5.

⁵³⁷ Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 5, 1916, Berlin 1916, s. 378.

⁵³⁸ Srov. Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 801. – Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 5, 1916, Berlin 1916, s. 378.

⁵³⁹ Jägerndorf (Oest.-Schlesien), Jägerndorfer Stadttheater. In *Deutsches Theater-Adreßbuch* 6, 1917, Berlin 1917, s. 414. – Viz také PRACNÁ, Krnov / Jägerndorf, pozn. 129, s. 118.

⁵⁴⁰ Narodil se okolo roku 1857 Wilhelmině Zeinekeové. Jeho manželkou byla Marie Meran-Zeinekeová.

smrti v roce 1898 převzal řízení společnosti.⁵⁴¹ Stejně jako společnost jeho matky působil zprvu na krátkodobých štacích v Čechách: ve Varnsdorfu, Rumburku, Broumově, Jablonci nad Nisou⁵⁴², Dolním Podluží, Mostě⁵⁴³, Kraslicích⁵⁴⁴, Krásné Lípě⁵⁴⁵, Horním Litvínově, Chomutově, Jirkově⁵⁴⁶, Žatci⁵⁴⁷ aj.

V sezoně 1920/1921 začal Josef Zeineke hrát nejen v krnovském Městském divadle, ale také v bruntálském Katolickém spolkovém domě (Katholisches Vereinshaus).⁵⁴⁸ Další spojení s divadlem v Bruntále následovalo v sezoně 1922/1923, kdy Zeineke působil v Krnově a současně v bruntálském seskupení společně s ředitelem Herbertem Mühlbergem, jehož soubor s názvem I. Divadlo svazu slezských měst (I. Schlesisches Städtebundtheater) prezentoval činoherní repertoár v Dělnickém domě a Zeineke přivázel operety, které uváděl v Katolickém spolkovém domě. Ještě v březnu 1923 hrálo krnovské divadlo v Bruntále několik představení, ale ta již nebyla místním obecnstvem příliš příznivě přijata.⁵⁴⁹ Po skončení krnovské sezony 1921/1922 provozoval Zeineke také letní divadlo v Hluboké (Tiefenbach) v Čechách,⁵⁵⁰ kde letní období trávila již v roce 1892 také společnost jeho matky.⁵⁵¹

V době krnovského působení měla Zeinekeova společnost přibližně dvacetičtyřčlenný herecký soubor, přičemž poměr pánů a dam byl rovnoměrně rozložen na polovinu. Kromě ředitele režíroval také Ernst Lippert převážně činohry a veselohry. Prvním kapelníkem byl Artur Zeineke a hudebním ředitelem Carl Sperlich, tanečním mistrem pak Rosl Bauer.⁵⁵²

⁵⁴¹ Wilhelmina Zeinekeová zemřela v sedmdesáti letech. Pohřeb se konal 7. dubna 1898 v Jablonci nad Nisou. Viz HILMERA, pozn. 271, s. 104.

⁵⁴² Warnsdorf, Braunau, Gablonz u. s. w. In *Neuer Theater-Almanach* 10, 1899, Berlin: 1899, s. 517.

⁵⁴³ Braunau und Brüx. Verbunden mit dem Sommertheater in Schönlinde. In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 282; Brüx. Verbunden mit dem Sommertheater in Schönlinde. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 289.

⁵⁴⁴ Brüx und Graslitz. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 296–297.

⁵⁴⁵ Také Schönlinde, Städt. Sommertheater. In *Neuer Theater-Almanach* 23, 1912, Berlin: 1912, s. 614.

⁵⁴⁶ HILMERA, pozn. 271, s. 104–105.

⁵⁴⁷ Saaz i. B., Interimstheater. In *Neuer Theater-Almanach* 22, 1911, Berlin: 1911, s. 626. – Saaz i. B., Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 23, 1912, Berlin: 1912, s. 608.

⁵⁴⁸ Sezonu v Bruntále ukončil až 27. dubna 1921.

⁵⁴⁹ *Pamětní kniha města Bruntálu ve Slezsku*. 1921–1923, s. 93–94. Autorizovaný překlad uložen v knihovně Muzea v Bruntále.

⁵⁵⁰ Jägerndorf, Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 33, 1922, Berlin: 1922, s. 488–489.

⁵⁵¹ HILMERA, pozn. 271, s. 101.

⁵⁵² Jägerndorf, Stadttheater, pozn. 550.

Společnosti divadelních ředitelů Victora Berthala a Wilhelma Waldmüllera působících na větším územním celku Rakouska-Uherska se v krnovském divadle v tomto období zdržely pouze jednou sezonu. Jednalo se sice o Městské divadlo, ale bez vlastní budovy a provozního zázemí, s mizivými subvencemi a početně omezenou diváckou základnou. Za těchto podmínek nemohli divadelní ředitelé s vyššími ambicemi považovat zdejší divadlo za zajímavou příležitost a nutně se snažili přesunout do jiných divadelně významnějších míst.

Pobyty dalších společností hrajících převážně na území Slezska a Moravy trvaly v Krnově déle. Vystupovaly zde převážně po tři zimní sezony jdoucí za sebou. Působení ředitelů Paula Holdiga a s přerušením také Aloise a Eduarda Schubertových bylo ještě delší. Zmíněné společnosti hrály v místech s bohatou divadelní tradicí (Šternberk, Moravská Třebová, Svitavy, Šumperk do roku 1939 aj.), ale nikoliv v lokalitách, kde by se nacházelo divadlo s městským statutem. I z tohoto pohledu vychází existence Městského divadla v Krnově někde na pomezí mezi obstojnou divadelní štací a městským divadlem, které nebylo nijak zvláště podporováno městem. Na druhou stranu nelze však říci, že se jednalo o nevýznamné společnosti, neboť jejich působení zejména na území Moravy a Slezska bylo velmi výrazné a existence zmíněných společností dlouhodobě ovlivňovala divadelní život na tomto daném území. Širší kontext nám reflektuje nejen pestrost tehdejšího divadelního dění v proměně času, ale mnohdy naznačuje i úroveň jednotlivých společností v různých etapách jejich trvání. A tak přestože například Paula Holdiga nemůžeme jednoznačně spojit s působením ve větších městech (Sarajevu), jeho aktivity v předměstí Vídně svědčí o tom, že se svou společností musel obstat i ve větší konkurenci před náročnějším publikem. Naopak společnost pod vedením jeho ženy Rosy již vycházela z podstaty předešlých let.

Přes velkou fluktuaci členů v jednotlivých souborech můžeme říci, že jejich celkový počet byl poměrně fixní. Do konce 19. století se jednalo o soubory, které měly méně než dvacet členů. Na počátku 20. století se jejich počet ustálil přibližně na dvaceti členech a až na konci prvního desetiletí 20. století stoupl počet herců a hereček přibližně na čtyřicet. Pokud v některé ze sezon byl počet členů vyšší, hned v následující sezoně se vrátil na obvyklou velikost zde hrajících souborů. Posílit soubor o další členy nebyl pravděpodobně žádný problém, pokud jej ředitel byl schopen uživit. Příkladem může být Lacknerova společnost, kdy ředitel

v sezoně 1898/1899 dokázal operativně posílit soubor ze sedmnácti na dvaadvacet členů oproti předešlé sezoně.

Rovněž divadelní sezona, která byla ředitelem uváděna většinou od 1. října do Květné neděle, byla skutečně zahájena v průběhu měsíce října, kromě Treuovy společnosti, která v polovině devadesátých let 19. století začala hrát až v polovině listopadu. V tomto období, jako ve všech tehdejších divadlech, vévodila opereta, která jediná byla předpokladem k dosažení vyšších příjmů. Přestože v krnovském divadle působili herci i zpěváci, vždy se jednalo o jednosouborové divadlo a jednotlivé obory se v činnosti umělců prolínaly. Z toho také vyplývá, že opera nebyla těmito soubory praktikována nebo jen výjimečně, kdy se jednalo o kratší komickou nebo jednoaktovou operu.

Přestože se v krnovském divadle objevily zajímavé ředitelské osobnosti, nemohly konkurovat ředitelům větších vicesouborových divadel například v Opavě, Těšíně, Olomouci nebo v Brně, kteří byli známí i ve středoevropském kontextu německojazyčného divadelního života. Navíc nezbytnou podmínkou ve větších divadlech bylo provozování operních představení, která se v Krnově téměř nekonala. Krnovské divadlo mělo regionální význam a tvořilo určitý mezistupeň mezi kočovnými divadelními společnostmi a vyspělými divadelními scénami.

2.3.2. Významní členové a hostující umělci

Schopnosti a umělecké předpoklady jednotlivých členů souborů v uvedených divadelních společnostech lze vyhodnotit jen stěží. U většiny z nich totiž, vzhledem k celkově nedostatečnému stupni zpracování tohoto tématu, neznáme jejich profesní život, přičemž mnozí z nich působili ve značném počtu divadelních společností projíždějících i několik desítek míst, obcí či měst. K objasnění situace mnohdy nepřispívají ani dobové kritiky, neboť právě v menších a středně velkých městech se informace o divadle a jednotlivých představeních často omezovaly na obsah předváděného díla, popřípadě obsazení jednotlivých rolí, ale již velmi málo nebo vůbec byl věnován prostor uměleckým výkonům a jejich bližšímu popisu. V mnohých případech redaktor uvedl, že se jednalo o dobrý nebo naopak špatný herecký výkon, kdo pěvecký part zazpíval falešně nebo kdo se divákům nadměrně líbil a sklídl zasloužené ovace. Tento stručný až fragmentární popis uměleckých výkonů značně ztěžuje jejich bližší charakteristiku, nemluvě již o

spolehlivějším a vypovídajícím hodnocení celého představení. Obsáhlejší a popisnější kritiky se objevují až počátkem 20. století, kdy začíná být reflektována také hudební a režijní práce, ale zcela výjimečně je komentována výtvarná složka představení, okrajově jsou zmiňovány většinou jen kostýmy. Úroveň kritiky v tomto období je velmi nevyvážená a ani v případě obsažné kritiky není vždy uváděn její autor nebo iniciály jména.

Přesto, že v Krnově v tomto období vycházelo několik místních periodik,⁵⁵³ nestávalo se, aby o konkrétním představení bylo referováno ve dvou listech zároveň. I tato skutečnost je značně limitující, neboť pokud máme k dispozici posouzení určitého výkonu, jedná se o jednostranný pohled bez další možnosti korekce. Celková umělecká úroveň souboru je pak skládána z těchto drobných střípků, které jsou velmi torzovité a objektivní pohled tak mnohdy zůstává polemický ve své neúplnosti.

Členové souborů, kteří v Krnově působili, se přesouvali převážně v rámci cestujících společností a dodnes mezi nimi převládá většina těch, jejichž jména jsou nám neznámá. Jen malé procento z nich se uplatnilo u významnějších scén ve větších městech. Příkladem může být Paul Rosée, který v krnovském působení ředitele Lacknera v sezoně 1897/1898 hrál milovníky, bonvivány a zpíval malé operetní party, zároveň režíroval frašky a operety. O sezonu později se stal u téže společnosti uměleckým ředitelem.⁵⁵⁴ Ve stejné funkci pokračoval v sezoně 1899/1900 u ředitele Johanna Hugo Treue v Moravské Třebové⁵⁵⁵, kde v následující sezoně byl Rosée již ředitelem vlastní divadelní společnosti⁵⁵⁶. Poté působil jako režisér a herec v Kremži (1901/1902)⁵⁵⁷, Bolzanu (1902/1903)⁵⁵⁸ nebo v Mostě (1903/1904)⁵⁵⁹. Najdeme jej však také jako ředitele Wiener Novitäten-Ensemble v sezoně 1907/1908.⁵⁶⁰ Zůstává však otázkou, jak zde uspěl, neboť v období

⁵⁵³ Jedná se zejména o periodika Jägerndorfer Zeitung a Jägerndorfer Anzeiger, noviny Das Echo jsou k dispozici pouze do roku 1895.

⁵⁵⁴ Paul Rosée byl již v roce 1893 uveden jako spolureditel Josefa Lacknera v Moravské Třebové. Viz ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 226.

⁵⁵⁵ Mährisch Trübau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 11, 1900, Berlin: 1900, s. 437.

⁵⁵⁶ ŠTEFANIDES, Moravská Třebová / Mährisch Trübau, pozn. 129, s. 226.

⁵⁵⁷ Zde se také setkal s bývalým hercem Lacknerovy společnosti z krnovského působení Ottem Carpentierem. Viz Krems a. d. Donau, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 413.

⁵⁵⁸ Bozen, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 282–283.

⁵⁵⁹ Brüx. In *Neuer Theater-Almanach* 15, 1904, Berlin: 1904, s. 284.

⁵⁶⁰ Wiener Novitäten-Ensemble. In *Neuer Theater-Almanach* 19, 1908, Berlin: 1908, s. 609–610.

1910/1911 byl správcem u společnosti Wilhelminy Finkové v jejím šternberském působení⁵⁶¹.

Velmi obtížné je propojit umělecká angažmá jednotlivých členů s divadly nebo dokonce se společnostmi působícími v blízkém či vzdálenějším okolí. Jen velmi málo členů se mi podařilo najít ve větších divadlech v regionu. Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, v olomouckém Městském divadle působili Julius Twerdy a August Ruisz, členové společnosti Holdigových, nebo Artur Amenth, který hrál a režíroval v souboru Wilhelminy Finkové. Také Josefa Janische, člena společnosti Rosy Holdigové a Eduarda Kränzla v sezoně 1910/1911 a následně režiséra a herce v souboru Finkové a Kränzla v sezoně 1914/1915, je pravděpodobně možné ztotožnit s neúspěšným ředitelem Městského divadla v Opavě, které společně řídil s Antonem Freytagem. Po půlročním vedení (do 23. ledna 1894) byl totiž Janisch (vlastním jménem Janitschek) odvolán z důvodu zaviněného finančního úpadku.⁵⁶² Poté již působil pouze jako člen u divadelních společností.

Jistě i v těchto středních a menších společnostech působících v Krnově existovali další herci, herečky, zpěváci a zpěvačky, včetně inscenátorů, kteří v určité fázi svého života byli angažováni u větších vícesouborových divadel. Vzhledem k tomu, že u mnohých divadel však nejsou zpracovány seznamy členstva, jsou tato zjištění spíše otázkou náhody a bude nutno realizovat další podrobné bádání zahrnující personální obsazení jednotlivých souborů v divadlech.

Tvůrce bývá snadněji identifikován v případě, že se jednalo o známější osobnost, která účinkovala nebo tvořila v určitém časovém období na předních divadelních scénách v širším územním kontextu. Patřil mezi ně například rodák zdejšího kraje Engelbert Adam (1850–1919), člen Lacknerovy společnosti v sezoně 1898/1899, představitel charakterních rolí, pěvec a režisér, ale také místní básník a dramatik.⁵⁶³ Následující sezonu zde již pouze hostoval, stejně jako ve Šternberku u

⁵⁶¹ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 226.

⁵⁶² ZBAVITEL, pozn. 303, s. 36.

⁵⁶³ Engelbert Adam se narodil 1. června 1850 v Nových Heřminovech (dnešní okres Bruntál) v rodině sedláka. Studium na opavském gymnáziu nedokončil. Působil jako statista v Městském divadle v Opavě (1866–1868), v Temešváru (1868) a později jako kočovný herec ve Vídni, Drážďanech, Bukurešti, Varšavě, Bayreuthu, Štýrském Hradci, Bratislavě, Olomouci (1893/1894 zpěvák, 1900/1901 operní režisér), Liberci, Karlových Varech, Linci, Celovci, Teplících, Gmundenu, Innsbrucku, Františkových Lázních nebo také v Rusku. Psal básně a divadelní hry lidového charakteru ve slezskoněmeckém nářečí a byl sběratelem lidových písní. V letech 1904–1907 se stal hostinským v Olomouci, 1907 v Krnově a od roku 1910 byl majitelem kina v Bruntále. Zemřel 21. 12. 1919 v Bruntále. Viz MARTINEK, Libor. Adam, Engelbert. In IVÁNEK –

ředitele Ferdinanda Billa.⁵⁶⁴ I později byl Adam často zván k účinkování s různými divadelními společnostmi. V sezoně 1901/1902 se jednalo například o společnosti Wilhelminy Finkové⁵⁶⁵ a Aloise Schuberta⁵⁶⁶. Vzhledem k jeho pobytu v regionu se často účastnil i dalších hostování v krnovském divadle. K benefičnímu vystoupení si jej do hlavní role přizval například také kapelník společnosti Rosy Holdigové pan Matiasch k zatraktivnění představení lidové hry se zpěvy *Bruder Martin*⁵⁶⁷ autora Karla Costy (1832–1907) a s hudbou Maxe von Weinzierla (1841–1898).⁵⁶⁸ Na něj navázal hned další beneficiant v souboru režisér a herec Albert Maschek, který Engelberta Adama pozval k účinkování v titulní roli jeho vlastní hry *Vater Haymann*⁵⁶⁹, kterou Maschek režíroval. Benefiční představení se uskutečnilo 16. března 1907 a pro velký zájem bylo opakováno ještě 23. března.⁵⁷⁰ Tuto postavu hrál v průběhu let mnohokrát na různých místech, na krnovském jevišti i v období první světové války, například 17. ledna 1915.⁵⁷¹

Engelberta Adama si jako představitele lidového typu zvali divadelní ředitelé k hostování průběžně a většinou se jednalo o role, které ztvárňoval opakovaně. Kromě postavy otce Haymanna hrával také často bratra Martina ve stejnojmenné hře, stejně jako 5. března 1911 v krnovském představení.⁵⁷²

Z pohledu působení mladých nově vznikajících talentů stojí za povšimnutí krnovská sezona 1900/1901 pod vedením ředitele Paula Holdiga. Členy souboru tehdy byli Max Brod (1880–1959)⁵⁷³, představitel mladých milovníků a komiků, a

SMOLKA, pozn. 60, sv. 1 A–L, s. 66. – MYŠKA, Milan. Adam, Engelbert. In *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 1(13), pozn. 59, s. 17.

⁵⁶⁴ Státní okresní archiv Olomouc, Fond Šternberk, Dokumentační sbírka plakátů 1853–1967, inv. č. Š 8–22, karton 9, 9/1899. Divadelní cedule k jeho vlastní hře *Vater Haiman*. Šternberk, 11. 10. 1899.

⁵⁶⁵ Mährisch-Neustadt, Mährisch-Schönberg und Landskron i. Böhmen. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 434.

⁵⁶⁶ Mährisch-Weißkirchen. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 435.

⁵⁶⁷ Hra se stala nejúspěšnějším dílem Karla Costy, který ji napsal ve svých šedesáti letech. Ve vídeňském Raimundtheater byl titul uveden více než dvěstěkrát. Byl zfilmován v roce 1954.

⁵⁶⁸ Benefiz Matiasch. *Jägerndorfer Zeitung*. 3. 3. 1907, **35**(18), nestránkováno.

⁵⁶⁹ Haymann, uváděno také Haiman nebo Hayman.

⁵⁷⁰ Benefiz Maschek – „Vater Haymann“. *Jägerndorfer Zeitung*. 14. 3. 1907, **35**(21), nestránkováno. – Vom Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 23. 3. 1907, **35**(23), nestránkováno.

⁵⁷¹ Theater und Kunst. Vater Haymann. *Jägerndorfer Zeitung*. 24. 1. 1915, **43**(7), 4.

⁵⁷² Aus der Theaterkanzlei. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 3. 1911, **39**(18), nestránkováno.

⁵⁷³ Max Brod se narodil 21. dubna 1880 v Brně. Byl hercem, komikem a operetním zpěvákem (tenor). Svou profesní dráhu začal v roce 1899 v Jihlavě. Po krnovském působení byl členem Městského divadla v Olomouci (1902–1904), kde zpíval v operetě. Působil pět let ve Vratislavi. Poté se usadil ve Vídni a hrál v Johann Strauß-Theater (1909–1927), Bürgertheater (1928) a Theater an der Wien (od roku 1929). Hrál také v kabaretech a ve filmu. V roce 1938 musel z rasových důvodů ukončit uměleckou činnost a následně byl nasazen jako pomocný dělník na nucené práce. V roce 1945 slavil úspěšný návrat v Raimundtheater. Zemřel 28. července 1959 ve Vídni. Viz Max Brod (Sänger). In *Wien Geschichte Wiki*. [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z

Max Pallenberg (1877–1934)⁵⁷⁴, zpěvák s barytonovým zabarvením hlasu, pozdější významný komik a herec nejen v divadle, ale také ve filmu.

Většina tehdejších uměleckých osobností začínala u divadelních společností, které objížděly větší či menší města i obce, ale jen někteří z nich získali pozdější angažmá na vyhlášených scénách nejen na našem území, ale i na známých evropských jevištích.

Úspěch divadelních společností i samotných divadel spočíval v hostování významných umělců z prestižnějších scén. Pokud si ředitel mohl známého hosta přizvat, stoupla v ceně jeho společnost nejen po stránce umělecké, ale také ve schopnosti si angažovaného umělce ekonomicky dovolit.

Ředitel Josef Lackner si hned ve své první krnovské sezoně 1897/1898 přizval k hostování vídeňskou dvorní herečku Louisabethu Röckelovou (1841–1913), provdanou Mathesovou.⁵⁷⁵ Její hostování u Lacknerovy společnosti bylo možná častější, neboť již při ostravském pobytu v červenci 1879 vystoupila ve čtyřech večerech s jeho společností v hostinci U lípy, kde tehdy hráli.⁵⁷⁶ Následující sezonu obohatilo hostování dalších známých umělkyní, německé herečky Fridy Laniusové (1867–1929)⁵⁷⁷ a rumunské herečky a zpěvačky Agathy Barsescuové

[https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Max_Brod_\(S%C3%A4nger\)](https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Max_Brod_(S%C3%A4nger)). – KŘUPKOVÁ, pozn. 40, s. 207, 213.

⁵⁷⁴ Max Pallenberg začal v roce 1895 svou divadelní kariéru u kočovných divadelních společností. Působil v Linzi (1902), Olomouci (1903/1904) a Letním divadle v Bad Ischlu, kde jej Josef Jarno angažoval od roku 1904 do vídeňského divadla v Josefstadtu. V roce 1908 vystupoval jako operetní komik v Theater an der Wien a v sezoně 1910/1911 ve vídeňském Deutschen Volkstheater. Od roku 1911 hrál v Deutschen Künstlertheater v Mnichově a 1914 byl angažován Maxem Reinhardtem do berlínského Deutsche Theater. Od dvacátých let vystupoval pohostinsky v různých divadlech. Pallenberg hrál v několika němých a zvukových filmech. Zemřel při pádu letadla u Karlových Varů. Viz MARKTL, E. Pallenberg Max. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 7. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1978, s. 303–304.

⁵⁷⁵ Louisabeth Röckelová debutovala v roce 1858 ve svém rodišti ve Výmaru. V roce 1860 hostovala v Praze, 1862 v Lipsku a v berlínském Victoria Theater. V roce 1863 přijala angažmá do Hoftheater v severoněmeckém Schwerinu. Ve vídeňském Burgtheater hrála v letech 1866–1871 a 1879–1896. V Krnově hostovala již u společnosti Johanna Huga Treue v sezoně 1882/1883 (text s. 66). Viz Röckel, später Mathes-Röckel, Luisabeth. In WURZBACH, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen derdenkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt und gewirkt haben*. Theil 26. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874, s. 225–227.

⁵⁷⁶ PREGLER, pozn. 27, s. 5.

⁵⁷⁷ V dobových pramenech uváděna jako Frieda, v novější literatuře Frida. Byla dcerou herecké dvojice Christiana Laniuse a Antonie Krägelové. Na jevišti stála již jako tříleté dítě. V roce 1900 se provdala za herce Hanse Kreitha. Hrála v Ljubljani, Bratislavě, Linci, Grazu, ve Vratislavi, Berlíně, Vídni (Burgtheater 1902–1904), krátce v Hamburku a v letech 1906–1910 a 1915–1923 v Brně. Viz FUTTER, Lanius Frida. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 5. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1972, s. 13–14. – Frida Lanius. In *Wikipedie*. [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Frida_Lanius.

(1859–1939)⁵⁷⁸. V sezoně 1899/1900 přizval ředitel Lackner k hostování, kromě již zmíněného bývalého člena své společnosti Engelberta Adama, také herce Franze Weidingera.

V období, kdy působila ve vídeňském angažmá již provdaná Frida Kreith-Laniusová, byla znovu v sezoně 1900/1901 hostem krnovského divadla, tentokrát přijala pozvání ředitele Paula Holdiga. V roce 1907 na tuto spolupráci navázala také Rosa Holdigová a Kreith-Laniusovou přizvala k hostování z brněnského divadla. Její týdenní pobyt v Krnově se stal mimořádnou společenskou a divadelní událostí. Vystupovala zde od 27. února do 3. března, kdy hrála v představeních *Medea* ve hře Franze Grillparzera (1791–1872), *Goldfische* autorů Gustava Kadelburga (1851–1925) a Franze von Schönthana (1849–1913), *Frau Warrens Gewerbe* Georga Bernarda Shawa (1856–1950) a své tehdejší působení uzavřela představením s názvem *Die Tochter der Hölle*.⁵⁷⁹

Hostování slavné dvorní herečky Fridy Kreith-Laniusové se v Krnově pravidelně opakovalo i později. Většinou zde pobývala v měsíci březnu, a to jak u společnosti Rosy Holdigové, kdy 31. března 1908 vystoupila v Reinhardtově operetě *Das süße Mädel*,⁵⁸⁰ tak v roce 1910 odehrála dvě večerní představení s Waldmüllerovým souborem. Jednalo se o uvedení Lindauovy veselohry *Die beiden Leonoren* a o den později o Briouxovu hru *Die rote Robe*, v které vystoupila i se svou žačkou mladou brněnskou umělkyní Tildou Suinalovou.⁵⁸¹ Znovu zde hostovala za spoluředitelování Holdigové a Kränzla na konci února 1911, kdy vystoupila opět ve dvou večerech, přičemž v jednom z nich se představila v roli Isoldy v Hardtově dramatu *Tantris der Narr*.⁵⁸²

V únoru 1911 přizvali také komorní zpěvačku baronku Olgu von Türk-Rohnovou (1865–1940)⁵⁸³, která v sezoně 1908/1909 působila v souboru

⁵⁷⁸ Byla angažována v divadlech v Berlíně, Hamburku, Vídni (Burgtheater 1883–1890) nebo v Národním divadle v Bukurešti. Hrála v německém němém filmu (1913). Viz Barsescu Agathe, Schauspielerin. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 1. Graz, Köln: Verlag Hermann Böhlau, 1954, s. 51. – OFFENTHALER, Eva. Barsescu (Bârsescu, Barsescou), Agathe (Agatha) (1859–1939), Schauspielerin. In *Österreichisches Biographisches Lexikon*. [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z <http://www.biographien.ac.at/oeb1?frames=yes>.

⁵⁷⁹ Vom Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 2. 1907, **35**(15), nestránkováno.

⁵⁸⁰ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 4. 1908, **36**(27), nestránkováno.

⁵⁸¹ Theaternachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 3. 1910, **38**(19), nestránkováno.

⁵⁸² Theater und Kunst. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 3. 1911, **39**(18), nestránkováno.

⁵⁸³ Olga von Türk-Rohnová. Rokem narození je uváděn také 1876. Zpěvu se učila ve Vídni u Idy Liebhardt-Bayerové a později také u Gustava Waltera. Byla angažována v divadle v Grazu. V sezoně 1908/1909 se stala členkou Městského divadla v Moravské Ostravě, kde již dříve koncertovala v Německém domě (1902). Viz KUTSCH, Karl Josef. Türk-Rohn, Olga von. In *Deutsche*

Městského divadla v Moravské Ostravě.⁵⁸⁴ A již dříve ve zdejší regionu koncertovala, mimo jiné v ostravském Německém domě (1902).⁵⁸⁵ V Krnově znovu hostovala ještě na počátku první světové války.

K významným vídeňským hostům patřil také Karl von Zeska (1862–1938),⁵⁸⁶ který vystoupil s Waldmüllerovou společností ve dvou po sobě jdoucích dnech v lednu 1910. S obrovským úspěchem se představil v rolích Keana ve stejnojmenném díle Alexandra Dumase st. a Konrada Bolze ve Freytagově veselohře *Die Journalisten*.⁵⁸⁷ Zeska hostoval v krnovském divadle také později, v sezoně 1914/1915.

Zváni byli i umělci z větších divadel na území Moravy. Stejně jako v případě ředitelky Rosy Holdigové, která si pro svůj benefiční večer pozvala z brněnského divadla Albu Albieriovou.⁵⁸⁸ Ta se zhostila role Debory ve stejnojmenné hře Hermanna Salamona Mosenthala (1821–1877).⁵⁸⁹

Většinou v první sezoně, kdy společnosti v Krnově začaly hrát, zvali jejich ředitelé k účinkování významné hosty, aby zvýšili zájem o divadlo a nalákali do hlediště co největší počet diváků, u kterých chtěli vzbudit zvědavost při setkání s předními uměleckými osobnostmi věhlasných divadel. Rovněž společnost Wilhelminy Finkové a později ve spojení s Eduardem Kränzlem zvala hostující umělce. Během jejího prvního působení v devadesátých letech 19. století se jednalo především o Fridu Laniusovou a Otto Hartmanna. V sezoně 1914/1915 přizvala k účinkování velké množství významných hostů, což bylo také ovlivněno skutečností, že mnohá větší divadla v této sezoně pod vlivem počínajících válečných událostí divadelní provoz nezačala. Ve zdejší regionu takto

Biographische Enzyklopädie. Bd. 10. Thies – Zymalkowski. München: K. S. Saur Verlag, 2. Ausgabe, 2008, s. 137.

⁵⁸⁴ SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 47.

⁵⁸⁵ KUBEŠOVÁ, Hana. *Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895–1945.*

Dizertační práce. Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, s. 94.

⁵⁸⁶ Karl von Zeska byl v letech 1892–1932 angažován v Burgtheater ve Vídni a v roce 1908 získal ocenění dvorního herce. V květnu 1917 hostoval také v Městském divadle v Moravské Ostravě. V roce 1913 natočil svůj první film a ztvárnil v něm titulní roli mladého Strausse ve filmu s názvem *Johann Strauß an der schönen blauen Donau*. Viz Carl von Zeska. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z http://de.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Zeska. – SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 121.

⁵⁸⁷ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 20. 1. 1910, **38**(6), nestránkováno; 23. 1. 1910, **38**(7), nestránkováno.

⁵⁸⁸ V následující sezoně angažována v Deutsches Volkstheater ve Vídni.

⁵⁸⁹ Vom Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 23. 3. 1907, **35**(23), nestránkováno.

zareagovalo i Městské divadlo v Moravské Ostravě.⁵⁹⁰ K umělcům, které Finková a Kränzl pozvali, patřili Georg Reimers (1860–1936)⁵⁹¹, Rudolf Gerasch, Karl Streitmann (1858–1937)⁵⁹², Adela Sandroková (1863–1937)⁵⁹³, Greta Petrowitschová a krnovským divákům již dobře známí Engelbert Adam, Frida Kreith-Laniusová, Olga von Türk-Rohnová nebo Karl von Zeska. U této společnosti se snad jednalo o největší počet hostujících umělců význačných jmen a lze tak bez nadsázky říci, že se jednalo o hvězdně obsazenou sezonu.

Ředitel Josef Zeineke na počátku dvacátých let 20. století využil už jen své spolupráce s ředitelem Herbertem Mühlbergem působícím v té době v Bruntále a přizval jej k hostování také do krnovského divadla. Z významnějších umělců pozval ještě herce, režiséra a divadelního ředitele Maxe Höllera z Vídně.⁵⁹⁴

Hostování umělců z významných divadelních scén, převážně z Vídně, jednak zvyšovalo přitažlivost divadla pro místní diváky, ale zároveň zapojovalo konkrétní regionální scénu do širšího kontextu celé sítě existujících divadel. Nejdůležitějším předpokladem však byly dostatečné finanční zdroje ředitele, aby si hostujícího

⁵⁹⁰ SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 20.

⁵⁹¹ Georg Reimers byl herec angažovaný v roce 1883 v Residenztheater v Drážďanech a od roku 1885 v Hofburgtheater ve Vídni. V roce 1901 se stal doživotním členem souboru v Burgtheater. Často hostoval také v nově otevřeném Městském divadle v Moravské Ostravě v letech 1908, 1909, 1911 a 1912. Viz DEUTSCHMANN, Wilhelm. Reimers, Georg. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 9. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1988, s. 40–41. – SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 42, 44, 54, 74, 90.

⁵⁹² Karl Streitmann byl herec a a operní zpěvák (tenor). Učil se u Josepha Leninského. Debutoval v Bratislavě, pak vystupoval v Berlíně, Bydgoszczi, Toruni, Sigmaringenu, v Carltheater ve Vídni a v Královském zemském německém divadle (dnešní Stavovské divadlo) v Praze. Absolvoval severoamerické turné (Southampton, New York, Chicago, Philadelphia, Pittsburgh, Baltimore, Washington aj.). V letech 1901–1902 působil v Friedrich-Wilhelmstädtisches Theater v Berlíně, opět v Carltheater ve Vídni (1902–1905) a často hostoval v Hofoper v Berlíně a v Hoftheater ve Stuttgartu a v Amsterdamu. Viz GRUBER, C. M. Streitmann, Karl. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 13. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2010, s. 394–395.

⁵⁹³ Adele Sandroková byla německoholandská herečka. Debutovala v roce 1878 v berlínském Vorstadttheater Urania. V Berlíně se seznámila s Meiningenskými. Vystupovala v Moskvě, Wiener Neustadtu, Budapešti. V roce 1889 vynikla v roli Isabely (Alexander Dumas ml. – Armand d'Artois: *Der Fall Clémenceau*) v Theater an der Wien. V letech 1889–1895 hrála v Deutsches Volkstheater ve Vídni, 1895–1898 v Burgtheater. Na podzim 1899 hostovala také v Městském divadle v Olomouci. Po evropském turné opět v Deutsches Volkstheater (1902–1905). V roce 1905 se přestěhovala do Berlína, kde hrála v Deutsches Theater (Kammerspiele) u Maxe Reinhardta. V této době došlo k obratu v její kariéře. V roce 1911 získala první roli v němém filmu, 1920 slavila poprvé větší úspěch. Ve zvukovém filmu pak plně uplatnila svůj komický talent. Viz Adele Sandrock. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z http://de.wikipedia.org/wiki/Adele_Sandrock.

⁵⁹⁴ Max Höller se narodil 15. 2. 1880 v Hadresu v Dolních Rakousích. Byl angažován ve vídeňském Burgtheater a Deutschen Volkstheater. V sezoně 1921/1922 byl ředitelem Spojených německých divadel (Vereinigten deutschen Theater) v Brně. Viz Höller, Max. In ULRICH, pozn. 56, s. 809. – HAVLÍČKOVÁ, Brno / Brün, pozn. 101, s. 60.

umělce či umělkyni mohl dovolit přizvat. Situace v Krnově byla o to náročnější, že návštěvnická obec nezaručovala i při dobré umělecké úrovni dostatečný zisk.

2.3.3. Repertoár a dramaturgická skladba

Repertoárovou skladbu určovala především běžná provozní praxe divadla, která se odvíjela od požadavků diváků. Každý ředitel společnosti věděl, že starší známé tituly, které navíc nebudou dokonale provedeny, nezaujmu jako nová neznámá a neotřelá díla. Proto základ repertoáru tvořil značný počet uváděných novinek. Nejlépe takových, které v divadelním světě vzbuzovaly pozornost nebo byly úspěšné na jiných větších divadelních scénách především ve Vídni či Berlíně. V rámci benefičních večerů se pak více uplatňovaly starší hry, v kterých se umělec cítil být jistější, danou roli měl již nazkoušenou a odehranou na různých předešlých působištích.

Na konci 19. století se plně projevil vliv operety a její prudký nárůst ovlivnil repertoárovou skladbu natolik, že tento žánr často tvořil až polovinu ze všech odehraných titulů. Další část tvořily veselohry, frašky a komedie. Jen malou část repertoáru, pokud vůbec, tvořily klasické hry nebo soudobá dramata.

V tomto období v krnovském repertoáru patřili k nejhranějším autorům Franz von Schönthan (1849–1913), Oskar Blumenthal (1852–1917) s Gustavem Kadelburgem (1851–1925), ale také dramatik a spisovatel Carl Karlweis (1850–1901)⁵⁹⁵, nebo později Ludwig Fulda (1862–1939) aj.

Ve výběru vévodily novinky a jejich prezentace patřila k důležité manažerské práci každého divadelního ředitele. Stejně tak Johann Hugo Treu ještě před zahájením sezony 1895/1896, ve výčtu titulů, které hodlal představit divákům, zdůraznil zejména uvedení díla Hanse Fischera (1869–1934) a Josefa Jarna (1866–1932) *Der Rabenvater*. V té době bylo dílo teprve před měsícem poprvé představeno ve vídeňském divadle v Josefstadtu.⁵⁹⁶

Také Lacknerova společnost uvedla v sezoně 1897/1898 řadu nových děl. Mezi nimiž byla například Karlweisova lidová hra ve čtyřech jednáních *Das grobe Hemd*⁵⁹⁷ nebo vídeňská lidová hra se zpěvem *Glücksnarren* Karla Costy

⁵⁹⁵ Vlastním jménem Karl Weiß.

⁵⁹⁶ Theater. *Jägerndorfer Anzeiger*. 10. 11. 1895, **15**(45), nestránkováno.

⁵⁹⁷ Hra měla premiéru teprve 1. února 1897 v Deutsches Volkstheater ve Vídni.

(1832–1907)⁵⁹⁸ s hudbou Maxe von Weinzierla (1841–1898)⁵⁹⁹, kterou vlastním nákladem autor vydal v roce 1897 ve Vídni. O sezonu později uvedla společnost oblíbené frašky autorské dvojice Blumenthala a Kadelburga *Im weißen Rössl* nebo *Hans Huckebein*. Za zmínku stojí také uvedení komické opery o dvou dějstvích, která byla uváděna jako opereta, s dějem zasazeným do exotického prostředí japonského císařského dvora *Der Mikado*, z pera zkušené autorské anglické dvojice Arthura Seymoura Sullivana (1842–1900) a libretisty Williama Schwencka Gilberta (1836–1911).⁶⁰⁰

Z repertoáru téměř vymizela díla starších rakouských autorů (Nestroye, Grillparzera), ojediněle byly zařazeny hry Friedricha Schillera. Čas od času se v repertoáru objevila tvorba autorů z poloviny 19. století. K již klasickému textu sáhl například beneficiant Treuovy společnosti pan Bassen a pro svůj večer si vybral Gutzkowovu hru *Uriel Acosta*. Divácký zájem byl umocněn skutečností, že titulní postavu si zahrál místní organizátor divadelního života Josef Proksch, který sklídlil v uveřejněné kritice větší uznání než samotný beneficiant: „*Pan Proksch má zásluhu na energickém a srozumitelném vyličení Uriela, kterým pozvedl celé provedené dílo nad obvyklou úroveň...*“⁶⁰¹

Počátkem 20. století v repertoáru divadel stále dominovala zábava a soudobá produkce nadále mnohonásobně převyšovala klasickou tvorbu. Divadelní teoretik a dramaturg činohry pražského německého divadla Max Poensgen-Alberty se v časopise *Deutsche Arbeit* zamýšlel nad repertoárem německých divadel v sezoně 1900/1901.⁶⁰² Vycházel z ročenky *Deutscher Bühnen-Spielplan*, která každoročně poskytovala přehled repertoáru ve větších a středních německojazyčných divadlech v Evropě, eventuálně i ve světě. Přestože krnovské divadlo v těchto „*Spielplänen*“ nebylo uváděno, lze v souhrnu s těmito většími divadly najít repertoárovou shodu.

⁵⁹⁸ Vlastním jménem Karl Kostia.

⁵⁹⁹ Celý jménem Max Ritter von Weinzierl se narodil 16. 9. 1841 v Horním Městě jihozápadně od Rýmařova v dnešním okrese Bruntál. Studoval gymnázium v Praze a dále ve Vídni.

⁶⁰⁰ Poprvé uvedena 14. 3. 1885 v Savoy Theatre v Londýně. V německém divadle v Praze byla hrána v sezoně 1888/1889. Česky ji poprvé uvedl Pavel Švanda ze Semčic 6. 6. 1890 na letní scéně pražského Divadla u Libuše. Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 97.

⁶⁰¹ „*Herr Proksch hat das Verdienst, durch ebenso kraftvolle als verständnisvolle Darstellung des Uriel, die ganze Aufführung über das gewöhnliche Niveau zu heben, ...*“ Viz B–ch. Theater in Jägerndorf. Uriel Acosta. *Jägerndorfer Zeitung*, 27. 2. 1896, 24(17), nestránkováno.

⁶⁰² POENSGEN-ALBERTY, Max. Das Repertoire der deutschen Theater in der Spielzeit 1900-1901. In *Deutsche Arbeit* 1, 1901/02, s. 624–631.

Pomineme-li operu, která v té době v Krnově nebyla realizována nebo jen v ojedinělých případech, zůstala v popředí repertoáru z hudebních žánrů oblíbená opereta. V sezoně 1900/1901, kdy působil v Krnově ředitel Paul Holdig, uváděl z operet především tehdejší novinky a zároveň se jednalo také o nejčastěji uváděná díla na tehdejších německých scénách. Například opereta *Die Puppe* francouzského varhaníka a skladatele Edmonda Audrana (1842–1901) s libretem Alfreda Marii Willnera (1859–1929) patřila do první desítky nejuváděnějších oper a operet v dané sezoně. Holdig také aktuálně zařazoval do repertoáru operetní novinky autorů, kteří patřili k nejhranějším. Jednalo se o Johanna Strausse ml. (1825–1899) a jeho *Wiener Blut* s texty Viktora Léona (1858–1940) a Leo Steina (1861–1921), která byla psána pro vídeňský Carltheater a poprvé byla uvedena až po Straussově smrti 26. října 1899.⁶⁰³ Druhým skladatelem byl Carl Michael Ziehrer (1843–1922) s operetou *Die Landstreicher*⁶⁰⁴, pro niž libreto napsali Leopold Krenn (1850–1930) a Karl Lindau (1853–1934).⁶⁰⁵

Stejně Holdig postupoval i v činohře, kde v sezoně 1901/1902 uvedl hru *Flachsmann als Erzieher* oblíbeného autora veseloher a komedií Otto Ernsta (1862–1926), jejíž provedení bylo v předešlé sezoně zaznamenáno na 951 německojazyčných scénách.⁶⁰⁶ Později zařadil do repertoáru ještě jeho hru *Jugend von heute* nebo *Die Gerechtigkeit*, která byla rovněž hojně uváděna.

Na počátku nového století se i na krnovské scéně začala výrazněji objevovat hodnotnější díla moderní dramatiky. K autorům ovlivněným naturalismem patřil Hermann Sudermann (1857–1928), Otto Erich Hartleben (1864–1905), Max Dreyer (1862–1946) nebo Max Halbe (1865–1944). Uvedení tvůrci se stali také součástí Holdigova repertoáru a velmi často i s jejich nejhranějšími a nejnovějšími díly. V sezoně 1900/1901 Holdig uvedl například Dreyerovu dobovou kritickou satiru o čtyřech dějstvích *Der Probekandidat*, v které autor zaznamenal své osobní zážitky z učitelského povolání.⁶⁰⁷ O sezonu později zařadil do repertoáru jedno z nejhranějších Hartlebenových děl, drama v pěti dějstvích *Rosenmontag*, které

⁶⁰³ V pražském Neues deutsches Theater (Nové německé divadlo) byla opereta uvedena až 23. listopadu 1907.

⁶⁰⁴ Poprvé uvedena ve vídeňském letním divadle Venedig v Pratu 26. července 1899.

⁶⁰⁵ Dle přehledu, který Max Poensgen-Alberty uvádí, zaujímá Johann Strauss druhé místo z nejhranějších skladatelů oper a operet a Carl Michael Ziehrer dvaadvacáté. Srov. POENSGEN-ALBERTY, pozn. 602, s. 625–626.

⁶⁰⁶ Tamtéž, s. 626.

⁶⁰⁷ V berlínském Deutsches Theater uvedena 18. listopadu 1899, kde inscenace měla velký kasovní úspěch.

získalo v roce 1902 Cenu Franze Grillparzera⁶⁰⁸. Holdig neopomněl ani dramatiky, jejichž díla byla poprvé uvedena v Deutsches Theater v Berlíně. Patřila k nim Sudermannova hra *Es lebe das Leben*⁶⁰⁹ nebo novinka *Lebendige Stunden*⁶¹⁰ nejvýznamnějšího rakouského dramatika tohoto období a představitele vídeňské moderny (Wiener Moderne) Arthura Schnitzlera (1862–1931). V sezoně 1903/1904 uvedl aktuálně ještě drama Maxe Halbeho *Der Strom* a také náboženské drama z roku 1899 *Maria von Magdala* pozdějšího nositele Nobelovy ceny za literaturu, německého básníka, prozaika a dramatika Paula Heyseho (1830–1914).

V tomto období byla často uváděna také francouzská moderní dramatická tvorba, ke které sáhl i Paul Holdig, když v sezoně 1901/1902 uvedl frašku novináře, romanopisce, dramatika a spisovatele Alfreda Capuse (1858–1922) *Leontinens Ehemänner* nebo drama Eugène Brieuxe (1858–1932) *Die rote Robe*. Později ještě zařadil do repertoáru klasickou komedii mravů a charakterů žurnalisty, kritika a romanopisce Octava Mirbeaua (1848–1917) *Geschäft ist Geschäft* a Henriho Bernsteina (1876–1953) s hrou *Der Dieb*.

Mezi jinojazyčnými autory byl tehdy nejčastěji představován norský kriticko-realistický prozaik Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), který v roce 1903 obdržel Nobelovu cenu za literaturu. V sezoně 1903/1904 Holdig aktuálně zařadil do repertoáru jeho hru *Über unsere Kraft*.⁶¹¹

Tato kvalitní soudobá díla moderního dramatu však tvořila jen zlomek produkce divadel i divadelních společností, neboť německojazyčné scény náležely především veseloherním žánrům a jejím autorům. Hojně uváděnými novinkami tohoto žánru vyvažoval také ředitel Holdig náročnější repertoár, když v sezoně 1900/1901 prezentoval mimo jiné hru Blumenthala a Kadelburga *Die strengen Herren* nebo veselohru německého dramatika Ludwiga Fuldy *Die Zwillingsschwester*. Později pak také uvedením Schönthanovy veselohry realizovanou společně s Wolfem Graf von Baudissinem (1867–1926)⁶¹² *Im bunten Rock*, která se po prvním uvedení v Berlíně ještě během sezony 1902/1903 rozšířila po jevištích celé Evropy. Na Moravě a ve Slezsku se v uvedené sezoně hrála kromě

⁶⁰⁸ Otto Erich Hartleben. In *Wikipedia* [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Otto_Erich_Hartleben.

⁶⁰⁹ První uvedení 1. února 1902.

⁶¹⁰ První uvedení 4. ledna 1902.

⁶¹¹ Hra byla do němčiny přeložena v roce 1896. V sezoně 1900/1901 se stále držela na čtvrtém místě nejúspěšnějších děl s 400 uvedenými. Srov. POENSGEN-ALBERTY, pozn. 602, s. 626.

⁶¹² Celým jménem Wolf Ernst Hugo Emil von Baudissin. Používal také pseudonym Graf Günther Rosenhagen. Jeho díla byla uváděna pod pseudonymem Freiherr von Schlicht.

Krnova také v Opavě, Olomouci, Brně aj.⁶¹³ O sezonu později soubor uvedl další Schönthanovu hru *Maria Theresia*.

Poslední krnovská sezona 1903/1904 ředitele Holdiga již nijak nevybočovala z jeho působení v předešlém období. Převažující činoherní repertoár jen občasně doplnil o dílo s hudební složkou jako v případě frašky se zpěvem *Er und seine Schwester* Bernharda Buchbindera (1849–1922) s hudbou skladatele a dirigenta Rudolfa Raimanna (1861–1913). Převážnou část repertoáru tvořila opět tehdejší současná dramatická tvorba autorů a jejich novinky. Z nichž ještě například uvedl hru Richarda Skowronnka (1862–1932)⁶¹⁴ *Der Tugendhof*, která byla hrána v říjnu 1903 v Deutsches Volkstheater ve Vídni. Velký důraz byl neustále kladen na veseloherní žánr, který byl v tomto období zastoupen hrou *Die Diplomatin* Artura Pserhoferera (1873–1907) nebo díly Kurta Kraatzeho (1856–1925), který frašku *Der Hochtourist*⁶¹⁵ napsal společně s Maxem Nealem (1865–1941)⁶¹⁶ a veselohru *Das Liebesmanöver*⁶¹⁷ s Wolfem Graf von Baudissinem⁶¹⁸.

Divadelní společnost ředitele Paula Holdiga strávila v Krnově čtyři po sobě jdoucí zimní sezony (1900–1904), přičemž dvě z těchto sezon (1901–1903) byly spojeny s působením v Moravské Třebové a letní pobyty realizovala v Neulengbachu u Vídně. Jejich repertoár tak musel vyhovovat různorodé skladbě diváků, aby se osvědčil v konkurenčním prostředí divadel zejména v okolí Vídně. Navíc se zaměřoval více na činohru, což nebylo v tomto období, kdy na jevištích vládla opereta, u divadelních společností zvykem.

Ředitel Hans Walter se v krátkém období dvou sezon v letech 1904–1906 zaměřil výrazněji na náročnější díla moderní dramatiky. Uváděl zejména tehdejší současné autory a mnohé novinky realizoval v roce vydání nebo bezprostředně po něm. Byl obeznámen s novými proudy přicházejícími z Berlína a impulzy

⁶¹³ *Im bunten Rock* [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.karlheinz-everts.de/buntrock.htm>.

⁶¹⁴ Richard Skowronnek se narodil v malém polském městě Gołdap na severovýchodě dnešního Polska (Województwo warmińsko-mazurskie) a dětství prožil v nedalekém polském městě Szyba se svým bratrem Fritzem, pozdějším spisovatelem.

⁶¹⁵ Námět byl pod stejnojmenným názvem zfilmován v roce 1961 režisérem Ulrichem Erfurthem (1910–1986).

⁶¹⁶ Do roku 1911 zveřejňoval svá díla pod pseudonymem Maximilian Dalhoff.

⁶¹⁷ Provedení veselohry na různých místech viz *Das Liebesmanöver* [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z <http://www.karlheinz-everts.de/liebesmnr.htm>.

⁶¹⁸ Hra byla uváděna pod jeho pseudonymem Freiherr von Schlicht.

z literárního a divadelního světa se snažil uplatnit také v repertoárové skladbě krnovského divadla.

Z tiskem vydaných děl v roce 1904 uvedl například hru rakouského spisovatele a novináře židovského původu Alexandra Roda Roda (1872–1945)⁶¹⁹ *Dana Petrowitsch* nebo komedii Hermanna Bahra (1863–1934) *Der Meister*, jejíž první uvedení se uskutečnilo v berlínském Deutsches Theater 12. prosince 1903 s Rudolfem Rittnerem (1869–1943) a Irene Trieschovou (1875–1964) v režii Otto Brahma (1856–1912).⁶²⁰ V sezoně 1904/1905 se na jevišti krnovského divadla snad poprvé objevilo dílo významného německého dramatika Gerharta Hauptmanna (1862–1946) naturalistické dramata *Rose Bernd*, které bylo rovněž uvedeno v premiéře 31. října 1903 v Deutsches Theater v Berlíně. Nechybělo ani zastoupení Hermanna Sudermanna (1857–1928) s hrou *Stein unter Steinen*, kterou 7. října 1905 uvedli v berlínském Lessingtheater. K naturalismu odkazoval své dílo, v té době již tolik nehraný, Georg Hirschfeld (1873–1942), z jehož tvorby soubor uvedl hru *Nebeneinander*.

Kromě této náročnější tvorby repertoár zahrnoval i díla veseloherního charakteru. Mezi oblíbené a stále často uváděné autory patřil Franz von Schönthan (1849–1913), jehož díla ředitel Hans Walter uváděl v obou krnovských sezonách. Nejprve to byla *Maria Theresia* a následně *Klein Dorrit*. Velmi populární na německojazyčných jevištích zůstal Oscar Blumenthal (1852–1917) s novou veselohrou *Der Schwur der Treue*. Do repertoáru také zařadil drama rakouského autora a kabaretiéra Roberta Weila (1881–1960) *Irdische Richter*.

Z hudebních děl pak realizoval *Ein nasses Abenteuer* podle libreta Leopolda Krenna (1850–1930) a Karla Lindaua (1853–1934) s hudbou skladatele a kapelníka Franze Rotha (1837–1907) nebo v další sezoně operetní novinku Edmunda Eyslera (1874–1949) a libretistů Karla Lindaua (1853–1934) a Leo Steina (1861–1921) *Die Schützenliesel*.

Většinový podíl na skladbě uváděných titulů měli rakouští a němečtí autoři, ale ředitel Walter se nevyhýbal ani jinojazyčným tvůrcům, stejně jako v případě francouzského spisovatele a novináře Henriho Lavedana (1859–1940) a jeho díla hraném v německém překladu pod názvem *Der Marquis von Priola*.

⁶¹⁹ Vlastním jménem Sándor Friedrich Ladislaus Rosenfeld.

⁶²⁰ Hermann Bahr. In *Wikipedia* [online]. [citováno 3. 7. 2018]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Hermann_Bahr.

Hans Walter chtěl v Krnově prezentovat hodnotný moderní repertoár a výrazně se inspiroval skladbou děl inscenovaných na větších divadelních scénách.

Rosa Holdigová v letech 1906–1909 a v sezoně 1910/1911 stavěla naopak repertoár na osvědčených titulech, které znala ještě z působení svého manžela, neboť se jednalo převážně o hry z konce 19. století. Svým hereckým kolegům umožňovala poměrně časté benefice, až tři do měsíce. Což znamená, že každý z herců měl možnost uspořádat představení ve svůj prospěch a také oni si vybírali starší osvědčené divadelní kusy. V lednu 1907 se například v uskutečněných benefících představila slečna Therese Cornetová ve známé frašce Karla Lindaua (1853–1934) a Leopolda Krenna (1850–1930) *Heißes Blut*⁶²¹, první mladý milovník Albert Starkmann v dramatu Karla Wartenburga (1826–1889) *Die Schauspieler des Kaisers*⁶²² a oblíbený komik souboru Julius Twerdy v jednoaktové veselohře se zpěvem Karla Friedricha Möchlera (1763–1857) *Husarenliebe*⁶²³. V rámci benefičního vystoupení Margarety Naschové se objevilo i realistické drama *Das Gespenster* Henrika Ibsena (1828–1906),⁶²⁴ který v té době patřil již mezi moderní klasiky a uvádění jeho děl nebylo omezováno cenzurou.

Na druhou stranu nelze říci, že se Rosa Holdigová držela pouze staršího repertoáru, neboť kromě již zmíněných benefičních večerů a případného hostování umělců není další repertoár znám. Dobové noviny *Jägerndorfer Zeitung*, z kterých jsem tyto údaje čerpala, neobsahovaly totiž v prvním pololetí roku 1907 další informace o pravidelných představeních, pouze o mimořádných, která zahrnovala benefice a hostování umělců. Jen v ročence *Neuer Theater-Almanach* byla zmíněna k provedení ještě novinka studentské hry o čtyřech dějstvích Ferdinanda Wittenbauera (1857–1922) *Filia Hospitalis*,⁶²⁵ která byla hrána v roce 1906 ve Vídni. Pravděpodobně i v sezoně 1906/1907 soubor uváděl další aktuální hry, neboť v následujících dvou krnovských sezonách (1907/1908, 1908/1909) měla společnost na repertoáru řadu operet i nových titulů.

⁶²¹ Benefiz Cornet. *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 1. 1907, **35**(3), nestránkováno.

⁶²² Benefiz Starkmann. *Jägerndorfer Zeitung*. 13. 1. 1907, **35**(4), nestránkováno.

⁶²³ Benefiz. *Jägerndorfer Zeitung*. 20. 1. 1907, **35**(6), nestránkováno.

⁶²⁴ Benefiz Margarete Nasch. *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 2. 1907, **35**(14), nestránkováno.

⁶²⁵ Jägerndorf, Subv. Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 18, 1907, Berlin: 1907, s. 813.

V divadelní sezoně 1907/1908 uvedla z novějších her například tragikomedii *Traumulus*⁶²⁶ napsanou spolupracovníky a životními přáteli Arnem Holzem (1863–1929) a Oskarem Jerschkem (1861–1928).⁶²⁷ Z francouzské dramatiky realizovala veseloherní novinku *Fräulein Josette – meine Frau* autorů Paula Gavaulta (1866–1936) a Roberta Charveya (1858–1925), která byla poprvé uvedena v roce 1906 v pařížském Théâtre du Gymnase Marie Bell a na německojazyčných scénách o rok později. Byla hrána ve vídeňském Deutsches Volkstheater, 2. listopadu 1907 v Marburgu⁶²⁸ i v Brně⁶²⁹. Krnovským návštěvníkům byla veselohra představena o měsíc později, 3. prosince 1907,⁶³⁰ až poté v Olomouci (14. ledna 1908)⁶³¹ a v Ostravě (2. února 1908)⁶³², v pozdějším období byla i několikrát zfilmována. Z veseloher společnost dále hrála *Die Erziehung zum Don Juan* Ernsta Kleina (1876–1951) nebo *Hofgunst* německého důstojníka a dramatika Thila von Throta (1851–1905). Trvalou součástí repertoáru byla díla Friedricha Schillera (1759–1805) *Kabale und Liebe* nebo *Die Räuber*. Do programu aktuálně zařadila i tvorbu pro děti uvedením komedie *Die Hexe von der Schellenburg* a pohádky *Schneewittchen und die sieben Zwerge*.

Podstatnou část repertoáru však představovala oblíbená opereta. Jednalo se o novinky Oscara Strause (1870–1954) *Ein Walzertraum*, Edmunda Eyslera (1874–1949) *Künstlerblut* nebo Lea Falla (1873–1925), jehož *Die Dollarprinzessin* se zde v březnu 1908 odehrála třikrát a s oblibou byla uváděna také v následující sezoně. S nadšením byla přijímána také díla Franze Lehára (1870–1948) *Die lustige Witwe* nebo *Der Mann mit den drei Frauen*, které se v Krnově hrálo již 9. dubna 1908,⁶³³ přičemž poprvé bylo uvedeno 21. ledna 1908 v Theater an der Wien. Ze starších operet zařadila do repertoáru *Das verwunschene Schloß* Carla Millöckera (1842–1899), *Obersteiger* Carla Zellerera (1842–1898) nebo *Die schöne Helena* Jacquese Offenbacha (1819–1880).

⁶²⁶ Poprvé uvedeno v roce 1904 v berlínském Lessingtheater.

⁶²⁷ Oba se narodili na území dnešního Polska.

⁶²⁸ Vom Theater. *Marburger Zeitung*. 29. 10. 1907, **46**(130), 4.

⁶²⁹ ZATLOUKALOVÁ, Jarmila. *Brněnské divadlo. Repertoár v letech 1848–1914*. II. (1882–1914). Brno: Archiv města Brna, 2002, s. 162.

⁶³⁰ [Theater.] *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 12. 1907, **35**(98), nestránkováno.

⁶³¹ VOŽDOVÁ, Marie – ŠPIČKA, Jiří. *Francouzská a italská dramatická tvorba na moravských a slezských divadelních scénách*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007, s. 188.

⁶³² SCHREIBEROVÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 33, s. 42. – V českém provedení byla uvedena pod názvem *Slečna Josefinka* v Národním divadle v Brně 4. ledna 1908.

⁶³³ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 4. 1908, **36**(29), nestránkováno.

V sezoně 1908/1909, kdy společnost vedli Holdigová s Eduardem Kränzlem, zopakovali v prvním týdnu nejprve úspěšné operety z minulé sezony a také uvedli žakovské představení za snížené vstupné, kterým bylo *Kabale und Liebe* Friedricha Schillera. Kromě zahajovacího a školního představení uváděli ostatní produkci již v rámci předplatného.⁶³⁴ Převážnou část repertoáru opět tvořila velmi žádaná a populární opereta. Byla mezi nimi díla Heinricha Reinhardta (1865–1922) s *Die süßen Grisetten* nebo Edmunda Eyslera (1874–1949) s titulem *Vera Violetta*, ale také opereta Carla Michaela Ziehrera (1843–1922) *Die Landstreicher* v režii Hanse Svobody.⁶³⁵ Velký úspěch měla operetní novinka *Die Försterchristl*⁶³⁶ maďarského skladatele a kapelníka Georga Jarna (1868–1920)⁶³⁷, kterou napsal společně s hercem a novinářem Bernhardem Buchbinderem (1849–1922)⁶³⁸. Titul zde byl uveden nejméně šestkrát. Tak vysoká reprízovost u krnovského divadla byla neobvyklá až mimořádná.

Na druhou stranu, hned po dvou operetních večerech byla následující den 29. října 1908 uvedena hra Hermanna Sudermanna (1857–1928) *Johannisfeuer*, a reakce v tisku byla následující: „*Dva naplněné domy [divadlo] v přímé poslušnosti. – Žádný div, že ve čtvrtek probíhalo uvedení Sudermanna díla ‚Johannisfeuer‘ před prázdnými řadami židlí. Takové zkoušky nesnesou naše divadelní poměry. Je velká škoda, že takový úděl musel potkat právě tuto znamenitou hru.*“⁶³⁹ Divácký nezájem opět potvrzoval nereálnost každodenních představení. A když se v jejich řadě objevila činohra, neúčast diváků padla právě na ni. Hlediska úrovně představení či výběru hry nebyla v tomto případě pro návštěvníky divadla příliš rozhodující. S obdobným postojem diváků souvisela i odezva následujícího společného představení opery a činohry.

Večer 7. listopadu 1908 soubor neobvykle uvedl jednoaktovou operu Pietra Mascagniho (1863–1945) *Cavalleria rusticana* společně s jednoaktovou veselohrou

⁶³⁴ Aus der Theaterkanzlei. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 10. 1908, **36**(81), nestránkováno.

⁶³⁵ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 25. 10. 1908, **36**(85), nestránkováno.

⁶³⁶ Poprvé byla uvedena 17. prosince 1907 ve vídeňském Theater in der Josefstadt.

⁶³⁷ Vlastním jménem György Cohner.

⁶³⁸ Pseudonym Gustav Klinger.

⁶³⁹ „*Zwei volle Häuser in unmittelbarer Aufeinanderfolge. – Kein Wunder, dass die am Donnerstag angesetzte Aufführung von Sudermanns ‚Johannisfeuer‘ vor leeren Sesselreihen vor sich ging. Solche Kraftproben vertragen unsere Theaterverhältnisse nicht. Es ist jammerschade, daß ein solches Schicksal gerade dieses hervorragende Schauspiel treffen mußte.*“ Viz Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 1. 11. 1908, **36**(87), nestránkováno.

*Wenn Frauen weinen*⁶⁴⁰. Obsazení jednotlivých partů bylo následující: Santuzzu zpívala slečna Ziehrerová, Lolu slečna Wachtensová, Turidda – snoubence Santuzzu pan Roberti, Alfia – manžela Loly pan Frühwirth a Turiddovu matku Luciu samotná ředitelka Rosa Holdigová. Hudebně dílo nastudoval kapelník Laschensky. Operní představení i výkony herců byly náležitě oceněny a vedení společnosti bylo za tento počin pochváleno.⁶⁴¹ Přesto anoncované opakování opery na úterý 10. listopadu 1908 se pro malou návštěvnost neuskutečnilo.⁶⁴² V tomto případě pozitivní kritika ani náročnější žánr nepřilákal do divadla větší počet diváků a divadelní společnosti, která přípravě inscenace věnovala mnoho sil, nepřinesla větší ocenění a už vůbec ne ekonomické zhodnocení.

V jediné své krnovské sezoně 1909/1910 uvedl nový ředitel Wilhelm Waldmüller, po vzoru provozní praxe Holdigové nejprve známé a úspěšné operety z minulé sezony, k nimž patřily zejména *Die Dollarprinzessin* nebo *Die Försterchristl*. Poté nejčastěji uváděl novinky, mezi nimiž byla divácky dobře navštívená opereta nastudovaná samotným ředitelem *Ein Herbstmanöver* Roberta Bodanzkého (1879–1923) s hudbou Emmericha Kálmána (1882–1953), *Der fidele Bauer* a *Die geschiedene Frau* olomouckého rodáka Leo Falla (1873–1925), *Ein Walzertraum* a *Der tapfere Soldat* Oscara Strause (1870–1954) nebo *Der Graf von Luxemburg* Franze Lehára (1870–1948) či jeho starší opereta *Die lustige Witwe*. Ze starší operetní produkce, která se dlouhodobě držela v popředí zájmu, se v Krnově hrála díla Johanna Strausse ml. (1825–1899) *Der Waldmeister* nebo *Der Zigeunerbaron*, Carla Millöckera (1842–1899) *Der Bettelstudent* a také opereta anglického skladatele a dirigenta Sidneye Jonese (1861–1946) *Die Geisha*.

Trvalou součástí činoherního repertoáru zůstal Friedrich Schiller (1759–1805) s hrou *Wilhelm Tell*, ale také němečtí a rakouští autoři z poloviny 19. století Gustav Freytag (1816–1895) s veselohrou *Die Journalisten* nebo Ludwig Anzengruber (1839–1889), jehož dílo *Die Kreuzelschreiber* si vybral pro svou benefici herec Ludwig Schwarz.⁶⁴³ Ředitel Waldmüller zvolil k uvedení také významné autory německého realismu a naturalismu Gerharta Hauptmanna

⁶⁴⁰ Z novinového článku není zřejmé, zda šlo o prostý překlad díla francouzských dramatiků Paula Siraudina (1812–1883) a Lamberta-Thibousta (1827–1867), nebo o překlad a úpravu Adolfa von Winterfelda (1824–1889) podle zmíněných autorů.

⁶⁴¹ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 11. 1908, 36(90), nestránkováno.

⁶⁴² Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 15. 11. 1908, 36(91), nestránkováno.

⁶⁴³ Aus der Theaterkazlei. *Jägerndorfer Zeitung*. 16. 12. 1909, 37(100), nestránkováno.

(1862–1946) a Hermanna Sudermanna (1857–1928). I když v případě Hauptmanna se jednalo o dílo, kdy se dramatik již odklonil od naturalismu k symbolističtějšímu duchu své tvorby v dramatu *Hanneles Himmelfahrt*. Z prací Sudermanna prezentoval poměrně často uváděnou hru *Heimat*.⁶⁴⁴

Poměrně významnou část repertoáru zaujímala francouzská produkce, kromě operet to byly hry *Simson*⁶⁴⁵ Henriho Bernsteina (1876–1953), *Die fremde Frau*⁶⁴⁶ Alexandra Bissona (1848–1912), *Das nackte Weib*⁶⁴⁷ a novinka *Der Skandal*⁶⁴⁸ lyrika a dramatika Henryho Batailleho (1872–1922).

Přes tento kvalitní činoherní repertoár však nechyběla novější díla veseloherního charakteru autorů Gustava Kadelburga (1851–1925) a Rudolfa Presbera (1868–1935) *Der dunkle Punkt*⁶⁴⁹ nebo novinka *Die Tür ins Freie*⁶⁵⁰ opět z Kadelburgovy tvorby, tentokráte s jeho častým spolupracovníkem Oskarem Blumenthalem (1852–1917). Navíc se oproti předešlému období ředitel Waldmüller vrátil k uvádění triviálních německých a rakouských starších lidových her, hraných často také na českých jevištích, *Der Müller und sein Kind*⁶⁵¹ Ernsta Raupacha (1784–1852) nebo romanticko-komické hry Ferdinanda Raimunda (1790–1836) *Der Alpenkönig und der Menschen*⁶⁵².

Repertoár společnosti Aloise a Eduarda Schubertových v letech 1911–1914 měl vyváženou skladbu operetní a činoherní produkce. Operetní tituly vybírali z tvorby skladatelů působících v rámci území tehdejšího rozsáhlého a rozmanitého Rakouska-Uherska, což byl všeobecný trend německojazyčných divadel. Jednalo se o vídeňské rodáky Edmunda Eyslera (1874–1949) a jeho operetu *Der Frauenfresser* nebo Leo Aschera (1880–1942) s dílem *Hoheit tanzt Walzer*.⁶⁵³ Často uváděli operety Franze Lehára (1870–1948), rodáka z Komárna, s tituly *Zigeunerliebe* anebo *Das Fürstenkind*. Oblíbeným skladatelem byl také Heinrich Reinhardt (1865–1922), narozený v Bratislavě, a například v sezoně 1913/1914 uvedli jeho

⁶⁴⁴ Aus der Theaterkazlei. *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 12. 1909, **37**(98), nestránkováno.

⁶⁴⁵ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 11. 1909, **37**(95), nestránkováno.

⁶⁴⁶ Aus der Theaterkazlei. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 12. 1909, **37**(96), nestránkováno.

⁶⁴⁷ Benefiz-Vorstellung. *Jägerndorfer Zeitung*. 16. 12. 1909, **37**(100), nestránkováno.

⁶⁴⁸ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 2. 1910, **38**(12), nestránkováno.

⁶⁴⁹ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 2. 1910, **38**(11), nestránkováno.

⁶⁵⁰ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 11. 1909, **37**(90), nestránkováno.

⁶⁵¹ Theater. Tamtéž.

⁶⁵² Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 30. 1. 1910, **38**(9), nestránkováno.

⁶⁵³ Jägerndorf (Österreich. Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 24, 1913, Berlin: 1913, s. 480.

Prinzess Gretl. Nelze opomenout také Aladára Rényiho (1885–1944) původem z Cluje–Napocy,⁶⁵⁴ jehož operetní novinku *Susi* vytištěnou v roce 1914 uvedli ihned v sezoně 1913/1914. Tento výčet jmen doplnil úspěšný a také ve Vídni často uváděný maďarský skladatel Emmerich Kálmán (1882–1953) se svou novinkou *Der Zigeunerprimas*.⁶⁵⁵

Činoherní repertoár tak jako v předešlém období byl zaměřen na veselohry a frašky. Stejně jako v operetním žánru byla i v činohře pozornost věnována stále více tvůrcům ostatních národností tvořících multikulturní společnost Rakouska-Uherska, a to zejména maďarským autorům. Patřil mezi ně Gabriel Dregely (1883–1944)⁶⁵⁶ s komedií *Der gutsitzende Frack* nebo novinář a kritik Melchior Lengyel (1880–1974)⁶⁵⁷ s hrou napsanou v roce 1909 *Taifun*, která se stala jednou z jeho nejlepších a dodnes uváděných.⁶⁵⁸ I díla rakouských dramatiků byla trvalou součástí repertoáru, zvláště jejich novinky. V sezoně 1912/1913 uvedli hru herce, spisovatele a libretisty Carla Rösslera (1864–1948) *Die fünf Frankfurter* z roku 1911, v které se zabýval problémem židovské asimilace. Hra patřila k nejhranějším před první světovou válkou. O rok později byla vydána také hra prozaika, básníka a překladatele židovského původu Stefana Zweiga (1881–1942) *Das Haus am Meer*, kterou rovněž zařadili do repertoáru. K dalším autorům se řadili Julius Horst (1864–1943) s fraškou *Die Damen des Regiments* nebo spisovatel a novinář Rudolf Holzer (1875–1965) s hrou *Gute Mütter*. Z autorských dvojic se jednalo o Rudolfa Bernauera (1880–1953) a Rudolfa Schanzera (1875–1944) s dílem *Filmzauber*, či Arnolda Golze (1866–1942) a Emila Golze (1866–1944) s hrou *Die schöne Ehebrecherin*.⁶⁵⁹

Z francouzské tvorby pak uvedli veselohru *Der Kampf um die Festung* jednoho z nejúspěšnějších tehdejších bulvárních producentů Sachy Guitryho (1885–1957) a frašku Maurice Hennequina (1863–1926) a Pierra Vebera (1869–1942) *Die Frau Präsidentin*. Od americké autorky a pozdější nositelky

⁶⁵⁴ Dnešní území Rumunska, oblast Sedmihradsko.

⁶⁵⁵ Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 25, 1914, Berlin: 1914, s. 495.

⁶⁵⁶ Také Gábor Drégely.

⁶⁵⁷ Také Menyhért Lengyel.

⁶⁵⁸ V roce 1914 byla hra v USA také zfilmována.

⁶⁵⁹ Jägerndorf (Österreich. Schlesien), Jägerndorfer Theater, pozn. 653. – Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater, pozn. 655.

Pulitzerovy ceny Zoy Akinsové (1886–1958) si vybrali hru *Zwei Mütter*, napsanou podle novely Edithy Whartonové (1862–1937).⁶⁶⁰

Přestože Alois Schubert byl již dlouholetým divadelním ředitelem s téměř čtyřicetiletou praxí, repertoárová skladba společnosti z tohoto pohledu nijak neutrpěla a byla stále aktuální a moderní. Pravděpodobně velký podíl na tomto výběru měl i jeho syn Eduard Schubert.

Na počátku první světové války i v jejím průběhu se diváci chtěli především bavit, aby zapomněli na těžké a skličující momenty každodenního života v tomto nelehkém období. Hledali jistoty jak v životě, tak na divadle. I Wilhelmina Finková s Eduardem Kränzlem v letech 1914–1916 upřednostňovali spíše konzervativní repertoár a opírali se o prověřené tituly. Přesto i v tomto nelehkém období uváděli naturalistická díla, která v kontrastu s tvrdou realitou dne byla o to působivější. Jednalo se o drama *Moral der Frau Dulka*⁶⁶¹ Gabriely Zapolské (1857–1921)⁶⁶² a Sudermannovo ranné drama z roku 1889, které jej proslavilo, *Die Ehre*⁶⁶³.

Prevahu v repertoáru však měly stále nové hry. V sezoně 1914/1915 odehráli například dílo napsané v roce 1913 německými autory Maxem Fernerem (1881–1940) a Maxem Nealem (1865–1941) *Der müde Theodor* nebo komedii z roku 1910 německého novináře a spisovatele Karla Ettlingera (1882–1939)⁶⁶⁴ *Das Beschwerdebuch*. Z cizích autorů pak vybrali mimo jiné dánského spisovatele Henriho Nathansena (1868–1944)⁶⁶⁵ s hrou *Hinter Mauern*.⁶⁶⁶

V operetě byl počet novinek ještě výraznější. Soubor mimo jiné prezentoval dílo olomouckého rodáka Lea Falla (1873–1925), jehož opereta *Der liebe Augustin* byla poprvé uvedena 3. února 1912 v berlínském Neues Theater, nebo titul Charlese Weinbergera (1861–1939) *Der Frechling* z roku 1913. Dále do repertoáru zařadil operetu německého skladatele a dirigenta židovského původu Jeana Gilberta

⁶⁶⁰ Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater, pozn. 655.

⁶⁶¹ Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 26, 1915, Berlin: 1915, s. 800–801.

⁶⁶² Vlastním jménem Maria Gabriela Korwin-Piotrowska.

⁶⁶³ Spielplan des Jägerndorfer Theaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 3. 1915, 43(19), 4.

⁶⁶⁴ Psal také pod pseudonymem Karlchen, Helios, Bim.

⁶⁶⁵ Psal také pod pseudonymem Frater Taciturnus.

⁶⁶⁶ Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater, pozn. 661, s. 801.

(1879–1942)⁶⁶⁷ *Die Kinokönigin* nebo rakouského skladatele Karla Michaela Ziehrera (1843–1922) *Der schöne Rigo*.⁶⁶⁸

Pro benefiční vystoupení byla vybírána i starší díla, například Audranova opereta *Die Puppe*, kdy redaktor zaznamenal také přízeň spokojených diváků a jejich odměnu beneficiantovi: „*Pan Charly dobře zvolil. Vůbec uspořádání večera k poctě našeho operetního tenora, s nímž může být náležitě spokojen. Darováno bylo všechno, co srdce beneficianta potěšilo: vyprodaný dům, dárky, květiny, vavřínový věnec a dokonce vskutku přepychová klobása – v dnešní době žádný důkaz opovržení.*“⁶⁶⁹ Ve válečném roce 1917, kdy se ceny zboží a potravin zvyšovaly a zásobování většinou vázlo, byly i materiální dárky ve formě nedostatkových potravin vítanou odměnou pro herce.

Konec první světové války a následné politické změny, vytvoření samostatného Rakouska, vyhlášení Československé republiky a nelehká situace v jejím pohraničí, kde bylo většinové osídlení německým obyvatelstvem, to vše vytvářelo určité napětí. Nicméně na provozu a v dramaturgickém výběru krnovského divadla se tato situace výrazněji neprojevila.

Repertoárová skladba se rozložením velmi podobala předešlému období, zaměřovala se na konzervativního diváka ve snaze jej především pobavit. Ze starších her, z počátku 19. století, uvedla Zeinekova společnost ve třech poválečných sezonách 1920–1923 například veselohru Tobiasa Frech von Ehrimfelda (1785–1809) *Das Geständnis* nebo Schillerovu hru *Wilhelm Tell*. Z tehdejších současných autorů hráli komedii stále oblíbeného Otta Ernsta (1862–1926) *Flachsmann als Erzieher*, Viktora Léona (1858–1940) *Ein dunkler Ehrenmann*, maďarského redaktora a spisovatele Andora Gábora (1884–1955) a jeho dílo *Zyklamen* nebo novinku z roku 1918 *Die Judasglocke* od Hildy Knoblochové (1880–1960)⁶⁷⁰. Z operetní tvorby nejčastěji uváděli díla Franze

⁶⁶⁷ Vlastním jménem Max Winterfeld. Od roku 1901, u příležitosti uvedení své první operety *Das Jungfernstift*, užíval jméno Jean Gilbert.

⁶⁶⁸ Jägerndorf (Oesterr. Schlesien), Jägerndorfer Theater, pozn. 661, s. 801.

⁶⁶⁹ „*Herr Charly hat eine gute Wahl getroffen. Ueberhaupt gestaltete sich der Abend zu einer Ehrung unseres Operettentensors, mit der er füglich zufrieden sein kann. Es gab da alles, was das Herz eines Benefizianten erfreut: Ein ausverkauftes Haus, Geschenke, Blumen, einen Lorbeerkrantz und sogar eine wahrhaftige prächtige Wurst – bei den heutigen Zeiten kein zu verachtender Sympathiebeweis.*“ Viz Theater und Kunst. Die Puppe. *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 1. 1917, 45(6), 5.

⁶⁷⁰ Používala také pseudonymy Knobloch Hans, Knobloch H., Torthofer Hilda nebo také Torthofer H.

Lehára (1870–1948), například *Der Graf von Luxemburg* nebo *Wo die Lerche singt*, Oskara Nedbala (1874–1930) a jednu z jeho nejznámějších operet *Polenblut*. V rámci benefice první zpěvačky Berty Zeinekeové v březnu 1922 uvedli také *Die geschiedene Frau* Leo Falla (1873–1925).⁶⁷¹

Pro území spadající pod Zemskou správu v Opavě bylo rozhodující, zda dané dílo bylo uvedeno v opavském Městském divadle. Pokud tomu tak nebylo, musel žádat ředitel společnosti, ale mnohdy i samotní místní autoři, o schválení daného díla k jevištnímu provedení. Takto na základě žádosti ředitele Josefa Zeinekeho z prosince 1922 prošly cenzurním řízením například operety Eduarda Künnekeho (1885–1953) *Wenn Liebe erwacht* a Jeana Gilberta (1879–1942) *Der Geiger von Lugano*, na které v lednu 1923 získal ředitel souhlas s jejich provozováním.⁶⁷²

Na základě této drobné ukázky lze doložit, že i lokální divadla, jakým krnovské divadlo bezesporu bylo, se příliš neodkláněla od tehdejšího trendu ve skladbě repertoárů větších a velkých divadel, zejména ve výběru operet a činoher v časovém horizontu velmi blízkém od prvního uvedení.

Na konci 19. století byla v krnovském repertoáru dominantní opereta doplněná veselohrami, fraškami a komediemi. Změna přišla až s počátkem nového století, kdy především v předválečném období lze postihnout výraznější repertoárovou orientaci na tehdejší moderní dramaturgii, včetně naturalistických dramaturgií nebo představitelů mladé vídeňské školy (Hermann Bahra, Artura Schnitzlera aj.).

Na přelomu století a počátkem 20. století zaujímali čelné místo po německých a rakouských autorech nejen v Krnově, ale i v repertoárové skladbě ostatních německojazyčných divadel soudobí francouzští dramaturgii prezentující svá společenská dramata, salonní hry a konverzační komedie. Tento trend je znát zejména v repertoárovém výběru společností pod vedením Paula Holdiga nebo Hanse Waltera.

⁶⁷¹ Jägerndorf, Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 33, 1922, Berlin: 1922, s. 488–489.

⁶⁷² Zemský archiv v Opavě, fond Zemská vláda slezská v Opavě, inv. č. 2409, sign. XIII/121, kart. 5144.

Po vzniku Československa mnohá německojazyčná divadla přišla o svou reprezentativní budovu (Moravská Ostrava, Olomouc, Brno aj.). V Opavě se museli pod tlakem české menšiny o své divadlo dělit a propůjčit budovu ve vyhrazených dnech českým představením. Krnovské divadlo, které nemělo vlastní budovu, tuto záležitost vůbec nemuselo řešit. Pronájem sálu v hotelu Tiroler zůstal na stejný počet vybraných dní jako v předešlém období.

2.3.4. Ředitel Engelbert Warbek

K zařazení této samostatné podkapitoly o působení ředitele Warbeka v sále hotelu Tiroler mě vedlo několik důvodů:

1. jeho vstup do krnovského divadelního prostředí znamenal zásadní mezník pro rozvoj zdejšího kulturního života,
2. dlouhodobě působil a měl letité zkušenosti jako zástupce a následně ředitel velkého vícesouborového divadla s dlouholetou tradicí v prostředí zemského města s vlivem, kterého krnovské divadlo nikdy nedosáhlo,
3. jako první zdejší ředitel disponoval samostatným operním souborem a začal postupně uvádět opery, které dosud nikdy netvořily pravidelnou součást repertoárové skladby krnovského divadla,
4. souběžně působil na ředitelské pozici ve dvou městských divadlech v Opavě a v Krnově,
5. a v neposlední řadě se jednalo o období pěti po sobě jdoucích sezon v sále hotelu Tiroler, což představuje dostatečně dlouhou etapu pro její bližší zhodnocení.

První, dalo by se říci zkušební, působení Engelberta Warbeka⁶⁷³ v krnovském divadle se odehrálo na konci válečného období v sezoně 1918/1919,

⁶⁷³ Engelbert Warbek se narodil 3. prosince 1859 ve Vídni. Původně působil jako houslista ve vídeňských divadlech, v letech 1889–1891 hercem v Deutsches Volkstheater a později v sezoně 1909/1910 byl hlavním jevištním technikem a inspektorem v Johann-Strauss-Theater. V letech 1901–1903 zastával místo ředitele divadla v chorvatském Osijeku. Od sezony 1912/1913 se stal šéfem výpravy a zastupujícím ředitelem v Městském divadle (Stadttheater) v Opavě, od roku 1922 pak jeho ředitelem. Na konci sezony 1928/1929 ukončil svou činnost v opavském divadle a odešel na odpočinek. S manželkou Fanni (narozena 8. března 1865, Gratz) měl syna Ottu (narozen 1883),

kdy zde vedl divadlo společně s hercem Willi Warbekem⁶⁷⁴. V té době byl Engelbert Warbek šéfem výpravy a zástupcem ředitele opavského divadla. Když se do Krnova na podzim 1923 vrátil, byl již jednu sezonu, 1922/1923, také ředitelem Městského divadla v Opavě.⁶⁷⁵

Po vzniku Československa si Němci v Opavě, stejně jako v Krnově, udrželi majoritní podíl. V Opavě však předložilo pokrokové volné seskupení české reprezentace pod názvem Nová generace základní stanoviska týkající se zrovnoprávnění obyvatel české menšiny a jejich života ve městě. Důraz byl kladen na účast v městské správě a zároveň byl vznesen požadavek českých divadelníků na pravidelné bezplatné propůjčování Městského divadla.⁶⁷⁶ Vlivem těchto nároků a také odchodem německého vojska a rakouských úředníků se dostalo německojazyčné vícesouborové divadlo do obtížnějšího postavení. Ředitel Warbek sice v roce 1922 zřídil pobočnou scénu v adaptovaném sále U tří kohoutů (Drei Hahnen) na opavské Hradecké ulici,⁶⁷⁷ která částečně saturovala dny určené pro česká představení, ale i přesto hledal další možnosti k rozšíření divadelních aktivit. Z tohoto důvodu žádal krnovské městské zastupitelstvo o propůjčení divadla dopisem ze dne 10. dubna 1923. Kromě činoherního a operetního repertoáru nabídl jednou nebo dvakrát měsíčně zrealizovat operní představení, a to i za snížené

dceru Mizzi (narozena 8. června 1894, Wien). Jeho synem byl pravděpodobně i Engelbert (narozen 1. ledna 1885, Graz). Zemřel 31. července 1932 v Opavě. Viz Warbeck Engelbert. In FLÜGGEN, pozn. 53, s. 320. – Warbeck, Engelbert. In ULRICH, pozn. 56, s. 1982. – III. Deutsches Volkstheater [Wien]. In *Neuer Theater-Almanach* 1, 1890, Berlin: 1890, s. 207–208. – III. Deutsches Volkstheater [Wien]. In *Neuer Theater-Almanach* 2, 1891, Berlin: 1891, s. 440. – Essegg, Kgl. Freistädtisches Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 13, 1902, Berlin: 1902, s. 337. – Essegg, Kgl. Freistädtisches Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 14, 1903, Berlin: 1903, s. 347. – X. Johann-Strauß-Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 21, 1910, Berlin: 1910, s. 671–672. – Zemský archiv v Opavě, pobočka Státní okresní archiv Opava, fond Okresní řad Opava, NAD 535, Sčítací operáty, inv. č. 1474, 1921, viz také [online, cit. 14. 4. 2019],

<http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=5e63458f-60a1-4666-9c0a-9d0eb0a85c98241711&scan=1>;
Sčítací operáty, inv. č. 1410, 1911, viz také [online, cit. 14. 4. 2019],

<http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=5ad02d79-9fd0-45a9-8183-10a5515f4d33193459&scan=1>.

⁶⁷⁴ Působení Willi Warbeka je zaznamenáno jen sporadicky v divadelních ročenkách *Neuer Theater-Almanach*. V letech 1905–1907 hrál v divadle v Salzburku, v sezoně 1910/1911 ve vídeňském Raimund Theater a 1913/1914 v divadle v Teplicích. Členem operetního souboru v opavském divadle byl v sezoně 1919/1920. V závěru roku 1924 hostoval v krnovském divadle. Zda byl spřízněn s Engelbertem Warbekem se nepodařilo prokázat.

⁶⁷⁵ Od sezony 1922/1923 byl v opavském divadle veden jako inspektor jeviště také Engelbert Warbek ml. A pravděpodobně se jednalo o syna ředitele Warbeka.

⁶⁷⁶ PRACNÁ, Sylva. Nová generace. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 2 M–Ž, s. 108.

⁶⁷⁷ Původně zájezdní hostinec U bílého kříže, později přejmenován U tří kohoutů. Jednalo se o největší opavský sál postavený v roce 1866 s rozlehlou zahradní restaurací. Od roku 1890 bylo majitelem město. Sál měl kapacitu 2 500 míst. Viz KNAPÍKOVÁ, Jaromíra (ed.) – KRAVAR, Zdeněk. *Opavský uličník. Historie a současnost ulic a náměstí*. Opava: Zemský archiv, 2017, s. 71.

vstupné, a zároveň uvést filharmonické koncerty.⁶⁷⁸ Oboustranná dohoda byla podepsána 26. června 1923, na jejímž základě získal Engelbert Warbek od sezony 1923/1924 pronájem Městského divadla v Krnově.⁶⁷⁹

Vzhledem k tomu, že divadelní koncesi vlastnilo město, je činnost vykazována autonomně s Městským divadlem v Krnově. Nicméně velmi úzkou vazbu mezi opavským a krnovským divadlem ve vztahu k účinkujícím a repertoárové skladbě je možno doložit komparací. Opavské divadlo mělo samostatné soubory činohry, opery, operety a sbor zahrnoval například v sezoně 1923/1924 dalších sedmnáct členů (osm mužů a devět žen). Sólistů v jednotlivých souborech bylo pětatřicet. Orchestr měl třicet hudebníků.⁶⁸⁰ Jednotliví členové vystupovali i v krnovském divadle, ale konkrétní jména zjistíme jen z uveřejňovaných recenzí v místním tisku. Z tohoto období chybí divadelní programy i plakáty, proto je srovnání obtížnější a založeno pouze na rešerších z dobového tisku.

Přístup k provozním a repertoárovým otázkám se zejména z počátku rozcházel s uzavřenou dohodou, a proto byl ředitel Warbek v listopadu 1924 upozorněn dopisem na její dodržování. Městský hudební a divadelní výbor (Musik- und Theaterausschuss) také delegoval svého zástupce Josefa Proksche, který se měl účastnit každých čtrnáct dnů zasedání týkající se hracího plánu, neboť právě repertoárová skladba byla prvním a nejdůležitějším bodem ve více než dvoustránkovém vytýkajícím dopise zahrnující následující text: „*Podle smlouvy jste měl v uplynulých šesti hracích týdnech uspořádat dvanáct operetních představení, šest činoher a tři opery. Hráno bylo osm operet, deset činoher a jedna opera. Mezi činohrami byly jen tři veselohry. Měl byste se již ve vlastním zájmu vyhnout tomuto nápadnému upřednostňování tragédie a truchlohry, které ale také nevyhovují přání publika.*“⁶⁸¹ Nejen, že ředitel Warbek odehrál o dvě představení méně, ale uváděl nepříliš nákladný činoherní repertoár v neprospěch představení s hudební složkou, tak jak tomu bylo v předešlé sezoně 1923/1924. Dále zástupci výboru řediteli

⁶⁷⁸ Státní okresní Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687.

⁶⁷⁹ Tamtéž.

⁶⁸⁰ Troppau, Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 35, 1924, Berlin: 1924, s. 401.

⁶⁸¹ „*Nach dem Vetrage hatten Sie in den abgelaufenen 6 Spielwochen 12 Operettenvorstellungen, 6 Sprechstücke und 3 Opern zu geben. Gespielt wurden 8 Operetten 10 Sprechstücke und 1 Oper. Unter den Sprechstücken waren nur 3 Lustspiele. Diese auffallende Bevorzugung der Tragödie oder der Trauerspiels sollten Sie schon im eigenen Interesse vermeiden, sie entspricht aber auch nicht den Wünschen des Publikums.*“ Viz Státní okresní Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687, dopis z 14. 11. 1924, odeslaný 17. 11. 1927.

vytýkali nedostatečné vytápění v sále nebo opožděné dodání notového materiálu a opomenutí zkoušky kapely.⁶⁸² Vstupné na činoherní repertoár bylo sice nižší, pohybovalo se v rozmezí od 1,50 do 8 korun,⁶⁸³ ale zároveň bylo dotováno ze strany města stejnou finanční částkou bez ohledu na žánrovou specifikaci představení (viz kapitola 2.5. Koncesní listiny a nájemní smlouvy). Je tedy zřejmé, že Warbek usiloval především o dobrou finanční bilanci, která by nepoškodila stabilitu divadla a naopak vylepšila provozněekonomické podmínky, s kterými se musel potýkat v Opavě.

Skladba jednotlivých uváděných druhů divadla byla dána podepsanou dohodou. V sezoně 1923/1924 převažovala činohra, ale v následující sezoně byl v rámci hudebního divadla požadován již dvojnásobně vyšší počet operet na úkor ostatních her. Opera měla být uváděna jednou za čtrnáct dní, ale většinou byla realizována pouze jednou měsíčně. Přesto se jednalo o velkou repertoárovou změnu, neboť opera se stala poprvé v této době pravidelnou součástí divadelního provozu a nikoliv pouhou výjimkou tak, jako tomu bylo v předešlém období. V opavském divadle tvořila opera výrazný reprezentativní prvek repertoárové skladby, v Krnově byla spíše smluvním závazkem v uzavřené dohodě. Nicméně se jednalo o významný krok, který by bez spojení s opavským divadlem nebyl v daném rozsahu reálný.

Když už se operní večer v Krnově uskutečnil, byl velkorysý a ohromující, jako v případě náročné opery Richarda Wagnera (1813–1883) *Tannhäuser*, v kterém účinkovalo osmdesát členů, třicet v orchestru a padesát na scéně. Při velikosti jeviště v sále hotelu Tiroler o šířce pěti metrů a hloubce šesti metrů je realizace téměř nepředstavitelná. Diváci výkony ocenili bouřlivým potleskem a pisatel recenze pod značkou „P.“ uzavřel svůj příspěvek slovy: „*Všichni odcházeli z divadla s pocitem skutečně slavnostního večera prožitého v nejlepším slova smyslu. Neměl by být zapomenut. Řediteli Warbekovi, který tento umělecký čin uskutečnil, náleží absolutní pochvala a upřímné uznání.*“⁶⁸⁴ Po úspěchu

⁶⁸² Tamtéž.

⁶⁸³ Vstupenky pro operetní představení se pohybovaly v rozmezí od 2 do 10 korun. Pro operní představení a hostování mohlo být vstupné zvýšeno do 25 procent oproti běžné ceně jednotlivých vstupenek. Viz Státní okresní Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687, Dohoda mezi městským zastupitelstvem v Krnově a ředitelem ze sezony 1924/1925.

⁶⁸⁴ „*Das volle Das volle Haus schied mit der Empfindung aus dem Theater, einen wirklichen Festabend in des Wortes edelster Bedeutung erlebt zu haben. Er soll nicht vergessen werden. Der Theaterdirektion Warbek, die diese künstlerische Tat durchgeführt hat, gebührt uneingeschränktes Lob und rückhaltlose Anerkennung.*“ Viz „Tannhäuser und der Sängerkrieg auf der Wartburg“, von

Tannhäusera v říjnu 1924 uvedli v době masopustu, 18. ledna 1925, parodii na tuto operu od rakouského skladatele a kapelníka Karla Bindera (1816–1860). Tato praxe se objevovala již v průběhu druhé poloviny 19. století, konkrétně u zmíněné parodie od jejího vzniku v roce 1857.⁶⁸⁵

Nejčteněji byla uváděna již klasická operní díla německých a italských skladatelů. Vedle Wagnera se jednalo o Ludwiga van Beethovena (1770–1827) s operou *Fidelio*, jejíž druhé uvedení v roce 1927 realizovali jako připomenutí sta let od jeho úmrtí. K dalším autorům přínáleželi Carl Maria Weber (1786–1826) s romantickou operou *Der Freischütz*, Albert Gustav Lortzing (1801–1851) s komickou operou *Zar und Zimmermann* nebo Otto Nicolai (1810–1849) s dílem *Die lustigen Weiber von Windsor*. Z italské tvorby byl jednoznačně upřednostňován Giuseppe Verdi (1813–1901), který byl zároveň nejhranějším operním skladatelem v krnovském divadle v tomto období. Melodická bohatost Verdiho oper si snadno podmanila zdejšího návštěvníka v dílech *Ein Maskenball*, *Rigoletto*, *Troubadour*, *La Traviata* nebo *Aida*. K dalším italským skladatelům patřil Giacomo Puccini (1858–1924) s jeho nejznámějšími díly *Tosca* a *La Bohème*. Operní repertoár dále doplnili francouzští a rakouští autoři. Kromě Mozartovy opery *Die Hochzeit des Figaro* se jednalo o díla z 19. století nebo z počátku 20. století.

Do konce sezony 1925/1926 se na mnohých nastudováních podílel šéf opery Theodor Schablass (1874–1946).⁶⁸⁶ V roce 1925 uvedl také dvě svá díla,⁶⁸⁷ nejprve hudební tragédii *Stella*, kterou zkomponoval na stejnojmenné drama Johanna Wolfganga Goetha, a v závěru roku prezentoval komickou operu *Nassreddin*, u níž byl Schablass kromě hudby i autorem libreta. Opery byly velmi dobře přijaty, obě režíroval Otto Warbek, ale přece jen *Stella*, kterou autor uvedl v roce 1914 již za svého pobytu v divadle v Sankt Pöltenu,⁶⁸⁸ byla propracovanějším a lépe hodnoceným dílem: „*Hudební pojetí díla vyhovuje vysokým uměleckým*

Richard Wagner. (Erste Aufführung einer Wagneroper in Jägerndorf.). *Jägerndorfer Zeitung*. 1. 11. 1924, 52(88), 6.

⁶⁸⁵ Srov. ŠTEFANIDES, Jiří. Tvůrčí stereotypy provinčního divadla na Moravě v 19. století. In ŠTEFANIDES, Jiří (ed.). *O divadle 2008. O divadle na Moravě a ve Slezsku III*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 55.

⁶⁸⁶ Býval uváděn také jako Theo Schablaß. V opavském divadle působil od sezony 1922/1923. Předtím působil jako kapelník v divadlech v Heilbronn (1899/1900), Stendalu (1900/1901), Głogówě (1900–1902), Bytom (1902–1904), Innsbrucku (1904–1907), Jablonci nad Nisou (1907–1909), Sibiue (německy Hermannstadt, město ležící v Sedmihradsku v dnešním Rumunsku, 1909/1910), St. Pöltenu (1913/1914). Viz Jednotlivé ročníky *Neuer Theater-Almanach*.

⁶⁸⁷ V opavském divadle ještě uvedl v premiéře 10. dubna 1924 operu pod názvem *Eugen Aram*.

⁶⁸⁸ *Stella*. In *Stanford University Libraries. Opening Night! Opera and Oratorio Premieres* [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: <http://operadata.stanford.edu/catalog/10128081>.

požadavkům, nechává projevit názorné podmalování textu a ukazuje bohatou dramatickou vynalézavost skladatele. Orchestru věnoval pan Schablass zvláště svou lásku. Množství nuancí a charakteristické zdobení zaujme posluchače a zanechá hluboký vjem a vyjadřuje bohatou hudební obrazotvornost hudebního skladatele.⁶⁸⁹ Opera byla příležitostí zejména pro ženskou část souboru, neboť pěvecké party zkomponoval pro čtyři sopranové hlasy a jeden alt, mužské party patřily po jednom z hlasů v oboru tenor a bas. Dílo nezahrnovalo sbor ani velké souborové scény, ale využití celého opavského orchestru v prostoru krnovského sálu znamenalo přece jen problém s jeho rozmístěním.⁶⁹⁰ Schablass ovlivněn svou dlouholetou činností kapelníka zřejmě upřednostnil zejména orchestrální stránku své opery. Druhé dílo *Nassreddin* bylo po hudební stránce také vysoce hodnoceno, ale jeho děj trpěl občasnou rozvláčností.⁶⁹¹

Z české operní tvorby uvedli v tomto období pouze Smetanovu operu *Die verkaufte Braut* (Prodaná nevěsta) v německém překladu Maxe Kalbecka (1850–1921), kterou hudebně nastudoval opět šéf opery Theodor Schablass. Byla hrána u příležitosti stého výročí skladatelova narození (2. března 1824) a zároveň byla první českou operou prezentovanou v krnovském divadle.⁶⁹² Rozestup mezi opavskou premiérou a krnovským uvedením byl téměř měsíční, což výrazně ovlivnilo úroveň jednotlivých představení. Opavská kritika upozorňovala na nedostatečnou přípravu opery, která tak byla nad síly souboru. Naopak ohlas z Krnova byl velmi pozitivní a rovněž výkony jednotlivých umělců byly oceněny. Taktéž představitelka Mařenky byla v opavském podání kritizována a její jméno nebylo ani zmíněno. V krnovském uvedení zjišťujeme, že se jednalo o mladou pěvkyni Lottu Plonerovou, která měla u diváků úspěch. A vzhledem k tomu, že obsazení jednotlivých rolí bylo stejné v obou divadlech, je nepravděpodobné, že by zrovna tato postava byla přeobsazena. Postavu Jeníka ztvárnil Hans Böhm. Kecala působivě zahrál Franz Madel a koktajícího Vaška Norbert Fels, oba výkony byly

⁶⁸⁹ „Die musikalische Bearbeitung des Werkes entspricht hohen künstlerischen Anforderungen, läßt anschauliche Untermalung des Textes sinnfällig hervortreten und zeigt die reiche dramatische Erfindungskraft des Komponisten. Dem Orchester hat Herr Schablaß seine besondere Liebe zugewendet. Eine Fülle von Feinheiten und charakteristischen Verzierungen nehmen die Hörer gefangen und lassen die tiefe Empfindung und reiche musikalische Phantasie des Tondichters erkennen.“ Viz P. „Stella“, Musiktragödie (Text nach Goethe) von Theo Schablaß. *Jägerndorfer Zeitung*. 15. 1. 1925, 53(5), 4.

⁶⁹⁰ Tamtéž.

⁶⁹¹ Dr. Josef Adamek. „Nassreddin“. *Jägerndorfer Zeitung*. 6. 12. 1925, 53(98), 3.

⁶⁹² V Opavě se zase jednalo o první uvedení české opery v německojazyčném divadle od vzniku Československa.

velmi dobře hodnoceny na obou jevištích. Z krnovské rezenze je rovněž zřejmé, že opavské divadlo si vypomáhalo také spoluprací s ostravským německojazyčným divadlem, z kterého zde vystoupila ženská část baletu.⁶⁹³ V sále hotelu Tiroler zazněla v německém jazyce Smetanova *Die verkaufte Braut* v podání městského divadla, jako jediná česká opera, ještě v lednu 1927.

Naopak v Opavě byla česká operní tvorba i výraznou součástí repertoáru německojazyčného divadla, kromě dalších děl Bedřicha Smetany uvedli Dvořákovu operu *Rusalka* (30. března 1926) a Janáčkovu dílo *Jenufa* (Její pastorkyňa, 25. dubna 1928).

Činohru měl ředitel Warbek podle dohody od sezony 1924/1925 realizovat jedenkrát týdně,⁶⁹⁴ přičemž se měla v programu divadla střídát veselohra s hrou na vážnější téma. K uvádění byly přijatelné také klasické nebo lidové hry, konkrétně byli v dohodě zmíněni „*rakouští lidoví klasikové Anzengruber a Raimund*“.⁶⁹⁵ Z této drobné zmínky je patrné, že se od ředitele ani neočekával modernější a průbojnější repertoár. Vedení divadla jen pozvolna opouštělo tradiční repertoár z 19. století a i později ponechalo ve svém výběru hry tematicky inspirované antickými tragédiemi autorů Franze Grillparzera (1791–1872) *Sappho*, Friedricha Schillera (1759–1805) *Die Braut von Messina* nebo Johanna Wolfganga Goetha (1749–1832) *Iphigenie auf Tauris*. Až v polovině dvacátých let 20. století začalo vedení postupně vybírat z děl moderní severské dramatiky a do repertoáru zařadilo norské autory: kritickorealistickeho prozaika a dramatika Bjørnstjerna Bjørnsona (1832–1910) s veselohrami *Wenn der junge Wein blüht*⁶⁹⁶ nebo *Die Neuvermählten* a Henrika Ibsena (1828–1906) s hrou *Der Bund der Jugend*, či pohádkovou hru švédského spisovatele a novináře Augusta Strindberga (1849–1912) *Schwanenweiß*. Výběr dále doplnilo o anglické dramatiky irského původu a z jejich her diváky pobavila zejména konverzační komedie Oscara Wilda (1854–1900) *Ein idealer Gatte* nebo úspěšné dílo Georga Bernarda Shawa (1856–1950) *Pygmalion*.

Bohatě byla zastoupena rakouská moderna, ať už se jednalo o hru Hermanna Bahra (1863–1934) *Das Prinzip*, tvorbu básníka a dramatika Antona

⁶⁹³ Srov. LEHNERT, Alfred. „Die verkaufte Braut.“ *Deutsche Post*. 20. 2. 1924, 6(43), 6. – P. „Die verkaufte Braut“, *Komische Oper von Fried Smetana. Jägerndorfer Zeitung*. 16. 3. 1924, 52(22), 6.

⁶⁹⁴ V sezoně 1923/1924 se jednalo o tři činoherní tituly během čtrnácti dnů.

⁶⁹⁵ Státní okresní Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687, Dohoda mezi městským zastupitelstvem v Krnově a ředitelem ze sezony 1924/1925.

⁶⁹⁶ Hra byla i několikrát zfilmována německou produkcí, v roce 1927 v němém filmu a v roce 1943 ve zvukové verzi.

Wildganse (1881–1932) v „mystické básni“ *Kain* nebo tragédii *Liebe*, či Karla Schönherra (1867–1943) v dílech *Es* nebo *Kindertragödie* a dalších.

Z německých současníků tohoto období uváděli Hermanna Sudermanna (1857–1928), který si na jevištích vydobyl své místo již na konci 19. století, zde až o něco později, na počátku 20. století. Jeho hru *Stein unter Steinen* nebo komedii *Die Schmetterlingsschlacht* hráli v Krnově až v těchto letech poprvé. Obdobně tomu bylo u představitele německých naturalistů Maxe Halbeho (1865–1944), který zde byl poprvé uveden na podzim 1925 s hrou *Der Strom*. Rovněž na krnovském jevišti dosud opomíjený Gerhart Hauptmann (1862–1946), v předešlém období jsem zaznamenala uvedení jeho hry pouze v roce 1910, patřil až v tomto období k nejuváděnějším autorům. V roce 1926 byly nastudovány dokonce čtyři jeho hry, přičemž *Rose Bernd* a tragikomedie *Die Ratten* byla odehrána dvakrát. Reprízování u činoher zde nebývalo zvykem a jednalo se víceméně o ojedinělý jev.

V protikladu k předešlým uměleckým směrům (realismu, naturalismu a impresionismu) se i v krnovském divadle v druhé polovině dvacátých let objevily hry významných německých expresionistických autorů Klabunda (1890–1928)⁶⁹⁷ a Waltera Hasenclevera (1890–1940). Klabundova hra *Křídový kruh* vznikla podle stejnojmenného čínského příběhu Li Sing-taoa, která zde byla nastudována režisérem Ludwigem Stiehlem. Přestože se o konkrétní podobě inscenace z dobové recenze mnoho nedozvíme, jednalo se o úspěšný večer na počátku sezony 1926/1927: „A nyní k samotnému výkonu! Viděli jsme hru na velkých scénách a upuštěním od zdobných doplňků nádherných výprav, se tak může klidně tvrdit, že větší část uměleckého osazenstva obstála srovnatelně. Především to platí o slečně Rombachové. Posuzováno podle její *Haitang*, byla u ní v dobrých svědomitých rukou také Shawovova „svatá Jana“⁶⁹⁸. Slečna Rombachová nehrála, ona byla Klabundovou *Čang-Haitang*.“⁶⁹⁹ Svých postav se velmi dobře zhostili také režisér Stiehl v roli mandarína Maa, Editha Walterová jako představitelka jeho ženy Ji-Pei, Rudolf Drexler coby vrchní soudce nebo Vincenz Spörr v roli kuplíře Tonga. O

⁶⁹⁷ Vlastním jménem Alfred Henschke.

⁶⁹⁸ Helena Rombachová v roli Jany vystupovala v sezoně 1925/1926 pouze v opavském divadle, v Krnově tato inscenace nebyla uvedena.

⁶⁹⁹ „Und nun zur Aufführung selbst! Wir haben das Stück auf großen Bühnen gesehen, und sieht man von dem schmückenden Beiwerk einer prächtigeren Ausstattung ab, so kann man ruhig behaupten, daß der Großteil unserer Künstlerschar dem Vergleiche standhielt. Vor allem gilt dies von Frl. Rombach. Nach ihrer *Heitung* zu urteilen, wäre auch Shaw's „*Heilige Johanna*“ bei ihr in guten gewissenhaften Händen. Frl. Rombach spielte nicht, sie war Klabunds *Tschang-Heitung*.“ Viz E. Der Kreidekreis. *Jägerndorfer Zeitung*. 14. 10. 1926, 54(82), 7.

sezonu později pak byla ještě uvedena Hasencleverova veselohra *Ein besserer Herr* (28. října 1927).

V tomto období se na německojazyčných jevištích výrazně uplatňovala i maďarská dramatika. Z ní zvolili veselohru *Antonia* novináře a kritika Melchoira Lengyela (1880–1974) nebo dílo často uváděného spisovatele a žurnalisty židovského původu Ference Molnára (1878–1952),⁷⁰⁰ a to převážně jeho novinky *Die rote Mühle* (5. listopadu 1925) a *Spiel im Schloß* (16. října a 3. listopadu 1927).

Z české tvorby byly v činohře uvedeny pouze hry Františka Langra. Jednalo se o veselohru *Das Kamel geht durch das Nadelöhr* (Velbloud uchem jehly, 17. února 1925) a drama *Peripherie* (Periférie, 12. dubna 1927), přičemž druhý ze zmíněných titulů nebyl v krnovských novinách vůbec reflektován. Důvodem mohla být nepříliš povedená inscenace, neboť v opavském deníku *Deutsche Post* byla recenzentem označena „za nezdar“.⁷⁰¹ Langrova veselohra o třech dějstvích *Velbloud uchem jehly* byla hrána v překladu německy píšícího pražského novináře a kritika Otto Picka (1887–1940), který přeložil všechna stěžejní Langrova dramatická díla.⁷⁰² Režie se ujal Lorenz Kirchner. Představení bylo velmi dobře hodnoceno, zejména herecké výkony, z nichž vynikala v roli paní Peštové charakterní herečka Toni Conradyová. Oproti jiným kritikám byla poměrně velká část věnována výtvarné stránce. „*Výpravě ve všech třech dějstvích se tentokrát nedá nic vytknout. Pan ředitel Willi Warbek vytvořil náležitě působivý prostor, z kterého se odrážel zajímavý děj plný dojetí. Sklepní byt v prvním, stejně jako mlékárna ve třetím dějství byly postaveny znamenitě a prezentovány s přesvědčivým realismem. V takovém prostoru jevištní postupy působí, ale zhorší se, když se omezí na pouhý bídný náznak dějiště.*“⁷⁰³ Je patrné, že zdejší kritika stále vyžadovala realistickou podobu scény a nepřipouštěla možnost náznakového či abstraktního výtvarného

⁷⁰⁰ Německy uváděn Franz Molnár. Vlastním jménem Ferenc Neumann.

⁷⁰¹ Srov. Erne. *Peripherie*. *Deutsche Post*. 9. 4. 1927, 9(84), 7.

⁷⁰² Hra *Velbloud uchem jehly* byla na scéně německojazyčného divadla pravděpodobně poprvé uvedena v pražském *Neues deutsches Theater* 15. 3. 1924. V Opavě 14. 2. 1925 a v Krnově 17. 2. 1925.

⁷⁰³ „*Die Ausstattung der Szene in allen drei Akten ließ diesmal nichts zu wünschen übrig. Herr Dir. Willi Warbek schuf damit den erforderlichen, stimmungsvollen Rahmen, von dem sich die interessante Handlung eindrucksvoll abhob. Die Kellerwohnung im ersten sowie die Milchhalle im dritten Akten waren vorzüglich und mit überzeugender Realistik gestellt. In solchen Rahmen wirken die Bühnenvorgänge, aber sie fallen ab, wenn man sich mit der bloß kümmerlichen Andeutung des Schauplatzes begnügt.*“ Viz P. „*Das Kamel geht durch das Nadelöhr*“, Lustspiel in drei Akten von F. Langer. *Jägerndorfer Zeitung*. 22. 2. 1925, 53(16), 6.

řešení. Willi Warbek v divadle v té době opět hostoval jako herec, ale podle tohoto údaje se podílel i na výtvarném scénickém pojetí inscenace.

Činoherním představením ukončili také poslední sezonu 1927/1928 Městského divadla v sále hotelu Tiroler, kde 15. dubna 1928 odehráli hru Hanse a Johanna von Wentzela *360 Frauen*.

Převažující část repertoáru však tvořila opereta, které mnohdy zahajovala nebo naopak uzavírala danou sezonu. I v tomto žánrovém okruhu se většinou opírali o starší prověřená díla. Hráli operety skladatelů Jacquese Offenbacha (1819–1880), Karla Millöckera (1842–1899), Franze von Suppého (1819–1895) a Johanna Strausse ml. (1825–1899). Ze současníků se pak jednalo o Franze Lehára (1870–1948) nebo Edmunda Eyslera (1874–1949), jehož operetu *Die Schützenliesel* odehráli 20. dubna 1924 na konci divadelní sezony⁷⁰⁴. Rovněž následující sezonu zahájili ve čtvrtek 2. října 1924, v Opavě to bylo o den dříve, operetní novinkou německého skladatele a dirigenta židovského původu Jeana Gilberta (1879–1942) *Das Weib im Purpur*⁷⁰⁵ v režii Otto Warbeka a kapelníka Edgara Schiffmanna.⁷⁰⁶ V hlavních rolích vystoupily Margot Hochéová, Mizzi Warbek-Schwingerová a Eva Klaudyová, z mužského osazenstva se jednalo o Erwina Harditze, Louise Waldenberga, Hanse Waltera Kleina, Karla Sládka a Vlastimila Horáka.⁷⁰⁷ V tomto období je zřejmé, že se v německojazyčném souboru objevovali již častěji herci české národnosti.

Celá řada operetních novinek se na krnovském jevišti objevily ve stejném roce jako jejich první německojazyčná uvedení realizovaná například v Bürgertheater ve Vídni. Jednalo se o dílo *Clo Clo* s hudbou Franze Lehára (Víděň 8. března 1924, Krnov 23. října) nebo operetu italského skladatele a představitele verismu Pietra Mascagniho (1863–1945) *Ja* (Víděň 24. ledna 1925, Krnov 15. a 18. října).⁷⁰⁸ Z rakouských skladatelů uváděli také novinky Leo Aschera (1880–1942), k nimž v roce 1925 patřila opereta *Sonja*.⁷⁰⁹ Oproti sezoně 1924/1925 výrazně vzrostl v dalším období počet novinek v porovnání ke starší operetní tvorbě a zároveň stoupla reprízovost, neboť každý operetní titul byl vícekrát reprízován.

⁷⁰⁴ Stadttheater Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 4. 1924, **52**(31), 3.

⁷⁰⁵ Stadttheater in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 9. 1924, **52**(78), 6.

⁷⁰⁶ Zahajovacím představením pro sezonu 1925/1926 byla Straussova opereta *Zigeunerbaron*.

⁷⁰⁷ P. „Das Weib im Purpur“, Operette von L. Jakobsohn und R. Östereicher. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 10. 1924, **52**(80), 6.

⁷⁰⁸ V originále byla poprvé uvedena pod názvem *Si* v Římě již 13. prosince 1919.

⁷⁰⁹ Spielplan des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 10. 1925, **53**(87), 3.

V době působení ředitele Engelberta Warbeka v krnovském divadle mu byl oporou jeho syn Otto, který jej zastupoval. Byl také hlavním režisérem, zprvu v nastudování oper a operet, později bez specifikace žánrového zaměření. Přesto jeho doménou zůstávaly režie oper, včetně inscenování náročných a výpravných Wagnerových děl, kde měl výraznou posilu v šéfech opery, nejprve v Theodoru Schablassovi a od sezony 1926/1927 v Arnoldu Langefeldovi. V činohře docházelo k větší fluktuaci režisérů, přičemž se jednalo zároveň o členy hereckého souboru a koncem dvacátých let navíc začala činohra upadat. Režisérem operety byl po celou dobu Louis Waldenberg.

Proměna členů souborů (opery, operety a činohry) byla obdobná jako u předešlých společností. Jednalo se o herce a zpěváky, kteří působili většinou ve větších městských divadlech, ale i je poháněla touha po větších rolích s vidinou lepšího uplatnění svého talentu. Počet členů souborů se od předešlých společností lišil v tom, že se jednalo o umělce ze třísouborového divadla a při součtu umělců ve všech souborech byl tak celkový počet výrazně vyšší. V případě, že bychom porovnávali počet členů samostatně v každém souboru, zjistíme, že soubor měl přibližně jedenáct maximálně sedmnáct osob. Jen celkový součet všech umělců ze tří souborů, doplněný ještě o chór, skládající se z deseti dam a deseti pánů, a třicetičlenný orchestr, tvořil téměř stovku uměleckých pracovníků divadla. Nejméně početným souborem byla opera, kde se jednalo pouze o sólisty v počtu přibližně deseti osob. Méně náročné role pak zastali členové operety, kterých bylo maximálně čtrnáct, ale postupně jejich počet klesal až na devět v sezoně 1927/1928. Činohra zprvu disponovala se sedmnáctičlenným souborem, ale i jeho počet se v sezoně 1927/1928 zúžil na třináct herců a hereček. Rovněž členové souborů operety a činohry si v jednotlivých inscenacích vzájemně vypomáhali. Jak již bylo zmíněno, fluktuace členů byla velká. Většina z nich odcházela po jedné sezoně, zejména v opeře, kde se pro sezonu 1926/1927 zcela proměnil soubor. V ostatních dvou souborech zůstávali někteří členové přece jen dvě až tři sezony, ale i oni pak odcházeli. Jedinou stálíci byla charakterní herečka činohry a operety Toni Conradyová s osobitým komediálním talentem obsazována v oboru komická stará nebo gardedáma.⁷¹⁰ Z významných členů v tomto období je nutno zmínit krátké angažmá Egida Toriffa, který odešel z Linze a v sezoně 1927/1928 zde zaujal místo

⁷¹⁰ Členkou opavského divadla byla v letech 1918–1931. Viz ZBAVITEL, pozn. 303, s. 48.

operetního tenora, pak odešel do divadla v Klagenfurtu. Stejně tak mladičkého Viktora Stiaßneho (1909–1982), který na opavském jevišti v roce 1924 debutoval. V letech 1924–1927 se uplatňoval ve vedlejších rolích s povinností účinkovat ve sboru. Poté byl angažován v divadlech v Moravské Ostravě, Jablonci nad Nisou, Liberci, ve vídeňském Volkstheater a na konci druhé světové války v berlínském Theater am Schiffbauerdamm. Prosadil se nejen v divadle, ale také ve filmu pod jménem Viktor Staal.⁷¹¹

Úroveň opavských umělců, kteří v Krnově vystupovali, byla podstatně vyšší než u předešlých společností, neboť museli obstát především u opavských diváků, kteří již po léta byli zvyklí na určitý standard velkého třísouborového zemského divadla. Nepřekvapí tak, že herci a zpěváci přicházeli do stálého opavského angažmá z divadel ve Vídni, Innsbrucku, Salcburku, Grazu, Klagenfurtu nebo v Mnichově. V rámci Československa se jednalo o členy německojazyčných divadel z Prahy, Brna, Liberce, Jablonce nad Nisou, Teplic, Mostu, Chebu, Jihlavy nebo z Moravské Ostravy.

Mezi umělci se objevily také osobnosti, které zůstaly více spjaty s regionem. Patřil k nim například Franz Piekarowitz, který od sezony 1924/1925 byl členem operetního souboru. V následujícím období byl uváděn jako Ferry Pikart.⁷¹² Na podzim 1927 se stal součástí Mährisches Städtetheater (Divadlo moravských měst), které vedl společně s Franzem Moserem⁷¹³. V průběhu října a listopadu hráli se společností také v Bruntále.⁷¹⁴ Jak se dál odvíjel osud společnosti, je otázkou, neboť na své domovské šumperské scéně odehráli během září a října 1927 jen sedm představení.⁷¹⁵ Od sezony 1929/1930 se Franz Ferry Pikart (Piekarowitz) stal ředitelem nově vzniklé zájezdové společnosti Mährisch-schlesische Städtebühne (Divadlo moravsko-slezských měst) se sídlem v Šumperku. Soubor vedl společně s Lorenzem Kirchnerem, s kterým se seznámil pravděpodobně při působení v opavském a krnovském divadle, kde Kirchner byl hlavním činoherním režisérem a představitelem otců a hrdinných postav.⁷¹⁶ Tato zájezdová společnost byla jedna

⁷¹¹ Viktor Staal. In *Wikipedia* [online]. [cit. 9. 4. 2019]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Viktor_Staal.

⁷¹² V sezoně 1926/1927 byl zařazen do činoherního souboru.

⁷¹³ Uváděn také jako Mosor.

⁷¹⁴ Stadttheater Freudenthal. *Freudenthaler Zeitung*. 1. 10. 1927, **24**(77), 8; 2. 11. 1927, **24**(86), 5; 16. 11. 1927, **24**(90), 4.

⁷¹⁵ Srov. HUDCOVÁ, Eva. *Měšťan a divadlo. Z kulturních dějin města Šumperka*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 220, 230.

⁷¹⁶ Působil zde v letech 1924–1926.

z těch, které chtěly využít možnosti hrát se stálým souborem v místech mimo síť městských divadel a zároveň v sídlech se silnou německou populací. Svaz nebo sdružení s podporou těchto měst pak mělo zajistit divadelní produkce v určitém počtu v sezoně nebo pravidelná představení v předem sjednaném dni.⁷¹⁷ Přes snahu zapojit do tohoto projektu kromě Šumperku poměrně velký počet měst zahrnující také Lanškroun, Mohelnici, Moravskou Třebovou, Rýmařov, Svitavy, Šternberk a Zábřeh, se toto seskupení stěží udrželo pouhou jednou sezonu.⁷¹⁸

Zkušenost s typem divadla „sdružených měst“ měl také herec a režisér Josef Hübner (1888–1966), který byl nejprve angažován v Intimes Theater ve Vídni (1908–1909), v Stadttheater v Klagenfurtu (1909), poté také v Moravské Ostravě (1911/1912) nebo v Cieszynie. Období první světové války strávil v Landestheater v Linzi (1913–1918). V roce 1920 založil Hübner s Franzem X. Friedem Mährisches Städtebundtheater (Divadlo svazu moravských měst) se sídlem ve Svitavách, ale i tato společnost přes veškerou snahu ukončila svou činnost již v roce 1922.⁷¹⁹ Josef Hübner pak působil v divadlech ve Vídni, Curychu (1930/1931), ale také v Československu na scénách v Liberci (1931/1932), v Opavě a v Krnově (1932–1934) a okupaci prožil v Brně (1938–1945), kde v období intendantů Theodora A. Modese (1888–1962) se stal jeho zástupcem. Po válce Hübnerovy kroky směřovaly opět do Vídně (Kammerspiele 1945–1950, Raimundtheater 1954/1955), Innsbrucku, Bregenzu (1953/1954) a od roku 1955 do Grazu, kde v roce 1966 zemřel.⁷²⁰ Pohyb uměleckých osobností v středoevropském divadelním prostoru nebyl ve dvacátých a třicátých letech 20. století ničím výjimečným a území Československa bylo jeho pevnou součástí. Mnohé vazby bývalého Rakouska-Uherska zůstaly zachovány a oboustranné ovlivňování jen logickým důsledkem vzájemného soužití, které bylo definitivně zpřetrháno až po druhé světové válce.

⁷¹⁷ ŠTEFANIDES, Šternberk / Sternberg, pozn. 101, s. 219. – ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 169.

⁷¹⁸ HUDCOVÁ, pozn. 715, s. 222–223.

⁷¹⁹ Tamtéž, s. 214–216, 230.

⁷²⁰ Hübner, Josef, Schauspieler u. Spielleiter. In FRENZEL, Herbert A. – MOSER, Hans Joachim. *Kürschners biographisches Theater-Handbuch: Schauspiel, Oper, Film, Rundfunk. Deutschland–Österreich–Schweiz*. Berlin: Walter de Gruyter & Co, 1956, s. 311. Viz také [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=TC6LDwAAQBAJ&pg=PA311&dq=josef+h%C3%BCbner+theater&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiWuJj6mfPhAhURnhQKHjPD-EQ6AEIKDAA#v=onepage&q=josef%20h%C3%BCbner%20theater&f=false>. – Josef Hübner. In *Wien Geschichte Wiki* [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Josef_Huebner.

Důležitou součástí každého divadelního provozu bylo hostování významných umělců. Jejich velká část vystupovala primárně v Opavě, zejména v operních inscenacích, ale mnozí zavítali i na krnovské jeviště. Pohostinská vystoupení umělců probíhala zprvu i v Krnově několikrát do měsíce. V pozdějších Warbekových sezonách se však frekvence hostů výrazně snížila. Mnohdy se také jednalo o umělce, kteří dříve či později byli s divadlem svázáni stálým angažmá, stejně jako Willi Warbek, Julie Enzingerová nebo Josef Danegger. Již několikrát zmíněný Willi Warbek, nyní působil ve vídeňském divadle Komödienhaus, a zde pohostinsky vystoupil v neděli 30. března 1924 Millöckerově operetě *Das verwunschenen Schloß*.⁷²¹ Herečka Julie Enzingerová hostovala v Krnově v lednu 1924 a poté byla v letech 1924–1926 angažována do činoherního souboru v oboru salonní dáma. Znovu zde hostovala v listopadu 1927, kdy dvakrát vystoupila ve veselohře *Stiefmama*. Herec Josef Danegger byl v opavském angažmá v roce 1906, poté prošel vratislavským divadlem a v Berlíně působil v Deutsche Theater. V letech 1919–1926 se stal členem souboru v Burgtheater ve Vídni.⁷²² V té době, počátkem roku 1924, hostoval také v opavském a krnovském divadle. Nejprve v dramatické básni o pěti dějstvích Antona Wildgansa *Kain*, kde se představil ve stejnojmenné hlavní roli společně s hostující Anní Rosarovou⁷²³ v roli Evy.⁷²⁴ Danegger se v Krnově setkal pravděpodobně s velkým diváckým zájmem, neboť o měsíc později, v sobotu 15. března zde znovu vystoupil v Zolově dramatu *Therese Raquin* společně s Thildou Suinalovou.⁷²⁵

Počátek roku 1924 byl celkově bohatý na hostující umělce, neboť v lednu zde vystoupil v Halevyho opeře *Die Jüdin* tenor vratislavské opery Paul Mayer v roli Eléazara a Mizzi Tonn-Steinhartová ztvárnila postavu Eudoxie. V závěru

⁷²¹ Spielplan des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*, 27. 3. 1924, 52(25), 3.

⁷²² Josef Danegger (1889–1948) byl synem herce a režiséra Josefa Daneggera (1865–1933) a herečky Berthy Müllerové. Jeho sestra Mathilda a mladší bratr Theodor byli také herci. Viz Josef Danegger (Schauspieler, 1889). In *Wikipedia* [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Josef_Danegger_\(Schauspieler,_1889\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Josef_Danegger_(Schauspieler,_1889)).

⁷²³ Annie Rosarová (1888–1963) debutovala v roce 1910 ve vídeňském Lustspieltheater. Působila v mnichovských divadlech Künstlertheater a Schauspielhaus, od roku 1917 hrála v Deutschen Schauspielhaus v Hamburku. Poté se vrátila do Vídně, kde byla angažována v Burgtheater (1918–1923), Theater in der Josefstadt (1925–1938) a Volkstheater (1939–1942, 1947–1951). Po druhé světové válce spolupracovala s rádiem a televizí, byla významnou filmovou herečkou. Viz Annie Rosar. In *Wikipedia* [online]. [cit. 9. 3. 2019]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Annie_Rosar.

⁷²⁴ V Opavě vystoupil ve stejné inscenaci 4. února 1924, o den později v Hauptmannově hře *Fuhrmann Henschel* rovněž s Anní Rosarovou.

⁷²⁵ Na opavském jevišti vystoupil v téže inscenaci 13. března 1924 a o den dříve v roli Franze v Schillerových *Die Räuber*.

měsíce ještě hostoval v Granichstättenově operetě *Auf Befehl der Kaiserin* Franz Glawatsch z Theater an der Wien.⁷²⁶

Pravidelným hostem zejména v opavském, ale i krnovském divadle, byl rakouský divadelní a filmový herec Wilhelm Klitsch (1882–1941).⁷²⁷ První krnovské uvedení člena vídeňského Volkstheater se však příliš nezdařilo. V březnu 1924 byla ohlášena Sofoklova tragédie *König Oidipus*, v které Klitsch měl vystoupit v hlavní roli,⁷²⁸ díky špatné organizaci, však bylo představení odvoláno: „*Takže naše publikum vyšlo naprázdno. Jaké byly příčiny odvolání? Ve čtvrtek 6. tohoto měsíce, v den ohlášeného pohostinského vystoupení, byl divadelní sál zadán u příležitosti oslav narození prezidenta republiky. Pan Warbek byl majitelkou sálu již dlouhou dobu na tuto okolnost upozorněn, takže mohl bez potíží hostování přeložit na středu 5., neboť v tento den byl pan Klitsch v Opavě naprosto volný a nehrál.*“⁷²⁹ V Opavě měl Klitsch původně odehrát dvě představení, ale nakonec se jednalo o tři, v Krnově se neuskutečnilo žádné.⁷³⁰ Na základě tohoto incidentu a následného příslibu vedení divadla, byl umělec znovu pozván a na konci měsíce, 20. března, vystoupil v roli Martina ve Wildgansově tragédii *Liebe*.⁷³¹ Bez intervence by se toto představení vůbec nekonalo a Krnované by si museli počkat přinejmenším do prosince 1925, kdy zde Klitsch znovu hostoval, tentokrát ve veselohře německého dramatika a překladatele Ludwiga Fuldy (1862–1939) *Jugendfreunde*.⁷³² Z tohoto přístupu vedení divadla bylo zřejmé, že upřednostňovali především opavskou scénu a provoz krnovského divadla opět řešili až ve chvíli, kdy se situace vyhrotila.

⁷²⁶ V Opavě hostoval 29. a 30. ledna 1924.

⁷²⁷ Wilhelm Klitsch debutoval v roce 1901 v Raimundtheater. Poté působil ve vídeňských divadlech Wiener Neustadt (1902–1904), Kaiser-Jubiläums Stadttheater (1904–1906, dnešní Volksoper) a od roku 1906 ve Volkstheater. Od roku 1927 také režíroval. Viz Klitsch, Wilhelm. In *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 3. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1965, s. 414–415.

⁷²⁸ V této roli vystoupil pouze v opavském divadle 4. března 1924.

⁷²⁹ „*So hatte unser Publikum das Nachsehen. Welches waren nun die Ursachen der Absage? Am Donnerstag, den 6. d. M., dem Tage des angekündigten Gastspiels, war der Theatersaal anlässlich der Feier des Geburtsfestes des Präsidenten der Republik vergeben. Herr Warbek war von der Besitzerin des Saales schon seit längerer Zeit auf diesen Umstand aufmerksam gemacht worden, so daß er ohne Schwierigkeit das Gastspiel für Mittwoch, den 5., ansetzen konnte, denn an diesem Tage war Herr Klitsch in Troppau vollständig spielfrei und unbeschäftigt.*“ Viz Mehr Respekt vor dem Publikum! *Jägerndorfer Zeitung*. 9. 3. 1924, 52(20), 6.

⁷³⁰ V Opavě kromě představení *König Oidipus*, vystoupil 6. března 1924 v recitačním večeru s hrdinským zpěvem *Das Niebelungenlied*, který pro Klitsche nově upravil a přepracoval Franz Karl Ginzkey (původně v tento den měl Klitsch vystoupit v Krnově) a 7. března se představil v roli Petruccia v Shakespearově *Der Widerspenstigen Zähmung*.

⁷³¹ Ve stejné inscenaci vystoupil i v Opavě 18. března 1924 a o den později v inscenaci *Die goldene Eva* v komediální roli zlatnického tovaryše Petra, která nepatřila k jeho typickým, ale znamenitě ztvárněným postavám.

⁷³² Spielplan des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 29. 11. 1925, 53(96), 3.

Přestože uvádění operet bylo nejrentabilnějším zdrojem příjmu, nechyběli ani v těchto představeních hosté. Patřil k nim i vídeňský umělec Erich Deutsch-Haupt, který se představil v Kálmánově operetě *Die Bajadere* a *Gräfin Mariza*. Zároveň vystoupil i v operetní novince Bruna Granichstädtena (1879–1944) *Der Orlow*, která byla poprvé uvedena 3. dubna 1925 v Theater an der Wien a ve dnech 25. a 27. prosince téhož roku ji zhlédli také krnovští diváci.⁷³³ Jednalo se o jednu z nejreprízovanějších operet v Krnově v té době.

Ředitel Engelbert Warbek po celé období působení v Krnově vycházel z repertoáru opavského divadla. Na základě uzavřené dohody o pronájmu divadla s městským zastupitelstvem, kde měl určeno složení repertoárové skladby, a zároveň ovlivňované zástupcem městského hudebního a divadelního výboru, ředitel jen korigoval výběr děl tak, aby dostal svým smluvním závazkům. Ve výběru inscenací nenechával ani určitý odstup od uvedení daného titulu v Opavě a v Krnově, naopak nebylo výjimkou, že provedené dílo bylo realizováno na obou místech ve dnech hned po sobě následujících. Z operní tvorby uvedl v Krnově sotva třetinu opavské produkce. Přesto byla pravidelná prezentace opery zásadním přínosem pro krnovskou scénu, neboť předchozí společnosti neměly vzhledem k její náročnosti dostatek uměleckých ani provozních sil. S ohledem na národnostní tvorbu, strukturu populace a divadelní aktivity byla v Opavě uváděna více česká operní a dramatická tvorba než v Krnově, kde se jednalo více méně o okrajovou záležitost ovlivněnou malým počtem Čechů ve složení krnovského obyvatelstva. V opavském divadle bylo během sezony uvedeno více titulů, neboť se hrálo každodenně, ale na druhé straně byly jednotlivé inscenace více reprízovány. Přesto byla v Krnově odehrána více než polovina inscenací z celkové repertoárové skladby opavského divadla.

2.3.5. Kritická reflexe v novinách

Zveřejňování informací o divadle včetně reflexí na realizovaná představení v dobovém tisku byla v průběhu tohoto období velmi rozdílná. Mnohdy záleželo i na vedení divadla, neboť například v první polovině 1907 byly v novinách

⁷³³ Spielplan des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 24. 12. 1925, 53(103), 3.

oznamovány pouze benefice a případná hostování, což nám značně zkresluje i vyznění úhrnného soupisu repertoárové skladby.

Celkově vzato v devadesátých letech 19. století máme sice k dispozici tři periodika: *Das Echo*, *Jägerndorfer Zeitung* a *Jägerndorfer Anzeiger*, ale zprávy o divadle mají převážně informativní charakter. Navíc list *Das Echo*, přestože vycházel až do roku 1904, je v paměťových institucích k dispozici pouze do roku 1895. Výraznější snaha o reflexi se objevuje až od poloviny devadesátých let, konkrétně od podzimu 1896, kdy v novinách *Jägerndorfer Zeitung* v rubrice *Stadttheater in Jägerndorf* (Městské divadlo v Krnově) najdeme články podepsané zkratkou „B–ch“. Důležitější než jednoduché a mnohdy až triviální hodnocení hereckých a pěveckých výkonů, mají uváděné informace o tom, kdo v jakých rolích vystupoval. Tak lze totiž přibližně zjistit a doložit členy jednotlivých divadelních společností.

Situace v hodnocení představení a v následném uvádění recenzí se mění až na počátku 20. století, ale i zde, jak bylo již uvedeno, dochází k různým omezením. V prvním desetiletí nového století se pravidelně objevují články pod názvem *Theater* (Divadlo), které mají část informativní a část hodnotící, ale žádné z nich nejsou podepsány. Reflexe na divadelní představení psal pravděpodobně některý z redaktorů novin. Poprvé se objevila recenze podepsaná zkratkou až koncem roku 1910, konkrétně 10. listopadu v *Jägerndorfer Zeitung* a jednalo se o signatuci ve tvaru „H-tz.“.⁷³⁴ Zároveň, o týden později, vznikla v novinách samostatně oddělená rubrika pod názvem *Theater und Kunst* (Divadlo a umění) a informace o divadle již nebyly součástí dalšího více méně souvislého textu.⁷³⁵ Redakce novin tak posílila rubriku nejen graficky, ale vedle redaktora se zkratkou „H-tz.“, který se věnoval převážně operetě, se objevil referující pod iniciálami „K. G.“ zaměřený většinou na činohru. Je otázkou, zda tento koncept byl finančně náročný pro noviny nebo ztratili zájem recenzenti, ale po čase značky pod kritikami opět vymizely a zůstala zachována pouze rubrika. Další reflexe na představení byly sice uváděny, ale bez jakékoliv identifikace.

Další změna nastala až počátkem dvacátých let 20. století, kdy v Krnově vycházelo pouze jediné místní periodikum *Jägerndorfer Zeitung*. V této době již můžeme sledovat pravidelně uváděné recenze týkající se jednotlivých představení,

⁷³⁴ *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 11. 1910, 38(90), nestránkováno.

⁷³⁵ *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 11. 1910, 38(92), nestránkováno.

kteře byly většinou již podepsány. Pod značkou „x.“ se pravděpodobně skrýval redaktor listu a signování v podobě „P.“ můžeme možná spojit se jménem Josefa Proksche⁷³⁶. Pedagoa a redaktora *Schlesischen Schulblattes* (Slezských školních novin), který byl přes šest let v obecním zastupitelstvu, podílel se na divadelním dění a byl pověřen za městský hudební a divadelní výbor k jednání při plánování repertoáru. Rovněž publikoval o historii krnovského divadla články na pokračování v *Jägerndorfer Ländchen*.⁷³⁷

V závěru roku 1924 se v novinách *Jägerndorfer Zeitung* poprvé objevila také recenze na inscenace opavského divadla, která měla jistě přímou souvislost s působením opavského ředitele v krnovském divadle.⁷³⁸ Původní značka „Sch“ se v průběhu času proměňovala, zaznamenala jsem varianty „Dr. F. Sch.“ nebo „Dr. Sch.“ a také jméno Dr. Franz Schollar,⁷³⁹ které všechny uvedené varianty patrně spojuje s danou osobou. Součástí rubriky *Theater und Kunst* byla tedy část nazvaná *Troppauer Theater* (Opavské divadlo) zahrnující většinou recenze na inscenace, které se objevily rovněž v krnovském divadle.

Kromě již uvedených iniciál se ke krnovským představením začal počátkem roku 1926 vyjadřovat Dr. Josef Adamek,⁷⁴⁰ kterého lze s největší pravděpodobností ztotožnit se značkami „Dr. J. A.“, „Dr. Ad.“ nebo „Dr. A.“.⁷⁴¹ Možná byl také hudebně vzdělán, neboť psal i o koncertní činnosti ve městě. Následně najdeme ještě reflexe s iniciály „E.“ a „K.“, přičemž druhá z nich byla ojedinele uváděna již v roce 1915, ale ani jednu ze zkratk se mi nepodařilo blíže identifikovat. Pisatel se značkou „E.“ mohl být také z opavského prostředí, neboť například u herečky

⁷³⁶ Josef Proksch se narodil 6. března 1866 v Krnově. Byl předsedou a později čestným předsedou okresního spolku učitelů a zástupce předsedy slezského zemského spolku učitelů. Šéfredaktorem školních novin byl od roku 1897. Viz Direktor Josef Proksch. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 3. 1926, **54**(19), 2.

⁷³⁷ PROKSCH, Josef. B. Ein Rückblick aus Jägerndorfers Theaterwesen in den letzten 50 Jahren. *Jägerndorfer Ländchen* (Heimatbeilage zum Jägerndorfer Heimatbrief). Juli 1956, **17**(Folge 62), 245–248; August 1956, **17**(Folge 63), 249–251.

⁷³⁸ Troppauer Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 14. 12. 1924, **52**(100), 6.

⁷³⁹ Franz Schollar byl učitelem. V první polovině dvacátých let 20. století pořádal kruhy k výuce českého jazyka pro státní úředníky. Byl členem místní skupiny Svazu Němců ve Slezsku (Bund der Deutschen in Schlesien). Viz Tschechische Sprachkurse. *Jägerndorfer Zeitung*. 23. 3. 1924, **52**(24), 3, 7.

⁷⁴⁰ Jägerndorfer Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 31. 1. 1926, **54**(9), 6.

⁷⁴¹ Josef Adamek se narodil 27. 11. 1887 ve Stránské, vesnici, která je dnešní částí města Rýmařov v okrese Bruntál. Vyučoval na krnovské reálce (Staatrealschule). Viz Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově. Fond Okresní úřad Krnov. NAD 805, inv. č. 1476. Sčítací operát, lokalita: Krnov [okres] • Krnov [obec] • Vnitřní město [Část obce] • Franz Josefsplatz [ulice] • dům čp. 149 • byt č. 1, rok 1921. Také [online]. [cit. 12. 2. 2019]. Dostupné z: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=768321d8-d98d-4f1e-858e-0aff9a70abe299621&scan=1>.

Heleny Rombachové se vyjadřoval i o rolích, které ztvárnila pouze v inscenacích uvedených v Opavě.

Na základě dalšího bádání jsem u zjištěných jmen prověřovala také možnost případné literární činnosti, ale bezvýsledně. Na základě těchto zjištění mohu konstatovat, že se jednalo o poučené vzdělané místní osobnosti bez většího významu v širším regionálním kontextu.

Kritika zahrnovala většinou obsah prováděného díla, a pokud byl autor neznámý nebo méně známý, patřila zmínka i jemu. Recenzet často připomněl také další jeho díla, zejména pokud již byla realizována na domácím jevišti. Inscenace jako celek nebyly popisovány a jejich hodnocení bylo pouze stručné, až strohé. O výtvarné stránce inscenací realizovaných v sále hotelu Tiroler se téměř nemluvílo. Vzhledem k malému jevišti se používalo několik typových dekorací a jen občas byly zmíněny jednotlivé výpravné kostýmy především dámské části souboru. Hlavní část recenze obsahovala obsazení jednotlivých rolí a krátké, většinou jednověté hodnocení toho či onoho hereckého nebo pěveckého výkonu. Byl zmiňován také kapelník a později i režisér. K jejich nastudování se recenzent vyjadřoval jen sporadicky, až počátkem 20. století lze postřehnout větší snahu o celkové zhodnocení inscenace. Mnohdy se ve svých výročí opakovali a často vyjadřovali také odezvy diváků. Nakolik to však byly jejich názory importované do návštěvnických ohlasů, lze již jen stěží identifikovat. V každém případě odrážely dobové tendence a převažující vkus diváků v místních podmínkách.

2.4. Provozní a umělecká praxe

U větších městských divadel vypisovalo městské zastupitelstvo většinou na místo ředitele konkurz. Zpráva byla uveřejněna kromě místního tisku také v novinách ve významnějších centrech. Pro opavské divadlo se oznámení objevovalo například v Prager Zeitung. Rovněž pro Městské divadlo v Moravské Ostravě bylo vypisováno výběrové řízení na pronájem divadla. U krnovského Městského divadla jsem takové oznámení v novinách ani jinde nenašla. A je možné, že zde spoléhali pouze na podané žádosti ředitelů o pronájem divadla. Víme, že i za těchto okolností bylo v Krnově více zájemců, ale jejich počet nikdy nedosahoval ani polovinu z počtu žádostí, jakým disponovala Opava, kdy v průběhu 19. století žádalo v daných termínech okolo deseti ředitelů současně a v roce 1912 se jednalo dokonce o jednadvacet uchazečů o pronájem divadla.⁷⁴² Rovněž v otázce kauce, se v Krnově v polovině devadesátých let požadovalo dvě stě zlatých, ale k získání opavského divadla bylo potřeba složit mnohonásobně vyšší finanční částku.⁷⁴³ Ostatně v tomto ohledu nelze ani srovnávat, neboť v Opavě se jednalo o reprezentativní divadlo s bohatou výzdobou a v Krnově o pouhý společenský sál sloužící mimo jiné také divadelním účelům.

Čím větší a stabilnější scény, tím delší smlouvy byly s řediteli dojednány. Vycházím tak ze skutečnosti, že například v pražském německém divadle uzavíral Zemský výbor ředitelské smlouvy na šest let, ale v případě Angela Neumanna se jednalo o desetiletou smlouvu, stejně tak jako u dalšího pražského ředitele Leopolda Kramera.⁷⁴⁴ V Opavě se nájemní smlouvy uzavíraly většinou na tříleté období a poté byly případně prodlouženy. Naopak v Krnově se smlouvy sjednávaly každoročně.

Na počátku devadesátých let 19. století uváděli divadelní ředitelé počty angažovaných hudebníků, neboť v té době nebyla ještě ustavena městská kapela.⁷⁴⁵

⁷⁴² PRACNÁ, Opava / Troppau, pozn. 129, s. 58.

⁷⁴³ V Opavě se jednalo koncem 19. století o kauci ve výši 2 000 zlatých, na přelomu 19. a 20. století byla zvýšena na 4 000 zlatých a ve 20. století dosahovala již 10 000 rakouských korun. Viz Tamtéž.

⁷⁴⁴ LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 37, 303.

⁷⁴⁵ Hudební seskupení muzikantů zde působilo již na konci 19. století, ale jednalo se spíše o lidovou kapelu, která hrála na zábavách apod. Počátkem roku 1903 se při Musik- und Geselligkeitsverein (Hudební a společenský spolek) ustavilo amatérské seskupení Stadtkapelle (Městská kapela) pod vedením dirigenta, sbormistra a hudebního pedagoga Konrada Schmitze (1872–1953). Její první veřejné vystoupení se uskutečnilo v květnu 1903 uvedením symfonického koncertu. Na rozdíl od jiných měst (Opava, Bielsko, Olomouc, Šumperk, Znojmo), kde hráli profesionální hudebníci, zde

Koncem 19. století a na přelomu 20. století využívali ředitelé divadelních společností v pozici kapelníka hudebně nadané členy rozvětvené krnovské rodiny Sperlichů,⁷⁴⁶ neboť v ročenkách se objevují různá křestní jména Emil (1892–1894), Heinrich (1894/1895), Franz (1897–1899), Carl (1899–1905)⁷⁴⁷. Až v sezoně 1900/1901 měl ředitel Paul Holdig vedle kapelníka z města Krnova také svého hlavního kapelníka Augusta Ruisze, který měl zkušenosti z větších divadel i jako sbormistr. Holdig v tomto období celkově věnoval zvýšenou péči hudební stránce, neboť kromě kapelníků ve společnosti zaměstnával v sezoně 1901/1902 i hudebního ředitele. V některých sezonách je zároveň těžké rozlišit, zda se jednalo o městského kapelníka nebo člena divadelní společnosti. Například u společnosti ředitele Hanse Waltera byl v sezoně 1904/1905 kapelníkem Carl Sperlich, ale o sezonu později se jím stal Carl Bischof, o kterém se mi nepodařilo zjistit nic bližšího.⁷⁴⁸ Také v dalších letech se velmi často střídali kapelníci Matiasch (1906/1907)⁷⁴⁹, Edwin Bader (1907/1908)⁷⁵⁰, Laschenzky (1908/1909)⁷⁵¹, Oechsner (1909/1910)⁷⁵², Johann Schkach (1912/1913)⁷⁵³, Fritz Neumann (1913/1914)⁷⁵⁴ a je velmi pravděpodobné, že kapelníci byli členy příslušných divadelních společností a nikoliv městští kapelníci. Docházelo však i ke kombinaci obojího. U společnosti Wilhelminy Finkové a Eduarda Kränzla v sezoně 1914/1915 se domnívám, že kapelník Wilhelm Miklaucic patřil k členům společnosti, ale hudební ředitel Rudolf

měla většina hráčů jiné zaměstnání a navíc docházeli i z okolních obcí. Městská kapela nebyla městskou institucí, ale soukromým seskupením hudebníků, které dostávalo jen městskou dotaci. Sdružení mělo dva dirigenty a uvádělo také abonentní cyklus koncertů. Viz HRČEK, Richard. *Hudební život na Krnovsku v letech 1850–1989*. Krnov: Richard Hrček, 2008, s. 6–7, 27–28. – LYKO, pozn. 75, s. 13.

⁷⁴⁶ Z prostředí Krnova je znám také malíř Antonín Sperlich (1818–1887), který měl šest dětí, přičemž Jan Josef (narozen 1843) byl také malířem. Osud dalších dětí není znám. Viz SCHENKOVÁ, Marie. Sperlich, malířská rodina. In *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*, Nová řada, sešit 8. (20.), pozn. 59, s. 114.

⁷⁴⁷ Někdy uváděn Karl.

⁷⁴⁸ Jägerndorf, Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 16, 1905, Berlin: 1905, s. 782; Jägerndorf (Oesterr.-Schles.), subv. städt. Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 17, 1906, Berlin: 1906, s. 766–767.

⁷⁴⁹ Jägerndorf, Subv. Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 18, 1907, Berlin: 1907, s. 813.

⁷⁵⁰ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 3. 1908, **36**(20), nestránkováno.

⁷⁵¹ Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 1. 11. 1908, **36**(87), nestránkováno.

⁷⁵² Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 11. 1909, **37**(93), nestránkováno; 3. 12. 1909, **37**(96), nestránkováno; 5. 12. 1909, **37**(97), nestránkováno; a další.

⁷⁵³ Jägerndorf (Österreich. Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 24, 1913, Berlin: 1913, s. 480.

⁷⁵⁴ Jägerndorf (Oesterr.-Schlesien), Jägerndorfer Theater. In *Neuer Theater-Almanach* 25, 1914, Berlin: 1914, s. 495.

Sperlich⁷⁵⁵ s koncertním mistrem Franzem Heinem (1865–1937)⁷⁵⁶ byli svázáni s hudebním životem ve městě.⁷⁵⁷ Obdobná situace nastala i později u divadelní společnosti Josefa Zeinekeho, kdy prvním kapelníkem byl člen společnosti Artur Zeineke a hudebním ředitelem Carl Sperlich. V období Warbekova vedení se stávala práce kapelníka provozně výkonnou funkcí, uměleckou stránku měl na starosti šéf opery, operety, dirigent a režisér.

Na konci 19. století a následně počátkem 20. století měl orchestr většinou přibližně dvacet hudebníků. Největší pokles nastal v období první světové války, kdy počet hudebníků z osmnácti členů klesl v sezoně 1915/1916 na pouhých dvanáct muzikantů. Hudební složka tak byla ovlivňována mnoha aspekty, nejen počtem hudebníků a zmíněnými osobnostmi kapelníků, ale i celkovou úrovní Městské kapely, která měla mezi svými členy často i amatérské hudebníky a jejich výkony byly v průběhu sledovaného období značně nevyvážené. Mnohdy znamenité ohlasy i v samostatné činnosti kapely střídaly méně šťastné hudební interpretace.

Velmi podobné, ne-li horší, podmínky se odrážely i ve stavu výtvarné složky inscenací. Seznam užívaných souborů dekorací a rekvizit nebo bližší určení vybavení není z tohoto období známo. Jistou vágní představu si můžeme vyvodit jen z kusých informací v kritikách a článcích, kde je zmiňována většinou velmi skromná výprava. V divadelních ročenkách sice byli většinou v části technického a pomocného personálu uváděni také malíři dekorací, ale vzhledem k tomu, že se jedná o neznámá jména, jsou tyto informace bez dalšího kontextu neidentifikovatelné. Například u Hartmannovy společnosti v sezoně 1890/1891 byl uveden pan Raindl⁷⁵⁸, při druhém Hartmannově krnovském pobytu (1894/1895) byl u této profese uveden M. Raida⁷⁵⁹. Vzhledem k tomu, že máme k dispozici krátký článek týkající se zahajovacího představení k otevření sezony, který se v jedné větě zmiňuje o nových dekoracích malíře Raidy, je možné, že se jednalo o krnovského malíře Antonína Raidu, který kromě výmalby pokojů a kostelů restauroval fresky a

⁷⁵⁵ Od roku 1878 majitelem hudební školy. V Městské kapele od roku 1903 dirigentem populárnějšího repertoáru a organizačním vedoucím spravující rovněž hospodářské záležitosti. Viz HRČEK, pozn. 745, s. 23.

⁷⁵⁶ Od roku 1888 vedl hudební školu. Dirigoval také v Městské kapele. Viz Tamtéž, s. 18.

⁷⁵⁷ V sezoně 1915/1916

⁷⁵⁸ Jägerndorf. (Stadttheater). In *Deutscher Bühnen-Almanach* 55, 1891, Berlin: 1891, s. 257.

⁷⁵⁹ Jägerndorf Ö.-Schl., Stadttheater. In *Neuer Theater-Almanach* 6, 1895, Berlin: 1895, s. 405.

maloval obrazy.⁷⁶⁰ Spojení s místními občany, ale i firmami v okolí dokládá tentýž článek, neboť zároveň byl dodán jevištní koberec a těžký látkový závěs (portiera) od firmy Marburg, která sídlila v nedalekém Bruntále.⁷⁶¹ Jedná se o domněnku, která se nedá blíže doložit. Skutečností však zůstává, že dekorace byly velmi chudé a využívalo se maximálně místních zdrojů. V tomto období nelze pravděpodobně uvažovat ani o možnosti, že by si krnovské divadlo nechalo vyrobit typové dekorace objednané na zakázku u firmy zabývající se speciálně touto činností.

Dalo by se předpokládat, že výprava se za ředitele Engelberta Warbeka zlepšila, ale i on využíval dochovaný fundus z předešlého období, který přebíral od majitelky sálu a jen drobně doplňoval typizovanými dekoracemi nebo možná vyřazenými kusy z opavského divadla. Až na výjimky není výtvarná stránka inscenací nijak komentována, což je zarážející, ale vzhledem k malému jevišti v sále a úspornému hospodaření ředitele Warbeka logický důsledek provozní praxe divadla.

Důležitou součástí divadelního chodu ve vztahu k návštěvnosti je i dnes abonentní systém. Ten byl využíván i v divadle umístěném v hotelu Tiroler. Neznáme však počet ani skladbu předplatitelů. Kromě běžného předplatného dal například ředitel Victor Berthal ještě před zahájením divadelní sezony 1896/1897 do prodeje omezený počet sešitků se slevovými kupony. Sešitek s kolkovými známkami obsahoval 60 kuponů po deseti krejcarech, ale jeho cena činila čtyři zlaté a osmdesát krejcarů. Rozdílem v ceně chtěl ředitel nalákat další diváky. Navíc kupony mohly být použity na jakékoliv představení, pro jakékoliv místo k sezení i na stání a nebyly spojeny s konkrétní osobou, ale byly přenosné.⁷⁶² Zda se řediteli tato obchodní strategie vyplatila, dnes už bohužel nezjistíme. Ceny jednotlivých vstupenek v tomto období byly uváděny většinou na divadelních cedulích, které se z tohoto období nedochovaly, proto je téměř nemožné zjistit jejich výši. Tyto údaje máme k dispozici až s ohledem na dochované nájemní smlouvy z dvacátých let 20. století, kterým je věnována následující samostatná podkapitola.

⁷⁶⁰ SCHENKOVÁ, Marie. Raida, malířská rodina. In *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Sešit 8, pozn. 59, s. 95.

⁷⁶¹ Stadt-Theater. *Jägerndorfer Anzeiger*. 30. 9. 1894, 14(39), 2.

⁷⁶² Theater-Nachricht. *Jägerndorfer Zeitung*. 24. 9. 1896, 24(77), nestránkováno.

2.5. Koncesní listiny a nájemní smlouvy

V období, kdy se městské divadlo v Krnově nacházelo v sále soukromého hotelu Tiroler, uzavírala obec Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) jako nositel divadelní koncese smlouvy s majitelem hotelu Josefem Bauerem a později, od roku 1915, s jeho dcerou Marií Moseovou.

Nejlépe lze tuto provozní praxi zachytit ve dvacátých letech 20. století, neboť je poměrně dobře doložena archivními materiály uloženými ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově. Nacházejí se zde dohody všech tří zúčastněných stran, tj. dohody s tehdejší majitelkou sálu, divadelním ředitelem a následně i divadelními koncesemi uzavíranými mezi zemským úřadem a obcí Krnov.

Smlouva byla uzavírána s majitelem hotelu Tiroler vždy na jednu sezonu. Ze strany města dohodu podepisoval většinou starosta a zástupce městské rady.

Délka sezony se oproti dřívějšímu období stabilizovala přibližně na délku trvání obvyklou u jiných obdobných divadelních scén. Docházelo jen k drobným posunům, například sezona 1922/1923 trvala od 1. října 1922 do Květné neděle 1923. Následující sezona byla zahájena o čtrnáct dní dříve, tj. 15. září 1923. Další sezona 1924/1925 začínala 2. října, ale byla prodloužena až do Velikonoční neděle. V Krnově, jak již bylo několikrát zmíněno, se nehrálo denně, a proto i předmětem dohody o pronájmu bylo stanovení konkrétních hracích dnů. V sezoně 1922/1923 se jednalo o úterý, čtvrtek, pátek a o nedělní odpoledne i večer.⁷⁶³ Hrací dny se upřesňovaly v jednotlivých sezonách, neboť hned v následující sezoně 1923/1924 se hrací cyklus změnil na čtrnáctidenní, což znamenalo, že v prvním týdnu se představení uváděla v úterý, ve čtvrtek a v neděli odpoledne i večer (odpadl tedy pátek jako hrací den). V druhém týdnu měl být vybrán ještě jeden den navíc, který by doplnil stávající tři dny. Ve výsledku to znamenalo, že každých čtrnáct dnů bylo o jedno představení méně než v sezoně 1922/1923. Smlouva tak garantovala pro sezonu 1923/1924 osmdesát odehraných představení v pronajatém sále.⁷⁶⁴ Naopak dohoda mezi městem a divadelním ředitelem jej zavazovala uspořádat

⁷⁶³ Státní okresní Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687, Dohoda mezi Marií Moseovou a Městskou obcí Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) pro sezonu 1922/1923.

⁷⁶⁴ Tamtéž, Dohoda mezi Marií Moseovou a Městskou obcí Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) pro sezonu 1923/1924, datovanou 15. 9. 1923.

přibližně sto představení v téže sezoně.⁷⁶⁵ Byla-li v tomto početním rozdílu (dvaceti představení) zahrnuta i případná zájezdová představení krnovského divadla nebo počet představení byl upraven v rámci časového posunu při podpisu vzájemných dohod, se nepodařilo blíže objasnit. Nicméně v následující sezoně 1924/1925 je ve smlouvě s ředitelem počet představení snížen s tím, že uspořádá nanejvýš osmdesát představení.⁷⁶⁶

Kromě pevně stanovených dnů bylo možné v naléhavém případě, za souhlasu všech zúčastněných stran včetně města, sjednat i jiný předem domluvený hrací den. Naopak volným dnem musely v sezoně 1922/1923 zůstat všechny soboty, vánoční období od 26. do 31. prosince a masopustní úterý. O sezonu později byly již soboty z dohody vyňaty, volné dny byly omezeny pouze na vánoční svátky a masopustní úterý. Případný souhlas bylo později nutno projednat s krnovským městským hudebním a divadelním výborem. V rámci čtrnáctidenního hracího cyklu v sezoně 1923/1924 byly stanoveny i jednotlivé žánry či divadelní druhy v repertoárové skladbě divadla. V prvním týdnu, kdy se mělo hrát třikrát týdně, se jednalo o uvedení „jedné operety, jedné veselohry nebo činohry“⁷⁶⁷ a jednoho klasického kusu“. V druhém týdnu, kdy se jednalo o čtyři dny, měly být uvedeny: „opera, opereta, veselohra a činohra“. V další sezoně 1924/1925 již nebyly ve smlouvě uváděny konkrétní hrací dny, ale během čtrnácti dnů mělo být odehráno sedm představení (jedna opera, čtyři operety a dvě činohry). Vedení divadla však ponechalo již zaběhnutý hrací plán v původních dnech (úterý, čtvrtek, neděle). Ve srovnání s předešlou sezonou dvojnásobně stoupl podíl operet na úkor činohry. Ve smlouvách bylo zdůrazněno, že ředitel má vytvořit pestrý – rozmanitý hrací plán a uvádět jen dobře připravená představení.⁷⁶⁸

Jednotlivé smlouvy upravovaly také poměrně podrobně i provozní záležitosti, které byly rozděleny mezi majitelku hotelu a divadelního ředitele.

Majitelka, v té době již Marie Moseová, měla za povinnost zajišťovat kromě divadelního sálu i přiměřené vytápění v malém sále, který sloužil jako herecká

⁷⁶⁵ Tamtéž, Dohoda mezi Městskou obcí Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) a ředitelem Engelbertem Warbekem pro sezonu 1923/1924, datovanou 26. 6. 1923.

⁷⁶⁶ Tamtéž, Dohoda mezi Městskou obcí Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) a ředitelem Engelbertem Warbekem pro sezonu 1924/1925, datovanou 26. 5. 1924 a schválenou městským zastupitelstvem z 6. 6. 1924.

⁷⁶⁷ Činohrou je zde myšlena hra na vážnější téma. Toto označení zachovávám v celé této podkapitole, aby se nevytratila kontinuita s uzavřenými dohodami, na které odkazují.

⁷⁶⁸ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 765, 766.

šatna. Šatna pro publikum byla rovněž v režii majitelky a byla zpoplatněna, konkrétně v sezoně 1923/1924 mohla požadovat maximálně 60 halěrů na osobu.

Pronájem sálu byl v sezoně 1922/1923 stanoven v dohodě mezi majitelkou divadelního sálu a městským zastupitelstvem, a to ve výši 150 korun za večerní nebo noční představení a 120 korun za odpolední představení bez osvětlení a vytápění, které naopak zajišťoval ředitel. Nájemné bylo zapláceno pouze za skutečně odehraná představení, za neuskutečněná představení neměla paní Moseová nárok na žádné odškodnění. V sezoně 1923/1924 bylo v dohodě s ředitelem Engelbertem Warbekem⁷⁶⁹ a městem ošetřeno placení nájemného s tím, že ředitel divadla dostane na konci každého měsíce subvenci na odehraná představení ve výši 550 korun za večerní a 320 korun za odpolední představení. Z těchto částek však neodkladně byla provedena srážka ve výši právě již zmíněného nájemného (tedy 150 a 120 korun). Ředitel tak ve skutečnosti obdržel v hotovosti jen 400 korun a za odpolední představení 200 korun. Ale hned v další sezoně 1924/1925 byla večerní subvence za představení snížena o padesát korun při stejných nákladech, takže nižší částka připadla řediteli (pouhých 350 korun). Náklady na osvětlení a vytápění šly rovněž na vrub ředitele divadla. Pouze o doplňování žárovek se měli podělit na půl s majitelkou sálu.⁷⁷⁰

Pro zajištění plynulého provozu byly v dohodě zohledněny i běžné činnosti týkající se úklidu, kdy majitelka zajišťovala prostor pro návštěvníky a divadelní personál si měl obstarat úklid na scéně spolu s vedlejším prostorem, včetně herecké šatny a toalety pro herce. Pokud bylo potřeba herecké šatny, museli ji vyklidit pro jiné použití. V sále bylo také zakázáno kouřit, včetně malého sálu, který sloužil jako šatna herců. Očíslování sedadel zajišťoval ředitel.

Město Krnov přenechávalo divadelnímu řediteli bezplatně zbylý inventář, který zahrnoval zařízení sálu a scény, včetně dekorací. Inventář divadla na základě soupisu, který se bohužel nedochoval, přebíral ředitel divadla od majitelky sálu a na konci sezony jej musel vrátit zpět v nepoškozeném stavu s ohledem na běžné opotřebení.

Pozoruhodná je závěrečná část dohody, kdy majitelka divadelního sálu se zavázala, že během sezony nepronajme sál žádné jiné divadelní společnosti k pohostinskému vystoupení s operetou, veselohrou nebo činohrou. V roce 1922 byl

⁷⁶⁹ Ředitelem krnovského městského divadla až do sezony 1928/1929.

⁷⁷⁰ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 763.

zákaz rozšířen dokonce o jeden měsíc ještě před zahájením dané divadelní sezony. Jedná se tak vlastně o výhradní právo pro divadelního ředitele, s kterým uzavřelo smlouvu městské zastupitelstvo.⁷⁷¹ Tím nelze říci, že by ostatní divadelní společnosti nemohly vystupovat na jiných místech ve městě (sál střelnice, Dělnický dům, sály v hospodách aj.), ale ředitel spojený s městským divadlem měl toto privilegium smluvně zajištěno.

Stejně jako u mnoha jiných německojazyčných divadel na Moravě a ve Slezsku, včetně opavského divadla, bylo i zde ujednáno, že představení budou konána pouze v německé řeči. Tato podmínka se objevuje i ve smlouvě pro sezonu 1922/1923, což znamená již v době existence samostatného Československa.

Nezbytnou součástí dohody s divadelním ředitelem byl přehled vstupného, kdy pro opery a operety byly částky vymezeny rozpětím od desíti do dvou korun, přičemž nejnižší vstupné se vztahovalo k místům pro stání na galerii. Pro veselohry a činohry byl stanoven rozptyl cen za jednotlivá místa nižší, a to od osmi korun do jedné koruny a padesáti haléřů. Zvýšení cen bylo povoleno jen v případě hostujících umělců, ale v sezoně 1924/1925 byly i tyto případy regulovány a vstupné mohlo být navýšeno pouze o dvacet pět procent k obvyklému vstupnému.⁷⁷²

Divadelní ředitel byl ve smlouvě s městem také vázán podmínkou, že hudební provedení děl bude zajišťovat místní městská kapela. Jen v případě inscenování velkých děl, především opery, si ředitel mohl zajistit posily z opavského divadelního orchestru. Honoráře pro krnovskou městskou kapelu vyplácel ředitel divadla a před každým operním i operetním provedením měla proběhnout zkouška místního divadelního orchestru.

Ve smlouvě s ředitelem bylo rovněž zajištěno vyhrazení sedmi volných míst, a to vždy po jednom místě pro politický správní obvod, pro starostu, jedno místo střídavě pro oba zástupce starosty, služební sedadlo pro policejního úředníka, novináře a dvě sedadla pro hudební a divadelní výbor.

Ředitelské smlouvy byly obsáhlejší a v jednotlivých bodech se v průběhu času rozšiřovaly. Například smlouva pro sezonu 1923/1924 měla třináct bodů

⁷⁷¹ V sezoně 1922/1923 byl zde divadelním ředitelem Josef Zeineke.

⁷⁷² Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 687, Dohoda mezi Městskou obcí Krnov (Stadtgemeinde Jägerndorf) a ředitelem Engelbertem Warbekem pro sezonu 1924/1925, datovanou 26. 5. 1924 a schválenou městským zastupitelstvem z 6. 6. 1924, odstavec IX.

zahrnující vzájemné podmínky ujednání, ale o sezonu později se jednalo již o sedmnáct bodů smlouvy.

Jednotlivé smlouvy jak s majitelkou divadelního sálu, tak s angažovaným ředitelem divadla uzavírala městská obec v Krnově, která si žádala o divadelní koncesi u zemského úřadu. Pro provozování divadelní koncese byl ustanoven zástupce městské obce Krnova, který nesouvisel s osobou divadelního ředitele.

Na základě této analýzy smluv je patrné, že se jednalo o detailní popsání a důkladné stanovení podmínek týkající se jednotlivých zainteresovaných stran k provozu Městského divadla v Krnově.

2.6. Závěr kapitoly

Na konci 19. století sice vznikly snahy postavit v Krnově novou divadelní budovu, ale scházel především silný investor, který by se za stavbu zásadněji postavil. Město v tomto případě zaujalo neutrální postavení a své investice směřovalo na rozvoj školství a městské objekty (radnice, nemocnice, poštovní úřad a další). Budova divadla ani jeho provoz tak v žádném případě nepatřily mezi priority města. V tomto ohledu měla provozní a technické zázemí na podstatně vyšší úrovni nejen všechna ostatní městská divadla na Moravě a ve Slezsku, ale také mnohá města, v kterých postavili německé spolkové domy (Nový Jičín 1886, Prostějov 1894, Ostrava 1895 nebo Šumperk 1902).

Přestěhování divadla do sálu hotelu Tiroler se stalo provizorním, ale pro všechny zúčastněné strany optimálním a nejlevnějším řešením z mnoha hledisek. Město nemuselo investovat, hoteliér Bauer měl zajištěn pravidelný pronájem sálu, který na vlastní náklady upravil, a divadelní ředitelé se svými společnostmi mohli hrát v sále, jenž byl již příslibem rentability s možností zisku. Skutečnost, že jeviště bylo podstatně menším než v bývalém objektu divadla a inscenační možnosti tím značně omezené, na sklonku 19. století a následně na přelomu 19. a 20. století zde příliš nikoho netrápila.

Nový divadelní prostor již sice více lákal větší společnosti, ale jejich síly stále dostačovaly pouze na získávání divadel v menších městech. A to i přesto, že byli mezi nimi i ředitelé s bohatějšími zkušenostmi v rámci širšího územního celku, větším než představovalo území Slezska a Moravy.

Zimní divadelní sezona se postupně prodlužovala, až se přiblížila ke standardní délce ostatních divadelních scén. Ani nyní se však nehrálo denně, ale jednalo se o vybrané dny v pracovním týdnu a v neděli. Případná snaha navýšit počet představení se nesečkala s ekonomickou rentabilitou a jejich počet se během sezony ustálil přibližně na osmdesáti. Pokud chtěla společnost uvádět více představení, musela hledat další hrací místa, například v Bruntále a okolí, nebo i ve spojení se vzdálenějšími lokalitami. Trvalou součástí divadelního provozu byla benefiční vystoupení herců. Pouze za ředitele Warbeka ve dvacátých letech 20. století nebyla tato dlouholetá divadelní praxe realizována. Působnost na více

hracích místech vykonával Engelbert Warbek také, přinejmenším v Opavě a v Krnově.

Divadelní společnosti, které v té době v Krnově působily, měly přibližně dvacetičlenný herecký soubor. Pouze v sezoně 1904/1905 disponoval Hans Walter s početnějším souborem třiceti herců a hereček. Jednalo se však o časově omezené období, kdy jeho společnost působila v Krnově a zároveň v Moravské Třebové. V následující sezoně i v jeho souboru poklesl počet členů a ustálil se přibližně na dvaceti účinkujících. Fluktuační jednotlivých aktérů, tak jako v minulých letech, byla markantní a mnohdy se jednalo až o osmdesátiprocentní proměnu souboru mezi jednotlivými sezonami. Hostující umělci nebyli v krnovském divadle samozřejmostí. Jejich vystoupení bylo spojeno většinou s dobře fungující společností, která si daného umělce mohla dovolit přizvat a zpestřit tak svůj program. Nejčastěji se objevovali hned v první sezoně nově příchozího divadelního ředitele, který tak chtěl přilákat a získat si co nejvyšší počet potenciálních stálých diváků i pro období následující. Stejně tak postupoval ředitel Engelbert Warbek, neboť v prvních dvou krnovských sezonách prezentoval nejvíce hostů jak v operě a operetě, tak i v činohře.

Většina divadelních ředitelů, kteří na přelomu století a počátkem 20. století v Krnově působili, měli zkušenosti z měst o velikosti s deseti až patnácti tisíci obyvatel a jejich oblast působnosti se soustředila převážně na území Moravy a Slezska. Výjimku tvořili jen Otto Hartmann, Hans Walter, Victor Berthal a Wilhelm Waldmüller se zkušeností uměleckých osobností působících v provozu velkých vícesouborových divadel. Jejich působení v Krnově však mělo pouze krátké trvání bez většího vlivu na divadelní prostředí v regionu. Zcela jiné zkušenosti a postavení divadelního ředitele měl Engelbert Warbek, který rozšiřoval svou působnost, ale vycházel z podstaty provozního zázemí opavského divadla, přestože divadelní koncesi krnovského divadla vlastnilo město Krnov a z tohoto pohledu bylo autonomní.

Do repertoáru zařazovali především díla soudobých autorů německé a rakouské provenience. Z dalších národností uváděli také francouzské dramatiky a na počátku 20. století se k nim přiřadili norští autoři a zejména jejich představitelé Bjørnstjern Bjørnson a Henrik Ibsen. Následovali tvůrci národnostně rozmanitého multikulturního společenství Rakouska-Uherska s orientací především na maďarské autory. Po celou dobu převažovalo rovnoměrné rozdělení mezi uváděním činohry a

operety s velkým důrazem na nové tituly. Díla moderní dramatiky prezentoval na jevišti s přehledem Hans Walter a uvedl v Krnově také poprvé naturalistická dramata, včetně díla Gerharta Hauptmanna. Starší osvědčené tituly, zejména ve svých prvních krnovských sezonách, uváděl paradoxně nejvíce Engelbert Warbek jak v oblasti činohry, tak operety. Konzervativní repertoár prezentoval pravděpodobně s ohledem na ekonomickou stabilitu. Jediná výrazná změna nastala v uvádění operních děl, která do té doby nebyla realizována nebo jen výjimečně. Zařazování oper do programu, jak již bylo zmíněno, podmiňovala smlouva, ale zpočátku nebyl tento bod řádně dodržován.

Pomineme-li působení Engelberta Warbeka a krátké pobyty ředitelů, kteří se pohybovali v širším nadregionálním kontextu, převažovaly v tomto období v krnovském divadle společnosti střední velikosti. Soubory, které měly zkušenosti s dlouhodobějším provozováním sezon ve městech, kde se pravidelně hrálo divadlo. Působily v sálech, spolkových domech, ale jen ojediněle v městském divadle. Z tohoto pohledu i krnovské Městské divadlo v sále hotelu Tiroler mělo nejen obdobné podmínky, ale pravděpodobně také stejnou úroveň. Výrazná dlouhodobá změna nastala až příchodem Engelberta Warbeka, ale i ten se na novém působišti soustředil především na ekonomickou stabilitu divadla a maximální vytížení angažovaných členů uměleckých souborů opavského divadla. Ti byli rozhodně ve svých výkonech na podstatně vyšší úrovni, než herci a zpěváci předešlých společností, ale rozhodně také očekávali vyšší honoráře. Postupný pokles členů v souborech a stále složitější situace německojazyčných divadel v druhé polovině dvacátých let 20. století svědčí především o ustavičném úsilí zachovat hlavně rentabilitu divadelního provozu.

Krnovské německojazyčné profesionální divadlo se od devadesátých let 19. století až do postavení nové samostatné budovy divadla v roce 1928 pozvolna vyvíjelo, stabilizovalo a hlavně již překonalo prvotní těžkosti spojené s divadlem v bývalém kostele. Jakým byla krátká nebo přerušovaná divadelní sezona, malá kapacita sálu nebo omezená spíše jen lokální informovanost o divadle.

V období, kdy hráli v sále hotelu Tiroler, byl největším problémem nevyhovující divadelní prostor s malým jevištěm. Zároveň se nejednalo o žádné reprezentativní místo a přes veškeré snahy divadelních ředitelů šlo stále apriori o prostředí určené pro společenské obveselení a rozptýlení Krnovanů.

V komparaci s ostatními místy na Moravě a ve Slezsku odpovídal Krnov, i přes svůj status městského divadla, městům se spolkovou divadelní činností, a ta jej v mnohých ohledech dokonce předčila. Nejen již zmíněnou výstavbou často honosných německých spolkových domů, ale také dobrým diváckým zázemím. Navíc v Krnově, jako ve stabilním městském divadle, požadovali pokrýt sezonu jedním ředitelem s vlastním souborem. Spolková divadla pronajímala prostor zájemcům podle jejich požadavků. Soubor tak v daném místě pobyl jen několik týdnů nebo měsíců a měl velkou výhodu, že nemusel udržet pozornost diváků po celou sezonu. Nebylo tedy výjimkou, že se během divadelní sezony ve městě vystřídaly tři, čtyři nebo více divadelních společností, což pro diváka bylo jistě velkým zpestřením. Navíc kratších zájezdů do různých měst využívala i větší městská divadla s kvalitními soubory a známými umělci. A to nejen z Moravy a ze Slezska, ale také z rakouského nebo německého divadelního prostředí. O města s početným německým obyvatelstvem (Šumperk, Šternberk, Moravská Třebová, Svitavy nebo Ostrava do roku 1907), která vedla bohatý a pestrý spolkový život s dobrým návštěvnickým potenciálem, byl z řad divadelních ředitelů velký zájem. Těmto okolnostem však Krnov jak svým umístěním, tak trvale angažovaným ředitelem s jedním souborem městského divadla nemohl konkurovat. Touto optikou byla menší městská divadla s celou délkou divadelní sezony a bez větších subvencí postavena do nevýhodné pozice. Zásadní změna proto nastala až s příchodem opavského ředitele Engelberta Warbeka do Krnova, kdy se zároveň se vznikem Československa podstatně proměnily podmínky existence německojazyčných divadel na našem území.

3. DIVADLO V NOVĚ POSTAVENÉ BUDOVĚ (1928–1944)

3.1. Společenský a dobový kontext

Hospodářská krize koncem dvacátých a počátkem třicátých let 20. století znamenala v Krnově zánik mnoha textilních továren, která byla citelně provázena vysokou nezaměstnaností. Hospodářský rozvoj města se zastavil a s ním i budování nových průmyslových staveb. Ve třicátých letech majitelé továren realizovali jen přestavby již stávajících objektů. Pokračovala však výstavba veřejných budov, mezi nimiž byla v letech 1932–1933 postavena také nová tělocvična (Turnhalle) podle návrhu Leopolda Bauera.⁷⁷³ Kromě rodinných vilových domů se stavěly hlavně bytové domy pro stále se rozrůstající obyvatelstvo města. Jednalo se o městské, státní obytné domy či celé kolonie a nechyběly ani nájemní řadové domy. V Krnově přibylo ročně na každých tisíc obyvatel jedenáct bytů, republikový průměr byl osm bytů.⁷⁷⁴ V letech 1935–1936 si nechala postavit dům také matka slavné klavíristky Leopoldiny Mildnerové⁷⁷⁵ podle návrhů architekta Oskara Witteka.⁷⁷⁶

Ze slezských měst zůstal Krnov v roce 1930 se svými 23 464 obyvateli druhým největším městem za Opavou (36 030 obyvatel). Přičemž poměr složení obyvatelstva byl následující: 20 400 Němců, 1 843 Čechů a jiné národnosti.⁷⁷⁷ Ani vznik Československa a více než desetileté fungování republiky nijak výrazně neovlivnilo národnostní uspořádání v Krnově. Před začleněním města do Německé říše zde žilo 26 124 lidí a podíl Čechů se zvýšil z osmi na deset procent.⁷⁷⁸

V napjatém období koncem třicátých let získávala Sudetoněmecká strana (Sudetendeutsche Partei) nejen jednoznačnou převahu, ale v pohraničí českého

⁷⁷³ STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 234–235.

⁷⁷⁴ BLUCHA, pozn. 61, s. 140.

⁷⁷⁵ STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 310.

⁷⁷⁶ Oskar Wittek byl krnovským rodákem narozeným v roce 1906. Jeho otec Edmund Wittek (1867–1941) byl ředitelem školy a školním inspektorem, bratr Bruno Johann Wittek (1895–1935) novinářem a spisovatelem. Oskar byl žákem a později asistentem Clemense Holzmeistera na vídeňské Akademii výtvarných umění. K jeho nerealizovaným projektům patřil také návrh krnovského divadla z roku 1926. Viz STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 333.

⁷⁷⁷ BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL, pozn. 67, s. 164.

⁷⁷⁸ BLUCHA, pozn. 61, s. 141.

Slezska i výraznou podporu.⁷⁷⁹ Již 1. máje 1938 se v Krnově konala velkolepá oslava za účasti Konrada Henleina v Turnhalle (dnešní sokolovně na Petrovické ulici).⁷⁸⁰ Na podzim po Mnichovské dohodě a následném odtržení Sudet od republiky navštívil Krnov 7. října 1938 v rámci své cesty po zabraném pohraničí také Adolf Hitler. Město bylo již ve všech směrech poznamenáno nástupem totalitního smýšlení národního socialismu a bylo zavedeno německé obecní zřízení. Kdysi rozvinuté město začalo za druhé světové války stagnovat a upadala i jeho hospodářská prosperita. Mnohé krnovské továrny, včetně textilních, byly převedeny na válečnou výrobu. Zároveň byla pro německé příslušníky v zabraném území povinná vojenská služba ve wehrmachtu a rodiny tak začaly záhy ztrácet na bojištích své blízké.

V Sudetské župě byl 19. října 1939 zaveden říšský kulturní zákon, což znamenalo, že veškeré kulturní dění bylo řízeno a ovlivňováno říšským ministerstvem lidové osvěty a propagandy, včetně oblasti divadla, které se stalo ideologickým nástrojem. Oslavovaly se nacistické svátky a národně socialistická literatura měla silně nacionalistický protičeský charakter, který se projevoval i v díle krnovského rodáka Roberta Hohlbauma (1886–1955).⁷⁸¹

Od 1. září 1944 zůstala na základě úředního rozhodnutí uzavřena všechna divadla v Říši. Počátkem roku 1945 vzrůstaly obavy z blížící se fronty. Krnovem projížděly kolony ustupující německé armády i pochody zajatců, včetně transportu vězňů z koncentračního tábora z Osvětimi. V březnu 1945 byla nařízena evakuace všech civilních obyvatel města, ale přesto zde zůstal asi jeden až dva tisíce osob bez zásobování a dodávek energií, včetně vody.⁷⁸² Rudou armádou bylo město osvobozeno 6. května 1945.⁷⁸³

Zásadní mezník pro město Krnov nastal po roce 1945, kdy s odsunem původního německého obyvatelstva došlo v podstatě k téměř celkové obměně obyvatelstva.

⁷⁷⁹ V Krnově strana získala ve volbách v roce 1935 8 334 hlasů z celkového počtu 14 816 voličů a výrazně předběhla dosud nejsilnější Německou sociálnědemokratickou dělnickou stranu (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei), která získala pouhých 3 328 hlasů. Viz BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL, pozn. 67, s. 169.

⁷⁸⁰ Tamtéž.

⁷⁸¹ Robert Hohlbaum byl dramatik, spisovatel a knihovník. Ve svých básních a románech se inspiroval rodným krajem, v nichž zároveň reflektoval nacionální spory Němců a Čechů. – Viz GAWRECKI, Dan a kol. *Dějiny Českého Slezska 1740–2000*. 2. díl. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2003, s. 403.

⁷⁸² BLUCHA, pozn. 61, s. 145–146.

⁷⁸³ BARTOŠ – SCHULZ – TRAPL, pozn. 67, s. 169.

3.2. Nová budova pro divadlo a kino

3.2.1. Historie objektu

O nové budově za účelem kina a divadla se začalo vážně uvažovat až v roce 1926. Sice již na přelomu století se zvažoval nový divadelní prostor, ale cesta k jeho realizaci byla zdlouhavá a pravděpodobně by se její cíl ani nyní nenaplnil, pokud by se zároveň nejednalo o místo určené pro filmové produkce.

Po první světové válce se v Krnově nacházela dvě kina: v hostinci U modrého lva (Zum blauen Löwen) na Zámeckém náměstí a v Dělnickém domě (Arbeiterheim) na Markusově náměstí. První z nich nabídl vlastník Boronowski k odkoupení městu, které chtělo prostor s kapacitou pro 200 míst po rekonstrukci otevřít jako městské kino a spolkový dům.⁷⁸⁴ Ukázalo se však, že rekonstrukce by byla nerentabilní a tak vyvstala otázka nové stavby. Problém divadla nebyl také vyřešen a stavba sdružující kino a divadlo se jevila jako nejlepší volba.

Po dlouhých letech, kdy Městské divadlo v Krnově využívalo provizorní prostory, tak rozhodlo vedení města v čele se starostou Richardem Andratschkem⁷⁸⁵ o stavbě nové budovy. Objekt byl postaven na západním okraji centra města. Původní prostor byl zastavěn přízemními zděnými domy, které byly zdemolovány, a nová budova byla umístěna ve volném prostoru diagonálně k nároží dnešních ulic Mikulášské (číslo 911/21)⁷⁸⁶ a E. F. Buriana⁷⁸⁷. Vchod do budovy je tak umístěn na zkosném rohu ulic se schodištěm a třemi vchodovými dveřmi. Za nimi se rozprostírá vestibul s ochozy a schodištěm na balkon. Dodnes stojící objekt byl v roce 2005 prohlášen kulturní památkou.⁷⁸⁸

⁷⁸⁴ KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10. 7. 1952, 4(Folge 47), 154.

⁷⁸⁵ Richard Andratschke (1873–1953) byl zprvu odborným učitelem, poté ředitelem měšťanské školy v Krnově. Angažoval se v zemské a komunální politice. Od roku 1909 zasedal v krnovském městském zastupitelstvu, v letech 1924–1934 byl jmenován starostou Krnova. Členem Deutsche Nationalpartei. V roce 1933 mu bylo uděleno čestné občanství města Krnova. Po druhé světové válce byl jako sudetský Němec vysídlen do Spolkové republiky Německo. Viz Andratschke, Richard. In *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 8(20) Supplementum, pozn. 59, s. 19.

⁷⁸⁶ Dříve třída Sovětské armády, německý název Herzog-Nikolausstraße.

⁷⁸⁷ Dříve ulice Evangelická, německý název Beudel-Gasse.

⁷⁸⁸ Krnov. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 9. 9. 2018].

Dostupné z: https://www.theatre-architecture.eu/cs/databaze.html?filter%5Blabel%5D=&filter%5Bcity%5D=Krnov&filter%5Bstate_id%5D=0&filter%5Bon_db%5D=1&filter%5Bon_map%5D=1&searchMode=&searchResult=&theatreId=62.

Budova byla postavena podle návrhu architekta Leo Kammela (1885–1948)⁷⁸⁹ s expresionistickým řešením stavby a s prolamovanými fasádami, zahrnující zkosené a kosodélníkové tvary. Stavební povolení bylo vydáno 23. září 1927 a kolaudace proběhla 2. listopadu 1928. Realizaci provedla krnovská firma Koch⁷⁹⁰, Kindermann a spol. Jak již bylo zmíněno, z ekonomického hlediska byla stavba projektována pro využití divadla a kina současně. Původně planovaný rozpočet stanovený na jeden milion korun byl navýšen na jeden a půl milionu. Důvodem byly chybné plány a potíže vzniklé při stavbě budovy. Jak se však ukázalo, byla značně podceněna provozně technická část objektu důležitá pro plynulý chod divadla, která nezahrnovala ani nejdůležitější zařízení pro tento provoz. Proto byl v lednu 1928 ustaven německý Divadelní spolek (Theaterverein), který získal další finanční prostředky z příspěvků a darů určené na zařízení a základní vybavení jeviště a přilehlých prostor. Pod vedením vedoucího zařizovacího výboru Leo Kempného⁷⁹¹ se podařilo odstranit největší závady a problémy. V projektu bylo sice zahrnuto jeviště, čtyři malé šatny pro sólisty, sklad kulis, sklad kostýmů a zkušebna v suterénu, ale chyběly šatny pro mužskou a dámskou část sboru, a také pro tanečnice (Tanzgirls). Nebylo propojeno jeviště s hledištěm. Osvětlovací most byl zasazen do rámu portálu tak, že nešlo pohybovat s oponou. Propadla zahrnovala celkově malou jevištní plochu a navíc byla umístěna příliš blízko rampy, tudíž se nedala použít během představení. Problémy byly i s ručně ovládanou železnou oponou, která se zasekávala, čímž byla ohrožena bezpečnost v divadle.⁷⁹²

⁷⁸⁹ Leo Kammel, rodák z Kamenického Šenova byl synem obchodníka se sklem. Po ukončení odborné školy keramické studoval kresbu a malbu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a poté v letech 1905–1908 na Akademii výtvarného umění u prof. Jana Kotěry architekturu. Ve dvacátých a třicátých letech působil převážně ve Vídni. Jeho tvorba byla ovlivněna dekorativismem a expresionismem a dílem Petera Behrense a Clemense Holzmeistera. Viz STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 326.

⁷⁹⁰ Eugen Koch (1888–?), krnovský rodák po ukončení reálky, studoval u prof. Albina Müllera v Darmstadtu, poté navštěvoval školu architektury Friedricha Ohmanna na vídeňské Akademii výtvarných umění. Tady obdržel gundelovu cenu, Hansenovu cenu a Římskou cenu. V soutěži na částečnou zástavbu Krnova získal v roce 1919 první cenu. V průběhu třicátých let uplatňoval ve své tvorbě principy Heimatbaustilu. Spolupracoval s Waltrem Kindermannem. Jejich firma realizovala projekty školních a jiných veřejných staveb a také soukromé objekty. Viz STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 326.

⁷⁹¹ Leo Kempny se narodil 6. února 1877 v Opavě. Později se přestěhoval do Krnova, kde byl řadu let členem městské rady. Byl dlouholetým předsedou německého Divadelního spolku a výrazně se zasloužil o vybavení a zařízení nové divadelní budovy, zejména po provoznětechnické stránce. Počátkem padesátých let 20. století žil v německém Niederwallufu, který byl později součástí obce Walluf v okrese Reingau-Taunus v Hesensku. Viz PROKSCH, Josef. Leo Kempny zu seinem 75. Geburtstag. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10. 2. 1952, 4(Folge 37), 35.

⁷⁹² KEMPNY, pozn. 784, s. 154–156.

Přes prvotní úpravy a odstranění největších nedostatků následovala již v roce 1930 další přístavba objektu a o dva roky později přibylo i skladiště kulis. V roce 1934 vzniklo další skladiště a v roce 1936 byly přistavěny ještě kanceláře. Toto postupné rozšíření provozního a technického zázemí bylo nezbytné pro plynulý chod divadla, jehož původní plány odpovídaly více provozu kina než fungování divadelního organismu.

Slavnostní otevření nové budovy se uskutečnilo v neděli 11. listopadu 1928 o půl jedenácté dopoledne. Zahájila jej městská kapela s předeherou Wagnerova *Tannhäusera* pod vedením kapelníka Franze Gareise. Po úvodním slovu místostarosty Pietraneka, který přivítal hosty, přečetl došlá blahopřání a stručně zmínil vznik a vývoj prací, včetně poděkování pracovníkům, předal budovu starostovi Richardu Andratschkovi jako představiteli města. Poté vystoupila významná klavíristka Poldi Mildnerová s provedením valčíku *Donauwellen*.⁷⁹³ Následovalo promítání němého filmu *Der Meister von Nürnberg* s hudebním doprovodem v provedení městské kapely, kterou tvořilo dvacet muzikantů.⁷⁹⁴ Hlavní roli Hanse Sachse ve filmu hrál slezský rodák Rudolf Rittner⁷⁹⁵ a v roli Stolzingovy tety se představila Adela Sandroková, která již na počátku první světové války hostovala v krnovském divadle v sále hotelu Tiroler.⁷⁹⁶

První německé divadelní představení v nové budově bylo uvedeno až ve čtvrtek 15. listopadu 1928 v osm hodin večer. Vzhledem k tehdejšímu Schubertovým oslavám⁷⁹⁷ byla odehrána zpěvohra rakouského skladatele Julia Bittnera a libretisty Ernsta Décseye *Der unsterbliche Franz*, která zahrnovala výňatky ze života skladatele Schuberta.

V souvislosti s otevřením nové budovy bývá zmínováno také uvedení českého představení, které se mělo konat v pondělí 12. listopadu, kdy se představili

⁷⁹³ V novinové zprávě *Jägerndorfer Zeitung* je dílo připisováno Johannu Straussovi, ale podle názvu se jedná o skladbu rumunského kapelníka a hudebního skladatele dechové, taneční a pochodové hudby Iosifa Ivanoviciho (1845–1902). Valčíkem *Donauwellen* (rumunsky *Valurile Dunării*) se proslavil. Napsal jej v roce 1880 v Bukurešti a věnoval své ženě Emmě Gebauerové. Jeho hudba je blízká stylu Johanna Strausse, proto došlo pravděpodobně k záměně autora. Viz Ion Ivanovici. In *Wikipedie* [online]. [cit. 9. 9. 2018]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ion_Ivanovici.

⁷⁹⁴ Eröffnungsfeier des neuen Licht- und Schauspielhauses in Jägerndorf am 11. November 1928. *Jägerndorfer Zeitung*. 15. 11. 1928, **56**(92), 2.

⁷⁹⁵ Rittner, Rudolf. In *Česká divadelní encyklopedie* [online]. [cit. 9. 11. 2018]. Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Rittner,_Rudolf.

⁷⁹⁶ Der Meister von Nürnberg. In *Wikipedia* [online]. [cit. 9. 11. 2018]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Der_Meister_von_N%C3%BCrnberg.

⁷⁹⁷ U příležitosti sto let od úmrtí Franze Schuberta uspořádal krnovský hudební spolek (Musikverein) na 17. 11. 1928 slavnost. Viz Schubertfeier. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 11. 1928, **56**(91), 3.

členové pražského Národního divadla v provedení Smetanovy opery *Prodané nevěsty*.⁷⁹⁸ Na stejný den však bylo ohlášeno promítání filmu, a to v sedm a devět hodin večer.⁷⁹⁹ Je tedy nemožné, aby se ve stejném čase promítal film a hrálo divadelní představení. Vzhledem k tomu, že představení bylo zmiňováno v souvislosti s odměnou pro dělníky podílející se na stavbě divadla, je tedy možné, že se jednalo o uzavřené představení konající se v dopoledních nebo odpoledních hodinách. Zároveň se pravděpodobně jednalo o vystoupení jen několika sólistů s doprovodem nikoliv kompletního uměleckého souboru Národního divadla, neboť 12. listopadu 1928 se v Praze konalo několik korepeticí se sólisty, zkouška orchestru na připravovanou premiéru *Halky* a také zkouška se sborem na operu *Němá z Portici*.⁸⁰⁰ To by také vysvětlovalo, že o uvedeném představení nejsou další zmínky. Navíc zpřesnění této informace komplikuje i nedostatek primárních dokladů a rovněž skutečnost, že v Krnově v té době nevycházelo žádné české periodikum,⁸⁰¹ což jistě souviselo s méně než osmi procentním zastoupením obyvatelstva české národnosti ve městě.

3.2.2. Charakter prostoru

Po více než sedmdesáti letech existence Městského divadla v Krnově se konečně dočkali nejen herci, ale hlavně také navštěvníci divadla, nové budovy. Ani tentokrát se však nejednalo o objekt určený pouze pro divadlo, neboť se stavěl již v době existence dalšího velmi populárního media – filmu. Společná budova pro divadlo a film se zejména ve dvacátých a třicátých letech 20. století stávala velmi ekonomicky zajímavou variantou kulturního vyžití občanů pro města střední a menší velikosti.

Stejně jako v předešlém období, i v době první republiky, měla stavba a existence divadel nacionální charakter podle skladby obyvatelstva v daných městech. Oproti českému vnitrozemí republiky, bylo pohraničí většinou majoritně

⁷⁹⁸ Krnov. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online], pozn. 788.

⁷⁹⁹ Stadt-Kino, Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 11. 1928, 56(91), 5.

⁸⁰⁰ Záležitost byla konzultována s paní Josefínou Panenkovou z Archivu Národního divadla v Praze, viz e-mailová korespondence z 31. 7. 2019.

⁸⁰¹ Od 1. ledna 1929 začal vycházet pouze *Úřední věstník okresního úřadu v Krnově / Amtsblatt der Bezirksbehörde in Jägerndorf*, který vydával Okresní úřad v Krnově a text byl dvojjazyčný (česky a německy). Od roku 1935 vycházel pod názvem *Okresní věstník pro správní okres krnovský / Bezirksverordnungsblatt für den Bezirk Jägerndorf*. Viz KUBÍČEK, Jaromír. *Bibliografie novin a časopisů na Moravě a ve Slezsku v letech 1918–1945*. Brno: Státní vědecká knihovna, 1989, s. 235, 316–317.

osídleno občany hlásícími se k německé národnosti a nové objekty pro německojazyčné divadlo vznikaly právě v této oblasti. Ve dvacátých letech kromě Krnova se jednalo o Teplice, Františkovy Lázně a Kamenický Šenov. Všechna uvedená místa však měla jiný charakter i podmínky pro divadlo. Původní Městské divadlo v Teplicích, které sloužilo svému účelu čtyřicet pět let, bylo zničeno požárem v roce 1919 a na základě této události se městská rada usnesla postavit divadlo nové. Teplice⁸⁰² byly v té době větším městem než Krnov a také příprava a následná stavba divadla byla podstatně velkorysejší. Poradní sbor sestavený městskou radou byl složen z odborníků z Mnichova, Stuttgartu, Drážďan a Artura Payera z pražské německé Techniky. Nakonec byla i vzhledem k dalším kulturním požadavkům lázeňského města podpořena stavba víceúčelové budovy zahrnující velký divadelní sál, komorní scénu, kino, taneční sál, restauraci, kavárnu a další přílehlé prostory. Také rozpočet na stavbu byl nesrovnatelně větší, původní náklady se odhadovaly na čtrnáct milionů korun, které však dosáhly částky dvacetiosmi milionů. Hlediště ve velkém sále bylo určeno pro 1 081 diváků.⁸⁰³

Další nové divadlo bylo otevřeno necelý půlrok před krnovským divadlem. Jednalo se o divadlo ve Františkových Lázních, kde z podnětu hoteliéra F. J. Zienerta a ředitele divadla Freda Henninga rozhodla městská rada o novém divadle. Návrh architekta Artura Payera zahrnul do novostavby i stávající starší objekt. Kapacita divadla byla dimenzována pro 616 diváků, přičemž se jednalo o 486 sedících a 130 stojících návštěvníků.⁸⁰⁴ Menší kapacita sálu i tak mnohonásobně překračovala počet stálých obyvatel ve městě, které v roce 1930 mělo 2 473 lidí,⁸⁰⁵ neboť se počítalo převážně s návštěvníky z řad lázeňských hostů.

Následující novostavby jsou spojeny s architektem Leo Kammelem, který velmi podobně pojatou budovu jako v Krnově, vyprojektoval rovněž

⁸⁰² Teplice v roce 1921 měli 28 892 obyvatel (v Krnově 21 129 obyvatel), z toho německé národnosti 22 489; v roce 1930 se jednalo o 30 799 obyvatel (v Krnově 23 464 obyvatel) a z toho 23 127 německé národnosti.

⁸⁰³ Krušnohorské divadlo Teplice. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 29. 8. 2018]. Dostupné z: https://www.theatre-architecture.eu/cs/databaze.html?filter%5Blabel%5D=&filter%5Bcity%5D=Teplice&filter%5Bstate_id%5D=0&filter%5Bon_db%5D=1&filter%5Bon_map%5D=1&searchMode=&searchResult=&theatreId=19.

⁸⁰⁴ Divadlo Boženy Němcové. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 29. 8. 2018]. Dostupné z: https://www.theatre-architecture.eu/cs/databaze.html?filter%5Blabel%5D=&filter%5Bcity%5D=Franti%C5%A1kovy%20L%C3%A1zn%C4%9B&filter%5Bstate_id%5D=0&filter%5Bon_db%5D=1&filter%5Bon_map%5D=1&searchMode=&searchResult=&theatreId=155.

⁸⁰⁵ Františkovy Lázně. In *Wikipedia* [online]. [cit. 29. 6. 2019]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1kovy_L%C3%A1zn%C4%9B#Einwohnerentwicklung.

v expresionistickém duchu v rodném Kamenickém Šenově. Jednalo se o objekt městského kina a divadla, kde slavnostní projekce filmu proběhla 6. listopadu 1926 a o rok později, 12. října 1927, byly uvedeny dvě opery v provedení mužského pěveckého sboru (Mannergesangverein) a sdružení orchestrů (Salonorchestervereinigung).⁸⁰⁶ Nová budova kina s jevištěm pro divadelní představení se v malém městě Kamenického Šenova⁸⁰⁷ stala kulturním centrem prioritně zaměřenou na filmové projekce a jen příležitostně s využitím pro divadelní představení a další hudební či spolkové aktivity.

Nová budova postavená v Krnově měla přece jen rovnoměrněji respektovat oba účely využití. Provoz kina a divadla byl striktně oddělen, včetně dvou samostatných pokladen. Provoznětechnická část divadla však byla architektem značně podceněna a právě i jeho nezkušenost s divadelním provozem a divadelní architekturou přinesla ve stavbě a ve vybavení divadla značné problémy a ve svém důsledku i navýšení rozpočtu. S tímto stavem souvisela i nutnost brzkých úprav a dostaveb po dokončení hotové stavby.

Není bez zajímavosti, že Leo Kammel v roce 1930 navrhl ještě kino v Novém Jičíně.⁸⁰⁸

3.2.3. Kapacita sálu

Hlediště s oválným půdorysem bylo v přízemí uzavřeno zadním pořadím dvanácti loží a nad nimi v patře umístěn balkon. V polovině bočních stěn hlediště byla zavěšena na každé straně ještě samostatná lože, které byly určeny pro starostu a významné hosty, původně opatřené baldachýny. Hlediště bylo 23,4 metrů dlouhé, 21,6 metrů široké a 12 metrů vysoké.⁸⁰⁹ Podlaha byla realizována s elevací. Kapacita sálu původně plánována na 600 míst byla zvýšena a naprojektována na 800 míst.⁸¹⁰ Vzhledem k stále se zvyšující návštěvnosti bylo později realizováno

⁸⁰⁶ Kino Hvězda. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 29. 8. 2018]. Dostupné z: https://www.theatre-architecture.eu/cs/database.html?filter%5Blabel%5D=&filter%5Bcity%5D=Kamenick%C3%BD%20%C5%A0enov&filter%5Bstate_id%5D=0&filter%5Bon_db%5D=1&filter%5Bon_map%5D=1&searchResult=&theatreId=959.

⁸⁰⁷ Kamenický Šenov měl v roce 1930 pouze 5 340 obyvatel (z toho 4 137 německé národnosti) a v roce 1939 se jednalo o 4 919 obyvatel.

⁸⁰⁸ STRAKOŠ – ROŠOVÁ – RYŠKOVÁ, pozn. 73, s. 326.

⁸⁰⁹ JAVORIN, pozn. 45, s. 95.

⁸¹⁰ V současnosti má divadlo kapacitu 694 míst. Viz Krnov. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online], pozn. 788.

plánované nazvýšení kapacity divadla z 800 na 1009 míst,⁸¹¹ které bylo rozděleno následovně: v přízemí bylo 696 míst a dvanáct lóží s šestačtyřiceti místy, v pořadí se jednalo o 141 sedadel a na balkoně bylo umístěno čtrnáct lóží s devadesáti šesti místy, vzadu pak ještě 6 lóží se třiceti místy.⁸¹²

Pro sronání opavské divadlo po přestavbě v letech 1882–1883 mělo kapacitu 800 diváků a po požáru v červnu 1909, kdy se zřítil prohořelý strop, bylo odstraněno třetí pořadí a kapacita divadla se snížila přibližně o 250 míst. Také Leo Kempny ve svých vzpomínkách uvedl, že opavské divadlo mělo ve třicátých letech 20. století 580 míst.⁸¹³ Na základě těchto údajů pojalo nové krnovské divadlo výrazně vyšší počet návštěvníků než divadlo v Opavě.

Již při prvním představení v Krnově se projevíly určité nedostatky v akustice sálu. Byl proto přizván univerzitní profesor z Vratislavi, který problém přisouval novosti stavby, konkrétně nevysušeným stěnám. Přesto doporučil obložit příliš hladné stěny, čímž se akustika výrazně zlepšila.⁸¹⁴

3.2.4. Velikost jeviště

Jeviště bylo široké třináct metrů a devět metrů hluboké (tyto rozměry jeviště se zachovaly až dosud). Jeho výška byla podle písemné vzpomínky Leo Kempneho pouhých jedenáct metrů, Alfred Javorin ve svém poválečném bádání zaznamenal výšku čtrnácti metrů.⁸¹⁵ Na jevišti byla umístěna čtyři propadla (jedno velké vzadu a tři menší vpředu) a dvacetjedna tahů. Kulisy dosahovaly přibližně do výšky pěti metrů. Portál jeviště o šířce osmi metrů a výšce pět metrů, byl na výšce posuvný. Původně na něm byl uprostřed umístěn plastický znak města. Bezpečnostní železnou oponu doplňovaly další dvě, malovaná rámová a látková rozhrnovací opona. Železná opona, která zpočátku byla manuálně obsluhována dvěma muži, působila v provozu potíže, neboť synchronizace při jejím spouštění nebo vytahování nebylo jednoduchou záležitostí a opona občas uvízla v nesprávné poloze. Z tohoto důvodu byl manuální režim tohoto zařízení nahrazen elektrickou

⁸¹¹ VOGELSANG, pozn. 48, s. 191.

⁸¹² KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10. 9. 1952, 4(Folge 51), 207.

⁸¹³ Tamtéž.

⁸¹⁴ KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10./25. 8. 1952, 4(Folge 49/50), 184.

⁸¹⁵ V letech 1977–1982 došlo kromě dalších oprav k nástavbě provaziště o tři metry, přičemž celková výška jeviště dosáhla sedmnácti metrů. Viz Krnov. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online], pozn. 788.

zdviží, jejíž pořízení si vyžádalo další finanční prostředky ve výši osmnácti tisíc korun.⁸¹⁶ Malovaná opona zobrazovala třídlínnou vedutu s městskými motivy starého Krnova a podle zmínky v recenzi k zahajovacímu představení v divadle se jednalo o práci významného umělce Ferdinanda Mosera z Vídně.⁸¹⁷

Hrací plocha, která zahrnovala deset metrů široký a osmapůl metrů hluboký prostor, byla v poměru k portálu poměrně malá a z provozního hlediska celková plocha jeviště neposkytovala dostatečné místo pro zasunutí dekorací. Při výšce dekorací (pět metrů) nebylo možno vyzvednout dekorace do výšky a vzhledem k celkové šířce jeviště ani je zasunout do stran. Provést rychlou obměnu scénického obrazu tak bylo zcela nemožné. Při každé proměně tak musely být dekorace nejprve odklizeny a poté připraveny nové. „*Tento proces často nepatřičně prodlužoval přestávky, jejichž zkrácení bylo v recenzích opakovaně požadováno. Ostatně přestávky u nás nebyly delší než na velkých městských scénách, které tam vzácně trvají pod 20–25 minut, během kterých se návštěvníci procházejí po galerii a ve foye nebo se zastaví v bufetech.*“⁸¹⁸ Zároveň, vzhledem k již poměrně malé hrací ploše, nebylo možno uvažovat o točně, která byla například součástí opavského jeviště.⁸¹⁹

Pokud se jednalo o systém osvětlení, jeho poměrně podrobný popis najdeme ve vzpomínkách Leo Kempného,⁸²⁰ a na základě jeho výčtu s počtem světel a reflektorů lze jen souhlasit, že se jednalo o technicky moderní vybavení, kterým nedisponovala ani mnohá velká městská divadla.⁸²¹

Místo pro orchestr bylo po stranách sešikmené a zaujímal tak šířku v rozpětí devíti až dvanácti metrů s hloubkou tří metrů, částečně skryté pod jevištěm. Bylo určeno maximálně pro čtyřicet dva hudebníků.⁸²²

⁸¹⁶ KEMPNY, pozn. 784, s. 156.

⁸¹⁷ Nákres opony se dochoval v sešitě dokumentující inventář divadla. Viz Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond, Inventář, 1. sešit. – x. Eröffnungsvorstellung des neuen Jägerndorfer Stadttheaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 11. 1928, 56(93), 6.

⁸¹⁸ „*Dieser Vorgang verlängerte oft ganz ungebührlich die Pausen, deren Kürzung dann in den Kritiken wiederholt verlangt worden ist. Im Uebrigen waren bei uns die Pausen auch nicht länger als auf den Großstadtbühnen, die dort selten unter 20-25 Minuten dauern, während welcher Zeit das Publikum in den Wandelgängen und im Foyer lustwandelt oder sich in den Erfrischungsräumen aufhält.*“ Viz KEMPNY, pozn. 784, s. 156.

⁸¹⁹ Opavské jeviště mělo točnu o průměru osmi metrů, přičemž jeviště bylo sedmnáct metrů široké, třináct metrů hluboké a dvacet metrů vysoké. Viz JAVORIN, pozn. 45, s. 155.

⁸²⁰ KEMPNY, Leo. Unser Theater. Die Beleuchtungsanlage unseres Theaters. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10. 10. 1953, 4(Folge 53), 230–231.

⁸²¹ KEMPNY, pozn. 814, s. 183.

⁸²² JAVORIN, pozn. 45, s. 95.

3.2.5. Vybavení a výzdoba divadla

Jednalo se sice o novostavbu s novým technickým vybavením, ale přes určité finanční těžkosti při dostavbě objektu a jeho vybavení, už nezbývaly prostředky na pořízení nového fundusu: kostýmů, nábytku, rekvizit apod. Proto přistoupil Divadelní spolek v říjnu 1928 k uveřejnění výzvy v novinách *Jägerndorfer Zeitung* obracející se ke krnovskému obyvatelstvu o věcné dary, z kterých by bylo možno vytvořit základní fundus divadla. Výčet obsahoval dvaadvacet bodů zahrnující předměty všeho druhu.⁸²³ V závěru výzvy nechybělo ani srdečné poděkování rodině továrníka Wlačila za již poskytnutý dar, kdy manželka Helena věnovala kompletní dámský salon a pan továrník koberec o rozměru šedesátšest metrů čtverečních.⁸²⁴ Největší problém byl pravděpodobně s kusy nábytku, neboť oznámení bylo ještě o týden později opakováno a za potřebný nábytek byla kromě bezplatného předání zmíněna také možnost odměny.⁸²⁵

Nakonec musela být pro první sezonu velká část dekorací zapůjčena z opavského divadla. Ale i tato varianta sebou nesla řadu problémů, neboť opavské dekorace byly pro krnovské jeviště příliš velké a navíc dekorace trpěly transportem mezi oběma divadly. Snaha Kempného tak směřovala k vlastní výrobě dekorací a rekvizit, ale v tomto případě naráželi na špatné provozně technické zázemí divadelní budovy a především na nedostatečný prostor. Zpočátku byla dílna umístěna pod jevištěm, ale proti této variantě brzy zasáhla z bezpečnostních důvodů požární policie (Feuerpolizei). Až postupnými kroky a již zmíněnými úpravami a dostavbami byly vyřešeny dílny a rozšířeny skladovací prostory. Leo Kempny ve svých vzpomínkách uvedl: „Značně menší rozměry hrací plochy a také výška

⁸²³ „Es gibt überhaupt nichts, was nicht vielleicht einmal beim Theaterspielen Verwendung finden könnte: 1. Kostüme aller Art, historische Phantasiekostüme, Volkstrachten, Berufskleidungen; 2. Uniformen; 3. Herrenanzüge und Mäntel jetziger und früherer Moden; 4. Kleidungsstücke aller Art, Hüte, Mützen, Helme, Hauben; 5. Möbel aller Art, von vornehmster bis zur einfachsten Art; 6. Vorhänge und Decken, Tische, Stühle, Lehnstühle, Betten, Sofas, Schreibtische, Bücherständer, Schränke, Waschtische, Schemel, Stockerln, Staffeleien, eiserne Oefen, Kruzifixe, Betschemel; 7. Teppiche; 8. Beleuchtungskörper, Lampen, Leuchter; 9. Uhren aller Art, Thermometer, Barometer; 10. Wandspiegel, Bilder; 11. alte Bücher, Folianten, schöne Einbände; 12. Stocken in allen Größen; 13. Teller, Schüsseln, Eßbestecke, Gläser und Krüge aller Art; 14. Küchen-einrichtungsgegenstände samt allen Töpfen und Kochlöffeln; 15. Musikinstrumente aller Art, Trommeln; 16. Handwerkszeug jeder Art; 17. Kleiderständer, Kleiderrechen; 18. Gartenmöbel; 19. Waffen; 20. Vasen; 21. Büsten; 22. Fahnen usw., usw. Alles wird dem Theaterverein willkommen sein.“ Viz Aufruf des Deutschen Theatervereines an die Bevölkerung Jägerndorfs! Traget bei zu Schaffung eines Fundus! *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 10. 1928, 56(85), 5.

⁸²⁴ Tamtéž.

⁸²⁵ Das neue Theater. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 10. 1928, 56(87), 3.

našeho jeviště nedovolovala beze změn přenesení opavských scénických dekorací na naše jeviště. Proto jsem se musel naučit vyznat v půdorysu scény a především znát individuální a hromadné výstupy, být přítomen všem scénickým a generálním zkouškám v Opavě. Přitom jsem si dělal nezbytné poznámky, na jejichž základě jsem pak mohl navrhnout scénické dekorace pro nás, přičemž jsem měl dávat pozor pouze na zachování individuálních a hromadných výstupů. Jinak jsem měl úplně volnou ruku v uzpůsobení a úpravě dekorací. Nemohu zde nezmínit spolupráci s malířským mistrem panem Wilhelmem Gasserem, který s velkou šikovností a porozuměním zajistil malbu kulis.⁸²⁶

V roce 1929 byla dodána pro krnovské divadlo první standardní sada dekorací z Ateliéru Moser v Opavě. Jednalo se o malířskou dílnu provozovanou Ferdinandem Moserem, divadelním malířem, který sídlil na Krnovské ulici 42.⁸²⁷ Zakázka byla tehdy realizována v hodnotě okolo stošedesáti tisíc korun.⁸²⁸ V této souvislosti bych ráda upozornila na shodu se jménem Ferdinanda Mosera, který realizoval malovanou oponu a na základě dobové zprávy z novin byl spojován s Vídní (viz s. 171). Jestli šlo jen o shodu jmen či jiné vzájemné vazby se mi nepodařilo zjistit. Opavský Ferdinand Moser patřil přinejmenším v sezoně 1931/1932 také k jevištnímu a technickému personálu opavského divadla.⁸²⁹

Divadelní fundus, včetně dekorací, se snažili rozšiřovat i v následujících letech, neboť na valné hromadě Divadelního spolku v dubnu 1934, které se účastnili i představitelé městského úřadu Krnova jako zástupci koncesionáře divadla, vyčíslili výraznou úsporu týkající se přepravy dekorací. Podle této zmínky vynaložili na ni v předešlém roce částku 8 400 korun, kterou v sezoně 1933/1934 snížili na pouhých 3 600 korun.⁸³⁰

⁸²⁶ „Die bedeutend geringeren Ausmaße der Spielfläche und auch der Höhe unserer Bühne ließen eine Uebertragung der Troppauer Bühnenbilder auf unsere Bühne nicht so ohneweiteres zu. Ich mußte daher, um die Grundrisse der Bilder und insbesondere die Einzel- und Massenauftritte kennen zu lernen, allen Dekorations- und Generalproben in Troppau beiwohnen. Dabei machte ich mir die notwendigen Notizen, auf Grund welcher ich dann die Bühnenbilder für uns entwerfen konnte, wobei ich lediglich auf die Beibehaltung der Einzel- und Massenauftritte zu achten hatte. Ansonsten hatte ich in der Gestaltung und Ausstattung der Bühnenbilder vollkommen freie Hand. Nicht unerwähnt möchte ich da die Mitarbeit des Malermeisters Herrn Wilhelm Gasser lassen, der mit großem Geschick und viel Verständnis die Kulissenmalerei besorgte.“ Viz KEMPNY, pozn. 814, s. 185.

⁸²⁷ Adreß- und Geschäftsbuch von Troppau, I. Teil Einwohner – Verzeichnis samt Nachtrag. Troppau: 1932, s. 149.

⁸²⁸ KEMPNY, pozn. 814, s. 184.

⁸²⁹ Troppau (C.S.R.), I. Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 43, 1932, Berlin: 1932, s. 601–603.

⁸³⁰ Hauptversammlung des Deutschen Theatervereines Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 19. 4. 1934, 62(37), 3.

Počátkem třicátých let 20. století pokračovali také ve zlepšování technického zázemí divadla pořízením kruhového horizontu, „mrakového přístroje“, horizontových světel apod.

Scénografické řešení scény se po celou dobu existence německojazyčného divadla v Krnově opíralo o malované kulisy a realisticky ztvárněné prostředí. Využívali stávající fundus, který částečně doplnili o zakoupené dekorace vyrobené na zakázku. Ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století velkou část dekorací a rekvizit vyrobili ve svých divadelních dílnách pod vedením nebo za přímé účasti Leo Kempného. Přestože opavské divadlo mělo své výtvarníky, v Krnově se jejich scénami inspirovali nebo podle jejich realizovaných scén vytvořili přibližné kopie. Popřípadě upravili starší opavské dekorace z jiných již nepoužívaných inscenací. O této praxi svědčí i skutečnost, že v dobových recenzích je výprava jen zřídka reflektována. Přestože se dochoval jen zlomek divadelních programů, můžeme si také v nich povšimnout, že mnohdy výtvarník není vůbec uveden, popřípadě je zmíněna realizace dekorací divadelním spolkem či pod vedením Leo Kempného a jen v části z nich je uvedeno jméno výtvarníka, který realizoval danou výpravu i pro opavské divadlo. Vzhledem k tomu, že i opavská scénografie, která byla podstatně výpravnější, se ve své podstatě opírala o realistická ztvárnění inscenací, těžko bychom i zde hledali moderní výboje a nová scénická řešení, která v tomto období již nacházíme na mnohých jiných scénách, včetně českého Národního divadla moravskoslezského v Moravské Ostravě v tvorbě výtvarníka Jana Sládka.

3.3. Divadelní spolek

S ohledem na již zmíněnou situaci, která nastala při stavbě nové budovy a ve snaze zajistit následný plynulý divadelní provoz, byl z iniciativy předních občanů města založen německý Divadelní spolek (Theaterverein). Zakládající schůze se uskutečnila 18. ledna 1928 v malém sále hotelu Tiroler, kterou zahájil zástupce města, předseda oddělení pro divadlo, hudbu a kulturu a zároveň ředitel měšťanské školy Josef Ulrich. Předsedou nového spolku byl jednomyslně zvolen městský rada a továrník Rudolf Larisch.⁸³¹ Dále bylo zvoleno čtrnáct členů předsednictva, dva revizoři účtů a byl schválen jednací řád. Mezi členy předsednictva byli převážně zástupci městských radních, včetně starosty Richarda Andratschkeho. V rámci spolku bylo předsednictvem zřízeno šest výborů pro:

1. reklamu a propagandu (Werbe- und Propagandaausschuss),
2. organizaci návštěvníků divadla v divadelní obci
(Ausschuss für die Organisation der Theaterbesucher in eine Theatergemeinde),
3. zařízení (Ausstattungsausschuss),
4. péči o německé domácí hry (Ausschuss zur Pflege deutscher Heimatspiele),
5. podporu divadelního a tanečního umění
(Ausschuss zur Förderung darstellender Kunst),
6. právní záležitosti (Rechtsausschuss).⁸³²

Zpracováním stanov byl pověřen městský vrchní sekretář Friedrich Peyker⁸³³, který dlouhá léta vykonával také funkci pokladníka spolku.

Roční příspěvek člena spolku činil dvanáct korun, ale v mnoha případech dary mnohonásobně překračovaly stanovenou sumu. Například v roce 1930 vykazoval spolek 899 členů a jejich příspěvky činily 28 049 korun.⁸³⁴ V sezoně 1930/1931 mělo divadlo 734 abonentů, což znamená, že ne každý z členů

⁸³¹ Rudolf Larisch (1884–1937) pocházel z rodiny textilních průmyslníků ve Slezsku. Od roku 1906 byl prokuristou v rodinné firmě a od roku 1911 obchodním ředitelem. Byl dlouholetým členem městské rady a působil ve vedení několika významných profesních průmyslových svazů. Viz MYŠKA, Milan. Larisch, 2/ Rudolf. In *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 7(19), pozn. 59, s. 64.

⁸³² Deutscher Theaterverein. *Jägerndorfer Zeitung*. 22. 1. 1928, 56(7), 4.

⁸³³ V pozdějším období bylo jeho křestní jméno počestěno a byl uváděn jako Bedřich.

⁸³⁴ Vollversammlung des deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 6. 1931, 59(47), 5.

divadelního spolku vlastnil zároveň předplatné. Počet členů spolku byl poměrně stabilní. V roce 1928 se jednalo o 894 členů, v dubnu 1929 na valné hromadě spolku bylo zmíněno členství 875 osob⁸³⁵ a v roce 1931 se počet navýšil na 933 členů. Následně, v důsledku hospodářské krize, však začal jejich počet klesat. V roce 1932 měl spolek 827 členů a o rok později o dalších 147 osob méně.⁸³⁶ Podle vzpomínek Leo Kempného spolek sdružoval v době největšího rozkvětu přibližně 1 200 členů. Získané příjmy částečně pomáhaly pokrýt vysoké náklady divadla a jevištního vybavení.⁸³⁷

Jedním z neaktivnějších výborů bylo seskupení okolo Leo Kempného, který se staral o zařízení a vybavení divadla. Prostřednictvím sbírky a darů získal pro divadlo základní fundus, který se postupně dále rozšiřoval také koupí i vlastní výrobou v divadelních dílnách.

Vzhledem ke zdravotní indispozici tehdejšího předsedy Rudolfa Larische, byl Kempny požádán, aby převzal vedení divadelního spolku. Na základě Larischova návrhu byl tak na valné hromadě v lednu 1930 Leo Kempny zvolen novým předsedou,⁸³⁸ který se obětavě staral o chod spolku a především o provozně technické záležitosti divadla. Své aktivity a podporu divadlu ještě zintenzivnil po 1. lednu 1935, kdy opustil zaměstnání ve veřejné službě a odešel do penze. V této době také nejednou vypomohl v dílně při výrobě dekorací a rekvizit. V roce 1937 odstoupil z politických důvodů z funkce předsedy a na toto místo navrhl Antona Wlacila. Leo Kempny byl za svou dlouholetou činnost jmenován čestným předsedou spolku a i v budoucnu se aktivně podílel na zachování divadelní činnosti v Krnově.⁸³⁹

V lednu 1938 oslavil Divadelní spolek deset let svého trvání slavnostním večerem uspořádaným v obou sálech hotelu Tiroler, na který byli přizváni také členové opavského divadla.

Po připojení Sudet k Říši a následnému podřízení říšským zákonům byla ovlivněna i činnost Divadelního spolku. Na základě nařízení říšského protektora ze dne 27. května 1941 byly zrušeny všechny spolky založené před 15. březnem 1939,

⁸³⁵ V tomto počtu bylo zahrnuto 47 zakládajících členů, 119 mecenášů a 709 řádných členů. Viz Vollversammlung des Deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 4. 1929, 57(28), 4.

⁸³⁶ Hauptversammlung des Deutschen Theatervereines Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 19. 4. 1934, 62(37), 3.

⁸³⁷ KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 10. 9. 1952, 4(Folge 51), 207.

⁸³⁸ KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*. 25. 9. 1952, 4(Folge 52), 215.

⁸³⁹ Tamtéž, s. 216.

včetně německých občanských organizací, a jejich majetek byl konfiskován. Také fundus, který zajistil krnovský Divadelní spolek, byl zabaven a přidělen Městskému divadlu v Liberci. Podle vzpomínek Leo Kempneho se dařilo naplnění tohoto rozhodnutí oddalovat.⁸⁴⁰ A jelikož se činnost krnovského divadla udržela po celou dobu války až do uzavření divadel v roce 1944, je pravděpodobné, že k přesunu vůbec nedošlo a původní divadelní fundus zůstal v Krnově.

Význam Divadelního spolku pro provoz a chod divadla byl zásadní zejména v jeho počátcích, kdy finančně podpořil a zajistil vybavení zejména jevištního zařízení, bez kterého by divadlo jen stěží, nebo s velikými obtížemi, mohlo zahájit pravidelný provoz. I v následujících letech však členové spolku v čele s Leo Kempným výrazně podporovali fungování divadla zejména po provozně technické stránce, neboť ředitelé zde působící věnovali pozornost především realizovaným představením, ale pravidelný chod a jeho zajištění saturovala do určité míry právě činnost spolku. Rovněž cílené postupné budování a rozšiřování členské základny spolku mělo velmi dobrý vliv na návštěvnost divadla, neboť členové se stávali také jeho pravidelnými diváky. Nehledě k tomu, že některé z abonentních výhod byly určeny pouze pro spolkové členy a pozornost byla zaměřena nejen na obyvatelstvo z Krnova, ale také z jeho okolí, včetně polského příhraničí.

⁸⁴⁰ Tamtéž, s. 216–217.

3.4. Jednotlivé ředitelské etapy

Přechod do nově postavené budovy provázelo všeobecné nadšení a Krnované byli šťastni, že se konečně dočkali důstojného prostředí určené pro divadlo. Z přechozích zkušeností divadelního provozu Městského divadla v Krnově však bylo zřejmé, že při dvou až třech představeních týdně, by nebylo reálné vzhledem k vysokým finančním nákladům zřídit vlastní soubor a už vůbec ne pro činohru, operetu a operu tak, jak bylo diváky požadováno. Jednou ze zmíněných možností bylo angažovat činoherní soubor a pro uvedení operních a operetních děl domluvit jiné hostující soubory. Tato možnost podle vzpomínky Leo Kempneho, však byla brzy zamítnuta: *„Pohostinská vystoupení jsou, podle zkušenosti, vždy velmi nákladnou záležitostí a v jisté pravidelnosti na delší dobu vlastně neuskutečnitelná. Proto nemohl být tento návrh brán v úvahu. Slibně se jevílo spojení s opavským divadlem také vzhledem ke krátké vzdálenosti mezi oběma městy a z toho vyplývajících nízkých nákladů na dopravu. Ostatně samotná Opava měla velký zájem na spolupráci, na jedné straně možnost dosáhnout lepšího využití jejího souboru, na druhé straně lépe uplatnit sólisty a tím také moci zvýšit umělecké výkony ku prospěchu obou měst. Nezdálo se proto příliš obtížné, uzavřít výhodnou dohodu s Opavou. Byl jsem zmocněn zahájit jednání s tehdejším opavským divadelním ředitelem Otto Warbekem. Náš podnět byl velmi vítán, vyjádřil se dokonce, že je ochotný uskutečnit jeden rok na naší scéně ve vlastní režii.“*⁸⁴¹

První sezonu v novém divadle tak zahájil již osvědčený ředitel Engelbert Warbek se svým synem Otto Warbekem coby spoluředitelem. Uvedenou zpěvohru Julia Bittnera (1874–1939) a libretisty Ernsta Décseye (1870–1941) *Der unsterbliche Franz* režíroval Louis Waldenberg a hudebně nastudoval dirigent Emil

⁸⁴¹ „Gastspiele sind aber erfahrungsgemäß immer eine sehr kostspielige Sache und in gewisser Regelmäßigkeit auf die Dauer überhaupt nicht durchführbar. Daher konnte dieser Vorschlag nicht in Erwägung gezogen werden. Erfolgversprechend schien einzig und allein eine Verbindung mit der Troppauer Bühne, auch schon mit Rücksicht auf die geringe Entfernung zwischen beiden Städten und die sich daraus ergebenden geringen Transportkosten. Im Uebrigen war Troppau an einem Zusammenarbeiten selbst sehr interessiert, einerseits um eine bessere, die Ausnutzungsmöglichkeit für sein Ensemble zu erreichen, andererseits um mehr bessere Solokräfte engagieren und dadurch auch die künstlerischen Leistungen zum Nutzen beider Städte steigern zu können. Es schien daher nicht allzuschwer, mit Troppau ein günstiges Abkommen zu treffen. Man ermächtigte mich, mit dem damaligen Troppauer Theaterdirektor Otto Warbek Verhandlungen einzuleiten. Diesem war unsere Anregung sehr willkommen, er erklärte sich sogar bereit, die Bespielung unserer Bühne probeweise ein Jahr in eigener Rechnung durchzuführen.“ Viz KEMPNY, pozn. 814, s. 183–184.

Emanuel.⁸⁴² Z kritiky uveřejněné v *Jägerndorfer Zeitung* pod značkou „x.“ je však zřejmé, že zvolený titul nebyl pro takto slavnostní chvíli dostatečně reprezentativní a navíc hudební stránka nebyla dobře připravena. V textu recenze se otevřeně psalo o zklamání posluchačstva z uvedené premiéry.⁸⁴³

Kromě nepříliš šťastného zahájení divadelní sezony v nové budově, muselo vedení divadla, přes veškeré snahy a podporu Divadelního spolku, řešit řadu provozních problémů spojených především s používáním velkých opavských dekorací, ale i s dopravou nábytku a rekvizit. Přes prvotní zdánlivou rentabilitu tohoto projektu se nakonec ukázalo, že v důsledku celkových nákladů se doprava výrazně prodražila a pro ředitele byla tato krnovská sezona velmi brzy ztrátová.⁸⁴⁴ Provozně-ekonomické problémy s chodem dvou městských divadel a pravděpodobně i vědomí blížících se sedmdesátých narozenin, narodil se 3. prosince 1859, vedly ředitele Engelberta Warbeka k rozhodnutí odejít po ukončení sezony 1928/1929 do penze. Po sedmnáctiletém působení v opavském divadle setrval ve městě, kde i v následujících letech spolupracoval nejen s divadlem, ale příležitostně také s českou Divadelní jednotou.

3.4.1. Ředitelé Arthur Löwenstein, Paul Gerboth, Wilhelm Tisch, Georg Terramare

O výrazný umělecký vzestup se ve třicátých letech 20. století, paradoxně v čase celosvětové hospodářské krize, zasloužili Arthur Löwenstein (1929–1932), Paul Gerboth (1932–1933) a především Georg Terramare (1934–1937). Své úsilí sice soustředili předně na opavskou scénu, ale vlivem svého působení v Krnově se automaticky tyto snahy přenášely i do tohoto prostředí.

Arthur Löwenstein⁸⁴⁵ působil v krnovském divadle v letech 1929 až 1932, kdy jako ředitel, šéf opery, dirigent a dramaturg věnoval svou pozornost hlavně hudební složce divadla, která během krátké doby dosáhla vysoké umělecké

⁸⁴² Eröffnung des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 11. 1928, **56**(91), 3.

⁸⁴³ x. Eröffnungsvorstellung des neuen Jägerndorfer Stadttheaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 18. 11. 1928, **56**(93), 6.

⁸⁴⁴ KEMPNY, pozn. 814, s. 184.

⁸⁴⁵ Arthur Löwenstein se narodil 17. nebo 18. září 1890 ve Vídni, zemřel 5. července 1939 v Antwerpen.

úrovně.⁸⁴⁶ Nezanedbával však ani činohru, která rovněž zaznamenala vzestup. Löwenstein se opíral o bohaté umělecké zkušenosti ze svých předchozích angažmá. Po hudebních studiích ve Vídni začínal jako sbormistr, později byl dirigentem festivalu (Festspiele) v Bayreuthu, kde následně zůstal jako dirigent a dramaturg opery. Ve funkci uměleckého šéfa vedl také koncertní turné po Skandinávii a Rusku. Poté byl šéfem opery a dramaturgem v Saarbrückenu, Düsseldorfu, Königsbergu nebo vedoucím opery v Haagu. Po první světové válce, kdy sloužil jako záložní důstojník, působil převážně jako dirigent opavské a ostravské německé opery a hlavně koncertoval. V závěru roku 1919 například dirigoval koncerty společně s Antonem Aichem a ve spolupráci s Moravskoostravským symfonicko-orchesterálním spolkem (Mährisch-Ostrauer Symphonie-orchester-Verein).⁸⁴⁷ Od roku 1921 se pak stal hostujícím symfonickým dirigentem ve Vídni, Kolíně nad Rýnem a Berlíně.⁸⁴⁸

Arthur Löwenstein byl především umělec a výraznou dirigentskou osobností. Ve své ředitelské funkci se snažil, tak jako jeho předchůdce, rozšiřovat rádius působení opavského divadla. Kromě Krnova zajížděly soubory po dvě sezony, v letech 1929–1931, pravidelně do Bruntálu,⁸⁴⁹ kde hrály převážně v Katolickém spolkovém domě, a v roce 1930 působily také v Rýmařově⁸⁵⁰. V obtížné době hospodářské krize však Löwenstein nedokázal čelit ekonomickému tlaku na úkor nižší kvality, která by se výrazně odrazila na jeho uměleckých záměrech, proto v neúnosné finanční situaci divadla v březnu 1932 abdikoval na post ředitele. Krnovské divadlo dohrálo sezonu ještě do 10. dubna. V dalších letech se Löwenstein věnoval již výhradně symfonické hudbě a působil jako dirigent bez pevného angažmá.

Novým ředitelem se stal operní režisér **Paul Gerboth**,⁸⁵¹ který během krátké doby stabilizoval provozní podmínky a zajistil plynulý chod divadla v hospodářsky

⁸⁴⁶ Srov. ECKSTEIN, Pavel. Fenomén opavské opery. *Opus musicum*, Slezské číslo, 1971, 3(5–6), 156. – BOŽENEK, Karel. Operní společnosti na scéně opavského divadla. *Časopis Slezského muzea*. Série B. 1982, 31(2), 145. – ZBAVITEL, pozn. 303, s. 59.

⁸⁴⁷ STEINMETZ, Karel – MAZUREK, Jan – KUBEŠOVÁ, Hana. *Kapitoly z historie německé hudební kultury v Ostravě 1860–1945. Osobnosti, instituce, reflexe*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2013, s. 32.

⁸⁴⁸ ZBAVITEL, Miloš. Löwenstein, Arthur. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 1 A–L, s. 564.

⁸⁴⁹ PRACNÁ, Bruntál / Freudenthal, pozn. 129, s. 239, 241.

⁸⁵⁰ PRACNÁ, Rýmařov / Römerstadt, pozn. 129, s. 254.

⁸⁵¹ Narodil se 13. května 1875 v Uhtlebenu u Nordhausenu (Německo).

složitým období. Jeho více než třicetiletá divadelní praxe mu poskytla bohaté znalosti, které plně využil. Profesionální kariéru zpěváka začal v roce 1897 v polském Štětíně. Poté působil v Elberfeldu (1898–1901), Brémách (1901–1904), Mohuči (1904–1905), v Opernhaus v Kolíně nad Rýnem (1905–1907) a ve vídeňské Volksoper (1907–1912), kde od roku 1910 působil také jako režisér. V letech 1912–1916 se stal šéfem opery a hlavním režisérem Neues deutsches Theater v Praze. V tomto období zároveň režijně hostoval v divadlech v Ústí nad Labem a v Opavě. A také měl za sebou pohostinská vystoupení v Paříži. Jako zpěvák (bas) hostoval v Lipsku (1900), Hannoveru (1900, 1902), Berlíně (1903), Wiesbadenu (1904–1905) a na mnohých dalších divadelních scénách.⁸⁵²

V krnovském divadle, stejně jako v Opavě, zahájil sezonu na podzim 1932. Současně v tomto období najdeme v divadelní ročence zmínku o jeho pozici ředitele Městského divadla v Ratiboři,⁸⁵³ kde hrál dvě představení týdně. Divadlo ojediněle zajíždělo také do Šternberka, Frývaldova, Benešova a operetní soubor vystoupil i v Košicích. Spolupráci udržovali také s německým divadlem v Ostravě a jeho ředitelem Rudolfem Zeiselem. Padesátisedmiletý Paul Gerboth obdařen zkušenostmi si možná více než kdokoliv jiný uvědomoval ekonomickou náročnost divadelního provozu zejména v tomto hospodářsky nestabilním období a svými rozšiřujícími aktivitami na dalších místech v regionu chtěl minimalizovat případná rizika. Nicméně realizace těchto náročných plánů jistě neprospěla jeho zdraví a přepínání organismu mohlo vést k záchvatu mrtvice, v jehož důsledku nečekaně zemřel 5. prosince 1933 v nemocnici Řádu německých rytířů v Opavě.⁸⁵⁴

Ve svém ředitelském působení sice zklidnil a upevnil situaci v divadle po předčasném odchodu Arthura Löwensteina, ale během půldruhé sezony nemohl dosáhnout výraznější profilace scény.

Náhlá smrt divadelního ředitele Paula Gerbotha opět silně zasáhla do stability divadla a jeho provozu. Vedení se ujal, stejně jako v Opavě,⁸⁵⁵ režisér a

⁸⁵² Paul Gerboth... In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 46, 1935. Berlin: 1935, s. 50. – Gerboth, Paul. In ULRICH, pozn. 56, s. 596. – Gerboth Paul. In KUTSCH, Karl Josef – RIEMENS, Leo. *Großes Sängerlexikon*. Bd. 3, 4. aktualizované vydání. München: K. G. Saur, 2003, s. 1694.

⁸⁵³ Troppau (C.S.R.), I. Stadttheater. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 44, 1933, Berlin: 1933, s. 579.

⁸⁵⁴ Direktor Paul Gerboth †. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 12. 1933, 61(98), 3.

⁸⁵⁵ V Opavě již 7. prosince 1933 jednal Městský divadelní výbor v čele s předsedou purkmistrem Ernstem Justem o zajištění provozu opavského divadla. Zde měla krizovou finanční situaci podpořit sbírka mezi občany. Pro zajištění vedení divadla byl sestaven výbor herců v čele s Wilhelmem Tischem. Viz ZBAVITEL, pozn. 303, s. 65.

operní zpěvák **Wilhelm Tisch**⁸⁵⁶, ale obavy o dokončení sezony přetrvávaly. Již v polovině prosince 1933 vyšel v krnovských novinách článek pod názvem *Poslední pokus (Der letzte Versuch)*, kde vedení i umělci slibují dobré výkony i udržení pověsti souboru a doufají v přízeň diváků. Oznamili také ponechání všech výhod týkající se vstupného, dokonce zařazení tří propagačních představení s 25 % slevou a soupis dalších pěti bodů s přijatými opatřeními k zachování divadla.⁸⁵⁷ Sezona pod tímto provizorním vedením byla dokončena bez větších problémů 8. dubna 1934, kdy proběhlo představení na rozloučenou. Jednalo se o Eyslerovu operetu *Bruder Straubinger*.⁸⁵⁸

Nejvýraznější osobností v meziválečné historii krnovského i opavského divadla byl divadelní ředitel, režisér a spisovatel **Georg Terramare**.⁸⁵⁹ Po studiích na Skotském gymnáziu a absolvování filozofické fakulty ve Vídni začal literárně působit jako básník, prozaik a dramatik. Jeho prvotinu uvedl vídeňský Burgtheater. Věnoval se také výuce herectví na vídeňské Akademii. V roce 1929 spolupracoval v Salcburku na režii své adaptace lidového biblického textu *Spiel von der Geburt des Herrn, den Hirten und Königen*. Možná převedení této předlohy na jeviště jej inspirovalo natolik, že opustil literární tvorbu a počátkem třicátých let se stal hlavním režisérem v Bernu a od roku 1932 v Hamburku. V době sílicí Hitlerovy politické moci emigroval do Vídně, kde působil v sezoně 1932/1933 jako hostující režisér v Burgtheatru. Od léta 1934 se stal ředitelem, šéfem činohry a hlavním režisérem opavského a zároveň krnovského divadla. Terramare výrazně zasahoval do tvůrčího procesu činoherního souboru a záhy pozvedl jeho uměleckou úroveň. Proměnil téměř celý umělecký soubor a velkou péčí věnoval právě kvalitnímu výběru jeho členů. Kromě šéfa opery Leopolda Ludwiga přizval z Ostravy i svého žáka, herce a režiséra Franze Stosse, kterého jmenoval svým náměstkem a viděl v něm svého nástupce. Jako antifašista angažoval do divadla také umělce přechající

⁸⁵⁶ Wilhelm Tisch se narodil 12. ledna 1899 v Lvově (Ukrajina) a zemřel 24. prosince 1967 v Basileji (Švýcarsko). Viz Tisch, Wilhelm. Bibliografie. In HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in Mähren und Schlesien 1/3. Ředitelé městských divadel / Direktoren der Stadttheater*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011, s. 212–213.

⁸⁵⁷ Der letzte Versuch. *Jägerndorfer Zeitung*. 16. 12. 1933, **61**(101), 3.

⁸⁵⁸ Stadttheater Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 4. 1934, **62**(32), 2.

⁸⁵⁹ Vlastním jménem Georg Eisler von Terramare se narodil 2. prosince 1889 ve Vídni a zemřel 4. dubna 1948 v La Paz v Bolívii. Viz ZBAVITEL, Miloš. Terramare, Georg. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 2 M–Ž, s. 427–428.

z Německa před stále sílícím nacismem. V sezoně 1937/1938 předal divadlo svému blízkému spolupracovníkovi Franzi Stossovi. Terramare se svou ženou Ernou Terrelou, v té době již herečkou pražského německého divadla, sice ještě hostovali v této sezoně v opavském divadle, ale po mnichovském diktátu oba emigrovali přes Itálii do Bolívie, kde se Georg Terramare věnoval převážně literární tvorbě.

Přestože ředitelské období Franze Stosse započalo v sezoně 1937/1938, tedy ještě v předmnichovském období, rozhodla jsem se informace o jeho osobě zařadit až do následující podkapitoly 3.7. Divadlo a jeho intendant v období války, aby nebyla přetržena kontinuita v jeho působení.

3.4.2. Významní členové a hostující umělci

Chod krnovského divadla zajišťovali členové tří uměleckých souborů, kteří byli angažováni v opavském divadle. Ansámbl zahrnoval přibližně dvanáct sólistů v opeře, osmnáct zpěváků a zpěvaček v operetě a dvacetičlenný činoherní soubor. Tito umělci se často dle inscenačních potřeb uplatňovali i v jiném oborovém zařazení s ohledem na jejich schopnosti a dovednosti. Kromě těchto členů divadlo disponovalo se sborem, tanečníky a orchestrem.

Opavské divadlo se svou dlouholetou historií a v pozici nejvýznamnějšího německojazyčného divadla v regionu získávalo do svého angažmá perspektivní umělce snadněji, než by se kdy dařilo krnovskému divadlu bez vazby na Opavu.

V sezoně 1930/1931 mohli například i krnovští diváci sledovat počátek kariéry jednadvacetiletého operního zpěváka Hanse Hottera (1909–2003),⁸⁶⁰ který debutoval právě v opavském divadle. Díky tehdejšímu řediteli Löwensteinovi a jeho náročné dramaturgii zpíval Hotter záhy obtížné party Wagnerových děl a již ve své první zdejší sezoně ztvárnil postavu Poutníka v opeře *Siegfried*. Mladý ambiciózní barytonista zároveň využil obliby u diváků a po skončení krnovské divadelní

⁸⁶⁰ Hans Hotter studoval filozofii na Ludwig-Maximilians-Universität v Mnichově a zpěv na Musikakademie u Matthäuse Römera rovněž v Mnichově. Po opavském angažmá působil ve Vratislavi a v Neues deutsches Theater v Praze (1932–1934). V roce 1934 byl angažován v Hamburku a v roce 1937 přešel do Mnichova. Pravidelně se účastnil festivalu v Bayreuthu a Salcburku. Hostoval v Metropolitní opeře v New Yorku, v La Scale v Miláně, ve Státní opeře ve Vídni aj. Od roku 1957 také režíroval a v roce 1967 byl angažován jako režisér v Mnichově. Viz ZBAVITEL, Miloš. Hotter, Hans. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 1 A–L, s. 350. – *Hans Hotter*. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 8. 2018]. Dostupné z https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Hotter.

sezony, pravděpodobně ve své vlastní režii, uspořádal večer písní a árií, který se konal ve středu 6. května 1931 v sále hotelu Tiroler.⁸⁶¹

Zejména v operním souboru se objevovali i další umělci, kteří později vynikli na předních evropských scénách. V době ředitele Georga Terramareho je nutno zmínit zejména šéfa opery Leopolda Ludwiga (1908–1979) nebo zpěváka Ericha Kunze (1909–1995)⁸⁶².

Leopold Ludwig navíc pocházel ze zdejšího regionu, neboť se narodil v nedalekých Vítkovicích, v dnešní části Ostravy. Zprvu jej vyučoval varhaník, skladatel a dirigent Antonín Hradil (1874–1937), poté pianista a dirigent Emil Paur (1855–1932) v Místku. Další vzdělání získal na vídeňské Musikakademie, kde studoval klavír a kompozici u Franze Schmidta (1874–1939). Po absolutoriu se Ludwig stal v sezoně 1931/1932 dirigentem v divadle v Jablonci nad Nisou a následně v letech 1932–1934 v Teplicích.⁸⁶³ Do opavského divadla byl angažován od sezony 1934/1935 na pozici šéfa operního souboru, jehož úroveň výrazně pozvedl. Od roku 1936 působil v Staatstheater Oldenburg, 1939 v Staatsoper ve Vídni a od roku 1943 zároveň v Städtischen Oper v Berlíně. Vrcholem jeho působení byl post uměleckého šéfa v Staatsoper v Hamburku v letech 1951–1977. Často také hostoval, mimo jiné v Los Angeles, San Francisku nebo New Yorku.⁸⁶⁴

Z dalších umělců je možno zmínit například barytonistu Hanse Ritschla, který do opavského angažmá nastoupil v sezoně 1935/1936 a v předešlém období vystupoval na scénách v Karlsruhe, Mannheimu nebo v Brně. V roce 1936 se stal šéfdirigentem opery Tibor Cosma,⁸⁶⁵ kterého ještě před válkou vystřídal Franz Ehrenberger.

Ve třicátých letech 20. století se výrazněji prosazovali v německojazyčných divadlech také umělci české národnosti. I zde byl kromě jiných angažován v sezoně 1930/1931 operní lyrický tenor Jaroslav Jaros (1902–1968)⁸⁶⁶, který působil

⁸⁶¹ Lieder- und Arienabend des Opernsängers Hans Hotter. *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 5. 1931, 59(38), 3.

⁸⁶² Od roku 1940 členem Wiener Staatsoper. Pravidelně se účastnil festivalů v Bayreuthu a Salcburku. Viz Erich Kunz. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 12. 2018]. Dostupné z http://de.wikipedia.org/wiki/Erich_Kunz.

⁸⁶³ Viz Leopold Ludwig (1908–1979). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/ludwig-leopold/>.

⁸⁶⁴ MAZUREK, Jan – ZBAVITEL, Miloš. Ludwig, Leopold. In IVÁNEK – SMOLKA, pozn. 60, sv. 1 A–L, s. 564–565. – LIPPERT, Thomas. Ludwig, Leopold, pozn. 50, s. 856.

⁸⁶⁵ V roce 1935 působil jako kapelník v Jablonci nad Nisou.

⁸⁶⁶ Později již uváděn Jaroš.

v divadlech v Olomouci⁸⁶⁷, Bratislavě, Plzni a Brně⁸⁶⁸. O sezonu později posílil soubor operety tenor Jaro Líbal (1896–1958), v této době ještě s příjmením Liebel.⁸⁶⁹ Vedle dlouhé řady rolí ztvárnil také hlavní postavu v operetě Bernarda Grüna (1901–1972) *Böhmische Musikanten* houslistu Jana Kalinu, s kterou se divákům představil v období vánočních svátků 27. prosince 1931.⁸⁷⁰ Stejně tak můžeme podle jména odkázat na operní zpěvačku s českými kořeny Martu Jirasek (Jiráskovou), která na krnovském jevišti vystoupila mimo jiné 24. září 1931 v titulní roli stejnojmenné Verdiho opery *Aida*. „*Aida slečny Jiráskové byla v každém ohledu mimořádná. Její hlas je extrémně nosný a ani ve výškách neztratí na libozvučnosti v okouzující melodii klavíru. Jeho účinek byl umocněn inteligentní hrou herečky.*“⁸⁷¹

V letech 1932–1934 působil v činoherním souboru herec a režisér Josef Hübner, který byl ve dvacátých letech 20. století spojen s vedením divadla „sružených měst“.⁸⁷² V době zdejšího pobytu oslavil v lednu 1933 na opavské scéně dvacet pět let své divadelní činnosti v představení inscenace Zuckmayerovy hry *Der Hauptmann von Köpenick*, kterou Hübner režíroval a ztvárnil v ní hlavní roli.⁸⁷³ Jako hlavní režisér inscenoval většinu činoherních titulů v tomto období.

Z členek činohry zaujala Erna Terrellová (1889–1985),⁸⁷⁴ manželka ředitele Geoga Terramareho, která do Opavy nastoupila v sezoně 1934/1935 a byla přijata

⁸⁶⁷ ŠTEFANIDES, pozn. 4, s. 108, 112, 114, 115, 117.

⁸⁶⁸ ZBAVITEL, pozn. 303, s. 61.

⁸⁶⁹ Jaro Líbal, vlastním jménem Jaroslav. Absolvoval varhany na pražské konzervatoři (1913), poté byl kapelníkem v Chorvatsku. Po studiích zpěvu v Praze a v Paříži byl od roku 1923 členem francouzské operní společnosti. Krátkodobě působil jako ředitel několika divadel. V letech 1928–1929 hostoval na českých operních scénách. Po opavském angažmá se stal členem Nového německého divadla v Praze (Neues deutsches Theater, 1933–1938). Současně byl od prosince 1936 stálým hostem pražského českého souboru Velké operety. Po zániku německého divadla se stal ředitelem českého divadla Urania v Praze (1938–1940, 1945/1946). Během války vedl kočovné společnosti. Poté působil na Nově scéně v Bratislavě (1946–1948), krátce byl zaměstnán v Hudební a artistické ústředně (1948/1949). Od roku 1949 vedl hudební školu ve Velvarech. Viz LUDVOVÁ, pozn. 28, CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 22, 226–227.

⁸⁷⁰ P. „Böhmische Musikanten“. *Jägerndorfer Zeitung*. 31. 12. 1931, **59**(104), 6.

⁸⁷¹ „Die Aida des Frl. Jirasek trat in jeder Beziehung aus dem Rahmen des Gewöhnlichen. Ihr Organ ist äußerst tragfähig, im Piano von bezauberndem Klang und verliert auch in der Höhe nichts an Wohllaut. Erhöht wurde seine Wirkung noch durch das intelligente Spiel der Darstellerin.“ Viz Dr. Ad. „Aida“. *Jägerndorfer Zeitung*. 1. 10. 1931, **59**(79), 6.

⁸⁷² Viz v textu na s. 139–140.

⁸⁷³ I. V. G. „Der Hauptmann von Köpenik“. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 2. 1933, **61**(11), 6.

⁸⁷⁴ Erna Terrellová, rozená Beutelová, se ve třicátých letech 20. století objevila také ve filmu. V roce 1938 emigrovala s manželem Georgem Terramarem do Bolívie. Tam spolu založili divadelní scénu *Terramare-Ensemble*. Po smrti manžela se provdala za Fritze Kalmara a společně se odstěhovali do Uruguaye. Viz Terrel, Erna. In TRAPP, Frithjof – SCHRADER, Bärbel – WENK, Dieter – MAAß, Ingrid. *Handbuch des deutschsprachigen Exiltheaters 1933–1945. Bd. 2. Biographisches Lexikon der Theaterkünstler*. München: K. G. Saur, 1999, s. 935–936.

pro obor naivek. V této sezoně se nejvýrazněji projevila v roli Puka v inscenaci *Ein Sommernachtstraum*, kterou režíroval její manžel. Později, v letech 1936–1938, byla angažována do Neues deutsches Theater v Praze, ale stále zde ještě hostovala. Mimo jiné také opět v Shakespearově hře *Wie es Euch gefällt*, kde v inscenaci Eduarda Rotha ztvárnila roli Rosalindy.

K novým posilám činohry v sezoně 1935/1936 patřila představitelka salonních dam Silva Medwedová (1914–1972),⁸⁷⁵ která přišla z Nationaltheater v Bělehradu, Rolf Neinhardt působící do té doby ve vídeňských divadlech Theater in der Josefstadt a Lustspiel-Theater nebo režisér Eduard Rothe (1909–1978). Rothe absolvoval studium režie ve vídeňském Max Reinhardt Seminar. V sezoně 1932/1933 debutoval jako režisér v Schauspielhaus v Brémách, poté se na sezonu vrátil do rodných Teplic a po brněnské sezoně 1934/1935 nastoupil do Opavy. V roce 1937 odjel do Švýcarska a jednu sezonu působil v Schauspielhaus v Curychu. Koncem roku 1938 emigroval do Velké Británie, odkud se v roce 1946 vrátil do Německa. Eduard Rothe i nadále působil v divadle a spolupracoval s rozhlasem a televizí.⁸⁷⁶

Kooperace mezi německojazyčnými divadly na území Československa vedla přirozeně k vzájemné výměně umělců. Kromě Prahy a Brna mělo opavské divadlo v rámci pohraničí úzkou vazbu s divadlem v Teplicích, které již v souvislosti s některými osobnostmi bylo zmíněno. Po opavském angažmá v sezoně 1935/1936 odešla naopak do divadla v Teplicích například operetní subreta Elly Bognerová.⁸⁷⁷

Novými členy operetního souboru v sezoně 1935/1936 se stali Sascha Arden, Guido Wieland (1906–1993)⁸⁷⁸ nebo komik a režisér Adolf Görisch, který

⁸⁷⁵ Silva Medwedová poté působila v Neues Stadttheater v Teplicích (1941–1943) a v Berlíně (1943–1944). Po válce hrála ve vídeňských divadlech. Spolupracovala s televizí a filmem. Viz Silva Medwed (v1914 – 1972). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/medwed-silva/>.

⁸⁷⁶ Eduard Rothe se narodil 11. srpna 1909 v Teplicích (někdy uváděn Edward R.). Po druhé světové válce působil na německých scénách v Hamburku, Düsseldorfu a Krefeldu, ve švýcarské Basileji nebo vídeňském Theater in der Josefstadt. Zemřel 7. prosince 1978 v Bernsbergu v Severním Porýní Vestfálska. Viz *Eduard Rothe*. In *Theaterlexikon*. [online]. [citováno 11. 4. 2019]. Dostupné z http://tls.theaterwissenschaft.ch/wiki/Eduard_Rothe. – *Eduard Rothe*. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 4. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Eduard_Rothe. – Eduard Rothe (1909–1978). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/rothe-eduard/>.

⁸⁷⁷ Elly Bognerová do opavského angažmá přišla z vídeňského Stadttheater.

⁸⁷⁸ Guido Wieland působil před opavským angažmá ve vídeňských divadlech (Theater an der Wien, Wiener Kammerspiele). Po válce se do Vídně opět vrátil (Bürgertheater 1945–1948, Raimundtheater 1948–1950, Theater in der Josefstadt 1951–1990). Spolupracovat také s rozhlasem, filmem a televizí. Viz Guido Wieland. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 3. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Guido_Wieland.

v letech 1926–1932 působil v německém divadle v Brně. V tomto období byl pravidelně zván pro inscenování zejména velkých operetních revue také hostující režisér Kurt Hessky,⁸⁷⁹ který měl za sebou pohostinská angažmá ve Vídni, Oslu nebo Stockholmu.⁸⁸⁰

S navýšením kapacity sálu v Krnově, která v té době byla vyšší než v opavském divadle, bylo snazší zvát vynikající umělce. Navíc se hosté objevovali zároveň jak v opavském, tak i v krnovském divadle, ale souběžnost těchto pobytů nebyla vždy samozřejmostí. Do opavského divadla byl přece jen zván větší počet hostujících umělců a většinou zde vystupovali v několika večerech. V krnovském divadle se jednalo nejčastěji o herce pro oživení činoherních představení, která přítomností známého umělce měla získat na větší divácké atraktivitě, nebo pěvce v opeře pro ještě brilantnější výkon. Často se jednalo pouze o jedno pohostinské vystoupení. Většina hostování probíhala v druhé polovině divadelní sezony, snad proto, aby udržela pozornost diváků až do jejího závěru a hlavně s co nejvyšší návštěvností. Nejvíce byli zváni umělci z Vídně a z Prahy.

V době ředitele Löwensteina byl počet hostujících umělců vyšší než v předešlých letech, což souviselo s jeho snahou dosáhnout co nejvyšší kvality nejen v hereckém, pěveckém, ale i inscenačním a hudebním provedení. Počátkem února 1930 přizval skladatele Edmunda Eyslera (1874–1949), pod jehož taktovkou byl uskutečněn „vídeňský operetní večer“ *Wien – wie es tanzt und singt* s hostujícími umělci Rosou Werginzovou a Rudolfem Sulzerem. Ještě v témže měsíci, 20. února, přizval basbarytonistu a bývalého člena opavského divadla Josefa Schwarze⁸⁸¹ k vystoupení v roli Wotana ve Wagnerově opeře *Walküre*, kterou Löwenstein hudebně nastudoval. Vyvrcholením bylo hostování známého tragéda Reinhardtova berlínského Deutsches Theater Alexandra Moissiho, který zde vystoupil ve svých nejslavnějších rolích. Jednalo o postavu Fédi v Tolstého *Der lebende Leichnam* a jeho proslulou roli Hamleta ve stejnojmenné Shakespearově

⁸⁷⁹ Kurt Hessky debutoval v Litoměřicích (1928/1929), poté působil v Mostě (1929–1932), Ústí nad Labem 1932–1934) a v Liberci (1934–1936). V roce 1936 odešel do Vídně. V sezoně 1937/1938 spolupracoval s divadlem v Teplicích. Viz Kurt Hessky (v1900–?). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/hessky-kurt/>.

⁸⁸⁰ *Troppauer Stadttheater. Spielzeit 1935–36*. Beilage zum „Neuen Tagblatt“, s. IV. Uloženo ve sbírkovém fondu Slezského zemského muzea v Opavě, divadelní podsírka, sign. CI 46/53.

⁸⁸¹ Josef Schwarz (1890–1956), vlastním jménem Josef Vlasák. Působil v německých divadlech v Liberci, Opavě (1916–1918) a v Olomouci (1919). Poté byl několikrát angažován v německém divadle v Praze (1922–1925, 1927–1929, 1933–1938). Měl zájem zpívat také v pražském Národním divadle, ale bez úspěchu. Viz LUDVOVÁ, pozn. 28, CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 261.

hře. Je dost nepravděpodobné, že by herec evropského formátu vystoupil v krnovském divadle, pokud by zde neexistovala vazba s divadlem v Opavě, v kterém se rovněž představil v uvedených rolích.

Také v následujícím období zaznamenáváme ve zdejším divadle řadu pohostinských vystoupení. V prvním čtvrtletí roku 1931 se jednalo například o divadelního ředitele, režiséra a herce Leopolda Kramera (1869–1942)⁸⁸² a herce Paula Hartmanna (1889–1977)⁸⁸³. Kramer vystoupil 8. ledna 1931 v komedii Ference Molnára *Der Gardeoffizier* s hereckou partnerkou Sieberovou. V opavském divadle hostoval v té době i s manželkou Josefinou Kramer-Glöcknerovou.⁸⁸⁴ Ve čtvrtek 26. března 1931 vystoupil v Krnově „prominentní umělec mladé gardy vídeňského Burgtheatru“ Paul Hartmann v hlavní roli v inscenaci hry *Der Diktator* francouzského spisovatele a básníka Julia Romainse (1885–1972).⁸⁸⁵

Na podzim 1932 hostoval v představení již klasické hry Heinricha von Kleista (1777–1811) *Prinz Friedrich von Homburg* čestný člen vídeňského Burgtheater Armin Seydelmann (1872–1946).⁸⁸⁶ Původní nedělní hostování Gisely Werbezirkové (1875–1956),⁸⁸⁷ která byla častým hostem taktéž pražského Neues

⁸⁸² Leopold Kramer debutoval v roce 1894 ve Vídni a v témže roce získal angažmá v Královském městském divadle (Königlich städtischen Theater) v Olomouci. Po krátkém působení v Halle (1896) se vrátil do Vídně (1897), kde zůstal do vypuknutí první světové války. V letech 1918–1927 byl ředitelem Nového německého divadla v Praze (Neues deutsches Theater, 1920–1927 zde také režisérem). Od roku 1927 pobýval v Berlíně. V letech 1935–1938 ředitel Spojených německých divadel (Vereinigten deutschen Theater) v Brně. Poté ukončil uměleckou kariéru a odešel do Vídně. Hrál v mnoha filmech. Viz PABLÉ, Elisabeth. Kramer Leopold. In *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 4. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1969, s. 205. Také [online]. [citováno 27. 10. 2018]. Dostupné z http://www.biographien.ac.at/oebl_4/205.pdf.

⁸⁸³ Paul Hartmann získal první angažmá v roce 1908 v Stadttheater v Zwickau, poté hrál v Bellevue-Theater ve Štětíně (1910) a v Stadttheater v Curychu (1911). Od roku 1913 hrál u Maxe Reinhardta v Deutsche Theater v Berlíně. V roce 1924 odešel do Vídně, nejprve působil v Theater in der Josefstadt, pak přešel do Burgtheater (1925). Od roku 1935 hrál v Preußischen Staatstheater v Berlíně, kde zůstal do konce druhé světové války. V dubnu 1942 se stal prezidentem Říšské divadelní komory (Reichstheaterkammer). Po válce hrál zejména na německých scénách, ale také ve vídeňském Burgtheatru. S filmem spolupracoval až do počátku šedesátých let. Viz Paul Hartmann (Schauspieler). In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 8. 2018]. Dostupné z [https://de.wikipedia.org/wiki/Paul_Hartmann_\(Schauspieler\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Paul_Hartmann_(Schauspieler)).

⁸⁸⁴ Theater und Kunst. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 1. 1931, **59**(4), 6.

⁸⁸⁵ Burgschauspieler Paul Hartmann – als Gast im Jägerndorfer Schauspielhause. *Jägerndorfer Zeitung*. 22. 3. 1931, **59**(24), 6; 26. 3. 1931, **59**(25), 6; 29. 3. 1931, **59**(26), 6.

⁸⁸⁶ Armin Seydelmann své první angažmá získal v roce 1894 v Hoftheater v Coburg-Gothe. Poté prošel mnoha německými provinčními divadly v Lübecku (1896/1897), Sonderhausenu (1897/1898), Barmenu (1898/1899) a v Erfurtu (1899–1901). V letech 1901–1906 byl ředitelem divadla v Brémách. Od září 1907 byl členem vídeňského Burgtheater. Hrál také ve filmu. Viz *Armin Seydelmann*. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 11. 2018]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Armin_Seydelmann.

⁸⁸⁷ Gisela Werbezirk začala svou kariéru herečky v bratislavském divadle. Pak získala angažmá ve vídeňských divadlech. Hrál v němém i zvukovém filmu. V roce 1938 emigrovala do USA, kde si

deutsches Theater,⁸⁸⁸ bylo přesunuto na pátek 11. listopadu 1932, kdy vystoupila v představení veselohry Viléma Wernera (1892–1966) *Der Mann: Ja – Die Frau: Nein?*⁸⁸⁹.

Po jmenování Adolfa Hitlera říšským kancléřem 30. ledna 1933 v Německu a po následném převzetí moci nacistickou stranou došlo k otevřené diskriminaci Židů a k pronásledování levicově smýšlejících umělců, což vyvolalo masovou emigraci. Do exilu odcházeli i herci dobře známí z hostování ve zdejších divadlech, mimo jiné také Max Pallenberg a Alexander Moissi.

V listopadu 1933, nyní již ze svého rakouského exilu, přijel do krnovského a opavského divadla Max Pallenberg se svým vlastním vídeňským souborem a ve dvou dnech za sebou uvedl v pohostinském vystoupení Lichtenbergovu veselohru *Wem Gott ein Amt gibt*. Hned v novinové upoutávce na představení bylo v souvislosti s jeho osobou zdůrazněno: „Každý zná velkého umělce, nepřekonatelného komika.“⁸⁹⁰ Pallenberg se představil v roli Kancelisty Winziga a nejen diváci, ale i on sám si jistě připomněl, jak před více než třiceti lety začínal svou kariéru na jevišti v sále hotelu Tiroler.

Rovněž pověřený ředitel Wilhelm Tisch přizval ve svém krátkém působení hosty. Sám operní pěvec se dobře orientoval ve svém oboru a pro operní představení 14. února 1934 dohodl vystoupení tenoristy českého původu Otty Macha (Ottakar Mácha, 1895–1955)⁸⁹¹, který se představil v hlavní roli stejnojmenné Wagnerovy opery *Tannhäuser*.⁸⁹² O měsíc později, koncem března 1934, přijel do Krnova tenorista Richard Dresdner, aby zde ztvárnil postavu Dona Alvara ve Verdiho opeře *Die Macht des Schicksals*.⁸⁹³ Právě Dresdner v době svého

také změnila jméno na Giselle Werbisek. Zprvu hrála malé role v divadlech v New Yorku, později také ve filmu a v televizi. Jako herečka se uplatnila také v Hollywoodu. Viz *Gisela Werbezirk*. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 11. 11. 2018]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Gisela_Werbeziirk.

⁸⁸⁸ Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 524.

⁸⁸⁹ Hra byla uvedena v německém překladu herce, režiséra a dramaturga Ludwiga Nerze (1866–1938, uváděn také Louis Nerz, vlastním jménem Alois Freund).

⁸⁹⁰ „Jeder kennt den green Künstler, den unübertrefflichen Komiker.“ In Max Pallenberg – Gastspiel in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 23. 11. 1933, **61**(94), 3.

⁸⁹¹ Ottakar Mácha debutoval v roce 1914 v plzeňském divadle. V letech 1920–1926 byl angažován v Novém německém divadle v Praze (Neues deutsches Theater), poté působil v Saarbrückenu (1927–1929), v Münsteru (1929/1930), v Teplicích (1930–1932), v českém operním souboru v Ostravě (1933) a v Ústí nad Labem (1933/1934). Odešel do Německa, ale v roce 1939 se vrátil a získal angažmá v Městském divadle (Stadttheater) v Brně. Po válce přesídlil do Rakouska, kde učil na vídeňské konzervatoři. Viz LUDVOVÁ, pozn. 28, CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 22, 230.

⁸⁹² Spielplan des Stadttheaters in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 2. 1934, **62**(12), 6. – *Tannhäuser*. *Jägerndorfer Zeitung*. 17. 2. 1934, **62**(14), 7.

⁸⁹³ *Die Macht des Schicksals*. *Jägerndorfer Zeitung*. 31. 3. 1934, **62**(30), 6.

působení v Neues deutsches Theater v Praze v letech 1928–1931 zpíval milovníky v operách oblíbeného a věhlasného skladatele Giuseppe Verdiho.⁸⁹⁴

V uměleckých souborech divadla v tomto období byla angažována velká část umělců, která měla bohaté zkušenosti s provozem a uměleckou úroveň na nejrůznějších německojazyčných scénách v celoevropském divadelním prostoru. Tato praxe vzájemného ovlivňování rozvíjela a obohacovala umělecký vzestup divadla a zároveň umožňovala divákům atraktivní podívanou. Umělecký potenciál, s kterým divadlo disponovalo, tak nabízel základní předpoklad kvalitní a různorodé činnosti.

3.4.3. Repertoár a dramaturgická skladba

V případě krnovského divadla v tomto období nelze hovořit o jeho svébytné dramaturgii, neboť závisela a vycházela z dramaturgie opavského divadla. Můžeme si pouze všimnout výběru zde uvedených děl. Klíč, podle kterého byla díla zařazována do hracího plánu, byl podřízen zejména žánrovému uspořádání v předem stanovené smlouvě s ředitelem. Důraz byl kladen na operetu, jejíž uvádění bylo požadováno v nejvyšším počtu na rozdíl od ostatních uměleckých žánrů. Další výběr byl realizován pravděpodobně již více či méně dílem náhody. Volbu titulů mohly drobně ovlivnit provozně technické možnosti, ale ty přece jen nepatřily k rozhodujícím ukazatelům. Naopak nákladnost, zejména u operních představení, která by byla vysoce ztrátová, se jistě zvažovala. Nejednou můžeme zaznamenat případ, kdy byly v nabídce uvedeny dva tituly s tím, že až následně bude zpřesněn konkrétní název představení nebo původně naplánovaný a anoncovaný titul v tisku se před jeho realizací změnil.

Přestože ředitel Engelbert Warbek společně se synem Ottou působili v nově otevřeném divadle pouze v první, zahajovací sezoně 1928/1929, je zřejmé, že přes očekávání a prvotní nadšení byla sezona přijímána s rozpaky. Richard Netolitzky, který vedl výbor na podporu divadelního a tanečního umění (Ausschuss zur Förderung darstellender Kunst) divadelního spolku, ve svém zhodnocení divadelní sezony uveřejněném v příloze novin Jägerndorfer Zeitung, Jägerndorfer Ländchen, napsal: „...*při dodatečném pozorování pocit uspokojení však podstatně převažuje*

⁸⁹⁴ Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 440.

nad zklamáním způsobeným nějakou neobratností a mnohým přehmatem v repertoáru, režii a vybavení.“⁸⁹⁵ Netolitzky dále vyzdvihl úroveň operních a činoherních představení, ale o uvedených operetách se nevyjadřoval příliš lichotivě. Zmínil také nízký počet oper, neboť ředitelství divadla jich v dané sezoně uvedlo pouze šest. Zdůraznil však především jejich kvalitu a pochválil obzvláště operní představení *Tristan und Isolde*. Zároveň neopomněl výtku týkající se absence německých autorů, na jejichž úkor byli hojně zastoupeni francouzští, angličtí, italští a maďarští tvůrci. Jeho ocenění patřilo hlavně uměleckým výkonům: „*Naproti tomu byl způsob hraní tak skvělý, že všechna chvála byla zbytečná; nádherná podívaná překvapila vždy znovu skvělou souhrou a díky znamenitým individuálním výkonům si nechali líbit i podřadné, všeobecně nedostatečné podmínky, kdy umění herců často překonalo někdy doslova žalostnou výpravu.*“⁸⁹⁶ Z hodnocení je zřejmé, že první divadelní sezona v novém divadle byla ve všech směrech zkušební a potýkala se s mnohými problémy. Také přístup ředitele Warbeka k chodu divadla zůstal pravděpodobně stejný jako v době divadelního provozu v sále hotelu Tiroler, ale v této situaci požadovali Krnované již mnohem více.

V budově nového divadla se již pravidelně a s poměrně velkým úspěchem uváděla opera. Ředitel Löwenstein zde představil mnohá operní díla, která sám se souborem nastudoval. Z autorů preferoval Richarda Wagnera (1813–1883), Wolfganga Amadea Mozarta (1756–1791) a často vybíral také z děl Giuseppe Verdiho (1813–1901). K Löwensteinovým zdařilým interpretacím z děl těchto skladatelů patřil Wagnerův *Siegfried* (hráno 19. března 1931), Mozartova komická opera *Die Hochzeit des Figaro* (15. října 1931) nebo Verdiho *Aida* (24. září 1931). Během dvou sezon, v letech 1931–1932, mohli diváci dále zhlédnout opery Giacoma Pucciniho (1858–1924) *Turandot*, *Tosca* nebo *Madame Butterfly*. Ředitel a šéf opery Arthur Löwenstein tak přes své poměrně krátké působení zanechal i v krnovském prostředí výraznou hudební stopu s možností kvalitního inscenačního

⁸⁹⁵ „...das Gefühl der Befriedigung überwiegt bei nachträglicher Betrachtung doch wesentlich gegenüber der durch manche Ungeschicklichkeit und manchen Fehlgriff in Spielplan, Regie und Ausstattung verursachten Enttäuschung.“ Viz NETOLITZKY, Richard. Die Theaterspielzeit 1928/29. *Jägerndorfer Ländchen*. Juni 1929, 4(6), 41–43.

⁸⁹⁶ „Dagegen war die Art des Spielens über alles Lob erhaben; der prächtige Schauspielkörper überraschte immer von neuem durch glänzendes Zusammenspiel und hervorragende Einzelleistungen, wodurch selbst Minderwertiges gefallen konnte; selbst über die im allgemeinen recht ungenügende, bisweilen geradezu klägliche Ausstattung täuschte die Kunst der Schauspieler oft hinweg.“ Tamtéž.

provedení známých operních děl. Jeho velkolepá nastudování operních inscenací doplňovaly symfonické koncerty, které se staly trvalou součástí jeho hudebního uměleckého života. Koncertní večery uváděl nejen v divadle, ale také v sále hotelu Tiroler.

Stoupající tendenci zaznamenal také činoherní soubor, který svůj úspěch vystavěl zejména na výrazných hereckých výkonech. Dramaturgie i nyní směřovala k německy píšícím současníkům, mezi nimiž se zde poprvé v sezoně 1930/1931 objevil Bertolt Brecht (1898–1956) s jedním ze svých nejvýznamnějších děl *Die Dreigroschenoper*. Inscenace byla nastudována s původní hudbou skladatele židovského původu Kurta Weilla (1900–1950) a v kramářském pojetí režiséra Hanse Hansena. Její přijetí však vnímalo opavské a krnovské publikum odlišně. Recenzent Erne opavského *Deutsche Post* napsal: *„Herecký soubor může být pyšný na toto provedení v čele s režisérem Hansem Hansenem, který řešil obtížné problémy režie s neobvyklou přesností a vytvořil na scéně skutečně živé a tempem i temperamentem naplněné dění.... Slavnostní charakter představení – přeplněný dům až do posledního místa – byl korunován vysokou úrovní a neztratil až do konce nic ze své intenzity. Dosáhl po krátkém zaváhání velkého a čestného potlesku – důkazu, že ‚sváteční‘ hra v dobrém a pečlivém provedení vede k plnému úspěchu.“*⁸⁹⁷ Naopak kritika v *Jägerndorfer Zeitung* pod značkou „P.“ začínala slovy: *„Volbu tohoto díla lze označit za nešťastnou. Přijetí téhož se ve velmi dobře navštíveném domě rovnal propadáku. Odmítnutí bylo téměř jednomyslné. Po několika obrazech přišel váhavě slabý potlesk, hodnotu mělo pouze znamenité vylíčení naším činoherním souborem. Někteří návštěvníci opustili divadlo před koncem představení.“*⁸⁹⁸

Recenzent krnovského listu od počátku přistupoval k představení s předsudky. Zmínil sice původní úspěšnou předlohu hry Johna Gaye, ale Brechtovu

⁸⁹⁷ „Das Schauspielensemble darf auf diese Aufführung stolz sein, an seiner Spitze Spielleiter Hans Hansen, der die schwierigen Fragen der Regie mit außergewöhnlicher Akkuratess löste und ein wahrhaft lebendiges und von Tempo und Temperament durchpulstes Geschehen über die Bühne gehen ließ.... Der festliche Charakter der Vorstellung – das Haus war bis zum letzten Platz gefüllt – erhielt durch die Höhe des Gebotenen seine Krönung und verlor bis zum Schluß nichts von seiner Intensität. Es gab nach kurzem Zögern vielen und ehrlichen Beifall, – ein Beweis, daß auch ein nichts weniger als ‚festliches‘ Stück durch eine gute und sorgfältige Aufführung zum vollen Erfolg werden kann.“ Viz Erne. *Die Dreigroschenoper*. *Deutsche Post*. 9. 4. 1931, 146(84), 7.

⁸⁹⁸ „Die Wahl dieses Stückes ist keine glückliche zu nennen. Die Aufnahme desselben durch das sehr gut besuchte Haus kam einem Durchfall gleich. Die Ablehnung war fast einmüt[i]g. Der nach einigen Bildern zögernd einsetzende schwache Beifall galt lediglich der vortrefflichen Darstellung unseres Sprechstückensembles. Manche Besucher verließen vor Schluß der Vorstellung das Theater.“ Viz P. „Die Dreigroschenoper.“ *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 4. 1931, 59(30), 6.

přepřacovanou verzi nijak nekomentoval, a uvedl: „*Dnes je ‚Žebrácká opera‘ schopna vzbudit literární zájem možná jen u malé části publika.*“⁸⁹⁹ Pisatel odsoudil hrubost a neomalenost jazyka, který společně s obsahem díla nemůže podle něj vyvolat hlubší a trvalý zájem. Tento svůj názor opřel o nedávný zákaz nově vzniklého stejnojmenného zvukového filmu „v několika zemích Německa“, čímž měl na mysli lokální omezení v některých spolkových zemích Výmarské republiky.⁹⁰⁰ Konzervativní krnovští návštěvníci divadla s recenzentem nebyli zjevně připraveni na hru se sociálně kritickými aspekty a Brechtův sarkasmus vnímali groteskně. Na druhé straně, stejně jako v opavské kritice, recenzent pochválil Hansenovu režii i herce, zejména představitelku Polly Gisu Wenzelovou a Viktora Saxla⁹⁰¹ v roli Peachuma, která patřila k jeho nejlepším hereckým výkonům. Tato tvrzení krnovského recenzenta, který odsoudil hru, ale vyzdvihl některé herecké výkony i režii, nám stěží umožní postihnout celkové vyznění inscenace, jejichž složky, včetně režijního postupu, nijak ve své kritice nezohlednil. O tom, že zde Brechtovo dílo nebylo pochopeno, svědčí i závěrečná poznámka pisatele: „*Pro tento večer se měl nasadit Raimundův ‚Marnotratník‘, který už po desetiletí zde nebyl uveden a jehož provedení bylo opakovaně požadováno ve výboru pro repertoár, byl by dojem nesrovnatelně hlubší.*“⁹⁰² Konzervativní přístup Krnovanů a volání po starším repertoáru vídeňského lidového divadla byl již několikrát zaznamenán, ale ve třicátých letech 20. století bychom přece jen předpokládali větší zájem o moderní dramaturgii a oproštění se od her tohoto typu lidového divadla. Pro objektivní pohled je nutno také uvést, že ani v Opavě nedošlo k pochopení Brechtova specifického textu se zcizovacími efekty, neboť kritik zmínil podivný obsah a méně šťastné vedení herců, které troskotalo po jazykové

⁸⁹⁹ „*Heute vermag ‚Beggars opera‘ wohl nur bei einem kleinen Teile des Publikums literarisches Interesse zu erwecken.*“ Viz Tamtéž.

⁹⁰⁰ Německý hraný film v režii Georga Wilhelma Pabsta měl premiéru 19. února 1931 v Berlíně. Přestože ve filmu byly Brechtovy politické názory značně umírněny s odvoláním na politickou korektnost, což vedlo ke sporu Brechta s filmovou společností, proběhly proti uvedení filmu v Norinberku a na dalších místech protesty národních socialistů. V roce 1933 po jejich převzetí moci v zemi byl film zakázán. Srov. Die Dreigroschenoper (1931). In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z [https://de.wikipedia.org/wiki/Die_Dreigroschenoper_\(1931\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Die_Dreigroschenoper_(1931)).

⁹⁰¹ Herec, režisér a dramatik Viktor Saxl (1902–1960?) působil v divadlech v Klagenfurtu (1925/1926), Innsbrucku a následně v Mostu (1927–1929), v Opavě (1929–1931) a v Teplicích (1931–1938). Během války pobýval v Praze. V letech 1945–1948 spolupracoval s rozhlasem. Manželka Ria (rozená Wendtová) byla angažována ve stejných divadlech společně se svým mužem. Viz Viktor Saxl (v1902–1960?). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 2. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/saxl-viktor/>.

⁹⁰² „*Hätte man für diesen Abend Raimunds ‚Verschwender‘ angesetzt, der schon seit Jahrzehnten hier nicht gegeben wurde und dessen Aufführung wiederholt im Spielplanausschusse verlangt wurde, wäre der Eindruck ein ungleich tieferer gewesen.*“ Viz *Jägerndorfer Zeitung*. 12. 4. 1931, 59(30), 6.

stránce.⁹⁰³ Opavské i krnovské uvedení této inscenace bylo zároveň dobročinným představením podporujícím fond pro zaopatření německých herců ve stáří žijících v Československu.

Ve dvacátých a třicátých letech 20. století se v německojazyčných divadlech výrazně uplatňovala maďarská dramatika. Jedním z nejhranějších autorů v krnovském divadle byl prozaik, dramatik a novinář židovského původu Ferenc Molnár (1878–1952). Již v sále hotelu Tiroler byla jeho díla pravidelně uváděna v letech 1925–1927. Tato pravidelnost se zopakovala i pod vedením ředitele Löwensteina, kdy v letech 1930–1932 uvedl z Molnárovy tvorby čtyři hry. Tři novinky byly realizovány jen několik měsíců po uvedení v pražském Neues deutsches Theater. Konkrétně se jednalo o satiru na rakouskou aristokracii *Olympia*, veselohru *Die Fee* a hru pojednávající o životním preludu mladé dívky pod názvem *Jemand*.⁹⁰⁴

Löwensteinova hudební dramaturgie spočívala ve vyhledávání novinek a také činohra se přizpůsobovala tomuto trendu a vybírala více než kdy jindy z regionálních autorů. Uvedené hry však zůstaly pouze lokální záležitostí. V listopadu 1930 soubor uvedl tragédii v pěti dějstvích *Der Kriegsminister* krnovského rodáka Roberta Hohlbauma (1886–1955).⁹⁰⁵ V díle se autor inspiroval pravděpodobně zážitky z první světové války, v které sloužil v hodnosti důstojníka. Jeho dílo se zaměřovalo na románovou a básnickou tvorbu. K napsání divadelní hry jej mohl vést zjevný zájem o divadlo a hudbu,⁹⁰⁶ a možná také snaha zařadit do svých prací i tento literární útvar.

⁹⁰³ Erne. Die Dreigroschenoper. *Deutsche Post*. 9. 4. 1931, 146(84), 7.

⁹⁰⁴ Satira *Olympia* byla uvedena v Praze 21. září 1929 a v Krnově 6. března 1930; *Die Fee* hráli v Praze 26. dubna 1931 a v Krnově na podzim 29. listopadu téhož roku; hra *Jemand* byla uvedena v Praze 21. listopadu 1931 a v Krnově 21. února 1932. Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 113.

⁹⁰⁵ Robert Hohlbaum se narodil 28. srpna 1886 v Krnově v rodině lesníka. Maturoval na krnovské reálce a poté studoval na univerzitě ve Vídni a Štýrském Hradci germanistiku a historii. Po první světové válce byl knihovníkem ve Vídni, později vedl městskou knihovnu v Duisburgu a v roce 1942 se stal ředitelem zemské knihovny ve Výmaru. Před vypuknutím druhé světové války získal německé státní občanství. Od roku 1949 působil jako novinář v Rakousku. Zemřel 4. února 1955 ve Štýrském Hradci. Byl autorem románů a básnických sbírek. Po válce byla některá jeho díla ve východním bloku na seznamu zakázané literatury. Viz MARTINEK, Libor. Literatura německého a českého jazyka na (stávajícím) okrese Bruntál. In URBANEC, Jiří – ROSNER, Edmund (ed.). *Literatura v českém a polském Slezsku / Literatura na Śląsku czeskim i polskim*. Cieszyn: Uniwersytet Śląski Filia, 1996, s. 44–45. – Robert Hohlbaum. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 4. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Robert_Hohlbaum.

⁹⁰⁶ Ve svém díle se věnoval také hudebním tématům: *Sänger und Könige* (1929, kde zachycuje Johanna Wolfganga Goetha, Antona Brucknera, Richarda Wagnera a Carla Marii von Webera), v novele *Symphonie in drei Sätzen* (1943, zobrazje Ludwiga van Beethovena a Johanna Wolfganga Goetha, Bedřicha Smetanu a Richarda Wagnera), v románu *Der Zauberstab* (1954, prezentuje

Rovněž v následující sezoně 1931/1932 byla do repertoáru zařazena současná hra opavského autora Karla Barona (1874–1938). Dva dny po opavské premiéře hry *Gleichgewicht* v režii Josefa Krastela bylo představení odehráno 10. prosince 1931 také v Krnově. Německé divadlo zařadilo hru do repertoáru měsíc po premiéře českého nastudování v Národním divadle moravskoslezském v Moravské Ostravě, které premiéru *Rovnováhy* mimořádně uvedlo nejprve 9. listopadu 1931 na jevišti německého divadla v Opavě, které bylo od roku 1919 pravidelně pronajímáno pro česká představení. Až první repríza tohoto představení se konala na domácí půdě ostravského divadla. Tuto souvztažnost uvádím z toho důvodu, že o půl roku později, 10. dubna 1932, bylo české představení *Rovnováhy* ostravského divadla odehráno taktéž v Krnově v sále hotelu Tiroler. Vzájemné vazby a informovanost o divadelním dění v regionu jsou tak velmi zřejmé.

Velkou část repertoárové skladby zahrnovala opereta. Mezi nejuváděnější skladatele patřili Emmerich Kálmán (1882–1953) a Ralph Benatzky (1884–1957), ten se se svou novinkou *Im weißen Rössl* stal nejvíce reprízovaným autorem v tomto období v krnovském divadle.

Krátké působení ředitele Paula Gerbotha výrazně neovlivnilo ani dramaturgii opavského divadla, natož repertoárovou skladbu v Krnově. V operní tvorbě se Gerboth snažil udržet nastoupený trend Arthura Löwensteina v uvádění rozsáhlých a náročných operních děl, ale odmítal moderní experimenty, ke kterým tíhl jeho předchůdce. Gerboth se opíral o tradiční repertoár, z něhož většinu oper sám režíroval. V sezoně 1932/1933 uvedl v prosinci například d'Albertovu operu *Tiefland* a počátkem roku 1933 opět prezentoval tvorbu Richarda Wagnera. Nejprve operou *Meistersinger von Nürnberg* a o měsíc později dílem *Der fliegende Holländer*. V téže sezoně zkušený operní režisér Gerboth nastudoval také Mozartovu komickou operu *Così fan tutte*, která byla v Krnově uvedena 16. března 1933. Wilhelm Tisch pověřený vedením divadla po Gerbothově smrti výrazně preferoval operní hudební žánr a během dvou měsíců na konci sezony 1933/1934,

Antona Brucknera, Johannese Brahmsa, Hanse von Bülowa, Gustava Mahlera, Hugo Wolfa, Richarda Strausse, Johanna Strausse a další). Napsal také biografie o Brucknerovi *Tedeum* (1950), o Johannu Straussovi *König von Österreich* (1956) aj. Viz MARTINEK, Libor. Literatura německého a českého jazyka na (stávajícím) okrese Bruntál. In URBANEC, Jiří – ROSNER, Edmund (ed.). *Literatura v českém a polském Slezsku / Literatura na Śląsku czeskim i polskim*. Cieszyn: Uniwersytet Śląski Filia, 1996, s. 45.

zde představil pět náročných děl: Verdiho *Rigoletta* a *Die Macht des Schicksals*, Weberovu operu *Der Freischütz*, Wagnerova *Tannhäusera* a Beethovenova *Fidelia*.

Trvalou součástí činoherního repertoáru byla klasická díla, k nimž přínáležela i Schillerova tragédie *Don Carlos* v režii již zmíněného Josefa Hübnera, který ztvárnil také postavu Krále Filipa. Starší tituly byly uváděny i v souvislosti s hostováním umělců, jako v případě Kleistovy hry *Prinz Friedrich von Homburg*, kdy čestný člen vídeňského Burgtheateru Armin Seydelmann pohostinsky vystoupil v inscenaci této hry třikrát v Opavě a jednou v Krnově.

I v meziválečném období se ředitelství divadla často snažilo do repertoáru zařazovat novinky, které uvádělo ve světové nebo československé premiéře. Takto rovněž prezentovalo současnou hru Renaty Uhlové⁹⁰⁷ *Hafenlegende* v režii Josefa Hübnera, která byla v rámci Československa uvedena poprvé v Opavě 20. října 1933. Krnovské představení inscenace se pak uskutečnilo 1. listopadu 1933.⁹⁰⁸ Stejně tak vedení divadla představilo divákům o několik dní později královské drama opavského rodáka Bruno Nowaka pod názvem *Roderich*.⁹⁰⁹

Významnou součástí dramaturgie německojazyčných divadel byla i nadále tvorba maďarských autorů a opavské divadlo se v tomto ohledu rovněž přizpůsobovalo dobovému trendu. Do krnovského divadla byla převzata díla rakousko-maďarského spisovatele Gézy Silberera (1876–1938), písíciho pod pseudonymem Sil-Vara, nebo dramatika a scenáristy Lászlóa Bús-Feketeho (1896–1971)⁹¹⁰. Dílo staršího Gézy Silberera bylo v Krnově již známé z poslední divadelní sezony v hotelu Tiroler, kdy pod jeho pseudonymem uvedl ředitel Warbek hru *Die Frau von vierzig Jahren*. Nyní vedení divadla prezentovalo jeho novou hru zachycující mladá léta anglické královny Viktorie pod názvem *Die Mädchenjahre*

⁹⁰⁷ Renate Uhl byl pseudonym Eriky von Zobelitz, narozené 2. února 1892 v Berlíně.

⁹⁰⁸ Poprvé byla hra uvedena v Schauspielhaus v Nürnbergu 25. února 1933. Viz Anmerkungen – Springer, s. 393. [online]. [citováno 27. 3. 2019]. Dostupné z <https://link.springer.com/content/pdf/bbm%3A978-3-476-03458-8%2F1.pdf>.

⁹⁰⁹ Bruno Nowak se narodil 25. června 1901 v Opavě. Navštěvoval opavské gymnázium, poté studoval literaturu a filozofii na K. k. deutsche Karl-Ferdinands-Universität v Praze. Vyučoval na školách v okolí Opavy. Od roku 1926 byl členem Německé národní socialistické dělnické strany (DNSAP – Deutschen Nationalsozialistischen Arbeiterpartei). Po převzetí moci národními socialisty v Německé říši se v roce 1933 přestěhoval do Berlína, kde působil jako spisovatel a novinář. Psal především pro Berlinek Börsen-Zeitung. Zemřel na nervové onemocnění 22. března 1940 v Berlíně. Používal pseudonym Gottfried Rothacker. Po druhé světové válce byla většina jeho prací zahrnuta do seznamu literatury zakázané v sovětském okupačním pásmu. Viz Gottfried Rothacker. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 4. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Gottfried_Rothacker.

⁹¹⁰ V německojazyčných textech uváděn Ladislaus Bus-Fekete.

einer Königin. Pražské Neues deutsches Theater⁹¹¹ uvedlo hru již v únoru 1933 a v následující sezoně, po uvedení v opavském divadle, ji 14. prosince 1933 sehráli také v Krnově. Inscenace se po novém roce dočkala u krnovských diváků i jedné reprízy, což v případě činohry lze považovat za úspěch. Není bez zajímavosti, že právě hry maďarských autorů rezonovaly se zájmem krnovských diváků, neboť i další nastudované inscenace se dočkaly reprízování. Jednalo se o veselohry Lászlóa Bús-Feketeho *Die Trafik Ihrer Exzellenz* a *Geld ist nicht alles*. U obou děl, která byla premiérována v opavském divadle, potažmo krnovském, se jednalo o první německojazyčná uvedení v Československu. Až poté byla například inscenována v pražském Neues deutsches Theater.⁹¹²

Dramaturgie pod vedení Georga Terramareho se opírala o výběr ze starších klasických děl, zejména z tvorby Friedricha Schillera, které stavěl do kontrastu s původním moderním repertoárem, kde preferoval neuvedené novinky. Soustředil se na tvorbu analyzující morální hodnoty současného člověka. Vážnější témata vyvažoval zábavným a veseloherním repertoárem. Mnohé dosud neuvedené novinky prezentoval především v Opavě. Na krnovské jeviště se z nich dostala lehká konverzační hra Freda Antoina Angermayera (1889–1951) *Anna Kronthaler*, která byla uvedena v československé premiéře 8. března 1935⁹¹³ v hostující režii Eduarda Rotheho s Grethou Bäckovou v titulní roli. Mladý režisér Eduard Rothe,⁹¹⁴ žák Maxe Reinhardta, byl v té době angažován v brněnských Vereinigte deutsche Theater, ale pro dvě následující sezony, 1935–1937, jej ředitel Terramare získal pro opavské divadlo.

Ředitel Terramare byl výtečným režisérem se zárukou umělecké kvality. Mimo jiné nastudoval také svou vlastní hru *Stille Stunde*. Autor na pozadí historických událostí ze života prince Evžena Františka Savojského vylíčil jeho vroucí a intimní zpověď stárnoucího vojevůdce v době, kdy se na jeho zásluhy u dvora již zapomnělo. Hodnocení recenzenta v *Jägerndorfer Zeitung* uvedené pod iniciálou „P.“ bylo po všech stránkách velmi příznivé: „*Mistrné pojednání látky,*

⁹¹¹ LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 539.

⁹¹² Inscenace hry *Die Trafik Ihrer Exzellenz* byla v Krnově odehrána 2. a 19. února 1933 a v pražském německém divadle až v následující sezoně 10. září 1933 v malém prostoru Kleine Bühne. Veselohru *Geld ist nicht alles* uvedli v Krnově 17. ledna a 4. března 1934 a teprve poté v pražském divadle 28. dubna 1934.

⁹¹³ Krnovské provedení se uskutečnilo 14. března 1935.

⁹¹⁴ Eduard Rothe, pozn. 840.

stejně tak vysoce ušlechtilý jazyk díla, ve kterém je vedena duchaplná konverzace – rozjasněná jemným humorem a vznešenou ironií – je tak podmanivá, že se posluchačstvo ochotně povznese do onoho pomyslného světa, do kterého je básník chtěl přenést.“⁹¹⁵ Pochválil také herecké výkony, zejména věrné ztvárnění hlavní postavy Prince Eugena Fritzem Windeggem. Z ženských rolí zaujala svým partem Hraběnky Batthyanyové Greta Bäcková a Erna Terrelová v roli Princezny Marii. Tentokrát nezapomněl recenzent zmínit ani výpravu, která byla replikou zlatého sálu vídeňského Belvederu. Podle náčrtků scénografa opavského divadla Franze Saily pořídil výpravu krnovský divadelní spolek, přičemž malířské práce realizoval v místní dílně malířský mistr Wilhelm Gasser.

K opernímu uvedení v Krnově vybíral osvědčená a známá díla zejména z tvorby skladatelů Giuseppe Verdiho, Wolfganga Amadea Mozarta, Richarda Wagnera, Carla Marii von Webera aj. Novinky, které byly realizovány pro opavské divadlo, ať už se jednalo o Straussovou operu *Arabella* nebo československou premiéru Reuterova díla *Dr. Johannes Faust*, nebyly v krnovském divadle hrány. Byla zde tak upřednostněna klasika s ohledem na konzervativního diváka. V rámci hudebního divadla byla nezbytnou součástí repertoáru stále oblíbená opereta, která početně převažovala nad operou a činohrou.

Součástí zábavného programu, zejména v období masopustu, bývaly tehdy populární hudební revue, které byly inspirovány tvorbou vídeňských kabaretů. V neděli 2. února 1936 v odpoledním a večerním představení připravili pro krnovské diváky revue pod názvem *Jägerndorf lacht wieder*.⁹¹⁶ Jednalo se o společně upravenou verzi Franze Stosse a vídeňských autorů populárních revue, libretisty a spisovatele Kurta Breuera (1896–1961) a skladatele Huga Wienera (1904–1993), jejichž tvorba byla známá nejen v Rakousku, ale i na zahraničních jevištích. Inscenátoři chtěli pobavit diváky nejrůznějšími komickými situacemi, které vložili do dvaceti obrazů z míst celého světa, včetně Československa. V hlavních rolích vystoupili členové činoherního i operetního souboru, kteří prezentovali z domácích produktů znojenskou okurku, bratislavský nadívaný rohlík, jablonecký šperk, ostravské uhlí, krnovské sukno nebo české sklo. V druhé

⁹¹⁵ „Die meisterhafte Behandlung des Stoffes sowie die gehobene edle Sprache des Werkes, in der die geistvolle Konversation geführt wird – verklärt von dem Lichtern des feinen Humors und der vornehmen Ironie – sind von so fesselndem Reiz, daß sich die Zuhörerschaft willig in jene ideelle Welt erhebt, in die sie der Dichter versetzen wollte.“ Viz P. „Stille Stunde“, Lustspiel in drei Akten von Georg Terramare. *Jägerndorfer Zeitung*. 30. 3. 1935, 63(38), 6.

⁹¹⁶ V opavském divadle byla revue uvedena pod názvem *Troppau lacht wieder*.

části pak představili svět filmu a jejich hereckých hvězd.⁹¹⁷ Produkci režíroval náměstek ředitele Franz Stoss, skladby vybral a nastudoval dirigent Emil Emanuel, aranžmá měl Adi Waté. Důležitou součástí večera byla baletní část v choreografii Evy Belgardové. Na revue se podílel také ředitel Terramare, který navrhl pestré a bohatě zdobené kostýmy. Scénu převzali z návrhu výtvarníka opavského divadla Franze Saidy.⁹¹⁸

Podobnost s obdobnými kabaretními či revuálními vystoupeními nebyla nijak výjimečná. Již v roce 1926 byla uvedena ve vídeňském Stadttheater revue s obdobným názvem *Wien lacht wieder!* s hudbou Ralpa Benatzkyho a autorů Karla Farkase (1893–1971) a brněnského rodáka Fritze Grünbauma (1880–1941). Produkce tehdy složená ze čtyřiceti obrazů zahrnovala mimo jiné obsazení představitelk různých národností – Angličanky, Francouzky, Italky, Maďarčky, Češky a nechyběly také Vídeňanky.⁹¹⁹ Tyto obrazy „z celého světa“ až nápaditě připomínají revue uvedenou v Krnově. Nakolik se však inspirovali vídeňskou revue nebo jen jeho názvem, dnes už nezjistíme. Ohlášené představení v krnovských novinách tak slibovalo „senzační událost“ s odkazem na nadšené opavské publikum a ohlasy v tisku.⁹²⁰ Následně i recenzent v *Jägerndorfer Zeitung* neobvykle chválil: „Znameníta operní parodie snad patří k tomu nejlepšímu, co vůbec v poslední době v oblasti parodie vzniklo.... Výtečná atmosféra často spustila spontánní potlesk, který v posledním obraze kulminoval ve vzácně intenzivní aplaus. Bohužel tentokrát mnoho vynaloženého úsilí, veškerá péle a pečlivost neměla požadovaný finanční úspěch. Poněvadž žádné z obou představení nebylo zcela vyprodáno, jak by bylo potřebné. Zvláště odpoledne při nečekané ztrátě přespolních diváků, což je o to víc politováníhodné ve chvíli, kdy uvedené dílo naší scény patří rozhodně k nejveselejším akcím letošního masopustu. Když ani taková vystoupení, netáhnou a nepřinesou očekávaný zisk, odkud má pak vedení sebrat odvahu k dalšímu podnikání!“⁹²¹ Již mnohokrát byla zmíněna špatná návštěvnost divadla, ale

⁹¹⁷ Troppau lacht wieder. *Theater-Nachrichten 1935–1936*, 7(6), nestránkováno. Uloženo ve sbírkovém fondu Slezského zemského muzea v Opavě, divadelní podsběrka, sign. CI 46/77.

⁹¹⁸ Jägerndorf lacht wieder. *Jägerndorfer Zeitung*. 1. 2. 1936, 64(13), 10.

⁹¹⁹ Plakat für die Revue „Wien lacht wieder!“ In *Austria-Forum*. [online]. [citováno 11. 4. 2019]. Dostupné z https://austria-forum.org/af/Bilder_und_Videos/Historische_Bilder_IMAGNO/Farkas%2C_Karl/00585224.

⁹²⁰ Jägerndorf lacht wieder, pozn. 842.

⁹²¹ „Die köstliche Opernparodie gehört wohl zum Besten, was auf dem Gebiete der Parodie in der letzten Zeit überhaupt entstanden ist.... Oft machte sich die vorzügliche Stimmung in spontanem Beifall Luft, der sich in das Schlußbild hinein zu selten intensivem, prasselndem Applaus verdichtete. Leider hatte auch diesmal die viele aufgewendete Mühe, all der Fleiß und die Sorgfalt nicht den

málokdy se jednalo o veseloherní či parodická představení zábavného charakteru. Znovu se tak potvrzuje, že divácká základna v Krnově byla početně značně omezena a přes veškeré snahy se dařilo jen stěží zvyšovat okruh diváků. Navíc v době, kdy byla provozována nová budova a kapacita sálu zvýšena, byl chod divadla závislý i na návštěvnicích z blízkého okolí.

I v tomto období se divadlo přes důraz na uměleckou kvalitu spočívající především ve výkonech umělců nemohlo oprostít od provozního repertoáru, který byl stejným dílem rozdělen mezi operetu a činohru. Operní představení tvořila jen menší část repertoáru, byla uváděna většinou jen jednou v měsíci, ale tvořila jeho významnou součást, neboť v tomto období disponovala s operním souborem pouze německojazyčná divadla v Opavě a Brně. Realizace operních představení v Krnově tak byla pro místní divadlo jednoznačným přínosem a obohacením, kdy diváci měli možnost seznámit se s mnohými tituly ze světové operní klasiky. Naopak operní novinky, zejména uváděné v československé premiéře byly většinou pouze opavskou záležitostí. V rámci činohry zaujímal svým dílem trvalé místo starší klasická díla. Důraz byl však kladen na uvádění německých autorů, kterým konkurovali oblíbení maďarští dramatici. Přestože se snažili představit i díla regionálních autorů, žádné z nich se výrazněji neuplatnilo v širším kontextu a tyto pokusy zůstaly jen na lokální úrovni.

V komparaci s nejbližše položeným německojazyčným divadlem v Moravské Ostravě, je nutno zmínit, že v době vedení ředitele Rudolfa Zeisela, v letech 1929–1938, a díky jeho opatření zrušit zpěvoherní soubor se divadlo omezilo pouze na činohru a menší hudební komedie, čímž si Zeisel vytvořil podmínky pro výraznější a propracovanější dramaturgii. Podíl mezi náročnějšími a klasickými tituly, novými ještě neuvedenými díly a hrami zábavného charakteru byl podstatně větší a diferencovanější, než kdy mohla obsáhnout činohra opavského divadla při existenci třísouborového provozu.

gewünschten finanziellen Erfolg. Denn keine der beiden Vorstellungen war völlig ausverkauft, wie es nötig gewesen wäre, woran nachmittags namentlich der unerwartete Ausfall der auswärtigen Besucher ins Gewicht fiel, was umso bedauerlicher ist, als diese Aufführungen unserer Bühne bestimmt zu den lustigsten Veranstaltungen des heurigen Faschings zählen. Wenn nicht einmal mehr solche Darbietungen „ziehen“ und den erhofften Gewinn bringen, woher soll die Leitung dann den Mut zu weiteren Unternehmungen aufbringen!“ Viz E. Jägerndorf lacht wieder. Jägerndorfer Zeitung. 5. 2. 1936, 64(15), 8.

3.4.4. Česká tvorba v německojazyčném divadle

V tomto období existence Československa jsem v rámci podkapitoly věnující se dramaturgii a repertoárové skladbě vyčlenila samostatnou část k problematice české tvorby a jejího místa v německojazyčném divadle s ohledem na krnovské prostředí.

Vzhledem k tomu, že se jedná o společnou etapu krnovského a opavského divadla je nutné, abych se nejprve zmínila o vztahu opavského divadla k českým autorům a jejich dílům.

Hudba si přes jazykovou a národnostní odlišnost vždy našla snadněji svého diváka a i zde se výrazněji uplatnila česká opera před českým dramatem. Z hudebních skladatelů zaujal čelné místo Bedřich Smetana. Poprvé byly jeho opery v Opavě provedeny již v polovině devadesátých let 19. století, kdy byly s úspěchem uváděny ve Vídni i na dalších scénách tehdejší rakouské monarchie a opavské divadlo, které se vždy chtělo vyrovnat zejména vídeňským scénám, nemohla tehdejší novinky ignorovat. Od té doby sice uplynulo několik desítek let, ale Smetana zůstal v Opavě nejhranějším českým skladatelem i v období Československa. V roce 1924 byla Smetanova *Die verkaufte Braut* (Prodaná nevěsta) uvedena jak v opavském, tak krnovském divadle. V Opavě se jednalo o první českou operu uvedenou v německém divadle od vzniku Československa, v Krnově se tehdy vůbec poprvé hrála česká opera. V průběhu dvacátých a třicátých let 20. století bylo na opavském jevišti uvedeno pět Smetanových děl. Kromě *Die verkaufte Braut*, která byla hrána nejčastěji, se jednalo o *Zwei Witwe* (Dvě vdovy), *Dalibor*, *Der Kuß* (Hubička) a *Die Geheimmnis* (Tajemství). Na krnovském jevišti se z uvedených titulů neobjevila pouze opera *Zwei Witwe*, jejíž opavská premiéra se uskutečnila 9. prosince 1924, tj. v době, kdy Engelbert Warbek působil ještě v hotelu Tiroler a operní představení se snažil z provozních a ekonomických důvodů uvádět co nejméně.⁹²² Do nově postaveného krnovského divadla byly přeneseny již všechny operní inscenace Smetanova díla uváděné v opavském divadle v německé řeči.⁹²³

Ve třicátých letech 20. století se uskutečnily české opery pod vedením ředitelů Paula Gerbotha, Georga Terramareho a naposled ještě v roce 1938 za

⁹²² Stejně tak v roce 1926 nebyla v Krnově uvedena Dvořákova *Rusalka* v režii Theodora Schablasse a v režii Otty Warbeka.

⁹²³ Ve dvacátých a třicátých letech 20. století v opavském divadle pravidelně hostovala česká divadla z Ostravy a Olomouce, která rovněž měla na repertoáru operu.

ředitele Franze Stosse. Smetanova opera *Der Kuß* měla opavskou premiéru 16. listopadu 1933 pod hudebním vedením Valta Vetsera a v režii Fritze Bischofa. Představitelku Vendulky zpívala Ilse Miehlarová, jejíž hlasový projev byl velmi dobře hodnocen. V Krnově byla opera uvedena až po smrti ředitele Gerbotha, tedy za vedení Wilhelma Tische, na konci prosince 1933 a počátkem ledna následujícího roku. Je to jediná česká opera, která byla v krnovském divadle reprízována. Recenze uvedená pod značkou „E.“ však byla v *Jägerndorfer Zeitung* otištěna až po druhém představení, z čehož vyplývá, že hodnocení nijak neovlivňovalo návštěvnost. Zároveň je nutno zmínit, že hudební stránku kapelník Vetser nastudoval s krnovským městským orchestrem, což v případě operních představení, byl pravděpodobně další Gerbothův krok ke stabilizaci divadla v době hospodářské krize, neboť tato varianta byla jistě úspornější než převážet celý opavský orchestr. Přes drobné výtky k orchestru byly zásluhy Vetserase oceněny slovy: „...*pod jeho energickým a přesným vedením se náš městský orchestr vyšplhal na slušnou úroveň.*“⁹²⁴ Představení provázela dobrá návštěvnost i spokojenost diváků.

Další Smetanovy opery byly nastudovány v době působení ředitele Terramareho a jednalo se především o slavnostní představení, která v letech 1936 a 1937 uvedli k březnovým narozeninám prezidenta republiky Tomáše Garrigua Masaryka a čestného občana města Krnova. Je otázkou, zda by se české opery na jevišti vůbec objevily, kdyby se nejednalo zrovna o tuto událost. Nicméně obě představení byla dobře přijata, zvláště provedení opery *Die verkaufte Braut* (Prodaná nevěsta) v roce 1936.⁹²⁵ Recenzent místních novin hned v úvodu napsal: „*Vedení divadla je možno k výběru jen blahopřát, protože nehledě k slavnostní úpravě večera nádherné ztvárnění pozvedlo a vyvolalo nadšení veselosti při oslavě daleko za obvyklou míru a [obecenstvo] tímto způsobem projevilo značnou ochotu a souhlas...*“⁹²⁶ Inscenaci připravil po hudební stránce šéf opery Leopold Ludwig a režie se ujal Hermann Geiger. Recenzet ve svém hodnocení vyzdvihl zejména vynikající Ludwigovo vedení: „*Jeho mimořádná muzikálnost, suverénní znalost*

⁹²⁴ „...unter dessen energischer, exakter Führung unser Stadtorchester ein ansehnliches Niveau erklomm.“ Viz E. „Der Kuß.“ *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 1. 1934, 62(3), 5.

⁹²⁵ Prodaná nevěsta zde byla inscenována již v minulých letech, poprvé 1924 a následně v letech 1927 a 1930.

⁹²⁶ „Man kann die Theaterleitung zur getroffenen Wahl nur beglückwünschen; denn ganz abgesehen von der festlichen Aufmachung des Abends, hob die durch die prächtige Widergabe hervorgerufene Begeisterung die Festesfreude weit über das gewohnte Maß und dokumentierte solcher Art die Bereitwilligkeit und Zustimmung lebhafter, ...“ Viz E. Festvorstellung... *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 3. 1936, 64(30), 7.

tématu, úžasná schopnost vcítění a jeho sugestivní síla prostřednictvím jeviště a orchestr dnes už stojící rovnocenně po jeho boku, je to nejlepší, co jsme v tomto místě pod vedením jeho taktovky viděli, ...“⁹²⁷ Dále pochválil zejména orchestr a představitele Kecala v podání Ericha Kunze. Představení *Die verkaufte Braut* si získalo krnovské diváky jednoznačně díky svému preciznímu hudebnímu a pěveckému nastudování. I když se jednalo o slavnostní uvedení inscenace, výtvarné stránce byla ve zmíněné kritice věnována jediná věta: „*Dekorace německého divadelního spolku nabídla jako vždy velmi příjemný prostor, v němž se jasně poznala laskavá pečlivost úředního činitele.*“⁹²⁸ Zmíněným úředníkem byl s určitostí Leo Kempny, který se po celou tuto dobu staral o jevištní vybavení a kulisy.

O rok později zařadili ke stejné slavnostní chvíli Smetanovo dílo *Das Geheimnis* (Tajemství), které nastudoval dirigent Tibor Cosma a režisér Robert Stein. Stein se představil rovněž v roli Bonifáce a Rózu zpívala Anni Lehmannová. Přes pozitivní hodnocení tohoto představení nepoužil recenzent zdaleka tolik superlativ jako u hodnocení *Die verkaufte Braut*. Navíc se vyjádřil, že opera *Das Geheimnis* „...na německé operní scéně ještě nezdomácněla, ...“⁹²⁹ Tím však nezpochybnil Smetanovo dílo, neboť naopak uvedl: „*Pravděpodobně po Smetanově renesanci se tato podněcující slavná hudební skladba zmocní repertoáru mezinárodního koncertního života.*“⁹³⁰ Nejen v tomto období, ale ani v dnešní době si Smetanovo *Tajemství*, na rozdíl od ostatních autorových děl, nezískalo ve větší míře pozornost zahraničních operních scén. To však již předjímáme muzikologické téma, které není předmětem této práce.

Terramare ještě před Smetanovými operami zařadil v sezoně 1934/1935 do repertoáru autora soudobé české operní tvorby Jaromíra Weinbergera (1896–1967) a jeho dílo pod názvem *Schwanda der Dudelsackpfeiffer* (Švanda Dudák)

⁹²⁷ „Seine eminente Musikalität, seine souveräne Beherrschung der Materie, seine wunderbare Einfühlungsgabe und seine suggestive Gewalt über Bühne und Orchester stellen ihn heute schon gleichwertig den Besten zur Seite, die wir hierorts den Taktstock führen sahen, ...“ Viz E. Festvorstellung... *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 3. 1936, **64**(30), 7.

⁹²⁸ „Die Bühnenausstattung des Deutschen Theatervereines bot wie immer einen sehr gefälligen Rahmen, dem man die leibevolle Sorgfalt des Amtwalters deutlich anmerkte.“ Viz Tamtéž.

⁹²⁹ „...auf der deutschen Opernbühne noch nicht recht beheimatet ist, ...“ Viz E. Festvorstellung... *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 3. 1937, **65**(30), 6.

⁹³⁰ „Wahrscheinlich aber wird nun nach der Smetana-Renaissance diese reizende Tonschöpfung berechtigtermaßen Repertoirestück des internationalen Konzertlebens werden.“ Viz Tamtéž.

zpracovávající Tylův námět. Pro nastudování byl použit překlad Maxe Broda.⁹³¹ Hudebního vedení se ujal šéf opery Leopold Ludwig a pěvecky dosáhla nejlepšího výkonu představitelka Dorotky Lislá Kaderaová. Recenzent se výjimečně širěji zmínil o scénickém řešení Franze Saily, které přijal s výhradami: „*Sice se mu podařilo zajisit rychlou posloupnost obrazů, naproti tomu se ale vytratilo mnoho z pohádkového kouzla a také v prostorovém členění, v obrazném působení hry a protihry, nemůže provedení nic zvláštního říct.*“⁹³² Vzhledem k tomu, že i v ostatních ohlasech byl popis scény minimální nebo žádný a fotografie z inscenací nebo scénografické návrhy se nedochovaly je charakteristika výtvarné stránky inscenací i v tomto období velmi problematická. Recenze k uvedenému představení zachytila i aspekt diváka, neboť pisatel se zmínil o pozdním začátku a rušení během přede hry nedochvilným příchodem diváků. Neukázněnost některých krnovských návštěvníků tak přetrvala i v době existence nově postavené budovy divadla, kdy bychom mohli předpokládat již kultivovanějšího diváka. Zároveň se recenzent v závěru ptal: „*Kde byli také tentokrát zase mnozí, kteří předstírají, že divadlo bez opery není pro ně divadlo? Kde ale byli především Češi zde bydlící, kterým bylo nabídnuto jedno z nejlepších děl světové literatury? Kde zůstali ti, jejichž volání tak často zní po uvedení nových oper?*“⁹³³ Odpovědi na tyto otázky se nám prolínají v průběhu celého období provozu divadla v Krnově. Od chvíle, kdy se zde objevila možnost prezentace opery, nechtěli se jí Krnované vzdát, ale upřednostňovali klasická a převážně známá díla melodicky oblíbená a divácky vděčná. A Češi? Nejen, že tvořili výraznou menšinu, v té době zde nežily ani dva tisíce českých občanů včetně dětí, ale především toto divadlo nepovažovali „za své“.

Celkově mělo Weinbergerovo dílo na německojazyčných scénách velký úspěch a rovněž v Krnově recenzent uvedl, že „...*má plným právem nejlepší vyhlídku*

⁹³¹ Překlad zadala Brodovi vídeňská Univerzální edice. Tato verze se poprvé hrála 16. prosince 1928 ve Vratislavi, v Praze v Neues deutsches Theater 14. dubna 1929 a v sezoně 1928/1929 měla německá verze opery 110 uvedení. V roce 1931 byla uvedena i v newyorské Metropolitní opeře. Viz LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 488; CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 51, 176, 192, 258. – Švanda dudák (Weinberger). In *Wikipedie*. [online]. [citováno 27. 7. 2019]. Dostupné z [https://cs.wikipedia.org/wiki/Švanda_dudák_\(Weinberger\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Švanda_dudák_(Weinberger)).

⁹³² „*Zwar gelana es ihm dadurch, die rasche Aufeinanderfolge der Bilder zu sichern, dagegen aber ging viel von dem märchenhaften Zaber verloren und auch in der Raumverteilung, in der bildlichen Auswirkung von Spiel und Gegenspiel, kann die Aufführung nicht als besonders geglückt bezeichnet werden.*“ Viz *Jägerndorfer Zeitung*. 26. 1. 1935, **63**(11), 7.

⁹³³ „*Wo waren auch diesmal wieder die Vielen, welche vorgeben, ein Theater ohne Oper sei für sie kein Theater? Wo waren aber vor allem die hier wohnenden Tcheche, denen eines ihrer besten, der Weltliteratur angehörenden Werke geboten wurde? Wo blieben jenen, deren Ruf nach Aufführung der neuen Opern so oft erscholl?*“ Viz Tamtěž.

stát se českou národní operou.“⁹³⁴ Tento pohled však sdílelo pouze německé obecnstvo, český divák měl zcela odlišný názor a dílo nebylo nikdy bezvýhradně přijato.⁹³⁵

Z českých hudebních klasiků byl do repertoáru zařazen ještě Antonín Dvořák (1841–1904) se svým nejznámějším dílem lyrické skladby s pohádkovým námětem *Rusalka*. Uvedení opery je o to cennější, že se objevilo v době silného nacionalistického tlaku ovlivňující tehdejší politické události. V krnovském divadle byla opera hrána 17. března 1938 a premiéra se uskutečnila v opavském divadle o den dříve. Pod taktovkou šéfdirigenta Franze Ehrenbergra se představila v roli Rusalky Annelies von Molnarová. Skvělým výkonem postavy Vodníka zaujal Robert Stein, který dominoval celému představení a Anny Lehmannová v roli Čarodějnice potvrdila své herecké a pěvecké kvality. V kritice pod značkou „x.“ byl hodnocen celkově vynikající výkon tříhodinového večerního představení, které nebylo příliš obsazeno. Recenzent zmínil především jednotlivé představitelé a provedení jejich rolí, které byly vynikající nebo velmi dobré, slabší výkon uvedl pouze u Nicola Jussy v postavě Prince.⁹³⁶

V převážně německém prostředí, bez většího vlivu české populace neměla česká opera příliš mnoho šancí proniknout ke krnovským divákům. Odlišná situace byla v nedaleké Opavě, ale ta byla ovlivněna českou operní tvorbou, kterou zde ve větší míře prezentoval český soubor Národního divadla moravskoslezského z Moravské Ostravy.

Rovněž v operetě se objevovali čeští skladatelé, z nichž bezkonkurenčně přední místo zaujal Jára Beneš (1897–1949). V letech 1936–1938 zhlédli krnovští diváci tři jeho operety, přičemž *Auf der grünen Wiese* (Na tý louce zelený) hráli sedmkrát, což při zdejší nízké reprízovosti představovalo značný úspěch.

Z české dramatické tvorby byla uváděna především díla Františka Langra (1888–1965) a Viléma Wernera (1892–1966), autorů, kteří byli běžně uváděni na německojazyčných scénách, ale i zde byl jejich podíl na repertoárové skladbě minimální. František Langer byl sice uváděn již ve dvacátých letech 20. století v hotelu Tiroler za vedení Engelberta Warbeka, ale nyní bylo uvedeno pouze Langrovo legionářské drama *Die Reiterpatrouille* (Jízdní hlídka). Opavská premiéra

⁹³⁴ „...mit vollem Recht die gestem Aussichte, tschechische Nationaloper zu werden.“ Viz Tamtéž.

⁹³⁵ Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 488–489.

⁹³⁶ x. „Rusalka“. *Jägerndorfer Zeitung*. 19. 3. 1938, 66(34), 8.

se uskutečnila 31. ledna 1936 a byla zároveň prvním německým uvedením v Československu. Následně začátkem února bylo představení realizováno také v Krnově. Recenzent pod značkou „E.“ hned v úvodu přirovnal Langrovu hru k protiválečnému dílu anglického spisovatele Roberta Cedrica Sheriffa (1896–1975) *Journey's End*, v německém překladu *Die andere Seite*.⁹³⁷ Ocenil přirozené a jednoduché vykreslení událostí na jednotlivých lidských osudech k dění ve světě a kromě skvělé reжіie vyzdvihl i vnitřní prožitky herců na scéně s poděkováním „...za jeden z nejsilnějších a nejhodnotnějších dojmů této sezony!“⁹³⁸ V následujícím období byla hra inscenována také v německojazyčných divadlech v Praze (15. října 1936) a v Ostravě (27. října 1936).⁹³⁹ Obavy pražského listu Prager Tagblatt v souvislosti s pražským uvedením, kdy „hra našla ohlas u nacionálně cítící německé mládeže“,⁹⁴⁰ se v Opavě nepotvrdily a to jistě i zásluhou ředitele a režiséra Georga Terramareho, který byl antifašistou a dílo interpretoval jako psychologické drama v humanitním duchu.

Další z autorů, Vilém Werner, jehož díla dosud nebyla v Krnově uváděna, se objevil na repertoáru poprvé v roce 1932 s veselohrou *Der Mann: Ja – die Frau: Nein?* (Právo na hřích). Až na podzim 1937 uvedli jeho nejznámější hru *Menschen auf der Eisscholle* (Lidé na kře) v režii Grety Bäckové s Franzem Hellingem v titulní roli prof. Junka. Tentokrát se titul objevil již dříve na ostatních německých scénách v Praze (8. května 1936), v Moravské Ostravě (15. října 1936) nebo v Liberci (12. listopadu 1936).

Z nových dramatických děl byla v Opavě poprvé uvedena v německé řeči také komedie českého dramatika a divadelního kritika Edmonda Konráda (1889–1957) *Das Nest* (Kvočna)⁹⁴¹ v režii Eduarda Rotha.⁹⁴² O čtyři dny později, 27. prosince 1936, ji zhlédli také krnovští diváci. Hlavní roli ztvárnila Wally Rossowová. Konrádovu hru poté uvedlo také ostravské německé divadlo.

⁹³⁷ Podle románu byl v německé produkci v roce 1931 natočen stejnojmenný film. Viz *Die andere Seite* (1931). In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 7. 2019]. Dostupné z [https://de.wikipedia.org/wiki/Die_andere_Seite_\(1931\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Die_andere_Seite_(1931)).

⁹³⁸ „...für einen der stärksten und wertvollsten Eindrücke der diesjährigen Saison!“ Viz E. „Die Reiterpatrouille.“ *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 2. 1936, 64(16) 10.

⁹³⁹ Na českých jevištích prověřily premiéry již dříve, v Ostravě 28. října 1935 nebo v Olomouci 26. prosince 1935. Ostravská inscenace v režii Jiřího Myrona byla v rámci českých představení uvedena také v opavském divadle 4. listopadu 1935.

⁹⁴⁰ Srov. LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 552.

⁹⁴¹ Hra byla zfilmována v roce 1937 v režii Hugo Haase. Hlavní roli ztvárnila Růžena Nasková.

⁹⁴² WITTEK, Bruno Hanns. *Das Nest*. *Neues Tagblatt*. 24. 12. 1936, 3(149), 5.

Díla českých autorů byla součástí opavského i krnovského repertoáru, ale tvořila jen nepatrný zlomek z celkové skladby obou divadel. V Opavě byl podíl české tvorby vyšší než v Krnově, ale to jen díky českým pohostinským představením realizovaným v divadle, která zde od roku 1919 odehrálo Národní divadlo moravskoslezské z Moravské Ostravy a následně i České divadlo z Olomouce. V komparaci mezi německojazyčnými divadly v regionu, byla česká dramatická tvorba nejčteněji uváděna v Moravské Ostravě,⁹⁴³ kde Deutsches Theater vedl v letech 1919–1938 ředitel Rudolf Zeisel, který nejen pod vlivem většiny českého obyvatelstva ve městě a v konkurenci s Národním divadlem moravskoslezským, ale i svého přesvědčení,⁹⁴⁴ vybíral z titulů českých autorů pravidelně. V repertoáru divadla se tak objevili mimo jinými zejména tehdejší nejúspěšnější čeští dramatici: František Langer, Vilém Werner a Karel Čapek (1890–1938). Přestože dílo prvních dvou autorů bylo uvedeno také v Opavě, ostravské divadlo z jejich tvorby realizovalo výrazně větší počet her.⁹⁴⁵ Naopak progresivní antifašistické Čapkovo dílo nebylo pravděpodobně pro opavské německojazyčné divadlo přijatelné, ačkoliv v jeho budově zazněly Čapkovy hry v podání českého činoherního souboru z Ostravy.⁹⁴⁶

⁹⁴³ Komparace nemůže zahrnovat hudební tvorbu, neboť v té době ostravské německojazyčné divadlo mělo jen jeden soubor prezentující činohru a drobné hudební komedie. Produkci opery a operety zajišťovalo pohostinskými vystoupeními převážně z Opavy a z Brna.

⁹⁴⁴ „Zvláštní místo vyhradil Rudolf Zeisel současné české dramatické tvorbě a nebudeme přehánět, když řekneme, že provádění českých děl pokládal za demoraktickou povinnost. Stejně jako pražský ředitel dr. Paul Eger byl Zeisel toho názoru, že úkolem německých divadel v zemi je sloužit dorozumění mezi národy a přibližovat hry českých autorů německému publiku, v neposlední řadě jako protiváhu nacionalistické propagandy, kterou praktikovala sudetoněmecká strana.“ Viz SCHNEIDER, Hansjörg. Divadlo bez krize (Německé divadlo v Moravské Ostravě). *Divadelní revue*, 2007, **18**(3), 24.

⁹⁴⁵ Uvedli po pěti hrách od Františka Langra (*Die Bekehrung des Ferdys Pistora*, *Das Kamel geht durch das Nadelöhr*, *Engel unter uns*, *Peripherie* a *Reiterpatrouille*) i od Viléma Wernera (*Glorius*, *der Wunderkomödiant*; *Bärentanz*, *Todo der Outsider*, *Der Mann: Ja – Die Frau: Nein?* a *Menschen auf der Eisscholle*).

⁹⁴⁶ Již v roce 1921 uvedli inscenaci *RUR* a následně inscenace *Bílá nemoc* (1937) a *Matka* (1938). Viz ZBAVITEL, pozn. 303, s. 51, 70, 72.

3.5. Provozní a umělecké podmínky v nové budově

Po postavení a zprovoznění nové budovy bychom mohli předpokládat, že mnohé problémy budou vyřešeny, ale prostor pro společný provoz divadla a kina nebyl zejména po technické stránce dostatečně připraven pro náročný chod divadla. Na druhé straně již z minulých let víme, že celotýdenní udržitelnost divadelního provozu, by vzhledem ke zkušenosti s návštěvností nebyla v Krnově pravděpodobně reálná. Muselo tedy dojít ke kompromisu. Už tím, že oba provozy byly od sebe odděleny a na sobě nezávislé byl vytvořen předpoklad klidné a bezproblémové spolupráce.

Divadelní představení, tak jako v minulých letech, se konala jen ve vybraných dnech. V první sezoně se uváděla týdně tři představení, v úterý, ve čtvrtek a v neděli, ale následně byla zrušena i úterní představení. V neděli se někdy hrálo také odpoledne, ne vždy se jednalo o stejný titul jako večer. Během následujících let se představení občas odehrálo taktéž v jiném dni, ve středu nebo v sobotu, ale stále se konala maximálně dvě až tři představení do týdne. V průběhu sezony se tak odehrálo přibližně osmdesát představení zahrnujících okolo šedesáti různých titulů. Například ze zprávy jednatele a vrchního sekretáře Friedricha Peykera přednesené na valné hromadě vyplynulo, že v sezoně 1930/1931 bylo uvedeno celkem devět oper, dvacet šest operet a dvacet sedm činoher.⁹⁴⁷ V pozdějším období, ve druhé polovině třicátých let 20. století, počet představení ještě dále klesal až na přibližně šedesát představení za sezonu.

Ředitelé neměli zájem navyšovat počet představení, která by nebyla maximálně navštívena nebo téměř vyprodána. Raději zajížděli i do jiných míst v regionu, tak jak tomu bylo v případě ředitele Arthura Löwensteina v sezonách 1929/1930 a 1930/1931, kdy soubor jezdil pravidelně hrát do Katolického spolkového domu (Katholisches Vereinshaus) v Bruntálu.⁹⁴⁸ Stejně tak jeho nástupce Paul Gerboth v sezoně 1932/1933 působil, jak již bylo zmíněno, nejen v divadle v Ratiboři, ale také v Bruntále. Zároveň nemůžeme opomenout, že se v té době jednalo především o opavské divadelní ředitele, jejichž rádius divadelních aktivit byl značný a v dalších uvedených lokalitách vyvíjeli pravidelnou činnost.

⁹⁴⁷ Vollversammlung des deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 6. 1931, 59(47), 5.

⁹⁴⁸ PRACNÁ, Bruntál / Freudenthal, pozn. 129, s. 241.

Z tohoto období se již častěji dochovaly i různé finanční ukazatele. Ze sezony 1930/1931 byly zveřejněny například údaje o průměrných nákladech u jednotlivých představení. Provedení každého operního díla přišlo průměrně na 8 928 korun, u operety činila částka 8 286,92 korun a náklady na činohru byly pouze 4 458 korun. Avšak v porovnání nákladů a příjmů vykazovalo každé operní představení průměrně deficit ve výši 974,84 korun, činoherní představení 790,50 korun, zatímco u operety bylo naopak dosahováno vyšších příjmů průměrně o 305,68 korun. Celkové hrubé náklady za sezonu tak činily 420 382,75 korun a příjmy byly ve výši 397 506,05 korun. S příjmy bezprostředně souvisela návštěvnost, která u představení jednotlivých divadelních druhů vypadala následovně: každé operní představení navštívilo v průměru 674 diváků, operetní 815 a činoherní pouze 436 návštěvníků. Přičemž v této sezoně bylo 734 předplatitelů.⁹⁴⁹ Z těchto několika číselných údajů se i zde potvrdilo, že uvádění oper bylo nejnákladnější a návštěvnost byla průměrná. Náklady na činoherní představení sice byly nejnižší, ale i návštěvnost dosahovala pouze poloviční naplnění sálu než při operetních představeních. Naopak opereta, jako jediná z divadelní produkce, byla již od konce 19. století až dosud jedinou zárukou zvýšených příjmů a tedy zisku pro divadelní ředitele a jejich soubory, společnosti či divadla.

Nevelký zájem o činohru byl zaznamenáván i v předchozích letech a ještě před otevřením nového divadla bylo v rámci Divadelního spolku založeno tzv. Činoherní sdružení (Sprechstückgemeinde) pro podporu tohoto divadelního druhu. Členům sdružení bylo nabízeno cenové zvýhodnění na určitý počet činoherních představení a zároveň byla sezonní vstupenka převoditelná. Mohl ji použít jiný rodinný příslušník nebo známý.⁹⁵⁰ Přes tuto snahu však zůstávala činoherní představení v celkovém porovnání k produkcím hudebního divadla i v pozdějším období diváky nejméně navštěvována.

Realizace operních děl v Krnově byla náročná i z důvodu přesunu počtu účinkujících, neboť při jejich uvádění byl k dispozici také opavský divadelní orchestr. Naopak u operet byli využíváni hudebníci krnovské městské kapely. Vedení orchestrálních zkoušek bylo povinností kapelníka opavského divadla.⁹⁵¹

⁹⁴⁹ Vollversammlung des deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 6. 1931, **59**(47), 5.

⁹⁵⁰ Gründung einer Sprechstückgemeinde in Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 4. 11. 1928, **56**(89), 7.

⁹⁵¹ KEMPNY, pozn. 814, s. 185.

Před každou premiérou se uskutečnila scénická dekorační zkouška, včetně osvětlení, na níž byl přítomen odpovědný režisér a inspicient. Zkoušky probíhaly v neděli od osmi hodin ráno a často trvaly do začátku odpoledního představení.⁹⁵²

Město Krnov pro účely divadelního provozu dávalo kromě vlastní budovy k dispozici prostředky na dekorace a rekvizity, technický personál, včetně platů uvaděčů (biletářů) a šatnářek. Dále platilo veškeré náklady na spotřebu elektrické energie a vytápění budovy. Hradilo také náklady na reklamu a divadelní programy. A čas od času schválilo i mimořádnou finanční výpomoc.

Kromě příspěvků města Krnova získávalo divadlo finanční pomoc také ze strany Zemského úřadu, kdy například na počátku sezony 1931/1932 dostalo dotaci ve výši jednadvacet tisíc korun.⁹⁵³ Udržet divadelní provoz však nebylo po finanční stránce jednoduché a tak docházelo ze strany obce k různým formám další podpory. Zejména na jaře, před koncem sezony, bývala situace velmi napjatá. Například zástupci městské rady na svém zasedání 4. března 1931 projednávali zvýšení vstupného i další finance: „*Pro operetu ‚Viktoria und ihr Husar‘ bylo rozhodnuto vybírat operní vstupné. Pro divadelní provoz byla schválena další půjčka ve výši deseti tisíc korun.*“⁹⁵⁴

Na finančních problémech krnovského, ale i opavského divadla se zvláště v první polovině třicátých let 20. století odrazila také celosvětová hospodářská krize, která měla zásadní vliv na nezaměstnanost. S tou souvisel všeobecný pokles návštěvnosti nejen v divadlech, ale v celé sféře všech společenských a kulturních podniků. Pro základní přehled uvádím tyto stručné údaje průměrné návštěvnosti na jedno představení podle jednotlivých druhů v krnovském divadle:

Sezona	Opera	Opereta	Činohra
1930/1931 [*]	674	815	436
1933/1934 ^{**}	540	670	418

* Údaje z Vollversammlung des deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 11. 6. 1931, **59**(47), s. 5.

** Údaje z Hauptversammlung des Deutschen Theatervereines Jägerndorf. *Jägerndorfer Zeitung*. 19. 4. 1934, **62**(37), s. 3.

⁹⁵² Tamtéž.

⁹⁵³ [Stadtratsitzung] vom 3. November. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 11. 1931, **59**(89), 3.

⁹⁵⁴ „Für die Operette ‚Viktoria und ihr Husar‘ wurde beschlossen, Opernpreise einzuheben. Für den Theaterbetrieb wurde ein weiterer Kredit von 10.000 Kronen bewilligt.“ Viz [Stadtratsitzung] vom 4. März 1. J. *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 3. 1931, **59**(20), 4.

Nejvíce poklesl zájem o operní představení, který představoval dvacetiprocentní snížení. Téměř stejně na tom byla také opereta s osmnácti procenty a dalo by se předpokládat, že méně nároční diváci, kteří navštěvovali tento žánr, spadali do sociálně slabší skupiny. A tedy klesající zájem v této kategorii by se nabízel. Opereta i přesto však patřila k nejnavštěvovanějším. Otázkou zůstává, proč tak výrazně klesla také poptávka po opeře, která byla považována za společenskou a reprezentativní událost, a zájem o ní se dal předpokládat u vzdělanějších diváků. Nejstabilnější místo v tomto porovnání si zachovala činohra, která byla v předešlém období vždy nejméně navštěvována, ale její divácká základna byla natolik stálá, že se udržela i v době krize, neboť čtyřprocentní pokles byl zcela marginální. Po odeznění celosvětové hospodářské krize návštěvnost začala stoupat a kapacita sálu krnovského divadla byla dokonce navýšena.

3.5.1. Divadelní koncese

O udělování koncesní listiny každoročně žádala i v tomto období městská obec v Krnově. Koncesi vystavoval Zemský úřad v Brně a dokument zahrnoval přibližně patnáct až šestnáct bodů se stanovenými podmínkami, které podmiňovaly „...povolení pořádati s vlastním souborem herců z povolání divadelní představení v městě Krnově...“⁹⁵⁵ Již tato úvodní část koncesní listiny je vzhledem k situaci, jakou známe z krnovského divadla, velmi problematická s ohledem na její naplnění.

Dále byla městská obec vázána platnými předpisy divadelní a cenzurní policie, daňovými zákony, včetně autorských honorářů. Zmíněny byly také předpisy vázané na zaměstnané osoby, tj. pojištění nemocenské, úrazové a penzijní.

V druhém bodě byla sice zodpovědnost přenesena na „schváleného zástupce“ městské obce Krnova, který byl povinen „podnik osobně řídit“, ale v tomto případě se nejednalo o ředitele divadla, ale schváleným zástupcem městské obce Krnova pro provozování divadelní koncese byl Bedřich Peyker,⁹⁵⁶ sekretář. V témže bodě bylo citováno: „Městská obec jest povinna podnik vésti na vlastní jméno a účet. Na každém návštěví musí býti vyznačeno jméno města Krnova jako

⁹⁵⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 686, sign. XI/1. Koncesní listina z 26. července 1930, evidovaná pod č. 24.358-III/6-30.

⁹⁵⁶ Někdy uváděn také Peiker.

*divadelního podnikatele a majitele tohoto divadelního podniku.*⁹⁵⁷ Tento bod koncese důsledně dodržovali a tak pravděpodobně zajistili platnost koncese i vzhledem k dalším bodům, které se k vzájemnému vztahu s opavským divadlem jeví značně problematicky. K takovým příkladům patří i bod pět s následujícím zněním: „*Veškeré smlouvy s herci, hudebníky a ostatními zaměstnanci musí městská obec Krnov svým jménem jako smluvní strana uzavírat.*“ Jediným vysvětlením je, že pověřený a schválený zástupce města Bedřich Peyker vyřizoval tyto úřední záležitosti tak, aby naplnil podmínky koncese. Jedině na základě takto samostatně uzavíraných smluv mohl zároveň vyhovět navazujícímu bodu šest, v kterém bylo uvedeno: „*Divadelní koncese nesmí být provozována současně na dvou místech; rovněž tak není dovoleno hrát s částmi téhož divadelního souboru současně na různých místech.*“ Přičemž je prokazatelné, že členové uměleckých souborů z Opavy hráli i v Krnově. V praxi to znamenalo, že na základě uzavřených smluv s městskou obcí Krnov byli angažováni sice stejní umělci, ale pod odlišnými subjekty v různých městech.

Poslední prodloužení koncese je doloženo z 8. července 1938 s platností do 30. září 1939.⁹⁵⁸

3. 5. 2. Předplatné

Před otevřením a zahájením provozu divadla v nové budově byla v místních novinách *Jägerndorfer Zeitung* již v předstihu oznamována možnost zakoupení předplatného. Na základě dřívějších zkušeností a malého zájmu o činohru bylo navíc pro členy tzv. sdružení činohry (*Sprechstückgemeinde*) nabídnuto další zvýhodněné abonmá, kdy za dvanáct představení zaplatil zájemce pouze cenu ve výši deseti lístků.⁹⁵⁹ V úsilí minimalizovat příležitostnou či jednorázovou návštěvu divadla se snažili diváky nalákat na větší snížení ceny předplatného nebo zaplacení dané částky ve splátkách. Již bloček vstupenek pro deset představení umožnil

⁹⁵⁷ Citaci uvádím pouze v češtině, neboť zmíněný dokument je již napsán dvojjazyčně (česky, německy). V textu uvádím citace z první doložené koncese z 26. července 1930 (viz pozn. 955), protože jednotlivé body koncese a jejich znění se v období 1930–1938 téměř nemění.

⁹⁵⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 686, sign. XI/1. Koncesní listina z 8. července 1938, evidovaná pod č. Vš. –4845/1.

⁹⁵⁹ Theatereröffnung – Abonnement. *Jägerndorfer Zeitung*. 28. 10. 1928, 56(87), 3.

levnější návštěvu divadla.⁹⁶⁰ Pro sezonu 1934/1935 však zrušili předplatné na deset nebo dvacet představení a stanovili předplatné na dvacet pět představení, v rámci kterého měl návštěvník možnost zhlédnout činoherní, operní i operetní díla. Snažili se tak vyvarovat krátkých abonentek, které pokrývaly jen část divadelní sezony a nebyly pro divadelní provoz až tak velkou výhodou. Zároveň argumentovali situací v německém divadle v Moravské Ostravě, kde měli pouze jeden – činoherní soubor a předem zaplacené předplatné, které zahrnovalo třicet šest představení. Platba předplatného v Krnově mohla být uhrazena celá, ale také v měsíčních nebo týdenních splátkách, kdy organizátoři vycházeli vstříc zejména chudším předplatitelům, kteří patřili do skupiny pracovníků s týdenní mzdou. Navíc členové divadelního spolku měli další zvýhodnění.⁹⁶¹

Počet předplatitelů byl v různých obdobích velmi odlišný. V sezoně 1930/1931 bylo evidováno 734 předplatitelů, ale v době vrcholící hospodářské krize bylo podle vzpomínky Leo Kempneho pouhých padesát šest stálých abonentů.

Ceny jednotlivých vstupenek se nelišily pouze podle místa v sále, ale také podle jednotlivých divadelních druhů. V sezoně 1932/1933 zaplatil divák za místo při hudební produkci (opera, opereta) v rozmezí od šesti do dvaceti korun. Představení činohry byla levnější a výše vstupenky se pohybovala od pěti do sedmnácti korun. V této ceně byl zahrnut také poplatek za šatnu. V době prozatímního vedení Wilhelma Tische po Gerbothově smrti byla cena vstupného pro hudební žánry upravena v rozmezí od 6,40 do 17,60 korun.

Ve snaze zvýšit návštěvnost usilovali také o diváky z okolních měst a obcí zejména pro nedělní odpolední představení. V Bruntálu a Rýmařově mělo divadlo dokonce vlastní prodejní místa vstupenek. Návštěvníci do krnovského divadla přijížděli z Horního Benešova, Vrbna pod Pradědem, Města Albrechtice, Osoblahy nebo také z Opolského vojvodství z obcí Głuchołazy a Głubczyce. Při velkém zájmu z okolních obcí byli místní návštěvníci odkazováni na večerní představení.⁹⁶²

⁹⁶⁰ KEMPNY, pozn. 814, s. 185.

⁹⁶¹ Die kommende Spielzeit des deutschen Theaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 14. 4. 1934, 62(35), 2.

⁹⁶² KEMPNY, pozn. 814, s. 185–186.

3.6. České divadelní aktivity

Češi do konce druhé světové války tvořili v Krnově menšinu. Jejich počet v poměru k celkovému počtu obyvatel se procentuálně počítal pouze v jednotkách. Po vzniku Československa tvořilo české obyvatelstvo pouhých pět procent. V roce 1930 se podíl zvýšil na osm procent z celkového počtu obyvatelstva a představoval 1 843 lidí hlásících se k české národnosti. Situaci neprospívala ani skutečnost, že ve městě nevycházelo jediné české periodikum, pokud nepočítáme dvojjazyčný list *Úřední věstník okresního úřadu v Krnově / Amtsblatt der Bezirksbehörde in Jägerndorf*, který vydával Okresní úřad v Krnově a začal vycházet až od 1. ledna 1929.

Snaha uvádět česká divadelní představení v Krnově přišla odjinud. Z nedaleké Opavy, kde aktivní členové Divadelní ochotnické jednoty⁹⁶³ uskutečnili 4. června 1921 první zájezdové představení do Krnova s hrou Karla Schönherra *Ďáblice*. V následujícím období opavská Divadelní jednota každoročně pořádala cyklus činoherních představení, který byl většinou realizován ochotnickým odborem.⁹⁶⁴ Na základě těchto aktivit se v létě 1923 začal připravovat vznik krnovského odboru Divadelní jednoty,⁹⁶⁵ který ale byl jen opavskou pobočkou. Dalším krokem bylo již založení krnovského ochotnického kroužku pod názvem *Svornost*, který začal realizovat vlastní česká představení.⁹⁶⁶ První z nich odehráli krnovští ochotníci v září 1925 v sále hotelu Praha. Jednalo se o veselohru Adolfa Bognera (1875–1947) *Halleyova kometa* v režii Ladislava Jirouška. Od roku 1926 hráli také v sále hotelu Tiroler.⁹⁶⁷

V roce 1927 se toto seskupení ochotníků sloučilo s krnovským odborem Divadelní jednoty.⁹⁶⁸ Předsedou spolku byl Edvin Seibert. Nejen, že byli součástí opavské Divadelní jednoty, ale i v činnosti se snažili jí přiblížit, neboť mimo vlastní

⁹⁶³ Přejmenována 16. června 1921 na Divadelní jednotu.

⁹⁶⁴ V jednotlivých sezonách se jednalo o tento počet představení: 1923/1924 – 5; 1924/1925 – 5; 1925/1926 – 5; 1926/1927 – 6. Celkem se jednalo o 22 představení, vč. prvního v roce 1921. V letech 1927–1935 se jednalo o dalších deset představení. Viz *Památník Divadelní jednoty v Opavě*. Opava: Divadelní jednota, 1927, s. 30. – *Památník Divadelní jednoty v Opavě 1927–1937*. Opava: Divadelní jednota, 1937, s. 8–10.

⁹⁶⁵ WIEDERMANN, H. Z dějin Divadelní jednoty v Opavě. In *Deset let československého Opavska*. Opava, 1928, s. 45.

⁹⁶⁶ *Památník Divadelní jednoty v Opavě*. Opava: Divadelní jednota, 1927, s. 25, 30, 40–41.

⁹⁶⁷ KABZAN, Jan. České divadlo na Krnovsku. In *III. národní divadelní přehlídka Krnov 1957*. Krnov, 1957, nestránkováno. – BLUCHA, pozn. 61, s. 139.

⁹⁶⁸ *Památník Divadelní jednoty v Opavě*, pozn. 966, s. 30.

ochotnickou činnost začali organizovat zájezdy českých profesionálních divadel z Ostravy a Olomouce. Dokonce vypsalí roční předplatné na šest představení, přičemž jedno z nich odehráli opavští ochotníci.⁹⁶⁹

Informace z příležitostného tisku III. národní divadelní přehlídky Krnov 1957 o zájezdových představeních profesionálních divadel tak potvrzuje nejen organizaci, ale i skutečné uvedení českého představení *Rovnováha* ostravského Národního divadla moravskoslezského z 10. dubna 1932, které bylo odehráno v sále hotelu Tiroler v Krnově.

Rovněž v koncesní listině udělené Městské obci Krnov, která se týkala především německojazyčného divadla a nově postavené budovy, byl zahrnut bod čtrnáct, který se týkal propůjčování budovy pro česká představení: „*Majitel této koncese jest povinen na vyzvání nejméně 14 dní předem přenechati České divadelní jednotě v Opavě nebo korporaci ji zastupující krnovské městské divadlo i s dekoracemi pro česká představení jednou až dvakrát do měsíce za poplatek, rovnající se nejvýše jednodenní kvótě jeho nájemného, pak výlohám za otop, osvětlení a veškerou obsluhu divadla.*“⁹⁷⁰ Obdobný bod obsahovala již licence udělená městské radě ze dne 6. září 1928 Zemskou správou politickou ve Slezsku.⁹⁷¹

Propůjčování nové budovy pro česká představení bylo tímto bodem v koncesi sice zajištěno, ale nájemné, které činilo 700 korun, bylo pro pořadatele příliš vysoké.⁹⁷² Z tohoto důvodu budovu divadla využívali pouze pro operní představení, ale činohry realizovali v sále hotelu Tiroler.⁹⁷³ Stejně jako do Opavy zajížděly i sem české soubory z ostravského, případně olomouckého divadla. V Městském divadle se většinou odehrávala slavnostní představení k výročí narození prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. V roce 1933 zde České divadlo z Olomouce odehrálo Smetanova *Dalibora* pod taktovkou Jaroslava Budíka (1894–1974) s představitelem titulní role v podání Jaroslava Jaroše (1902–1968).⁹⁷⁴

⁹⁶⁹ KABZAN, pozn. 967.

⁹⁷⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov, inv. č. 1091, kart. 686, sign. XI/1. Koncesní listina z 26. července 1930, evidovaná pod č. 24.358-III/6-30.

⁹⁷¹ Vollversammlung des Deutschen Theatervereines. *Jägerndorfer Zeitung*. 7. 4. 1929, 57(28), 5.

⁹⁷² Ve zprávě z valné hromady Divadelního spolku byl jako odškodnění požadován dokonce příspěvek ve výši 1 351 korun. Viz Tamtéž.

⁹⁷³ KABZAN, pozn. 967.

⁹⁷⁴ [Masaryk-Feier.]. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 3. 1933, 61(19), 2. – Lehnert Alfred. Jägerndorfer Stadttheater. *Jägerndorfer Zeitung*. 5. 3. 1933, 61(19), 6. – Dr. Ad. „Dalibor.“ *Jägerndorfer Zeitung*. 9. 3. 1935, 61(20), 4.

O dva roky později, 8. března 1935, naopak Národní divadlo moravskoslezské z Moravské Ostravy uvedlo Janáčkovu operu *Jenufa*.⁹⁷⁵ Při těchto slavnostních příležitostech byla českým představením věnována pozornost i v německých novinách *Jägerndorfer Zeitung*. V následujících letech 1936–1937 byly sice v rámci slavnostních představení k narozeninám prezidenta uvedeny další Smetanovy opery, ale v podání již německého operního souboru.

Později se krnovský odbor Divadelní jednoty v Opavě osamostatnil a vznikla Divadelní jednota v Krnově, která po osvobození v roce 1945 obnovila svou činnost.

Z těchto údajů vyplývá, že české divadlo, zejména pokud se týká ochotnické činnosti, bylo velmi skromně provozované. A české profesionální divadlo zajišťované prostřednictvím zájezdové činnosti mělo jen omezený dosah, a jak se zdá, nezasáhlo výrazněji do kulturního dění města Krnova. Na rozdíl od Opavy, kde v letech 1919–1938 bylo odehráno 993 představení stálých českých divadel.⁹⁷⁶

⁹⁷⁵ Spielplan des Jägerndorfer Stadttheaters. *Jägerndorfer Zeitung*. 2. 3. 1935, **63**(26), 6.

⁹⁷⁶ ZBAVITEL, pozn. 303, s. 73.

3.7. Divadlo a jeho intendantí v období války

Franz Stoss, Heinrich Kreutz, Karl Padlesak

Po začlenění Sudet k Německé říši na podzim 1938 se některá československá divadla ocitla pod správou Říšské divadelní komory v Berlíně a ředitelé byli jmenováni na základě pečlivého výběru a jejich loajálnosti. Kromě divadel v Opavě a Krnově se jednalo o scény v Chebu, Jablonci nad Nisou, Liberci, Mostě, Teplicích a v Ústí nad Labem. Znojmo bylo také připojeno k Říši, ale zdejší divadlo v tomto období procházelo již několikaletou krizí a jeho provoz byl řešen až v sezoně 1939/1940, kdy sem příležitostně začalo dojíždět německojazyčné městské divadlo z Jihlavy.⁹⁷⁷ Na okleštěném území Československa zůstala především fungující německojazyčná divadla v Praze, Brně a v Ostravě. Jihlavské divadlo v letech 1933–1937 nehrálo a jeho provoz byl obnoven až od sezony 1938/1939.⁹⁷⁸

V těchto vypjatých dnech byl ředitelem opavského a krnovského divadla **Franz Stoss**.⁹⁷⁹ Působil zde již v předešlé sezoně 1937/1938 a zároveň od ledna do března 1938 hostoval v Berlíně. V té době jej zastupoval Georg Terramare, včetně uměleckého vedení činohry. Franz Stoss byl mladým, ani ne třicetiletým divadelníkem, který měl za sebou herecké angažmá ve vídeňském Volkstheater (debutoval zde v roce 1929) a v Stadttheater v Bernu (1930–1932). Jako režisér poté působil v sezoně 1932/1933 v Grazu.⁹⁸⁰ V letech 1933–1934 hrál a režíroval v Deutsches Theater v Moravské Ostravě, odkud přešel již do opavského divadla. V roce 1938 se stal krátce také ředitelem v ostravském divadle po Rudolfu Zeiselovi a zvažovalo se spojení divadla s opavskou scénou. Po zabrání Sudet však vznikla mezi městy nová státní hranice a možnost sloučení obou divadel již nebyla reálná.⁹⁸¹

⁹⁷⁷ HAVLÍČKOVÁ, Znojmo / Znaim, pozn. 101, s. 163, 165–166.

⁹⁷⁸ HAVLÍČKOVÁ, Jihlava / Iglau, pozn. 101, s. 189.

⁹⁷⁹ Franz Stoss se narodil 28. května 1909 ve Vídni. Po absolutoriu na gymnáziu (Schottengymnasium) studoval práva na vídeňské univerzitě (1928–1932) a současně studoval herectví na Akademii pro hudbu a herecké umění (Akademie für Musik und darstellende Kunst) rovněž ve Vídni u prof. Rudolfa Beera a Georga Terramareho. Kromě bohaté divadelní činnosti, byl aktivní také ve filmu a v televizi. Byl nositelem rakouského Červeného kříže pro vědu a umění I. třídy a dalších francouzských, západoněmeckých a rakouských vyznamenání. Zemřel 22. června 1995 v Steinbachu am Attersee v Horním Rakousku.

⁹⁸⁰ Stoss, Franz. Bibliografie. In HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 856, s. 209–210.

⁹⁸¹ Novým ředitelem německého ostravského divadla se stal Kurt Labatt.

V rámci nového uspořádání se Franz Stoss bez problémů stal intendantem opavského i krnovského divadla do roku 1940. Na podzim 1938 přebudoval soubor, neboť na základě nařízení byl povinen rozvázat smlouvy s emigranty před nacismem a propustit herce neárijského původu. Navíc na základě plánu Říšské divadelní komory (Reichstheaterkammer) se měl Krnov stát sídlem divadla spojených měst (Städtebundtheater) a zapojit se tak do celkové sítě německých divadel na území Sudet. Ze vzpomínky Lea Kempneho vyplývá, že nesouhlasili se záměrem udělat z krnovského divadla zájezdové divadlo, načež město navštívil zástupce Říšské divadelní komory a po prohlídce zdejšího divadla údajně pronesl poznámku: „*Vaši Sudetští Němci jsou věru vzácní milovníci divadla, každé hnízdo zde má své divadlo.*“⁹⁸² Kempny dále zmínil, že poté byl Šumperk jmenován sídlem spojených divadel.⁹⁸³ Je až neuvěřitelné, že by tato návštěva ovlivnila zástupce Říšské divadelní komory až do té míry, že krnovské divadlo zůstalo v chodu předešlého provozního konceptu a pro utvoření zájezdového divadla byl vybrán Šumperk. Důvodů bylo jistě více. Nicméně Krnované si svou scénu uhájili v dosavadní podobě a nově zájezdové divadlo s širokou územní působností na Moravě a ve Slezsku vzniklo v Šumperku. Založením a vedením Divadla měst Východních Sudet (Städtetheater Ostsudetenland, Sitz Mährisch Schönberg) byl od 1. srpna 1939 zmocněn herec a režisér Karl Theodor Wagner.⁹⁸⁴ Divadlo mělo předně propagovat německví a být prodlouženou rukou již tvrdě prosazované nacistické ideologie.

Krnovské divadlo hrálo dále pod řízením intendanta Franze Stosse do konce sezony 1939/1940. Ve čtvrtek 9. května 1940 se uskutečnilo ještě představení u příležitosti jeho rozloučení. Uvedli veselohru Hermanna Bahra *Wienerinnen*, kterou Stoss režíroval a zároveň zde vystoupil v roli Architekta Josefa Ulricha.⁹⁸⁵ Poté odešel do Städtische Bühnen v Teplicích⁹⁸⁶, kde byl jmenován intendantem a působil zde do konce sezony 1942/1943.⁹⁸⁷ V letech 1943–1945 byl pověřen

⁹⁸² „*Ihr Sudetendeutschen seid fürwahr ein selten theaterfreudiges Völkchen, jedes Nest hat hier sein Theater.*“ Viz KEMPNY, pozn. 838, s. 217.

⁹⁸³ Tamtéž.

⁹⁸⁴ ŠTEFANIDES, Šumperk / Mährisch Schönberg, pozn. 129, s. 173–174.

⁹⁸⁵ *Stadttheater Jägerndorf, Spielzeit 1939–1940*. Svázané divadelní programy, Knihovna Slezského zemského muzea, sign. B 17.629.

⁹⁸⁶ V té době město označováno Teplitz-Schönau, český název Teplice-Šanov neslo město v letech 1945–1946.

⁹⁸⁷ Teplitz-Schönau (Sudetenland), Städtische Bühnen. In *Deutsches Bühnen-Jahrbuch* 54, 1943, Berlin: 1943, s. 464–465.

řízením Berliner Künstler Bühnen. Po válce odešel do Vídně, kde se stal ředitelem nejprve v Bürgertheater (1945–1951) a následně v Theater in Josephstadt (1951–1977).⁹⁸⁸

V roce 1940 byl intendantem jmenován herec, operní zpěvák a režisér **Heinrich Kreutz**.⁹⁸⁹ Studoval na Akademie für Tonkunst v Mnichově. Od roku 1921 byl angažován jako zpěvák v Ulmu, Sondershausenu, Zwickau, Würzburgu a v Halle. V roce 1930 spolupracoval se Siegfriedem Wagnerem jako asistent režie v rámci Wagnerova festivalu v Bayreuthu. V letech 1926–1935 byl operním režisérem v Halle a do roku 1939 intendantem v Altmärkischen Landestheater v Stendalu. Po druhé světové válce působil v Stadttheater Zittau a od roku 1952 se stal hlavním režisérem v Greizu.⁹⁹⁰

Intendant Heinrich Kreutz zahájil svou první opavskou sezonu 1940/1941 s nově angažovaným uměleckým týmem v opeře i činohře. Sám se kromě povinností v čele divadla režijně podílel na nastudování operních inscenací, včetně její moderní tvorby. A lze říci, že Kreutzovo období je posledním uměleckým vzestupem německého divadla v Opavě a v Krnově.

V poslední sezoně 1943/1944 se stal intendantem **Karl Padlesak**,⁹⁹¹ herec a režisér. V předešlém angažmá působil v letech 1922–1938 v Neues deutsche Theater v Praze. Po jeho uzavření přešel do divadla v Ústí nad Labem a s ním spojeným letním divadlem v Mariánských Lázních. Od roku 1930 hrál také ve filmu.⁹⁹²

V této válečné sezoně již stěží prosazoval další rozvoj umělecké tvorby, přesto byla sezona velmi dobře hodnocena, zejména opera. Válka poznamenávala čím dál více civilní obyvatelstvo v jeho běžném životě a divadlo plnilo spíše zábavnější funkci. Sám Padlesak na počátku sezony nastudoval veselohru Curta Götze (1888–1960) *Dr. med. Hiob Prätorius*, kde se rovněž představil v titulní roli. Přes personální problémy, které se projevovaly již v předešlé sezoně, ještě nikdo netušil, že se jedná o poslední sezonu zdejšího německého divadla. Byly prováděny

⁹⁸⁸ Stoss, Franz. Bibliografie, pozn. 980.

⁹⁸⁹ Narodil se 22. srpna 1891 v Mnichově.

⁹⁹⁰ Kreutz, Henrich. Bibliografie. In HAVLÍČKOVÁ – PRACNÁ – ŠTEFANIDES, pozn. 856, s. 144.

⁹⁹¹ Jeho manželkou byla operetní zpěvačka Anna Cottyová.

⁹⁹² LUDVOVÁ, pozn. 28, CD, Soupisy. Příloha knihy, s. 14, 225, 242–243.

přípravné práce pro nadcházející období, ale na základě nařízení o uzavření všech divadel byly veškeré práce pozastaveny. Zaměstnanci divadla i členové uměleckých souborů nastoupili na práce potřebné pro Říši nebo do armády. Rovněž Karl Padlesak, který byl původně zbaven vojenské služby, byl na podzim 1944 povolán k německé lidové domobraně pod názvem Volkssturme.⁹⁹³ Zemřel v dubnu 1945 po těžkém zranění v bojích u Lipska.

3.7.1. Členové uměleckých souborů

Oproti sezoně 1937/1938 byl v následujícím období posílen soubor opery a operety, který v té době vykazoval pouze šest zpěváků a čtyři pěvkyně. Tento počet doplňoval taneční soubor, který tvořil tanečník a osm tanečnic, a dvacetičlenný sbor v rovnoměrném zastoupení dam a pánů. Orchestr v maximálním počtu s dvaceti devíti hudebníky se využíval u operních představení, při operetě byl počet muzikantů nižší. V nové sezoně 1938/1939 došlo jednak k navýšení počtu jednotlivých členů, ale zároveň na jejím začátku také k personálním změnám, které nalezneme komparací v soupisech umělců uvedených v opavském a krnovském „Spielzeit 1938/1939“.⁹⁹⁴ Vzhledem k tomu, že obsazení opavských a krnovských souborů bylo stejné, muselo k těmto změnám dojít ve velmi krátké době mezi vytištěním těchto dvou informačních materiálů. Původně v opavském soupisu tvořilo operní soubor dvanáct členů, který v Krnově vykazuje pouze devět umělců. Operetní soubor měl osm členů. Přesto se jedná o téměř dvojnásobný nárůst umělců pro hudební žánry oproti minulé sezoně, a to i vzhledem k meziobovým přesunům některých členů. Operu posílili Josef Dolmanitsch v oboru charakterní bas, který přišel ze Stadttheater v Solothurnu ve Švýcarsku, Fränze von Zelichowová, mezzosopranistka z Deutsches Theater v Brně, a z vídeňské Staatsakademie Anny Dirnhoferová a Franz Worff. V době svého opavského angažmá Worff pohostinsky vystupoval také ve Wiener Staatsoper.⁹⁹⁵ Opavský soupis zahrnoval ještě mladou umělkyni a účastnici Salzburského festivalu Stefanií Fratnigovou, která

⁹⁹³ Vznikla nařízením Adolfa Hitlera 25. září 1944. Viz Volkssturm. In *Wikipedie* [online]. [cit. 29. 12. 2018]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Volkssturm>.

⁹⁹⁴ Spielzeit 1938/1939 Stadttheater Troppau. Státní okresní archiv Opava, Fond Městské divadlo Opava 1790–1944. NAD 1835, inv. č. 841. – Spielzeit 1938/1939 Stadttheater Jägerndorf. Městské muzeum Krnov.

⁹⁹⁵ Viz Wiener Staatsoper. In *Archiv* [online]. [cit. 29. 2. 2019]. Dostupné z: <https://archiv.wienerstaatsoper.at/search/person/5942>.

pravděpodobně do divadla vůbec nenastoupila. Z původní dámské části operního souboru se v soupisu opavského divadla ještě vyskytovaly dvě zpěvačky Anny Lehmannová⁹⁹⁶ a Annelies von Molnarová⁹⁹⁷, které následně emigrovaly před nacismem. Anny Lehmannová, v době kdy byla uvedena v opavském bulletinu pro sezonu 1938/1939, měla již zažádáno o vízum do Francie. V říjnu 1938 dostala pozvání na koncertní vystoupení pod vedením Raphaela Kubelíka v Monte Carlu a odtud pak odjela do Francie.⁹⁹⁸ V krnovském soupisu byli naopak navíc uvedeni operní režisér Heinrich Orthmayer⁹⁹⁹ a zpěvačka Felicia Kailová, která přišla z divadla z Jablonce nad Nisou. Oba umělce najdeme hned na začátku sezony i v opavském divadle při nastudování operní inscenace *Fidelio*. Heinrich Orthmayer ji režíroval a po hudební stránce vedl dirigent Franz Ehrenberger. Felicia Kailová ztvárnila roli Fidelia (Leonory) a vzbudila svým výkonem náležitou pozornost.

Operetní soubor v sezoně 1938/1939 tvořilo osm členů, přičemž nově jich přišlo pět. Z původních členů zůstal charakterní komik a režisér Adi Waté. Z tanečního souboru byl pod operetu zařazen baletní mistr a nyní také jako zpěvák v oboru buffo Alois Bisom a solová tanečnice Hilde Waldvogelová. Z nových zpěvaček přešla Erna Bergenerová z teplického divadla a Hertha Kubeschová z žatecké městské scény¹⁰⁰⁰. Mužskou část souboru posílil v oboru buffo Hanns

⁹⁹⁶ Anny Lehmannová (1904–1999) působila v sezoně 1932/1933 ve Würzburgu, kde na konci sezony byla díky svému židovskému původu propuštěna z divadla. Odjela do Rakouska, kde v sezoně 1933/1934 získala angažmá v Innsbrucku, ale zdejší politické klima ji v létě 1934 přinutilo k emigraci do Československa. Zde se uplatnila v divadlech v Mostě (1934/1935) a v Teplicích (1935/1936). Na opavské scéně zpívala od sezony 1936/1937. Ve snaze získat státní občanství se v roce 1937 provdala za Eislera. Během války a po ní žila ve Francii. V roce 1958 se vrátila do rodného Mainzu, kde je dnes po ní pojmenována ulice Anni-Eisler-Lehmann-Straße. Viz Anni Lehmann (1904–1999). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 3. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/lehmann-anni/>.

⁹⁹⁷ Annelies von Molnarová zpívala na scénách v Německu a v Itálii. Vystoupila také v milánské Teatro alla Scala v roli Mimi v Pucciniho opeře *La Bohème*. Nakonec emigrovala do USA. Viz Molnar, Annelies von. In TRAPP, Frithjof – SCHRADER, Bärbel – WENK, Dieter – MAAß, Ingrid. *Handbuch des deutschsprachigen Exiltheaters 1933–1945. Bd. 2. Biographisches Lexikon der Theaterkünstler*. München: K. G. Saur, 1999, s. 676.

⁹⁹⁸ Anni Lehmann (1904–1999). In *Le théâtre de Teplitz (Teplice)*. [online]. [citováno 27. 3. 2019]. Dostupné z <https://teplitz-theatre.net/lehmann-anni/>.

⁹⁹⁹ Heinrich Orthmayer (1901–1987), uváděn také Ortmyer. Působil převážně na německých scénách. Po válce hrál také ve filmu.

¹⁰⁰⁰ Městské divadlo v Žatci (Saaz) bylo postaveno v roce 1849 podle plánů okresního inženýrského adjunkta Entwurfa von Schulzeho a stavbu realizoval žatecký stavitel Antonín Grimm. Viz Městské divadlo Žatec. In *Databáze divadel / Divadelní architektura v Evropě* [online]. [cit. 29. 4. 2019]. Dostupné z: https://www.theatre-architecture.eu/cs/databaze.html?filter%5Blabel%5D=&filter%5Bcity%5D=%C5%BDatec&filter%5Bstate_id%5D=0&filter%5Bon_db%5D=1&filter%5Bon_map%5D=1&searchMode=&searchResult=&theatreId=90.

Dafert z Liebichtheater ve Vratislavi, tenor Nico Eckert z Theater an der Wien a komik Hans Pilz-Berger.

Přestože činoherní soubor měl nyní o dvě herečky méně, celkový počet klesl ze sedmnácti umělců na patnáct a krnovský seznam vykázal pouze třináct členů, další proměna ve složení byla razantní. Do angažmá bylo přijato jedenáct nových členů (krnovský seznam jich zahrnul deset), kteří přišli z divadel v Liberci, Mostě, Litoměřic, ale také z Bílka, Vídně, Frankfurtu nad Mohanem a Hamburku. Z původních členů zůstal pouze představitel bonvivánů a režisér Wolf von Hebenstreit, z mladých umělců pak komik a režisér Hans Heinz Janka a Silva Medwedová. V opavském soupise byl uveden ještě charakterní herec a režisér oper Hans Danz, který na začátku sezony pravděpodobně také odešel, a nenastoupila herečka zařazená do oboru salonních dam Olga Dioraová. Častou proměnu v obsazení souboru i během sezony známe především z dřívějšího období, nyní však byla vyvolána politickými změnami.

Fluktuace členů v následujících sezonách byla značná, v sezoně 1939/1940 se opět z poloviny proměnil operní soubor, zastoupení operety zůstalo téměř beze změny, ale činoherní soubor se rozrostl na dvacet členů, z nichž více než polovinu tvořili nově angažovaní umělci převážně z Rakouska a Německa.

S příchodem intendantů Heinricha Kreutze v sezoně 1940/1941 byl nově angažován šéf opery Otto Friedrich a hlavní režisér opery Georg Buttler. Do činohry nastoupil nadějný režisér Otto Lang,¹⁰⁰¹ dramaturg a režisér Gerhard Metzner a režii dále posílil Ernst Weise-Berthold a Hanns Miller. Přes poměrně velkou fluktuaci jednotlivých členů, zůstala velikost uměleckých souborů zachována v počtu předešlých let. Z angažovaných umělců stojí za zmínku zejména člen operního souboru v letech 1942–1944 tenorista Josef Žižka, vystupující pod jménem Walden, který v předešlém období působil na českých scénách v Ostravě a v Brně.

I v posledním válečném období zde hostovali umělci, ale na rozdíl od třicátých let 20. století, kdy převážná většina hostů přijížděla z Německa a Rakouska, nyní více zajišťovali pohostinská vystoupení členové z divadel

¹⁰⁰¹ Otto Lang (1906–1984) působil po studiích v divadlech v Remscheldu, Herfordu, Frankfurtu nad Mohanem a Bambergu. V letech 1934–1939 byl angažován v Hildesheimu a poté režisérem v Gliwicích, odkud přešel do opavského divadla. Po válce učil na divadelních školách ve Výmaru a v Lipsku. V letech 1958–1973 byl hlavním intendantem Deutsches Nationaltheater ve Výmaru. Hrál také v několika filmech. Viz Otto Lang (Schauspieler). In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 3. 2019]. Dostupné z [https://de.wikipedia.org/wiki/Otto_Lang_\(Schauspieler\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Otto_Lang_(Schauspieler)).

v Sudetech. K posledním hostům patřil krnovský rodák a bývalý člen německého ostravského divadla, herec Karl Artel,¹⁰⁰² který zde inscenoval lidovou hru *Hockewanzel* tendenčního nacistického autora pocházejícího z polské části Slezska Hanse Christoha Kaergela (1889–1946). Artel se 4. listopadu 1943 zároveň představil v titulní roli a oslavil tak dvacet pět let své herecké činnosti.¹⁰⁰³ V neděli 7. listopadu následovala ještě další dvě pohostinská vystoupení v těžce inscenaci.

V tomto období již častěji, než jednotlivé umělce, zvali k hostování celé umělecké soubory.

3.7.2. Repertoár

Franz Stoss při svém nástupu formuloval svou představu programu „divadla pro všechny“, což vedlo k zařazování vyššího počtu odlehčených a zábavných titulů do repertoáru. Jinak se zpočátku skladba repertoáru výrazně nezměnila. Největší část tvořila německá díla obohacená klasikou. Postupné zákazy však vyřadily z repertoáru nejprve díla rasově nevhodných autorů a následně tvorbu ze zemí, které válčily s Německem.

Na počátku války se v repertoáru divadel objevovala ještě díla ruských autorů. I zde na podzim 1939 uvedli inscenaci Gogolovy hry *Der Revisor* v režii Friedricha Neubauera s Franzem Stossem v roli Ivana Alexandroviče Chlestakova. A v téže sezoně, v březnu 1940, nastudovali také jedno z nejvýznamnějších děl skladatele Petra Iljiče Čajkovského (1840–1893) operu *Eugen Onegin*.¹⁰⁰⁴

Z provozovaných druhů divadla byla preferována opera, která měla prezentovat kvalitu a bohatost kultury a odkazovat na sílu německého národa. Tento postoj lze vyvodit také ze skutečnosti, že od roku 1940 byly i v Krnově divadelní

¹⁰⁰² Znáám také pod jménem Karl-Maria Artel (1898–1969). V ostravském německém divadle působil přejmenšm v sezoně 1936/1937, kdy se podílel na česko-německé inscenaci *Čech a Němec*, realizované v Národním divadle moravskoslezském, kde se představil v roli Jirky. V roce 1940 hrál ve filmu *Achtung! Feind hört mit!* Na filmovou práci navázal také po válce. Viz Karl Artel – Životopis. In *Národní divadlo moravskoslezské*. [online]. [citováno 7. 7. 2019]. Dostupné z <https://www.ndm.cz/cz/osoba/6988-artel-karl.html>. – Achtung! Feind hört mit! In *Wikipedia*. [online]. [citováno 7. 7. 2019]. Dostupné z https://de.m.wikipedia.org/wiki/Achtung!_Feind_hört_mit!

¹⁰⁰³ PROKSCH, Josef. Hockewanzel. *Jägerndorfer Zeitung*. 8. 11. 1943, 71(131), 3.

¹⁰⁰⁴ *Stadttheater Jägerndorf, Spielzeit 1939–1940*, pozn. 985.

sezony zahajovány operním představením,¹⁰⁰⁵ což v předešlých sezonách nebývalo zvykem. Vybírali většinou klasická díla německé a italské produkce, kterou doplňovali soudobou tvorbou. Například v sezoně 1940/1941 uvedli deset oper, z nichž šest patřilo německým skladatelům a čtyři díla italským autorům. Po dvou titulech vybrali z oper skladatelů Wagnera a Lortzinga, ze současníků dílo Norberta Schultze (1911–2002) a k německým autorům radili také Wolfganga Amadea Mozarta¹⁰⁰⁶. Italská tvorba byla prezentována dvěma Verdiho operami a dále Donizettiho a Pucciniho dílem. I v následujícím období dominovaly v repertoáru opery Richarda Wagnera a Giuseppe Verdiho, které byly součástí každé válečné sezony. K dalším oblíbeným skladatelům patřil také Giacomo Puccini, ať už se jednalo o uvedení inscenací *Manon Lescaut* nebo později *Madame Butterfly*.

V čínohře se jednalo především o hry německých a rakouských autorů mnohdy zasazené do historických reálií. K takto programově vybraným dílům patřilo Grillparzerovo drama *König Ottokars Glück und Ende* s protislovanským vyzněním, které bylo v Krnově původně plánováno na 19. října 1939, ale nakonec se tento den nehrálo žádné představení a titul v krnovském divadle nebyl uveden. Inscenace byla hrána pouze v opavském divadle a to sedmkrát, včetně slavnostního představení 30. září 1939 u příležitosti připomenutí prvního výročí začlenění Sudet k Německé říši.¹⁰⁰⁷ O měsíc později byla uvedena, jak v Opavě, tak v Krnově další tentokrátě současná hra z německé historie *Brommy* od Heinricha Zerkaulena (1892–1954). Spisovatele, který po roce 1933 patřil k věrným stoupencům nacistického režimu a jako autor byl propagován v rámci národně socialistické kulturní politiky. Patřil k osmaosmdesáti spisovatelům, kteří v říjnu 1933 složili slib věrnosti Adolfu Hitlerovi.¹⁰⁰⁸ Na podzim 1939 zařadili do programu také hru současného rakouského autora, který byl od třicátých let stoupencem rozvíjejícího se fašismu v Rakousku, Maxe Mella (1882–1971) *Spiel von den deutschen*

¹⁰⁰⁵ Zahajovací představení: 19. září 1940 Wagnerova *Die Walküre*, 18. září 1941 Straussův *Der Rosenkavalier*, 17. září 1942 Ferrarisova opera *Der Schmuck der Madonna*, 9. září 1943 Wagnerův *Der fliegende Holländer*.

¹⁰⁰⁶ Zařazení Wolfganga Amadea Mozarta mezi německé autory bylo součástí tehdejší kulturní strategie: „*Od nástupu k moci se Hitlerovi ideologové snažili interpretovat Mozarta jako součást výlučně německé umělecké tradice....*“ Viz LUDVOVÁ, pozn. 28, s. 587.

¹⁰⁰⁷ ZBAVITEL, pozn. 303, s. 75.

¹⁰⁰⁸ Gelöbnis treuester Gefolgschaft. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 4. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Gelöbnis_treuester_Gefolgschaft.

Ahnen.¹⁰⁰⁹ Po opavském a krnovském uvedení zvolil tuto hru pro zahájení opožděné sezony 15. prosince 1939 i nově jmenovaný intendant německého divadla v Moravské Ostravě Kurt Labatt.¹⁰¹⁰

Klasické, ale i současné texty s historickou tematikou byly i nadále hojně vyvažovány veseloherními tituly.

Na tvorbě činoherního souboru se aktivně podílel intendant Franz Stoss, a to nejen z pozice režiséra, ale také herce. V případě veselohry spisovatele a herce Curta Götze (1888–1960)¹⁰¹¹ *Der Lügner und die Nonne* se zhostil nejen nastudování inscenace, ale ještě tří rolí: Charlyho. Kardinála a v předešlé se ujal postavy Básníka. Jeho partnerkou ve hře mu byla Erika Kossmannová, která ztvárnila postavu jeptišky Angely.¹⁰¹²

Trvalou součástí činoherního repertoáru představovala klasická díla zejména z tvorby Williama Shakespeara a Friedricha Schillera. Shakespearovu veselohru *Der Kaufmann von Venedig* například nastudoval a uvedl počátkem roku 1940 hostující režisér Friedrich Neubauer. V téže sezoně zařadili do repertoáru také Schillerovu tragédii *Maria Stuart*, následně pak v roce 1941 také *Kabale und Liebe*. Se stále se rozšiřujícím seznamem zakázaných autorů se do repertoáru vracela díla již dlouho nerealizovaná. V dubnu 1941 tak diváci zhlédli Lessingovu *Emilia Galotti* v režii Gerharta Metznera, kdy do titulní role byla obsazena Ursula Ludwigová.

Hojně uváděli díla současníků, z rakouských autorů k nim náležel například Leo Lenz (1878–1962). V sezoně 1943/1944 odehráli jeho veselohru *Der Mann mit den grauen Schläfen*, která patřila mezi jeho nejúspěšnější hry. Stále častěji se však v repertoáru objevovaly aktuální hry německých autorů, které byly po válce umístěny do seznamu vyřazené literatury v sovětské okupační zóně. Přestože se jedná o protiválečnou hru, náležela k nim také hra Waltera Ericha Schäfera (1901–1981) *Der Leutnant Vary*, kterou uvedli v prosinci 1943.

Nejvyšší zastoupení v počtu uvedených titulů měla opereta, která čerpala převážně z děl rakouských skladatelů. Nejčastěji byli uváděni Johann Strauss ml. a

¹⁰⁰⁹ Přes autorovy sympatie k tehdejší politické moci, zakázal v roce 1940 Joseph Goebbels tuto hru k provozování. Viz Max Mell. In *Wikipedia*. [online]. [citováno 27. 5. 2019]. Dostupné z https://de.wikipedia.org/wiki/Max_Mell.

¹⁰¹⁰ ŠTEFANIDES, Moravská Ostrava / Mährisch Ostrau, pozn. 129, s. 136.

¹⁰¹¹ Uváděn také Kurt Goetz.

¹⁰¹² Představení se uskutečnila 1. a 5. října 1939. Viz *Stadttheater Jägerndorf, Spielzeit 1939–1940*, pozn. 985.

Carl Michael Ziehrer. Po celé válečné období bylo hojně hráno také dílo maďarsko-rakouského hudebního skladatele Franze Lehára, přestože měl manželku židovského původu.

Repertoár oživilo i příležitostné hostování ostravského německého divadla, které v průběhu války pořádalo pod vedením intendanta Kurta Labatta značný počet zájezdových představení.¹⁰¹³ Do krnovského divadla zavítali také v poslední válečné sezoně, ve čtvrtek 17. února 1944, kdy uvedli veselohru *Zu viel für eine kleine Frau* od Oskara Chloupeka v režii Fritze Strobla. Recenzent *Jägerndorfer Zeitung* Edi Proksch byl s provedením inscenace velmi spokojen.¹⁰¹⁴

Opavské i krnovské divadlo od počátku ustavení správy Sudet i následně v protektorátu pokračovala ve své dlouholeté činnosti. Tak jako v předešlém období uváděla operní, operetní i činoherní představení prezentované opavským souborem, který byl totožný s uměleckým souborem prezentovaným v Krnově. Výběr autorů a jejich děl postupně omezován zákazy se příliš nelišil od repertoárové skladby divadel nejen na území Protektorátu Čechy a Morava, ale i v divadlech působících v Říši. Zásadní proměna nastala na Moravě u divadel v Ostravě, v Olomouci a v Brně, kde se Němci snažili co nejrychleji převzít budovy městských divadel, které do té doby patřily českým divadlům.¹⁰¹⁵ S tím souviselo i následné zřizování dalších uměleckých souborů a rozvíjení jejich činnosti, kdy v ostravském divadle pod vedením Kurta Labatta byl od sezony 1941/1942 vedle činohry ustaven operetní soubor, poté v sezoně 1942/1943 baletní soubor a nakonec v sezoně 1943/1944 zřízena opera. Obtížnější situace byla pro Němce v Olomouci, kde v období první republiky byla německojazyčná představení zajišťována jen prostřednictvím hostujících souborů a v období Protektorátu tak nebylo možno navázat na žádný stálý německý soubor. Olomoucký činoherní soubor německého divadla vznikl pod vedením intendanta Kurta Ehrleho poměrně pozdě až v sezoně 1941/1942 a v dalších sezonách pak následoval operetní (1942/1943) a operní soubor (1943/1944). Do té doby byly jednotlivé druhy divadla zajišťovány vzájemnou zájezdovou činností s repertoárem uváděným ve stávajících divadlech.

¹⁰¹³ ŠTEFANIDES, Moravská Ostrava / Mährisch Ostrau, pozn. 129, s. 142.

¹⁰¹⁴ PROKSCH, Edi. Gastspiel[!] des Stadttheaters Mähr.-Ostrau *Zu viel für eine kleine Frau*. Lustspiel in drei Akten von Oskar Chloupek. *Jägerndorfer Zeitung*. 21. 2. 1944, 72(22), 3–4.

¹⁰¹⁵ Stejná situace byla i v Čechách, viz pražské německé divadlo.

3.8. Provozní záležitosti v období války

Chod divadla se od předchozího období zpočátku příliš nezměnil. Počet představení zůstal zdánlivě stejný, v počtu dvou až tří představení týdně. Také v Krnově se konala představení pro německé vojáky. První takto označené představení (1. Wehrmachtsvorstellung) bylo uvedeno ve čtvrtek 26. října 1939, vojáci zhlédli operetu Eduarda Künnekeho *Der Vetter aus Dingsda* v režii Hannse Daferta a v hudebním nastudování Harryho Ziemse.¹⁰¹⁶ Uzavřená představení byla dále organizována pro Nacionálně socialistický svaz pro dobročinnost (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt, uváděný pod zkratkou NSV), pro instituci Radostí k síle (Kraft durch Freude, zkratka KdF) nebo Hitlerovu mládež (Hitlerjugend, zkratka HJ) apod.

Sezona se výrazně prodloužila na plných devět měsíců, hráli od září do června, ale pouze ve vybraných dnech, většinou ve čtvrtek a v neděli. I v poslední válečné sezoně divadlo zahájilo provoz 9. září 1943 Wagnerovou operou *Der fliegende Holländer* a ukončilo svou činnost v červnu. Původně jsem se domnívala, že posledním představením byla opereta *Die lustige Witwe*, která byla inzerována v místním tisku na 11. června 1943,¹⁰¹⁷ ale Leo Kempny ve zprávě za sezonu (Bericht über die Theaterspielzeit 1943/44) napsal, že sezona byla ukončena 15. června představením *Hamlet*¹⁰¹⁸. Vzhledem k tomu, že uvedené představení nebylo v novinách zmíněno, jednalo se pravděpodobně o uzavřené představení na závěr sezony.

Reprízovost se postupně navýšovala, zejména u operet, ale počet představení jednoho titulu se pohyboval řádově v jednotkách. Z přehledu za sezonu 1939/1940 uveřejněném v *Theater-Nachrichten des Stadttheaters Troppau* zjistíme, že uvedené inscenace byly reprízovány maximálně třikrát. K těmto opakovaným titulům patřily komedie *Der Lügner und die Nonne* a operety *Saison in Salzburg*, *Der Vetter aus Dingsda*, *Die ungarische Hochzeit* a *Zarewitsch*. Souhrn nám také potvrzuje již dříve zmíněnou skutečnost, že na krnovském jevišti byl odehrán téměř všechny nastudovaný repertoár opavského divadla. V sezoně 1939/1940 se například na jevišti krnovského divadla neobjevilo z celkového počtu jednačtyřiceti titulů pouze

¹⁰¹⁶ *Stadttheater Jägerndorf, Spielzeit 1939–1940*, pozn. 985.

¹⁰¹⁷ [Inzerce]. *Jägerndorfer Zeitung*. 10. 6. 1944, 72(66), 4.

¹⁰¹⁸ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Fond Městské divadlo Krnov – nezpracovaný materiál.

sedm inscenací.¹⁰¹⁹ To znamená, že téměř osmdesát tři procent z celkově odehraných inscenací opavského divadla zhlédli i krnovští diváci. Není bez zajímavosti, že z oněch sedmi nerealizovaných titulů byly čtyři operní inscenace, neboť právě opera patřila ekonomicky k nejnákladnějším a provozně k nejnáročnějším. Proměna nastala až v průběhu války, kdy největší důraz byl kladen právě na operu a reprízovost se dále navyšovala konáním organizovaných uzavřených představení. Na druhé straně klesal počet uvedených titulů. V sezoně 1943/1944 se jednalo pouze o dvacet šest děl, která byla realizována v osmdesáti sedmi představeních. Přičemž se jednalo o pět oper v patnácti představeních, šest operet ve třiceti čtyřech uvedeních a patnáct činoherních inscenací odehraných ve třiceti osmi představeních. Dekorace k těmto inscenacím byly převážně vyrobeny v Krnově, z celkového počtu dvaceti šesti, se jednalo o jednadvacet z nich. K dalším čtyřem inscenacím byly dekorace zapůjčeny z opavského a k jedné inscenaci z ostravského divadla.¹⁰²⁰ Tyto informace uvedené ve zprávě k sezoně 1943/1944 však blíže nespecifikovali a nyní již nepoznáme, o které konkrétní dekorace se jednalo. Zpráva ale potvrdila tvorbu a zásadní podíl Leo Kempného na výrobě dekorací, který se hlásil k vytvoření všech jednadvaceti scén k inscenacím v sezoně a zároveň zmínil, že celkově vytvořil šedesát osm výtvarných řešení k jednotlivým inscenacím krnovského divadla.¹⁰²¹ V této poslední sezoně byl chod divadla již značně ovlivněn technickými obtížemi, a to zejména po stránce materiální, ale i personální. Z tohoto důvodu se v poslední válečné sezoně již každou druhou neděli a někdy ve čtvrtek nehrálo.

Podle vzpomínek Leo Kempného získalo divadlo v sezoně 1942/1943 až 1 876 předplatitelů.¹⁰²² A v následujícím období celková návštěvnost dokonce vzrostla a dosáhla nejvyššího počtu návštěvníků v historii krnovského německojazyčného divadla. V sezoně 1943/1944 tak vykazovali 87 617 diváků, což představovalo dvaadvacetiprocentní nárůst ve srovnání s předešlou sezonou, v které

¹⁰¹⁹ V Opavě bylo nastudováno 41 titulů a v Krnově z nich bylo odehráno 34. V Opavě byly navíc uvedeny opery *Rembrandt* (4x), *Hans Heiling* (6x), *Alessandro Stradella Susannens Geheimnis* (7x), *Der Freischütz* (5x), opereta *Zirkus Aimée* (11x) a činohry *König Ottokars Glück und Ende* (7x) a *Am hellichten Tag* (6x). Viz Übersicht über die Spielzeit. In *Theater-Nachrichten des Stadttheaters Troppau*. Mai 1940, 11(9), s. 11.

¹⁰²⁰ Je otázkou, zda zapůjčené dekorace z ostravského divadla nebyly myšleny k pohostinskému vystoupení z Ostravy 17. února 1944.

¹⁰²¹ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 1018.

¹⁰²² KEMPNY, pozn. 838, s. 217.

návštěvnost činila 71 761 osob.¹⁰²³ Vysoký počet návštěvníků jistě ovlivnila převážně organizovaná a uzavřená představení, kterých zde bylo šestnáct.¹⁰²⁴ Dalších šestnáct odpoledních nedělních představení obsadili výhradně přespolní diváci, kteří sem dojížděli z okolí Bruntálu, Jeseníku, Rýmařova, z polské obce Głubczyce¹⁰²⁵ a z dalších čtyřiceti míst.¹⁰²⁶ Stoupající návštěvnost zde však představuje ojedinělý jev, neboť ve většině divadel i ve větších městech počet diváků v tomto období neudržitelně klesal, včetně opavského divadla.¹⁰²⁷ Nelze tedy přehlédnout národní uvědomělost krnovských Němců ve většinově německém prostředí, která se odrážela i ve zprávě ze sezony 1943/1944: „*Nikdy předtím německý národ tak hladově nevolal po německém divadle, německé hudbě a německém umění jako v této válce.*“¹⁰²⁸

Přes počáteční podporu divadla zejména po finanční stránce docházelo v průběhu stále silících válečných událostí k postupným nesnázím provozního charakteru. Zejména v období, kdy se začal projevovat nedostatek pohonných hmot, byl přesun členů uměleckého souboru z Opavy do Krnova značně problematický.¹⁰²⁹ To se ale již blížilo uzavření všech divadel a zároveň de facto zánik německojazyčných scén na bývalém území Československa.

¹⁰²³ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 1018.

¹⁰²⁴ V sezoně 1943/1944 vykazali v rámci Nationalsozialistische Volkswohlfahrt v péči o ženy a matky vojáků a následně pro raněné šest uzavřených představení, pro Kraft durch Freude pět představení, čtyři představení pro Hitlerjugend a jedno představení pro Wehrmacht. Viz Tamtéž.

¹⁰²⁵ Německy Leobschütz.

¹⁰²⁶ V Bericht über die Theaterspielzeit 1943/44 zminili například představení 28. května 1944 (hrála se opereta *Die lustige Witwe*), na které si telefonicky nebo písemně zamluvilo vstupenky 689 přespolních diváků, přičemž nejsou zohledněni případní přespolní návštěvníci, kteří si koupili vstupenku přímo v pokladně. Viz Tamtéž.

¹⁰²⁷ ZBAVITEL, pozn. 303, s. 75.

¹⁰²⁸ „*Niemals zuvor hat das deutsche Volk so hungrig nach dem deutschen Theater, nach deutscher Musik und nach deutscher Kunst gerufen, wie in diesem Kriege.*“ Viz Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, pozn. 1018.

¹⁰²⁹ KEMPNY, pozn. 838, s. 217.

3.9. Závěr kapitoly

V poslední kapitole zahrnující divadelní provoz v nově postavené budově se kromě umělecko-provozních záležitostí odrážejí také spletité politické a sociální poměry té doby. Přes složité období celosvětové hospodářské krize, které nepřálo společenským a kulturním aktivitám, lze říci, že právě třicátá léta 20. století přinesla do Krnova bohatou i umělecky hodnotnou divadelní kulturu, na kterou ve své historii již divadlo ani město nikdy nenavázalo.

Přes prvotní provozní a technické problémy s nově postavenou budovou se Krnované přece jen konečně dočkali po více než sedmdesáti letech působení městského divadla důstojného divadelního prostoru. Spojením s opavskou scénou získali umělecky fundované divadelní ředitele, kteří byli schopni soustředit kolem sebe významné umělecké osobnosti a angažovat mladé talentované a nadějně umělce do svých souborů. Na druhé straně je nutno říci, že přes autonomnost krnovského městského divadla zaručované vlastní divadelní koncesí se v podstatě jednalo o pobočnou scénu opavského divadla.

Ve srovnání s předchozím obdobím se provoz divadla výrazně nezměnil. Divadelní sezona sice měla standardní délku, ale i nadále se uváděla pouze dvě až tři představení týdně, což nemůžeme považovat za řádný provoz divadla. Naopak na konci třicátých let a v první polovině let čtyřicátých jejich počet dokonce ještě klesal. Představení probíhala většinou večer s tím, že se začátky proměňovaly v různých ředitelských etapách od půl osmé až do osmi hodin. V neděli probíhala představení také odpoledne, většinou od tří hodin. V tomto období se již žádná benefiční představení nekonala, stejně tak jako v minulém období za ředitele Engelberta Warbeka. Divadlo zde přes svůj omezený provoz představovalo městskou instituci profesionální kamenné scény s daným provozem a repertoárem.

Působily zde všechny opavské soubory a umělecké schopnosti jednotlivých angažovaných členů výrazně převyšovaly úroveň předchozích divadelních společností zde hrajících. Navíc lze říci, že přes neblahé dopady světové hospodářské krize zde ve třicátých letech 20. století působili nejvýznamnější ředitelé z celé historie krnovského divadla, kteří měli zkušenosti z velkých vícesouborových divadel zejména rakouských a německých. Rovněž věhlas a

popularita hostujících umělců odpovídala úrovni velkých divadel i v porovnání se středoevropským divadelním prostorem.

Do repertoárové skladby v tomto období zásadně pronikla opera, která v předešlých divadelních budovách nebyla realizována vůbec nebo jen okrajově. S ukázkami operních děl se dříve mohli Krnované seznámit většinou pouze prostřednictvím bohaté koncertní činnosti ve městě. Až nyní měli diváci možnost zhlédnout v krnovském divadle jevištní interpretace náročných operních inscenací s vynikajícími nebo velmi dobrými pěveckými výkony opavských umělců, z nichž někteří získali ještě významnější angažmá na evropských scénách. Navíc operu v německojazyčných divadlech na Moravě a ve Slezsku provozovali v tomto období, kromě Opavy a Krnova, jen v moravské metropoli v Brně. Naopak činoherní dramatická tvorba byla moderněji a progresivněji profilována v ostravském Deutsches Theater, kde se vedení divadla soustředilo na jeden, přibližně třicetičlenný, umělecký soubor. Opavský repertoár, přes uvádění řady novinek, byl v mnoha směrech konzervativnější a musel se vyrovnávat se složitou bilancí třísouborového divadla.

Opavské divadlo si prostřednictvím krnovské scény zajišťovalo trvale větší využití svých uměleckých sil a rozšiřovalo si tak teritorium své působnosti. Zároveň se ve dvacátých a třicátých letech 20. století jednalo o jediná německy hrající městská divadla ve Slezsku a na severní Moravě v tehdejším Československu. V rámci Moravy můžeme zmínit jen městská divadla ve Znojmě a Jihlavě, která však procházela uměleckou a ekonomickou krizí a přes snahu řešit tuto situaci spojením obou divadel se jejich činnost zejména ve třicátých letech zcela zastavila. Ostatní německojazyčná divadla na území Moravy a Slezska, přibližně v letech 1918–1939, existovala pouze na spolkovém základě.

Poslední období existence německojazyčného divadla bylo poznamenáno nejprve zabráním Sudet a následně vznikem protektorátního území Böhmen und Mähren. Divadla byla pod vlivem ideologických a stranických požadavků státní moci, která rozhodovala o jmenování intendanta i podobě repertoáru. Divadlo se stalo součástí nacistické ideologie s důrazem na německou hudbu a německé umění.

Zájem německých představitelů moci byl ve větší míře soustředěn na vnitrozemí a na místa, kde vedle sebe spolupůsobila profesionální divadla česká a německá. Takové místo ve východní části Sudet neexistovalo. Jak Krnov, tak Opava disponovala pouze německojazyčným profesionálním divadlem a rovněž

jejich městské divadelní budovy byly i za první republiky v německých rukou. Na tomto území se Němci nepotřebovali zmocňovat a zabírat stávající česká divadla tak jako tomu bylo například v Praze, Brně, Olomouci nebo v nejbližše položené Moravské Ostravě. Města s německou většinou a minimálním vlivem českých občanů, v kterých existovalo pouze německojazyčné profesionální divadlo, považovali v této době za stabilní prostředí, jež odpovídalo germanizačním plánům nacistických představitelů o charakteru „německého města“.

Městské divadlo v Krnově v historii divadla na Moravě a ve Slezsku

Ve své dizertační práci jsem se snažila postihnout divadelní život v Krnově od doby, kdy zde bylo otevřeno městské divadlo v roce 1854, až do roku 1944, kdy byla všechna divadla na konci druhé světové války uzavřena.

Na základě rozsáhlého a podrobného heuristického výzkumu se podařilo doplnit a zpřesnit údaje o dalších divadelních společnostech, které v předchozím výzkumu nebyly zjištěny. Byly zpracovány jednotlivé údaje o divadelních společnostech, získány základní informace o jejich ředitelích a ředitelkách a jejich divadelní činnost propojena s působením v širším kontextu divadelních aktivit v oblasti divadla na Moravě a ve Slezsku. V souvislosti s jednotlivými výraznými uměleckými osobnostmi i provázanost se středoevropským prostorem. Vzhledem k velmi omezené pramenné základně bylo nutno využít jediný rozsáhlý informační zdroj, kterým byl dobový tisk, a provést jeho podrobnou excerpci. Důležitou součástí práce je rovněž soupis denního repertoáru, který byl sestaven na základě dostupných údajů a přes jeho neúplnost, zejména v první etapě existence divadla, má značnou výpovědní hodnotu. Poměrně velký časový rozsah práce zahrnuje i negativa, neboť nedovolil ještě hlubší analýzu například jednotlivých hereckých společností v kontextu jejich dalšího působení, charakteristiku jednotlivých herců apod. Výsledky zde shromážděné tak mohou být podkladem k rozsáhlejšímu analyzujícímu výzkumu v oblasti německojazyčného divadla, otvírající další možnosti a témata k ještě podrobnějšímu studiu.

Ze tří etap německojazyčného divadla v Krnově zaujímá nejvýznamnější období ve své historii éra třicátých let 20. století, kdy zdejší divadlo dosáhlo uměleckého vrcholu i přesto, že těžilo z bohaté činnosti opavského divadla, které mělo regionální přesah a v tomto období patřilo společně s brněnským německojazyčným divadlem k jediným vícesouborovým divadlům na Moravě a ve Slezsku. Vzhledem k tomuto spojení s opavským divadlem, však nemůžeme mluvit o autenticitě krnovského divadla v uvedeném období. Pomineme-li dobu, kdy v Krnově působili opavští ředitelé, jeví se nejvýrazněji divadelní aktivity před první světovou válkou, kdy zde působily divadelní společnosti dobré úrovně v kontextu širšího regionu. V této souvislosti se nám však krnovské působiště opět posouvá na úroveň menších divadelních míst. Přesto profesionální divadelní společnosti zde

působící odehrály důležitou roli v divadelním životě Krnova. Jejich repertoár odrazil nové trendy vycházející zprvu z vídeňského divadelního prostředí, později pak z Německa, zejména z atmosféry berlínských divadel. Repertoárová skladba vycházela z nabídky větších a významnějších divadel a realizace mnohých děl nebyla časově příliš vzdálena od jejich prvních uvedení. Jistý časový odstup byl zaznamenán u naturalistických dramát. Důležitou součástí a jedinečnou příležitostí pro Krnovany se stalo pravidelné uvádění oper, jejíž náročné inscenační provedení zde není realizováno ani v dnešní době.

Jedním ze základních problémů v Krnově se jeví dlouho neřešený a nevyhovující divadelní prostor, který ale souvisí s malou diváckou obcí, která pravděpodobně nevytvářela dostatečný tlak na zlepšení situace. Celkově problematická návštěvnost, neschopnost udržet každodenní provoz staví Krnov na pozici divadelního místa s méně rozvinutým diváckým potenciálem. Situaci zásadně neovlivnila ani snaha divadelních ředitelů, herců a místních lidí tvořících zázemí pro plynulý chod divadla, neboť během uplynulého období se nepodařilo vytvořit dostatečně stabilní a širokou diváckou základnu, která by pokryla běžný týdenní provoz krnovské scény. V pramenných materiálech se například nepodařilo vyhledat seznam předplatitelů, který by lépe identifikoval složení návštěvníků a podhalil důvody tohoto přetrvávajícího problému. Jedná se více o sociokulturní aspekt než o stránku umělecké úrovně, neboť spojení s opavským divadlem dávalo předpoklad vysoké kvality, na kterou by krnovské divadlo samo o sobě nikdy nebylo schopno dosáhnout. Zároveň se v tomto směru nejedná jen o otázku německojazyčného divadla, neboť po válce, kdy došlo k podstatné výměně obyvatelstva a celkové změně podmínek se divadelní divácké povědomí příliš nezměnilo. V Opavě se hned v roce 1945 snažili co nejrychleji obnovit činnost vícesouborového divadla v rozsahu předešlého německojazyčného divadla. V první poválečné sezoně opavské divadlo zahájilo také pravidelný zájezdový provoz do Krnova, kde odehrálo celý repertoár v předplatném. Náročný projekt však skončil po této první sezoně a krnovské divadlo pak zůstalo k dispozici ochotníkům a příležitostným zájezdům profesionálních divadel a divadelních společností. Tato praxe využití divadla se provozuje dodnes.

Práce je primárně zaměřena na německojazyčné divadlo, ale i zde jsem hledala propojení mezi českou a německou divadelní kulturou. Čeští herci a zpěváci byli členy německy hrajících souborů, do repertoáru byla zařazována díla českých

autorů a skladatelů, ale české místní ochotnické aktivity zde vznikly neobyčejně pozdě. Na spolkovém základě až v roce 1925, tj. sedm let po vzniku Československa. Je tedy víc než hypotetické, že by v tomto prostředí české menšinové obyvatelstvo vůbec navštěvovalo německojazyčné divadlo. Otázkou zůstává, jaké národnosti bylo obyvatelstvo, které dojíždělo z okolních vesnic do krnovského divadla, ale pravděpodobně se také jednalo o občany německé národnosti.

Krnovské divadlo zde plnilo funkci provozního charakteru pro omezený okruh obyvatelstva. Jeho institucionální význam nijak výrazně nepřesáhl do širšího divadelního povědomí Slezska. Divadlo zde nebylo zdrojem nových progresivních tendencí, inscenačních postupů či nových scénických řešení. Uvádělo repertoárové novinky, ale nepřinášelo vyhraněnou dramaturgii, zájem směřoval k rozmanitosti, která měla oslovit co nejširší diváckou obec. Na druhé straně ve zdejších divadle působili mnozí ředitelé a umělci známí ve středoevropském prostoru, a je tedy jen úhlem pohledu, který z aspektů divadelní historie upřednostníme. Nicméně na základě zjištěných skutečností je až s podivem, že se přes mnohé těžkosti a omezený provoz německojazyčné divadlo v Krnově udrželo plných devadesát let, kdy bylo nedílnou a poměrně významnou součástí kultury zdejšího regionu a v mnohém předčilo i dnešní aktivity.

Přílohy

Ředitelé Městského divadla v Krnově

Divadlo v kostele svatého Michala (1854–1890)

1854	Josef Lingg
1854/1855	Josef Lingg
1855/1856	
1856/1857	Josef Lingg
1857/1858	Josef Lingg
1858/1859	Josef Lingg
1859/1860	
1860/1861	Opavské divadlo (Karl Clement – Eduard Reimann)
1861/1862	Opavské divadlo (Karl Clement – Eduard Reimann)
1862/1863	
1863/1864	
1864/1865	
1865/1866	Leopold Lederer
1866/1867	
1867/1868	
1868/1869	Wilhelm Pohl
1869/1870	
1870/1871	Wilhelm Pohl
1871/1872	Stefan Schurek
1872/1873	Karl Jeschek
1873/1874	Karl Jeschek
1874/1875	Karl Friedrich Knispel
1875/1876	
1876/1877	
1877/1878	Ludwig Karl
1878/1879	
1879/1880	Ludwig Karl
1880/1881	Ludwig Karl
1881/1882	Alois Schubert
1882/1883	Johann Hugo Treu
1883/1884	Johann Hugo Treu
1884/1885	
1885/1886	Johann Hugo Treu
1886/1887	Johann Hugo Treu
1887/1888	Johann Hugo Treu
1888/1889	Johann Hugo Treu
1889/1890	Johann Hugo Treu

Divadlo v sále hotelu Tiroler (1890–1828)

1890/1891	Otto Hartmann
1891/1892	Wilhelmine Fink
1892/1893	Wilhelmine Fink
1893/1894	Wilhelmine Fink
1894/1895	Otto Hartmann
1895/1896	Johann Hugo Treu
1896/1897	Victor Berthal
1897/1898	Josef Lackner
1898/1899	Josef Lackner
1899/1900	Josef Lackner
1900/1901	Paul Holdig
1901/1902	Paul Holdig
1902/1903	Paul Holdig
1903/1904	Paul Holdig
1904/1905	Hans Walter
1905/1906	Hans Walter
1906/1907	Rose Holdig
1907/1908	Rose Holdig
1908/1909	Rose Holdig – Eduard Kränzl
1909/1910	Wilhelm Waldmüller
1910/1911	Rose Holdig – Eduard Kränzl
1911/1912	Alois Schubert – Eduard Schubert
1912/1913	Alois Schubert – Eduard Schubert
1913/1914	Alois Schubert – Eduard Schubert
1914/1915	Wilhelmine Fink – Eduard Kränzl
1915/1916	Wilhelmine Fink – Eduard Kränzl
1916/1917	Alois Schubert – Eduard Schubert
1917/1918	Alois Schubert – Eduard Schubert
1918/1919	Engelbert Warbek – Willi Warbek
1919/1920	Opavské divadlo (Carl Liebetrau von Maixdorff)
1920/1921	Josef Zeineke
1921/1922	Josef Zeineke
1922/1923	Josef Zeineke
1923/1924	Engelbert Warbek
1924/1925	Engelbert Warbek
1925/1926	Engelbert Warbek
1926/1927	Engelbert Warbek
1927/1928	Engelbert Warbek

Divadlo v nově postavené budově divadla a kina (1928–1944)

1928/1929	Engelbert Warbek
1929/1930	Arthur Löwenstein
1930/1931	Arthur Löwenstein
1931/1932	Arthur Löwenstein
1932/1933	Paul Gerboth
1933/1934	Paul Gerboth (do 5. 12. 1933) Wilhelm Tisch (od 7. 12. 1933)
1934/1935	Georg Terramare
1935/1936	Georg Terramare
1936/1937	Georg Terramare
1937/1938	Franz Stoss
1938/1939	Franz Stoss
1939/1940	Franz Stoss
1940/1941	Heinrich Kreutz
1941/1942	Heinrich Kreutz
1942/1943	Heinrich Kreutz
1943/1944	Karl Padlesak

REPERTOÁR MĚSTSKÉHO DIVADLA V KRNOVĚ

Sezona 1854

Ředitel Josef Lingg

Datum	Autor	Titul	Žánr
19. 1. 1854	Berger Karl Philipp	Maria von Medicis oder Liebesabenteuer am Hofe Heinrichs IV.	Lustspiel in 4 Abteilungen
21. 1. 1854	Töpfer Carl	Zurücksetzung oder Kindliche Liebe	Schauspiel in 4 Aufzügen
22. 1. 1854	Schickh Josef Kilian Suppé Franz von (M)	Die Hammerschmiedin aus Steiermark oder Folgen einer Landparthie	Lokalposse mit Gesang in 2 Akten
24. 1. 1854	Töpfer Carl	Freien nach Vorschrift oder Wenn Sie befehlen?	Lustspiel in 4 Akten
26. 1. 1854	Nestroy Johann Nepomuk	Unverhofft oder Das Wickelkind im Junggesellenzimmer	Posse mit Gesang in 3 Akten
28. 1. 1854	Raupach Ernst	Die Schule des Lebens oder Königstochter und Bettlerin	Schauspiel in 5 Akten
29. 1. 1854	Kaiser Friedrich	Wer wird Amtmann oder Des Vaters Grab	Lokales Lebensbild mit Gesang in 2 Akten
30. 1. 1854	Korntheuer Friedrich Josef	Der philosophische Hausknecht oder Die verschleierte Venus	Lokal-Posse in 3 Akten
1. 2. 1854	Kaiser Friedrich	Dienstbothen-Wirtschaft oder Chatulle und Uhr	Komisches Lokal-Charakterbild mit Gesang in 2 Aufz
2. 2. 1854	Holbein Franz Ignaz von	Das Käthchen von Heilbronn oder Der Sylvesternachtstraum	Romantisches Ritterschauspiel in 5 Aufzüge
4. 2. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Das Forsthaus	Schauspiel in 2 Abteilungen in 5 Akten
5. 2. 1854	Hopp Friedrich Ernst	Hutmacher und Strumpfwirker oder Die Ahnfrau im Gemeindestadel	Posse mit Gesang in 2 Aufzügen
7. 2. 1854	Kaiser Friedrich	Doktor und Friseur oder Die Sucht nach Abenteuern	Posse mit Gesang in 2 Abteilungen
9. 2. 1854	Plötz Johann von	Der verwunschene Prinz, des Schusters Traum im Wachen oder Ein Rausch macht glücklich	Burleske in 3 Akten
11. 2. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Die Waise aus Lowood oder Das furchtbare Geheimniss im Turm des Jagdschlusses Thornfeld-Hall	Schauspiel in 2 Abteilungen und 5 Akten
12. 2. 1854	Blum Friedrich Schlosse Brownhill	Die Tochter des Räubers oder Die schreckensvolle Mitternachtsstunde auf dem (Die Vogelfängerhütte auf der Haide)	Schauspiel in 3 Akten Vorspiel
13. 2. 1854	Nestroy Johann Nepomuk	Der Zerrissene oder Schlosser und Gutsherr als Nebenbuhler	Posse mit Gesang in 3 Akten
16. 2. 1854	Kaiser Friedrich	Glück, Missbrauch und Rückkehr oder Das Geheimniss des grauen Hauses	Lokalposse mit Gesang in 5 Abteilungen

18. 2. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Mazarin	Schauspiel in 4 Akten
19. 2. 1854	Nestroy Johann Nepomuk	Eulenspiegel oder Schabernack über Schabernack	Lokalposse mit Gesang in 4 Aufzügen
20. 2. 1854	Benedix Roderich	Die Bastille oder Das verhängnisvolle Einsiedeleiglöcklein	Lustspiel in 3 Akten
22. 2. 1854	Holbein Franz Ignaz von	Das heimliche Gericht	Vorspiel in 1 Akt
23. 2. 1854	Paltais	Die schöne Bäuerin von Klosterhof oder Der Mord am Kirchhofe um Mitternacht	Romantisch-komisches Charakterbild mit Gesan
25. 2. 1854	Holtei Karl von	Leonore oder Die Vermählung mit dem Grabe	Schauspiel mit Gesängen und Chören in 3 Akten
26. 2. 1854	Schickh Josef Kilian	Die Entführung vom Maskenball oder Der falsche Jean Picolo und die falsche Pepita	Lokalposse in 3 Akten
28. 2. 1854	Nestroy Johann Nepomuk Das liederliche Kleeblatt	Der böse Geist Lumpacivagabundus oder	Zauberposse mit Gesang in 3 Aufzügen
2. 3. 1854	Hell Theodor	Die beiden Galeeren-Sklaven oder Die Mühle von St. Aldervon	Drama in 3 Akten
4. 3. 1854	Kaiser Friedrich	Die drei Eichen oder Der Sonnenwend-Abend am Johannistage	Romantisch-komisches Charakterbild mit Gesan
5. 3. 1854		Ein grosser Masken-Ball	
6. 3. 1854	Holbein Franz Ignaz von	Alpenröslein	Schauspiel in 3 Abteilungen
8. 3. 1854	Mélesville	Die Nacht des Verbrechens oder Clarissens Schwur an der Leiche	Grosses Schauspiel in 3 Abteilungen mit Musik
9. 3. 1854	Nestroy Johann Nepomuk	Nagerl und Handschuh oder Die Familie Maxenpfutsch	Parodie mit Gesang in 3 Akten
11. 3. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Der Ring oder Armand Richelieu's Jugendliebe	Intriguenstück in 5 Akten
12. 3. 1854	Hensler Karl Friedrich	Die Teufelsmühle am Wienerberge oder Käsperles Reise-Abenteuer durch die Luft	Volksmärchen mit Gesang in 4 Akten
14. 3. 1854	Told Franz Xaver	Die Verlobung vor der Trommel oder Regimentstambour und Marketenderin	Romantisches Gemälde mit Gesang in 3 Akten
16. 3. 1854	Heidrich Moritz	Prinz Lischen oder Das Doppel-Incognito	Lustspiel in 3 Aufzügen
18. 3. 1854	Werel Carl	Der Graf von Monte-Christo	Schauspiel in 2 Abteilungen in 5 Akten
19. 3. 1854	Raimund Ferdinand	Der Verschwender	Zaubermärchen in 3 Abteilungen
20. 3. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Das Schloss Greifenstein, oder: Der Samtschuh	Romantisches Schauspiel in 5 Aufzügen mit Vorspiel
22. 3. 1854	Haffner Karl	Peter Kranau oder Der Strassenräuber und sein Kind	Zeitgemälde mit Gesang in 4 Abteilungen
26. 3. 1854	Castelli Ignaz Franz	Die Waise und der Mörder	Melodram in 3 Aufzügen
27. 3. 1854	Holtei Karl von	Die Perlenschnur oder Knecht, Diener, Herr	Drama mit Gesang in 2 Abteilungen
29. 3. 1854	Cuno Heinrich	Das Diadem oder Die Ruinen von Engelhaus	Ritterschauspiel in 3 Bildern und 5 Akten
1. 4. 1854	Mandlzweig Seraphin	Die Bettlerin	Drama in 5 Akten
2. 4. 1854	Hörl	Ein Uhr oder Sangridos neuntes Todtenmahl	Melodram in 3 Aufzügen

6. 4. 1854	Töpfer Carl	Ein Tag vor Weihnacht oder Das Vermächtnis eines Vaters	Gemälde in 2 Aufzügen
8. 4. 1854	Feldmann Leopold	Der Abschied vor der Abreise und seine Abenteuer oder Die verhängnisvolle Rückkehr	Lustspiel in 2 Aufzügen

Členové opavského divadla

17. 4. 1854	Schneider Louis Friedrich W.	Der Kurmärker in der Piccardie Ein weißer Othello Das Solo - Cachucha - Krakovienne	Bild in 1 Akt Posse in 1 Akt Lustspiel
24. 4. 1854	Marsano Wilhelm Benedix Roderich	Ein Fest Prolog Serieuse Die Helden Die Carantella Der Weiberfeind oder Denk an Vielliebchen	Tanz Lustspiel in 1 Akt Tanz Lustspiel in 1 Akt
7. 5. 1854	Mosenthal Salomon Hermann Berton Caroline	Rokocco Potpourri Scene aus Deborah Frauenpolitik Ungarisches Pas de deux	Tanz Lustspiel in 1 Akt Tanz

Sezona 1854/1855

Ředitel Josef Lingg

Datum	Autor	Titul	Žánr
12. 11. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Steffen Langer aus Glogau oder der Kaiser und der Seiler (Peter der Grosse als Zahnarzt)	Lustspiel in 4 Abteilungen Vorspiele
14. 11. 1854	Kaiser Friedrich	Die seltenen Testamentsklauseln und 100 000 Thaler oder Ein armer Millionär	Komisches Charakterbild mit Gesang in 3 Akten
16. 11. 1854	Grillparzer Franz	Die Ahnfrau oder der Sturz des Hauses Borotin	Schauspiel in 5 Aufzügen
18. 11. 1854	Elz Alexander	Müller und Miller	Lustspiel in 2 Akten
19. 11. 1854	Kaiser Friedrich	Der Zigeuner in der Steinmetzwerkstatt	Lokales Lebensbild mit Gesang in 2 Akten
21. 11. 1854	Schneider Louis	Die schöne Müllerin von Marly	Lustspiel in 2 Akten
21. 11. 1854	Kotzebue August Friedrich Ferdinand von	Die Zerstreuten	Posse in 1 Akt
23. 11. 1854	Hopp Friedrich Ernst	Pelzpalatin und Kachelofen oder Der Jahrmarkt in Rautenbrunn	Posse mit Gesang in 4 Akten
25. 11. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Rose und Röschen oder Die Geheimnisse einer Familie	Schauspiel in 4 Abteilungen
28. 11. 1854	Berla Alois Suppé Franz von (M)	Gervinus der Narr von Untersberg oder Ein patriotischer Wunsch	Posse mit Gesang in 3 Akten
30. 11. 1854	West Carl August	Donna Diana oder Stolz, Eifersucht und Liebe	Lustspiel in 5 Akten

2. 12. 1854	Cuno Heinrich	Die Falschmünzer im Chrudimer Walde	Historisches Schauspiel in 3 Abteilungen
3. 12. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Das Pfeffer-Rösel oder Krone und Schaffott	Ritterschauspiel in 5 Abteilungen
5. 12. 1854	Berla Alois	Ein alter Deutschmeister	Charaktergemälde mit Gesang in 3 Akten mit Vorspiele
8. 12. 1854		Die Geheimnisse von St. Domingo oder Der Sohn einer Mohrin	
9. 12. 1854	Birch-Pfeiffer Charlotte	Palast und Hütte oder Die Frau Professorin	Schauspiel in 5 Abteilungen
10. 12. 1854	Kollmann Ignaz	Die Drachenhöhle bei Röthelstein oder Der Hammer um Mitternacht	Grosses romantisches Ritterschauspiel mit Gesang in 4 Akten
11. 12. 1854		Zwei Pistolen	
12. 12. 1854	Benedix Roderich	Die Geheimnisse von St. Domingo oder Der Sohn einer Mohrin	Lustspiel in 3 Abteilungen

Ředitel Friedrich Hüttemann

13. 1. 1855		Vorstellung (2. Abteilung) Der Doctor	Pantomime
14. 1. 1855		Vorstellung	
18. 1. 1855		Vorstellung (3. Abteilung)	

Ředitel Josef Lingg

18. 3. 1855	Scribe Eugène	Das Glas Wasser oder Die Königin Anna und ihr Hof	Lustspiel in 5 Akten
21. 3. 1855	Blum Friedrich	Marie, die Tochter des Regiments	Singspiel in 2 Abteilungen
22. 3. 1855	Schickh Josef Kilian	Die Hammerschmiedin aus Steiermark oder Folgen einer Landparthie	Posse mit Gesang in 2 Akten
23. 3. 1855	Baumann Alexander	Das Versprechen hinterm Heerd	Scene aus den österreichischen Alpen mit Nationalgesängen
	Weiß C. Töpfer Karl	Die falsche Pepita. EL OLE Nehmt ein Exempel d'ran	Lustspiel in Alexandrinnern und 1 Aufzuge
24. 3. 1855	Kupelwieser Franz von Proch Heinrich (M)	Chonchon	mit Gesang in 3 Abteilungen nebst einem Vorspiele
27. 3. 1855	Scribe Eugène (L) Auber Daniel (M)	Der schwarze Domino oder Maskenball-Abenteuer eines Tanzmeisters	Posse mit Gesang und Tanz in 2 Abteilungen
31. 3. 1855	Scribe Eugène (L) Auber Daniel (M)	Der schwarze Domino oder Maskenball-Abenteuer eines Tanzmeisters	Posse mit Gesang und Tanz in 2 Abteilungen

9. 4. 1855	Kotzebue August Friedrich Ferdinand von	Der Graf von Burgund	Schauspiel in 4 Akten
10. 4. 1855	Feldmann Leopold	Das Portrait der Geliebten	Lustspiel in 3 Aufzügen
12. 4. 1855	Hesse August Wilhelm Görner Carl August	Ein Arzt oder Ein Reise-Abenteuer in Frankreich Das Salz der Ehe oder 24 Stunden nach der Hochzeit	Lustspiel in 1 Akt Lustspiel in 1 Akt
14. 4. 1855	Laube Heinrich	Der Ehemann auf Schleichwegen	Lustspiel in 3 Akten
15. 4. 1855	Franul von Weissenthurn Johanna	Elisene, Prinzessin von Bulgarien oder Die Räuber in Siebenbürgen im Walde bei Hermannstadt	Romantisches Schauspiel in 4 Akten
17. 4. 1855	Blum Carl	Die Schule Verliebten oder Eine Ohrfeig als Jawort	Lustspiel
19. 4. 1855	Halm Friedrich	Griseldis, das Musterbild der Frauen oder Die Liebe ist der Liebe Preis	Dramatisches Gedicht im 5 Akten
21. 4. 1855	Blum ?	Die Gebeine des Teufels	
22. 4. 1855	Bauernfeld Eduard	Ein deutscher Krieger	Ritter-Lustspiel in 3 Akten
24. 4. 1855	Bayard Jean François Alfred Vailly Augustin Jules de	Er muß auf's Land	Lustspiel in 3 Akten
28. 4. 1855	Scharf Hermann von Scharfenstein	Bei Hofe der Hässlichste oder Ein Pfänderspiel beim Mondenschein	Lustspiel in 4 Abteilungen
29. 4. 1855	Hutt Johann	Das war ich oder die Schubkarren- Promenade Die Wette um eine Frau oder Berliner Gasthaus-Abenteuer	Posse in 1 Akt Posse mit Gesang in 1 Akt
30. 4. 1855	Scribe Eugène	Das Glas Wasser oder Die Königin Anna und ihr Hof	Lustspiel in 5 Akten

Sezona 1856/1857

Ředitel Josef Lingg

Datum	Autor	Titul	Žánr
1. 1. 1857	Bittner Anton	Der fidele Christl oder Ein reicher und ein armer glücklicher Millionär	Local-Posse mit Gesang in 3 Abteilungen
3. 1. 1857	Castelli Ignaz Franz	Die Waise aus Genf oder Die Schreckensnacht auf dem Gute Rollstein	Drama in 3 Akten
6. 1. 1857	Hopp Friedrich Ernst	Doktor Fausts Hauskäppchen oder Die Räuberherberge im Walde	Posse mit Gesang in 2 Abteilungen
8. 1. 1857	Feldmann Leopold	Fatalitäten eines Heiraths-Candidaten	Lustspiel in 3 Aufzügen
10. 1. 1857	Mosenthal Salamon Hermann	Deborah oder Die Judenverfolgung in Steiermark im Jahre 1780	Volksstück in 4 Abteilungen
11. 1. 1857	Giugno Carl Binder Karl (M)	Der Actien - Greissler	Posse mit Gesang in 3 Akten
13. 1. 1857	Holbein Franz Ignaz von	Die Frauenschule oder So muss der Mann das Regiment im Hause führen	Lustspiel in 4 Akten

15. 1. 1857	Scribe Eugène Legouvé Ernest	Die Erzählung der Königin von Navarra: Was den Damen gefällt	Lustspiel in 5 Akten
17. 1. 1857	Nestroy Johann Nepomuk	Der Talisman oder Roth, schwarz, blond und grau	Posse mit Gesang in 3 Akten
18. 1. 1857	Gutzkow Karl	Uriel Acosta, Christ und Jude	Drama in 5 Aufzügen
20. 1. 1857	Töpfer Karl	Der Ton unserer Zeit oder So kurirt man die Männer radical	Lustspiel in 4 Aufzügen
22. 1. 1857	Kaiser Friedrich	Ein neuer Monte Christo	Charakterbild mit Gesang in 3 Abteilungen
24. 1. 1857	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
25. 1. 1857	Hopp Friedrich Ernst	Die Bekanntschaft im Paradiesgar die Entführung auf dem Himm und die Verlobung im Elisium	Local-Posse mit Gesang in 3 Aufzügen
26. 1. 1857	Girardin Emile de	Des Uhrmachers Hut Vorstellung in vielen Fächern der Gymnastik	Lustspiel in 1 Akt
29. 1. 1857	Haffner Karl	Therese Krones, geborene Freudenthalerin	Volks-Charakterbild mit Gesang in 2 Akten
31. 1. 1857	Scribe Eugène Legouvé Ernest	Adrienne Lecouvreur oder Der Liebe Glück und Schmerz	Drama in 5 Akten
1. 2. 1857	Raupach Ernst	Die Schule des Lebens oder Königstochter und Bettlerin	Schauspiel in 5 Akten
2. 2. 1857	Hopp Friedrich Ernst	Das Gut Waldegg, Die Husaren und der Kinderstrumpl oder Die neuerfundene Bartsprache der Verliebten	Allbeliebte Posse mit Gesang in 3 Akten
5. 2. 1857	Halm Friedrich	Der Sohn der Wildnis oder Die Griechin und der Tectosage	Drama in 5 Akten
7. 2. 1857	Nestroy Johann Nepomuk	Einen Jux will er sich machen	Posse mit Gesang in 4 Aufzügen
8. 2. 1857	Lang A.	Die Herzogin von Praslin oder Die Schreckensnacht im Hotel Sebastiani vom 17. auf den 18. August 1847	Drama in 5 Abteilungen
14. 2. 1857	Bauernfeld Eduard	Ein deutscher Krieger oder Jagdabenteuer des Churfürsten von Sachsen	Schauspiel in 3 Akten
15. 2. 1857	Cuno Heinrich	Der Fackeljunge von Cremon oder Die mitternächtliche Verlobungsfeier der Banditenhölle zu Venedig	Ritter-Schauspiel in 4 Akten
16. 2. 1857		Ein Ball verbunden mit eingrossen Masken-Zuge	
21. 2. 1857	Wolf Pius Alexander	Cäsario oder der weibliche Trompeter	Lustspiel in 5 Akten
22. 2. 1857	Holbein Franz Ignaz von Kleist Heinrich von	Das heimliche Gericht Das Käthchen von Heilbronn oder Der Sylvesternachtstraum	Vorspiel in 1 Akt Romantisches Ritterschauspiel in 5 Aufzüge
26. 2. 1857	Raupach Ernst	Isidor und Olga oder Die Leibeigenen	Trauerspiel in 5 Abteilungen
28. 2. 1857	Kaiser Friedrich	Mönch und Soldat oder Ein Tag vor ein Tag nach der Schlacht bei Kloster Maria-Trost	Komisches Charakterbild mit Gesang in 3 Akten
1. 3. 1857	Halm Friedrich	Griseldis, das Musterbild der Frauen oder Die Liebe ist der Liebe Preis	Dramatisches Gedicht in 5 Aufzügen
3. 3. 1857	Benedix Roderich	Mathilde oder Ein deutsches Frauenher	Schauspiel in 4 Akten

5. 3. 1857	Feldmann Leopold	Ein Filz als Prasser	Posse mit Gesang in 3 Akten
7. 3. 1857	Scherenberg Christian Friedrich	Der Vicomte von Létorières oder Die Kunst zu gefallen	Lustspiel in 3 Akten
8. 3. 1857	Nestroy Johann Nepomuk	Der böse Geist Lumpacivagabundus oder Das liederliche Kleeblatt	Zauberposse mit Gesang in 3 Aufzügen
10. 3. 1857	Scherenberg Christian Friedrich	Der Vicomte von Létorières oder Die Kunst zu gefallen	Lustspiel in 3 Akten
2. 3. 1857	Kaiser Friedrich	Eine Posse als Medicin	Posse mit Gesang in
14. 3. 1857	Holtei Karl von	Leonore oder Die Vermählung mit dem Grabe	Schauspiel mit Gesängen und Chören in 3 Akten
15. 3. 1857	Kauer Ferdinand	Das Donauweibchen Volksmärchen 3 Akten	Romantisch-komisches
16. 3. 1857	West Carl August	Der Mulatte, Die Geheimnisse von St. Domingo oder Der Sohn einer Mohrin	Lebensbild in 3 Abteilungen
17. 3. 1857	Scherenberg Christian Friedrich	Der Vicomte von Létorières oder Die Kunst zu gefallen	Lustspiel in 3 Akten
19. 3. 1857	Gutzkow Karl	Das Urbild des Tartüffe	Komisches Charakterbild in 5 Aufzügen
21. 3. 1857	Mosenthal Salomon Hermann	Die Bettlerin oder Verbrechen und Strafe	Drama in 5 Abteilungen
22. 3. 1857	Holbein Franz Ignaz von	Fridolin oder Der Gang nach dem Eisenhammer	Romantisches Ritterschauspiel in 5 Akten
26. 3. 1857	Kahn Eugen	Die Brautfahrt nach Troppau oder Die Räuber auf der Schellenburg	Romantisch-historisches Volkschauspiel in 3 Akten
28. 3. 1857	Kahn Eugen	Die Brautfahrt nach Troppau oder Die Räuber auf der Schellenburg	Romantisch-historisches Volkschauspiel in 3 Akten
31. 3. 1857	Birch-Pfeiffer Charlotte	Katharina II. Kaiserin von Russland oder Die mitternächtliche Erscheinung auf Lanskois Grabe in Sarsko	Schauspiel in 5 Akten
2. 4. 1857	Auffenberg Freiherrn von	Viola	Drama in 4 Akten
4. 4. 1857	Elmar Karl	Der Goldteufel oder Ein Abenteuer in Amerika	Romantisch-komisches Gemälde mit Gesang in 3 Akten

Sezona 1857/1858

Ředitel Josef Lingg

Datum	Autor	Titul	Žánr
26. 12. 1857	Raimund Ferdinand	Das Mädchen aus der Feenwelt oder Der Bauer als Millionär	Romantisches Zaubermärchen mit Gesang in 3 Akten
29. 12. 1857	Kotzebue August Friedrich Ferdinand von	Das Schmuckkästchen oder Der Weg zum Herzen	Schauspiel in 4 Aufzügen
31. 12. 1857	Benedix Roderich	Der Vetter und die verhängnisvollen Briefe oder Geheimnisse über Geheimnisse	Lustspiel in 3 Akten

Sezona 1858/1859

Ředitel Josef Lingg

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 1. 1859	Bürger Elise Kindesmörder aus Habsucht	Clara von Montalban oder Der	Schauspiel in 5 Akten

Sezona 1860/1861

Opavské divadlo, ředitelé Carl Clement – Eduard Reimann

Datum	Autor	Titul	Žánr
11. 11. 1860		1. Vorstellung	
16. 12. 1860	Raupach Pauline	Die Frau im Hause	Lustspiel in 3 Akten
4. 3. 1861	Grillparzer Franz	Die Ahnfrau	Schauspiel in 5 Aufzügen
10. 3. 1861	Donizetti Gaetano (M) Weber Carl Maria (M)	Lucrezia Borgia 500 000 Teufel Freischütz	Oper Lied Oper

Sezona 1861/1862

Ředitel Anton Schweizer

Datum	Autor	Titul	Žánr
20. 8. 1861	Berg O. F.	Einer von unsere Leut'	Posse mit Gesang in 3 Akten
12. 9. 1861	Hugo Victor	Der Glöckner von Notre Dame	
září 1861	Heinzel Joseph Victorin	Der Alte vom Berge (Teufelsbader)	Vaterländisches Gemälde in 3 Abteilungen
září 1861	Baumann Alexander	Das Versprechen hinter dem Herd	Szene aus den österr. Alpen
září 1861	Benedix Roderich	Das Gefängniß	Lustspiel in 4 Akten
září 1861	Haffner Karl Müller Adolf (M)	Therese Krones	Volks-Charakterbild mit Gesang in 2 Akten
září 1861	Kaiser Friedrich	Ein neuer Monte Christo	Charakterbild mit Gesang in 3 Akten
září 1861		Der Wiener Freiwillige	

září 1861	Deinhardstein Johann Ludwig	Ein deutscher Schullehrer	Lebensbild mit Gesang mit Tanz in 3 Akten
září 1861	Blum Carl	Ich bleibe ledig	Lustspiel in 3 Akten
září 1861	Hopp Julius Langer Anton	Zwei Mann von Hess	Lebensbild mit Gesang in 3 Akten
říjen 1861	Langer Anton	Ein ehemaliger Trottl	Volksstück
říjen 1861		Der Toni und sein Burgai	
říjen 1861	Bayard Jean Francois Alfred Vailly Augustin Jules de	Er muß auf's Land	Lustspiel in 3 Akten
13. 10. 1861	Kurmayer Josef	Ein deutscher Fabriksarbeiter	
listopad 1861	Schiller Friedrich	Die Räuber	Schauspiel in 5 Akten
listopad 1861	Kaiser Friedrich	Er hat sich verrechnet	Charakterbild

Opavské divadlo, ředitelé Carl Clement – Eduard Reimann

leden 1862	Harry Franz	Das guldene Kreuz	Lustspiel in 2 Abteilung
leden 1862	Kalisch David	Ein gebildeter Hausknecht	Posse in 1 Akt
leden 1862	Hahn Rudolf	Ein Theaterdiener	Posse
leden 1862	Schlesinger Sigmund	Die Gustel von Blasewitz	Dramatisirte Anekdote in 1 Akt
leden 1862	Benedix Roderich	Eigensinn	Lustspiel in 1 Akt
16. 1. 1862	Kurmayer Josef	Die Ferialsgäste oder Deutsche Studenten auf Ferien	Lustspiel in 2 Akten

Sezona 1865/1866

Ředitel Leopold Lederer

Datum	Autor	Titul	Žánr
leden 1866	Siraudin Paul Thiboust Lambert	Weibertränen	Lustspiel in 1 Akt
leden 1866		Die Oesterreicher in Schleswig Holstein	
20. 3. 1866	Lederer Theresia	Maria Magdalena Tauner, die Glockenspenderin zu Jägerndorf im Jahr 1729	Dramatisches Familiengemälde
24. 3. 1866	Gerstäcker Friedrich	Der Wilderer	Drama in 5 Aufzügen

Sezona 1868/1869

Ředitel Wilhelm Pohl

Datum	Autor	Titul	Žánr
11. 2. 1869	Berg O. F.	Numero 28 oder Eine geschlossene Civil-Ehe	Lebensbild mit Gesang in 3 Akten
16. 2. 1869	Kaiser Friedrich	Ein gebildeter Hausknecht oder Alle sind verliebt und Alle sind verheirathet	Lokalposse mit Gesang in 3 Abteilungen
20. 2. 1869	Berg O. F.	Die Pfarrerköchin	Lebensbild mit Gesang in 4 Akten
21. 2. 1869	Nestroy Johann Nepomuk	Der Zerrissene oder Der gespenstige Schlosser	Posse mit Gesang in 3 Abteilungen
27. 2. 1869	Feldmann Leopold	Müller und Miller die beiden Candidaten oder Wie wird das noch enden Der schöne Dovid'l oder Leiden und Freuden eines verliebten Prossnitzer Juden	Lustspiel in 3 Abteilungen Soloscherz mi Gesang

Sezona 1870/1871

Ředitel Wilhelm Pohl

Datum	Autor	Titul	Žánr
16. 3. 1871	Schaufert Hippolyt August	Schach dem König	Lustspiel in 4 Aufzügen

Sezona 1872/1873

Ředitel Karl Jeschek

Datum	Autor	Titul	Žánr
30. 12. 1872	Scribe Eugene	Frauenkampf	Lustspiel in 3 Akten
2. 1. 1873	Rosen Julius	Alte Sünden	Schwank in 1 Akt
8. 1. 1873	Juin Carl Flerx Louis Binder Karl (M)	Des Teufels Zopf	Posse mit Gesang und Tanz in 3 Aufzügen
11. 1. 1873	Schneider Louis Langer Anton Baumann Alexander	Die schöne Müllerin Eine verfolgte Unschuld Das Versprochen hinterm Herd	Lustspiel in 1 Akt Posse mit Gesang in 1 Akt Alpenscene mit Gesang
12. 1. 1873	Kaiser Friedrich	Der Schneider als Naturdichter	Posse mit Gesang
13. 1. 1873	Anzengruber Ludwig	Die Kreuzelschreiber	Bauernkomödie mit Gesang in 3 Akten
15. 1. 1873	Haffner Karl	Lokalsängerin und Postillon	Charakterbild mit Gesang

16. 1. 1873	Jerrman	Der blinde General oder Das Weib des Soldaten (Der Tag der Schlacht bei Wimpfen)	Charakterbild in 5 Akten Vorspiel
18. 1. 1873	Schneider Louis Methfessel Albert (M)	Der reisende Student (En passant)	Posse mit Gesang in 2 Akten Vorspiel
19. 1. 1873	Schickh Josef Kilian	Schelmereien der Liebe	Posse mit Gesang in 3 Akten
20. 1. 1873	Elz Alexander	Müller und Miller (Weiberthänen wirken)	Lustspiel in 2 Akten Vorspiel
22. 1. 1873	Müller Arthur	Eine feste Burg is unser Gott!	Volksstück in 5 Akten
23. 1. 1873	Haffner Karl	Lokalsängerin und Postillon	Posse mit Gesang in 3 Akten
25. 1. 1873	Spindler O.	Napoleons Anfang, Glück und Ende	Historische Skizze in 4 Akten
29. 1. 1873		Die schöne Klosterbäuerin	Charakterbild

Sezona 1874/1875

Ředitel Karl Friedrich Knispel

Datum	Autor	Titul	Žánr
7. 2. 1875	Bittner Anton	Domestikenstreiche	Posse mit Gesang in 1. Akt
14. 2. 1875	Bittner Anton	Dumme Michl	Posse
14. 2. 1875	Wilhelmi Alexander	Einer muss heirathen	Lustspiel in 1 Akt
16. 2. 1875		Doctor und Friseur oder Abenteuer über Abenteuer	Posse mit Gesang in 3 Akten
18. 2. 1875		(Erstes Auftreten der Frau Böhm -vom Stadttheater in Prag)	
14. 3. 1875	Megerle von Mühlfeld Therese	Der Vater als Bettler, aus Kindesliebe oder Ein Jägerndorfer Kind	Volksstück in 3 Abteilungen mit Gesang
16. 3. 1875	Anzengruber Ludwig	Der Pfarrer von Kirchfeld	Volksstück mit Gesang in 4 Akten
18. 3. 1875	Belly Georg Friedrich Henrion Poly	Hohe Gäste	Schwank in 1 Akt
21. 3. 1875	Lembert	Der Wildschütz	Posse in 3 Akten
22. 3. 1875	Berger Karl Philipp	Ein ungeschliffener Diamant	Posse in 1 Akt mit Gesang
22. 3. 1875	Belly Georg Friedrich Henrion Poly	Hohe Gäste	Schwank in 1 Akt
23. 3. 1875	Berg O. F.	Nro 28	Lebensbild mit Gesang in 3 Akten
29. 3. 1875	Franul von Weissenthurn Johanna	Elisene, Prinzessin von Bulgarien oder Die Räuber bei Herrmannstadt	Romantisches Schauspiel in 4 Akten
1. 4. 1875		Die schöne Müllerin - Vom Juristentag	
4. 4. 1875	Plotz	Der verwunschene Prinz oder Fürst und Schuster	Posse in 3 Akten
13. 4. 1875	Schiller Friedrich	Die Räuber	Schauspiel in 5 Akten

17. 4. 1875	Brachvogel Albert Emil	Narziss	Schauspiel in 5 Akten
20. 4. 1875	Merlé H. W.	Liane, die zweite Frau	Charaktergemälde in 5 Aufzügen
24. 4. 1875	Lindau Paul	Maria und Magdalena	

Sezona 1877/1878

Ředitel Ludwig Karl

Datum	Autor	Titul	Žánr
10. 11. 1877	Delacour Alfred Lambert-Thiboust	Die blinde Weise	Charakterbild
11. 11. 1877	Berla Alois (L) Millöcker Carl (M)	Drei Paar Schuhe	Lebensbild mit Gesang in 3 Abtheilungen und 1 Vors
13. 11. 1877	Rosen Julius	Der Schulzgeist	Lustspiel in 3 Akten
15. 11. 1877	Halm Friedrich	Wildfeuer	Dramatisches Gedicht in 5 Akten
6. 1. 1878	Müller Hugo	Maximilian I., Kaiser von Mexico	Historisches Zeitbild in

Sezona 1879/1880

Ředitel Ludwig Karl

Datum	Autor	Titul	Žánr
7. 3. 1880	Anzengruber Ludwig	Der G'wissenswurm	Bauernkomödie mit gesang in 3 Akten
18. 3. 1880	Scribe Eugène Legouvé Ernest	Der Damenkrieg	Lustspiel in 3 Aikten

Sezona 1880/1881

Ředitel Ludwig Karl

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 11. 1880	Blum Carl	Der Vicomte von Létorieres	Lustspiel in 3 Aufzügen
7. 11. 1880	Kneisel Rudolf	Der Herr Stadtmusikus	Volksstück mit Gesang in 5 Aufzügen

Sezona 1889/1890

Ředitel Johann Hugo Treu

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 1. 1890	Willhardt J. Salau Hans (M)	Im Edelgrund und tiefen Wald oder Die Müllerin und ihr Kind	Volksstück mit Gesang in 4 Akten
12. 1. 1890	Kaiser Friedrich	Alte Schulden	Lebensbild in 3 Aufzügen
14. 1. 1890	Mosenthal Salamon Hermann	Der Schulz von Altenbüren	Schauspiel in 4 Akten
16. 1. 1890	Schönfeld Carl	Mit fremden Federn	Lustspiel
18. 1. 1890	Anzengruber Ludwig	Der Fleck auf der Ehr	Volksstück mit Gesang in 3 Akten
19. 1. 1890	Anzengruber Ludwig	Der Fleck auf der Ehr	Volksstück mit Gesang in 3 Akten
26. 1. 1890	Elmar Carl	Die Tochter des Gottlosen	Lebensbild mit Gesang in 5 Bildern
2. 2. 1890	Holbein Franz Ignaz von Kleist Heinrich von	Das heimliche Gericht Das Käthchen von Heilbronn oder Der Sylvesternachtstraum	Vorspiel in 1 Akt Romantisches Ritterschauspiel in 5 Aufzüge
9. 2. 1890	Fröhlich Carl	Mensch, ärgere dich nicht oder Der Giftnigl	Posse mit Gesang
16. 2. 1890	Langer Anton	Die Pomeranzen-Nani	Posse mit Gesang in 3 Abteilungen
1. 3. 1890	Ganghofer Ludwig Brociner Marco	Die Hochzeit von Valeni	Schauspiel
2. 3. 1890	Ganghofer Ludwig Brociner Marco	Die Hochzeit von Valeni	Schauspiel
březen 1890	Dumas Alexandre	Kean	Schauspiel in 5 Aufzügen

Sezona 1890/1891

Ředitel Otto Hartmann

Datum	Autor	Titul	Žánr
4. 1. 1891	Görner Carl August	Prinzessin Dornröschen	Märchenkomödie in 4 Akten
4. 1. 1891	Willhardt J.	Die Löwenbändigerin von Paris	Volksstück in 4 Abteilungen
5. 1. 1891		Das Bild des Signorelli	

Sezona 1891/1892

Ředitelka Wilhelmine Finková

Datum	Autor	Titul	Žánr
5. 1. 1892	Kneisel Rudolf	Schmerle's Geheimnis	Lustspiel in 4 Akten

Sezona 1894/1895

Ředitel Otto Hartmann

Datum	Autor	Titul	Žánr
3. 10. 1894	Kneisel Rudolf	Sie weiss etwas	Lustspiel
7. 10. 1894	Heirat auf Probe	Gesangsposse	
9. 10. 1894	Wildbrandt Adolf	Die Tochter des Herrn Fabricius	Schauspiel in 3 Aufzügen

Sezona 1895/1896

Ředitel Johann Hugo Treu

Datum	Autor	Titul	Žánr
29. 1. 1896	Karlweis Carl	Der kleine Mann	Schwank mit Gesang
26. 2. 1896	Gutzkow Karl	Uriel Acosta, Christ und Jude	Drama in 5 Aufzügen
21. 3. 1896	Schönthan Franz von	Cirkusleute	Schwank in 3 Akten
24. 3. 1896	Koppel-Elfeld Schönthan Franz von	Comtesse Guckerl	Lustspiel

Sezona 1896/1897

Ředitel Victor Berthal

Datum	Autor	Titul	Žánr
21. 10. 1896	Bisson Alexandre Carré Fernando	Der Herr Ministerial-Director	Lustspiel in 3 Akten
říjen 1896	Brentano Fritz	Soldatenglück	Lustspiel in 4 Aufzügen

Sezona 1906/1907

Ředitelka Rose Holdigová

Datum	Autor	Titul	Žánr
10. 1. 1907	Lindau Karl Krenn Leopold	Heißes Blut	Posse

15. 1. 1907	Wartenburg Karl	Die Schauspieler des Kaisers	Drama in 3 Aufzügen
22. 1. 1907	Mücler Karl Friedrich	Husarenliebe	Lustspiel mit Gesang in 1 Aufzuge
19. 2. 1907	Ibsen Henrik	Das Gespenster	Familiendrama in 3 Akten
27. 2. 1907	Grillparzer Franz	Medea	Trauerspiel in 5 Aufzügen
28. 2. 1907	Kadelburg Gustav Schönthan Franz von	Goldfische	Schauspiel
2. 3. 1907	Shaw George Bernard	Frau Warrens Gewerbe	Schauspiel
3. 3. 1907		Tochter der Hölle	
5. 3. 1907	Costa Karl Weinzierl Max von (M)	Bruder Martin	Volksstückmit Gesang in 4 Akten
16. 3. 1907	Adam Engelbert	Vater Haymann	Volksstück
21. 3. 1907		Grüß dich Gott Cousinchen	Lustspiel
23. 3. 1907	Mosenthal Salomon Hermann	Deborah	Schauspiel in 4 Akten
24. 3. 1907	Adam Engelbert	Vater Haymann	Volksstück

Sezona 1907/1908

Ředitelka Rose Holdigová

Datum	Autor	Titul	Žánr
22. 10. 1907	Dreyer Max	Die Großmama	Junggesellenschwank in 3 Aufzügen
24. 10. 1907	Ehrich Rudolf	Der Strohwitwer	Posse mit Gesang in 3 Akten
16. 11. 1907	Holz Arno Jerschke Oskar	Traumulus	Tragische Komödie in 5 Akten
30. 11. 1907	Holz Arno Jerschke Oskar	Traumulus	Tragische Komödie in 5 Akten
3. 12. 1907	Gavault Paul Charvey Robert	Fräulein Josette – meine Frau	Lustspiel in 4 Akten
4. 1. 1908	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
6. 1. 1908	Der Stabstrompeter	Faschingsposse	
6. 1. 1908	Schmidt Wilhelm	Struwelpeter	Kindermärchen in 2 Abteilungen
11. 2. 1908	Straus Oskar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
1. 3. 1908		Die Hexe von der Schellenburg	Kinder-Komödie
5. 3. 1908	Klein Ernst	Die Erziehung zum Don Juan	Lustspiel
7. 3. 1908	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten

8. 3. 1908		Schneewittchen und die sieben Zwerge	Märchen
8. 3. 1908	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
10. 3. 1908	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
14. 3. 1908	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
28. 3. 1908	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Obersteiger	Operette in 3 Akten
29. 3. 1908	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
31. 3. 1908	Reinhardt Heinrich (M) Landesberg Alexander (L) Stein Leo (L)	Das süße Mädel	Operette in 3 Akten
2. 4. 1908	Throta Thilo von	Hofgunst	Lustspiel in 4 Aufzügen
4. 4. 1908	Eysler Edmund (M) Lindau Karl (L) Stein Leo (L)	Künstlerblut	Operette in 2 Akten und Vorspiel
9. 4. 1908	Lehár Franz (M) Bauer Julius (L)	Der Mann mit den drei Frauen	Operette in 3 Akten
13. 4. 1908	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die schöne Helena	Operette in 3 Akten
14. 4. 1908	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten

Sezona 1908/1909

Ředitelé Rose Holdingová – Eduard Kränzl

Datum	Autor	Titul	Žánr
10. 10. 1908		Zahajovací představení (Eröffnungsvostellung)	
11. 10. 1908	Straus Oskar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
13. 10. 1908	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die schöne Helena	Operette in 3 Akten
14. 10. 1908	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
21. 10. 1908	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
27. 10. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten

28. 10. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
29. 10. 1908	Sudermann Hermann	Johannisfeuer	Schauspiel in 4 Akten
3. 11. 1908	Engel Alexander Horst Julius	Die blaue Maus	Schwank
4. 11. 1908	Schiller Friedrich	Räuber	Schauspiel in 5 Akten
5. 11. 1908	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
7. 11. 1908	Mascagni Pietro	Cavalleria Rusticana Wenn Frauen weinen	Oper in 1 Akt
8. 11. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
11. 11. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
12. 11. 1908	Hennequin Maurice Veber Pierre	Haben Sie nichts zu verzollen?	Schwank
15. 11. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
15. 11. 1908	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
17. 11. 1908	Schwyer Adolf	Die Sittennote	Tragödie in Aufzügen
21. 11. 1908	Molnár Ferenc	Der Teufel	Spiel in 3 Aufzügen
22. 11. 1908	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
22. 11. 1908	Reinhardt Heinrich (M) Wilhelm Julius (L) Eysler Edmund (M) Stein Leo (L)	Die süßen Grisetten Vera Violetta	Operette Operette in 1 Akt
24. 11. 1908	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Schnitzer Ignaz (L)	Der Kellermeister	Operette in 3 Akten
26. 11. 1908	Molnár Ferenc	Der Teufel	Spiel in 3 Aufzügen
29. 11. 1908	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Schnitzer Ignaz (L)	Der Kellermeister	Operette in 3 Akten
2. 12. 1908	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
3. 12. 1908	Engel Alexander Horst Julius	Die Mausefalle	Schwank
5. 12. 1908	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Eine Nacht in Venedig	Operette in 3 Akten

Sezona 1909/1910

Ředitel Wilhelm Waldmüller

Datum	Autor	Titul	Žánr
28. 10. 1909	Kálmán Emmerich (M) Bodanzky Robert (L)	Ein Herbstmanöver	Operette
1. 11. 1909	Raupach Ernst	Der Müller und sein Kind	Volksdrama in 5 Akten
8. 11. 1909	Bendiener Oskar	Die Strecke	Schauspiel
13. 11. 1909	Costa Karl Weinzierl Max von (M)	Die Fechtbrüder	Posse mit Gesang in 4 Akten
14. 11. 1909	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Der fidele Bauer	Operette in 2 Akten mit Vorspiel
16. 11. 1909	Kadelburg Gustav	Das Bärenfell	Schwank
18. 11. 1909	Sidney Jones (M) Hall Owen (L) Greenbank Harry (L)	Die Geisha	Operette in 2 Akten
21. 11. 1909	Sidney Jones (M) Hall Owen (L) Greenbank Harry (L)	Die Geisha	Operette in 2 Akten
23. 11. 1909	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
25. 11. 1909	Bernstein Henri	Simson	Schauspiel
27. 11. 1909	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
28. 11. 1909	Willhard Josef	Im Edelgrund und tiefen Wald	Tragödie
30. 11. 1909	Strauss Johann (M)	Der Waldmeister	Operette
1. 12. 1909	Straus Oscar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
2. 12. 1909	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
4. 12. 1909	Bisson Alexandre	Die fremde Frau	Spiel
5. 12. 1909	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
7. 12. 1909	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
9. 12. 1909	Sudermann Hermann	Die Heimat	Schauspiel in 4 Akten
16. 12. 1909	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
18. 12. 1909	Anzengruber Ludwig	Die Kreuzelschreiber	Bauernkomödie mit Gesang in 3 Akten
21. 12. 1909	Straus Oscar (M) Bernauer Rudolf (L) Jacobson Leopold (L)	Der tapfere Soldat	Operette in 3 Akten
22. 12. 1909	Bataille Henry	Der Skandal	Schauspiel

1. 1. 1910	Blumenthal Oskar Schönherr Karl	Bunter Abend Wann wir altern Kärnerleut	Lustspiel Drama
2. 1. 1910		Zwerg Purziniigele	Kindervorstellung
4. 1. 1910	Sullivan Arthur (M) Gilbert William (L)	Mikado	Burleske Operette in 2 Akten
6. 1. 1910	Willhard Josef	Das Auge Gottes wacht	Volksstück
8. 1. 1910	Schönthan Franz von Schönthan Paul von	Der Raub der Sabinerinnen	Lustspiel in 4 Akten
11. 1. 1910	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Das Fürstenkind	Operette in 3 Akten
13. 1. 1910	Schneider Louis Dumas Alexandre	Kean	Schauspiel in 5 Aufzügen
14. 1. 1910	Freytag Gustav	Die Journalisten	Lustspiel in 4 Akten
18. 1. 1910	Lessing Gotthold Ephraim	Nathan der Weise	Dramatisches Gedicht
20. 1. 1910		Zweierlei Tuch	Operette
23. 1. 1910	Raimund Ferdinand	Der Alpenkönig und der Menschenfeind	Volksstück mit Gesang
25. 1. 1910	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
27. 1. 1910	Kadelburg Gustav Presber Rudolf	Der dunkle Punkt	Lustspiel
31. 1. 1910	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
4. 2. 1910	Shakespeare William	Der Widerspenstigen Zähmung	Lustspiel
10. 2. 1910	Bataille Henry	Das nackte Weib	
15. 2. 1910	Hauptmann Gerhart	Hanneles Himmelfahrt	Traumdichtung
17. 2. 1910	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
18. 2. 1910		Vergeltsgott	
19. 2. 1910	Müller Hans	Die Puppenschule	Schauspiel in 4 Akten
22. 2. 1910	Mader Raoul (M) Landesberg Alexander (L) Stein Leo (L)	Das Garnisonsmädel	Operette
23. 2. 1910	Bataille Henry	Das nackte Weib	
25. 2. 1910	Hartleben Otto Erich	Rosenmontag	Schauspiel
27. 2. 1910	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
27. 2. 1910	Kapeller Karl (M) Engel Alexander (L) Horst Julius (L)	Der blaue Klub	Operette in 3 Akten
1. 3. 1910	Millöcker Carl (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Jung-Heidelberg	Operette in 3 Akten
2. 3. 1910	Dreyer Max	Des Pfarrers Tochter von Streladorf	Spiel

3. 3. 1910	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
5. 3. 1910	Offenbach Jacques (M) Crémieux Hector (L) Halévy Ludovic (L)	Orpheus in der Unterwelt	Operette in 3 Akten
6. 3. 1910	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
6. 3. 1910	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
8. 3. 1910	Suppé Franz von (M) Henrion Poly (L)	Die schöne Galathée	Komische Oper in 1 Aufzug
9. 3. 1910	Lindau Paul	Die beiden Leonoren	Lustspiel in 4 Aufzügen
10. 3. 1910	Brieux Eugène	Die rote Robe	Schauspiel in 4 Akten
11. 3. 1910	Brociner Marco	Hinter dem Vorhang	Schauspiel
15. 3. 1910	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Vizeadmiral	Komische Operette in 3 Akten
16. 3. 1910	Raimann Rudolf (M) Buchbinder Bernhard (L)	Paula macht alles	Operette in 4 Akten
19. 3. 1910	Offenbach Jacques (M) Barbier Jules (L)	Hoffmanns Erzählungen	Oper in 3 Akten
20. 3. 1910	Raimann Rudolf (M) Buchbinder Bernhard (L)	Paula macht alles	Operette in 4 Akten
20. 3. 1910	Offenbach Jacques (M) Barbier Jules (L)	Hoffmanns Erzählungen	Oper in 3 Akten
21. 3. 1910		Tantalusqualen Die Brautnacht Zum großen Säbel	Drei Stücke französischen Genres
22. 3. 1910	Eysler Edmund (M) Lindau Karl (L) Stein Leo (L)	Die Schützenliesel	Operette in 3 Akten
23. 3. 1910	Fall Leo (M) Ascher Leo (M)	Der fidele Bauer Vergeltsgott	1. Akt Operette 2. Akt Operette

Sezona 1910/1911

Ředitelé Rose Holdigová – Eduard Kränzl

Datum	Autor	Titul	Žánr
15. 10. 1910	Bahr Hermann	Das Konzert	Lustspiel
16. 10. 1910	L'Arronge Adolf	Hasemanns Töchter	Volksstück in 5 Akten
23. 10. 1910		Max und Moritz	

23. 10. 1910	Buchbinder Bernhard (L) Raimann Rudolf (M)	Er und seine Schwester	Operettenposse mit Gesang in 4 Bildern
1. 11. 1910	Raupach Ernst	Der Müller und sein Kind	Volksdrama in 5 Akten
3. 11. 1910		Buridan´s Esel	Schwank
5. 11. 1910	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
6. 11. 1910		König Faulpelz und Prinz Lustig	
6. 11. 1910	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
8. 11. 1910		Charleys Tante	Schwank
listopad 1910	Laube Heinrich	Die Karlsschüler	
listopad 1910	Davis Gustav	Die Katakomben	Lustspiel in 4 Akten
listopad 1910	Kraatz Kurt	O diese Leutenants	Lustspiel
listopad 1910	Krenn Leopold Lindau Karl	Ein armes Mädél	Posse mit Gesang
24. 11. 1910	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
29. 11. 1910	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
1. 12. 1910	Philippi Felix	Das Erbe	Schauspiel in 4 Akten
prosinec 1910	Kraatz Curt Freiherr von Schlicht	Liebes-Manöver	Lustspiel
3. 12. 1910	Strauss Johann (M) Stollberg Ferdinand (L)	Reiche Mädchen	Operette in 3 Akten
prosinec 1910	Schiller Friedrich	Don Carlos	Drama
prosinec 1910	Willhardt J.	Die Annenruhe	Schauspiel
prosinec 1910	L´Arronge Adolf	Doktor Klaus	Lustspiel
prosinec 1910	Croisset Francis de Leblanc Maurice	Der Meisterdieb	Diebesverherrlichung in 4 Akten
25. 12. 1910	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
25. 12. 1910	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
29. 12. 1910	Anzengruber Ludwig	Der Meineidbauer	Volksstück
prosinec 1910	Schrottenbach	Der Herr Gemeinderat	Volksstück
3. 1. 1911	Grün Johann	Die letzte Fahrt	Charaktergemälde
10. 1. 1911	Arnould Fournier	Der Mann mit der eisernen Maske	Schauspiel
17. 1. 1911	Granichstädten Bruno	Bub oder Mädél	Operette
19. 1. 1911	Strindberg August	Ein dämonisches Weib	Schauspiel

22. 1. 1911	Straus Oscar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
22. 1. 1911	Granichstädten Bruno	Bub oder Mädel	Operette
24. 1. 1911	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
26. 1. 1911		Nur ein Traum	Lustspiel
ledem 1911	Stevenson Robert Louis Dupold	Der Selbstmörderklub	Komödie
29. 1. 1911	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
29. 1. 1911	Eysler Edmund (M) Dörmann Felix (L)	Der unsterbliche Lump	Operette in 3 Akten
31. 1. 1911	Sardou Victorien	Madame sans gêne	Komödie
1. 2. 1911	Schiller Friedrich	Die Räuber	Schauspiel in 5 Akten
6. 2. 1911	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
7. 2. 1911	Maillart Aimé (M) Cormon Eugène (L) Lockroy Eugène (L)	Das Glöckchen des Eremiten	Spieloper
9. 2. 1911		Der kleine Herrgott	Lustspiel
únor 1911	Hardt Ernst	Tantis der Narr	Drama in 5 Akten
2. 3. 1911	Gavault Paul	Das kleine Schokoladenmädchen	Lustspiel
4. 3. 1911		Der kleine Herrgott	Satyrischen Komödie
5. 3. 1911		Aschenbrödel	Märchen
5. 3. 1911	Costa Karl Weinzierl Max von (M)	Bruder Martin	Volksstück mit Gesang
7. 3. 1911	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
16. 3. 1911	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
18. 3. 1911	Schönherr Karl	Glaube und Heimat	Schauspiel
2. 4. 1911		Blondelfchen	Märchen
2. 4. 1911	Fall Leo (M) Stein Leo (L) Willner Alfred Maria (L)	Das Puppenmädel	Operette in 3 Akten

Sezona 1911/1912

Ředitelé Alois Schubert – Eduard Schubert

Datum	Autor	Titul	Žánr
21. 10. 1911	Fellner Ferdinand (von Feldegg)	Mit seinem Gott allein	Schauspiel
22. 10. 1911	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L)	Die keusche Susanne	Operette in 3 Akten
24. 10. 1911	Gavault Paul Charvey Robert	Fräulein Josette – meine Frau	Lustspiel
26. 10. 1911	Jekels Zoe Strauß Rudolf	Die Spiele Ihrer Exzellenz	Komödie in 3 Akten
28. 10. 1911	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
29. 10. 1911		Brüderlein und Schwesterlein	Märchenspiel
29. 10. 1911	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L)	Die keusche Susanne	Operette in 3 Akten
31. 10. 1911	Hausmann H.	Am Allerseelentag oder Das Gebet am Friedhofe	Volkschauspiel
1. 11. 1911	Raupach Ernst	Der Müller und sein Kind	Volksdrama in 5 Akten
2. 11. 1911	Moser Gustav von	Ultimo	Lustspiel
4. 11. 1911	Voss Richard	Eva	Schauspiel in 5 Aufzügen
5. 11. 1911	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
4. 1. 1912	Eysler Edmund (M) Dörmann Felix (L)	Der unsterbliche Lump	Operette in 3 Akten
9. 1. 1912	Told N.	Des Teufels Anteil	Romantische-komische Singspiel
11. 1. 1912	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
16. 1. 1912	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
18. 1. 1912	Nelson Rudoilf (M) Grünbaum Fritz (L) Reichert Hans (L)	Miß Dudelsack	Operette in 3 Akten
21. 1. 1912		Der dicke Klaus und der dünne Hans	Märchenspiel
21. 1. 1912	Nelson Rudoilf (M) Grünbaum Fritz (L) Reichert Hans (L)	Miß Dudelsack	Operette in 3 Akten
23. 1. 1912	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Das Fürstenkind	Operette in 3 Akten
28. 1. 1912	Holtei Karl von	Leonore, die Braut im Wahne	Schauspiel mit Gesängen in 3 Akten
28. 1. 1912	Straus Oscar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
30. 1. 1912	Ganghofer Ludwig	Meerleuchten	Romantisches Schauspiel

4. 2. 1912	Buchbinder Bernhard	Ein neues Mädchen	Operette in 3 Akten
4. 2. 1912	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
6. 2. 1912	Töpfer Louis	Ein Pariser Taugenichts	Lebensbild in 4 Aufzügen
10. 2. 1912	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
11. 2. 1912	Töpfer Louis	Ein Pariser Taugenichts	Lebensbild in 4 Aufzügen
11. 2. 1912	Eysler Edmund (M) Bodanzky Robert (L) Thelen Friedrich (L)	Das Zirkuskind	Operette in 3 Akten
15. 2. 1912	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
18. 2. 1912	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
22. 2. 1912	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
24. 2. 1912	Wildenbruch Ernst von	Die Rabensteinerin	Ritterschauspiel
25. 2. 1912	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
25. 2. 1912		Die weiße Sklavin	Stück
27. 2. 1912	Audran Edmond Willner Alfred Maria (L)	Die Puppe	Operette in 3 Akten und Vorspiel
29. 2. 1912	Fall Leo (M) Suppé Franz von (M) Henrion Poly (L)	Brüderlein fein Die schöne Galathée Sherlock Holmes	Komische Oper in 1 Aufzug Episode

Sezona 1912/1913

Ředitelé Alois Schubert – Eduard Schubert

Datum	Autor	Titul	Žánr
11. 1. 1913	Lanner Joseph (M) Kadelburg Gustav (L) Wilhelm Julius (L) Weikone Michail Alexandrovič (L)	Alt Wien	Operette in 3 Akten
14. 1. 1913	Schönthan Franz von Koupel-Ellfeld Franz	Renaissance	Lustspiel
15. 1. 1913		Krone und Fessel	Schauspiel
19. 1. 1913		Domröschens Töchterlein	Märchen
19. 1. 1913	Raupach Ernst	Die Schule des Lebens	Ritterschuspiel
21. 1. 1913	Jantsch Heinrich	Kaiser Josef II	Schauspiel
25. 1. 1913	Kálmán Emmerich (M) Bodanzky Robert (L)	Ein Herbstmanöver	Operette in 3 Akten
26. 1. 1913	Jantsch Heinrich	Kaiser Josef II	Schauspiel

26. 1. 1913	Neal Max Gerbeck Hans	Parkettsitz Nr. 10	Posse mit Gesang und Tanz
28. 1. 1913	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten
30. 1. 1913	Neal Max Gerbeck Hans	Parkettsitz Nr. 10	Posse mit Gesang und Tanz
2. 2. 1913	Ascher Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Hoheit tanzt Walzer	Operette in 3 Akten
2. 2. 1913	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
8. 2. 1913	Horst Julius	Der Himmel auf Erden	Komödie

Sezona 1914/1915

Ředitelé **Wilhelmine Finková – Eduard Kränzl**

Datum	Autor	Titul	Žánr
16. 1. 1915	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
17. 1. 1915	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Der fidele Bauer	Operette in 2 Akten mit Vorspiel
17. 1. 1915	Adam Engelbert	Vater Haymann	Volksstück
21. 1. 1915	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der lachende Ehemann	Operette in 3 Akten
23. 1. 1915	Eysler Edmund (M) Lindau Karl (L) Stein Leo (L)	Künstlerblut	Operette in 2 Akten und Vorspiel
24. 1. 1915		Krone und Fessel	Schauspiel
24. 1. 1915	Ottenheimer Paul (M) Bauer Julius (L)	Heimliche Liebe	Operette in 3 Akten
26. 1. 1915	Buchbinder Bernhard	Die dritte Eskadron	Schwank in 3 Akten
28. 1. 1915	Reinhardt Heinrich (M) Landesberg Alexander (L) Stein Leo (L)	Das süße Mädel	Operette in 3 Akten
30. 1. 1915	Strauss Johann (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
31. 1. 1915	Reiterer Ernst (M) Lindau Karl (L) Wilhelm Julius (L)	Frühlingsluft	Operette in 3 Akten
31. 1. 1915	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Schönfeld Alfred (L)	Die keusche Susanne	Operette in 3 Akten
18. 2. 1915	Friedmann-Frederich Fritz	Meyers	Schwank in 3 Aufzügen

20. 2. 1915	Ascher Leo (M)	Was tut man nicht alles aus Liebe	Operette
21. 2. 1915		Krone und Fessel	Schauspiel
21. 2. 1915	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
25. 2. 1915	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Freund Julius (L)	Die Kinokönigin	Operette in 3 Akten
27. 2. 1915	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
28. 2. 1915	Ohorn Anton	Der Uhrmacher von Olmütz	
28. 2. 1915	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Freund Julius (L)	Die Kinokönigin	Operette in 3 Akten
10. 3. 1915	Sudermann Hermann	Die Ehre	Schauspiel
13. 3. 1915	Mader Raoul (M) Landesberg Alexander (L) Stein Leo (L)	Das Garnisonsmädel	Operette
14. 3. 1915	Neidhard August Lindau Karl	Komm, deutscher Bruder!	Singspiel
14. 3. 1915	Ascher Leo (M) Dörmann Felix (L)	Was tut man nicht alles aus Liebe	Operette in 3 Akten
27. 3. 1915	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
4. 4. 1915	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
4. 4. 1915	d'Ennery Adolphe Mallian Julien de	Marianne, ein Weib aus dem Volke	Volksschauspiel in 5 Akten
5. 4. 1915		Wie der keine Hans in den Krieg zog	Märchen
5. 4. 1915	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Freund Julius (L)	Die Kinokönigin	Operette in 3 Akten
17. 4. 1915	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Freund Julius (L)	Die Kinokönigin	Operette in 3 Akten
18. 4. 1915	Krenn Leopold Lindau Karl	Ein armes Mädel	Posse mit Gesang

Sezona 1916/1917

Ředitelé Alois Schubert – Eduard Schubert

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 1. 1917	Eysler Edmund (M) Bodanzky Robert (L) Thelen Friedrich (L)	Das Zirkuskind	Operette in 3 Akten

6. 1. 1917	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
7. 1. 1917	Raimund Ferdinand	Der Verschwender	Charakterbild
7. 1. 1917	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
9. 1. 1917	Schweitzer Ignaz	Kadettenstreiche	Militärstück in 4 Akten
13. 1. 1917	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der lachende Ehemann	Operette in 3 Akten
16. 1. 1917	Audran Edmond Willner Alfred Maria (L)	Die Puppe	Operette in 3 Akten und einem Vorspiel
20. 1. 1917	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
1. 2. 1917	Gilbert Jean (M) Okonkowski Georg (L) Schönfeld Alfred (L)	Die keusche Susanne	Operette in 3 Akten
20. 2. 1917	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Im weißen Rößl	Lustspiel in 3 Akten
24. 2. 1917	Reinhardt Heinrich (M, L)	Napoleon und die Frauen	Operette in 3 Akten
27. 2. 1917	Ottenheimer Paul (M) Bauer Julius (L)	Heimliche Liebe	Operette in 3 Akten
1. 3. 1917	Reinhardt Heinrich (M, L)	Napoleon und die Frauen	Operette in 3 Akten
10. 3. 1917	Moser Gustav von	Der Veilchenfresser	Lustspiel in 4 Akten
24. 3. 1917	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
27. 3. 1917	Schönthan Franz von Schönthan Paul von	Der Raub der Sabinerinnen	Lustspiel in 4 Akten
7. 4. 1917		Schlußabend	

Sezona 1917/1918

Ředitelé Alois Schubert – Eduard Schubert

Datum	Autor	Titul	Žánr
27. 10. 1917	Werkmann Josef	Liebessünden	Volksschauspiel
28. 10. 1917	Berté Heinrich (M) Schubert Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Das Dreimäderlhaus	Operette in 3 Akten
28. 10. 1917	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der lachende Ehemann	Operette in 3 Akten

30. 10. 1917	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
1. 11. 1917	Willhard Josef	Im Edelgrund und tiefen Wald	Tragödie
1. 11. 1917	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
3. 11. 1917	Ganghofer Ludwig	Die Hochzeit von Valeni	Komödie
20. 11. 1917	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Rose von Stambul	Operette
8. 12. 1917		Schneewittchen und die sieben Zwerge	Märchen
8. 12. 1917	Renyi Aladar (M) Martos Franz (L)	Susi	Operette
9. 12. 1917	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
9. 12. 1917	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Rose von Stambul	Operette
22. 12. 1917	Knoblauch Edward	Der Faun	Komödie in 3 Akten
23. 12. 1917	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Rose von Stambul	Operette
23. 12. 1917	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
25. 12. 1917		Rübezahl der Berggeist	
25. 12. 1917	Raimund Ferdinand	Der Verschwender	Zaubermärchen in 3 Aufzügen
26. 12. 1917	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
26. 12. 1917	Kálmán Emmerich (M) Grünbaum Fritz (L) Wilhelm Julius (L)	Der Zigeunerprimas	Operette in 3 Akten
29. 12. 1917	Granichstädten Bruno (M) Bodanzky Robert (L) Jacobson Leopold (L)	Auf Befehl der Herzogin	Operette in 3 Akten
30. 12. 1917	Baronin Charlotte von Gravenreuth (?)	Das Kind der Diebin	
30. 12. 1917	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
31. 12. 1917	Straus Oscar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
1. 1. 1918	Swiedack Karl	Die Tochter der Gottlosen	Volksstück mit Gesang in 5 Akten
1. 1. 1918	Granichstädten Bruno (M) Bodanzky Robert (L) Jacobson Leopold (L)	Auf Befehl der Herzogin	Operette in 3 Akten

Sezona 1918/1919

Ředitelé Engelbert Warbek – Willy Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
14. 12. 1918	Brieux Eugène	Die Schriffbrüchigen	Schauspiel
15. 12. 1918	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Wolff Carl (L)	Wiener Kinder	Operette in 3 Akten
15. 12. 1918	Berté Heinrich (M) Schubert Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Das Dreimäderlhaus	Operette in 3 Akten
2. 1. 1919	Lafite Karl (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Häunerl	Operette
11. 1. 1919	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
leden 1919	Werkmann Josef	Liebessünden	Drama
19. 1. 1919	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
leden 1919	Molnár Ferenc	Das Märchen vom Wolf	Spiel in 4 Bildern
26. 1. 1919	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
28. 1. 1919	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Rose von Stambul	Operette
7. 2. 1919	Kálmán Emmerich (M) Grünbaum Fritz (L) Wilhelm Julius (L)	Der Zigeunerprimas	Operette in 3 Akten
13. 2. 1919	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
15. 2. 1919	Ohnet George	Der Hüttenbesitzer	Schauspiel in 5 Akten
18. 2. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
25. 2. 1919	Fall Leo (M) Welisch Ernst (L) Bernauer Rudolf (L)	Der liebe Augustin	Operette in 3 Akten
únor 1919	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
březen 1919	Hebbel Friedrich	Gyges und sein Ring	Tragödie in 5 Akten
13. 3. 1919	Eysler Edmund (M) Béla Jenbach (L) Stein Leo (L)	Ein Tag im Paradies	Operette
16. 3. 1919		Rezitation – Eugen Grünau (vom Stadttheater Troppau)	
22. 3. 1919	Strindberg August	Totentanz	Schauspiel in 4 Akten

27. 3. 1919	Offenbach Jacques (M) Crémieux Hector (L) Halévy Ludovic (L)	Orpheus in der Unterwelt	Operette in 3 Akten
29. 3. 1919	Reiterer Ernst (M) Lindau Karl (L) Wilhelm Julius (L)	Frühlingsluft	Operette in 3 Akten
1. 4. 1919	Wagner Richard (M, L)	Die Walküre	Oper in 3 Aufzügen
3. 4. 1919	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Eine Nacht in Venedig	Operette in 3 Akten

Sezona 1919/1920

Opavské divadlo, ředitel Carl Liebetrau von Maixdorff

Datum	Autor	Titul	Žánr
2. 10. 1919	Rittner Thaddäus	Garten der Jugend	Komödie in 4 Akten
4. 10. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
5. 10. 1919	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
5. 10. 1919	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
7. 10. 1919	Engel Alexander Horst Julius	Die Welt ohne Männer	Schwank
9. 10. 1919	Strindberg August	Gläubiger	Schauspiel
11. 10. 1919	Rittner Thaddäus	Garten der Jugend	Komödie in 4 Akten
12. 10. 1919	Engel Alexander Horst Julius	Die Welt ohne Männer	Schwank
16. 10. 1919	Eysler Edmund Taufstein Louis (L)	Der fidele Geiger	Operette in 3 Akten
18. 10. 1919	Schiller Friedrich	Wilhelm Tell	Schauspiel in 5 Akten
19. 10. 1919	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
19. 10. 1919	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
21. 10. 1919	Sturm Hans Färber Moritz	Extemporale	Lustspiel in 3 Aufzügen
25. 10. 1919	Eger Paul	Adam, Eva und die Schlange	Komödie
26. 10. 1919	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
28. 10. 1919	Kienzl Wilhelm	Der Evangelimann	Oper in 3 Akten

1. 11. 1919	Eysler Edmund (M) Taufstein Louis (L)	Der fidele Geiger	Operette in 3 Akten
2. 11. 1919	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
5. 11. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
7. 11. 1919	Ibsen Henrik	Die Stützen der Gesellschaft	Schauspiel in 4 Akten
9. 11. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
9. 11. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Zigeunerliebe	Operette in 3 Akten
11. 11. 1919	Ernst Otto	Flachsmann als Erzieher	Komödie in 3 Aufzügen
13. 11. 1919	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
15. 11. 1919	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
16. 11. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
18. 11. 1919	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
22. 11. 1919		Johann Nestroy	Operette
23. 11. 1919	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Im weißen Rößl	Lustspiel in 3 Akten
25. 11. 1919	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
27. 11. 1919	Wildgans Anton	Armut	Schauspiel
29. 11. 1919	Schnitzler Arthur	Liebelei	Schauspiel
30. 11. 1919		Johann Nestroy	Operette
2. 12. 1919	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
4. 12. 1919	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
6. 12. 1919	Anzengruber Ludwig	Der Meineidbauer	Schauspiel
7. 12. 1919	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
9. 12. 1919	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L) Rogati Eduard (L)	Fatinitza	Operette in 3 Akten
11. 12. 1919	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten

13. 12. 1919	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
14. 12. 1919	Schönherr Karl	Erde	Komödie
15. 12. 1919		Symphoniekonzert	
16. 12. 1919	Weber Carl Maria (M) Kind Johann Friedrich (L)	Der Freischütz	Oper in 3 Akten
20. 12. 1919	Wildenbruch Ernst von	Die Haubenlerche	Schauspiel
21. 12. 1919	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L) Rogati Eduard (L)	Fatinitza	Operette in 3 Akten
25. 12. 1919	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
28. 12. 1919		Schneewittchen	Kindervorstellung
28. 12. 1919	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
30. 12. 1919	Weber Carl Maria (M) Kind Johann Friedrich (L)	Der Freischütz	Oper in 3 Akten
1. 1. 1920	Misch Robert	Das Prinzchen	Schauspiel
6. 1. 1920	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Das Musikantenmädel	Operette in 3 Akten
9. 1. 1920	Lessing Gotthold Ephraim	Minna von Barnhelm	Lustspiel in 5 Aufzügen
11. 1. 1920	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
13. 1. 1920	Misch Robert	Femina	Groteske
16. 1. 1920	Benatzky Ralph (M) Engel Alexander (L)	Die tanzende Maske	Operette in 3 Aken
18. 1. 1920		Tanzabend die Schwestern Wiesenthal	Tanz
20. 1. 1920	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
22. 1. 1920	Misch Robert	Femina	Groteske
25. 1. 1920	Brieux Eugène	Die Schiffbrüchigen	Schauspiel
21. 1. 1920	Benatzky Ralph (M) Engel Alexander (L)	Die tanzende Maske	Operette in 3 Aken

Sezona 1920/1921

Ředitel Josef Zeineke

Datum	Autor	Titul	Žánr
3. 10. 1920	Fall Richard (M) Engel Alexander (L) Grünbaum Fritz (L)	Puppenbaronessen	Operette in 2 Akten
4. 10. 1920	Friedmann Arminn Nerz Ludwig	Dr. Stieglitz	Familienkomödie in 3 Akten

6. 10. 1920	Bach Ernst Arnold Franz	Zwangseinquartierung	Schwank in 3 Akten
7. 10. 1920	Knobloch Hans	Die Judasglocke	Schauspiel
10. 10. 1920	Fall Richard (M) Engel Alexander (L) Grünbaum Fritz (L)	Puppenbaronessen	Operette in 2 Akten
10. 10. 1920	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
11. 10. 1920	Friedmann Arminn Nerz Ludwig	Dr. Stieglitz	Familienkomödie in 3 Akten
13. 10. 1920	Sudermann Hermann	Die Heimat	Schauspiel in 4 Akten
14. 10. 1920	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Zwei Wappen	Lustspiel in 4 Akten
15. 10. 1920	Bach Ernst Arnold Franz	Zwangseinquartierung	Schwank in 3 Akten
20. 10. 1920	Lenz Leo	Eine unmögliche Frau	Schauspiel
21. 10. 1920	Straus Oskar (M) Jakobsohn Leopold (L) Bodansky Robert (L)	Eine Ballnacht	Operette in 3 Akten
24. 10. 1920		Königin Taufendschön und Prinzessin Häßlich mit der langen Nase	Märchenspiel
24. 10. 1920	Straus Oskar (M) Jakobsohn Leopold (L) Bodansky Robert (L)	Eine Ballnacht	Operette in 3 Akten
25. 10. 1920	Straus Oskar (M) Jakobsohn Leopold (L) Bodansky Robert (L)	Eine Ballnacht	Operette in 3 Akten
27. 10. 1920	Kadelburg Gustav Presber Rudolf	Der dunkle Punkt	Lustspiel in 3 Akten
28. 10. 1920	Lengyel Melchior Biró Lajos	Die Zarin	Schauspiel in 3 Akten
31. 10. 1920	Stolz Robert (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Lang, lang, ist's her	Operette
31. 10. 1920	Stolz Robert Hardt-Warden Bruno (L)	Lang, lang, ist's her	Operette
1. 11. 1920	Keim Franz	Die Spinnerin am Kreuz	Schauspiel
3. 11. 1920	Kollo Walter (M) Bernauer Rudolf (L) Schanzer Rudolph (L)	Die tolle Komteß	Operette in 3 Akten
4. 11. 1920	Lengyel Melchior Biró Lajos	Die Zarin	Schauspiel in 3 Akten
10. 11. 1920	Kollo Walter (M) Bernauer Rudolf (L) Schanzer Rudolph (L)	Die tolle Komteß	Operette in 3 Akten
11. 11. 1920	Ascher Leo (M) Jacobson Leopold (L) Bodenzky Robert (L)	Was Mädchen träumen	Operette

Sezona 1921/1922

Ředitel Josef Zeineke

Datum	Autor	Titul	Žánr
10. 3. 1922		Klassisches Tanz- und Gesangsprogramm	
11. 3. 1922	Ernst Otto	Flachsmann als Erzieher	Komödie in 3 Akten
12. 3. 1922		Das Zauberkäppchen	Märchenspiel mit Tanzeinlagen
12. 3. 1922	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
14. 3. 1922	Neumann Felix	Das Glas der Jungfrau	Lustspiel in 3 Akten
16. 3. 1922	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Die geschiedene Frau	Operette in 3 Akten

Sezona 1923/1924

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 1. 1924	Fall Leo (M) Schanzer Rudolf (L) Weisch Ernst (L)	Madame Pompadour	Operette in 3 Akten
8. 1. 1924	Karlweis Carl	Der kleine Mann	Schwank in vier Akten
10. 1. 1924	Gilbert Jean (M) Grünbaum Fritz (L) Sterk Wilhelm (L)	Dorine und der Zufall	Operette in 3 Akten
13. 1. 1924	Ibsen Henrik Grieg Edvard (M)	Peer Gynt	Dramatisches Gedicht
15. 1. 1924	Presber Rudolf Stein Leo Walther	Die Ballerina des Königs	Lustspiel
17. 1. 1924	Halévy Fromenthal Jacques (M) Scribe Eugène (L)	Die Jüdin	Oper in 5 Aufzügen
19. 1. 1924	Čajkovskij Petr Iljič (M) Friedmann-Lunzer Oskar (L) Jenbach Bela (L)	Die Siegerin	Operette in 3 Akten
22. 1. 1924	Shakespeare William	Romeo und Julia	Trauerspiel in 5 Akten
24. 1. 1924	Schönherr Karl	Es	Schauspiel in 5 Akten
27. 1. 1924	Eysler Edmund (M) Österreicher Rudolf (L) Horst Julius (L)	Vierzehn Tage Arrest	Operette in 3 Akten
29. 1. 1924	Čajkovskij Petr Iljič (M) Friedmann-Lunzer Oskar (L) Jenbach Bela (L)	Die Siegerin	Operette in 3 Akten

31. 1. 1924	Granichstädten Bruno (M) Bodanzky Robert (L) Jacobson Leopold (L)	Auf Befehl der Kaiserin	Operette in 3 Akten
3. 2. 1924	Lehár Franz (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Tangokönigin	Operette in 3 Akten
5. 2. 1924	Eysler Edmund (M) Österreicher Rudolf (L) Horst Julius (L)	Vierzehn Tage Arrest	Operette in 3 Akten
7. 2. 1924	Wildgans Anton	Kain	Gedich in 5 Akten
10. 2. 1924	Granichstädten Bruno (M) Bodanzky Robert (L) Jacobson Leopold (L)	Auf Befehl der Kaiserin	Operette in 3 Akten
12. 2. 1924	Hebbel Friedrich	Gyges und sein Ring	Tragödie in 5 Akten
14. 2. 1924	Eysler Edmund (M) West Moritz (L) Schnitzer Ignaz (L)	Bruder Straubinger	Operette
17. 2. 1924	Rimskij-Korsakov Nikolaj (M) Bjelskij Vladimir (L)	Der goldene Hahn	Oper in 3 Akten
19. 2. 1924	Grillparzer Franz	Medea	Trauerspiel in 5 Aufzügen
21. 2. 1924	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Ein Maskenball	Oper in 3 Akten
24. 2. 1924	Stolz Robert (M) Aldermann Anton (L) Lunzer Fritz (L)	Bauernprinzessin	Operette in 3 Akten
2. 3. 1924	Kollo Walter (M) Urban Erich (L) Wolff Willi (L)	Der selige Balduin	Operette in 3 Akten
4. 3. 1924	Grillparzer Franz	Sappho	Trauerspiel
8. 3. 1924	Mohr Max	Improvisationen im Juni	Komödie in 3 Akten
9. 3. 1924	Eysler Edmund (M) West Moritz (L) Schnitzer Ignaz (L)	Bruder Straubinger	Operette
12. 3. 1924	Smetana Bedřich (M) Sabina Karel (L)	Die verkaufte Braut	Komische Oper in 3 Akten
13. 3. 1924	Kollo Walter (M) Urban Erich (L) Wolff Willi (L)	Der selige Balduin	Operette in 3 Akten
15. 3. 1924	Zola Émile Savit J. (přepřacování pro něm. scény)	Therese Raquin	Drama
16. 3. 1924	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
20. 3. 1924	Wildgans Anton	Liebe	Tragödie
23. 3. 1924	Fall Leo (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Madame Pompadour	Operette in 3 Akten
25. 3. 1924	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
27. 3. 1924	Schönthan Franz von Schönthan Paul von	Der Raub der Sabinerinnen	Lustspiel in 4 Akten

30. 3. 1924	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
3. 4. 1924	Niederberger Max (M) Waldberg Heinrich von (L) Hardt-Warden Bruno (L)	Frl. Frau	Operette in 3 Akten
6. 4. 1924	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
8. 4. 1924	Schönthan Franz von Koppel-Eilfeld Franz	Die goldene Eva	Lustspiel in 3 Akten
10. 4. 1924	Strindberg August	Schwanenweiß	Märchenspiel in 3 Akten
12. 4. 1924		Alexander – Im Reiche der Illusion (kouzelník)	
13. 4. 1924		Alexander – Im Reiche der Illusion (kouzelník)	
20. 4. 1924	Eysler Edmund (M) Lindau Karl (L) Stein Leo (L)	Die Schützenliesel	Operette in 3 Akten
4. 5. 1924	Stolz Robert (M) Beer Gustav (L) Lunzer Fritz (L)	Der Hampelmann	Operette

Sezona 1924/1925

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
2. 10. 1924	Gilbert Jean (M) Jacobson Leopold (L) Österreicher Rudolf (L)	Das Weib im Purpur	Operette
5. 10. 1924	Gilbert Jean (M) Jacobson Leopold (L) Österreicher Rudolf (L)	Das Weib im Purpur	Operette
7. 10. 1924	Niccodemi Dario	Tageszeiten der Liebe	Lustspiel in 3 Akten
9. 10. 1924	Schönherr Karl	Kindertragödie	Drama
12. 10. 1924	Offenbach Jacques (M) Crémieux Hector (L) Halévy Ludovic (L)	Orpheus in der Unterwelt	Operette in 3 Akten
16. 10. 1924	Hardt Ernst	Tantris, der Narr	Drama
19. 10. 1924	Wildner Adolf	Der Buchenhof	Bauerntragödie in 4 Akten
21. 10. 1924	Goethe Johann Wolfgang	Iphigenie auf Tauris	Schauspiel
23. 10. 1924	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L)	Clo Clo	Operette in 3 Akten
26. 10. 1924	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L)	Clo Clo	Operette in 3 Akten
30. 10. 1924	Grillparzer Franz	Der Traum ein Leben	Dramatisches Märchen
1. 11. 1924	Raupach Ernst	Der Müller und sein Kind	Volksdrama in 5 Akten

2. 11. 1924	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L) Rogati Eduard (L)	Fatinitza	Operette in 3 Akten
6. 11. 1924	Stolz Robert (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Lang, lang ist's her	Operette in 2 Akten
9. 11. 1924	Stolz Robert (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Lang, lang ist's her	Operette in 2 Akten
11. 11. 1924	Schiller Friedrich	Don Carlos (Infant von Spanien)	Dramatisches Gedicht
12. 11. 1924	Fischer Felix	Diagnose 16 (Kokain)	Tragödie in 3 Akten
13. 11. 1924	Krausz Michael (M) Stärk Ludwig (L) Eisler Adolf (L)	Bajazzos Abenteuer	Operette in 3 Akten
16. 11. 1924	Krausz Michael (M) Stärk Ludwig (L) Eisler Adolf (L)	Bajazzos Abenteuer	Operette in 3 Akten
20. 11. 1924	Krausz Michael (M) Stärk Ludwig (L) Eisler Adolf (L)	Bajazzos Abenteuer	Operette in 3 Akten
23. 11. 1924	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Eine Nacht in Venedig	Operette in 3 Akten
27. 11. 1924	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Madame Butterfly	Oper in 3 Akten
30. 11. 1924	Eysler Edmund (M) Golz Emil (L) Golz Arnold (L)	Der ledige Schwiegersohn	Operette in 3 Akten
4. 12. 1924	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
7. 12. 1924	Audran Edmond (M) Ordonneau Maurice (L)	Die Puppe	Operette in 3 Akten
9. 12. 1924	Hauptmann Gerhart	Die versunkene Glocke	Märchendrama
11. 12. 1924	Eysler Edmund (M) Golz Emil (L) Golz Arnold (L)	Der ledige Schwiegersohn	Operette in 3 Akten
14. 12. 1924	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
18. 12. 1924	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
21. 12. 1924	Hirsch Hugo (M) Arnold Franz (L) Bach Ernst (L)	Der Fürst von Pappenheim	Operette in 3 Akten
25. 12. 1924	Kirchner Lorenz	Schön Elsbeths Zauberfahrten Ballett in 9 Bildern	Weihnachtsmärchen mit Gesang,
25. 12. 1924	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten

28. 12. 1924	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
1. 1. 1925	Audran Edmond (M) Ordonneau Maurice (L)	Die Puppe	Operette in 3 Akten
4. 1. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
8.1. 1925	Schablass Theodor (M, L) (die Johanna Wolfganga Goetha)	Stella	Musiktragödie in 4 Akten
11. 1. 1925	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Großstadtluft	Schwank
13. 1. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
15. 1. 1925	Sturm Hans Jakobstetter Fritz	Das Baby	Schwank in 3 Akten
18. 1. 1925	Binder Karl (M)	Tannhäuser-Parodie	Zukunftspose in 3 Akten
20. 1. 1925	Hirsch Hugo (M) Arnold Franz (L) Bach Ernst (L)	Dolly	Operette
25. 1. 1925	Hirsch Hugo (M) Arnold Franz (L) Bach Ernst (L)	Dolly	Operette
27. 1. 1925	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
29. 1. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
1. 2. 1925	Berté Heinrich (M) Schubert Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Das Dreimäderlhaus	Operette in 3 Akten
3. 2. 1925	Anzengruber Ludwig	Der Meineidbauer	Volksstück
5. 2. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
8. 2. 1925	Berté Heinrich (M) Schubert Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Das Dreimäderlhaus	Operette in 3 Akten
11. 2. 1925	Ziehrer Carl Michael (M) Grünbaum Fritz (L) Bodanzky Robert (L)	Der Liebeswalzer	Operette in 3 Akten
15. 2. 1925	Ziehrer Carl Michael (M) Grünbaum Fritz (L) Bodanzky Robert (L)	Der Liebeswalzer	Operette in 3 Akten
17. 2. 1925	Langer František	Das Kamel geht durch das Nadelöhr	Lustspiel in 3 Akten
19. 2. 1925	Stolz Robert (M) Bodanzky Robert (L) Hardt-Warden Bruno (L)	Der Tanz ins Glück	Operette in 3 Akten
22. 2. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten

24. 2. 1925	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Die gelbe Jacke	Operette in 3 Akten
26. 2. 1925	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Rigoletto	Oper in 3 Akten
1. 3. 1925	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Die gelbe Jacke	Operette in 3 Akten
3. 3. 1925	Dostal Hermann (M) Jenbach Bela (L) Wilhelm Julius (L)	Urschula	Operette in 3 Akten
5. 3. 1925	Shaw George Bernard	Pygmalion	Komödie in 5 Akten
8. 3. 1925	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L)	Libellentanz	Operette in 3 Akten
12. 3. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
15. 3. 1925	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die schöne Helena	Operette in 3 Akten
17. 3. 1925	Goethe Johann Wolfgang	Egmont	Trauerspiel in 5 Aufzügen
19. 3. 1925	Schiller Friedrich	Turandot, Prinzessin vom China	Tragikomisches Märchen
22. 3. 1925	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
26. 3. 1925	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die schöne Helena	Operette in 3 Akten
29. 3. 1925	Stolz Robert (M) Bodanzky Robert (L) Hardt-Warden Bruno (L)	Der Tanz ins Glück	Operette in 3 Akten
2. 4. 1925	Reimann Max Schwartz Otto	Börsenfieber	Schwank in 3 Akten
5. 4. 1925	Jessel León (M) Grünbaum Fritz (L) Sterk Wilhelm (L)	Des Königs Nachbarin	Operette
12. 4. 1925	Götz Curt	Ingeborg	Komödie in 3 Akten
29. 4. 1925	Ascher Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Hoheit tanzt Walzer	Operette in 3 Akten

Sezona 1925/1926

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
4. 10. 1925	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
13. 10. 1925	Lengyel Melchior	Antonia	Lustspiel in 3 Akten

15. 10. 1925	Mascagni Pietro (M) Lombardo Carlo (L) Franci (L)	Ja	Operette in 3 Akten
18. 10. 1925	Mascagni Pietro (M) Lombardo Carlo (L) Franci (L)	Ja	Operette in 3 Akten
20. 10. 1925	Sudermann Hermann	Stein unter Steinen	Schauspiel in 4 Akten
22. 10. 1925	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
25. 10. 1925	Strauss Johann (M) Wilder Victor (L) Delacour Alfred (L)	Prinz Methusalem	Operette in 3 Akten
28. 10. 1925	Björnson Bjørnstjern	Wenn der junge Wein blüht	Lustspiel in 3 Akten
29. 10. 1925	Ascher Leo (M) Presber Rudolf (L) Stein Leo Walther (L)	Sonja	Operette in 3 Akten
1. 11. 1925	Grillparzer Franz	Sappho	Trauerspiel in 5 Aufzügen
3. 11. 1925	Möller Alfred Sachs Lothar	Meine Frau, die Hofschauspielerin	Lustspiel in 3 Akten
5. 11. 1925	Molnár Ferenc	Die rote Mühle	Spiel in 26 Bildern
8. 11. 1925	Hirsch Hugo (M) Kadelburg Gustav (L) Rübner Artur (L)	Die tolle Lola	Operette in 3 Akten
10. 11. 1925	Hirsch Hugo (M) Kadelburg Gustav (L) Rübner Artur (L)	Die tolle Lola	Operette in 3 Akten
12. 11. 1925	Wilde Oskar	Ein idealer Gatte	Schauspiel in 4 Akten
15. 11. 1925	Ascher Leo (M) Presber Rudolf (L) Stein Leo Walther (L)	Sonja	Operette in 3 Akten
18. 11. 1925	Schiller Friedrich	Die Braut von Messina	Trauerspiel in 5 Akten
19. 11. 1925	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die Großherzogin von Gerolstein	Operette in 3 Akten
22. 11. 1925	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die Großherzogin von Gerolstein	Operette in 3 Akten
24. 11. 1925	Ibsen Henrik	Der Bund der Jugend	Schauspiel in 5 Akten
26. 11. 1925	Max Halbe	Der Strom	Schauspiel in 3 Akten
29. 11. 1925	Eysler Edmund (M) Lindau Karl (L) Stein Leo (L)	Künstlerblut	Operette in 2 Akten und Vorspiel
2. 12. 1925	Fulda Ludwig	Jugendfreunde	Lustspiel in 4 Akten
3. 12. 1925	Schablass Theo (M, L)	Nassreddin	Komische Oper in 2 Akten
6. 12. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Bajadere	Operette in 3 Akten
10. 12. 1925	Arnold Franz, Bach Ernst	Der wahre Jakob	Schwank in 3 Akten

13. 12. 1925	Arnold Franz, Bach Ernst	Der wahre Jakob	Schwank in 3 Akten
15. 12. 1925	Schönthan Franz von Kadelburg Gustav	Der Herr Senator	Lustspiel in 3 Akten
17. 12. 1925	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
20. 12. 1925	L'Arronge Adolf	Mein Leopold	Volksstück in 3 Akten
25. 12. 1925	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten
27. 12. 1925	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten
1. 1. 1926	Garrick Sideny	Die Dame mit dem Scheidungsgrund	Lustspiel in 3 Akten
3. 1. 1926	Zumpe Hermann (M)	Farinelli	Operette in 3 Akten
6. 1. 1926	Schönthan Franz von Kadelburg Gustav	Der Herr Senator	Lustspiel in 3 Akten
8. 1. 1926	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Die Hochzeit des Figaro	Komische Oper in 4 Akten
10. 1. 1926	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten
12. 1. 1926	Hauptmann Gerhart	Rose Bernd	Schauspiel in 5 Akten
14. 1. 1926	Nestroy Johann Nepomuk Müller Adolf (M)	Lumpaci vagabundus	Zauberposse mit Gesang in 3 Akten
19. 1. 1926	Meyerbeer Giacomo (M) Scribe Eugène (L)	Die Afrikanerin	Oper in 5 Akten
21. 1. 1926	Strauss Johann (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
24. 1. 1926	Nestroy Johann Nepomuk Bermann F. (M)	Revolution in Krähwinkel	Posse mit Gesang in 3 Akten
26. 1. 1926	Hauptmann Gerhart	Rose Bernd	Schauspiel in 5 Akten
28. 1. 1926	Meyerbeer Giacomo (M) Scribe Eugène (L)	Die Afrikanerin	Oper in 5 Akten
31. 1. 1926	Plichtska Franz (M) Anders Hans (L) Brünner Leo (L)	Der Bubikopf	Operette in 3 Akten
2. 2. 1926	Gogol Nikolaj Vasiljevič	Der Revisor	Komödie in 3 Aufzügen
4. 2. 1926	Molnár Ferenc	Das Märchen vom Wolf	Spiel in 4 Bildern
7. 2. 1926	Krausz Michael (M) Sterk Wilhelm (L)	Pusztaliebchen	Operette in 3 Akten
9. 2. 1926	Weinrich Franz Johannes	Columbus	Trauerspiel
10. 2. 1926	Strauss Johann (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
18. 2. 1926	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
21. 2. 1926	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten

23. 2. 1926	Nabl Franz	Trieschübel	Trauerspiel in 3 Aufzügen
25. 2. 1926	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten
28. 2. 1926	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
2. 3. 1926	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
4. 3. 1926	Hauptmann Gerhart	Der Biberpelz	Komödie in 4 Akte
7. 3. 1926	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Fürstenliebe	Operette in 3 Akten
9. 3. 1926	Jerome K. Jerome	Lady Fanny und die Diensthofenfrage	Spiel in 4 Aufzügen
11. 3. 1926	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
14. 3. 1926	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
16. 3. 1926	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	La Traviata	Oper in 3 Akten
18. 3. 1926	Shakespeare William	König Richard III.	Trauerspiel in 5 Akten
21. 3. 1926	Lecocq Charles (M) Siraudin Paul (L) Clairville Louis François (L) Koning Victor (L)	Mamsell Angot, die Tochter der Halle	Operette in 3 Akten
23. 3. 1926	Hauptmann Gerhart	Die Ratten	Tragikomödie in 5 Akten
25. 3. 1926	Wagner Richard (M, L)	Die Walküre	Oper in 3 Aufzügen
28. 3. 1926	Suppé Franz von (M)	Die große Unbekannte	Operette in 3 Akten
30. 3. 1926	Hauptmann Gerhart	Die Ratten	Tragikomödie in 5 Akten
4. 4. 1926	Millöcker Carl (M) Berla Alois (L)	Das verwunschene Schloß	Operette in 3 Akten
18. 4. 1926	Arnold Franz Bach Ernst	Die vertagte Nacht	Schwank in 3 Akten

Sezona 1926/1927

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
5. 10. 1926	Weber Carl Maria (M) Kind Johann Friedrich (L)	Der Freischütz	Oper in 3 Akten
7. 10. 1926	Klabund	Der Kreidekreis	Spiel in 5 Akten
10. 10. 1926	Straus Oskar (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Die Teresina	Operette in 3 Akten
12. 10. 1926	Lessing Gotthold Ephraim	Nathan der Weise	Dramatisches Gedicht

14. 10. 1926	Horst Julius	Scheiden tut wohl	Schwank in 3 Akten
17. 10. 1926	Benatzky Ralph (M) Engel Alexander (L) Horst Julius (L)	Adieu Mimi	Operette in 3 Akten
19. 10. 1926	Benatzky Ralph (M) Engel Alexander (L) Horst Julius (L)	Adieu Mimi	Operette in 3 Akten
21. 10. 1926	Galsworthy John	Fenster	Komödie in 3 Akten
24. 10. 1926	Bittner Julius (M) Hirschfeld Ludwig (L) Frank Paul (L)	Die silberne Tänzerin	Operette in 3 Akten
26. 10. 1926	Bonsels Waldemar	Die Flamme von Arzla	Schauspiel in 4 Aufzügen
28. 10. 1926	Lablons E. Barde L.	Sprungbrett der Liebe	Lustspiel in 3 Akten
31. 10. 1926	Verdi Giuseppe (M) Ghislanzoni Antonio (L)	Aida	Oper in 4 Akten
4. 11. 1926	Lablons E. Barde L.	Sprungbrett der Liebe	Lustspiel in 3 Akten
7. 11. 1926	Millöcker Carl (M) Wittmann Hugo (L) Bauer Julius (L)	Der arme Jonathan	Operette in 3 Akten
9. 11. 1926	Hauptmann Gerhart	College Crampton	Komödie
11. 11. 1926	Millöcker Carl (M) Wittmann Hugo (L) Bauer Julius (L)	Der arme Jonathan	Operette in 3 Akten
14. 11. 1926	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten
16. 11. 1926	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Zar und Zimmermann	Komische Oper in 3 Akten
18. 11. 1926	Nabl Franz	Trieschübel	Trauerspiel in 3 Aufzügen
21. 11. 1926	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
23. 11. 1926	Nestroy Johann Nepomuk	Der Zerrissene	Posse in 3 Akten
28. 11. 1926	Grün Bernhard (M)	Die Mama vom Ballett	Operette in 3 Akten
30. 11. 1926	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten
2. 12. 1926	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
5. 12. 1926	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
7. 12. 1926	Nestroy Johann Nepomuk	Der Zerrissene	Posse in 3 Akten
9. 12. 1926	Ascher Leo (M) Sterk Wilhelm (L)	Ich habe Dich lieb	Operette in 3 Akten
12. 12. 1926	Ascher Leo (M) Sterk Wilhelm (L)	Ich habe Dich lieb	Operette in 3 Akten

14. 12. 1926	Lessing Gotthold Ephraim	Minna von Barnhelm	Lustspiel in 5 Aufzügen
17. 12. 1926	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Tosca	Oper in 3 Akten
19. 12. 1926	Ascher Leo (M) Sterk Wilhelm (L)	Ich habe Dich lieb	Operette in 3 Akten
22. 12. 1926	Armont Paul Gerbidon Marcel	Die Schule der Kokotten	Komödie in 3 Akten
25. 12. 1926	Benatzky Ralph (M) Engel Alexander (L) Horst Julius (L)	Adieu Mimi	Operette in 3 Akten
6. 1. 1927	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Das Schwalbennest	Operette in 3 Akten
9. 1. 1927	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Das Schwalbennest	Operette in 3 Akten
11. 1. 1927	Buchbinder Bernhard (L) Raimann Rudolf (M)	Er und seine Schwester	Operettenposse mit Gesang in 4 Bildern
13. 1. 1927	Smetana Bedřich (M) Sabina Karel (L)	Die verkaufte Braut (Prodaná nevěsta)	Komische Oper in 3 Akten
16. 1. 1927	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
20. 1. 1927	Buchbinder Bernhard (L) Raimann Rudolf (M)	Er und seine Schwester	Operettenposse mit Gesang in 4 Bildern
23. 1. 1927	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
27. 1. 1927	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
30. 1. 1927	Engel Alexander	Der ewige Jüngling	Lustspiel in 3 Akten
3. 2. 1927	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
9. 2. 1927	Gilbert Jean (M)	Die Frau im Hermelin	Operette in 3 Akten
13. 2. 1927	Eysler Edmund (M) Herling Hans (L) Tintner Gustav (L)	Das Land der Liebe	Operette in 3 Akten
17. 2. 1927	Kienzl Wilhelm	Der Evangelimann	Oper in 3 Akten
20. 2. 1927	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
22. 2. 1927	Eysler Edmund (M) Herling Hans (L) Tintner Gustav (L)	Das Land der Liebe	Operette in 3 Akten
24. 2. 1927	Bahr Hermann	Das Prinzip	Lustspiel
27. 2. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Stöpsel	Schwank in 3 Akten
1. 3. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Stöpsel	Schwank in 3 Akten

3. 3. 1927	Buchbinder Bernhard (L) Raimann Rudolf (M)	Er und seine Schwester	Operettenposse mit Gesang in 4 Bildern
6. 3. 1927	Gilbert Jean (M)	Die Frau im Hermelin	Operette in 3 Akten
8. 3. 1927	Szirmai Albert (M) Martos Fr. (L)	Alexandra	Operette in 3 Akten
10. 3. 1927	Fall Leo (M) Willner Alfred Maria (L) Grünbaum Fritz (L)	Die Dollarprinzessin	Operette in 3 Akten
13. 3. 1927	Szirmai Albert (M) Martos Fr. (L)	Alexandra	Operette in 3 Akten
15. 3. 1927	Hirsch Hugo (M) Jacobson Leopold (L) Oesterreicher Rudolf (L)	Die Abenteuer des Herrn Maiernax	Operette in 3 Akten
17. 3. 1927	Nicolai Otto (M)	Die lustigen Weiber von Windsor	Komische Oper
20. 3. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Stöpsel	Schwank in 3 Akten
22. 3. 1927	Nedbal Oskar (M) Leon Viktor (L) Reichert Heinz (L)	Donna Gloria	Operette in 3 Akten
24. 3. 1927	Schönherr Karl Schönherr Karl	Karnerleut Die Bildschnitzer	Spiel Spiel
27. 3. 1927	Hirsch Hugo (M) Jacobson Leopold (L) Oesterreicher Rudolf (L)	Die Abenteuer des Herrn Maiernax	Operette in 3 Akten
31. 3. 1927	Winterberg Robert (M)	Der Günstling der Zarin	Operette in 3 Akten
3. 4. 1927	Davis Gustav	Mädel von heute	Lustspiel in 3 Akten
7. 4. 1927	Künneke Eduard (M) Haller Herman (L)	Wenn Liebe erwacht	Operette in 3 Akten
10. 4. 1927	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
12. 4. 1927	Langer František	Peripherie (Periférie)	Drama in 3 Akten
17. 4. 1927	Künneke Eduard (M) Haller Herman (L)	Wenn Liebe erwacht	Operette in 3 Akten
21. 4. 1927	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Im weißen Rößl	Lustspiel in 3 Akten

Sezona 1927/1928

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
16. 10. 1927	Molnár Ferenc	Spiel im Schloß	Anekdote in 3 Akten
1/8. 10. 1927	Sardou Victorien	Die guten Freunde	Lustspiel in 4 Akten

20. 10. 1927	Raymond Fredy (M) Hardt-Warden Bruno (L) Löhner Fritz (L) Neubach Ernst (texty písni)	Ich hab´ mein Herz in Heidelberg verloren	Operette
23. 10. 1927	Bjørnson Bjørnstjern Suppé Franz von (M) Henrion Poly (L)	Die Neuvermählten Die schöne Galathée	Lustspiel in 2 Akten Komische Oper in 1 Aufzug
25. 10. 1927	Goldoni Carlo	Der Diener zweier Herren	Lustspiel in 2 Aufzügen
28. 10. 1927	Hasenclever Walter	Ein besserer Herr	Lustspiel in 2 Teilen
30. 10. 1927	Kálmán Emmerich (M) Bodanzky Robert (L)	Ein Herbstmanöver	Operette in 3 Akten
1. 11. 1927	Grün Bernard (M) Regina von Nack Hans (L) Stadler Rudolf (L)	Miss Chocolate	Operette in 3 Akten
3. 11. 1927	Molnár Ferenc	Spiel im Schloß	Anekdote in 3 Akten
6. 11. 1927 8. 11. 1927	Hirschfeld Ludwig, Frank Paul Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Stiefmama La Bohème	Lustspiel in 3 Akten Oper in 4 Akten
10. 11. 1927	Hirschfeld Ludwig, Frank Paul	Stiefmama	Lustspiel in 3 Akten
12. 11. 1927	Hauptmann Gerhart	Michael Kramer	Drama in 4 Akten
15. 11. 1927	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	La Bohème	Oper in 4 Akten
17. 11. 1927	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
20. 11. 1927	Suppé Franz von (M) Henrion Poly (L) Offenbach Jacques (M) Mestépès Eugène (L) Chevalet Antoine (L)	Die schöne Galathée Die Zaubergeige	Komische Oper in 1 Aufzug Operette in 1 Akt
22. 11. 1927	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
24. 11. 1927	Impekoven Toni Raimann Hans	Der Igel	Schwank in 6 Bildern
27. 11. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Hurra, ein Junge	Schwank in 3 Akten
30. 11. 1927	Kollo Walter (M) Hardt-Warden Bruno (L) Kollo Willi (L)	Nur Du	Operette in 3 Akten
4. 12. 1927	Straus Oskar (M) Marischka Ernst (L) Granichstaedten Bruno (L)	Die Königin	Operette in 3 Akten
6. 12. 1927	Kleist Heinrich von	Das Käthchen von Heilbronn	Dramatisches Märchen in 5 Akten
8. 12. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Hurra, ein Junge	Schwank in 3 Akten
11. 12. 1927	Nancey Nicolas Armort Paul	Theodore & Cie (Theo macht alles)	Schwank in 3 Akten

13. 12. 1927	Ascher Leo (M) Buchbinder Bernhard (L) Kren Jean (L) Schönfeld Alfred (L)	Der Soldat der Marie	Operette in 3 Akten
15. 12. 1927	Bittner Julius (M, L)	Der Musikant	Oper in 2 Akten
18. 12. 1927	Anzengruber Ludwig	Doppelsebstmord	Bauernposse in 3 Akten
25. 12. 1927	Schwartz Otto Mathern Carl	Das goldene Kalb	Schwank in 3 Akten
27. 12. 1927	Arnold Franz Bach Ernst	Hurra, ein Junge	Schwank in 3 Akten
29. 12. 1927	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
1. 1. 1928	Sudermann Hermann	Die Schmetterlingsschlacht	Komödie in 4 Akten
3. 1. 1928	Nancey Nicolas Armout Paul	Theodore & Cie (Theo macht alles)	Schwank in 3 Akten
5. 1. 1928	Sudermann Hermann	Die Schmetterlingsschlacht	Komödie in 4 Akten
8. 1. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
8. 1. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
10. 1. 1928	Kessler Richard - Kollo Willi	Die Frau ohne Kuss	Operette in 3 Akten
12. 1. 1928	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
15. 1. 1928	Frank Bruno	Zwölftausend	Schauspiel in 3 Akten
17. 1. 1928	Kessler Richard - Kollo Willi	Die Frau ohne Kuss	Operette in 3 Akten
19. 1. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
23. 1. 1928	Herz Peter (L) May Karl (M)	Die eilige Johnna	Ausstattungsrevue
26. 1. 1928	Rittner Thadäus	Unterwegs	Drama
31. 1. 1928	Saint-Saëns Camille (M) Lemaire Ferdinand (L) Pohl Richard (L)	Samson und Dalila	Oper in 3 Akten
2. 2. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
7. 2. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
9. 2. 1928	Raymond Fred (M) Löhner-Beda Fritz (L) Neubach Ernst (L)	Ich habe mein Herz in Heidelberg verloren	Operette in 3 Akten
12. 2. 1928	Strindberg August	Rausch	Schauspiel

14. 2. 1928	Werkmann Josef	Liebessünden	Drama in 3 Aufzügen
16. 2. 1928	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Blaubart	Operette in 3 Akten
19. 2. 1928	Mangham W. Somerset	Die standhafte Frau	Komödie in 3 Akten
20. 2. 1928	Kálmán Emmerich (M), Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
23. 2. 1928	Mangham W. Somerset	Die standhafte Frau	Komödie in 3 Akten
26. 2. 1928	Sil-Vara	Die Frau von vierzig Jahren	Schauspiel in 3 Akten
28. 2. 1928	Offenbach Jacques (M)	Daphnis und Cloe	Parodistische Oper in 1 Akt
28. 2. 1928	Schenk Johann Baptist (M) Weidmann Joseph (L) Weidmann Paul (L)	Der Dorfbarbier	Komische Oper in 3 Akten
1. 3. 1928	Lenz Leo	Leonie	Lustspiel in 4 Aufzügen
4. 3. 1928	Meyer-Förster Wilhelm	Alt Heidelberg	Schauspiel in 5 Aufzügen
8. 3. 1928	Schnitzler Arthur Dohnányi Ernst von	Der Schleier der Pierette	Pantomime
8. 3. 1928	Haßreiter Joseph (L) Gaul Franz (L) Bayer Josef (M)	Die Puppenfee	Pantomimisches Divertissement
11. 3. 1928	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
13. 3. 1928	Ibsen Henrik	Nora	Schauspiel in 3 Akten
15. 3. 1928	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
18. 3. 1928	Wallace Edgar	Der Hexer (The Ringer)	Spiel
20. 3. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
22. 3. 1928	Wallace Edgar	Der Hexer (The Ringer)	
25. 3. 1928	Schmidtbonn	Der Graf von Gleichen	Schauspiel
27. 3. 1928	Meyer-Förster Wilhelm	Alt-Heidelberg	Schauspiel
29. 3. 1928	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L) Herzer Ludwig (P) Korngold Erich Wolfgang (P)	Cagliostro in Wien	Operette in 3 Akten
1. 4. 1928	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L) Herzer Ludwig (P) Korngold Erich Wolfgang (P)	Cagliostro in Wien	Operette in 3 Akten
5. 4. 1928	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
7. 4. 1928	Wagner Richard (M)	Parsifal	Oper

8. 4. 1928	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die goldene Meisterin	Operette in 3 Akten
8. 4. 1928	Künnecke Eduard (M) Neidhart August (L)	Das Dorf ohne Glocke	Operette in 3 Akten
9. 4. 1928	Wagner Richard (M)	Parsifal	Oper
9. 4. 1928	Künnecke Eduard (M) Neidhardt August (L)	Das Dorf ohne Glocke	Operette in 3 Akten
15. 4. 1928	Wentzel Hans von Wentzel Johanna von	360 Frauen	Lustspiel in 3 Aufzügen

Sezona 1928/1929

Ředitel Engelbert Warbek

Datum	Autor	Titul	Žánr
15. 11. 1928	Bittner Julius (M) Decsey Ernst (L)	Der unsterbliche Franz	Singspiel
18. 11. 1928	Kollo Walter (M) Arnold Franz (L) Bach Ernst (L)	Olly Polly	Operette in 3 Akten
20. 11. 1928	Götz Curt	Hokuspokus	Schauspiel
22. 11. 1928	Smetana Bedřich (M) Wenzig Josef (L)	Dalibor	Oper in 3 Akten
25. 11. 1928	Götz Curt	Hokuspokus	Schauspiel
27. 11. 1928	Watzlik Hans	Das Sankt-Martinihaus	Schauspiel in 3 Aufzügen
29. 11. 1928	Lonsdale Frederick	Mrs. Cheneys Ende	Lustspiel in 3 Akten
2. 12. 1928	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Herzogin von Chicago	Operette in 2 Abteilungen
3. 1. 1929	Ibsen Henrik	Die Wildente	Schauspiel
6. 1. 1929	Kálmán Emmerich Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Herzogin von Chicago	Operette in 2 Abteilungen
8. 1. 1929	Willscher Gustav (M, L)	Das reizende Nest	Operette in 3 Akten
10. 1. 1929	Lessing Gotthold Ephraim	Emilia Galotti	Trauerspiel in 5 Aufzügen
13. 1. 1929	Nestroy Johann Nepomuk Müller Adolf (M)	Lumpacivagabundus	Zauberposse mit Gesang
15. 1. 1929	Rossini Gioacchino (M) Sterbini Cesare (L)	Der Barbier von Sevilla	Komische Oper in 2 Aufzügen
17. 1. 1929	Coolus Romain	Osterferien	Komödie in 3 Akten
20. 1. 1929	Willscher Gustav (M, L)	Das reizende Nest	Operette in 3 Akten
27. 1. 1929	Niccodemi Dario	Die innere Stimme	Schauspiel in 3 Akten
31. 1. 1929	Hauptmann Gerhart	Elga	Drama in 6 Szenen

3. 2. 1929	Sullivan Arthur (M) Gilbert William (L)	Mikado	Burleske Operette in 2 Akten
5. 2. 1929	Anzengruber Ludwig	Der ledige Hof	Schauspiel
6. 2. 1929	Niccodemi Dario	Die innere Stimme	Schauspiel in 3 Akten
7. 2. 1929	Tolstoj Lev Nikolajeivč	Die Macht der Finsternis	Drama in 5 Aufzügen
10. 2. 1929	Wheatley G. W. Beer Gustav (P)	Der letzte Schleier	Stück in 3 Akten
14. 2. 1929	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Der Rastelbinder	Operette in 3 Akten
17. 2. 1929	Lehár Franz (M) Léon Victor (L)	Der Rastelbinder	Operette in 3 Akten
21. 2. 1929	Schönthan Franz von Schönthan Paul von	Der Raub der Sabinerinnen	Lustspiel in 4 Akten
24. 2. 1929	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der lachende Ehemann	Operette in 3 Akten
28. 2. 1929	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
3. 3. 1929	Thomas Branden Hirsch Hugo (M)	Charleys Tante	Komödie in 3 Akten
7. 3. 1929	Bernauer Rudolf Oesterreicher Rudolf	Der Garten Eden	Komödie in 4 Akten
10. 3. 1929	Léhar Franz (M)	Der Rastelbinder	Operette in 3 Akten
14. 3. 1929	Künnecke Eduard (M) Haller Hermann (L)	Der Vetter aus Dingsda	Operette in 3 Akten
17. 3. 1929	Thomas Branden Hirsch Hugo (M)	Charleys Tante	Komödie in 3 Akten
21. 3. 1929	Lenz Leo	Trio	Lustspiel in 3 Akten
24. 3. 1929	Fodor Ladislaus	Arm wie eine Kirchenmaus	Lustspiel in 3 Akten
28. 3. 1929	d'Albert Eugen (M) Lothar Rudolf (L)	Tiefland	Oper in Vorspiel und 3 Akten
31. 3. 1929	Kálmán Emmerich (M) Grünbaum Fritz (L) Wilhelm Julius (L)	Der Zigeunerprimas	Operette in 3 Akten
4. 4. 1929	Krauß Michael (M) Oesterreicher Rudolf (L) Sterk Wilhelm (L)	Yvette und ihre Freunde	Operette in 3 Akten
7. 4. 1929	Roda Roda Alexander Rößler Karl	Der Feldherrnhügel	Schnurre in 3 Akten
11. 4. 1929	Abbott George Dunning Philip	Broadway	Zeitbild
14. 4. 1929	Kálmán Emmerich Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Herzogin von Chicago	Operette in 2 Abteilungen
18. 4. 1929	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Der fidele Bauer	Operette in 2 Akten mit Vorspiel
21. 4. 1929	Wagner Richard (M)	Tristan und Isolde	Oper
23. 4. 1929	Sturm Hans	Das Spiel mit dem Feuer	Lustspiel in 3 Akten

28. 4. 1929	Arnold Franz Bach Ernst	Die vertragte Nacht	Schwank in 3 Akten
-------------	----------------------------	---------------------	--------------------

Sezona 1929/1930

Ředitel Arthur Löwenstein

Datum	Autor	Titul	Žánr
17. 9. 1929	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
19. 9. 1929	Frank Leonhard	Karl und Anna	Schauspiel in 4 Akten
22. 9. 1929	Strauss Johann (M) Leon Viktor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
24. 9. 1929	Klabund	Das Kirschblütenfest	Spiel in 2 Akten
26. 9. 1929	Arnold Franz Bach Ernst	Unter Geschäftsaufsicht	Schwank in 3 Akten
29. 9. 1929	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
1. 10. 1929	Sudermann Hermann	Heimat	Schauspiel in 4 Akten
3. 10. 1929	Mozart Wolfgang Amadeus	Die Entführung aus dem Serail	Oper in 3 Aufzügen
6. 10. 1929	Arnold Franz Bach Ernst	Unter Geschäftsaufsicht	Schwank in 3 Akten
8. 10. 1929	Flex Walter	Klaus von Bismarck	Tragödie in 5 Akten
10. 10. 1929	Youmans Vincent (M) Mandel Frank (L) Harbach Otto (L) Cäsar Irving (L)	No, No, Nanette	Operette in 3 Akten
13. 10. 1929	Arnold Franz Bach Ernst	Unter Geschäftsaufsicht	Schwank in 3 Akten
15. 10. 1929	Niccodemi Dario	Scampolo	Komödie in 3 Akten
17. 10. 1929	Kamare Stefan	Leinen aus Irland	Lustspiel in 4 Akten
20. 10. 1929	Jones Sidney (M) Hall Owen (L)	Die Geisha	
24. 10. 1929	Neal Max	Das sündige Dorf	Bauernkomödie in 3 Akten
27. 10. 1929	Neal Max Ferner Max	Der 7. Bua	Bauernschwank mit Tanz in 3 Akten
29. 10. 1929	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Rigoletto	Oper in 3 Akten
31. 10. 1929	Kamare Stefan	Leinen aus Irland	Lustspiel in 4 Akten
3. 11. 1929	Dreyer Max	Die Siebzehnjährigen	Schauspiel in 4 Aufzügen
5. 11. 1929	Pohl Julius	Wer zuletzt lacht	Bauernposse

7. 11. 1929	Lux Sepp	Die Alimentenbremse	Mysteriöse
10. 11. 1929	Strauss Johann (M) Leon Viktor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
12. 11. 1929	Offenbach Jacques (M) Barbier Jules (L)	Hoffmanns Erzählungen	Oper in 3 Akten
14. 11. 1929	Schiller Friedrich	Maria Stuart	Trauerspiel in 5 Aufzügen
17. 11. 1929	Frank Bruno	Perlenkomödie	Lustspiel in 4 Akten
19. 11. 1929	Dreyer Max	Die Siebzehnjährigen	Schauspiel in 4 Aufzügen
21. 11. 1929	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
24. 11. 1929	Frank Paul	Grand Hotel	Lustspiel in 3 Akten
28. 11. 1929	Frank Bruno	Perlenkomödie	Lustspiel in 4 Akten
1. 12. 1929	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
3..12. 1929	Frank Paul	Grand Hotel	Lustspiel in 3 Akten
8. 12. 1929	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
12. 12. 1929	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
15. 12. 1929	Verneuil Louis	Kopf oder Schrift	Lustspiel in 4 Akten
19. 12. 1929	Grillparzer Franz	Medea	Trauerspiel in 5 Aufzügen
22. 12. 1929	Bassewitz Gerdt von Schmalstich Clemens (M)	Peterchens Mondfahrt	Kindermärchen mit Gesang und Balet in 7 Bildern
26. 12. 1929		Beethoven-Wagner-Konzert	
29. 12. 1929	Sudermann Hermann	Stein unter Steinen	Schauspiel in 4 Akten
31. 12. 1929	Bernauer Rudolf Oesterreicher Rudolf	Das Geld auf der Straße	Lustspiel in 3 Akten
5. 1. 1930	Smetana Bedřich (M) Sabina Karel (L)	Die verkaufte Braut (Prodaná nevěsta)	Komische Oper in 3 Akten
9. 1. 1930	Neidhardt	Ballettabend Lili Green Die G'schautige	Ballett Schwank
12. 1. 1930	Veiller Bayard	Der Fall Mary Dugan	Stück in 3 Akten
16. 1. 1930	Zuckmayer Carl	Katharina Knie	Komödie
19. 1. 1930	Straus Oskar (M) Bodanzky Robert (L) Thelen Friedrich (L)	Rund um die Liebe	Operette in 3 Akten
23. 1. 1930	Straus Oskar (M) Jacobson Leopold (L) Hardt Bruno (L)	Hochzeit in Hollywood	Operette in 4 Bildern
26. 1. 1930	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
30. 1. 1930	Weber Carl Maria (M) Kind Johann Friedrich (L)	Der Freischütz	Oper in 3 Akten
2. 2. 1930	Arnold Franz Bach Ernst	Weekend im Paradies	Schwank in 3 Akten

6. 2. 1930		Wien – wie es tanzt und singt	Operettenabend
9. 2. 1930	Gilbert Jean (M) Neubach Ernst (L)	Hotel Stadt Lemberg	Operette in 3 Akten und Nachspiel
13. 2. 1930	Sloboda Karl	Am Teetisch	Lustspiel
16. 2. 1930	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
20. 2. 1930	Wagner Richard (M, L)	Die Walküre	Oper in 3 Aufzügen
23. 2. 1930	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
2. 3. 1930	Tolstoj Lev Nikolajevič	Der lebende Leichnam	Drama in zehn Bildern
6. 3. 1930	Molnár Ferenc	Olympia	Lustspiel in 3 Akten
9. 3. 1930	Arnold Franz Bach Ernst	Weekend im Paradies	Schwank in 3 Akten
15. 3. 1930	Shakespeare William	Hamlet	Trauerspiel in 5 Aufzügen
16. 3. 1930	Fall Leo (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Madame Pompadour	Operette in 3 Akten
20. 3. 1930	Puccini Giacomo (M, L)	Manon Lescaut	Oper in 4 Akten
23. 3. 1930	Nichols Anne	Dreimal Hochzeit	Schwank in 3 Akten
27. 3. 1930	Goethe Johann Wolfgang Beethoven Ludwig van (M)	Egmont	Trauerspiel in 5 Aufzügen
30. 3. 1930	Buchbinder Bernhard (L) Raimann Rudolf (M)	Er und seine Schwester	Operettenposse mit Gesang in 4 Bildern
3. 4. 1930		Der Fall Mary Dugan	Kriminalstück
6. 4. 1930	Geyer Siegfried	Aufgang nur für Herrschaften	Komödie in 3 Akten
8. 4. 1930		Abschiedsgastspiel von Alexander Moissi	
15. 4. 1930	Geyer Siegfried	Aufgang nur für Herrschaften	Komödie in 3 Akten

Sezona 1930/1931

Ředitel Arthur Löwenstein

Datum	Autor	Titul	Žánr
2. 10. 1930	Hoffmannsthal Hugo von Büchner Georg	Der Tor und der Tod Leonce und Lena	Spiel Lustspiel
5. 10. 1930	Ascher Leo (M) Lunzer Beda (L) Lunzer Fritz (L)	Frühling im Wiener Wald	Operette in 3 Akten
9. 10. 1930	Mascagni Pietro Leoncavallo Ruggiero	Cavalleria Rusticana Der Bajazzo	Oper in 1 Akt Oper in 2 Akten
12. 10. 1930	Kotzebue August Friedrich Ferdinand von	Die deutschen Kleinstädter	Lustspiel in 4 Aufzügen

16. 10. 1930	Jonson Ben Zweig Stefan (přepřacováno)	Volpone	Komödie in 3 Akten
19. 10. 1930	Pepöck August (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Mädel ade ...	Operette in 3 Akten
23. 10. 1930	Ascher Leo (M) Lunzer Beda (L) Lunzer Fritz (L)	Frühling im Wienerwald	Operette in 3 Akten
26. 10. 1930	Frank Paul Hirschfeld Ludwig	Geschäft mit Amerika	Lustspiel in 3 Akten
30. 10. 1930	Sudermann Hermann	Die Raschhoffs	Komödie in 5 Akten
6. 11. 1930	Nicolai Otto (M)	Die lustigen Weiber von Windsor	Komische Oper in 3 Akten
9. 11. 1930	Hohlbaum Robert	Der Kriegsminister	Tragödie in 5 Akten
13. 11. 1930	Benatzky Ralph (M) Berr Georges (L) Verneuil Louis (L)	Meine Schwester und ich	Operette in 2 Akten
16. 11. 1930	Strauss Johann (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Die lustige Krieg	Operette in 3 Akten
20. 11. 1930	Wagner Richard (M, L)	Tannhäuser und der Sängerkrieg auf der Wartburg	Oper in 3 Akten
23. 11. 1930	Lehár Franz (M) HerzerLudwig (L) Löhner Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
30. 11. 1930	Klabund	XYZ	Spiel in 3 Aufzügen
4. 12. 1930	Engel Alexander Grünwald Alfred	Die Prinzessin und der Eintänzer	Lustspiel in 5 Bildern
7. 12. 1930	Herczeg Geza Farkas Karl Katscher Robert (M)	Die Wunder-Bar	Spiel in 2 Teilen
7. 12. 1930	Herczeg Geza Farkas Karl Katscher Robert (M)	Die Wunder-Bar	Spiel in 2 Teilen
11. 12. 1930	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
18. 12. 1930	Horst Julius Pollacek	Das rote Tuch	Schwank in 3 Akten
21. 12. 1930	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
25. 12. 1930	Ascher Leo (M) Lunzer Beba (L) Lunzer Fritz (L)	Frühling im Wienerwald	Operette in 3 Akten
28. 12. 1930	Carpentier Childs	Vater sein dagegen sehr (The bachelor father)	Lustspiel in 3 Akten
8. 1. 1931	Molnár Ferenc	Der Gardeoffizier	Komödie in 3 Aufzügen
11. 1. 1931	Frank Bruno	Sturm im Wasserglas	Komödie in 3 Akten
11. 1. 1931	Rehfisch Hans José	Der Frauenarzt	Schauspiel in 3 Akten
15. 1. 1931	Puccini Giacomo (M) Adami Giuseppe (L) Simoni Renato (L)	Turandot	Lyrisches Drama in 3 Akten

18. 1. 1931	Rehfisch Hans José	Der Frauenarzt	Schauspiel in 3 Akten
22. 1. 1931	Benatzky Ralph (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Die drei Musketiere	Spiel aus romantischer Zeit mit Musik in 2 Akten
25. 1. 1931	Benatzky Ralph (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Die drei Musketiere	Spiel aus romantischer Zeit mit Musik in 2 Akten
29. 1. 1931	Flotow von Friedrich (M) Riese Friedrich Wilhelm (L)	Martha oder Der Markt zu Richmond	Oper in 4 Aufzügen
1. 2. 1931	Frank Bruno	Sturm im Wasserglas	Komödie in 3 Akten
5. 2. 1931	Kálmán Emmerich Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Das Veilchen vom Montmartre	Operette in 3 Akten
8. 2. 1931	Brandt Johannes	Bobbys letzte Nacht	Lustspiel in 3 Akten
12. 2. 1931	Halbe Max	Der Strom	Drama in 3 Akten
15. 2. 1931	Bertuch Max Schwabach Kurt Rosen Willy (M)	Ist das nicht nett von Colette	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
19. 2. 1931	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
22. 2. 1931	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Das Veilchen vom Montmartre	Operette in 3 Akten
26. 2. 1931	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	La Traviata	Oper in 3 Akten
1. 3. 1931	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Das Veilchen vom Montmartre	Operette in 3 Akten
5. 3. 1931	Götz Curt	Der Lügner und die Nonne	Stück in 3 Akten
8. 3. 1931	Wilde Oskar	Ernst sein ist alles (Bunbury)	Komödie in 3 Akten
12. 3. 1931	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
15. 3. 1931	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
19. 3. 1931	Wagner Richard (M, L)	Siegfried	Oper in 3 Aufzügen
22. 3. 1931	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Das Veilchen vom Montmartre	Operette in 3 Akten
26. 3. 1931	Romains Jules	Der Diktator	Schauspiel in 4 Akten
29. 3. 1931	Ridley Arnold	Der Geisterzug	Spiel in 3 Akten
2. 4. 1931	Dietzenschmidt	Der Verräter Gottes	Schauspiel in 4 Akten
5. 4. 1931	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
9. 4. 1931	Brecht Bertolt Weill Kurt (M)	Die Dreigroschenoper	Stück mit Musik in Vorspiel und 8 Bildern

16. 4. 1931	Alsberg M. Hesse O. E.	Voruntersuchung	Stück
19. 4. 1931	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
23. 4. 1931	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten

Sezona 1931/1932

Ředitel Arthur Löwenstein

Datum	Autor	Titul	Žánr
17. 9. 1931	Granichstädten Bruno (M, L) Marischka Ernst (L)	Der Orlow	Operette in 3 Akten
20. 9. 1931	Fodor Ladislav	Juwelenraub in der Kärntnerstraße	Spiel in 3 Akten
24. 9. 1931	Verdi Giuseppe (M) Ghislanzoni Antonio (L)	Aida	Oper in 4 Akten
27. 9. 1931	Strauss Johann (M) Bohrmann-Riegen Heinrich (L) Genée Richard (L)	Das Spitzentuch der Königin	Operette in 3 Akten
1. 10. 1931	Hauptmann Gerhart	Der arme Heinrich	Sage in 5 Akten
8. 10. 1931	Pagnol Marcel	Im Hafen von Marseille	Komödie in 3 Akten
11. 10. 1931	Kollo Walter (M) Pordes Alexander (L) Haller Herman (L) Wolff Willi (L)	Der Juxbaron	Operette in 3 Akten
11. 10. 1931	Straus Oscar (M) Dörmann Felix (L) Jacobson Leopold (L)	Ein Walzertraum	Operette in 3 Akten
15. 10. 1931	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Die Hochzeit des Figaro	Komische Oper in 3 Akten
22. 10. 1931	Faust Camillo (M) Horst Julius (L) Spahn Erwin (L)	Die Frau, für die man schwärmt	Operette in 3 Akten
25. 10. 1931	Faust Camillo (M) Horst Julius (L) Spahn Erwin (L)	Die Frau, für die man schwärmt	Operette in 3 Akten
29. 10. 1931	Bibesco Elizabeth	Welche war's	Lustspiel in 3 Akten
1. 11. 1931	Wedekind Frank	Der Marquis von Keith	Schauspiel in 5 Aufzügen
5. 11. 1931	Verneuil Louis	Frau Vidal hat einen Geliebten	Lustspiel in 3 Akten
8. 11. 1931	Fodor László	Der Juwelenraub in der Kärntnerstraße	Lustspiel in 3 Akten
12. 11. 1931	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten

15. 11. 1931	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
19. 11. 1931	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
22. 11. 1931	Lichtenberg Wilhelm	Seine Majestät das Publikum	Spiel in 3 Akten
26. 11. 1931	Vane Sutton	Ueberfahrt	Komödie in 3 Akten
29. 11. 1931	Molnár Ferenc	Die Fee	Lustspiel in 4 Bildern
3. 12. 1931	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Tosca	Oper in 3 Akten
6. 12. 1931	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
10. 12. 1931	Baron Karl	Gleichgewicht	Komödie in 3 Akten
16. 12. 1931	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Schön ist die Welt	Operette in 3 Akten
20. 12. 1931	Bürkner Robert	Dornröschen	Kindermärchen
27. 12. 1931	Grün Bernard (M) Wilhelm Julius (L) Herz Peter (L)	Böhmische Musikanten	Singspiel in 3 Akten
31. 12. 1931	Horst Julius	Der Schlüssel zum Paradies	Schwank in 3 Akten
3. 1. 1932	Frank Bruno	Nina	Komödie in 3 Akten
7. 1. 1932	Kienzl Wilhelm	Der Evangelimann	Oper in 3 Akten
10. 1. 1932	Grün Bernard (M) Wilhelm Julius (L) Herz Peter (L)	Böhmische Musikanten	Singspiel in 3 Akten
14. 1. 1932	Frank Bruno	Nina	Komödie in 3 Akten
21. 1. 1932	Stolz Robert (M) Oesterreicher Rudolf (L)	Peppina	Operette in 3 Akten
24. 1. 1932	Katajev Valentin Petrovič	Quadratur des Kreises	Lustspiel in 3 Akten
28. 1. 1932	Wagner Richard (M, L)	Lohengrin	Oper in 3 Akten
31. 1. 1932	Bahr Hermann	Das Konzert	Lustspiel in 3 Akten
4. 2. 1932	Neumann Egon (M) Farkas Karl (L) Grünbaum Fritz (L)	Journal der Liebe	Operettenrevue in 20 Bildern
7. 2. 1932	Neumann Egon (M) Farkas Karl (L) Grünbaum Fritz (L)	Journal der Liebe	Operettenrevue in 20 Bildern
11. 2. 1932	Sherriff Robert Cedric	Die andere Seite	Drama in 3 Akten
18. 2. 1932	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Madame Butterfly	Oper in 3 Akten
21. 2. 1932	Molnár Ferenc	Jemand	Lustspiel in 3 Akten
25. 2. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
28. 2. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten

3. 3. 1932	Proksch Eduard Sudermann Hermann	Bluttausch Fritzchen	Spiel in 1 Aufzug Drama in 1 Akt
6. 3. 1932	Coward Noël	Intimitäten	Komödie in 3 Akten
10. 3. 1932	Gounod Charles (M)	Margarete (Faust)	Oper in 3 Akten
13. 3. 1932	Reiterer Ernst (M) Lindau Karl (L) Wilhelm Julius (L)	Frühlingsluft	Operette in 3 Akten
17. 3. 1932	Goethe Johann Wolfgang	Stella	Schauspiel in 5 Akten
24. 3. 1932	Strauss Richard (M) Hofmannsthal Hugo von (L)	Der Rosenkavalier	Komische Oper in 3 Akten
27. 3. 1932	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
31. 3. 1932	Goethe Johann Wolfgang	Faust	Schauspiel in 5 Akten
3. 4. 1932	Fall Leo (M) Léon Victor (L)	Der fidele Bauer	Operette in 2 Akten mit Vorspiel
3. 4. 1932	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Gräfin Mariza	Operette in 3 Akten
10. 4. 1932	Hirschfeld Ludwig	Die Frau, die jeder sucht	Komödie in 3 Akten

Sezona 1932/1933

Ředitel Paul Gerboth

Datum	Autor	Titul	Žánr
18. 9. 1932	Strecker Heinrich (M) Gribitz Joe (L) Gerold Fritz (L)	Mädel aus Wien	Operette in 3 Akten
22. 9. 1932	Schiller Friedrich	Don Carlos	Trauerspiel in 5 Aufzügen
29. 9. 1932	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
2. 10. 1932	Chesterton Cecil Neale Ralph	In jeder Ehe	Komödie in 3 Akten
6. 10. 1932	Heller Fred Schütz Adolf	Banditen im Frack	Komödie in 3 Akten
9. 10. 1932	Strecker Heinrich (M) Gribitz Joe (L) Gerold Fritz (L)	Mädel aus Wien	Operette in 3 Akten
9. 10. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Morgen geht's uns gut	Posse in 6 Bildern
13. 10. 1932	Kleist Heinrich von	Prinz Friedrich von Homburg	Schauspiel in 5 Akten
15. 10. 1932	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten

20. 10. 1932	Thomas Ambroise (M) Carre Michel (L) Barbier Jules (L)	Mignon	Oper in 3 Akten
23. 10. 1932	Kollo Walter (M) Arnold Franz (L) Bach Ernst (L)	Frauen haben das gern...	Operette in 3 Akten
27. 10. 1932	Hauptmann Gerhart	Vor Sonnenuntergang	Schauspiel in 4 Akten
30. 10. 1932	Fodor Ladislaus	Roulette	Lustspiel in 3 Akten
3. 11. 1932	Offenbach Jacques (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Die schöne Helena	Operette in 3 Akten
6. 11. 1932	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
10. 11. 1932	Kálmán Emmerich (M) Willner Alfred Maria (L) Oestereicher Rudolf (L)	Die Faschingsfee	Operette in 3 Akten
11. 11. 1932	Werner Vilém	Der Mann: Ja - die Frau: Nein?	Lustspiel in 4 Akten
17. 11. 1932	Stolz Robert (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Wenn die kleinen Veilchen blühen	Operette in 6 Bildern
20. 11. 1932	Stolz Robert (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Wenn die kleinen Veilchen blühen	Operette in 6 Bildern
27. 11. 1932	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
1. 12. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
4. 12. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
4. 12. 1932	Benatzky Ralph (M) Müller Hans (L)	Im weißen Rößl	Operette in 3 Akten
8. 12. 1932	Blumenthal Oskar Kadelburg Gustav	Im weißen Rößl	Lustspiel in 3 Akten
15. 12. 1932	d'Albert Eugen (M) Lothar Rudolf (L)	Tiefland	Oper in Vorspiel und 3 Akten
18. 12. 1932	Kálmán Emmerich (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Zirkusprinzessin	Operette in 3 Akten
5. 1. 1933	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Die Blume von Hawaii	Operette in 3 Akten
8. 1. 1933	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Die Blume von Hawaii	Operette in 3 Akten
12. 1. 1933	Arnold Franz	Das öffentliche Aergernis	Schwank in 3 Akten
19. 1. 1933	Wagner Richard (M, L)	Meistersinger von Nürnberg	Oper in 3 Akten
26. 1. 1933	Billinger Richard	Rauhacht	Schauspiel
29. 1. 1933	Jessel León (M) Neidhart August (L)	Das Schwarzwaldmädel	Operette in 3 Akten
2. 2. 1933	Bús-Fekete László	Die Trafik Ihrer Exzellenz	Lustspiel

5. 2. 1933	Fall Leo (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Die Rose von Stambul	Operette
9. 2. 1933	Zuckmayer Carl	Der Hauptmann von Köpenick	Märchen in 3 Akten
19. 2. 1933	Bús-Fekete László	Die Trafik Ihrer Exzellenz	Lustspiel
23. 2. 1933	Wagner Richard (M, L)	Der fliegende Holländer	Oper in 3 Aufzügen
26. 2. 1933	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
2. 3. 1933	Komjáti Karl (M) Békeffi Stefan (L) Vadnai Ladislaus (L)	Tango um Mitternacht	Operette in 3 Akten und Vorspiel
5. 3. 1933	Fodor Ladislaus	Der Kuß vor dem Spiegel	Schauspiel in 3 Akten
9. 3. 1933	Engel Alexander Horst Julius	Eva saniert das Paradies	Spiel
11. 3. 1933	Groetzinger Melly Taufstein Louis	Lilly und ihr Scheidungsgrund	Lustspiel in 3 Akten
12. 3. 1933	Kálmán Emmerich (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Der Teufelsreiter (Graf Sándor)	Operette in 3 Akten
16. 3. 1933	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L) Levi Hermann (L)	Così fan tutte (So nachens Alle)	Komische Oper in 2 Akten
18. 3. 1933	Grillparzer Franz	Weh dem, der lügt!	Lustspiel in 5 Akten
20. 3. 1933	Latrac Jean	Glück im Haus	Lustspiel
23. 3. 1933	Stolz Robert (M) Grünwald Alfred (L) Herzer Ludwig (L)	Venus in Seide	Operette in 3 Akten
30. 3. 1933	Holley Eugen	Katharina, die Widerspenstige	Lustspiel
2. 4. 1933	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Ball im Savoy	Operette in 3 Akten
2. 4. 1933	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Ball im Savoy	Operette in 3 Akten
27. 4. 1933	Zilahy Ludwig	Die Nacht zum 17. April	Schauspiel in 3 Akten

Sezona 1933/1934

Ředitelé Paul Gerboth, do 5. 12. 1933 – Wilhelm Tisch, od 7. 12. 1933

Datum	Autor	Titul	Žánr
5. 10. 1933	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Opernprobe	Komische Oper in 1 Akt
11. 10. 1933	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten

18. 10. 1933	Auber Daniel (M) Scribe Eugène (L)	Fra Diavolo	Komische Oper in 3 Akten
22. 10. 1933	Jaray Hans	Ist Geraldine ein Engel?	Lustspiel in 3 Akten
25. 10. 1933	Jaray Hans	Ist Geraldine ein Engel?	Lustspiel in 3 Akten
26. 10. 1933	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	La Bohème	Oper in 4 Akten
27. 10. 1933	Schönherr Karl	Passionsspiel	Spiel in 3 Akten
29. 10. 1933	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
29. 10. 1933	Benatzky Ralph (M, L)	Bezauberndes Fräulein	Operette in 4 Bildern
1. 11. 1933	Uhl Renate	Hafenlegende	in 5 Bildner
5. 11. 1933	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
15. 11. 1933	Straus Oskar (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der letzte Walzer	Operette in 3 Akten
18. 11. 1933	Nowak Bruno	Roderich	Königsdrama in 4 Vorgängen
22. 11. 1933	Lichtenberg Wilhelm	Wem Gott ein Amt gibt...	Lustspiel
26. 11. 1933	Vulpius Paul	Jugend voran	Lustspiel in 3 Akten
29. 11. 1933	Strauss Johann (M) Strauss Josef (M) Grün Bernard (P)	Freut Euch des Lebens	Operette in 3 Akten
3. 12. 1933	Schönherr Karl	Passionsspiel	Spiel in 3 Akten
3. 12. 1933	Schönherr Karl	Passionsspiel	Spiel in 3 Akten
6. 12. 1933	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Zar und Zimmermann	Komische Oper in 3 Akten
14. 12. 1933	Sil-Vara	Die Mädchenjahre einer Königin	Komödie in 8 Bildern
17. 12. 1933	Profes Anton (M) Marischka Ernst (L) Feiner Hermann (L)	Glück muß man haben	Revue-Operette in 3 Akten
25. 12. 1933	Stolz Robert (M) Knepler Paul (L) Welleminsky Ignaz Michael (L) Gilbert Robert (L)	Zwei Herzen im Dreivierteltakt (Der verlorene Walzer)	Operette in 3 Akten
27. 12. 1933	Löhr Grete Hübner Josef	Till Eulenspiegel	Spiel in 3 Bildner
27. 12. 1933	Smetana Bedřich (M) Krásnohorská Eliška (L)	Der Kuß (Hubička)	Oper in 2 Akten
3. 1. 1934	Schmitt Gregor	Sextett	Lustspiel in 3 Akten

7. 1. 1934	Smetana Bedřich (M) Krásnohorská Eliška (L)	Der Kuß (Hubička)	Oper in 2 Akten
10. 1. 1934	Sil-Vara	Die Mädchenjahre einer Königin	Komödie in 8 Bildern
14. 1. 1934	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
17. 1. 1934	Bús-Fekete László	Geld ist nicht alles	Lustspiel in 2 Teilen
24. 1. 1934	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Rigoletto	Oper in 3 Akten
28. 1. 1934	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst(L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
31. 1. 1934	Lenz Leo	Der Chauffeur der gnädigen Frau	Lustspiel
4. 2. 1934	Audran Edmond (M) Willner Alfred Maria (L)	Die Puppe	Operette in 3 Akten und Vorspiel
7. 2. 1934	Bahr Hermann	Querulant	Komödie
10. 2. 1934	Weber Carl Maria (M) Kind Johann Friedrich (L)	Der Freischütz	Oper in 3 Akten
14. 2. 1934	Wagner Richard (M, L)	Tannhäuser	Oper in 3 Akten
18. 2. 1934	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Frasquita	Operette in 3 Akten
25. 2. 1934	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
28. 2. 1934	Eisemann Mihály (M) Szigályi László (L)	Katz im Sack	Operette in 3 Akten
4. 3. 1934	Bús-Fekete László	Geld ist nicht alles	Lustspiel in 2 Teilen
7. 3. 1934	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
11. 3. 1934	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten
11. 3. 1934	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Marboth Emil (L)	Donauliebchen	Operette in 3 Akten
21. 3. 1934	Hamik Anton Rosl Richter	Die Damen mit den grünen Hüten	Lustspiel
25. 3. 1934	Krauß Michael (M), Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Frau von Format	Operette in 3 Akten
28. 3. 1934	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Die Macht des Schicksals	Oper in 4 Akten
1. 4. 1934	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Marboth Emil (L)	Donauliebchen	Operette in 3 Akten
4. 4. 1934	Hinrichs August	Freie Bahn dem Tüchtigen	Lustspiel in 3 Akten
8. 4. 1934	Kreisler Fritz (M) Marischka Ernst (L) Marischka Hubert (L)	Sissy	Operette in 2 Akten

8. 4. 1934	Eysler Edmund (M) Schnitzer Ignaz (L) West Moritz (L)	Bruder Straubinger	Operette in 3 Akten
------------	---	--------------------	---------------------

Sezona 1934/1935

Ředitel Georg Terramare

Datum	Autor	Titul	Žánr
6. 1. 1935	Arnold Franz Bach Ernst	Die spanische Fliege	Schwank in 3 Akten
10. 1. 1935	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
13. 1. 1935	Fall Richard (M) Farkas Karl (L) Herczeg Geza (L) Marischka Hubert (L)	Der Feldherrnhügel	Operette
13. 1. 1935	Fall Richard (M) Farkas Karl (L) Herczeg Geza (L) Marischka Hubert (L)	Der Feldherrnhügel	Operette
17. 1. 1935	Raimund Ferdinand Kreutzer Conradin (M)	Der Verschwender	Zaubermärchen in 3 Aufzügen
24. 1. 1935	Weinberger Jaromir (M) Kareš Miloš (L)	Schwanda, der Dudelsackpfeifer	Volksoper in 2 Akten
27. 1. 1935	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
31. 1. 1935	Bratt Harald	Die Insel	Schauspiel in 5 Bildern
3. 2. 1935	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Löhner Fritz (L)	Giuditta	Musikalische Komödie in 5 Bildern
3. 2. 1935	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Löhner Fritz (L)	Giuditta	Musikalische Komödie in 5 Bildern
7. 2. 1935	Lothar Rudolf Adler Hans	Nacht vor dem Ultimo	Lustspiel in 6 Bildern
9. 2. 1935	Jarno Georg (M) Buchbinder Bernhard (L)	Die Försterchristl	Operette in 3 Akten
14. 2. 1935	Benatzky Ralph (M, L)	Das kleine Café	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
17. 2. 1935	Benatzky Ralph (M, L)	Das kleine Café	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
21. 2. 1935	Sil-Vara	Napoleon und das Mädchen	Komödie in 6 Bildern
24. 2. 1935	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Hollandweibchen	Operette in 3 Akten
28. 2. 1935	Kingsley Sidney	Menschen in Weiß	Schauspiel in 3 Akten
3. 3. 1935	Kingsley Sidney	Menschen in Weiß	Schauspiel in 3 Akten

10. 3. 1935	Strauss Johann (M) Adler Hans (L)	Die Tänzerin Fanny Elßler	Operette in 3 Akten
10. 3. 1935	Strauss Johann (M) Adler Hans (L)	Die Tänzerin Fanny Elßler	Operette in 3 Akten
14. 3. 1935	Angermayer Fred Antoine	Anna Kronthaler	Drama in 3 Akten
17. 3. 1935	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Hollandweibchen	Operette in 3 Akten
21. 3. 1935	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	La Traviata	Oper in 3 Akten
24. 3. 1935	Faray H.	Ping-Pong	Lustspiel
28. 3. 1935	Terramare Georg	Stille Stunde	Lustspiel in 3 Akten
31. 3. 1935	Kingsley Sidney	Menschen in Weiß	Schauspiel in 3 Akten
4. 4. 1935	Shakespeare William (L) Mendelssohn-Bartholdi Felix (M)	Ein Sommernachtstraum	Komödie in 5 Akten
7. 4. 1935	Millöcker Carl (M) Steffan Ernst (úprava hudby, L) Knepler Paul (L)	Gasparone	Operette in 10 Bildern
7. 4. 1935	Millöcker Carl (M) Steffan Ernst (úprava hudby, L) Knepler Paul (L)	Gasparone	Operette in 10 Bildern
11. 4. 1935	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Don Juan oder Der bestrafte Wüstling	Drama in 2 Aufzügen
13. 4. 1935	Grimm Jacob Grimm Wilhelm	Der Froschprinz oder Der eiserne Heinrich	Kindermärchen

Sezona 1935/1936

Ředitel Georg Terramare

Datum	Autor	Titul	Žánr
10. 10. 1935	Verneuil Louis Berr Georges	Schule für Steuerzahler	Lustspiel
13. 10. 1935	Verneuil Louis Berr Georges	Schule für Steuerzahler	Lustspiel
13. 10. 1935	Künnecke Eduard (M) Becke Eduard (L)	Herz über Bord	Operette
24. 10. 1935	Stolz Robert (M) Burkhard Georg (L) Bertram Rudolf (texty písni)	Grüß Gott! Grüß Gott! (Der wilde Mann)	Revueoperette in 3 Akten
27. 10. 1935	Molière Nestroy Johann Nepomuk Müller Wenzel (M)	Der eingebildete Kranke Die schlimmen Buben in der Schule	Lustspiel in 3 Aufzügen Burleske mit Gesang in 1 Akt
31. 10. 1935	Fascio Getano	Nebel	Kriminalkomödie in 4 Akten
3. 11. 1935	Stolz Robert (M) Burkhard Georg (L) Bertram Rudolf (texty písni)	Grüß Gott! Grüß Gott! (Der wilde Mann)	Revueoperette in 3 Akten

10. 11. 1935	Lanner Joseph (M) Kadelburg Gustav (L) Wilhelm Julius (L) Weikone Michail Alexandrovič (L)	Alt Wien	Operette in 3 Akten
14. 11. 1935	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Stephanie Gottlieb (L)	Die Entführung aus dem Serail	Oper in 3 Akten
17. 11. 1935	Stolz Robert (M) Burkhard Georg (L) Bertram Rudolf (texty písní)	Grüß Gott! Grüß Gott! (Der wilde Mann)	Revueoperette in 3 Akten
21. 11. 1935	Lavery Emmett	Die erste Legion	Schauspiel in 11 Bildern
24. 11. 1935	Lavery Emmett	Die erste Legion	Schauspiel in 11 Bildern
28. 11. 1935	Molnár Ferenc Molnár Ferenc	Eins, zwei, drei Feldmarschall	Lustspiel in 1 Akt Lustspiel in 1 Akt
1. 12. 1935	Engel-Berger Willy (M) Vollmoeller Karl (L) Amberg Charles (L)	Zirkusluft	Operette in 2 Teilen
1. 12. 1935	Engel-Berger Willy (M) Vollmoeller Karl (L) Amberg Charles (L)	Zirkusluft	Operette in 2 Teilen
5. 12. 1935	Engel-Berger Willy (M) Vollmoeller Karl (L) Amberg Charles (L)	Zirkusluft	Operette in 2 Teilen
12. 12. 1935	Humperdinck Engelbert (M) Wette Adelheid (L)	Hänsel und Gretel	Oper in 3 Bildern
15. 12. 1935	Strauss Johann (M) Stein Leo (L) Lindau Karl (L)	1001 Nacht	Operette in Vorspiel und 2 Akten
19. 12. 1935	Molnár Ferenc Molnár Ferenc	Eins, zwei, drei Feldmarschall	Lustspiel in 1 Akt Lustspiel in 1 Akt
22. 12. 1935	Berg Hella	Der gestiefelte Kater	Märchen in 3 Akten
26. 12. 1935	Straus Oskar (M) Grünwald Alfred (L)	Das Walzerparadies	Operette in 3 Akten
26. 12. 1935	Nielsen Axel	Kontuschowka	Lustspiel
29. 12. 1935	Richter Friedrich	Junger Wein	Volksstück in 3 Akten
2. 1. 1936	Hamik Anton Rosegger Peter (předloha) Czarniawski Cornelius (M)	Die lustige Wallfahrt	Spiel mit Musik, Gesang und Tanz in 3 Akten
5. 1. 1936	Straus Oskar (M) Grünwald Alfred (L)	Das Walzerparadies	Operette in 3 Akten
9. 1. 1936	Mascagni Pietro Leoncavallo Ruggiero	Cavalleria Rusticana Der Bajazzo	Oper in 1 Akt Oper in 2 Akten
12. 1. 1936	Hamik Anton Rosegger Peter (předloha) Czarniawski Cornelius (M)	Die lustige Wallfahrt	Spiel mit Musik, Gesang und Tanz in 3 Akten
16. 1. 1936	Shakespeare William	Othello (Der Mohr von Venedig)	Trauerspiel in 5 Aufzügen
19. 1. 1936	Kálmán Emmerich (M) Grünbaum Fritz (L) Wilhelm Julius (L)	Der Zigeunerprimas	Operette in 3 Akten
19. 1. 1936	Kálmán Emmerich (M) Grünbaum Fritz (L) Wilhelm Julius (L)	Der Zigeunerprimas	Operette in 3 Akten

23. 1. 1936	Adler Hans Perutz Leo	Morgen ist Feiertag	Lustspiel
30. 1. 1936	Hauptmann Gerhart	Der Biberpelz	Komödie in 4 Akten
2. 2. 1936	Stoss Franz (L) Breuer Kurt (L) Wiener Hugo (M)	Jägerndorf lacht wieder (Schmocks höhrende Wochenschau)	Ausstattungsrevue in 20 Bildern
2. 2. 1936	Stoss Franz (L) Breuer Kurt (L) Wiener Hugo (M)	Jägerndorf lacht wieder (Schmocks höhrende Wochenschau)	Ausstattungsrevue in 20 Bildern
6. 2. 1936	Langer František	Die Reiterpatrouille (Jízdní hlídka)	Spiel in 3 Akten
13. 2. 1936	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
16. 2. 1936	Lothar Rudolf Grünwald Alfred	Die Dame mit den Türkisen	Lustspiel
20. 2. 1936	d'Albert Eugen (M) Ewers Hans Heinz (L) Henry Marc (L)	Die toten Augen	Bühnendichtung in 1 Akt und Prolog
23. 2. 1936	Lehár Franz (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die blaue Mazur	Operette in 2 Akten und Zwischenspiel
27. 2. 1936	Bús-Fekete László	Geburtstag	Lebensbild in 6 Bildern
1. 3. 1936	Lehár Franz (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die blaue Mazur	Operette in 2 Akten und Zwischenspiel
5. 3. 1936	Smetana Bedřich (M) Sabina Karel (L)	Die verkaufte Braut (Prodaná nevěsta)	Komische Oper in 3 Akten
8. 3. 1936	Beneš Jara (M) Fenci A. (L) Balda Georg (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Der gütige Antonius	Operette in 3 Akten
8. 3. 1936	Beneš Jara (M) Fenci A. (L) Balda Georg (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Der gütige Antonius	Operette in 3 Akten
12. 3. 1936	Hebbel Friedrich	Agnes Bernauer	Trauerspiel in 5 Aufzügen
14. 3. 1936	Humperdinck Engelbert (M) Wette Adelheid (L)	Hänsel und Gretel	Oper in 3 Bildern
19. 3. 1936	Dubsky Franz	Johanna, die Wahnsinnige	Schauspiel in 3 Akten
22. 3. 1936	Eysler Edmund (M) Brammer Julius (L) Grünwald Alfred (L)	Der lachende Chemann	Operette in 3 Akten
26. 3. 1936	Molnár Ferenc	Große Liebe	Komödie in 6 Bildern
29. 3. 1936	Czajaneck Eduard (M) Wörner Georg (L)	Seine Hoheit der Lakei	Operette in 3 Aufzügen
2. 4. 1936	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Tosca	Oper in 3 Akten
5. 4. 1936	Bekéffy István Stella Adorjan	Unentschuldigte Stunde	Lustspiel in 5 Bildern

13. 4. 1936	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
-------------	---	----------------	---------------------

Sezona 1936/1937

Ředitel Georg Terramare

Datum	Autor	Titul	Žánr
15. 10. 1936	Birabeau Andre	Mein Sohn der Minister	Lustspiel in 4 Akten
18. 10. 1936	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
22. 10. 1936	Koselka Fritz	Abrakadabra	Lustspiel in 3 Akten
25. 10. 1936	Abraham Paul (M) Grünwald Alfred (L) Löhner-Beba Fritz (L)	Viktoria und ihr Husar	Operette in 3 Akten
28. 10. 1936	Verdi Giuseppe (M) Ghislanzoni Antonio (L)	Aida	Oper in 4 Akten
1. 11. 1936	Ebermayer Erich	Romanze	Schauspiel in 3 Akten
5. 11. 1936	Schiller Friedrich	Die Jungfrau von Orleans	Tragödie in 5 Aufzügen
8. 11. 1936	Marischka Ernst Granichstädten Bruno	Das Schwalbennest	Alt-Wiener Singspiel in 3 Akten
12. 11. 1936	Armont Paul Marchand Leopold Steinbrecher Alexander (M)	Der Schneider im Schloß	Lustspiel in 3 Akten
15. 11. 1936	Lehner Fritz (M) Weber Carl Maria (M) Dombrowsky Felix (L) Borutzki Hans (L)	Carl und Caroline	Singspiel aus romantischer Zeit in 3 Akten (8 Bildern)
15. 11. 1936	Lehner Fritz (M) Weber Carl Maria (M) Dombrowsky Felix (L) Borutzki Hans (L)	Carl und Caroline	Singspiel aus romantischer Zeit in 3 Akten (8 Bildern)
19. 11. 1936	Ranker Gustav	Extraausgabe	Geschichte eines Weltkandals in 3 Akten
26. 11. 1936	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Die Hochzeit des Figaro	Komische Oper in 4 Akten
29. 11. 1936	Armont Paul Marchand Leopold Steinbrecher Alexander (M)	Der Schneider im Schloß	Lustspiel in 3 Akten
3. 12. 1936	Werner von der Schulenburg	Schwarzbrot und Kipfel	Lustspiel in 3 Akten
6. 12. 1936	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten

6. 12. 1936	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
10. 12. 1936	Fraser Georg	Neun Offiziere	Schauspiel in 3 Akten
12. 12. 1936	Bürkner R.	Schneeweißchen und Rosenrot	Kindermärchen
17. 12. 1936	Weber Carl Maria (M) Planché James Robinson (L)	Oberon (König der Elfen)	Romantische Oper in 4 Aufzügen
20. 12. 1936	Grillparzer Franz	Des Meeres und der Liebe Wellen	Trauerspiel in 5 Aufzügen
25. 12. 1936	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
27. 12. 1936	Konrad Edmond	Das Nest	5 Bilder aus dem Familienleben
31. 12. 1936	Grün Bernhard (M) Jenbach Bela (L) Wilhelm Julius (L)	Gaby	Operette in 3 Akten
3. 1. 1937	Holenia Lernet	Tohuwabohu	Spiel
7. 1. 1937	Oberleithner Max (M) Warden Bruno (L) Welleminsky Ignaz Michael (L)	Der eiserne Heiland	Oper in 3 Akten
10. 1. 1937	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
10. 1. 1937	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
14. 1. 1937	Wilde Oscar	Ein idealer Gatte	Komödie in 4 Akten
21. 1. 1937	Iljin Evgenij Konstantinovič	Kaiserin ohne Land	Schauspiel in 8 Bildern
24. 1. 1937	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
28. 1. 1937	Conrad Carl	Der Vizekönig	Schwank in 3 Akten
31. 1. 1937	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
4. 2. 1937	Lynner Thomas	Ein Mädchen namens Betty	Schauspiel in 4 Bildern
7. 2. 1937	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
7. 2. 1937	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
11. 2. 1937	Grabbe Christian Dietrich	Scherz, Satire, Ironie und tiefere Bedeutung	Lustspiel in 3 Aufzügen
13. 2. 1937	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L) Löhner-Beda Fritz (P) Wiener Hugo (P)	Auf der grünen Wiese	Operette in 3 Akten
18. 2. 1937	Kienzl Wilhelm	Der Evangelimann	Oper in 3 Akten

21. 2. 1937	Schwarokin W.	Das fremde Kind	Lustspiel in 3 Akten
25. 2. 1937	Offenbach Jacques (M) Crémieux Hector (L) Halévy Ludovic (L)	Orpheus in der Unterwelt	Operette in 3 Akten
28. 2. 1937	Brodzky Nikolaus (M) Grünwald Alfred (L) Földes Emmerich (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Die verliebte Königin	Vaudeville-Operette in 2 Abteilungen (12 Bildern)
4. 3. 1937	Hemar Marjan	Firma	Komödie in 3 Akten
7. 3. 1937	Smetana Bedřich (M) Krásnohorská Eliška (L)	Das Geheimnis (Tajemství)	Komische Oper in 3 Akten
11. 3. 1937	Anzengruber Ludwig	Das 4. Gebot	Schauspiel in 4 Akten
14. 3. 1937	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
14. 3. 1937	Nedbal Oskar (M) Stein Leo (L)	Polenblut	Operette in 3 Akten
18. 3. 1937	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Ein Maskenball	Oper in 3 Akten
28. 3. 1937	Brodzky Nikolaus (M) Grünwald Alfred (L) Földes Emmerich (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Die verliebte Königin	Vaudeville-Operette in 2 Abteilungen (12 Bildern)
1. 4. 1937	Farkas Karl Lang Hans (M)	Hofloge	Musikalisches Lustspiel in 5 Bildern
4. 4. 1937	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
4. 4. 1937	Millöcker Carl (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Der Bettelstudent	Operette in 3 Akten
8. 4. 1937	Shakespeare William	Wie es Euch gefällt	Komödie in 5 Akten
10. 4. 1937		Die Prinzessin auf der Erbse	Kindermärchen-Lustspiel in 3 Akten
15. 4. 1937	Wagner Richard (M, L)	Der fliegende Holländer	Oper in 3 Aufzügen
22. 4. 1937	Fodor Ladislaus	Matura	Spiel

Sezona 1937/1938

Ředitel Franz Stoss

Datum	Autor	Titul	Žánr
14. 10. 1937	Katscher Robert	Bei Kerzenlicht	
17. 10. 1937	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten

21. 10. 1937	Stigler Karl von	Eine Insel entdeckt	Lustspiel in 3 Akten
24. 10. 1937	Werner Vilém	Menschen auf er Eisscholle	Komödie in 3 Akten
28. 10. 1937	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
31. 10. 1937	Kálmán Emmerich (M) Stein Leo (L) Jenbach Bela (L)	Die Csardasfürstin	Operette in 3 Akten
4. 11. 1937	Schiller Friedrich	Die Verschwörung des Fiesco zu Genua	Trauerspiel in 6 Aufzügen
7. 11. 1937	Fall Leo (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Madame Pompadour	Operette in 3 Akten
11. 11. 1937	Fall Leo (M) Schanzer Rudolf (L) Welisch Ernst (L)	Madame Pompadour	Operette in 3 Akten
14. 11. 1937	Jessel León (M) Sterk Wilhelm (L)	Die goldene Mühle	Operette in 3 Akten
14. 11. 1937	Jessel León (M) Sterk Wilhelm (L)	Die goldene Mühle	Operette in 3 Akten
18. 11. 1937	Offenbach Jacques (M) Barbier Jules (L)	Hoffmanns Erzählungen	Oper in 3 Akten
25. 11. 1937	Götz Curt	Dr. med. Hiob Praetorius	Schauspiel
28. 11. 1937	Flotow Friedrich von (M) Riese Friedrich Wilhelm (L)	Martha oder Der Markt zu Richmond	Komische Oper in 4 Aufzügen
2. 12. 1937	Scribe Eugène	Das Glas Wasser	Lustspiel in 5 Akten
5. 12. 1937	Fulda Ludwig	Jugendfreunde	Schauspiel
9. 12. 1937	Winger A.	Nächtlicher Zwischenfall	Schauspiel
12. 12. 1937	Jessel León (M) Sterk Wilhelm (L)	Die goldene Mühle	Operette in 3 Akten
16. 12. 1937	Bittner Julius Cornelius Peter (M, L)	Höllisch Gold Der Barbier von Bagdad	Singspiel in 1 Aufzug Komische Oper in 2 Aufzügen
19. 12. 1937	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
19. 12. 1937	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
25. 12. 1937	Beer Joseph (M) Löhner-Beda Fritz (L) Grünwald Alfred (L)	Polnische Hochzeit	Operette in 3 Akten
30. 12. 1937	Roggers Serck	Die Thompson Brithers	Schauspiel
2. 1. 1938	Raymond Fred (M) Neubach Ernst (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Ich hab mein Herz in Heidelberg verloren	Operette in 3 Akten
6. 1. 1938	Bürkner Robert	Das Aschenbrödl	Märchenspiel in 3 Bildern
6. 1. 1938	Nestroy Johann Nepomuk	Lumpacivagabundus oder Das liederliche Kleeblatt	Zauberposse mit Gesang in 3 Aufzügen

9. 1. 1938	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L)	Das Gassenmädel	Operette in 3 Akten
13. 1. 1938	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	La Bohème	Oper in 4 Akten
20. 1. 1938	Ivers Axel	Parkstraße Nr. 13	Kriminalstück in 3 Akten
23. 1. 1938	Beer Joseph (M) Löhner-Beda Fritz (L) Grünwald Alfred (L)	Polnische Hochzeit	Operette in 3 Akten
27. 1. 1938	Gounod Charles (M)	Margarete (Faust)	Oper in 5 Aufzügen
30. 1. 1938	Schönthan Franz von Schönthan Paul von	Der Raub der Sabinerinnen	Lustspiel in 4 Akten
3. 2. 1938	Ivers Axel	Parkstraße Nr. 13	Kriminalstück in 3 Akten
6. 2. 1938	Benatzky Ralph (M) Gilbert Henry (L) Robinson Armin (L)	Herzen im Schnee	Operette in 3 Akten
6. 2. 1938	Benatzky Ralph (M) Gilbert Henry (L) Robinson Armin (L)	Herzen im Schnee	Operette in 3 Akten
10. 2. 1938	Hauptmann Gerhart	Kollege Krampton	Komödie in 5 Akten
17. 2. 1938	Beneš Jara (M) Tolarski V. (L)	Das Gassenmädel	Operette in 3 Akten
20. 2. 1938	Strauss Johann (M) Davis Gustav (L)	Waldmeister	Operette in 3 Akten
24. 2. 1938	Ertl Herbert	Hilde und die Million	Lustspiel in 3 Akten
27. 2. 1938	Bortfeld Kurt	Kinder auf Zeit	Lustspiel in 3 Akten
3. 3. 1938	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
6. 3. 1938	Benatzky Ralph (M) Gilbert Henry (L) Robinson Armin (L)	Herzen im Schnee	Operette in 3 Akten
6. 3. 1938	Grün Bernard (M) Weigel Hans (L)	Madame Sans-Gêne	Operette in 3 Akten
10. 3. 1938	Skutezky Viktor	Kleines Glück auf der Wieden	Komödie in 11 Bildern
17. 3. 1938	Dvořák Antonín (M) Kvapil Jaroslav (L)	Rusalka	Oper in 3 Akten
20. 3. 1938	Molnár Ferenc	Delila	Lustspiel
24. 3. 1938	Lengsfelder Hans Tisch Siegfried Märker Leonhard (M)	Warum lügst du, Chérie	Musikalisches Lustspiel
27. 3. 1938	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
31. 3. 1938	Graff Sigmund	Begegnung mit Ulrike	Komödie
3. 4. 1938	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten
7. 4. 1938	Scheu Just Lommer Horst	Eintritt frei	Lustspiel in 3 Akten

10. 4. 1938	Srečkovič A. P.	Janja	Operette in 3 Akten
10. 4. 1938	Srečkovič A. P.	Janja	Operette in 3 Akten

Sezona 1938/1939

Intendant Franz Stoss

Datum	Autor	Titul	Žánr
30. 10. 1938	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
3. 11. 1938	Lessing Gotthold Ephraim	Minna von Barnhelm	Lustspiel in 5 Aufzügen
6. 11. 1938	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Herzer Ludwig (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
10. 11. 1938	Götz Kurt	Ingeorg	Komödie in 3 Akten
13. 11. 1938	Bielen Otto	Ich bin kein Casanova	Komödie in 3 Akten
17. 11. 1938	Liszt Franz Bayer Josef Strauss Johann	Großer Ballettabend Zwiete ungarische Rhapsodie Die Puppenfee Geschichten aus dem Wienerwald	Tanzphantasie in 2 Bildern Ballett in 2 Bildern Tanzspiel
20. 11. 1938	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Herzer Ludwig (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
24. 11. 1938	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Rigoletto	Oper in 3 Akten
27. 11. 1938	Strauss Johann (M) Braun Joseph (L) Genée Richard (L)	Karneval in Rom	Operette in 3 Akten
1. 12. 1938	Johst Hanns	Thomas Paine	Schauspiel in 9 Bildern
4. 12. 1938	Beneš Jara (M) Wiener Hugo (L) Breuer Kurt (L)	Gruß aus der Wachan	Operette in 3 Akten
8. 12. 1938	Fitz Hans	Der Frontgockel	Lustspiel in 3 Aufzügen
4. 12. 1938	Beneš Jara (M) Wiener Hugo (L) Breuer Kurt (L)	Gruß aus der Wachan	Operette in 3 Akten
15. 12. 1938	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
18. 12. 1938	Fitz Hans	Der Frontgockel	Lustspiel in 3 Aufzügen
25. 12. 1938	Suppé Franz von (M) Elmar Karl (L)	Dichter und Bauer	Operette in 3 Akten
29. 12. 1938	Donat Stefan	Weltkonferenz	Lustspiel in 3 Akten
1. 1. 1939	Suppé Franz von (M) Elmar Karl (L)	Dichter und Bauer	Operette in 3 Akten

5. 1. 1939	Weber Carl Maria von (M) Chézy Helmine von (L)	Euryanthe	Heroisch-romantische Oper in 3 Akten
8. 1. 1939	Thomas Brandon	Charleys Tante	Schwank in 3 Akten
12. 1. 1939	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
15. 1. 1939	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
19. 1. 1939	Helke Fritz	Der Herzog von Enghien	Tragödie in 7 Bildern
22. 1. 1939	Strecker Heinrich (M) Hardt-Warden Bruno (L) Köller Rudolf (L)	Der ewige Walzer	Operette in 3 Akten
26. 1. 1939	Coubier Heinz	Aimée oder Der gefunde Menschenverstand	Komödie in 3 Akten
29. 1. 1939	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
2. 2. 1939	Adam Adolphe (M) Leuven Adolpe de (L) Brunswick Léon-Lévy (L)	Der Postillon von Loujumeau	Komische Oper in 3 Akten
5. 2. 1939	Reiterer Ernst (M) Lindau Karl (L) Wilhelm Julius (L)	Frühlingsluft	Operette in 3 Akten
9. 2. 1939	Helwig Paul	Flitterwochen	Lustspiel in 3 Akten
12. 2. 1939	Reiterer Ernst (M) Lindau Karl (L) Wilhelm Julius (L)	Frühlingsluft	Operette in 3 Akten
16. 2. 1939	Helwig Paul	Flitterwochen	Lustspiel in 3 Akten
19. 2. 1939	Köller Rudolf	Der letzte Besuch	Kriminalstück in 3 Akten
23. 2. 1939	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Schikaneder Emanuel (L)	Die Zauberflöte	Oper in 2 Aufzügen
26. 2. 1939	Strecker Heinrich (M) Hardt-Warden Bruno (L) Köller Rudolf (L)	Der ewige Walzer	Operette in 3 Akten
2. 3. 1939	Coubier Heinz	Aimée oder Der gefunde Menschenverstand	Komödie in 3 Akten
5. 3. 1939	Burkhard Paul (M)	Das Paradies der Frauen	Revue-Operette in 3 Akten
9. 3. 1939	Dumas Alexander	Die Kameliendame	Dramatisches Gemälde
16. 3. 1939	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Obersteiger	Operette in 3 Akten
19. 3. 1939	Buch Fritz Peter	Ein ganzer Kerl	Komödie in 5 Akten
23. 3. 1939	Rossini Gioacchino (M) Sterbini Cesare (L)	Der Barbier von Sevilla	Komische Oper in 2 Aufzügen
26. 3. 1939	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Obersteiger	Operette in 3 Akten
30. 3. 1939	Dubsky Franz	Retraite	Schauspiel in 3 Akten

1. 4. 1939		Rotkäppchen	Kindermärchen
2. 4. 1939	Betterling Arno (M) Hermecke Hermann (L)	Dorothee	Operette in 3 Akten
6. 4. 1939	Rossini Gioacchino (M) Sterbini Cesare (L)	Der Barbier von Sevilla	Komische Oper in 2 Aufzügen
9. 4. 1939	Stolz Robert (M) Weys Rudolf (L)	Der süßeste Schwindel der Welt	Lustspiel-operette in 5 Bildern
13. 4. 1939	Czarniawski Cornelius	Der Lügner	Lustspiel in 3 Akten
16. 4. 1939	Stolz Robert (M) Weys Rudolf (L)	Der süßeste Schwindel der Welt	Lustspiel-operette in 5 Bildern
20. 4. 1939	Puccini Giacomo (M) Adami Giuseppe (L) Simoni Renato (L)	Turandot	Lyrisches Drama in 3 Akten
27. 4. 1939	Zerkaulen Heinrich	Der Reiter	Schauspiel in 5 Akten
30. 4. 1939	Betterling Arno (M) Hermecke Hermann (L)	Dorothee	Operette in 3 Akten
4. 5. 1939	Künnecke Eduard (M) Pászter Arpäd (L)	Das Dorf ohne Glocke	Singspiel in 3 Akten
11. 5. 1939	Shakespeare William	Was ihr wollt	Lustspiel in 5 Akten

Sezona 1939/1940

Intendant Franz Stoss

Datum	Autor	Titel	Žánr
17. 9. 1939	Strauss Johann (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
21. 9. 1939	Mell Max	Das Spiel von den deutschen Ahnen	Schauspiel
24. 9. 1939	Strauss Johann (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Wiener Blut	Operette in 3 Akten
28. 9. 1939	Verdi Giuseppe (M) Boito Arrigo (L)	Othello	Oper in 4 Akten
1. 10. 1939	Götz Curt	Der Lügner und die Nonne	Lustspiel in 3 Akten
5. 10. 1939	Götz Curt	Der Lügner und die Nonne	Lustspiel in 3 Akten
8. 10. 1939	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Saison in Salzburg	Operette in 5 Bildern
12. 10. 1939	Gogol Nikolaj Vasiljevič	Der Revisor	Komödie in 5 Aufzügen
15. 10. 1939	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Saison in Salzburg	Operette in 5 Bildern
18. 10. 1939	Schmidt Wilhelm	Struwelpeter	Kindermärchen in 2 Abteilungen

22. 10. 1939	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Saison in Salzburg	Operette in 5 Bildern
26. 10. 1939	Künneke Eduard (M) Haller Herman (L) Oliven Fritz (L)	Der Vetter aus Dingsda	Operette in 3 Akten
29. 10. 1939	Künneke Eduard (M) Haller Herman (L) Oliven Fritz (L)	Der Vetter aus Dingsda	Operette in 3 Akten
5. 11. 1939	Künneke Eduard (M) Haller Herman (L) Oliven Fritz (L)	Der Vetter aus Dingsda	Operette in 3 Akten
8. 11. 1939	Zerkaulen Heinrich	Brommy	Schauspiel in 5 Akten
12. 11. 1939	Dostal Nico (M) Hermecke Hermann (L)	Die ungarische Hochzeit	Operette in 1 Vorspiel und 3 Akten
23. 11. 1939	Impekoven Toni Mathern Karl	Maccaroni	Lustspiel in 4 Akten
30. 11. 1939	Wagner Richard (M, L)	Das Rheingold	Oper in 4 Bildern
3. 12. 1939	Nick Edmund (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Über alles siegt die Liebe	Operette in 6 Bildern
7. 12. 1939	Impekoven Toni Mathern Karl	Maccaroni	Lustspiel in 4 Akten
10. 12. 1939	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Zar und Zimmermann	Komische Oper in 3 Akten
14. 12. 1939	Bortfeld Kurt	Trockenkursus	Lustspiel in 3 Akten
17. 12. 1939	Nick Edmund (M) Hardt-Warden Bruno (L)	Über alles siegt die Liebe	Operette in 6 Bildern
21. 12. 1939	Pfitzner Hans (M, L) Stach Ilse von (L)	Das Christ-Elflein	Spieloper in 2 Akten
25. 12. 1939		Ein fröhlicher Weihnachts-Reigen	Spiel
28. 12. 1939	Knittel John	Via Mala	Drama in 4 Akten
31. 12. 1939	Lincke Paul (M) Bolten Baeckers (L)	Frau Luna	Operette in 2 Abteilungen
7. 1. 1940	Lincke Paul (M) Bolten Baeckers (L)	Frau Luna	Operette in 2 Abteilungen
11. 1. 1940	Puccini Giacomo (M, L)	Manon Lescaut	Oper in 4 Akten
14. 1. 1940	Stolz Robert (M) Grünwald Alfred (L) Stein Leo (L)	Mädi	Operette in 3 Akten
25. 1. 1940	Shakespeare William	Der Kaufmann von Venedig	Lustspiel
28. 1. 1940	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
1. 2. 1940	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten
4. 2. 1940	Lehár Franz (M) Jenbach Bela (L) Reichert Heinz (L)	Der Zarewitsch	Operette in 3 Akten

8. 2. 1940	Gondolatsch Wolfgang, Deißner Alexander	Das Mädchen Till	Lustspiel in 4 Akten
11. 2. 1940	Stolz Robert (M) Grünwald Alfred (L) Stein Leo (L)	Mädi	Operette in 3 Akten
18. 2. 1940	Ziel Heinrich (M) Koller Max (L)	Herzen auf See	Operette in 3 Akten
22. 2. 1940	Schiller Friedrich	Maria Stuart	Trauerspiel in 5 Aufzügen
25. 2. 1940	Ziel Heinrich (M) Koller Max (L)	Herzen auf See	Operette in 3 Akten
3. 3. 1940	Strauss Johann (M) Burmester Edwin (L)	Ballnacht in Florenz	Operette in 3 Akten
7. 3. 1940	Strauss Johann (M) Burmester Edwin (L)	Ballnacht in Florenz	Operette in 3 Akten
10. 3. 1940	Čajkovskij Petr Iljič (M, L) Šilovskij Konstantin Stěpanovič (L)	Eugen Onegin	Oper in 3 Aufzügen
14. 3. 1940	Rößner Helmut (M) Rößner Manfred (L)	Karl III. und Anna von Österreich	Lustspiel in 6 Bildern
21. 3. 1940	Shaw George Bernhard	Major Barbara	Komödie in 4 Akten
24. 3. 1940	Vetterling Arno (M) Hermecke Hermann (L)	Liebe in der Lerchengasse	Operette in 3 Akten
28. 3. 1940	Ferrari Ermanno Wolf (M) Sugana Luigi (L) Pizzolato Giuseppe (L)	Die vier Grobiane	Musikalisches Lustspiel in 3 Aufzügen
31. 3. 1940	Vetterling Arno (M) Hermecke Hermann (L)	Liebe in der Lerchengasse	Operette in 3 Akten
4. 4. 1940	Höller Franz	Görtz, Kanzler von Schweden	Schauspiel
7. 4. 1940	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
11. 4. 1940	Rößner Helmut (M) Rößner Manfred (L)	Karl III. und Anna von Österreich	Lustspiel in 6 Bildern
14. 4. 1940	Ziehrer Carl Michael (M) Krenn Leopold (L) Lindau Karl (L)	Die Landstreicher	Operette in 2 Akten
18. 4. 1940	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Die Macht des Schicksals	Oper in 4 Akten
9. 5. 1940	Bahr Hermann	Wienerinnen	Lustspiel in 3 Akten

Sezona 1940/1941

Intendant Heinrich Kreutz

Datum	Autor	Titul	Žánr
19. 9. 1940	Wagner Richard (M, L)	Die Walküre	Oper in 3 Aufzügen
22. 9. 1940	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
26. 9. 1940	Langenbeck Curt	Der Hochverräter	Schauspiel
29. 9. 1940	Strauss Johann (M) Haffner Karl (L) Genée Richard (L)	Die Fledermaus	Operette in 3 Akten
3. 10. 1940	Metzner Gerhard	Eva springt durchs Fenster	Lustspiel
6. 10. 1940	Dostal Nico (M) Hermecke Hermann (L)	Monika	Operette in 3 Akten
10. 10. 1940	Gobsch Hanns	Der Thron zwischen Erdteilen	Schauspiel
13. 10. 1940	Dostal Nico (M) Hermecke Hermann (L)	Monika	Operette in 3 Akten
17. 10. 1940	Donizetti Gaetano (M, L) Accursi Michele (L)	Don Pasquale	Komische Oper in 3 Akten
20. 10. 1940	Donizetti Gaetano (M, L) Accursi Michele (L)	Don Pasquale	Komische Oper in 3 Akten
24. 10. 1940	Metzner Gerhard	Eva springt durchs Fenster	Lustspiel
27. 10. 1940	Knaflitsch Josef (M) Brantner Ignaz (L) Weys Rudolf (L)	Wochenend im Mai	Operette in 8 Bildern
31. 10. 1940	Schiller Friedrich	Die Räuber	Schauspiel in 5 Akten
3. 11. 1940	Knaflitsch Josef (M) Brantner Ignaz (L) Weys Rudolf (L)	Wochenend im Mai	Operette in 8 Bildern
7. 11. 1940	Lenz Leo Roberts Ralph Arthur	Der Kampf mit dem Tatzelwurm	Lustspiel
10. 11. 1940	Dostal Nico (M) Hermecke Hermann (L)	Monika	Operette in 3 Akten
14. 11. 1940	Künneke Eduard (M) Bertuch Max (L) Schwabach Kurt (L)	Glückliche Reise	Operette in 3 Akten
17. 11. 1940	Künneke Eduard (M) Bertuch Max (L) Schwabach Kurt (L)	Glückliche Reise	Operette in 3 Akten
21. 11. 1940	Bahr Hermann	Das Konzert	Lustspiel
24. 11. 1940	Verdi Giuseppe (M) Méry Joseph (L) Locle Camille du (L)	Don Carlos	Oper in 5 Akten
28. 11. 1940	Lenz Leo Roberts Ralph Arthur	Der Kampf mit dem Tatzelwurm	Lustspiel
8. 12. 1940	Lortzing Gustav Albert (M)	Die kleine Stadt	Komische Oper

12. 12. 1940	Lenz Leo Roberts Ralph Arthur	Der Kampf mit dem Tatzelwurm	Lustspiel
15. 12. 1940	Raymond Fred (M) Hentschke Heinz (L) Schwenn Günther (L)	Maske in Blau	Operette in 5 Bildern
17. 12. 1940	Bassewitz Gerd	Peterchens Mondfahrt	Märchenspiel
19. 12. 1940	Lenz Leo	Die kleine Parfümerie	Lustspiel
22. 12. 1940	Humperdinck Engelbert (M) Bernstein Elsa (L)	Königskinder	Märchenoper in 3 Akten
25. 12. 1940	Raymond Fred (M) Hentschke Heinz (L) Schwenn Günther (L)	Maske in Blau	Operette in 5 Bildern
26. 12. 1940	Raymond Fred (M) Hentschke Heinz (L) Schwenn Günther (L)	Maske in Blau	Operette in 5 Bildern
2. 1. 1941	Schultze Norbert (M) Lieck Walter (L)	Schwarzer Peter	Oper
5. 1. 1941	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
9. 1. 1941	Rißmannová Charlotte	Versprich mir nichts	Komödie
12. 1. 1941	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
16. 1. 1941	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Bodanzky Robert (L)	Der Graf von Luxemburg	Operette in 3 Akten
23. 1. 1941	Nick Edmund (M) Metzner Gerhard (L)	Titus macht Karriere	Musikales Komödie
26. 1. 1941	Benatzky Ralph (M) Berr Georges (L) Verneuil Louis (L)	Meine Schwester und ich	Operette in 2 Akten
30. 1. 1941	Benatzky Ralph (M) Berr Georges (L) Verneuil Louis (L)	Meine Schwester und ich	Operette in 2 Akten
2. 2. 1941	Nick Edmund (M) Metzner Gerhard (L)	Titus macht Karriere	Musikales Komödie
6. 2. 1941	Wagner Richard (M, L)	Tannhäuser	Oper in 3 Akten
9. 2. 1941	Benatzky Ralph (M) Berr Georges (L) Verneuil Louis (L)	Meine Schwester und ich	Operette in 2 Akten
16. 2. 1941	Kollo Walter (M) Hardt-Warden Bruno (L) Feiner Hermann	Drei arme kleine Mädels	Operette in 3 Akten mit Vorspiel
20. 2. 1941	Ibsen Henrik	Gespenster	Familiendrama in 3 Akten
23. 2. 1941	Kollo Walter (M) Hardt-Warden Bruno (L) Feiner Hermann	Drei arme kleine Mädels	Operette in 3 Akten mit Vorspiel
2. 3. 1941	Suppé Franz von (M) Costa Karl (L)	Leichte Kavallerie	Operette in 2 Akten
6. 3. 1941	Huth Jochen	Die vier Gesellen	Lustspiel

9. 3. 1941	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Undine	Romantische Zauberoper
14. 3. 1941	Lenz Leo	Hochzeitsreise ohne Mann	Lustspiel in 3 Akten
16. 3. 1941	Hansen Lars Holter Karl	Bären	Schauspiel in 3 Akten
23. 3. 1941	Suppé Franz von (M) Costa Karl (L)	Leichte Kavallerie	Operette in 2 Akten
27. 3. 1941	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Tosca	Oper in 3 Akten
30. 3. 1941	Suppé Franz von (M) Costa Karl (L)	Leichte Kavallerie	Operette in 2 Akten
3. 4. 1941	Lenz Leo	Hochzeitsreise ohne Mann	Lustspiel in 3 Akten
6. 4. 1941	Suppé Franz von (M) Costa Karl (L)	Leichte Kavallerie	Operette in 2 Akten
10. 4. 1941	Wagner Richard (M, L)	Tannhäuser	Oper in 3 Akten
13. 4. 1941	Lang Hans (M) Frieze Ernst (L) Weys Rudolf (L)	Liesla, benimm dich	Operette in 4 Bildern
17. 4. 1941	Lang Hans (M) Frieze Ernst (L) Weys Rudolf (L)	Liesla, benimm dich	Operette in 4 Bildern
20. 4. 1941	Verdi Giuseppe (M) Cammarano Salvatore (L) Bardare Leone Emanuele (L)	Der Troubadour	Oper in 4 Akten
24. 4. 1941	Lessing Gotthold Ephraim	Emilia Galotti	Trauerspiel in 5 Aufzügen
27. 4. 1941	Reich Kurt	Bist Du es, Doxy?	Operette in 3 Akten
1. 5. 1941		Bob macht sich gesund	Lustspiel
4. 5. 1941	Reich Kurt	Bist Du es, Doxy?	Operette in 3 Akten
9. 5. 1941	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Don Giovanni	Oper in 2 Aufzügen
11. 5. 1941	Goetze Walter W. (M) Felix Oskar (L)	Adrienne	Operette in 3 Akten

Sezona 1941/1942

Intendant Heinrich Kreutz

Datum	Autor	Titul	Žánr
18. 9. 1941	Strauss Richard (M) Hofmannsthal Hugo von (L)	Der Rosenkavalier	Komische Oper in 3 Akten
21. 9. 1941	Dostal Nico (M) Amberg Charles (L)	Clivia	Operette in 3 Akten
25. 9. 1941	Corra Bruno Achtue Giuseppe	Der Elfte aus der Reihe	Lustspiel

28. 9. 1941	Dostal Nico (M) Amberg Charles (L)	Clivia	Operette in 3 Akten
2. 10. 1941	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
5. 10. 1941	Dostal Nico (M) Amberg Charles (L)	Clivia	Operette in 3 Akten
9. 10. 1941	Wagner Richard (M, L)	Siegfried	Oper in 3 Aufzügen
12. 10. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
16. 10. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
19. 10. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
23. 10. 1941	Schiller Friedrich	Kabale und Liebe	Trauerspiel in 5 Akten
26. 10. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
30. 10. 1941	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Wildschütz	Komische Oper in 3 Akten
2. 11. 1941	Lincke Paul (M) Bolten-Baeckers Heinrich (L) Chancel Jules (L)	Grigri	Operette in 3 Akten
6. 11. 1941	Streicher Franz	Der verkaufte Großvater	Bäuerliche Grotteske in 3 Akten
9. 11. 1941	Ortner Hermann Heinz	Isabella von Spanien	Schauspiel in 3 Akten
13. 11. 1941	Lincke Paul (M) Bolten-Baeckers Heinrich (L) Chancel Jules (L)	Grigri	Operette in 3 Akten
16. 11. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
20. 11. 1941	Streicher Franz	Der verkaufte Großvater	Bäuerliche Grotteske in 3 Akten
23. 11. 1941	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner-Beda Fritz (L)	Das Land des Lächelns	Operette in 3 Akten
27. 11. 1941	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Die Hochzeit des Figaro	Komische Oper in 4 Akten
30. 11. 1941	Suppé Franz von (M) Quedenfeldt Gustav (L)	Banditenstreiche	Operette in 1 Vorspiel und 3 Akten
4. 12. 1941	Bahr Herrmann	Der Meister	Komödie in 3 Akten
7. 12. 1941	Suppé Franz von (M) Quedenfeldt Gustav (L)	Banditenstreiche	Operette in 1 Vorspiel und 3 Akten
11. 12. 1941	Götz Curt	Hokuspokus	
14. 12. 1941	Suppé Franz von (M) Quedenfeldt Gustav (L)	Banditenstreiche	Operette in 1 Vorspiel und 3 Akten
18. 12. 1941	Streicher Franz	Der verkaufte Großvater	Bäuerliche Grotteske in 3 Akten
21. 12. 1941	Suppé Franz von (M) Quedenfeldt Gustav (L)	Banditenstreiche	Operette in 1 Vorspiel und 3 Akten

25. 12. 1941	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
28. 12. 1941	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
26. 12. 1941	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Die Hochzeit des Figaro	Komische Oper in 4 Akten
1. 1. 1942	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
4. 1. 1942	Strauss Johann (M) Schnitzer Ignaz (L)	Zigeunerbaron	Operette in 3 Akten
8. 1. 1942	Allegra Salvatore Pedrollo Arrigo	Italienischer Opernabend Heimkehr Der Liebhaber in der Falle	Oper Komische Oper
11. 1. 1942	Keßler Richard	Die Frau ohne Kuß	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
15. 1. 1942	Laufs Carl Jacoby Wilhelm	Pension Schöllner	Posse in 3 Akten
18. 1. 1942	Keßler Richard	Die Frau ohne Kuß	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
22. 1. 1942	Gerster Ottmar (M) Levetzow Karl Michael von (L)	Enoch Arden (Der Möwenschrei)	Oper in 4 Bildern
25. 1. 1942	Keßler Richard	Die Frau ohne Kuß	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
29. 1. 1942	Laufs Carl Jacoby Wilhelm	Pension Schöllner	Posse in 3 Akten
1. 2. 1942	Helletsgruber Franz (M) Michna Bruno (L)	Wer kennt Mimi?	Operette in 3 Akten
5. 2. 1942	Brückner	Das Himmelbett auf Hilgenhöh	Lustspiel
8. 2. 1942	Steinbrecher Alexander (M) Lessen Curt (L)	Brillanten aus Wien	Singspiel
12. 2. 1942	d'Albert Eugen (M) Lothar Rudolf (L)	Tiefland	Oper in Vorspiel und 3 Akten
15. 2. 1942	Helletsgruber Franz (M) Michna Bruno (L)	Wer kennt Mimi?	Operette in 3 Akten
19. 2. 1942	Hebbel Friedrich	Gyges und sein Ring	Tragödie in 5 Akten
22. 2. 1942	Helletsgruber Franz (M) Michna Bruno (L)	Wer kennt Mimi?	Operette in 3 Akten
26. 2. 1942	Hebbel Friedrich	Gyges und sein Ring	Tragödie in 5 Akten
1. 3. 1942	Helletsgruber Franz (M) Michna Bruno (L)	Wer kennt Mimi?	Operette in 3 Akten
5. 3. 1942	Karlheinz Gutheim (M) Klaus Peter (L)	Schäfchen zur Linken	Operette in Vorspiel und 3 Akten
8. 3. 1942	Steinbrecher Alexander (M) Lessen Curt (L)	Brillanten aus Wien	Singspiel
12. 3. 1942	Thoma Ludwig Thoma Ludwig	Erster Klasse Lottchens Geburtstag	Bauernschwank in 1 Akt Lustspiel in 1 Akt
19. 3. 1942	Rossini Gioacchino (M) Sterbini Cesare (L)	Der Barbier von Sevilla	Komische Oper in 2 Aufzügen
22. 3. 1942	Karlheinz Gutheim (M) Klaus Peter (L)	Schäfchen zur Linken	Operette in Vorspiel und 3 Akten

26. 3. 1942	Lenz Leo	Der galante Gesandte	Lustspiel in 3 Akten
29. 3. 1942	Karlheinz Gutheim (M) Klaus Peter (L)	Schäfchen zur Linken	Operette in Vorspiel und 3 Akten
2. 4. 1942	d'Albert Eugen (M) Lothar Rudolf (L)	Tiefeland	Oper in Vorspiel und 3 Akten
5. 4. 1942	Helletsgruber Franz (M) Michna Bruno (L)	Wer kennt Mimi?	Operette in 3 Akten
6. 4. 1942	Rossini Gioacchino (M) Sterbini Cesare (L)	Der Barbier von Sevilla	Komische Oper in 2 Aufzügen
9. 4. 1942	Lenz Leo	Der galante Gesandte	Lustspiel in 3 Akten
12. 4. 1942	Goetze Walter W. (M) Bibo Günther (L) Felix Oskar (L)	Schwarze Husaren	Operette in 3 Akten
16. 4. 1942	Lenz Leo	Der galante Gesandte	Lustspiel in 3 Akten
19. 4. 1942	Verdi Giuseppe (M) Piave Francesco Maria (L)	Ein Maskenball	Oper in 3 Akten
23. 4. 1942	Nowak Bruno Thoma Ludwig	Der Bauer Erster Klasse	Spiel in 1 Aufzug Bauernschwank in 1 Akt
26. 4. 1942	Goetze Walter W. (M) Bibo Günther (L) Felix Oskar (L)	Schwarze Husaren	Operette in 3 Akten
30. 4. 1942	Schönherr Karl	Erde (Gastspiel des Stadttheaters Mähr.-Ostrau)	Komödie
1. 5. 1942		Tanz – Abend	
3. 5. 1942	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Frasquita	Operette in 3 Akten
7. 5. 1942	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Frasquita	Operette in 3 Akten
10. 5. 1942	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Frasquita	Operette in 3 Akten
14. 5. 1942	Möller Eberhard Wolfgang	Der Sturz des Ministers	Schauspiel in 3 Akten
17. 5. 1942	Kleist Heinrich	Der zerbrochene Krug	Lustspiel in 1 Akt
21. 5. 1942	Snaga Joseph	Das Bildnis der Favoritin	Heitere Spieloper

Sezona 1942/1943

Intendant Heinrich Kreutz

Datum	Autor	Titul	Žánr
17. 9. 1942	Ferraris Wolf (M)	Der Schmuck der Madonna	Volksoper
20. 9. 1942	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten

24. 9. 1942		Das Verlegenheitskind	Bauernposse mit Gesang
27. 9. 1942	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten
1. 10. 1942	Ferraris Wolf (M)	Der Schmuck der Madonna	Volksoper
4. 10. 1942	Lehár Franz (M) Knepler Paul (L) Jenbach Bela (L)	Paganini	Operette in 3 Akten
8. 10. 1942		Das Verlegenheitskind	Bauernposse mit Gesang
11. 10. 1942	Kollo Walter (M) Kollo Willi (M) Bodanzky Robert (L) Hardt-Warden Bruno (L)	Marietta	Operette in 3 Akten
15. 10. 1942		Paardeberg	Schauspiel in 3 Akten
18. 10. 1942	Kollo Walter (M) Kollo Willi (M) Bodanzky Robert (L) Hardt-Warden Bruno (L)	Marietta	Operette in 3 Akten
22. 10. 1942		Paardeberg	Schauspiel in 3 Akten
25. 10. 1942		Das Verlegenheitskind	Bauernposse mit Gesang
29. 10. 1942	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
1. 11. 1942	Zdenko von Kraft	Kabinettskrise in Ischl	Komödie in 3 Akten
7. 11. 1942	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Die Perle von Tokay	Operette in 8 Bildern
7. 11. 1942	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Die Perle von Tokay	Operette in 8 Bildern
12. 11. 1942	Beethoven Ludwig van (M) Sonnleithner Joseph (L) Breuning Stephan von (L) Treitschke Georg Friedrich (L)	Fidelio	Oper in 2 Aufzügen
15. 11. 1942	Schreyvogel Friedrich	Die kluge Wienerin	Komödie
19. 11. 1942	Schreyvogel Friedrich	Die kluge Wienerin	Komödie
22. 11. 1942	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Die Perle von Tokay	Operette in 8 Bildern
22. 11. 1942	Raymond Fred (M) Wallner Max (L) Feltz Kurt (L)	Die Perle von Tokay	Operette in 8 Bildern
26. 11. 1942	Goethe Johann Wolfgang	Der Urfaust	Spiel
3. 12. 1942	Hauptmann Gerhart	Michael Kramer	Drama in 4 Akten
6. 12. 1942	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
6. 12. 1942	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten

10. 12. 1942	Hauptmann Gerhart	Michael Kramer	Drama in 4 Akten
17. 12. 1942	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	La Bohème	Oper in 4 Akten
20. 12. 1942	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
20. 12. 1942	Lehár Franz (M) Herzer Ludwig (L) Löhner Fritz (L)	Friederike	Operette in 3 Akten
26. 12. 1942	Humperdinck Engelbet (M) Wette Adelheid (L)	Hänsel und Gretel	Märchenoper in 3 Akten
26. 12. 1942	Humperdinck Engelbet (M) Wette Adelheid (L)	Hänsel und Gretel	Märchenoper in 3 Akten
27. 12. 1942	Metzner Gerhard	Das Glück im Hemd	Lustspiel
31. 12. 1942	Metzner Gerhard	Das Glück im Hemd	Lustspiel
3. 1. 1943	Snaga Josef (M) Eckelmann Ch. (L) Dekner H. (L)	Die Weltmeisterin	Operette in 3 Akten
3. 1. 1943	Snaga Josef (M) Eckelmann Ch. (L) Dekner H. (L)	Die Weltmeisterin	Operette in 3 Akten
7. 1. 1943	Snaga Josef (M) Eckelmann Ch. (L) Dekner H. (L)	Die Weltmeisterin	Operette in 3 Akten
14. 1. 1943	Pohl Julius	Schach der Eva	Lustspiel in 3 Aufzügen
17. 1. 1943	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
17. 1. 1943	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
21. 1. 1943	Pohl Julius	Schach der Eva	Lustspiel in 3 Aufzügen
4. 2. 1943	Waltershausen Hermann Wolfgang von (M) Balzac Honoré de (L)	Oberst Chabert	Musiktragödie in 3 Aufzügen
11. 2. 1943	Breidahl Axel	Aufbruch im Damenstift	Komödie in 10 Bildern
14. 2. 1943	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
14. 2. 1943	Heuberger Richard (M) Léon Victor (L) Waldberg Heinrich von (L)	Der Opernball	Operette in 3 Akten
18. 2. 1943	Breidahl Axel	Aufbruch im Damenstift	Komödie in 10 Bildern
24. 2. 1943	Benatzky Ralph (M, L)	Bezauberndes Fräulein	Operette in 4 Bildern
25. 2. 1943	Benatzky Ralph (M, L)	Bezauberndes Fräulein	Operette in 4 Bildern
28. 2. 1943	Benatzky Ralph (M, L)	Bezauberndes Fräulein	Operette in 4 Bildern
28. 2. 1943	Benatzky Ralph (M, L)	Bezauberndes Fräulein	Operette in 4 Bildern
4. 3. 1943	Anzengruber Ludwig	Die Kreuzelschreiber	Volksstück mit Musik in 3 Akten

11. 3. 1943	Anzengruber Ludwig	Die Kreuzelschreiber	Volksstück mit Musik in 3 Akten
14. 3. 1943	Waltershausen Hermann Wolfgang von (M) Balzac Honoré de (L)	Oberst Chabert	Musiktragödie in 3 Aufzügen
18. 3. 1943	Naderer Hans	Die zerrissene Venus	Schwank in 3 Akten
25. 3. 1943	Michna Bruno	Nie wieder Liebe	Revue-Operette in 3 Akten
28. 3. 1943	Michna Bruno	Nie wieder Liebe	Revue-Operette in 3 Akten
28. 3. 1943	Michna Bruno	Nie wieder Liebe	Revue-Operette in 3 Akten
1. 4. 1943	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
11. 4. 1943	Michna Bruno	Nie wieder Liebe	Revue-Operette in 3 Akten
11. 4. 1943	Michna Bruno	Nie wieder Liebe	Revue-Operette in 3 Akten
22. 4. 1943	Bizet Georges (M) Meilhac Henri (L) Halévy Ludovic (L)	Carmen	Oper in 4 Akten
26. 4. 1943	Snaga Josef	Der Leibkutscher des Königs	Singspiel in 3 Akten
26. 4. 1943	Snaga Josef	Der Leibkutscher des Königs	Singspiel in 3 Akten
28. 4. 1943	Bokay Johann von	Die Gattin	Komödie in 3 Akten
29. 4. 1943	Bokay Johann von	Die Gattin	Komödie in 3 Akten
6. 5. 1943	Gaarden Walter	Bubusch	Lustpiel in 3 Akten
9. 5. 1943	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
9. 5. 1943	Lehár Franz (M) Willner Alfred Maria (L) Reichert Heinz (L)	Wo die Lerche singt	Operette in 3 Akten
13. 5. 1943	Gaarden Walter	Bubusch	Lustpiel in 3 Akten
20. 5. 1943	Flotow Friedrich von (M) Riese Friedrich Wilhelm (L)	Martha	Komische Oper in 4 Aufzügen
28. 5. 1943	Flotow Friedrich von (M) Riese Friedrich Wilhelm (L)	Martha	Komische Oper in 4 Aufzügen
30. 5. 1943	Strecker Heinrich (M) Hardt-Warden Bruno (L) Spirk Hans (L)	Aennchen von Tharau	Singspiel in 3 Akten
30. 5. 1943	Strecker Heinrich (M) Hardt-Warden Bruno (L) Spirk Hans (L)	Aennchen von Tharau	Singspiel in 3 Akten
3. 6. 1943	Gaarden Walter	Bubusch	Lustpiel in 3 Akten

Sezona 1943/1944

Intendant Karl Padlesak

Datum	Autor	Titul	Žánr
9. 9. 1943	Wagner Richard (M, L)	Der fliegende Holländer	Oper in 3 Aufzügen
16. 9. 1943	Scheu Just Nebhut Ernst	Dreizehn Hufeisen	Lustspiel in 3 Akten
19. 9. 1943	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
23. 9. 1943	Wagner Richard (M, L)	Der fliegende Holländer	Oper in 3 Aufzügen
30. 9. 1943	Scheu Just Nebhut Ernst	Dreizehn Hufeisen	Lustspiel in 3 Akten
7. 10. 1943	Calderón de la Barca Pedro	Der Richter von Zalamea	Schauspiel in 3 Akten
14. 10. 1943	Perak Rudolf	Ein Mädél wie Du	Operette in 3 Akten
17. 10. 1943	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
17. 10. 1943	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
21. 10. 1943	Götz Curt	Dr. med. Hiob Prätorius	Lustspiel
28. 10. 1943	Götz Curt	Dr. med. Hiob Prätorius	Lustspiel
31. 10. 1943	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
31. 10. 1943	Suppé Franz von (M) Zell Friedrich (L) Genée Richard (L)	Boccaccio	Operette in 3 Akten
4. 11. 1943	Kaergel Hans Christoph	Hockewanzel	Volksstück in 3 Akten
7. 11. 1943	Kaergel Hans Christoph	Hockewanzel	Volksstück in 3 Akten
7. 11. 1943	Kaergel Hans Christoph	Hockewanzel	Volksstück in 3 Akten
11. 11. 1943	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Madame Butterfly	Oper in 3 Akten
18. 11. 1943	Puccini Giacomo (M) Illica Luigi (L) Giacosa Giuseppe (L)	Madame Butterfly	Oper in 3 Akten
25. 11. 1943	Schäfer Walter Erich	Der Leutnant Vary	Schauspiel
28. 11. 1943	Perak Rudolf	Ein Mädél wie Du	Operette in 3 Akten
28. 11. 1943	Perak Rudolf	Ein Mädél wie Du	Operette in 3 Akten
2. 12. 1943	Schäfer Walter Erich	Der Leutnant Vary	Schauspiel
9. 12. 1943	Lenz Leo	Der Mann mit den grauen Schläfen	Lustspiel in 3 Akten
12. 12. 1943	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten

12. 12. 1943	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
15. 12. 1943	Verdi Giuseppe (M) Ghislanzoni Antonio (L)	Aida	Oper in 4 Akten
16. 12. 1943	Verdi Giuseppe (M) Ghislanzoni Antonio (L)	Aida	Oper in 4 Akten
26. 12. 1943	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
26. 12. 1943	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
30. 12. 1943	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
1. 1. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
1. 1. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
6. 1. 1944	Lenz Leo	Der Mann mit den grauen Schläfen	Lustspiel in 3 Akten
9. 1. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
9. 1. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
13. 1. 1944	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Cosi fan tutte	Oper in 2 Aufzügen
20. 1. 1944	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Cosi fan tutte	Oper in 2 Aufzügen
23. 1. 1944	Vitus Maxmilian	Die drei Eisbären	Bauernposse in 3 Akten
23. 1. 1944	Vitus Maximilian	Die drei Eisbären	Bauernposse in 3 Akten
27. 1. 1944	Klandorf Rudolf	Veilchen aus Wien	Operette in 3 Akten
3. 2. 1944	Vitus Maximilian	Die drei Eisbären	Bauernposse in 3 Akten
6. 2. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
6. 2. 1944	Zeller Carl (M) West Moritz (L) Held Ludwig (L)	Der Vogelhändler	Operette in 3 Akten
10. 2. 1944	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Ponte Lorenzo da (L)	Cosi fan tutte	Oper in 2 Aufzügen
17. 2. 1944	Chloupek Oskar	Zu viel für eine kleine Frau (Gastspiel des Stadttheaters Mähr.-Ostrau)	Lustspiel in 3 Akten
20. 2. 1944	Klandorf Rudolf (M)	Veilchen aus Wien	Operette in 3 Akten
20. 2. 1944	Klandorf Rudolf (M)	Veilchen aus Wien	Operette in 3 Akten
24. 2. 1944	Vitus Maximilian	Die drei Eisbären	Bauernposse in 3 Akten

2. 3. 1944	Hauptmann Gerhart	Die versunkene Glocke	Märchenspiel
5. 3. 1944	Klandorf Rudolf	Veilchen aus Wien	Operette in 3 Akten
5. 3. 1944	Klandorf Rudolf	Veilchen aus Wien	Operette in 3 Akten
9. 3. 1944	Füssel Franz Lang Hans (M)	Der Hofrat Geiger	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
16. 3. 1944	Füssel Franz Lang Hans (M)	Der Hofrat Geiger	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
19. 3. 1944	Füssel Franz Lang Hans (M)	Der Hofrat Geiger	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
19. 3. 1944	Füssel Franz Lang Hans (M)	Der Hofrat Geiger	Musikalisches Lustspiel in 3 Akten
23. 3. 1944	Hauptmann Gerhart	Die versunkene Glocke	Märchenspiel
28. 3. 1944	Hauptmann Gerhart	Die versunkene Glocke	Märchenspiel
2. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Moreno Henri (L)	Aranka	Operette
2. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Morene Henri (L)	Aranka	Operette
10. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Moreno Henri (L)	Aranka	Operette
10. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Moreno Henri (L)	Aranka	Operette
13. 4. 1944	Holbaum Robert	Patroklos	Tragödie in 3 Aufzügen
16. 4. 1944	Niccodemi Dario	Scampolo	Komödie in 3 Akten
16. 4. 1944	Niccodemi Dario	Scampolo	Komödie in 3 Akten
20. 4. 1944	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
27. 4. 1944	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
30. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Moreno Henri (L)	Aranka	Operette
30. 4. 1944	Kaiser Emil (M) Moreno Henri (L)	Aranka	Operette
4. 5. 1944	Geyer Ernst	Das Abenteuer der Tänzerin Ines Yvensen	Abenteuerkomödie
11. 5. 1944	Geyer Ernst	Das Abenteuer der Tänzerin Ines Yvensen	Abenteuerkomödie
14. 5. 1944	Lortzing Gustav Albert (M, L)	Der Waffenschmied	Komische Oper in 3 Akten
14. 5. 1944	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
18. 5. 1944	Shakespeare William	Hamlet	Trauerspiel in 5 Akten
25. 5. 1944	Shakespeare William	Hamlet	Trauerspiel in 5 Akten
28. 5. 1944	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
28. 5. 1944	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
1. 6. 1944	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Schikaneder Emanuel (L)	Die Zauberflöte	Oper in 2 Aufzügen

2. 6. 1944	Mozart Wolfgang Amadeus (M) Schikaneder Emanuel (L)	Die Zauberflöte	Oper in 2 Aufzügen
8. 6. 1944	Möller Alfred Lorenz Hans	Eine Frau hat sich verlaufen	Komödie in 3 Akten
11. 6. 1944	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
11. 6. 1944	Lehár Franz (M) Léon Victor (L) Stein Leo (L)	Die lustige Witwe	Operette in 3 Akten
15. 6. 1944	Shakespeare William	Hamlet	Trauerspiel in 5 Akten

Použité zkratky:

L autor libreta

M autor hudby

P přepracování

Působišťe Johanna Huga Treue

* kolem roku 1827

† 29. 8. 1903 Libina / Deutsch Liebau

divadelní ředitel, režisér, herec

Rok	Působišťe	Poznámka
1864/1865	Uherské Hradišťe	
1865/1866	Uherské Hradišťe	
1866/1867	Šternberk – Nový Jičín	
1868/1869	Šternberk	
1869/1870	Šternberk	
1870/1871	Nový Jičín	
1871	Prostějov	
1871/1872	Nový Jičín	
1872/1873	Šternberk	
1873	Prostějov	
1873	Bruntál	
1873/1874	Znojmo	
1874/1875	Znojmo	
1875	Prostějov	
1875/1876	Uherské Hradišťe	
1876/1877	Nový Jičín – Znojmo	
1877	Moravská Třebová	
1877/1878	Znojmo	
1878	Prostějov	
1879	Ostrava	
1880	Šternberk	
1880	Prostějov	
1880/1881	Nový Jičín	
1881	Prostějov	
1881	Šumperk	
1881	Moravská Třebová	
1882	Šternberk	
1882	Bruntál	

1882	Šumperk	
1882	Nový Jičín	
1882/1883	Krnov	Letní angažmá v Novém Jičíně
1883	Šternberk	
1883	Nový Jičín	
1883/1884	Krnov	Spojené divadlo s Bruntálem
1884	Šumperk	
1885	Ostrava	
1885/1886	Krnov	Spojené divadlo s Bruntálem
1886/1887	Krnov	
1887/1888	Krnov	
1888/1889	Krnov	V létě 1889 Karlova Studánka
1889/1890	Krnov	
1890/1891	Moravská Třebová	
1891/1892	Moravská Třebová	
1892	Šumperk	
1894	Šumperk	
1896	Šternberk	Artisticý správce Holdig Paul
1896	Ostrava	
1899/1900	Moravská Třebová	
1902/1903	Šumperk	
1903	Šternberk	Správce Zahn Otto

Působišťe Aloise Schuberta

*

† 26. 5. 1922, Lanškroun / Landskron

divadelní ředitel

Rok	Působišťe	Poznámka
1875	Šumperk	
1875	Moravská Třebová	
1876	Bruntál	
1877	Šumperk	
1878	Šumperk	
1878/1879	Moravská Třebová	
1879/1880	Bruntál	
1881	Moravská Třebová	
1881/1882	Krnov	
1882/1883	Moravská Třebová	Spolupracoval s městskou kapelou
1883	Šumperk	
1884	Šumperk	
1884/1885	Svitavy	
1885	Šternberk	
1887	Šumperk	
1887	Bruntál	
1888	Šumperk	
1888	Bruntál	
1892/1893	Šternberk	
1894	Šternberk	
1895	Šternberk	
1895/1896	Šternberk	
1897	Šumperk	
1900/1901	Svitavy	
1905	Šumperk	Působili pod názvem Schubertbühne
1905/1906	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1906	Svitavy	Společně s Eduardem

		Schubertem
1906/1907	Šumperk	
1907	Svitavy	Společně s Eduardem Schubertem
1907/1908	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1908	Svitavy	Společně s Eduardem Schubertem
1908/1909	Šternberk	Správce Eduard Schubert
1909	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1909/1910	Svitavy	Společně s Eduardem Schubertem
1910/1911	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1910/1911	Rýmařov	Společně s Eduardem Schubertem
1911	Svitavy	Společně s Eduardem Schubertem
1911/1912	Krnov	
1912	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1912/1913	Krnov	
1913/1914	Krnov	
1915/1916	Šternberk	Správce Eduard Schubert
1917	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1918	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1919	Svitavy	Společně s Eduardem Schubertem
1919/1920	Šternberk	
1920	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem
1921	Moravská Třebová	Společně s Eduardem Schubertem

Obrazová příloha

Obr. 1: Budova bývalého kostela svatého Michala (později svatého Václava)

Obr. 2: Městské divadlo Grein (Horní Rakousy)

Obr. 3: Budova hotelu Tiroler

Obr. 4: Exteriér a interiér budovy městského divadla a kina

Obr. 5: Anonce na první představení v nově otevřeném divadle, 19. ledna 1854

Obr. 6: Divadelní cedule k představení společnosti Wilhelma Pohla, 11. února 1869

Obr. 7: Divadelní cedule k představení společnosti Wilhelma Pohla, 6. března 1871

Obr. 8: Titulní list divadelního programu ze sezony 1932/1932

Obr. 9: Zadní strana divadelního programu ze sezony 1932/1933 s rozmístěním
sedadel

Obr. 10: Titulní list divadelního programu z válečné sezony 1940/1941

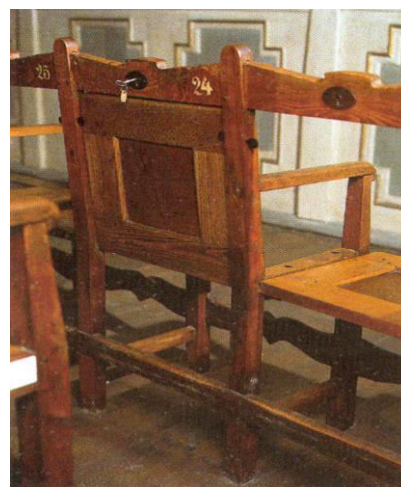
Obr. 11–15: Nákresy dekorací ze soupisu inventáře

Obr. 1:

Budova bývalého kostela svatého Michala (později svatého Václava),
kde v roce 1854 začalo hrát městské divadlo (asi 1921).

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov,
inv. č. 1090, karton 685

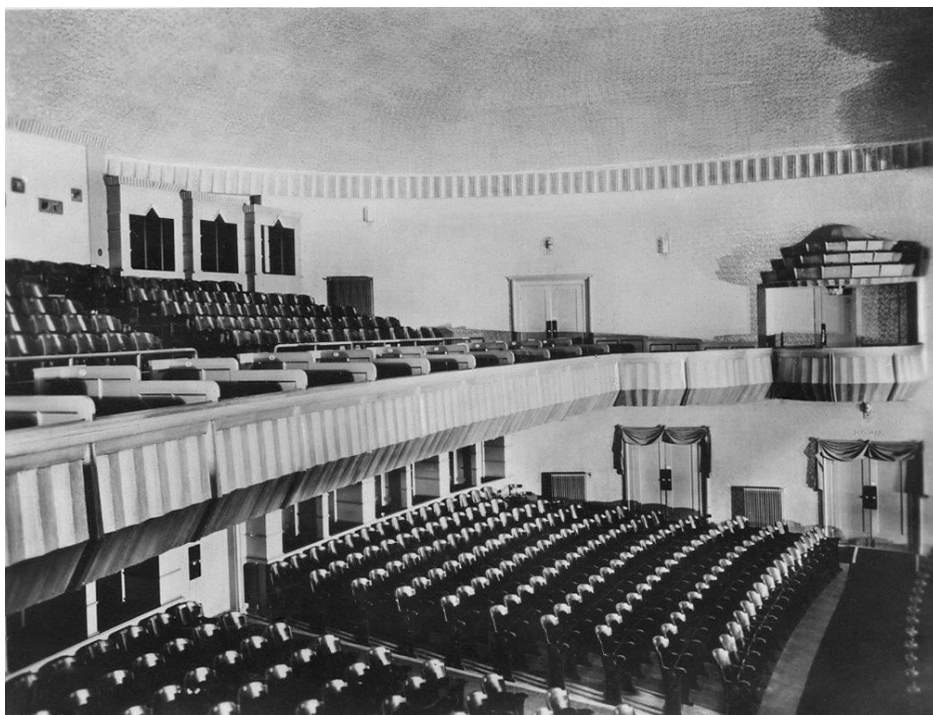
Obr. 2:

Městské divadlo Grein (Horní Rakousy),
včetně dobových uzamykatelných sedadel

Databáze divadel / Divadelní architektura ve střední Evropě

Obr. 3:
Budova hotelu Tiroler (počátek 20. století)
Krnovsko-Hlubčické virtuální muzeum

Obr. 4:

Exteriér a interiér budovy městského divadla a kina v Krnově postavené podle projektu Leo Kammela v roce 1928

Slezské zemské muzeum v Opavě, fotografické pracoviště, sign. FP 8676/1

Anzeige · Blatt.

Städtisches Theater in Jägerndorf.

Mit hoher Bewilligung
wird heute Donnerstag am 19. Jänner 1854 von der Schauspieler-Gesellschaft, unter der
Direktion des Josef Ringg zum erstenmale:

EIN PROLOG,
zur Eröffnung der Bühne gesprochen von Frau Ringg,
dann aufgeführt:

Maria von Medicis,
oder:
Liebesabenteuer am Hofe Heinrichs IV.
Original-Lustspiel in 4 Abtheilungen von C. F. Berger.
(Reperitoirstück des k. k. Hofburgtheaters.)

1. Abtheilung: Das Gebicht.	2. Abtheilung: Die Seidenstühle.	3. Abtheilung: Das Mißverhältniß.	4. Abtheilung: Die Liebeserklärung.
---------------------------------------	--	---	---

Marie, dessen zweite Gattin	—	—	Frau Ringg.
Marcellin v. Werth, Baron v. Mosca und Herzog v. Sully	—	—	Herr Ringg.
Graf Edmund v. Chateaufort, Oberst eines Reiterregiments	—	—	Herr Karmasch.
Marquis v. Mequelaure, Kammerherr des Königs	—	—	Herr Wink.
Innocent v. Valiere, Leibpage der Königin	—	—	Hrl. Jahn.
Emilie Marquise v. Evolgue	—	—	Frau Wink.
Frau Marquise v. Godeville, Oberhofmeisterin der Königin	—	—	Hrl. Schramm.
Stamunde v. St. Val, Geyendame der Königin	—	—	Hrl. Wank.
Graf Armand	—	—	Herr Keren.
Graf Götter	—	—	Herr Dirl.
Herr v. Montenuau	—	—	Herr Schwanda.
Ein königlicher Hofdiener	—	—	Herr Karmasch.

Zeit der Handlung: 1600. — Ort: das Louvre.

Edele Kunstfreunde und Bewohner Jägerndorfs!

Kein Diner war mir zu groß, einen Verein zusammenzubringen, der durch sein Entschloß jeder gerechten und billigen Anforderung gewiß antworten wird. Das Repertoir der zu gebenden Stücke wird gewählt, mannigfaltig, mit der Zeit vorwärtschreitend, und den Bedürfnissen der Anzahl angemessen sein.

Hier sie ängere Rückhaltung der Eide durch Dekorationen, Garderobe ist freilich gezeigt werden, und so tritt mit der heutigen Verfassung das Institut ins Leben, das nur dann bestehen und gedeihen kann, wenn Sie, Edle Jägerndorfer, wenn Ihre menschenwürdiger Sinn es unterstützt. — Mich dieser Theilnahme aber auch würdig zu zeigen, sei mein einziges Streben. Ich gehe mich der Hoffnung hin, daß Sie und nicht werden sitzen lassen, und mit diesem Vertrauen empfiehlt sich sammt Gesellschaft dem Wohlwollen Aller

ganz ergebender
Josef Ringg, Direktor.

Preise der Plätze in C. M.

1. Gallerie Sperrsiß 24 fr. — Parterre Sperrsiß 20 fr. — Erster Platz 16 fr.
Zweiter Platz 10 fr. — Dritter Platz 6 fr.

Willetts sind in der Wohnung des Direktors im Hause des Herrn Urmacher Wegner zu haben.

Anfang um 7 Uhr.

Obr. 5:

Anonce na první představení v nově otevřeném divadle, 19. ledna 1854

Das Echo. 19. 1. 1854, 4(4), nestránkováno.

N. 28 GANZ NEU.

Neuestes Lebensbild von O. F. Berg, Verfasser des Kikeriki.

Stadt-Theater in Jägerndorf
unter der Direction des W. Pohl.

Donnerstag den 11. Februar 1869.
Eure Wohlgeboren! Ich erlaube mir hiermit Ihnen die Besetzung dieser Vorstellung ergebenst mitzutheilen:
Zu ersten Male:

Nummero 28,

oder:
Eine geschlossene Civil-Ghe.

Lebensbild mit Gesang in 3 Akten von O. F. Berg. — (Regisseur der Vorstellung Dr. Szarek.)

Personen:

Carl Wajl, Concert-Praktikant	Dr. Dellen.	Biblianna, eine darmbergige Schwester	Dr. Penne.
Wajl, seine Wittwe	Dr. Fohl.	Spindler, ein Greißler	Dr. Penne.
Dr. Schalkus Dammel, Gerichtsrat	Dr. Schurek s.	Hindler, ein Gemeindediener	Dr. Ungar.
Wergensberg, Besitzer einer Weiskolonne		Eine Hauswirthin	Dr. Walburga.
Stadtknecht	Dr. Szarek.	Wajl, ihr Mann	Dr. Penne.
Schulte, Weiskolonnemann	Dr. Duppel.	Der Sprecher einer Deputation	Dr. Schurek j.
Schulte, seine Tochter	Dr. Wernig.		
		Karl, Kutschmann	Dr. Winter.
		Sali, ein Kunderndiener	Dr. Fohl.
		Der alte Wergensberg	Dr. Winter.
		Ein Weiskolonnemann	Dr. Müller.
		Ein Weiskolonnemann	Dr. Wajl.
		Radkarn, Kutschmann, Darmbergige Schwester.	Dr. Wajl.

Preis der Plätze: Sperrig 40 fr., Nummerirter Sitz 35 fr., Parterre 30 fr., Erste Gallerie 20 fr., Zweite Gallerie 10 fr.
Kasseneröffnung 6 Uhr. — Anfang 7 Uhr.

Z. N. 81. 6.

N. 28 GANZ NEU.

Obr. 6:

Divadelní cedule k představení společnosti Wilhelma Pohla, 11. února 1869

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov,

inv. č. 1090, karton 685

Auf allgemeines Verlangen, zum zweiten Male: Das neueste Preis-
Lustspiel „Schach dem König“, wurde von 320 eingesendeten Lust-
spielen am k. k. Hofburgtheater mit dem ersten Preis gekrönt.
Stadt-Theater in Jägerndorf.

Unter der Direktion des **Wilhelm Pohl.**
Donnerstag, den 16. März 1871.

Euer Wohlgeboren! Ich erlaube mir hiermit Ihnen die Bezeichnung dieser Vorstellung mitzutheilen.
Zum zweiten Male:

Schach dem König.

Historisches Preis-Lustspiel in 4 Aufzügen von H. Schaufert.
Regie: W. Pohl.

Personen:

Jakob I., König von England	—	—	—	Herr Jäger.
Lord Henry Rich	—	—	—	Herr Kampf.
Lord Grey	—	—	—	Herr Spawth.
Prinzessin Elisabeth	—	—	—	Herr Walter.
Isabella Gey, Hofdame der Prinzessin	—	—	—	Herr Gumbner.
Karlwig Stuart, Herzog von Lennox, Oberhofmarschall des Königs	—	—	—	Herr Böhl.
Herzogin von Lennox, seine Gemahlin	—	—	—	Herr Wagner.
Georg Montgomery	—	—	—	Herr Otto.
Georg Montgomery, seine Gemahlin	—	—	—	Herr Berg.
John Dawson, ein Schiffschreiber	—	—	—	H. Böhl.
Harriet, seine Tochter	—	—	—	Frau Spawth.
Georg Calvert, Geheimkammer des Königs	—	—	—	Herr Allege.
Kathie Kemington, Hofdame des Königs	—	—	—	Herr Zarnke.
John, } zwei Diener	—	—	—	Herr Böhl.
Paul, }	—	—	—	Herr Schmidt.
Brown, Revolver	—	—	—	Herr Hnlauf.
Die Königin	—	—	—	Frau Böhl.
Maria, Magd	—	—	—	Herr Stern.

Ort der Handlung: London. Jahr 1612.

Zum Schluss:
Dank und Abschied, gesprochen von Frau Szavaji.

Hoh! Verrückungswürdige! Die Stunde, in welcher wir das göttliche Lagerbett verlassen müssen, ist herangerückt, indem ich in meinem und meiner Gesellschaft Namen, unsere herzlichsten Dank für das uns bewiesene Wohlwollen absetze, wäge ich zugleich die Bitte, das Sie, falls unter Wandelzeiten und nicht hierher führen, uns ein freundliches „Billette“ senden mögen. — Und so verpasse ich an der bekannsten Stelle und das Wohlwollen der gebieterischen Theaterschlichter, und bitte um Ihren gütigen und recht zahlreichen Besuch, und wir werden stets mit dankbaren Herzen freudig an das freundliche Lagerbett zurückkehren.
Ihre dankbarste
Wilhelm Pohl.

Preise der Plätze sind bekannt.
Kassa-Eröffnung halb 7 Uhr. — Anfang 7 Uhr.

Obr. 7:

Divadelní cedule k představení společnosti Wilhelma Pohla, 16. března 1871
Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov,
inv. č. 1090, karton 685

Obr. 8:

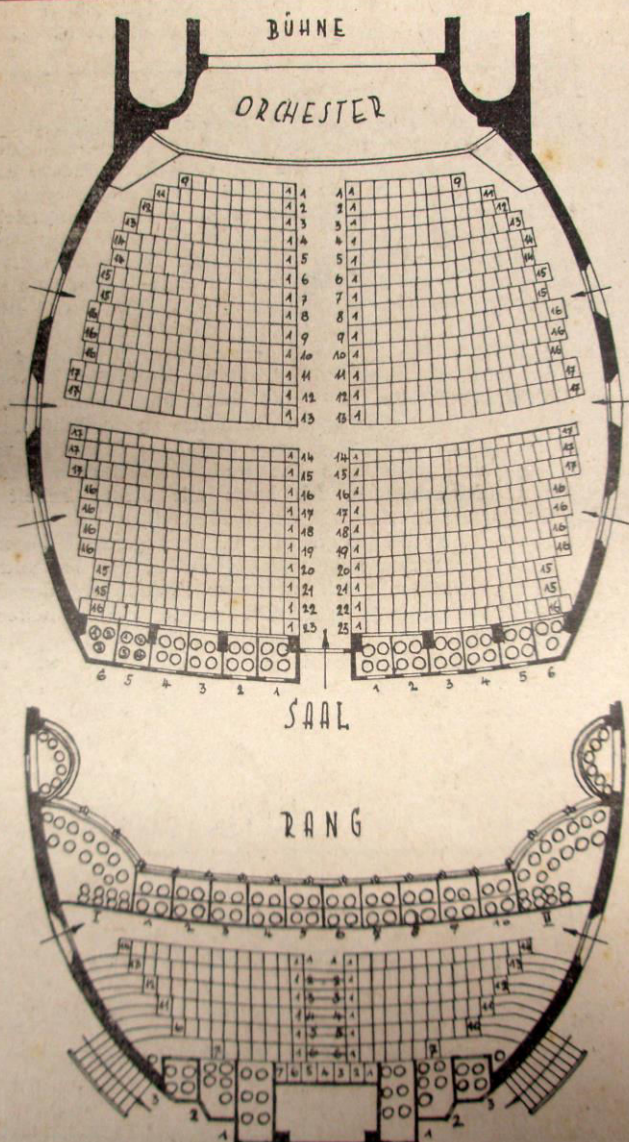
Titulní list divadelního programu ze sezony 1932/1933, grafické řešení programů je totožné s programy opavského divadla

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov,
inv. č. 1090, karton 687

Musikhaus **M. Vollmer**

Nikolausstraße 79

Harmonikas und sämtl. Musikinstrumente

Leinenhaus **FRITZ FIETZ** Adolf-Hitler-Platz

Verlag: Westschle. Annoncen- u. Reklamebüro R. Nölscher & Co., Zweigstelle Jägerndorf
Anzeigenleiter: Hugo Mildner, Jägerndorf. — Druck: Karl Rieger, Jägerndorf.

Obr. 9:

Zadní strana divadelního programu ze sezony 1932/1933
zachycující rozmístění sedadel v sále

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov,
inv. č. 1090, karton 687

Obr. 10:

Titulní list divadelního programu z válečné sezony 1940/1941

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond

Obr. 11:

Nákres dekorace ze soupisu inventáře

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond,

Inventář, 1. sešit

Obr. 12:

Nákres dekorace ze soupisu inventáře

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond,

Inventář, 1. sešit

Obr. 13:

Nákres dekorace ze soupisu inventáře

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond,

Inventář, 1. sešit

Obr. 14:

Nákres dekorace ze soupisu inventáře

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond,
Inventář, 1. sešit

Obr. 15:

Nákres dekorace ze soupisu inventáře

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Nezpracovaný fond,

Inventář, 1. sešit

LITERATURA

BAHLCKE, Joachim – EBERHARD, Winfried – POLÍVKA, Miloslav. *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-402-2.

BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. Sv. 13. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-402-4.

BLUCHA, Vladimír. *Město mezi dvěma řekami. Krnov*. Krnov: Město Krnov, 2007. ISBN 80-239-5542-X.

BOK, Antoni. *Andreas Gryphius. Zarys życia i twórczości*. Głogów: Towarzystwo Ziemi Głogowskiej, 1997. ISBN 83-906921-2-0.

BRACHMANN, Gustav. Das Stadttheater in Grein. In *Oberösterreichische Heimatblätter*. Linz: Institut für Landeskunde am o. ö. Landesmuseum **8**(Heft 4), 1954, s. 254.

CÍSAŘ, Jan a kol. *Cesty amatérského divadla*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu útvar ARTAMA, 1998. ISBN 80-7068-129-2.

CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2006. ISBN 80-7331-072-4.

d'ELVERT, Christian. *Geschichte des Theaters in Mähren und Oester.-Schlesien*. Brünn: 1852.

DOKOUPIL, Lumír a kolektiv. *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Sešit 1–12. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1993–1999. ISBN 80-85819-05-8 (Sešit 1), 80-85819-17-1 (Sešit 2), 80-85819-30-9 (Sešit 3), 80-85819-45-7 (Sešit 4), 80-7042-501-6 (Sešit 5), 80-7042-447-8 (Sešit 6), 80-7042-461-3 (Sešit 7), 80-7042-470-2 (Sešit 8), 80-7042-480-X (Sešit 9), 80-7042-502-4 (Sešit 10), 80-7042-516-4 (Sešit 11), 80-7042-534-2 (Sešit 12). Nová řada. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2000–2009. ISBN 80-7042-547-4 (Sešit 1 /13/), 80-7042-583-0 (Sešit 2 /14/), 80-7042-620-9 (Sešit 3 /15/), 80-7042-626-8

(Sešit 4 /16/), 80-7042-671-3 (Sešit 5 /17/), 80-7368-059-9 (Sešit 6 /18/), 80-7368-098-X (Sešit 7 /19/), 80-7368-169-2 (Sešit 8 /20/), 80-7368-255-9 (Sešit 9 /21/), 978-80-7368-408-2 (Sešit 10 /22/), 978-80-7368-477-8 (Sešit 11 /23/), 978-80-7368-704-5 (Sešit 12 /24/).

DOKOUPIL, Lumír a kolektiv. *Kulturněhistorická encyklopedie Slezska a severovýchodní Moravy*. Sv. 1 A–M. – Sv. 2 N–Ž. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2005. ISBN 80-7368-024-6. Viz 2. vydání IVÁNEK, Jakub – SMOLKA, Zdeněk (eds.).

DRLÍK, Vojen. *Šťastně v „Řiši“*. *Brněnské německé divadlo za protektorátu*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2018. ISBN 978-80-7460-148-4.

EISENBERG, Ludwig. *Großes biographisches Lexikon der deutschen Bühne im 19. Jahrhundert*. Leipzig: List, 1903.

FRENZEL, Herbert A. – MOSER, Hans Joachim. *Kürschners biographisches Theater-Handbuch: Schauspiel, Oper, Film, Rundfunk. Deutschland–Österreich–Schweiz*. Berlin: Walter de Gruyter & Co, 1956.

FLÜGGEN, Otomar Gustav. *Biographisches Bühnen-Lexikon der deutschen Theater. Von Beginn der deutschen Schauspielkunst bis zur Gegenwart*. München: Bruckmann, 1892.

GAWRECKI, Dan a kolektiv. *Dějiny Českého Slezska 1740–2000*. 1. a 2. díl. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2003. ISBN 80-7248-226-2.

GENSEREK, Bohuslav. *Minulost divadla na Krnovsku*. In *III. národní divadelní přehlídka*. Krnov 1957.

GETTKE, Ernst – OPPENHEIM, Adolf. *Deutsches Theater-Lexikon. Eine Encyklopedie Allen Wissenswerthen der Schuspielkunst und Bühnentechnik*. Leipzig: C. Reißner, 1889.

HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří. *Německojazyčná divadla na Moravě a ve Slezsku (1733-1944)*. *Theatralia*. 2010, **13**(1), 47–71. ISSN 1803-845X.

HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří.
Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in
Mähren und Schlesien 1/3. Ředitelé městských divadel / Direktoren der
Stadttheater. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2891-8.

HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří.
Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in
Mähren und Schlesien 2/3. Brno, Olomouc, Uhereské Hradiště, Znojmo, Jihlava,
Šternberk, Prostějov / Brünn, Olmütz, Ungarisch Hradisch, Znaim, Iglau, Sternberg,
Prossnitz. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-244-3820-7.

HAVLÍČKOVÁ, Margita – PRACNÁ, Sylva – ŠTEFANIDES, Jiří.
Německojazyčné divadlo na Moravě a ve Slezsku / Deutschsprachiges Theater in
Mähren und Schlesien 3/3. Opava, Těšín, Krnov, Moravská Ostrava, Šumperk,
Svitavy, Moravská Třebová, Bruntál, Rýmařov, Nový Jičín, Frýdek / Troppau,
Teschen, Jägerndorf, Mährisch Ostrau, Mährisch Schönberg, Zwittau, Mährisch
Trübau, Freudenthal, Römerstadt, Neutitschein Friedek. Olomouc: Univerzita
Palackého, 2014. ISBN 978-80-244-4256-3.

HILMERA, Jiří. *Česká divadelní architektura*. Praha: Divadelní ústav, 1999. ISBN
7008-087-6.

HILMERA, Jiří. *Činnost německých divadelních společností v českých provinciích
19. století*. Elektronické a A/V dokumenty. Praha: s. n., 2006, s. 14, 194, 202.
Uloženo v Institutu umění – Divadelního ústavu, knihovna, sign. CD 307.

HRČEK, Richard. Hudební život na Krnovsku v letech 1850–1945. *Vlastivědné
listy*. 1997, **23**(1), 18–22. ISSN 0139-679X.

HRČEK, Richard. *Hudební život na Krnovsku v letech 1850–1989*. Krnov: Richard
Hrček, 2008.

HUDCOVÁ, Eva. *Der Bürger und sein Theater in einer mährischen Kleinstad. Aus
der Kulturgeschichte von Mährisch-Schönberg*. Olomouc: Univerzita Palackého,
2008. ISBN 978-80-244-2114-8.

HUDCOVÁ, Eva. *Měšťan a divadlo. Z kulturních dějin města Šumperka*. Olomouc:
Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4836-7.

HUTARSCH, Wilhelm. Das neue Lichtspiel und Theatergebäude in Jägerndorf. *Jägerndorfer Ländchen*. 1928, **3**(11), 81–82.

IVÁNEK, Jakub – SMOLKA, Zdeněk (eds.). *Kulturně-historická encyklopedie českého Slezska a severovýchodní Moravy*. Sv. 1 A–L. – Sv. 2 M–Ž. 2. vydání upravené a rozšířené. Ostrava: Ústav pro regionální studia Ostravské univerzity, 2013. ISBN 978-80-7464-385-9 (soubor), 978-80-7464-386-6 (1. sv.), 978-80-7464-387-3 (2. sv.), 978-80-7464-388-0 (CD-ROM).

JAKUBCOVÁ, Alena a kolektiv. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2007. ISBN 978-80-7008-201-0 (Divadelní ústav), ISBN 978-80-200-1486-3 (Academia).

JAKUBCOVÁ, Alena – PERNERSTORFER, Matthias J. (ed.). *Theater in Böhmen, Mähren und Schlesien. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts*. Praha: Institut umění-Divadelní ústav – Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2013. ISBN 978-80-7008-288-1 (Praha), ISBN 978-3-7001-6999-4 (Wien).

JAVORIN, Alfred. *Divadla a divadelní sály v českých krajích. I. Divadla*. Praha: Divadelní ústředna, 1949.

KABZAN, Jan. České divadlo na Krnovsku. In *III. národní divadelní přehlídka Krnov 1957*. Krnov, 1957.

KAZDA, Jaromír. *Kapitoly z dějin divadla*. Jinočany: Nakladatelství a vydavatelství H&H, 1998. ISBN 80-86022-25-0.

KEMPNY, Leo. Unser Theater. *Jägerndorfer Heimatbrief*, 1952, **4**(47), 154–156; **4**(48), 166–168; **4**(49/50), 183–186; **4**(51), 207; **4**(52), 215–217; **4**(53), 230–231.

KNAPÍKOVÁ, Jaromíra (ed.) – KRAVAR, Zdeněk. *Opavský uličník. Historie a současnost ulic a náměstí*. Opava: Zemský archiv, 2017. ISBN 978-80-7572-000-9.

KÖNIGER, Ernst. Theater in Alt-Jägerndorf. *Die Heimat*, 1924, **2**(11), 121–123.

KÖNIGER, Ernst. A. Die Neueinrichtung des Jägerndorfer Theaters im Jahre 1853. In *Jägerndorfer Ländchen* (Heimatbeilage zum Jägerndorfer Heimatbrief). 1956, **17**(62. Folge), 245.

KOPECKÝ, Jiří. *Německá operní scéna v Olomouci I. 1770–1878*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-3211-3.

KOSCH, Wilhelm. *Deutsches Theater-Lexikon. Biographisches und bibliographisches Handbuch. Bd. 1*. Klagenfurt – Wien: Kleinmayer, 1953. – *Bd. 2*. Klagenfurt – Wien: Kleinmayer, 1960. – *Bd. 3*. Bern: Francke, 1992. ISBN 3-317-00456-8. – *Bd. 4*. Bern – München: Verlag Saur, 1998. ISBN 3-907820-30-4. – *Bd. 5*. Zürich – München: Verlag Saur, 2004. ISBN 3-907820-40-1. – *Bd. 6*. Zürich – München: Verlag Saur, 2008. ISBN 978-3-908255-46-8. – *Bd. 7*. Berlin: de Gruyter, 2012. ISBN 978-3-908255-52-9. – *Nachtragsbd. Teil 1*. Berlin: de Gruyter, 2013. ISBN 978-3-11-028460-7. – *Nachtragsbd. Teil 2*. Berlin: de Gruyter, 2014. ISBN 978-3-11-028755-4.

KŘUPKOVÁ, Lenka. *Německá operní scéna v Olomouci II. 1878–1920*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. ISBN 978-80-244-3212-0.

KUBEŠOVÁ, Hana. *Hudební život německého obyvatelstva v Ostravě v letech 1895–1945*. Dizertační práce. Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

KUBÍČEK, Jaromír. *Bibliografie novin a časopisů na Moravě a ve Slezsku v letech 1918–1945*. Brno: Státní vědecká knihovna, 1989.

KUBÍČEK, Jaromír. *Noviny a časopisy na Moravě a ve Slezsku do roku 1918. Literatura a prameny, sbírky, bibliografie*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost pro Moravskou zemskou knihovnu, 2001. ISBN 80-7051-133-8 (MZK), 80-7275-020-8 (MVS).

KUTSCH, Karl Josef – RIEMENS, Leo. *Großes Sängerlexikon. Bd. 3–4., 4.* aktualizované vydání. München: K. G. Saur, 2003. ISBN 3-598-11598-9.

Lexikon zur deutschen Musikkultur. Böhmen – Mähren – Sudetenschlesien. Bd. 1. A–L. Bd. 2. M–Z. [Hrsg.]: Sudetendeutsches Musikinstitut. München: Langen Müller, 2000. ISBN 3-7844-2799-5.

LUBOS, Arno. *Geschichte der Literatur Schlesiens*. 1. sv. München: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn, 1960.

LUDVOVÁ, Jitka a kolektiv. *Hudební divadlo v českých zemích. Osobnosti 19. století*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2006. ISBN 80-7008-188-8 (Divadelní ústav), ISBN 80-200-1346-6 (Academia).

LUDVOVÁ, Jitka. *Až k hořkému konci. Pražské německé divadlo 1845–1945*. Praha: Institut umění–Divadelní ústav – Academia, 2012. ISBN 978-80-7008-286-7 (Institut umění–Divadelní ústav), ISBN 978-80-200-2112-0 (Academia).

LUKÁŠ, Miroslav. *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů (od konce 16. století do druhé světové války)*. Dizertační práce. Filozofická fakulta, Katedra divadelních studií, Teorie a dějiny divadla, filmu a audiovizuální kultury, Masarykova univerzita Brno. Brno: 2017.

LYKO, Petr. *Hudební život v Krnově v letech 1900–1938*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4843-5.

MARTINEK, Libor. Literatura německého a českého jazyka na (stávajícím) okrese Bruntál. In URBANEC, Jiří – ROSNER, Edmund (ed.). *Literatura v českém a polském Slezsku / Literatura na Śląsku czeskim i polskim*. Cieszyn: Uniwersytet Śląski Filia, 1996, s. 43–55. ISBN 83-905967-0-9.

MICHLOVÁ, Jana. *Zámecké divadlo v Teplicích. Divadelní cedule ve sbírce knihovny muzea*. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2014. 2. upravené vydání. ISBN 978-80-85321-68-5.

MÍLKOVÁ, Libuše. *Činohra v Opavě od počátku 19. století do roku 1918*. Dizertační práce, strojopis. Filozofická fakulta UJEP Brno. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1978. Uloženo ve sbírkovém fondu Slezského zemského muzea v Opavě, divadelní podsbírka, sign. GI 123.

MÜLLER, Otto. *Alt-Jägerndorfer Theatererinnerungen*. Schlesisch-Mährischer Volkskalender für das Altvaterland 1962 : für das Heimatvertriebenen aus Sudetenschlesien und Nordmähren. LXI. Inning am Ammersee: Gödel, 1961, s. 86–88.

NETOLITZKY, Richard. *Die Theaterspielzeit 1928/29. Jägerndorfer Ländchen*. 1929, 4(6), 41–43.

- OBERMAYER-MARNACH, Eva. *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950. Bd. 1–2.* Graz, Köln: Verlag Hermann Böhlau, 1954. – *Bd. 3–13.* Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1965–<2010>. ISBN 3-7001-0187-2, ISBN 978-3-7001-0187-1 (brož. soubor).
- Památník Divadelní jednoty v Opavě. Opava: Divadelní jednota, 1927.
- Památník Divadelní jednoty v Opavě 1927–1937. Opava: Divadelní jednota, 1937.
- PIES, Eike. *Prinzipale. Zur Genealogie des deutschsprachigen Berufstheaters vom 17. bis 19. Jahrhundert.* Ratingen – Kastellaun – Düsseldorf: Aloys Henn Verlag, 1973. ISBN 3-450-01061-1.
- POENSGEN-ALBERTY, Max. Das Repertoire der deutschen Theater in der Spielzeit 1900-1901. In *Deutsche Arbeit* 1, 1901/02, s. 624–631.
- PRACNÁ, Sylva. Německá městská divadla v Opavě, Bruntále a Krnově. In ŠTEFANIDES, Jiří (ed.). *O divadle 2008. O divadle na Moravě a ve Slezsku III.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 35–38. ISBN 978-80-244-2427-9.
- PRACNÁ, Sylva. Kostel svatého Michala, tzv. česká kaple. In ŠOPÁK, Pavel a kolektiv. *Město – zámek – krajina. Kulturní krajina českého Slezska od středověku po první světovou válku.* Opava: Slezské zemské muzeum, 2012, s. 279. ISBN 978-80-86224-91-6.
- PRACNÁ, Sylva. Czech and German Theatre in Opava (1918–1938). *Czech and Slovak Journal of Humanities* (UP Olomouc). 2012, 2(2), 13–25.
- PREGLER, Hilde. *Die Geschichte des deutschsprachigen Theaters in Mährisch-Ostau von den Anfängen bis 1944.* Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der philosophischen Fakultät der Universität Wien. Wien: Universität Wien, 1965.
- PROKSCH, Josef. B. Ein Rückblick aus Jägerndorfers Theaterwesen in den letzten 50 Jahren. In *Jägerndorfer Ländchen* (Heimatbeilage zum Jägerndorfer Heimatbrief). 1956, 17(62. Folge), 245–248; 1956, 17(63. Folge), 249–251.
- PSOTOVÁ, Věra. Historie německých divadel za tzv. protektorátu. *Československý časopis historický.* 1968, 16(1), 99–124.

RUML, Oldřich. Divadlo v Opavě od počátku k dnešku. Kapitola III. *Přestávka Slezského divadla Zdeňka Nejedlého v Opavě*. 1959, **15**(2), 7–8.

SCHNEIDER, Hansjörg. Divadlo bez krize (Německé divadlo v Moravské Ostravě). *Divadelní revue*. 2007, **18**(3), 24. ISSN 0862-5409.

SCHREIBEROVÁ, Lenka – ŠTEFANIDES, Jiří a kolektiv. Městské divadlo v Moravské Ostravě / Das Stadttheater in Mährisch Ostrau 1907–1919. Repertoár a členstvo / Repertoire und Mitgliederschaft. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. ISBN 978-80-244-5292-0.

STEINMETZ, Karel – MAZUREK, Jan – KUBEŠOVÁ, Hana. *Kapitoly z historie německé hudební kultury v Ostravě 1860–1945. Osobnosti, instituce, reflexe*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-397-2.

STRAKOŠ, Martin – ROISOVÁ, Romana – RYŠKOVÁ, Michaela. *Průvodce architekturou Krnova. Krnov Architecture Guide*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-85034-75-2.

SVÁTEK, Josef. K počátkům divadla v Krnově. *Přestávka Divadla Zdeňka Nejedlého v Opavě*. 1953, **9**(2), 10–12.

SZYROCKI, Marian. *Martin Opitz*. München: Verlag C. H. Beck, 1974. ISBN 3406051340.

ŠORMOVÁ, Eva a kolektiv. *Česká činohra 19. a začátku 20. století. Osobnosti*. Sv. 1 A–M. – Sv. 2 N–Ž. Praha: Institut umění–Divadelní ústav – Academia, 2015. ISBN 978-80-7008-340-6 (soubor, Institut umění –Divadelní ústav), ISBN 978-80-200-2467-1 (Academia).

ŠTEFANIDES, Jiří. České drama v Deutsches Theater v Ostravě v letech 1919–1938. In *Studia Moravica*. VI. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 39–44. ISBN 978-80-244-1904-6. ISSN 1801-7061.

- ŠTEFANIDES, Jiří a kolektiv. *Kalendárium dějin divadla v Olomouci (od roku 1479)*. Praha: Pražská scéna, 2008. ISBN 978-80-86102-40-5.
- ŠTEFANIDES, Jiří. Tvůrčí stereotypy provinčního divadla na Moravě v 19. století. In ŠTEFANIDES, Jiří (ed.). *O divadle 2008. O divadle na Moravě a ve Slezsku III*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 53–58. ISBN 978-80-244-2427-9.
- TRAPP, Frithjof – SCHRADER, Bärbel – WENK, Dieter – MAAß, Ingrid. *Handbuch des deutschsprachigen Exiltheaters 1933–1945. Bd. 2. Biographisches Lexikon der Theaterkünstler*. München: K. G. Saur, 1999. ISBN 3-598-11373-0.
- ULRICH, Paul S. Bibliography of almanacs. *Maske und Kothurn* (Wien). 1989, **35**, 37–115.
- ULRICH, Paul S. *Biographisches Verzeichnis für Theater, Tanz und Musik. Bd. 1.–2.* Berlin: Berlin Verlag Arno Spitz GmbH, 1997. ISBN 3-87061-479-X.
- ULRICH, Paul S. Topographie des Theaters im 19. Jahrhundert elektronisch erfassen. Hinweise und Beispiele aus der Praxi. In *Deutschsprachiges Theater in Prag. Begegnungen der Sprachen und Kulturen*. Praha 2001, s. 468–488. ISBN 80-7008-111-2.
- VOGELSANG, Bernd. Theaterbau in Schlesien. In RUDIN, Bärbel. *Funde und Befunde zur schlesischen Theatergeschichte. Bd. 2*. Dortmund: 1984. ISBN 3-923293-07-0.
- VOŽDOVÁ, MARIE – ŠPIČKA, JIŘÍ. *Francouzská a italská dramatická tvorba na moravských a slezských divadelních scénách*. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2007. ISBN 978-80-244-1873-5.
- VYBÍRAL, Jindřich – ZATLOUKAL, Pavel. Architektura let 1850–1950 v Krnově. *Umění*. 1990, **38**(6), 521–533. ISSN 0049-5123.
- WIEDERMANN, H. Z dějin Divadelní jednoty v Opavě. In *Deset let československého Opavska*. Opava, 1928, s. 43–45.
- WURMOVÁ, Milada. Repertoár brněnského divadla v letech 1777–1848. Brno: Šifra, 1996.

WURZBACH, Constant von. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländern gelebt und gewirkt haben. Theil 1–60/A–Z. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1856–1891.

ZBAVITEL, Miloš. *Kalendárium dějin divadla v Opavě*. Opava: Matice Slezská, 1995.

ZATLOUKALOVÁ, Jarmila. *Brněnské divadlo, repertoár v letech 1848–1914. I. (1848–1882)*. Brno: Archiv města Brna, 2001. ISBN 80-902931-2-3.

ZATLOUKALOVÁ, Jarmila. *Brněnské divadlo, repertoár v letech 1848–1914. II. (1882–1914)*. Brno: Archiv města Brna, 2002. ISBN 80-902931-6-6.

ZUBER, Rudolf. *Karel Ditters z Dittersdorfu / Karl Ditters von Dittersdorf*. Šumperk: Vlastivědný ústav v Šumperku, 1970.

ŽÁČEK, Rudolf. *Dějiny Slezska v datech*. Praha: Nakladatelství Libri, 2004. ISBN 80-7277-172-8.

PRAMENY

Archivy

Zemský archiv v Opavě, pobočka Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, Říční okruh 5/12, 794 01 Krnov – Pod Bezručovým vrchem

<http://www.archives.cz/zao/bruntal/home/>

Archivní fond Archiv města Krnov, 1437–1945

Inv. č. 490-504, Městská kronika.

Inv. č. 567, Městské divadlo (1931–1932).

Inv. č. 952, kart. 63–69, Konání divadelních představení ve prospěch chudých z let 1790–1850 (pouze drobné údaje, materiál součástí většího celku zahrnující Péči o chudé, sbírky a chudinské fondy, chudinské ústavy a jejich správu, finanční sbírky pro postižené živelnými pohromami, seznamy vdov a sirotků apod.).

Inv. č. 977, kart. 186, Divadelní představení, povolování hudebních produkcí, tanečních zábav, kolotočů apod. (1832–1849).

Inv. č. 1060, kart. 646, Stavební plány kina, návrhy projektů, rozpočty a vyúčtování prací, stavební a kolaudační řízení, stavební úpravy (1927–1934).

Inv. č. 1060, kart. 647–650, Stavební záležitosti divadla a kina (1927–1938).

Inv. č. 1089, kart. 685, Klavírní koncert Poldi Mildnerové.

Inv. č. 1090, kart. 685, Divadelní a filmová představení, povolení k promítání, zlomek starších divadelních plakátů a výstřižků o divadle, staré divadlo v Krnově (bývalý kostel), pronájem objektu na skladiště, fotografie a plány budovy pro zamýšlenou demolici (včetně rozpočtu, kolik bude demolice stát), divadelní představení pro děti, korespondence (1857–1931).

Inv. č. 1091, kart. 686, Městské divadlo v Krnově, divadelní koncese pro město, výbor pro sestavování programu, příspěvky ze zemských fondů, pronájem sálu pro

divadlo, členství města ve spolcích městských divadel, vč. smlouvy s městským divadlem, korespondence, zápisy z jednání, hrací plány, roční vyúčtování, přehledy repertoárů, představení pro českou menšinu, Svaz německých divadel (1920–1938).

Inv. č. 1091, kart. 687, Městské divadlo v Krnově, pronájmy sálu v hotelu Tiroler, pronájem nové budovy divadla a kina, smlouvy s městským divadlem v Opavě, tisk plakátů a programů (1922–1937).

Inv. č. 1709, Stavba divadla, pokladní deník stavby městského kina a divadla (1927–1932).

Archivní fond Archiv města Krnov – Dodatky

Inv. č. 441, kart. 228, Stavební plány pro výstavbu městského kina podle architekta Leo Kammela (1928).

Archivní fond Městské divadlo Krnov – nezpracovaný materiál

Inventář kulis a vybavení, 1936, 1 kniha.

Soupis inventáře - opony, horizonty, kulisy, nábytek, rekvizity, zařizovací předměty v šatnách aj., 4 sešity.

1 složka obsahující propagační materiál k městskému divadlu z let 1937–1941 (programy, letáček aj.), součástí složky rovněž Zprávy německého divadelního spolku z let 1929–1944.

Archivní fond Okresní úřad v Krnově, (1726) 1850–1938 (1954)

Inv. č. 701, kart. 96, Divadelní sály, policejně-bezpečnostní kontroly divadelních a tanečních sálů 1904–1913.

Inv. č. 819, kart. 378, Divadelní představení (pokyny pořadatelům, písemné zprávy ve vztahu spíše k divadelním spolkům) 1928–1935.

Inv. č. 967, kart. 651, Povolování divadelních představení, 1936–1938, vč. úředních zpráv z představení. Různá místa okresu.

Archivní fond Úřad zemské rady (Der Landrat) v Krnově, 1938–1945

3. Péče o kulturu a domovinu

Inv. č. 341, sign. Kult.-308, kart. 825, Ústřední kronika okresu, výstřižky z novin, plakáty aj. (1939-1944).

Inv. č. 342, sign. Kult-310/1, kart. 826, Kina, divadlo aj. (1938–1943).

Inv. č. 342, sign. Kult-310/1, kart. 827, Kina, koncerty, pokyny, divadelní koncese a produkce aj. (1938-1943).

Muzea

Městské muzeum Krnov, náměstí Míru 14, 794 01 Krnov

<http://muzeum.krnov.cz/>

Fond tiskoviny (sign. Ar 42)

Divadlo (plakáty, fotokopie, brožury, programy)

Položka:

1. Plakát ze sezony 1925/1926.
2. Plakát k sezoně 1923/1924.
3. Plakát z roku 1892.
7. Fotokopie 2 článků k inscenaci opery Jenufa.
54. Fotokopie plakátu z roku 1852.

57. Fotografie Maxe Pallenberga, 2 ks.
58. Soupis českých hracích dnů ze sezony 1932/33.
59. Programový leták z roku 1934, 2 ks.
63. Plakát z roku 1878.
85. Program ze sezony 1938/1939.
88. Plakát z roku 1859.
89. Svázané divadelní programy ze sezony 1934/35.

Poř. č. 129, přírůstkové č. 81/99: Báseň k otevření Městského divadla v roce 1928.

Soupis evidovaných fotografií

- Poř. č. 14, přírůstkové č. 577/61, interiér Městského divadla, 7 ks v rámu.
- Poř. č. 15, přírůstkové č. 576/61, exteriér Městského divadla, 7 ks v rámu.
- Poř. č. 154, přírůstkové č. 659/61, č. 123, hotel Tiroler (dnešní Slezský domov).
- Poř. č. 155, přírůstkové č. 696/61, č. 208-209, hotel Tiroler.
- Poř. č. 156, přírůstkové č. 106/85, č. 266, Mikulášská ulice (prostor dnešního divadla).
- Poř. č. 157, přírůstkové č. 107/85, č. 425, pohled na evangelický kostel (shora), pohled na místo, kde dnes stojí divadlo.
- Poř. č. 166, přírůstkové č. 758/61, č. 507, hotel Tiroler.
- Poř. č. 167a, přírůstkové č. F, č. 663, 665, 672, 677, evangelický kostel.
- Poř. č. 167a, přírůstkové č. F, č. 678, hotel Tiroler.
- Poř. č. 198, Městské divadlo – stavba.

Poř. č. 229, přírůstkové č. 745/61, č. 1211, před Slezským domovem.

Poř. č. 229, přírůstkové č. 745/61, č. 1212, Městské divadlo – průčelí.

Poř. č. 347, přírůstkové č. 27/99, Městské divadlo

Poř. č. 348/2, Revoluční ulice se Slezským domovem.

Poř. č. 349, Městské divadlo, 2 ks.

Muzeum v Bruntále, Zámecké náměstí 7, 792 01 Bruntál

<http://www.bruntal-zamek.cz>

Knihovna

Pamětní kniha města Bruntálu ve Slezsku. 1921–1923. Autorizovaný překlad.

Theatermuseum, Lobkowitzplatz 2, 1010 Wien

<http://www.theatermuseum.at>

Divadelní ročenky

Deutscher Bühnen-Almanach. Herausgegeben von E. Entsch. Sign. 620.005 – A
Theat. –S. C1. (Zde členstvo a další údaje.)

Ročník 46, sezona 1881/1882, Berlin: 1882, s.169–170.

47, sezona 1882/1883, Berlin: 1883, s. 172–173.

48, sezona 1883/1884, Berlin: 1884, s. 469–470.

50, sezona 1885/1886, Berlin: 1886, s. 225–226.

- 51, sezona 1886/1887, Berlin: 1887, s. 557–558.
52, sezona 1887/1888, Berlin: 1888, s. 559–560.
53, sezona 1888/1889, Berlin: 1889, s. 243–244.
54, sezona 1889/1890, Berlin: 1890, s. 616–617.
55, sezona 1890/1891, Berlin: 1891, s. 257–258.
56, sezona 1891/1892, Berlin: 1892, s. 298–299.
57, sezona 1892/1893, Berlin: 1893, s. 419.

Neuer Theater-Almanach. Theatergeschichtliches Jahr- und Adressen-Buch.

Herausgegeben von der Genossenschaft Deutscher Bühnen-Angehörigen. Sign.
393.801 – B Th. (Zde členstvo a další údaje)

- Ročník 2, na rok 1891, sezona 1890/1891, Berlin: 1891, s. 302–303.
3, 1892, 1891/1892, Berlin: 1892, s. 315–316.
4, 1893, 1892/1893, Berlin: 1893, s. 349–350.
5, 1894, 1893/1894, Berlin: 1894, s. 410.
6, 1895, 1894/1895, Berlin: 1895, s. 405.
9. 1898, 1897/1898, Berlin: 1898, s. 410.
10, 1899, 1898/1899, Berlin: 1899, 2. dodatek, s.XIII–XIV.
11, 1900, 1899/1900, Berlin: 1900, s. 393.
12, 1901, 1900/1901, Berlin: 1901, s. 345, s. 709 (dodatek).
13, 1902, 1901/1902, Berlin: 1902, s. 392.
14, 1903, 1902/1903, Berlin: 1903, s. 401.
15, 1904, 1903/1904, Berlin: 1904, s. 381.
16, 1905, 1904/1905, Berlin: 1905, s. 782.
17, 1906, 1905/1906, Berlin: 1906, s. 766–767.
18, 1907, 1906/1907, Berlin: 1907, s. 813.
24, 1913, 1912/1913, Berlin: 1913, s. 480.
25, 1914, 1913/1914, Berlin: 1914, s. 495.
26, 1915, 1914/1915, Berlin: 1915, s. 800–801 (dodatek).

Deutsches Bühnen-Jahrbuch (bisher Neuer Theater-Almanach).

Theatergeschichtliches Jahr- und Adressenbuch. Herausgegeben von der
Genossenschaft Deutscher Bühnen-Angehörigen. Sign. 393.801 – B Theat. – S. C6
(Zde členstvo a další údaje.)

Ročník 26, na rok 1915, sezona 1914/1915, Berlin: 1915, s. 456, 800–801.

33, 1922, 1921/1922, Berlin: 1922, s. 488–489.

34, 1923, 1922/1923, Berlin: 1923, s. 261.

Slezské zemské muzeum, Nádražní okruh 31, 746 01 Opava

<http://www.szm.cz>

Teatrologické pracoviště

Fond Pozůstalosti

Divadelní kartotéka Milana Rusinského, zejména sign. GI 89, 113, 120, 122.

Fond Programy, plakáty

Neuer Theater-Almanach. Theatergeschichtliches Jahr- und Adressen-Buch.

Herausgegeben von der Genossenschaft Deutscher Bühnen-Angehörigen.

Sign. CI 132/1–3

Ročník 19, na rok 1908, sezona 1907/1908, Berlin: 1908.

20, 1909, 1908/1909, Berlin: 1909.

22, 1911, 1910/1911, Berlin: 1911.

Příruční knihovna

Stadttheater Jägerndorf, Spielzeit 1939–1940. Svázané divadelní programy, 48
kusů, sign. B 17.629.

Fotografické pracoviště, Ostrožná 42, 746 01 Opava

Pohlednice exteriéru a interiéru divadelní budovy postavené v roce 1928, sign. FP 8676/1.

Dokumentační centrum dramatických umění, Umělecké centrum Univerzity Palackého, Univerzitní 3, 771 80 Olomouc

Dokumentace k dějinám německojazyčného divadla.

Periodika

Deutsche Post (dříve *Troppauer Zeitung*). Troppau: 1919–1933, 1939–1943.

Knihovna Slezského zemského muzea, sign. S 15135; Archiv města Ostravy, sign. GD9, 1919, 1922, 1925, 1929–1930, 1932, 1941–1944.

Das Echo, ein Blatt zur Unterhaltung für geselliges Leben. Jägerndorf: 1851–1904.

Státní okresní archiv Bruntál, se sídlem v Krnově 1854–1863, 1866–1869; Vědecká knihovna v Olomouci, sign. II 55.006, 1851–1852, 1854–1863, 1866–1869.

Freudenthaler Zeitung. Freudenthal: 1904–1944. Muzeum v Bruntále – knihovna;

Knihovna Slezského zemského muzea, sign. S 25031, 1922–1937, 1940–1941.

Die Heimat. Blätter zur Vertiefung des Heimatgefühls. Troppau: 1923–1926.

Knihovna Slezského zemského muzea, sign. S 15003; Vědecká knihovna v Olomouci, sign. II 204 965, 1923–1924.

Jägerndorfer Anzeiger. Wochenschrift für allgemeines Interesse mit der Gratis-

Beilage. Jägerndorf: 1880–1914. Státní okresní archiv Bruntál, se sídlem v Krnově, sign. IF-262, IF-270.

Jägerndorfer Bezirkszeitung. Jägerndorf: 1927–1937. Státní okresní archiv Bruntál, se sídlem v Krnově; Knihovna Slezského zemského muzea, sign. S 25050, 1931, 1933, 1935–1937.

Jägerndorfer Presse. Jägerndorf: 1904–1905. Státní okresní archiv Bruntál, se sídlem v Krnově, 1905.

Jägerndorfer Zeitung. Jägerndorf: 1873–1945. Státní okresní archiv Bruntál, se sídlem v Krnově, sign. IF-147–158, SbN 14; Knihovna Slezského zemského muzea, sign. S 25049, 1924–1945.

Neues Tagblatt für Schlesien und Nordmähren (dříve Deutsche Post). Troppau: 1934–1938. Archiv města Ostravy, sing. GN3; Knihovna Slezského zemského muzea, sing. S 15135.

Internetové databáze

Česká divadelní encyklopedie

<http://encyklopedie.idu.cz>

Databáze divadel / Divadelní architektura ve střední Evropě

<http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/>

Krnovsko-Hlubčické virtuální muzeum

<http://muzeum.krnov.cz>

V kapitole Exponáty, expozice, fotografie, archiválie → Krnov na starých fotografiích: fotografie s kostelem sv. Michala, budovy hotelu Tiroler a nové budovy divadla, vč. interiéru.